

UNIVERSITY OF ST. MICHAEL'S COLLEGE

3 1761 04054 1997

A. HUCK
SYNOPSIS DER DREI
ERSTEN EVANGELIEN

SECHSTE AUFLAGE

JOHN M. KELLY LIBRARY

Donated by
**The Redemptorists of
the Toronto Province**
from the Library Collection of
Holy Redeemer College, Windsor

University of
St. Michael's College, Toronto

HOLY REDEEMER LIBRARY, WINDSOR

TRANSFERRED

SYNOPSIS

DER DREI ERSTEN EVANGELIEN

VON

LIC. A. HUCK

PFARRER IN WINGEN BEI LEMBACH (ELS.)

SECHSTE, DURCHGESEHENE
UND VERBESSERTE AUFLAGE

HIERZU ALS ANHANG:

DIE JOHANNESPARALLELEN

TÜBINGEN

VERLAG VON J. C. B. MOHR (PAUL SIEBECK)

1922

ANSFERRED

ALLE RECHTE VORBEHALTEN

DRUCK VON B. G. TEUBNER IN DRESDEN

Vorwort.

Genau dreißig Jahre sind es jetzt, daß die „Synopsis der drei ersten Evangelien“ zum erstenmal erschienen ist, in ganz bescheidener und einfacher Gestalt. Sie war nichts anderes und wollte nichts mehr sein als eine Ergänzung zu dem Handkommentar von H. J. HOLTZMANN, der anfangs 1892 in 2. Auflage herausgekommen war, bei dessen Korrektur ich meinem verehrten Lehrer hatte helfen dürfen; dabei hatte ich die Notwendigkeit eines solchen Hilfswerkes ganz besonders lebhaft gespürt. Die Synopsis fand auch über den Kreis der Benützer jenes Kommentars hinaus Beachtung und Anklang trotz dieses ihres klar bezeichneten Zweckes und trotz der Mängel und Unvollkommenheiten, die ihr anhafteten und hauptsächlich durch den engen Anschluß an HOLTZMANN'S Kommentar bedingt waren. Eine 2. Auflage wurde schon 1898 nötig; sie brachte neben dem unveränderten Abdruck des Textes einen Anhang mit Angabe der alttestamentlichen Zitate und johanneischen Parallelen, mit Parallelen und Dubletten, die in der Synopsis selbst keinen Platz hatten finden können.

HOLTZMANN gab nun 1901 seinen Kommentar völlig umgearbeitet in 3. Auflage heraus. Der Hauptzweck, den die „Synopsis“ verfolgte und den sie zugeständenermaßen auch durchaus erreichte, fiel damit weg. Um so mehr erschien es geboten, auch die Synopsis neu zu bearbeiten und den gleich beim Erscheinen der 1. Auflage ausgesprochenen Wünschen verschiedener Rezensenten Rechnung zu tragen. In mir selbst hatte sich schon längst die Überzeugung gefestigt, daß eine völlige Neugestaltung des Buches geboten sei. Als mein Plan in seinen Grundzügen feststand, besprach ich ihn mit HOLTZMANN, der begeistert ihm zustimmte; der auf Grund dieses Planes ausgearbeitete Entwurf wurde von Professor DEISSMANN, damals in Heidelberg, sehr anerkennend begutachtet und eine Anzahl von Verbesserungsvorschlägen seinerseits dankbar verwertet, so daß nun auch der Verleger seine Bedenken fallen ließ; die Synopsis erschien im Jahre 1906 in ihrer neuen Gestalt, als „gänzlich umgearbeitete“.

Die Umarbeitung betraf schon die äußere Form. Die durchgehenden drei gleichbreiten Spalten, die ebensoviel Widerspruch wie Anerkennung gefunden hatten, fielen weg um einer besseren Ausnützung des Raumes willen; die Anschaulichkeit blieb dadurch gewahrt, daß für fehlende Seitenberichte schmale freie Spalten gelassen wurden. Bei der Verteilung von Text und freiem Raum war mein Augenmerk darauf gerichtet, den gemeinsamen Besitz wie auch das Sondereigentum jedes Evangelisten deutlich, sogar bis auf einzelne Worte hervortreten zu lassen. Konnte diese Absicht beim ersten Entwurf nur in beschränkterem Maße verwirklicht werden, so ist diese Parallelisierung der Texte von Auflage zu Auflage (die 4. erschien 1910, die 5. 1916) immer sorgfältiger und genauer durchgeführt worden. Auch die vorliegende 6. Auflage weist bei Vergleichung mit der 5. zwar nur kleine, aber nicht bedeutungslose Verbesserungen in dieser Richtung auf. So ist nach und nach jene Vollkommenheit erzielt worden, wie sie mir von Anfang an vorschwebte. Das war allerdings auch nur bei einem so vorzüglich geschulten Personal zu erreichen möglich, wie es die TEUBNERSche Druckerei zur Verfügung hat.

Die Umarbeitung in der 3. Auflage erstreckte sich aber nicht nur auf das Äußere; vielmehr ist die ganze Anlage verändert worden. Wohl blieben in der Hauptsache die Abgrenzung der Abschnitte und die Überschriften dieselben wie in der 1. Auflage; dennoch ist mit der Umarbeitung der enge Anschluß an den Hand- oder überhaupt einen Kommentar, wie an irgendeine synoptische Theorie aufgegeben worden. Stand früher Markus an erster Stelle, während die zweite Spalte dem Matthäus galt und die dritte dem Lukas, so nimmt jetzt Markus nach der gebräuchlichen Ordnung die Mitte ein, links von ihm steht Matthäus und rechts Lukas. Der leitende Gesichtspunkt aber ist der: Die einzelnen Evangelien werden in ihrer Ordnung, in ihrem ihnen eigenen Zusammenhang gelassen, und trotzdem wird das zweien oder allen dreien Gemeinsame am gleichen Ort zusammen geboten, um eine synoptische Behandlung der Texte zu gestatten. Daraus ergab sich nun die Notwendigkeit, viele Abschnitte doppelt, ja dreifach zu bringen, einmal im Gange ihres Stammevangeliums und dann als Parallelen zu den gleichlautenden der Seitenreferenten. Die Druckeinrichtung läßt diese Parallelen, die außerhalb ihres Zusammenhangs geboten werden, als

solche sofort erkennen; Nummer und Seitenzahl besagen, wo sie ihre eigentliche Stelle haben. So finden sich mindestens ein mal sämtliche gleichlautenden Worte beisammen; bei Wiederholungen genügen einfache Verweise, für die *Kursivschrift* angewendet wird. — Wo sich im Texte selbst leicht Raum bot, sind Parallelen und Dubletten dort eingesetzt, andernfalls erscheinen sie unter dem Strich; zuweilen sind auch vier Spalten verwendet. — Während aber die 3. Auflage manche Perikopen (solche geschichtlichen Inhalts aus Matth. 8. 9. und einzelne aus Luk.) nur einmal als Parallelen zu Markus bzw. Matthäus brachte und an deren eigentlichem Platz nur einen Verweis bot, sind von der 4. Auflage ab auch diese Abschnitte an ihrem Ort im Wortlaut, aber in der Regel ohne die Seitenberichte, abgedruckt. Die Zahl der Abschnitte ist dadurch vermehrt worden; die Nummer der 3. Auflage ist in Klammern der neuen zugefügt. Die 4. Auflage brachte auch weitere Änderungen gegenüber der vorhergehenden: einige Perikopen sind anders geordnet worden, so in Mark. 11 par (§ 196—200, früher 187—191), in den Berichten über die letzte Mahlzeit (§ 235 bis 237, früher 226—230) und über den Prozeß vor dem Synedrium (§ 241, früher 233/4). Damit kommt die Eigenart des Lukasberichts, die bei der früheren Gestaltung bis zur Unkenntlichkeit verwischt war, erst zur Geltung. Seitdem ist an der Anlage nichts mehr geändert worden. Die 5. Auflage erschien zwar in einer neuen, größeren und schöneren Schrift und mit breiter laufenden Zeilen und Spalten; sonst aber stimmen sie und die vorliegende in Nummer- und Seitenzahl, in der Abgrenzung der Abschnitte genau mit der 4. überein; nur einzelne Verse und Versteile sind je nach Notwendigkeit von einer Seite auf die andere herüber oder hinüber genommen worden. Die Rücksicht auf den Gebrauch des Buches hat mich bestimmt, die Gestalt der Synopse beizubehalten, wie sie nun einmal geworden ist und sich eingebürgert hat. Für den akademischen Lehrer ist es keineswegs angenehm, wenn er bei jeder Neuauflage seine Hinweise auf Nummer- und Seitenzahl ändern und nicht nur zwei, sondern drei und mehr Zahlen angeben muß.

Da bei der Anlage der Synopse sich ein Evangelium in das andere hineinschiebt, so entstehen naturgemäß oft Unterbrechungen; die Anschlüsse nach vor- und rückwärts sind in solchem Falle immer angegeben. Um ein leichtes Auffinden jeder gewünschten Stelle zu gestatten, ist seit der 4. Auflage am Kopfe jeder Seite bei Unterbrechungen nach dem Vorgang der „Deutschen Evangeliensynopse“ (1907) in *Kursivschrift* angemerkt, wo und mit welchem Verse das betreffende Evangelium abbricht und wieder einsetzt.

Der der Synopse zugrunde liegende Text ist der von TISCHENDORF-GEBHARDT. Gewiß, er ist, weil T. den von ihm neuentdeckten und zuerst verwendeten Cod. **N** in einseitiger Voreingenommenheit bevorzugt, unter den wissenschaftlich bedeutenden der unvollkommenste und sehr verbesserungsbedürftig. Aber auch die anderen Textformen, die älteren von WESTCOTT-HORT und WEISS so gut wie die neueren von H. VON SODEN und H. J. VOGELS, stellen noch nicht das Ideal dar; von einem wissenschaftlich anerkannten „textus receptus“ sind wir noch gar weit entfernt. Wenn z. B. LEIPOLDT (Theol. Literaturblatt 1906, Nr. 49 Sp. 579f.) es mir geradezu zum Vorwurf macht, daß „nicht der Versuch gewagt ist, eine neue Textrezension zu schaffen“, und auch VOGELS (Theol. Revue 1911, Nr. 7 Sp. 209f.) es bedauert, daß der unvollkommene TISCHENDORFSche Text beibehalten worden ist, so muß ich gestehen, daß mir das Wagnis einer selbständigen Textgestaltung noch immer zu groß erscheint; ich muß mich mit TH. ZAHN trösten, der auch erklärt hat, einen Text für die Paulusbrieфе würde er sich vielleicht getrauen zu geben, nicht aber für die Evangelien.*)

Wenn die Synopse in ihrer ersten Form auf einen textkritischen Apparat verzichtet und sich darauf beschränkt hat, die Abweichungen des Handkommentars sowie die von B. und J. WEISS in ihren Bearbeitungen des MEYERSchen Kommentars vom Texte TISCHENDORFS anzumerken, so ist das umgearbeitete Werk gleich mit einem solchen ausgerüstet worden. Soll es doch in erster Linie für Studenten bestimmt sein und ist es doch als Grundlage für akademische Vorlesungen gedacht; darum müssen schon die Studierenden zu den Quellen geführt und angeleitet werden, sich auch mit der Textgeschichte und Textgestaltung zu befassen. Selbstverständlich konnte es sich bei der Fülle der Varianten nur um eine Auswahl handeln. Berücksichtigt wurden zunächst die Abweichungen der Ausgaben von WESTCOTT-HORT und B. WEISS vom Texte TISCHENDORFS; natürlich wurden auch andere, bedeutsame und interessante Lesarten aufgenommen und eine ganze Reihe textkritischer Spezialarbeiten zu Rate gezogen und verwendet. Die 4. Auflage brachte, unter Fortführung der begonnenen Arbeit, die, je mehr man sich hinein vertieft,

*) Nur an einer Stelle habe ich diesmal den Text selbst geändert. Mt 14 4 lese ich mit WESTCOTT-HORT und WEISS jetzt δ *Ἰωάννης ἀβτῆρ*. TISCHENDORF (mit *Ἰωάννης ἀβτῆρ*) kombiniert das von **ND** bezeugte artikellose *Ἰωάννης* mit der von **BZ** vertretenen Nachstellung des *ἀβτῆρ* (von **N*** ausgelassen), die aber ihrerseits δ *Ἰωάννης* lesen; neben δ *Ἰωάννης ἀβτῆρ* kann nur *ἀβτῆρ ὁ Ἰωάννης* (VON SODEN, VOGELS) in Betracht kommen; der von T. gebotene Text ist falsch und findet sich so nirgends bezeugt. Diesen Fehler, für die eine Hälfte eines Textes die eine, für die andere die entgegengesetzte Zeugengruppe maßgebend sein zu lassen und so eine unmögliche Mischlesart zu bringen, hat allerdings v. S. oft begangen, auch V. hat ihn nicht vermieden, wie denn dieser in seinem Texte hauptsächlich mit jenem zusammengeht.

einem unter der Hand wächst, eine Vermehrung der Varianten, eine sorgfältigere, detailliertere Angabe der Zeugen, eine übersichtlichere Gestaltung umfangreicherer Stellen, dazu wurden eine ganze Reihe von Fehlern ausgemerzt, die sich teils aus TISCHENDORF eingeschleppt hatten, teils trotz aller Aufmerksamkeit eingedrungen und übersehen worden waren.

Zwischen der 4. und 5. Auflage erschien nun die Textausgabe von SODENS. An der Hand seines Apparats wurde der zur Synopse gründlich durchgearbeitet und ergänzt, auch um eine Reihe von Varianten vermehrt, die v. S. als Text bietet. Für die 6. Auflage ist diese bei der eigentümlichen Anlage des Apparats bei v. S. äußerst mühsame und leicht irreführende Arbeit wiederholt worden. Überhaupt ist keine Stelle im Apparat, die nicht, sogar mehrfach, nachgeprüft worden wäre. Eine Anzahl von Zeugen, so die Codices Θ , W, 157, 700, 1071 u. a., die neu herausgegebenen Italacodices a, b, l u. a. sind schon zur 5. und teilweise wieder zur 6. Auflage verglichen worden, ebenso die bohairische und sahidische Übersetzung in der Ausgabe von G. HORNER, sowie die Untersuchung von MACLER über die armenische Bibelübersetzung; W habe ich nuncmehr nach der Faksimileausgabe von H. A. SANDERS kollationiert. So kommt es, daß ich bei der Anführung dieser Zeugen nicht nur gegenüber der 5. Auflage sehr oft geändert habe, sondern auch im Widerspruch zu von SODEN stehe; denn dieser gibt viele falsche Angaben, besonders über W. Wenn aber dies für einen Textzeugen bestimmt nachgewiesen werden kann, so ist eine derartige Feststellung nicht geeignet, das Zutrauen zu der Zuverlässigkeit des Gebotenen zu erhöhen; jedenfalls hätte von SODENS Apparat eine gründliche Nach- und Überprüfung sehr nötig. Auf Fehlerlosigkeit darf allerdings der Apparat zur Synopse auch keinen Anspruch erheben; Vollständigkeit will und kann er nicht erstreben, wenn auch die Varianten wieder eine kleine Bereicherung erfahren haben. Doch hoffe ich, daß er im allgemeinen sich als brauchbar und die Anführung der Zeugen sich im wesentlichen als zuverlässig erweisen wird.

Neben diesem Apparat bietet die Synopse unter dem Text noch eine Auswahl von Agrapha und Parallelen aus apokryphen Evangelien. Sie sind von vielen Seiten gewünscht und von Anfang an als wertvolle Zugaben begrüßt worden; an ihnen ist seitdem nichts von Bedeutung geändert worden; nur notwendige Verbesserungen und Ergänzungen sind hinzugekommen.

Unter dem Text sind auch die alttestamentlichen Zitate nachgewiesen und johanneische Parallelstellen angegeben. Zur 5. Auflage wurden die Johannesparallelen im Wortlaut und nach dem Gang der Synopse geboten, jedoch nur als Anhang. Von vielen Seiten wurde freilich gewünscht, es sollten diese Parallelen mindestens unter dem Text und zumal zur Leidensgeschichte in einer vierten Kolumne beigegeben werden. Ist das an sich gewiß wünschenswert, so konnte doch nicht demgemäß verfahren werden, und auch die neue Auflage bringt nur einen Anhang der Johannesparallelen. Ihre Einarbeitung hätte gerade das verursacht, was vermieden werden muß, eine Veränderung der Seitenzahlen, und die Hinzufügung einer vierten Spalte hätte einen ganz neuen Aufbau der betreffenden Abschnitte und Seiten erfordert. Das hätte aber gerade unter den gegenwärtigen Verhältnissen eine ungeheure Steigerung der Herstellungskosten des Buches nach sich gezogen, während so der Satz der 5. Auflage benützt werden konnte. Auch in dieser Form werden die Johannesparallelen dem Benützer der Synopse gute Dienste leisten können. Von einem textkritischen Apparat habe ich abgesehen; angemerkt sind worden die Abweichungen im Texte von WESTCOTT-HORT, WEISS, von SODEN, NESTLE, für den in der vorliegenden Ausgabe VOGELS eingetreten ist, da ja das Neue Testament NESTLES keine eigene Rezension darstellt, wie N. selbst bei jeder Gelegenheit ausdrücklich betont und er seine Ausgabe nie in diesem Sinne hat verwertet wissen wollen.

So viel zum Hauptteil der Synopse. Vorausgeschickt sind seit der 3. umgearbeiteten Auflage auch Prolegomena. Was sie wollen, ist dort gesagt worden und gilt noch heute: „Sie wollen und können den Fachleuten nichts Neues bieten. Sie erschienen unerlässlich, gerade wenn die Synopse ihre Bestimmung, ein Studentenbuch zu werden, erfüllen und als Grundlage für synoptische Vorlesungen mit vollem Erfolg dienen soll. Da mußte teils das Material geboten werden, worüber die Einleitung sich zu verbreiten pflegt, und das für die Mehrzahl ein bloßer Name, ein leerer Begriff bleibt, weil die Anschauung fehlt; teils sollen sie den Schlüssel bieten zum Verständnis des in den Anmerkungen gehäuften Stoffes, teils aber auch wenigstens die Wege weisen, auf denen weitergehen kann und muß, wer sich gründlicher mit den berührten Fragen befassen will.“

Die zwei Register, eines für die parallelen Abschnitte, eines für die einzelnen Evangelien, werden den Gebrauch der Synopse gewiß erleichtern und ein rasches Sichzurechtfinden ermöglichen.“

Die Entwicklung der Forschung zwang allerdings immer aufs neue zu Umarbeitungen einzelner Teile. Unverändert geblieben sind die Register (Nr. IV) und Nr. I über „die ältesten Zeugnisse für die syn. Evangelien“. Dagegen ist Nr. II (zum textkritischen Apparat) in der 4. und wieder in der 5. Auflage jeweils neu bearbeitet worden, desgleichen Nr. III (Die apokryphen Evangelien und Agrapha) für die 5. Auflage.

Die neue Auflage bringt im Vergleich zu der vorhergehenden keine einschneidenden Änderungen; nur der Abschnitt über die altsyrische Übersetzung und Tatian sowie ihr Verhältnis zueinander ist etwas erweitert und ergänzt worden. In den seit dem Erscheinen dieser verflochtenen Kriegs- und Nachkriegsjahren ist, soviel mir bekannt ist, auf keinem dieser Gebiete (Textkritik und Apokrypha) Besonderes hervorgebracht worden. Wenn es doch geschehen und mir entgangen ist, so ist das mit in meinen persönlichen Verhältnissen begründet und möge man es damit entschuldigen. Wenn ich auf meiner früheren Pfarrei (Schiltigheim, Industriegemeinde und Vorort) zwar an einem sehr viel Arbeit verursachenden Posten stand, der mir für wissenschaftliche Arbeiten oft recht wenig Muße und Sammlung ließ, so hatte ich dort den nicht hoch genug anzuschlagenden Vorteil der Nähe Straßburgs und damit der Bibliotheken und ihrer wissenschaftlichen Hilfsmittel; es war mir leicht möglich, die neuesten Zeitschriften einzusehen und auch durch persönliche Beziehungen zu den Vertretern der Wissenschaft stets über den Stand der Forschung mich auf dem laufenden zu erhalten. Gesundheitsrücksichten haben mich veranlaßt, jene schwere Stelle mit einer leichteren in einer ziemlich abgelegenen Gebirgsgemeinde zu vertauschen, in der ich zwar über reichlich freie Zeit verfüge, aber, weil die oben erwähnten Vorteile wegfallen, wissenschaftliches Arbeiten in anderer Weise erschwert ist.

Dennoch darf ich mich wohl der Hoffnung hingeben, daß die „Synopsis“ wie bisher, so auch in Zukunft, solange es mir vergönnt sein wird, sie zu bearbeiten, sich als ein, wenn auch bescheidener, so doch nicht ganz überflüssiger, fördernder und klärender Beitrag zur Behandlung und Lösung des synoptischen Problems und als ein brauchbares Instrument für synoptische Studien erweisen wird, daß ich mit ihrer Herausgabe nicht nur der Wissenschaft, sondern damit zugleich auch dem praktischen Amt an meinem Teil mit den mir verliehenen Gaben dienen darf und somit mich stets der Ehre würdig zeige, die mir nach dem Erscheinen der 3. Auflage die damalige Straßburger Hochwürdige Theologische Fakultät durch Verleihung des Lizentiatentitels erwiesen hat. Zum Schluß sei allen, die irgendwie helfend und beratend die neue Ausgabe dieses Buches gefördert haben, auch an dieser Stelle aufrichtig gedankt.

Wingen bei Lembach (Kr. Weißenburg i. E.), den 29. März 1922.

A. Huck.

Inhalt.

	Seite
Vorwort	III—VI
Prolegomena	VIII—XLI
I. Die ältesten Zeugnisse für die syn. Evangelien	VIII—X
1. Papias	VIII
2. Irenaeus	—
3. Der Canon Muratorianus	—
4. Clemens Al.	IX
5. Origenes	—
6. Euseb	—
7. Hieronymus	X
II. Zum textkritischen Apparat	X—XXVII
1. Die griechischen Handschriften	X—XVII
a. Die Majuskeln oder Unzialhandschriften	X
b. Die Minuskeln	XII
c. Die Lesebücher	XIII
Bezeichnung der Handschriften	—
Liste der Handschriften	XIV
2. Die Übersetzungen	XVII—XXV
A. Die syrischen Übersetzungen	XVIII—XXI
B. Die lateinischen Übersetzungen	XXI—XXIII
Verzeichnis der verwendeten Handschriften	XXIII
C. Die ägyptischen Übersetzungen	XXIV
D. Die andern Übersetzungen	—
3. Die kirchlichen Schriftsteller	XXV—XXVI
Sonstige Abkürzungen im Apparat	XXVI
III. Die apokryphen Evangelien und Agrapha	XXVII—XXX
1. Nazaräerevangelium	XXVII
2. Hebräerevangelium	XXVIII
3. Ebionitenevangelium	—
4. Ägypterevangelium	XXIX
5. Petrus-evangelium	—
6. Das Fajjumfragment	—
7. Die Oxyrhynchussprüche	—
8. Versprengte Herrenworte	XXX
IV. 1. Parallelenregister zur Synopse	XXX—XXXVII
2. Stellenregister zu den einzelnen Büchern	XXXVIII—XLI
Nachträge und Berichtigungen	XLII
Synopse	1—222
Anhang: Die Johannesparallelen zur Synopse	223—247

Prolegomena.

I. Die ältesten Zeugnisse für die synoptischen Evangelien.

Das Nähere über die im folgenden mitgeteilten ältesten Bezeugungen unserer drei ersten Evangelien, über ihre Bedeutung und ihre Tragweite, ist zu finden in den die Geschichte des Kanons behandelnden Abschnitten der „Einleitungen in das N. T.“ von HOLTZMANN, JÜLICHER, WEISS, ZAHN etc. Zu vergleichen ist insbesondere auch ZAHN, *Geschichte des ntl. Kanons* I (1888, S. 849ff., II (1890), S. 1ff. Der Text der von Euseb erhaltenen Zeugnisse ist gegeben nach der Ausgabe von E. S. SCHWARTZ und † TH. MOMMSEN. *Eusebius Werke. Bd. II 1: Die Kirchengeschichte mit der lateinischen Übersetzung des Euseb. I. Hälfte. (Bd. I—V) 1903; II 2: Die Kirchengeschichte etc. II. Hälfte. (Bd. VI—X), 1908.* Die in Klammern hinzugefügten Seitenzahlen sind die der kleinen Ausgabe, 1908.

1. Das Zeugnis des PAPIAS, Bischofs von Hierapolis, Zeitgenossen Justins, bei EUSEBIUS, *hist. eccl.* III 39: II 1, p. 284. 290f. (119. 121f.).

- 1 Τοῦ δὲ Παπία συγκρομήματα πέντε τὸν ἀσθητὸν γέρεται, ἃ καὶ ἐπιγράφεται Λογίων κυριακῶν ἐξηγήσεως . . .
- 14 Καὶ ἄλλας δὲ τῆ ἰδίᾳ γραφῇ παραδόσων Λοσιτίωνος τοῦ προσθεῖν δεδηλωμένον τῶν τοῦ κυρίου λόγων διηγήσει καὶ τοῦ προεσβυτέρου Ἰωάννου παραδόσει: ἐγὼ ἄς τοὺς γέγοναθεὶς ἀναπέμψαιτε, ἀναγκαίως γὰρ προσθήσομεν ταῖς προεκτεθείσαις αὐτοῦ ἡμετέρας παραδόσων, ἡν περὶ Μάρκου τοῦ τὸ εὐαγγέλιον γεγραμμένος ἐκτέθειται διὰ τούτων
- 15 „Καὶ τοῦθ' ὁ προεσβύτερος ἔλεγεν· Μάρκος μὲν ἐρημνευτὴς Πέτρον γενόμενος, ὅσα ἐμνημόνευσεν, ἀκριβῶς ἔγραψεν, οὐ μέντοι τάξει τὰ ὑπὸ τοῦ κυρίου ἢ λεχθέντα ἢ πραχθέντα. οὔτε γὰρ ἤκουσεν τοῦ κυρίου οὔτε παρηκολούθησεν αὐτῷ, ὅσπερ δέ, ὡς ἔφη, Πέτρον· ὃς πρὸς τὰς χρείας ἐποιεῖτο τὰς διδασκαλίας, ἀλλ' οὕτως ὡς περὶ σὺνταξιν τῶν κυριακῶν ποιούμενος λογίων, ὥστε οὐδὲν ἡμῶν Μάρκος οὕτως ἔνα γράψας ὡς ἀπεμνημόνευσεν. ἐπὶ γὰρ ἐποίησατο πρόνοιαν τοῦ μηδὲν ἄν ἤκουσεν παραλιπεῖν ἢ ψεύσασθαι τι ἐν αὐτοῖς.“
- 16 Ταῦτα μὲν οὖν ἰσότηται τῷ Παπίᾳ περὶ τοῦ Μάρκου· περὶ δὲ τοῦ Ματθαίου ταῦτ' εἶρηται „Ματθαῖος μὲν οὖν Ἑβραῖδι διαλέκτῳ τὰ λόγια συνετάξαστο, ἡρμηνευσεν δ' αὐτὰ ὡς ἦν δυνατός ἕκαστος.“

Textausgabe aller Papiasfragmente bei A. HARNACK und O. V. GEBHART, *Patrum apostolicorum opera*, ed. maj. I 2^a S. 57 ed. min. S. 60—78. M. J. ROUTH, *Reliquiae Sacrae* I, 1846, S. 3—44 (mit kritischen Anmerkungen). E. PREUSCHEN, *Antilegomena* 2, 1905 S. 91—99. 195—202 (Übersetzung). Die Literatur bei PREUSCHEN, S. 121.

2. IRENAEUS, *adv. haer.* III 1 1 bei EUSEBIUS, *h. e.* V 8 2—4: II 1, p. 442f. (189f.).

- 2 Ὁ μὲν δὲ Ματθαῖος ἐν τοῖς Ἑβραίοις τῆ ἰδίᾳ αὐτῶν διαλέκτῳ καὶ γραφῇ ἐξηγήσας εὐαγγέλιον, τοῦ Πέτρον καὶ τοῦ Παύλου ἐν Ῥώμῃ εὐαγγελιζομένων καὶ θεμελιούντων τὴν ἐκκλησίαν· μετὰ δὲ τὴν τοῦτων ἔξοδον Μάρκος, ὁ μαθητὴς καὶ ἐρημνευτὴς Πέτρον, καὶ αὐτὸς τὰ ἐπὶ Πέτρον κηρυσσόμενα ἐγγράφως ἡμῖν παραδέδωκεν. Καὶ Λουκᾶς δέ, ὁ ἀκόλουθος Παύλου, τὸ ἐπ' ἐκείνον κηρυσσόμενον εὐαγγέλιον ἐν βίβλῳ κατέθετο.
- 4 ἔπειτα Ἰωάννης, ὁ μαθητὴς τοῦ κυρίου, ὁ καὶ ἐπὶ τὸ σιῆθος αὐτοῦ ἀναπεσών, καὶ αὐτὸς ἐξέδωκεν τὸ εὐαγγέλιον, ἐν Ἑφέσῳ τῆς Ἀσίας διατοίβων.

3. Der Canon Muratorianus. Ein Fragment von 85 Zeilen in barbarischem Latein; das Werk ist verfaßt um 200, vielleicht noch etwas früher; ob eine Übersetzung aus dem Griechischen oder original-lateinisch? das erstere ist eher anzunehmen. Die Handschrift, ein Palimpsest, ehemals dem Kloster Bobbio gehörig, befindet sich in Mailand auf der Bibliotheca Ambrosiana (Cod. Ambr. J. 101. Sup.), stammt aus dem 8. Jahrh. und ist zum erstenmal veröffentlicht worden von L. A. MURATORI (daher der Name des Fragments) in „*Antiquitates Italicae aevi aevi*“, t. III S. 851—854. Mediol. 1740. Faksimile von S. P.

TREGELLES (1867). Bequeme Textausgaben von E. PREUSCHEN, *Analecta*. 1893, S. 129ff.; H. LIETZMANN in *Kleine Texte für theol. Vorlesungen* etc. I²; M. J. ROUTH, *Reliquiae Sacrae* I², S. 393—434 (Text und kritische Anmerkungen bietend). Über die sehr reichhaltige Literatur s. bei PREUSCHEN, S. 137, ZAHN GNK II, S. 1—143. 1007f.; vgl. auch HRE³, Bd. 9, S. 796ff.

Die die synoptischen Evangelien betreffenden Zeilen lauten:

... quibus tamen interfuit et ita posuit.
tertio evangelii librum secundo lucan
 lucas iste medicus post ascensum Xpi
 cum eo paulus quasi ut iuris studiosum
 5 secundum adsumsisset numeni suo
 ex opinione concribset dñm tamen nec ipse
 vidit in carne et idē prout asequi potuit
 ita et ad natiuitate iohannis incipet di-
 [cere.

(ali?) quibus tamen interfuit et ita posuit.
 Tertium evangelii librum secundum Lu-
 cam. Lucas iste medicus post ascensum
 Christi, cum eum Paulus quasi ut iuris stu-
 diosum (itineris socium? litteris stud.?)
 secum adsumsisset, nomine suo ex opinione
 conscripsit, dominum tamen nec ipse vidit
 in carne. Et ideo prout asequi potuit ita
 et a nativitate Johannis incipit dicere.

Anm.: Z. 2 Das Kursive ist rot geschrieben. — *secundo*] urspr. *serando*; das *a* ist durchstrichen, *u* darüber geschrieben. — 3 *ascensum*] das *s* zwischen *a* und *c* über der Zeile. — 6 *concribset*] Hs. *concriset*; über dem *i* ein *b* oder *p* (*c*?). — 7 Vor *uidit* ist ein durchgestrichenes *d*. — *prout*] *ut* nachträglich über der Zeile hinzugesetzt.

4. CLEMENS AL., *Hypotyposen*, bei EUSEBIUS, h. e. VI 14 5—7: II 2, p. 550 (235).

5 Ἀδθις δ' ἐν τοῖς αὐτοῖς ὁ Κλήμης βιβλίους περὶ τῆς τάξεως τῶν εὐαγγελίων παρὰ
 δοσοῖν τῶν ἀνάκαθεν προσβυτέρων τέθειται, τοῦτον ἔχουσαν τὸν τρόπον. προγεγράφθαι
 6 ἔλεγεν τῶν εὐαγγελίων τὰ πεποιήχοντα τὰς γενεαλογίας. τὸ δὲ κατὰ Μάρκον ταύτην ἐσχη-
 κέναι τὴν οἰκονομίαν. τοῦ Πέτρου δημοσίᾳ ἐν Ῥώμῃ κηρύξαντος τὸν λόγον καὶ πνεύματι
 τὸ εὐαγγέλιον ἐξεπιτότος, τοὺς παρόντας, πολλοὺς ὄντας, παρακαλέσαι τὸν Μάρκον, ὡς
 ἂν ἀκολουθήσαντα αὐτῷ πόρρωθεν καὶ μεμνημένον τῶν λεχθέντων, ἀναγράψαι τὰ εἰρη-
 7 μένα· ποιήσαντα δέ, τὸ εὐαγγέλιον μεταδοῦναι τοῖς δεομένοις αὐτοῦ· ὅπερ ἐπιγρόντα τὸν
 Πέτρον προτρεπτικῶς μήτε κωλύσαι μήτε προτρέψασθαι.

5. ORIGENES bei EUSEBIUS, h. e. VI 25 3—6: II 2, p. 576 (245f.).

3 Ἐν δὲ τῷ πρώτῳ τῶν εἰς τὸ κατὰ Ματθαῖον, τὸν ἐκκλησιαστικὸν φηλάτιον κανόνα, μόνα τέσσαρα εὐαγγέ-
 λια εὐαγγέλια μαρτύρεται, ὡδὲ πως γράφων·
 4 „ὡς ἐν παραδόσει μαθῶν περὶ τῶν τεσσάρων εὐαγγελίων, ἃ καὶ μόνα ἀναντίστοιχά
 „ἔστιν ἐν τῇ ὑπὸ τὸν οὐρανὸν ἐκκλησίᾳ τοῦ θεοῦ, ὅτι πρῶτον μὲν γέγραπται τὸ κατὰ τὸν
 „ποτε τελώνην, ὕστερον δὲ ἀπόστολον Ἰησοῦ Χριστοῦ Ματθαῖον, ἐξδεδωκότα αὐτὸ
 5 „τοῖς ἀπὸ Ἰουδαϊσμοῦ πιστεύουσιν, γράμμασιν ἑβραϊκοῖς συντεταγμένον· δεύτερον δὲ
 „τὸ κατὰ Μάρκον, ὡς Πέτρος ἐγγήγαστο αὐτῷ, ποιήσαντα, ὃν καὶ υἱὸν ἐν τῇ καθο-
 „λικῇ ἐπιστολῇ διὰ τούτων ὠμολόγησεν φάσκον· ἀσπάζεται ἡμᾶς ἢ ἐν Βαβυλῶνι συνεκλεκτῇ
 6 „καὶ Μάρκος ὁ υἱὸς μου. καὶ τρίτον τὸ κατὰ Λουκᾶν, τὸ ὑπὸ Παύλου ἐπινοούμενον
 „εὐαγγέλιον τοῖς ἀπὸ τῶν ἐθνῶν πεποιηκότα· ἐπὶ πάντων τὸ κατὰ Ἰωάννην.“

6. EUSEBIUS, h. e. III 24 5—8: II 1, p. 246 (102).

5 Ὅμως δ' οὖν ἐξ ἀπάντων τῶν τοῦ κυρίου διατριβῶν ἑπομνήματα Ματθαῖος ἡμῶν
 καὶ Ἰωάννης μόνοι καταλείπειν· οὗς καὶ ἐπ' ἀνάγκης ἐπὶ τὴν γραφὴν ἔλθειν κατέχευ
 6 λόγος. Ματθαῖος τε γὰρ πρότερον ἑβραίοις κηρύξας, ὡς ἡμελλεν καὶ ἐγ' ἐτέρονς ἰέναι,
 πατρίῳ γλώττῃ γραφῇ παραδοὺς τὸ κατ' αὐτὸν εὐαγγέλιον, τὸ λεῖπον τῇ αὐτοῦ παρουσίᾳ,
 7 τούτοις ἀφ' ὧν ἐστέλλετο, διὰ τῆς γραφῆς ἀπεπλήρου· ἥδη δὲ Μάρκος καὶ Λουκᾶ τῶν
 κατ' αὐτοὺς εὐαγγελίων τὴν ἐκδοσιν πεποιημένων, Ἰωάννην ἡσὶ τὸν πάντα χρόνον ἀγρά-
 8 φῳ κερρημένον κηρύγματι, τέλος καὶ ἐπὶ τὴν γραφὴν ἔλθειν Τοὺς τοῖς γοῦν εὐαγγ-

γέλυστάς συνιδεῖν πάρεστιν μόνα τὰ μετὰ τῆρ ἐν τῷ δεσμοτηρίῳ Ἰωάννου τοῦ βαπτιστοῦ κάθειοξιν ἐγ' ἓνα ἐνιαυτὸν πεπραγμένα τῷ σωτῆρι συγγεγραφότας αὐτό τε τοῦτ' ἐπισημνηραμένους κατ' ἀρχὰς τῆς αὐτῶν ἱστορίας.

7. HIERONYMUS, Comm. in Mattheum, Prooemium § 5—7.

Primus omnium Mattheus est publicanus cognomento Levi, qui evangelium in Iudaea hebreo sermone edidit ob eorum vel maxime causam, qui in Jesum crediderant ex Judacis et nequaquam legis umbra succedente evangelii veritatem servabant.

Secundus Marcus interpret apostoli Petri et Alexandrinae ecclesiae primus episcopus, qui dominum quidem salvatorem ipse non vidit, sed ea quae magistrum audierat praedicantem iuxta fidem magis gestorum narravit quam ordinem.

Tertius Lucas medicus natione Syrus Antiochensis, cuius laus in evangelio, qui et ipse discipulus apostoli Pauli in Achaiae Bœotiaeque partibus volumen condidit, quaedam altius repetens et. ut ipse in prooemio confitetur, audita magis quam visa describens.

Text bei LIETZMANN, a. a. O. S. 10; E. PREUSCHEN, *Analecta* S. 170.

II. Zum textkritischen Apparat.

Eine Geschichte des Textes unserer synoptischen Evangelien oder der textkritischen Arbeit soll und kann hier nicht gegeben werden. Sie ist schon oft geschrieben worden. Ich verweise dafür auf die „*Einleitungen*“ von HOLTZMANN¹, JELICHER, GREGORY, FEINE u. a. Zur ersten Orientierung auf dem Gebiete der Textkritik sind vornehmlich geeignet: E. NESTLE, *Einführung in das griechische N. Testament* 1899, 1909 (4. Auflage wird noch im Laufe dieses Jahres gänzlich umgearbeitet durch E. VON DORSCHT, erscheinen), die Artikel *Bibeltext des NTs* von O. v. GEBHARDT in *IRE*², Bd. 2, S. 728—773, E. MANGENOT, *Texte des N. T. in VIGOUROUX, Dictionnaire de la Bible*, 1912, t. V., col. 2113—2135, E. HÜHN, *Hilfswort zum Verständnis der Bibel* I S. 26 ff., R. KNOPP, *Der Text des NTs* 1906; ferner E. JACQUIER, *Le N. T. dans l'Eglise chrétienne*. II: *Le texte du N. T.* 1912; F. G. KENYON, *Handbook to the textual criticism of the N. T.* 1912. Über den jetzmaligen Stand der textkritischen Arbeit und der im Vordergrund der Diskussion stehenden Probleme orientieren bis 1914 die Aufsätze von BOUSSER in „*Th. Rundschau*“ 1 (1897), S. 405—419; 6 (1903), S. 430—437, 471—483; 11 (1908), S. 358—396; 17 (1914), S. 143—154, 187—206. Eine ausführliche Angabe von Literatur, die Textkritik betreffend, s. bei JACQUIER, S. 484—487; dazu v. l. A. HARSACK, *Beiträge zur Einleitung ins N. T. H. 7: Zur Revision des Princips der nt Textkritik*, 1916. Für ein gründliches Studium unentbehrlich ist vor allem das Werk der beiden hervorragenden Engländer B. F. WESTCOTT und F. A. HORT, *The New Testament in the original Greek*. I. *Text* 1898; II. *Introduction*. *Appendix* 1896; ferner C. R. GREGORY, *Prolegomena* (O. v. TI-CHENORF, *Novum testamentum Graece*, ed. VIII, critica major, t. III, 1884—94), deutsch erschienen unter dem Titel *Textkritik des Neuen Testaments*, I, 1900; II, 1902; III, 1909 (dieser letzte hauptsächlich Nachträge und Listen enthaltend). B. WEISS, *Textkritik der 4 Evangelien*, TU XIX, 2. 1899. Die umfangreichste Arbeit auf diesem Gebiet ist das großartig angelegte Werk von H. VON SODEN, *Die Schriften des Neuen Testaments in ihrer ältesten erreichbaren Textgestalt hergestellt auf Grund ihrer Textgeschichte*. I. Teil: 1. Abt. Die Textzeugen. S. 1—704, 1902; 2. Abt. Die Textformen. A. Die Evangelien S. 705—1648, 1907; 3. Abt. Die Textformen. B. Der Apostolos und die Apokalypse. S. 1649—2203, 1910. II. Teil: Text mit Apparat. Nebst Ergänzungen zu Teil I. 1913. Ders., *Griechisches Neues Testament*. Text mit kurzem Apparat. Handausgabe. 1913. Die Einleitung gibt einen knappen und klaren Überblick über die Geschichte des griechischen Textes und damit einen Einblick in die Grundsätze, nach denen VON SODEN seinen Text und Apparat gestaltet hat.

1. Die griechischen Handschriften.

Als Material für Herstellung des griechischen Textes unseres NT.s und als Bestandteil des textkritischen Apparats kommen in erster Linie die griechischen Handschriften in Betracht, die ihrerseits wieder in drei Gruppen zerfallen: die Majuskeln oder Unzialen (Großschrifthandschriften), zu denen auch die Papyrusbruchstücke gehören, die Minuskeln (Kleinschrifthandschriften) und die Lesebücher.

a) Die Majuskeln oder Unzialhandschriften.

Diese stehen nach ihrem Alter und, wenn auch nur mit gewissen Einschränkungen, nach ihrem Werte für die Textkritik in der vordersten Reihe. Ihren Namen haben sie davon, daß sie in Unzialschrift (uncia = Zoll, die ursprüngliche Größe der Buchstaben) geschrieben sind: Buchstabe reiht sich an Buchstabe, gleich groß, unverbunden, ohne Silben- oder Worttrennung. Sie stammen aus dem 4.—10. Jahrh. Damit ist nicht gesagt, daß sie an sich besser sind als die Minuskeln. Überhaupt ist es eine Täuschung zu meinen, irgendeine dieser Handschriften oder eine Gruppe davon gebe den ursprünglichen Text. Sämtliche Codices, auch unsere zwei ältesten (B & S) nicht ausgenommen, sind das Resultat gelehrter Rezensionen, sämtliche enthalten teils unbeabsichtigte Fehler, teils bewußte Änderungen.

Zur Gewinnung des Textes genügt es darum nicht, einfach diese Zeugen abzufragen, etwa noch mit Unterstützung der Minuskeln. Wenn man auch vermitteltst des Schriftcharakters und anderer Erkennungszeichen (Material, Akzente, Interpunktionen usw.) das Alter der meisten Codices mit ziemlicher Sicherheit bestimmen kann, so ist die Feststellung ihrer Heimat, ihrer Verwandtschaft auf untereinander und gegenseitigen Abhängigkeit um so schwieriger. Sollte es gelingen, darüber Gewißheit zu gewinnen und Übereinstimmung der Forscher zu erzielen, so hätte man zwar auch noch lange nicht den Urtext, wie er aus der Feder der ntl. Schriftsteller geflossen ist, aber man wüßte wenigstens, wie zu einer gewissen Zeit in einer bestimmten Gegend gelesen wurde. Die textkritische Arbeit ist in dieser Hinsicht zwar in den letzten Jahren ein gutes Stück vorangekommen, aber doch harren noch eine ganze Reihe von Fragen ihrer Beantwortung.

Schon BOUSSET hat es auf das höchste wahrscheinlich gemacht, daß in der hauptsächlich von B und, in schon etwas abgeschwächter Gestalt, von **S** vertretenen Textform die Rezension des Hesychius vorliegt. (Vgl. BOUSSET *Die Rezension des Hesychius* in TU XI, H. 4, S. 74ff.) WESTCOTT und HORT (W-H) haben in diesem Text den „neutralen“ gesehen und ihn den „vossyrischen Text, keiner Familie“ genannt, und GREGORY hat ihn geradezu als den „Urtext“ bezeichnet (*Textkritik* III, S. 999 ff.). Zum gleichen Ergebnis wie BOUSSET kommt auch VON SODEN; seine Untersuchungen haben die H (Hesychius)-Rezension als einheitliche Größe herausgestellt. Es ist die Textform, die am Ende des 3. Jahrh. in Ägypten in Geltung war und ihren Geltungsbereich nie wesentlich über diese Provinz hinaus ausgedehnt hat. Eine ziemlich eng begrenzte Zahl von Zeugen, etwa 50, bieten diese Textform: neben B die mit ihm am nächsten verwandten Unzialen C und T, die mit **S** näher sich berührenden LZ Ξ , ferner $\Delta\Psi$, sowie (für Lukas und Johannes) der Cod. W und gegen 40 kleinere Bruchstücke von Unzialhandschriften. Von Minuskeln gehören hierher nur 33, 579 (in Mk und Lk), 892 und 1241. Alle Papyrusfunde bestätigen den ägyptischen Charakter dieser Rezension, aber auch, wie B darin unbestritten die Führung hat und ein Zeuge von ganz hervorragender Bedeutung ist.

Die große Masse unserer griechischen Handschriften bietet eine Textform, die, wie W-H schon überzeugend nachgewiesen haben, in Antiochien entstanden und auf den Märtyrer Lucian († 312) zurückzuführen ist. In Byzanz ist sie weiter entwickelt worden und zunächst zum Sieg gelangt, so daß sie der offizielle Kirchentext wurde. Sie entspricht in der Hauptsache dem „textus receptus“; ihre Merkmale sind besonders sprachliche Glättungen und in den Evangelien die Konformationen. W-H nennen diesen Text den „syrischen“, GREGORY den „offiziellen“. Auch hier haben die Untersuchungen von SODENS bereits früher gewonnene Resultate bestätigt und befestigt. Die Entstehungszeit dieser Rezension, der *Kovi* (K), ist, ebenso wie die der genannten H- und der gleich zu nennenden I-Rezension, die Wende des 3. und 4. Jahrh. VON SODEN unterscheidet darin drei Stufen: K¹, die älteste (der älteste Vertreter davon ist W, jedoch nur für Mt, ferner Ω , V, S u. a.), K^x aus dem 10. Jahrh. und K^r, eine im 12. Jahrh. in Konstantinopel hergestellte kirchliche Ausgabe, der die Masse der Handschriften des 12. bis 16. Jahrh. angehört. Ihr Wert für die Textkritik ist gleich Null. In der Gruppe K¹ unterscheidet VON SODEN noch eine Untergruppe K¹ mit den Unzialen E, F, G, H; sie haben einen K¹-Text, der jedoch durch den Text der I-Rezension, besonders durch die Ferrargruppe (s. u.) beeinflusst ist.

Wenn diese beiden Rezensionen auch schon früher als solche erkannt und durch VON SODEN klar und scharf herausgearbeitet worden sind, so dürfte das weniger gelten von der 3. Rezension, die dieser Forscher unterschieden hat. Er führt diese auf Pamphilus († als Märtyrer a. 309) von Cäsarea in Palästina zurück und nennt sie die I (d. i. Jerusalem)-Rezension. Jedenfalls ist sie eine schwer zu erfassende und keineswegs so einheitliche Größe wie die anderen zwei und wird darum auch von namhaften Textkritikern abgelehnt. Sie zerlegt sich nach VON SODEN in eine Anzahl von Untergruppen; am reinsten ist diese Textform erhalten in der Gruppe I^a, die einen I sehr nahestehenden gemeinsamen Archetyp darstellt, deren Hauptvertreter von Unzialen D, W (für Mk) und Θ , von Minuskeln 28, 565, 700 u. a. sind. Ein gemeinsamer H-I-K-Text ist nach VON SODEN die Grundlage und der Ausgangspunkt dieser drei verschiedenen Rezensionen gewesen und diesen zu gewinnen die Aufgabe der textkritischen Arbeit.

Die I-Rezension von SODENS weist in verschiedenen Vertretern oder Gruppen in höherem oder geringerem Grade Berührungen auf mit einem Text, der sonst hauptsächlich durch die altsyrische und altlateinische Übersetzung belegt ist. W-H nennen ihn nach dem Vorgang Älterer den „westlichen“. GREGORY den „überarbeiteten“ Text. VON SODEN hat ihn als besondere Textform ganz fallen lassen, er betrachtet ihn als Kompromißtext, dessen Abweichungen und Verderbnisse auf den Einfluß Tatians (s. u.) zurückzuführen wären. Es scheint hier der Text erhalten zu sein, der um 200 im Osten wie im Westen der verbreitete (*kovij*) war und später durch die gelehrte Revisionsarbeit verdrängt wurde, wobei wohl viele Auswüchse beseitigt und wilde Wucherungen entfernt wurden, möglicherweise auch manches Urwüchsige und Ursprüngliche weichen mußte. Über den Ursprung, das Alter, die Bedeutung

und den Wert dieses sogenannten „westlichen“ Textes sind die Akten der Diskussion noch nicht geschlossen. Von griechischen Unzialhandschriften vertreten diesen Text die beiden zuletzt entdeckten und der Textkritik zugänglich gemachten Θ und (für Mk, besonders Mk 1 1–5 30) W, am ausgesprochensten aber D (Bezae Cantabrigiensis), also die Zeugen, die, wie erwähnt, von SODEN zur I^o-Rezension als deren Hauptvertreter zählt.

Keine Handschrift hat so wechselnde Beurteilung erfahren wie D und sein Text. Einst fast ganz unbeachtet, wurde er besonders von BLASS nach dem Vorgang von DE LAGARDE einseitig bevorzugt; auch ZAHN, NESTLE u. a. legen ihm hohe Bedeutung bei. Die reichhaltige Literatur, die diese Handschrift veranlaßt hat, s. bei GREGORY, *Textkritik* I, S. 47f.; III, S. 1020f.; NESTLE, a. a. O. S. 72f.; dazu J. H. VOGELS, *Die Harmonistik im Evangelientext des Codex Cantabrigiensis*. TU XXXVI, 1. 1910; E. A. LOEW, *The Codex Bezae*, in JThSt. XIV, 1912/13, p. 385–388.

An Unzialhandschriften des NT.s zählt GREGORY (*Textkritik* I, S. 18–123; III, S. 1018 bis 1083 und S. 1371f. *Die griechischen Handschriften des NT.s*, 1908, S. 32–44) im ganzen 166, dazu in der Th. Litzg., 1912, Sp. 477 noch 3, also zusammen 169. Fünf davon (Σ ABC Ψ) enthielten das vollständige NT, nur eine (Σ) enthält es heute noch, die andern sind Teile des NT.s. Evangelienhandschriften sind es 104: viele von ihnen sind mehr oder minder lückenhaft, manche bloße Bruchstücke, die oft nur wenige Verse umfassen. Vollständig sind die Evangelien außer in Σ und B noch in K, M, S, U; nahezu vollständig in E, L, W, Δ , Θ , Ω (s. das Lesezeichen).

Die Papyri, die nach ihrer Schriftart zu den Majuskeln gehören, enthalten lediglich Bruchstücke von neutestamentlichem Text. GREGORY (*Textkritik* III, S. 1084–1092; *Handschriften* S. 45–47) zählt 14 Nummern, wozu noch nach Th. Litzg. a. a. O. 5 weitere kommen: 8 davon haben Evangelientexte; der Charakter des Textes ist im wesentlichen der von B und Σ .

b) Die Minuskeln.

Aus der Verbindung der ein schnelleres Schreiben gestattenden Kursivschrift mit der Majuskel entwickelte sich die Minuskelschrift. Sie tritt für biblische Handschriften zuerst im 9. Jahrh. auf; die älteste datierte Minuskel (461) ist vom 7. Mai 835; im 10. erscheint die Minuskelschrift immer häufiger, um zuletzt die Unzialschrift ganz zu verdrängen. Minuskeln gibt es für das NT. mehrere Tausende. Die Liste von GREGORY (*Handschriften* S. 18ff., S. 363f.; *Textkritik* III, S. 1093–1210, 1373f.) weist 2318 Nummern auf, nach der Th. Litzg. (s. o.) zählte GREGORY 2352. Von den rund 160 δ -Codices von SODENS (s. u.) umfassen etwa 25 das ganze NT., die andern sind lückenhaft. Die Zahl der Minuskeln mit nur Evangelientexten beträgt etwa 1200.

Die Minuskeln bedeuten das NT. vor der Zeit des Buchdrucks. Ihr Zeugenwert steht in umgekehrtem Verhältnis zu ihrer Masse, da die meisten, wie oben erwähnt, den späteren antiochenisch-byzantinischen (K^l-)Text wiederholen. Aber es gibt auch solche, die große Beachtung verdienen, weil sie auf einer älteren guten Vorlage beruhen. Die Aufgabe ist, die Minuskeln auf ihre gegenseitigen Beziehungen und Verwandtschaft zu untersuchen, auf einen gemeinsamen Archetypus zurückzuführen und so den Strom der Überlieferung möglichst weit bis zur Quelle zurückzuverfolgen. Auch hier ist die Textkritik bereits zu bemerkenswerten Ergebnissen gelangt und hat mehrere Gruppen festgestellt, die wieder unter sich oder mit einzelnen oder Gruppen der Unzialhandschriften näher zusammenhängen.

Zuerst hat W. H. FERREAR nachgewiesen, daß die Minuskeln 13 69 124 346 Abschriften derselben Vorlage sind; seine Arbeit ist nach seinem Tode veröffentlicht worden von F. K. ABBOTT, *A collation of four important mss of the Gospels*, 1877. Die Ferreargruppe ist durch die Forschungen von J. P. P. MARTIN, J. R. HARRIS, C. R. GREGORY, H. von SODEN u. a. erweitert worden. Es gehören nach von SODEN zu dieser mit I^o bezeichneten Gruppe 12 Handschriften, wozu als 13. auch die von ihm zu der Gruppe I^o gerechnete Minuskel 713 (s. 351) zu zählen sein dürfte. Charakteristische Kennzeichen dieser Gruppe sind: es fehlt Mt 16 2–3 (außer in 346), Luk 22 43 44 steht hinter Mt 26 39 (826 liest es gar nicht), die Perikope von der Ehebrecherin Joh 7 53–8 11 folgt auf Luk 21 38. Einige bieten auch zu Mt 1 16 die altlateinische Lesart, die bis jetzt nur von einer Unzialhandschrift (Θ) unterstützt wird.

Eine weitere Gruppe, verwandt mit der eben genannten, ist die von den Minuskeln 1 118 131 209 gebildete, über die eine gründliche Monographie von K. LAKE vorliegt unter dem Titel: *Codex 1 of the*

Gospels and its allies. Texts and studies VII 3, 1902. Zu ihr gehören auch, nach VON SODEN und A. SCHMIDTKE (*Neue Fragmente und Untersuchungen zu den judenchristlichen Evangelien*, in TU XXXVII. 1, S. 20 Anm. 3), als die beiden besten und ältesten Zeugen die Minuskeln 1582 (ε 183) und 2193 (ε 1131), desgleichen 22 (ε 288). Ein starker Rest sogenannter „westlicher“ Lesarten kennzeichnet diese Handschriftenfamilie (Iⁿ bei VON SODEN).

Im Zusammenhang mit beiden stehen wieder die Minuskeln 28 565 700 u. a., unter denen 565 die Führung hat. Die genannten Handschriften bieten wohl einen alten palästinischen Lokaltex (vgl. dazu BOUSSET, in Th. R. VI 1903, S. 476). Nach H. VON SODEN bilden diese Zeugen mit D, Θ, W zusammen die Gruppe I^α, die die I-Rezension mit am reinsten bewahrt hat (s. S. XI).

Wertvolle Zeugen unter den Minuskeln sind auch die gleichfalls zu der I-Rezension gehörigen Minuskeln 157 (ε 207) und 1071 (ε 1279), die wieder unter sich und mit den genannten Gruppen verwandt sind. A. SCHMIDTKE (a. a. O. S. 1 ff.) führt den Nachweis, daß eine Reihe von Handschriften und Handschriftengruppen dieser Rezension Abschriften einer Ausgabe sind, die im 4. 5. Jahrh. in Palästina hergestellt worden ist nach auf dem „heiligen Berg“ in Jerusalem aufbewahrten Exemplaren, die er darum Z (Zion)-Rezension nennt.

Dagegen sind bedeutende Vertreter der Hesychius-Rezension, also des ägyptischen Textes, die Minuskel 33, die „Königin unter den kursiv geschriebenen Handschriften“, wie EICHORN sie nannte, die Pariser Handschrift 579 (für Mk und Lk), ferner 892 und 1241 (s. o. S. XI). Ihre Entstehung verdanken diese Minuskeln nach VON SODEN „antiquarischen oder Pietätsinteressen“, die den altertümlichen Text eines zugrunde gehenden, uralten, an die Entstehungsstätten dieser Minuskeln im Laufe der Zeit verschleppten Codex für deren Bibliothek retten wollten“. (*Gr. NT.*, Handausg., S. XVII.)

c) Die Lesebücher.

Die Lesebücher oder Lektionarien enthalten nicht einen fortlaufenden Text, sondern einzelne Lesestücke, Perikopen, die zur Vorlesung im Gottesdienst dienen. Da die kirchliche Sitte konservativ ist, so findet sich in vielen Lesebüchern noch die Großschrift verwandt in einer Zeile, wo sonst die Minuskel herrschte; auch bieten selbst jüngere oft ältere Texte; als amtliche Schriftstücke, deren Heimat leicht festzustellen ist, sind sie meist zuverlässige Zeugen für den in der betreffenden Kirchenprovinz herrschenden Text. Die Liste von GREGORY (*Textkritik*, S. 343—478; S. 1219—1292; S. 1374) zählt 1561 Nummern.

Bezeichnung der Handschriften.

Auf JOH. WETTSTEIN (1693—1754) geht der Gebrauch zurück, die Unzialen mit großen Buchstaben, die Minuskeln mit arabischen Ziffern zu bezeichnen. Jene wurden zunächst mit lateinischen (A, B, C usw.) Buchstaben benannt; als diese nicht mehr ausreichten, nahm man die von den lateinischen abweichenden griechischen Buchstaben (Γ, Δ, Θ usw.) zu Hilfe und schließlich noch die hebräischen. Als erster bezeichnete TISCHENDORF die von ihm auf dem Sinai entdeckte Handschrift mit Σ, um sie damit (freilich irrtümlich) als älteste wie als wichtigste zu charakterisieren. Auf WETTSTEIN geht auch der andre Gebrauch zurück, für jeden der vier Teile des NT's (Evangelium = ε, Apostelgeschichte und katholische Briefe = α, Paulusbriefe = π, Offenbarung = ρ) eine neue Liste zu beginnen.

Das führte zu großen Mißständen: derselbe Buchstabe, die gleiche Zahl gilt einer ganz andern Handschrift, je nach ihrem Inhalt; so ist B für Evangelien, Apostelgeschichte und Briefe der bekannte, ungemein wertvolle Zeuge, für Offenbarung bezeichnet der gleiche Buchstabe eine ziemlich minderwertige Handschrift. 33e ist eine ganz andre Handschrift als 33a oder 33p. Andererseits führt die gleiche Handschrift in den vier Abteilungen verschiedene Nummern. Die eben genannte Evangelienhandschrift 33, eine unserer besten Minuskeln, trägt für Apostelgeschichte die Nr. 13, für Paulusbriefe Nr. 17; oder 38e = 19a = 377 p; 69e = 31a = 37p = 14r usw. Ein weiteres kam hinzu: als die Handschriften sich mehrten, wandten die Textkritiker verschiedene Zahlen an; so gehen von Nr. 470 ab GREGORY und SCRIVENER auseinander. WESTCOTT-HORT haben wieder eigene Nummern eingeführt.

Es fehlt nun nicht an Versuchen, diesen Übelständen abzuhelfen und eine einheitliche Bezeichnung zu schaffen. Den radikalsten Bruch mit dem bisherigen System bedeutet der Vorgang VON SODENS (vgl. über das Prinzip seiner Bezeichnung „*Die Schriften des N T's* usw.“ S. 37 f.). Er schaltet zu zunächst die für die Textkritik nebensächliche Frage aus, ob Majuskel-, ob Minuskelcodex; die Numerierung soll erkennen lassen, aus welchem Jahrhundert die Handschrift stammt, ob sie das ganze NT. (*διὰ τῆς*, δ-codices) mit oder ohne Apokalypse enthält oder nur Teile davon (Evangelien: ε-codices, Apostolos: α-codices), ob es sich um ein kirchliches Lesebuch oder um ein Kommentarwerk mit oder ohne vollständigen Text und um welchen Kommentar es sich handelt. Auch ist das System so eingerichtet, daß jede neu entdeckte Handschrift sofort eingesetzt werden kann. Das alles ist sehr fein ausgedacht und geistvoll ausgeführt, aber so kompliziert und verwirrend, daß die Neigung, zu dieser neuen Art überzugehen, anscheinend sehr gering ist. Vgl. die Einwendungen bei GREGORY, *Handschriften*, S. 3—5 und NESTLE, a. a. O. S. 57 f., während dagegen z. B. JACQUIER (a. a. O. S. 74 f.) meint, daß diese auf den ersten Blick „ziemlich komplizierte“, aber in Wirklichkeit „vereinfachte“ Bezeichnung dazu berufen scheint, die bisher gebrauchten zu verdrängen.

Einen andern Vorschlag macht C. R. GREGORY in seinem schon genannten Buch, *Die griechischen Handschriften* usw., nachdem er sich zuvor der Zustimmung einer ganzen Reihe bedeutender Fachmänner des In- und Auslandes versichert hat. GREGORY knüpft verständigerweise an das Gegebene an, um es sinngemäß weiterzubilden. Für die Großschriften werden möglichst die bisherigen Sigla beibehalten, das hebräische Alphabet ausgeschlossen, mit Ausnahme des Buchstabens **Σ**; für die freigewordenen und neu hinzukommenden Großschriften werden arabische Zahlen mit vorgesetzter **0** und in stärkerem Druck gebraucht, die auch neben den Buchstaben verwandt werden; so ist **B = 03**. Die Liste der Minuskeln ist ebenfalls einheitlich gestaltet; Grundsatz ist: für jede Handschrift nur ein Zeichen, jedes Zeichen nur für eine Handschrift; ein zugesetztes e, a, p, r oder eap, eap, ap gibt den Inhalt der Handschrift an; eine Ausnahme bilden die Buchstaben D, E, F, G, K, L, P, die für 2. und H, der sogar für 3 Handschriften gilt (H^e, H^a, H^p). Diese Notierung GREGORYS ist in der Synopse angewandt; auch VOGELS und A. SOTTRE sind in ihren Ausgaben des NT.s dazu übergegangen, und BOUSSER (Th. Rundschau, 17, S. 205) möchte beinahe wünschen, daß die komplizierten Bezeichnungen von SODENS vor der neuen Liste GREGORYS verschwänden.

Manche Handschriften weisen Korrekturen, Überschreibungen und Rasuren auf oder enthalten Randbemerkungen. Die Urschrift wird dann mit * bezeichnet (**Σ*** usw.), die Korrekturen mit —² oder —³ (Korrekturen von 1., 2., 3. Hand); Randbemerkungen mit —^{mg} (131^{mg}, 274^{mg}).

Liste der im Apparat vorkommenden Handschriften.

a) Die Unzialen. Die Liste gibt zuerst den Buchstaben, soweit die Handschrift bei GREGORY noch einen solchen hat, dann dessen Nummer; hierauf die Nummer bei von SODEN, eventuell die frühere Bezeichnung, außerdem womöglich den Namen, Aufbewahrungsort, das Jahrhundert der Entstehung (durch römische Zahl bezeichnet). Angaben über Inhalt und sonst Bemerkenswertes, gewöhnlich auch über die Rezension oder Untergruppe, zu der von SODEN die Hs zählt. Näheres s. bei GREGORY, *Textkritik* I S. 15—96. III S. 1017—1083, 1363—1375; NESTLE, a. a. O. S. 61—68; JACQUIER, a. a. O. S. 76—106.

- Σ** (01, δ 2), Sinaiticus; Petersburg, Kais. Bibl.; IV (V ?); enthält das AT. fast ganz, das NT. vollständig mit Barnabas und Past. Hermac. 1844 von TISCHENDORF im Katharinenkloster auf dem Sinai entdeckt, zuerst verwertet, aber auch überschätzt. Verschiedene (7) Korrektoren (a, b, c = ca, cb, ca, ce*, e). Neueste Faksimileausgabe von K. LAKE 1911; mit B der Hauptvertreter der H-Rezension.
- A** (02, δ 4), Alexandrinus; London, brit. Mus.; V; AT., NT. von Mt 25 6 ab und Klemensbriefe; aus Ägypten. 1098 dem Patriarchen von Alexandria geschenkt; 1628 schenkte sie Cyrillus Lukaris, Patriarch von Konstantinopel, früher von Alexandria, dem König Karl I. von England. Text besonders in Evg. weniger gut, gehört nach von SODEN zur Gruppe I². Faksimileausgabe von KENYON 1909.
- B** (03, δ 1) Vaticanus; Rom, Vatikan. Bibl.; IV; AT. (es fehlen am Anfang 31 Blätter bis Gen 46 28, im Psalter 20, Ps 105 27—137 6), NT. bis Hebr 9 14. Die älteste Hs; 2 Korrektoren; viele Schreibfehler; der wichtigste Zeuge der H-Rezension. Phototypische Faksimileausgabe, durch die Vatik. Bibl. veranstaltet, 1904.
- C** (04, δ 3), Ephraemkodex; Paris, bibl. nat.; V; Palimpsest; A und NT., nur lückenhaft erhalten. Wahrscheinlich in Ägypten geschrieben, zu H gehörig. 1. Korrektor (C^a) aus dem 6., 2. aus dem 9. Jahrh.; im 12. Jahrh. mit einer griechischen Übersetzung von 38 Abhandlungen des syrischen Kirchenlehrers Ephraem († 373) beschrieben.
- D** (05, δ 5), Bezae Cantabrigiensis; Cambridge, Univ.-Bibl.; VI (V ?); griechisch-lateinisch (das griechische links). — Manche Lücken, z. T. im 9. Jahrh. ergänzt. Viele Korrektoren. Die Hs war im 16. Jahrh. im Besitz von Th. Beza; dieser schenkte sie 1581 der Universität Cambridge. Herausgegeben von A. SURVEYER 1864; Faksimileausgabe durch die Universitätspresse von Cambridge 1899, 2 Bde. Genane Kollation der vom Text von TISCHENDORF-GEHARDT abweichenden Laa bei NESTLE, *N. T. Graeci Supplementum*, 1896. D² deutet an, daß der lat. Text (d. S. XXIII) anders liest.
- E** (07, ε 55) Basiliensis. Basel; (VII) VIII; eine der besten Hss der zweiten Klasse, gehört nach von SODEN zu K¹, bzw. K²; viele liturgische Anmerkungen. 1431 vom Kardinal Johannes de Ragusio nach Basel gebracht.
- F** (09, ε 86), Boreelianus; Utrecht; IX; wahrscheinlich im Abendland (Südgallien, Italien, Schweiz) geschrieben. Sehr lückenhaft; von Wettstein, der den Codex 1730 kollationierte, noch vollständiger gesehen. FF die von Wettstein bezugten Laa; mit E, G, H die Untergruppe K¹ bildend.
- G** (011, ε 87), Seidelianus I; London, brit. Mus., ein halbes Blatt in Cambridge, Trinity College; (IX) X; Lücken; s. zu F.
- H** (013, ε 88), Seidelianus II; Hamburg, Stadtbibl., 1 Blatt in Cambridge, Trin. Coll.; (IX) X; Lücken; s. zu F.
- K** (017, ε 71), Cypricus s. Colbertinus; Paris, bibl. nat.; IX; 1673 aus Cypern für Colbert gekauft; vollständige Evg.-hs; Text verwandt mit dem von H und M. (cf. BOUSSER, *Die Gruppe K II (M) in den Evangelien*, in TU XI 4, 1894); von von SODEN zu I² gerechnet mit A, H, Y.

- L (019, ε 56), Regius oder Parisiensis; Paris, bibl. nat.; VIII; fast vollständig; viele Korrekturen, Randbemerkungen; Text stimmt vielfach mit B, gehört zur H-Rezension. Doppelter Mk-schluß.
- M (021, ε 72), Campianus; Paris, bibl. nat.; IX; von Abbé François de Camps 1706 an Ludwig XIV. geschenkt; s. zu K; die Evgg sind vollständig; eine der ältesten Hss mit der Perikope von der Ehebrecherin Joh 7 53—8 11; Texttyp I⁹⁷.
- N (022, ε 19), Purpureus; 227 Blätter; die Hauptmasse (182 Blätter) erst 1883 entdeckt, 1896 angekauft für die Petersburger Kais. Bibl.; die andern Teile in Patmos (33 Bl.); Rom, Vatikan (6 Bl.); London, brit. Mus. (4 Bl.) und Wien, Kais. Bibl. (2 Bl.); VI; Silberschrift auf Purpur, die Namen Gottes und Christi golden. Viele gute Laa, auch Korrekturen; bildet mit O, Σ, Φ die Gruppe I⁷.
- O (023, ε 21, früher 7), Sinopensis, Paris; Nat. Suppl. Gr., 1 Blatt in Mariupolis am Asowschen Meer; VI; nur Bruchstücke aus Mt enthaltend. Purpurpergament mit Goldschrift und Bildern. Der Text dem von N und besonders Σ ähnlich; s. zu N.
- P (024, ε 33) u. Q (026, ε 4); Palimpseste in Wolfenbüttel; VI u. V; Bruchstücke; I-Text.
- R (027, ε 22), Nitriensis; London, brit. Mus.; VI; Palimpsest; Bruchstücke aus Lk; in einem Kloster der nitrischen Wüste gefunden, seit 1847 in London. I-Text.
- S (028, ε 1027); Rom, Vatikan; eine der ältesten genau datierten, vom 1. März 949. Korrekturen und Randbemerkungen; gehört zur Gruppe K¹ (mit V u. Ω).
- T (029, ε 5, früher T^a), Borganus; Rom, Coll. de prop. fide; V; 20 Blätter aus Lk 22 20—23 20 und Stücke aus Joh 6—8. Mit der sahidischen Übersetzung links. Aus Ägypten; H-Text.
- U (030, ε 90), Nanianus; Venedig, Bibl. Marciana; IX od. X; vollständige Evg-hs; Bilder, Goldverzierung; Textgruppe I⁹.
- V (031, ε 75); Moskau, früher auf dem Athos; IX; Lücken in Mt u. Joh; s. zu S.
- W (032, ε 014); Detroit, Michigan, im Besitz von Ch. L. Freer; V; enthält zu Mk 16 14 einen längeren Zusatz (das Freer-Logion); herausgegeben und bearbeitet von H. A. SANDERS, *The Washington manuscript of the four gospels*, in University of Michigan Studies. Human., Ser. IX. 1912; Faksimileausgabe von demselben, ebenfalls 1912; s. auch C. R. GREGORY, *Das Freer-Logion. Versuche u. Entwürfe* 1. 1908; Text für Mt K^{*}), für Mk I^α, für Lk H.
- X (033, A³); München, Univ.-Bibl.; X; unvollständig, mit einem Kommentar in Minuskelschrift; I-Text.
- Y (034, ε 073, früher 7); London, in der Bibliothek von J. B. Braithwaite; IX; Evgg mit wenig Lücken. Eine Kollation in GREGORY, *Textkritik*, S. 1028—1037; s. zu K.
- Z (035, ε 26), Dublinensis; Dublin, Trin. Coll.; V/VI; Palimpsest; 295 Verse aus Mt enthaltend, lückenhaft; gehört zur Rezension des Hesychius (B⁸-Text; s. o. S. XI). Die obere Schrift aus dem 11. Jahrh.
- Γ (036, ε 70); Oxford und Petersburg; IX/X; Mt und Mk lückenhaft, Lk und Joh vollständig; manche Sonderlesarten; VON SODEN zählt ihn zu den Vertretern der I-Rezension, die keinem besonderen Typ angehören.
- Δ (037, ε 76), Sangallensis; St. Gallen; IX/X; griechisch-lateinisch, das lateinische (= δ) zwischen den Zeilen; der Text stimmt mit dem von CL, besonders in Mk, also H-Typ.
- Θ (038, ε 050, früher 1360); in Tiflis (seit 1. Sept. 1911); früher in einem Kloster Koridethi, im Grenzland zwischen Grusien und Byzanz; VII—IX; die Evgg fast vollständig, nur in Mt 1 4 und 5 Lücken. Der Text enthält nach D am meisten „westliche“ Bestandteile (s. o. S. XI f), Textform I^α. Bearbeitet und herausgegeben von G. BEERMANN und C. R. GREGORY, *Die Koridethi-Evangelien Θ 038*, 1913. Die Geschichte der Hs, die wie ein Roman anmutet, dort S. 498—591.
- Α (039, ε 77); Oxford; IX/X; Lk und Joh; eigentümliche Laa; bildet den 2. Teil der Minuskelhs 566; VON SODEN: I⁷.
- Ξ (040, A¹), Zacynthius; London, brit. u. aul. Bibelges.; VIII; Palimpsest; Stücke aus Lk; die älteste Hs mit einer Katene (aus Orig., Chrys., Cyrill u. a.); dem Text nach ein Vertreter der H-Rezension.
- Π (041, ε 73); Petersburg, Kais. Bibl.; IX; Evgg mit Lücken; s. zu K.
- Σ (042, ε 18), Rossanensis; Rossano; VI; Prachtcodex; Purpur mit Silberschrift, die ersten 3 Zeilen jedes Evgs golden. Text am nächsten mit N verwandt; enthält Mt und Mk, es fehlt nur Mk 16 14 bis 20. Die älteste Hs mit Miniaturen (noch 8 vorhanden, überhaupt die ältesten, die evang. Gegenstände darstellen).
- Φ (043, ε 17), Beratinus; Berat (Albanien); VI; wie Σ Purpurpergament mit Silberschrift; enthält Mt und Mk mit Lücken; hat Mt 20 28 den langen Zusatz wie D; s. zu N.
- Ψ (044, δ 6); Athos; VIII/IX; enthält fast das ganze NT, es fehlt jedoch Mt, Mk 1 1—9 4 und Apk; Lücke in Hebr. — Nach Mk 16 8 der doppelte Schluß wie bei L 099 und 0112; H-Typ.
- Ω (045, ε 61); Athos; VIII; die Evgg vollständig, nur Lk 1 15—28 fehlt. Bilder. Mit E der beste Vertreter der Kowí, zur Gruppe K¹ gehörend; s. zu S.

*) Obwohl von SODEN W als die älteste Handschrift mit ziemlich reinem K-Text bezeichnet und zur Klasse K¹ zählt, hat er ihn doch grundsätzlich in seinem Apparat für Mt ignoriert. Das eine Mal, wo er ihn doch anführt (zu Mt 15 14), als Zeuge für Auslassung von *τηγλῶν* und die Wortstellung *πισσοῦνται εἰς βόθρον*, führt er ihn falsch an: W liest *τηγλῶν* und *εἰς βόθ. ἐπισσοῦνται*. Außerdem zitiert ihn von SODEN hier merkwürdigerweise als H-codex!

- 047 (ε 95, früher 2^a); Athos; IX (X); die Evgg mit Lücken in Mt 2. 3, Mk 5. 6 und Joh 18—21; I-Typ.
- 059 (ε 09, früher T^a); Wien, Kais. Bibl.; IV; Bruchstück aus Mk 15 29—38. Text s. bei GREGORY, *Textkritik* I, S. 73f.; H-Typ.
- 063 (ε 64); Moskau; IX X. Fragmente aus Lk 17—19. 22f. Abgedruckt bei GREGORY, *Textkritik*, S. 1049—1060.
- 064 (ε 10); Kiew; VI; Mt 27 7—30. Text s. bei GREGORY, *Textkritik* III, S. 1364—1367; I-Text.
- 067 (ε 2, früher I^a); Petersburg, Kais. Bibl.; V; Bruchstücke aus Mt 14. 24. 25, Mk 9. 14.
- 070 (ε 6, früher T^{wo}); Oxford, Clar. Press; V; Lk 12 15—13 32 und Joh 8 33—42. Aus Ägypten; H-Text.
- 074 (ε 8, früher 7¹⁰); Sinai; V; Bruchstücke aus Mt 25. 26. 28, Mk 1. 4. 5; I-Typ.
- 078 (ε 15, früher I^a); Petersburg, Kais. Bibl.; VI; Palimpsest; Bruchstücke aus Mt 17. 18. 19, Lk 18, Joh 4. 5. 20.
- 079 (ε 16, früher I⁷); Petersburg, Kais. Bibl.; VI; Bruchstücke aus Lk 7. 24; I-Typ.
- 084 (ε 24, früher T^b); Petersburg, Kais. Bibl.; VI; Bruchstücke aus Mt 14. 15. Aus Ägypten; H-Text.
- 085 (ε 25, früher T^a); Petersburg; VI (VII ?); Bruchstück aus Mt 20. 22; in einem koptischen Kloster geschrieben. Kollation bei GREGORY, *Textkritik* III, S. 1062; H-Text.
- 089 (ε 28, früher Θ^c); Petersburg, Kais. Bibl.; VI; enthält Mt 26 2—4. 7—9.
- 090 (ε 29, früher Θ^a); Petersburg, Kais. Bibl.; VI; Bruchstücke aus Mt 26. 27. Mk 1—2; I-Text.
- 099 (ε 47, früher T¹); Paris, Nat. kopt.; VII (VIII ?); Mk 16 6—18; hat den kürzeren Mk-schluß vor dem längeren; s. zu Mk 16 9. Ägyptisch; H-Text.
- 0112 (ε 46, früher 7¹²); Sinai, Katharinenkloster; VII; Bruchstück aus Mk 14—16. Doppelter Mk-schluß; H-Typ.
- 0113 (ε 50, früher T^m); Paris, Nat. kopt.; VIII; griechisch-koptisch. Bruchstücke aus Lk 21. 22, Joh 1. 3; H-Typ.
- 0116 (ε 55, früher W^b); Neapel; VIII (IX ?); Bruchstücke aus Mt 9. 20—21. 26—27, Mk 13—14, Luk 3—4.
- 0124 (ε 78, früher T¹); Paris, Nat. kopt.; IX; Stücke aus Lk 3. 10. 11. 22. 23—24. Joh 5. 8. 11. 12—13. In Ägypten geschrieben. H-Text.
- 0131 (ε 51, früher W¹); Cambridge, Trin. Coll.; IX; Bruchstücke aus Mk 7—9; I-Typ.
- 0138 (—, früher 2^a); Athos; IX; Mt 21 24—24 13; Kollation bei GREGORY, *Textkritik* III, S. 1080.
- 0139 (ε 1002, früher T^k); Paris, Nat. kopt.; X (XI ?); Bruchstücke aus Lk 6. 18—19. 21. 24; H-Typ.
- Papyri:** P¹ (ε 01, früher T^s); Philadelphia; III/IV; Mt 1 1—9. 12. 13. 11—20; H-Text.
 P³ (früher I 348); Wien; VI; Lk 7 36—45, 10 38—42.
 P⁴ (ε 34, früher I 943); Wien; IV; Lk 1 74—80, 5 30—6 4; H-Text.

b) Die Minuskeln. Es ist nicht möglich, auch nur die in der Synopse speziell angeführten Minuskeln einzeln zu charakterisieren; das Nötige findet sich bei GREGORY I, S. 127 ff., III, S. 1093 ff.; NESTLE, S. 94 ff. Die lateinischen Buchstaben nach der Nummer geben den Inhalt an: e = Evangelien, a = Apostolos (Apostelgeschichte und katholische Briefe), p = Paulusbriefe, r = revelatio, die Apokalypse. Nummern ohne Zusatz sind Evangelienhandschriften. In Klammer kommt die Nummer von SODENS, der Aufbewahrungsort, das Jahrhundert der Niederschrift (nach GREGORY, *Textkritik*).

1 eap (δ 254; Basel, XII).	131 eap (δ 467; Rom, XIV/XV).	1582 (ε 183; Athos, X).
118 (ε 346; Oxford, XIII).	209 eap r (δ 457; Venedig, XIV/XV).	2493 (ε 1131; Athos, XI).
	22 (ε 288; Paris, XII).	

Ferrargruppe:

13 (ε 368; Paris, XIII).	346 (ε 226; Mailand, XII).	826 (ε 218; Grottaferrata, XII).
69 eap r (δ 505; Leicester, XV).	543 (ε 257; London, XII).	828 (ε 219; Grottaferrata, XII).
124 (ε 1211; Wien, XII).	713 e r (ε 351; Wisbech, XIII).	872 (ε 203; Rom, XII).
	788 (ε 1033; Athen, XI).	983 (ε 3017; Athos, XII).

28 (ε 168; Paris, XI).	565 (ε 93; Petersburg, IX/X).	1071 (ε 1279; Athos, XII).
	700 (ε 133; London, XI).	

157 (ε 207; Rom, geschrieben für Johannes II. Porphyrogenitus 1118—1148; viele alte Lesarten).

33 eap r (δ 48; Paris, IX/X)	579 (ε 376; Paris, XIII).	1241 eap r (δ 371; Sinai, XII/XIII)
	892 (ε 1016; London, X).	

4 (ε 371; Paris, XIII).	566 (ε 77; Petersburg; IX/X;	899 (ε 175; Upsala, XI).
273 (ε 370; Paris, XII).	der 1. Teil von A).	1424 eap r (δ 30; Kosinitza, X).

- 2 (ε 1214; Basel, XII).
6^{cap} (δ 356; Paris, XIII).
10 (ε 372; Paris, XIII).
12 (A¹³⁷; Paris, XI).
15 (ε 283; Paris, XII).
16 (ε 449; Paris, XIV).
17 (ε 525; Paris, XV, griech.-lat.).
21 (ε 286; Paris, XII).
27 (ε 1023; Paris, X).
29 (ε 1022; Paris, X).
38^{cap} (δ 355; Paris, XIII).
40 (A¹⁵⁵; Paris, XI/XII).
45 (ε 442; Oxford, XIV).
46 (ε 1285; Oxford, XII).
48 (A²³²; Oxford, XII/XIII).
49 (ε 155; Oxford, XI).
50 (A¹⁵²; Oxford, XII).
56 (ε 517; Oxford, XV).
57^{cap} (δ 255; Oxford, XII).
58 (ε 518; Oxford, XV).
59 (ε 272; Cambridge, XII).
61^{cap} (δ 603; Dublin, XVI).
63 (A¹¹⁸; Dublin, X/XI).
64 (ε 1287; England, privat, XII/XIII).
65 (ε 135; London, XI).
68 (ε 269; Oxford, XI).
71 (ε 253; London, XI).
74 (ε 321; Oxford, XIII).
76^{cap} (δ 298; Wien, XII/XIII).
79 (ε 529; Leiden, XV).
86 (ε 1030; Preßburg, X).
90^{cap} (δ 652; Amsterdam, XVI).
106 (ε 1380; Kiew, X?).
108 (A¹⁴⁴; Wien, XI).
113 (ε 134; London, XI? XIII?).
114 (ε 1018; London [X?], XI).
115 (ε 1096; London, X/XI).
116 (ε 249; London, XII).
121 (ε 366; Paris, 1284).
122^{cap} (δ 258; Leiden, XII).
126 (ε 185; Wolfenbüttel, XI/XII).
127 (A¹²⁴; Rom, XI).
129 (A²⁰⁰; Rom, XII).
130 (ε 596; Rom, XV od. XVI, griech.-lat.).
142^{cap} (δ 151; Rom, XI).
162 (ε 214; Rom, 1153).
174 (ε 109; Rom, 1052).
179 (ε 211; Rom, XII).
182 (ε 409; Florenz, XIV).
198 (ε 311; Florenz, XIII).
213 (ε 129; Venedig, XI/XII).
219 (ε 385; Wien, XIII).
220 (ε 457; Wien, XIV).
225 (ε 1210; Wien, 1192).
229 (ε 1206; Eskorial, 1140).
230 (ε 173; Eskorial, XI).
234^{cap} (δ 365; Kopenhagen, 1278).
235 (ε 456; Kopenhagen, 1314).
236 (ε 358; London, XI?).
238 (A¹⁴⁶; Moskau und Dresden, X/XI).
239 (A¹⁴⁷; Moskau, XI).
240 (Z²¹; Moskau, XII).
241^{cap} (δ 507; Dresden, XI?).
242^{cap} (δ 206; Moskau, XII).
243 (Θ³⁰⁴; Moskau, Kommentarwerk, XIII/XIV).
244 (Z²⁰; Moskau, Kommentarwerk, XII).
245 (ε 1226; Moskau, 1199).
248 (ε 395; Moskau, 1275).
251 (ε 192; Moskau, XI).
253 (A¹²³; Moskau, X/XI).
258 (ε 388; Dresden, XIII).
259 (A¹²²; Moskau, X/XI).
262 (ε 1020; Paris, X).
265 (ε 285; Paris, XII).
267 (ε 1289; Paris, XII/XIII).
270 (ε 291; Paris, XII).
271 (ε 169; Paris, XI).
274 (ε 1024; Paris, X; a. R. der kürzere Mk-schluß, Mt 16 2-3 fehlt).
280 (ε 294; Paris, XII).
282 (ε 280; Paris, 1176).
291 (ε 377; Paris, XIII).
299 (A²¹; Paris, X/XI, mit Kommentar).
300 (A¹⁴¹; Paris, X/XI).
330^{cap} (δ 259; Petersburg, XII).
348 (ε 227; Mailand, 1022).
349 (ε 413; Mailand, 1322).
372 (ε 600; Rom, XVI).
382 (ε 300; Rom, XIII).
399 (ε 94; Petersburg, IX/X).
406 (ε 130; Venedig, XI).
433 (ε 181; Berlin, XI).
435 (ε 1031; Leiden, X).
440^{cap} (δ 260; Cambridge, XII).
443 (ε 270; Cambridge, XII).
461 (ε 92; Petersburg?, 835).
470 (ε 136; London, XI).
471 (ε 254; London, XII).
472 (ε 1386; London, XIII).
473 (ε 1390; London, XIII/XIV).
475 (ε 138; London, XI).
476 (ε 1126; London, XI).
477 (ε 350; Cambridge, XIII).
481 (ε 1017; London, X).
482 (ε 329; London, 1285).
485 (ε 247; London, XII).
489^{cap} (δ 459; Cambridge, XIV).
495 (ε 243; London, XII).
517^{cap} (ε 167; Oxford, XI/XII).
544 (ε 337; London, XIII).
655 (ε 177; Berlin, XI).
659 (ε 1216; Berlin, XII).
660 (ε 178; Berlin, XI).
661 (ε 179; Berlin, XI).
677 (ε 353; Cheltenham, XIII).
692 (ε 1284; London, XII).
716 (ε 448; London, XIV).
726 (ε 384; Brüssel, XIII).
827 (ε 309; Grotta ferrata, XIII).
945^{cap} (δ 362; Athos XI XII?).
954 (ε 1454; Athos, XIV/XV).
955 (ε 557; Athos, XV).
990 (ε 1246; Athos, XIV?).
999 (ε 1485; Athos, XIV).
1010 (ε 1266; Athos, XII).
1012 (ε 1132; Athos, XI).
1038 (ε 1493; Athos, XIV).
1047 (ε 1354; Athos, XII/XIII).
1093 (ε 1443; Athos, 1302).
1170 (ε 541; Patmos, XI?).
1187 (ε 1083; Sinai, X).
1194 (ε 1094; Sinai, X XI).
1207 (ε 1098; Sinai, X/XI).
1216 (ε 1043; Sinai, X).
1279 (ε 1178; London, XI/XII).
1293 (ε 190; Paris, X).
1295 (ε 96; Paris, IX).
1355 (ε 1246; Jerusalem, XII/XIII).
1365 (ε 381; Jerusalem, XIII).
1369 (A¹⁶⁰; Athen, XIII).
1375 (ε 1225; Moskau, X?).
1391 (ε 1413; Athos, XIII/XIV).
1396 (ε 1416; Athos, XIV).
1402 (ε 1333; Athos, XII/XIII).
1515 (ε 1442; Athos, XIV).
1555 (ε 1341; Athos, XIII).
1573^{cap} (δ 398; Athos, XII XIII).
1574 (ε 551; Athos, XIV?).
1579 (ε 1349; Athos, XI?).
1604 (ε 1353; Athos, XIII).
1675 (ε 1144; Athos, XIV?).
1689 (ε 1054; Serres, 1200).
2145 (ε 1222; Petersburg, XII).

2. Die Übersetzungen.

Vgl. dazu den Art. „Bibelübersetzungen“ in HRE³. Bd. 3, S. 1—177, von E. NESTLE: GREGORY, *Textkritik* II, S. 179—185. III, 1293; NESTLE, *Einführung* S. 106—108; JACQUIER, S. 287—295

Den zweiten Hauptbestandteil eines textkritischen Apparats des NT.s und mithin auch einer Synopse, an Bedeutung dem ersten mindestens gleich-, in mancher Hinsicht sogar überzuordnen, und eine zweite Quelle für Gewinnung des ntl. Textes bilden die Über-

setzungen. Wertvoll sind sie, weil manche älter sind als unsere ältesten Unzialen: ihr Wert ist um so größer, je genauer die Übersetzer, den Geist ihrer eigenen Sprache verleugnend, den Wortlaut der Vorlage wiederzugeben sich bemühen. So ermöglichen die Übersetzungen nicht nur über Zusätze oder Auslassungen zu entscheiden, sondern oft auch darüber, welches griechische Wort, welche Wortstellung vorlag usw. Auch geben sie gute Anhaltspunkte zur Bestimmung der Heimat einer Lesart oder auch, wenn es gelingt, die Übersetzung genauer zu datieren, zur Bestimmung ihres Alters. Freilich bieten sie wieder neue Schwierigkeiten, zunächst sprachlicher Art, so besonders z. B. die syrischen, armenischen, ägyptischen u. a. Dann aber ist die kritische Arbeit, die der griechische Text erfordert, zuerst für die Übersetzung selbst zu erledigen, da wir keine einzige in der Urschrift haben, sondern alle lediglich aus Handschriften kennen.

A. Die syrischen Übersetzungen.

Vgl. darüber GREGORY II, S. 487—528; III, S. 1293—1304; NESTLE, S. 109—121; VON SODEN I, 2, S. 1536—1542, 1572—1594; JACQUIN, S. 208—246.

a) Die altsyrische Übersetzung. Diese kennen wir aus zwei, leider nicht vollständig erhaltenen Handschriften. Die jüngere davon, aus dem Anfang des 5. Jahrh., wurde 1842 in einem Kloster der nitrischen Wüste entdeckt, nach London gebracht und 1858 von WILLIAM CURETON herausgegeben, daher ihr Name: der Curetonische Syrer. Eine griechische Rückübersetzung von F. BÄTHGEN, *Evangelienfragmente. Der gr. Text des Curetonischen Syrsers wiederhergestellt*, 1885. Die ältere Handschrift (der sinaitische Syrer) aus dem 4. Jahrh., ein Palimpsest, wurde erst 1892 von den Engländerinnen A. S. LEWIS und ihrer Schwester M. D. GIBSON in dem Katharinenkloster auf dem Sinai (wo sie auch jetzt noch ist) entdeckt, in Gemeinschaft mit R. L. BENSLEY, J. R. HARRIS und F. C. BURKITT entziffert und erstmalig 1894 herausgegeben und der Textkritik zugänglich gemacht.

Die bedeutendsten Ausgaben der beiden Codices sind I. F. C. BURKITT, *Evangelion Da-Mépharrëshê*, 2 Bde. 1904 (Bd. I. Text der altsyrischen Übersetzung mit englischer Übertragung. Bd. II. Einleitung und textkritische Noten; vgl. JB XXIV, S. 116; Th. R. XI, 1908, S. 390—393). B. gibt den Text des Curetonianus, soweit er vorhanden ist; wo er fehlt, tritt dafür der des Syrus sinaiticus ein, während in der Regel nur dessen Abweichungen von Cur in dem Apparat vermerkt sind.

2. A. SMITH-LEWIS, *The old Syriac Gospels or Evangelion Da-Mépharrëshê*, 1910. Hier bildet Sy^c die Grundlage, angemerkt sind die Varianten von Sy^c, in einem zweiten Apparat folgen „*similia in aliis codicibus*“ (den Altlateinern und D besonders). Vgl. u. a. Th. Litzg. 1912, Sp. 233—255 und H. J. VOGELS, *Methodisches zur Textkritik der Evangelien* in Bibl. Zschr. 11, 1913, S. 367—396. Deutsch herausgegeben und bearbeitet ist diese Handschrift von A. MERX, *Die 4 kanonischen Evangelien nach ihrem ältesten bekannten Text*. I 1897 (Übersetzung mit Nachwort, in dem u. a. die Geschichte der Auffindung der Hs gegeben wird); II 1. 1902 (der Kommentar zu Mt); II 2. 1905 (Kommentar zu Mk und Lk). Gegen die Überschätzung von Sy^c und die einseitige Bevorzugung dieser Handschrift für die Textgestaltung durch Merx vgl. W. BAUER, *Die Bedeutung der alten syrischen Evangelienübersetzung* in Zschr. f. wissensch. Theol. 54, 1912, S. 329—366; weitere Literatur bei GREGORY, *Textkritik*, S. 487. 1293.

Das Verhältnis beider Handschriften zueinander genau festzustellen, ist eine recht schwierige und bisher ungelöste Aufgabe. Liegen zwei verschiedene, voneinander unabhängige Übersetzungen vor? Welche ist die ältere? Sy^s, wie es in der ersten Zeit nach der Entdeckung dieser Handschrift fast als selbstverständlich angenommen wurde, oder Sy^c? Die Ansichten gehen mehr und mehr dahin: Sy^c stellt eine ältere Textstufe dar, ob es nun selbständige Übersetzungen sind oder nur Rezensionen derselben Übersetzung. Eine weitere Frage ist: Welche Einflüsse haben dann die Abweichungen der einen vor der andern veranlaßt? Die Hauptfrage aber ist: Wie verhält sich diese altsyrische Übersetzung zu Tatian und zu der später herrschend gewordenen syrischen Vulgata, der Peschitta?

Für das höhere Alter der in Sy^c vorliegenden Übersetzung bzw. Textform vgl. H. J. VOGELS, *Die altsyrischen Evangelien im Verhältnis zu Tatians Diatessaron*. Bibl. Studien XVI, 1911, H. 5; J. SCHÄFERS († 1916), in den das Tatian-Problem behandelnden Studien: I. *Eine altsyrische, antimarkionitische Erklärung*

zu Parabeln des Herrn und zwei andere altsyrische Abhandlungen zu Texten des Evangeliums. 2. Evangelienzitate in Ephraems des Syrers Kommentar zu den paulinischen Schriften. 1917. M. J. LAGRANGE. *L'ancienne version syriaque des Evangiles*. Revue biblique XXIX, p. 321—352.

b) Tatians Diatessaron. Wir wissen aus EUSEBIUS, h. e. IV 29 6, daß der syrische Apologet und Gnostiker Tatian, ein Schüler Justins des Märtyrers, um 160 eine Evangelienharmonie (*Tò dià τσσάωων*), herausgab; sie war bei den Syrern bis ins 5. Jahrh. in offiziellem kirchlichem Gebrauch. Wir kennen das Diatessaron nur aus einer arabischen Übersetzung aus dem 11. Jahrh., einem Kommentar von Ephraem († 373), von dem eine armenische Übersetzung aus dem 6. Jahrh. vorliegt, aus Zitaten des syrischen Schriftstellers Afraates (um 340) und späterer Gewährsmänner.

Ausgaben des Diatessaron: *Evangelii concordantis expositio facta a Sancto Ephraemo, doctore Syro, in latinum translata* a R. P. J. B. AUCHER, Mechitarista, cuius versionem emendavit, adnotationibus illustravit et edidit D. G. MOESINGER, 1876. TH. ZAHN, *Tatians Diatessaron*, in *Forschungen zur Geschichte des ntl. Kanons*. I. 1881, benützt jene Übersetzung und die Homilien und Kommentare des Afraates zur Rekonstruktion des Diatessaron. A. CIASCA, *Tatiani Evangeliorum Harmonia arabice nunc primum a duplici codice edidit et translatione latina donavit*. 1888. Eine von E. PREUSCHEN in *Untersuchungen zum Diatessaron*, 1918, angekündigte Neuauflage dieses Werkes ist durch seinen Tod (1920) leider verhindert worden.

Eine Menge von Problemen harren noch ihrer Lösung. Ist das Diatessaron ursprünglich syrisch geschrieben oder zuerst griechisch verfaßt und schon zu Lebzeiten Tatians, wohl durch ihn selbst, ins Lateinische und Syrische übersetzt worden? ZAHN tritt für ein ursprünglich syrisches Diatessaron ein; dagegen kann nach von SODEN die griechische Urform „nicht mehr zweifelhaft“ sein. H. J. VOGELS (s. o.) nimmt sogar ein griechisch-lateinisches Diatessaron als erste Form an; für ein griechisches Diatessaron sprechen sich auch aus de BRUYNE, in *Revue Benedictine* 1911, p. 107, und BURKITT, in *Evangelion Da-Mépharréshé*, II, 296. Nach LAGRANGE (s. o.) hat Tatian, was „mehr als wahrscheinlich“ ist, nach griechischen Vorlagen gearbeitet, was ein „erstes griechisches Brouillon“ voraussetzt, ob er nun selbst die Übersetzung ins Syrische veranstaltet oder nach einer vorhandenen gearbeitet hat. Ähnlich auch NAU in VIGOUROUX, *Dictionnaire de la Bible*, t. V, c. 1912: *Versions syriaques*, 1911; allerdings hat nach ihm Tatian bereits eine syrische Übersetzung bei seiner Rückkehr aus dem Westen vorgefunden. — Welches auch die Ursprache des Diatessaron sein mag, immerhin bleibt die Frage offen: Ist dessen syrische Sprachform die Urgestalt, in der das Evangelium zu den Syrern gekommen ist, oder gab es eine ältere Übersetzung? Und wenn letzteres zuträfe: Ist es dann die in Sy^s oder Sy^c bzw. in ihrem (gemeinsamen?) Archetyp vorliegende? Darüber gehen die Meinungen noch auseinander, doch scheint sich schon das Ergebnis der Diskussion dieser Frage klar zu ergeben. Denn wenn noch A. HJELT, *Die altsyrische Evg.-Übers. und Tatians Diatessaron*, in „Forschungen zur Geschichte des ntl. Kanons“ von TH. ZAHN VII 1, 1903, für die Priorität der Syra vetus eintreten und vermittelnd GRESSMANN (*Das syrische Tetraevangelium* in Th. R. VII, 1904, S. 443—452; *Studien zum syrischen Tetraevangelium: 2. Die Abfassungszeit der älteren syr. Übers.*, Zschr. f. ntl. Wissensch. VI, 1905, S. 135—152) urteilen konnte: die altsyrische Übersetzung geht zeitlich dem Diatessaron vor, aber die durch Sy^s und Sy^c repräsentierte Textgestalt ist jünger als dieses und von ihm beeinflußt, so neigt sich die Ansicht immer entschiedener dahin, daß die in Sy^s vorliegende Übersetzung (bzw. Übersetzungen) jünger als Tatians Diatessaron und von diesem beeinflußt ist, wenn auch über das Maß dieses Einflusses noch kein abschließendes Urteil gefällt werden kann (s. auch BOUSSET in Th. R. XVII, S. 190). Jedenfalls drückt schon der Name „Evangelium Da-Mépharréshé“ (d. i. der Getrennten), den Sy^s als Unter-, Sy^c als Überschrift führt, den Gegensatz zu einer bereits vorliegenden Evangelienharmonie aus. Wahrscheinlich ist die durch Sy^s c vertretene Sy^{vet} ein (mehr oder weniger privater?) Versuch, die Alleinherrschaft des Diatessaron zu brechen. Nach LAGRANGE (s. o.) ist sie außerhalb Syriens in Mönchsgemeinden syrischen Ursprungs entstanden, die mit ihrem Diatessaron im Rückstand gegen ihre Umgebung mit vier getrennten Evangelien waren. Das völlige Fehlen von Spuren einer kultisch-liturgischen Verwendung beweist jedenfalls, daß wir es hier mit keiner offiziell anerkannten kirchlichen Übersetzung zu tun haben.

Ein ganz gewaltiges Gewicht legt von SODEN dem Tatianschen Diatessaron bei; danach wäre es die Größe, die überhaupt den griechischen Text wie die Übersetzungen, auch die altlateinische, ja sogar die älteren Kirchenväter bestimmend beeinflußt hätte und schuld wäre an aller Textverderbnis; auch die Syra vetus wäre nur eine Mischung des Urtypus (I-H-K) und Tatian. — Wenn nun auch der Einfluß Tatians auf die syrische Übersetzung der „Getrennten“ wohl kaum mehr in Zweifel gezogen werden kann, wenn andererseits H. J. VOGELS, *Die Harmonistik im Evangelientext des Cod. Cantabrigiensis TU XXXVI*, 1a, nachgewiesen hat, daß viele Texteigentümlichkeiten in D (und den Altlateinern) nur durch den Einfluß einer griechischen (oder lateinischen) Evangelienharmonie zu erklären sind (vgl. auch d. ers., *Beiträge zur Geschichte des Diatessaron im Abendland*, 1919), so ist damit freilich noch nicht bewiesen, daß diese wirklich das (ursprünglich griechische) Tatiansche Diatessaron gewesen ist. Auch ist kaum anzunehmen, daß etwa

Iustin oder gar Irenäus sich durch einen Text hätten beeinflussen lassen, den der „Ketzer“ Tatian erst geschaffen hätte. Vgl. P. FEINE, *Einleitung*, S. 211; BOUSSET, *Th. R.* XVII, S. 188—192, wo er seinen früher in *Th. R.* XI, S. 383ff. vertretenen Standpunkt wesentlich modifiziert.

Nach BURKITT ist das Diatessaron um 173, die altsyrische Übersetzung um 200 entstanden: jedoch werden wir wahrscheinlich, besonders wenn wir einen Einfluß des Diatessarons auf Syvet annehmen müssen, genötigt sein, diese später, etwa um die Mitte des 3. Jahrh. anzusetzen. Ja nach LAGRANGE (*l. c.* p. 339) stammt sie höchstens aus dem 4. Jahrh. und stellt eine Annäherung des Diatessarontextes an den griechischen dar, deren Linie von Sye über Sys nach Peschitto hin verläuft. Was aber die Syvet nicht erreicht hat (s. o.), ist dieser leider nur allzu gut, bis zur vollständigen Beseitigung des Diatessaron geglückt.

c) Die Peschitta (Peschitto) ist die eigentliche syrische Kirchenbibel, die sich, wie gesagt, an den griechischen Wortlaut viel enger anschließt als die Syvet. Der Name bedeutet die „einfache“, im Sinne von „ungefälscht“ oder wohl „die gewöhnliche“, und entspricht dem lateinischen „Vulgata“. Sie galt einst als die „Königin unter den Übersetzungen“. BURKITT hat den Beweis erbracht, daß die Pesch. ein Werk des Bischofs Rabula von Edessa (411—435) und im Jahre 412 entstanden ist. Der Text nähert sich dem späteren, dem antiochenischen; er ist nach VON SODEN „der älteste Zeuge von K (= *Κοινη*), s. o. S. XI), verhältnismäßig seinen Text sehr rein darbietend . . . Was dort nicht K-Text ist, es ist wenig genug, das ist von den früheren syrischen Übersetzungen aus Pietät festgehalten worden.“ (*Gr. NT.*, Handausgabe, S. XIX.)

Von dieser Übersetzung gibt es eine große Zahl Handschriften; GREGORY II, S. 508ff.; III, S. 1298ff. zählt deren 178 auf, davon etwa 10 noch aus dem 5., 30 aus dem 6. Jahrh. Die beste Ausgabe dieser syrischen Kirchenbibel von Ph. EDW. PUSEY und G. H. GWILLIAM, 1901, mit lateinischer Übersetzung und reichlichem Apparat. — Über die Bedeutung der Pesch. für die Textkritik vgl. G. H. GWILLIAM, *The place of the Peshitto version in the Apparatus criticus of the greek NT.*, in *Studia bibl. et eccles.* V, 1903, S. 187—237.

d) Die philoxenisch-heraklensische Übersetzung. Da Pesch. nur drei katholische Briefe hat (1 Pe, 1 Joh, Jak), auch die Apk fehlt, so ließ 508 der monophysitische Bischof Philoxenus (Xenaja), 488—518 Bischof von Mabbug (Hierapolis), eine neue, viel wörtlichere Übersetzung mit den fehlenden Schriften durch den Chorepiscopus Polykarp herstellen: diese wiederum wurde 100 Jahre später (a. 616) durch Thomas von Heraklea (Charkel), Bischof von Hierapolis, der damals als Flüchtling in einem Kloster bei Alexandria lebte, aufs neue überarbeitet und dem griechischen Wortlaut noch mehr angenähert. Diese Bearbeitung ist durch ihre Randbemerkungen mit Varianten der von Thomas benützten Handschriften wertvoll; diese Handschriften weichen oft von der Masse unserer Griechen ab und gehen mit D (s. o.).

Im Jahre 1778 gab WHITE aus Oxford die nach seiner Meinung philoxenische Übersetzung der Evangelien heraus unter dem Titel: *Sacrorum evangeliorum versio Syriaca Philoxeniana etc.* 2 Bde. Die Apostelgeschichten und katholischen Briefe erschienen 1799, die Paulusbriefe 1803. Daß diese Ausgabe nicht die Übersetzung des Philoxenus ist, steht fest. Es ist sogar fraglich, ob hier die heraklensische Bearbeitung vorliegt. H. GRESSMANN, *Studien zum syrischen Tetraevangelium: 1. Besitzen wir die Philoxeniana oder die Charklensis?* ZNW, V, 1904, S. 248—253, kommt zu einem negativen Ergebnis. Ihm folgt auf diesem Wege LEBON, *La version philoxénienne de la bible*, in *Revue d'histoire ecclésiastique* 1911, S. 413—436. Derselbe bestreitet auch, daß die Philoxeniana oder Charklensis ursprünglich die Apokalypse oder die vier kleinen katholischen Briefe gehabt habe. Gegen GRESSMANN und LEBON vertritt L. J. DELA-MONTE, *L'Évangélaire héracleen et la tradition Karképhénienne*, *Revue biblique internationale* 9, 1912, S. 391 bis 403 mit starken Gründen die These: der Text, den WHITE veröffentlichte, ist im wesentlichen der heraklensische, wenn auch etwas abgeändert.

GREGORY II, S. 524ff.; III, S. 1304) zählt 34 Handschriften, aus dem 7. (Nr. 32) bis herab zum 16. Jahrh.

e) Die palastinische Übersetzung. Diese Übersetzung ist älter und vor allem altertümlicher als die beiden vorhergehenden: wir kennen sie aus einem kirchlichen Lese-

buch, von dem früher nur eine a. 1030 geschriebene Handschrift vorhanden war; erst 1892 hat die schon genannte A. SMITH LEWIS ebenfalls auf dem Sinai im Katharinenkloster eine neue Handschrift dieses Lesebuchs von 1104 entdeckt und 1899 zusammen mit ihrer Schwester M. DUNLOP GIBSON unter gleichzeitiger Mitheranziehung einer dritten, 1893 von J. RENDEL HARRIS am gleichen Orte aufgefundenen Handschrift aus dem Jahre 1118 veröffentlicht. Seitdem sind andre Bruchstücke nicht nur der Evangelien, sondern auch der Apostelgeschichte und Paulusbriefe aufgefunden worden (hrsg. von A. S. LEWIS, 1909).

Diese Übersetzung wurde früher, aber mit Unrecht, die jerusalemische genannt. Daß jedenfalls Jerusalem nicht ihre Heimat ist, daß diese vielmehr in der Nähe von Antiochien gesucht werden muß, hat BURKITT nachgewiesen. VON SODEN zählt sie nach ihrem Textcharakter zu der I-Rezension des Pamphilus von Antiochien. Sie bildet damit eine weitere Stütze für die Annahme, daß diese Rezension in Palästina und den umliegenden Ländern in Gebrauch war. Vgl. dazu VON SODEN, S. 1497—1505, und *Gr. NT.* (Handausgabe) S. XIII. — GREGORY II, S. 523f.; III, S. 1303 zählt 13 Handschriften, fast alle nur Bruchstücke enthaltend. Literatur zu den syrischen Übersetzungen s. bei NESTLE, S. 116—121; auch JACQUIER, S. 244 f. (zu sy^{pal}).

Sigla der syrischen Übersetzungen:

- Tat: Tatians Diatessaron; Tat^c = Tatian nach Ephraem; Tat^{ar} = die arabische Übersetzung desselben.
 sy^s: der sinaitische Syrer.
 sy^c: der curetonische Syrer.
 sy^{vg}: die Peschitta.
 sy^{hl}: die (philoxenisch-)heraklensische Übersetzung.
 sy^{pal}: die palästinische Übersetzung.
 sy: die syrischen Übersetzungen (alle oder in der Mehrheit).

B. Die lateinischen Übersetzungen.

Vgl. GREGORY II, S. 593—729; III, S. 1329—1343. NESTLE, S. 121—147. Die Literatur ebenda, S. 126f. Dazu: HANS FREIHERR VON SODEN, *Das lateinische NT. in Afrika zur Zeit Cyprians T. U. III.* Reihe, 3. Bd. 1909; dazu Th. Jahresbericht 29, S. 127f. BOUSSET in Th. R. XVII, 1914, S. 195f.; JACQUIER, S. 118—207.

Die lateinischen Übersetzungen stehen an Gewicht den syrischen gleich und haben den großen Vorzug, daß sie nicht die sprachlichen Schwierigkeiten bieten, wie diese. Wir unterscheiden darin zwei Stufen: a) die altlateinische oder Itala (it) und b) die Übersetzung des Hieronymus oder Vulgata (vg).

Für seine Textgestaltung hat VON SODEN diese Übersetzungen in auffallender Weise zurücktreten lassen, da er die Eigentümlichkeiten der älteren Stufe dem verderblichen Einfluß der Tatianschen Evangelienharmonie zuschreibt. Während aber im allgemeinen die altlateinische Übersetzung als wichtiger für die Textkritik gewertet wird als die Arbeit des Hieronymus, liegt die Sache nach H. J. VOGELS gerade umgekehrt. Der Vulgatatext ist an Wert und Güte dem der Altlateiner weit überlegen, und Hieronymus hat gerade den älteren Text wiederhergestellt (s. *Beiträge zur Geschichte etc.*, 1919, auch *Bibl. Zschr.* XIV, 1916, S. 34f., und Vorwort zu seinem *Novum Testamentum Graece*).

a) Die altlateinische Übersetzung. In seiner Schrift *De doctrina christiana* II 15 schreibt Augustin, nachdem er zuvor von der unendlichen Verschiedenheit und Unzahl der Übersetzer und der Leichtfertigkeit, mit der sie vorgingen, gesprochen hat: „In ipsis autem interpretationibus Itala ceteris praeferatur, nam est verborum tenacior cum perspicuitate sententiae.“ Augustin kennt also verschiedene lateinische Übersetzungen. Welche aber hat er hier im Auge? Nach dem Vorgang von C. A. BREYTHNER (1834) vertritt C. F. BURKITT, *The Old Latin and the Itala*, Texts and Studies IV 3, 1896, die These: Augustin meine damit gerade die Übersetzung des Hieronymus, die er allen andern vorzieht. Gegen BURKITT polemisiert mit starken Gründen: J. DENK, *Burkitts These: Itala Augustini = Vulgata Hieronymi — eine textkritische Unmöglichkeit* in *Bibl. Zschr.* VI (1908) 3, S. 225—244. Zustimmend verhält sich: DE BRUYNE, *L'Itala de St. Augustin* in *Revue Bénédictine* 30 (1913) S. 294—314. — Wie dem auch sei, jedenfalls hat die angeführte Stelle Augustins veranlaßt, daß man die vorhieronimianische altlateinische Übersetzung unter dem Namen Itala zusammengefaßt hat.

Über der Geschichte dieser Übersetzung schwebt manches Dunkel, dessen Aufhellung noch viel fleißige Arbeit erfordern wird. Das dürfte sicher sein, daß das NT. nicht auf einmal übersetzt worden ist, sondern schichtenweise, je nach dem vorhandenen Bedürfnis. Auch das wird mehr und mehr anerkannt, daß nicht eine, sondern mehrere, voneinander abweichende Übersetzungen vorliegen, über deren Verbreitung allerdings wegen der Dürftigkeit des vorhandenen Materials schwer eine Entscheidung zu fällen ist. Über die Heimat der ältesten Übersetzung gehen die Meinungen auseinander. Nach der Ansicht vieler katholischer Forscher ist sie in Italien, wenn nicht in Rom selbst zu suchen; das überwiegende Urteil jedoch lautet für Nordafrika als die Wiege der lateinischen Bibelübersetzung. Tertullian hat schon eine solche gekannt, geht aber immer wieder auf den Grundtext zurück. Dagegen beruft sich Cyprian nur auf ein lateinisches NT.; sein Text stimmt im wesentlichen mit dem der Handschrift k überein, aber auch e und h zeigen enge Verwandtschaft mit Cyprian. Darüber vgl. das obengenannte Werk von HANS VON SODEN. Er sowohl wie sein Vater in seinem großen textkritischen Werk unterscheiden diese afrikanische Übersetzung (af, vertreten durch k, e, Cyp) streng von der eigentlichen „Itala“ oder altlateinischen.

J. WORDSWORTH, *Old-latin biblical texts* I, u. a. unterscheiden neben der afrikanischen Familie (k, e) eine europäische (aus dem 4. Jahrh., besonders in Norditalien verbreitet, dazu zu rechnen sind a, b, c, ff² usw.) und eine italische (nach der Mitte des 4. Jahrh.; f, q).

Die vorhandenen Handschriften weisen zahllose Abweichungen voneinander auf; die Abschreiber haben die ihnen vorliegende Übersetzung nach dem ihnen vielleicht bekannten griechischen Text oder nach einer andern ihnen geläufigen lateinischen verändert, so daß z. B. Itala- und Vulgatacharakter oft durcheinandergelassen. Viele Handschriften sind nur in Bruchstücken erhalten. Die Reste dieser Übersetzung hat in älterer Zeit gesammelt und herausgegeben der französische Mauriner PETRUS SABATIER: *Bibliorum Sacrorum Latinae Versiones antiquae seu vetus Italia*. 1743. 3 Bde. in folio. Der 3. Band (1749) enthält das Neue Testament. — Fast gleichzeitig erschien J. BIANCHINI, *Evangeliarium quadruplex latinum versionis antiquae seu veteris Italicæ etc.*, 1749. — Kritische Ausgaben einzelner Handschriften aus neuerer Zeit bieten die „*Old-latin biblical Texts*“, hrsg. von J. WORDSWORTH, W. SANDAY und H. J. WHITE: I 1883 (r¹); II 1886 (k, n, o, p, a², s, t); III 1888 (q); V 1908 (ff²); VI 1911 (b); ferner die *Collectanea biblica latina* II 1913 (l, hrsg. von H. J. VOGELS), III 1. 2., 1914 (a, hrsg. von A. GASQUET). Eine neue Itala-Ausgabe, die JOH. DENK für 1915 angekündigt hatte (s. auch Theol. Jahresbericht 28, S. 204; 29, S. 125), ist bis jetzt, abgesehen von einem kleinen Probestück, leider noch nicht erschienen.

b) Die Vulgata. Um der weitgehenden Verwirrung und Verwilderung des lateinischen Bibeltextes ein Ende zu setzen, beauftragte 382 Bischof Damasus von Rom den sprachgelehrten Kirchenvater Hieronymus († 420), eine Revision desselben vorzunehmen. Und Hieronymus tat es. Er wollte aber keine neue Übersetzung, wie für das AT. schaffen, sondern nur den vorhandenen lateinischen Text, wo er erheblich vom Urtext abwich, nach diesem berichtigen, sonst wählte er den Text, der dem griechischen am nächsten stand. Meistens hat er sich darauf beschränkt, das Latein zu glätten und zu feilen. Diese Übersetzung hatte große Mühe durchzudringen; die alte wurde fort und fort gebraucht und weiter abgeschrieben. Selbst Gregor der Große († 604) verwendet beide. 797 ließ Karl der Große durch Alcuin nach den besten Handschriften einen einheitlichen Text für das Frankenreich herstellen; am Weihnachtstag 801 konnte Alcuin dem Kaiser das erste Exemplar des Werkes überreichen. Jedoch erst um 1200 haben die Theologen der Pariser Universität einen lat. *textus receptus* für die Hauptsachen durchsetzen können. Das Tridentiner Konzil erhob in seiner 4. Sitzung am 8. April 1546 die Übersetzung des Hieronymus zur Vulgata, d. h. zur allgemeinen und allein gültigen, kanonischen. Zugleich wurde bestimmt: „ut haec ipsa vetus et vulgata editio quam emendatissime imprimatur“. Diese vom Konzil beschlossene Ausgabe erschien nach mehrjährigen Vorbereitungen im Jahre 1590 unter Papst Sixtus V., wurde aber um ihrer Ungenauigkeiten willen schon 1592 von dessen Nachfolger Clemens VIII. ersetzt. Die zweite Ausgabe dieser „Clementina“ von 1593 ist die jetzt noch in der katholischen Kirche gültige Bibel.

Die offizielle „Vulgata“ weicht an zahlreichen Stellen von dem Text des Hieronymus ab. Dieser kann nur aus den alten Handschriften ermittelt werden. Dieser Aufgabe haben sich zwei englische Forscher unterzogen und sie in musterwürdiger Weise gelöst. Das Ergebnis der Arbeit von J. WORDSWORTH und H. I. WHITE ist das „*Novum Testamentum Latine . . . secundum editionem Sancti Hieronymi ad codicum manuscriptorum fidem* . . . 1889—1905. Die Evangelien bilden den ersten Teil des Werkes und sind 1889 bis 1898 erschienen. Eine kleine handliche Textausgabe davon erschien, von WHITE besorgt, zu Oxford 1911. Sie gibt in den Anmerkungen handschriftliche Varianten, ferner alle Abweichungen der Sixtinischen,

wie der Clementinischen Ausgabe. Der von WORDSWORTH-WHITE gegebene Text ist bis auf weiteres als der des Hieronymus anzusprechen. — Das wichtigste Werk über die Vulgata ist S. BERGER, *Histoire de la Vulgate pendant les premiers siècles du moyen-âge*, 1893.

Verzeichnis der im Apparat verwendeten Handschriften.

a) Altlateinische (it).*)

- a Vercellensis, IV; Silber auf Purpur; einzelne Lücken in allen Evgg; guter Text; gehört zur europäischen Familie.
 a² Curienensis, V/VI; ein Blatt von n; nur Lk 11 11—29. 13 16—34; gleichen Ursprungs wie a.
 b Veronensis, V; Silber auf Purpur; Lücken; europäisch.
 c Colbertinus, Paris; XII; Evgg altlat.; verwandt mit ff².
 d Cantabrigiensis, der lat. Text von D (S. XIV); sicher nicht dessen Übersetzung.
 e Palatinus, Wien und Dublin; V; Purpur mit Gold- und Silberschrift; sehr guter Text; afrikanische Familie.
 f Brixianus, Brescia; VI; Text vielleicht dem von HIERONYMUS zugrunde gelegten am nächsten stehend; eine besondere Abzweigung der europäischen Familie.
 ff (= ff¹) Corbeiensis I, Petersburg; X/XI; die erste altlat. Hs, die herausgegeben wurde (1695 von JEAN MARTIANAY); nur Mt enthaltend.
 ff² Corbeiensis II, Paris; V; fehlt bis Mt 11 16; Lücken; europäisch, wie a, b, c.
 g (= g¹) Sangermanensis I, Paris; VIII; nur in Mt altlat., sonst Vulgatatext.
 h Claromontanus, Rom; V; nur in Mt altlat.; zur afrikanischen Familie gehörig? (VON SODEN); nach WORDSWORTH europäisch; sonst Vulgatatext.
 i Vindobonensis; V od. VI; Purpur mit Silberschrift; europäisch.
 k Bobiensis, Turin; IV/V; vielleicht die wichtigste Italahr, der Hauptvertreter der afrikanischen Familie (s. S. XXI); leider sehr beschädigt, enthält nur Mk 8 8—16 8, Mt 1 1—15 36 mit Lücken; kürzerer Mk-schluß; eine Faksimileausgabe, 1913 in Turin erschienen.
 l Rehdigeranus, Breslau; VII; nach W-H ein Mischtext, Vulgatabasis mit altlat. Laa.
 n St. Gallen, V/VI; nur einzelne Stücke aus Mt 17—28. Joh 19, Mk 7—16.
 o St. Gallen; VII; Mk 16 14—20.
 q Monacensis, VI/VII; mit f verwandt; nur Bruchstücke; gehört zur italienischen Familie.
 r Usserianus I, Dublin; VI/VII; lückenhaft.
 r² Usserianus II, Dublin; (VIII?), IX; Mt altlat., sonst mit Hieronymus verwandt.
 s Mailand; VI; nur 4 Bl. mit Fragmenten aus Lk 17—21.
 t Bern; V/VI; Palimpsest; Bruchstücke aus Mk 1—3.
 aur, aureus od. holmensis, Stockholm; VI/VIII; Vulgatatext mit altlat. Beimischung.

b) Vulgatahandschriften.

- am Amiatinus, in Florenz; 716 von dem Abt Ceolfrid dem Papst als Geschenk überbracht; sehr guter Text, mit fu die beste Hs.
 bodl Bodleianus, Oxford; VII.
 for Foro-Julienensis, Cividale in Friaul; VI/VII; ein Teil (Mk 12 31—16 20) in Prag; ein Fragment, aber unleserlich, in Venedig.
 fu Fuldensis; 546 (nach BURKITT) auf Wunsch des Viktor von Capua geschrieben; das ganze NT.; die Evgg sind in einer Harmonie in Abschnitten verbunden, nach dem Muster von Tatians Diatessaron.
 g (= san) Sangermanensis, s. o.
 gat Gatianus, Paris, bibl. nat.; VIII/IX; früher in St. Gatiens in Tours.
 harl Harlejanus, London, brit. Mus.; VI od. VII; sehr guter Text.
 per Perusinus; VI; Bruchstücke aus Lk; Purpurcodex.
 tol Toletanus, Madrid; VIII; ganze Bibel.

Außer diesen im Apparat verwandten und etlichen andern ähnlich bezeichneten Handschriften gibt GREGORY II, S. 634—729; III, S. 1337—1343 eine Liste mit 2472 Nummern von meistens jüngeren (10. bis 15. Jahrh.).

Vulgatahandschriften, besonders am, fu, sind in der Synopse jetzt nur noch ausnahmsweise angeführt, da ihre Lesarten in der Regel von WORDSWORTH-WHITE als Text angenommen sind. Dieser Text von W-W. ist im Apparat zitiert mit vg; wo erforderlich, sind Abweichungen der Clementinischen Vulgata angegeben mit vg^c; die der Sixtinischen Ausgabe sind mit vg^s nur in dem Falle notiert, daß ihr Text von dem der beiden andern abweicht. — lat: die Lateiner, Itala und Vulgata.

*) Die Unterscheidung von af und it, wie sie VON SODEN in seinem Apparat macht, ist in der Synopse nicht übernommen; k und e sind meist namentlich angeführt oder unter it mit inbegriffen.

C. Die ägyptischen Übersetzungen.

Vgl. dazu GREGORY II, S. 528—553; III, S. 1304—1311. NESTLE, S. 148—152; VON SODEN, S. 1478—1492. JACQUIER, S. 247—266.

a) Die bohairische (memphitische), im Dialekt Unterägyptens geschrieben. Ob sie im 4. 5. Jahrh. entstanden ist oder bereits früher (H. C. HOSKIER, *Concerning the date of the bohairic version*, 1911, setzt ihre Entstehungszeit auf 250, vielleicht sogar 200, an, gleichzeitig etwa mit der sahidischen), und wenn jünger, ob sie wenigstens auf einer älteren Grundlage beruht, ist noch nicht genügend aufgehell. Ihre Textgestalt entspricht am meisten der von BS und Verwandten vertretenen, also der H (= Hesychius)-Rezension, dem „neutralen“ Text von WESTCOTT-HORT, und bestätigt deren ägyptischen Ursprung (s. VON SODEN, *Gr. NT.*, Handausg., S. XIII).

Zuerst von den ägyptischen Übersetzungen bekannt, wurde sie kurzweg die koptische genannt und in den textkritischen Apparaten mit cop bezeichnet. GREGORY (II, S. 538ff.; III, S. 1308) zählt 74 Handschriften, die älteste (Nr. 66) vom 8. Jahrh., die meisten verhältnismäßig oder auch ganz jung (bis ins 19. Jahrh.). Eine kritische Ausgabe von G. HORNER, *The coptic version of the NT. in the northern dialect otherwise called Memphitic and Bohairic with introduction, critical apparatus and literal english translation*. I (Mt, Mk); II (Lk, Joh). 1898. Sigel: bo.

b) Die sahidische, im Dialekt von Oberägypten. Wohl älter als die vorgenannte. Sie zeigt manche Berührungen mit dem sog. „abendländischen“ Text, also dem bei Altsyren und Altlateinern und in D vertretenen, der mithin nicht nur im Westen und Osten, sondern auch im Süden verbreitet war.

Der eben genannte G. HORNER hat auch diese Übersetzung in mustergültiger Weise herausgegeben unter dem Titel: *The coptic version of the NT. in the southern dialect otherwise called Sahidic and Thebaic, with critical apparatus, literal english translation, register of fragments and estimate of the version*. I (Mt, Mk); II (Lk); III (Joh). 1911.

GREGORY zählt 103 Handschriften (II, S. 547—552); III, S. 1310f.); die ältesten vom 5. Jahrh., die meisten undatierbar. Sigel: sa.

c) Über eine dritte ägyptische Übersetzung, die fajjumische, mittelägyptische, wissen wir zu wenig, um Bestimmtes darüber sagen zu können. Es sind nur wenige Bruchstücke davon bekannt.

D. Die andern Übersetzungen.

1. Die armenische Übersetzung (= arm). Die Geschichte der armenischen Bibelübersetzung ist bis in die neueste Zeit nicht recht klar gewesen. Gewöhnlich führte man diese Übersetzung auf eine syrische Vorlage zurück, die allerdings im Anfang des 5. Jahrh., schon 406, oder unter dem Patriarchen Mesrob (Mesrob, † 441) nach griechischen Manuskripten korrigiert oder gar neu geschaffen worden wäre. Zu andern Ergebnissen kommt F. MAELER, *Le texte arménien de l'Evangile d'après Matthieu et Marc*. Paris 1919; dazu vgl. *Revue de l'Histoire des Religions*, 1920, p. 26—36 (Zusammenfassung seiner Ergebnisse durch MAELER selbst) und die Besprechungen von M. GOGUEL, in *Revue d'Histoire et de Philosophie religieuses*, I, 1921, p. 80—83 und E. JACQUIER, in *Revue Biblique*, XVII, 1920, p. 452—455. — Danach ist die armenische Übersetzung ganz unabhängig von der syrischen und ist direkt aus dem Griechischen übertragen; zugrunde liegt ein Texttypus, der besonders mit G verwandt ist und mit D. So würde also der Armenier zu der I-Rezension von SODENs zu rechnen sein, ein Urteil, das JACQUIER dahin modifiziert, daß der zugrunde liegende „I-Text“ jedenfalls stark nach Antiochien oder gar Konstantinopel (also nach dem K-Text) revidiert worden ist. Die Entstehungszeit dieser Übersetzung fällt in die Mitte des 6. Jahrh. — Die bisher beste Ausgabe der armenischen Bibel ist die des Mekkitaristen ZOHRAV vom Jahre 1805; ihr liegt ein Manuskript von 1310 zugrunde; Varianten aus andern sind angegeben ohne Mitteilung ihrer Quelle. Siehe darüber und über andere Ausgaben GREGORY, *Textkritik*, S. 568. Über die armenischen Hss s. ebenda S. 569—573; 1313—1322. Er zählt deren 111, die älteste (Nr. 65) vom 9. Jahrh.

2. Die äthiopische Übersetzung (= aeth). Sie stammt wahrscheinlich aus dem 5. Jahrh. Sie enthält das ganze NT, nebst den Briefen des Clemens von Rom und einem kirchenrechtlichen Werk von 8 Büchern, *Synodos* genannt. Eine kritische Ausgabe gibt es noch nicht, der Text ist zumal in den Evangelien in vielen Handschriften sehr verderbt. Vgl. dazu GREGORY II, S. 553—565; III, S. 1312f.; NESTLE, S. 155f.; 103 Handschriften, vom 14. Jahrh. an, viele undatierbar.

3. Die gotische Übersetzung (= go), des Bischofs Wulfila (ca. 310—383), aus der Mitte des 4. Jahrh. schließt sich ziemlich eng an den griechischen Text an. Sie ist noch im Osten entstanden; die

Einflüsse der lateinischen Übersetzung, die man wahrnehmen wollte, betreffen höchstens Orthographisches. Die berühmteste Handschrift dieser Übersetzung ist der „Codex argenteus“, aus dem 6. Jahrh. mit Gold- und Silberschrift auf Purpur, seit 1662 in Upsala in Schweden. Sie enthält Bruchstücke aus den vier Evangelien. Außerdem existieren nur noch geringe Reste aus Evangelien und Paulusbriefen. — S. dazu GREGORY II. S. 730—733; III. S. 1343. NESTLE. S. 153f. Neueste Ausgabe von W. STREITBERG. *Die gotische Bibel, 1. Teil: Der gotische Text und seine griechische Vorlage usw. in Germanistische Bibliothek; 2. Teil: Untersuchungen und Texte.* 1908.*

Die andern Übersetzungen, die georgische, persische, arabische, slawische u. a., haben für Ermittlung des ntl. Textes keinen besonderen Wert und sind darum auch im textkritischen Apparat der Synopse nicht berücksichtigt.

3. Die kirchlichen Schriftsteller.

Vgl. GREGORY II, S. 747—823; III, S. 1345—1355. NESTLE, S. 159—167. JACQUIER, S. 296—312. VON SODEN, S. 1308 ff., 1798 ff., 1893 ff., 1949 ff., 1999 ff., 2094 ff.

Erste Voraussetzung für eine ausgiebige und zuverlässige Ansnützung der kirchlichen Schriftsteller sind gute, kritische und textkritische Ausgaben, wie z. B. die der „Kirchenväterkommission der Kgl. preuß. Akademie der Wissenschaften in Berlin“, die die Herausgabe der griech. kirchlichen Schriftsteller bis Mitte des 1. Jahrh. unternommen hat. Von der Wiener Akademie wurde seit 1869 herausgegeben das „*Corpus scriptorum ecclesiasticorum Latinorum*“. Die *Édition octavo critica major* des N.T.s von TISCHENDORF hat die Schriftsteller reichlich verbotenus angeführt. Aus einer reichhaltigen Kollation von Väterzitaten, die J. W. BURTON angelegt hat, hat E. MILLER einiges schon 1899 veröffentlicht unter dem Titel: *A textual commentary upon the Holy Gospels, Part I* (über Mt 1—14). An Spezialarbeiten auf diesem Gebiet seien genannt: P. M. BARNARD, *The biblical Text of Clement of Alexandria in the Gospels and Acts, in Texts and Studies* V 5, 1899; auch *The NT in the Apostolic Fathers*, Oxford 1905. (Th. Litzg. 1906, 246—248.) Für Cyprian vgl. das oben (S. XXI) angeführte Werk von HANS VON SODEN; in den durch ihn gewiesenen Bahnen bewegt sich auch E. HAUTSCH, *Die Evangeliensitate des Origenes*, in TU, III. Reihe, 4, 2. H. (dazu Th. Litzg. 1910, Sp. 100—102), ferner C. CRAWFORD, *S. Ephraim's Quotations from the Gospel*, 1901, und A. SOUTER, *A Study of Ambrosiaster*, 1905. Weiteres s. bei GREGORY und NESTLE, a. a. O.

Eine systematische Untersuchung der Väterzitate bildet eine der wichtigsten und nötigsten Aufgaben der ntl. Textkritik. Die Zitate der Schriftsteller sind darum so wertvoll, weil einmal die meisten älter sind als unsere ältesten Codices, dann weil mit ihrer Hilfe eine Lesart sich zeitlich und örtlich genau fixieren läßt, was bei den Handschriften meist unmöglich oder nur annähernd möglich ist. Freilich ist darauf zu achten, ob nur eine Anspielung oder sinngemäße Wiedergabe oder ein förmliches Zitat vorliegt. Der letzte Fall ist anzunehmen, wenn eine Stelle mehrmals wörtlich wiederkehrt oder ein längerer Text gebracht wird, ferner wenn die Fundstelle angegeben, auf Handschriften Bezug genommen, vor allem wenn eine Einzelheit hervorgehoben, auf den Wortlaut besonderer Nachdruck gelegt oder eine Lesart gegen eine andre verteidigt wird. Äußerst wertvoll sind Spruchbücher, wie die *Testimonia Cyprians*, und die Kommentare eines Origenes, Chrysostomus, Hieronymus u. a. (s. u.).

Von größter Bedeutung wären die *Katenen*, Kommentare aus aneinandergereihten Aussprüchen älterer Väter, die gewöhnlich auf den Rand zu einem Bibeltexthe geschrieben sind, aber gerade die sind z. gr. T. überhaupt noch nicht herausgegeben worden. Für die Textgeschichte ist es natürlich gleichgültig, ob es sich um Äußerungen von orthodoxen Kirchenlehrern oder Schismatikern und Häretikern handelt. Klar ist auch, daß für den griechischen Text nur die Griechen, die Lateiner und Syrer zunächst nur für den lateinischen und syrischen und erst in zweiter Linie für jenen in Betracht kommen.

Angeführt sind im Apparat die nachstehenden Schriftsteller:

- Ambrosius**, Bischof von Mailand, 340—397; Werke dogmatischen und moralischen Inhalts. Kommentar zu Lk in 10 BB.
- Athanasius**, geb. 296 in Alexandrien, Bischof daselbst, † 373. Dogmatische Streitschriften, Briefe, Kommentar zu Lk.
- Augustinus**, Aurelius, Bischof von Hippo, 354—430. Der bedeutendste lat. Kirchenvater; viele exegetische Schriften; *de sermone Domini in monte sec. Matth. libri II*.
- Basilius d. Gr.**, Bischof von Cäsarea in Kappadozien, 329—379; dogmatische und liturgische Schriften. Briefe.
- Chrysostomus**, Johannes, geb. Antiochien 347, Bischof von Konstantinopel, † 407. Homilien und Predigten über fast die ganze Bibel.
- Clem (Al)**, T. Flavius Clemens von Alexandria, † zwischen 212 und 220; *strom* = τῶν κατὰ τὴν ἀληθείαν φιλοσοφῶν γνωστικῶν ἐπομνημάτων στρώματις.

Clem-hom = Clementinische Homilien.

Clem-Rom. I = der Clemensbrief der röm. Gemeinde an Korinth, ca. 95 verfaßt; II = der sog. 2. Brief, eine Homilie aus der Mitte des 2. Jahrh.

Cyprianus, Thascius Caecilius, um 248 Bischof von Carthago, † 258, „De catholicae ecclesiae unitate“; Briefe: de dominica oratione. Für die Textkritik kommt besonders in Betracht: „ad Quirinum Testimonia“, 3 BB (sachlich geordnete Stellensammlungen).

Cyrillus, Bischof von Alexandria 412—444; bedeutender Kommentator; Cyr^{luc}: Kommentar zu Lk. in Bruchstücken erhalten.

Cyr^{haer}, Cyrill, geb. ca. 315, Bischof von Jerusalem 350—386; Vf. der „Katechesen“.

Didymus, der Blinde, von Alexandria, geb. 309 (314?); † 394 (399?). Polemische, exegetische und dogmatische Schriften.

Diognetum, Epist. ad, aus dem Ende des 2. oder Anfang des 3. Jahrh.

Epiphanius aus Palästina, Bischof von Salamis auf Cypern seit 368. † 402; Hauptwerk: adv. haer. = *Ἐναντίον ἧτοι κηβώτιον κατὰ αἰρέσεων* LXXX (adversus haereses).

Eusebius Pamphili, Bischof von Cäsarea, 270(?)—340(?). Der Kirchenhistoriker der alten Kirche; apologetische Schriften; wichtig die 10 Canones zu den Evgg.

Greg. Naz., Gregor, seit etwa 370 Bischof von Nazianz, † 389; Briefe, Predigten.

Greg. Nyss, Gregor, Bischof von Nyssa, seit 370, Bruder Basilius' d. Gr. († nach 394). Polemische, dogmatische Werke, 5 Homilien über das Unser-Vater.

Hesychius, Presbyter, dann Patriarch von Jerusalem; † 609.

Hieronymus, Sophronius Eusebius, geb. ca. 340 in Stridon in Dalmatien, † 420, einer der bedeutendsten lat. Kirchenväter; Kommentare fast zu allen biblischen Büchern, in denen er vieles stillschweigend von Origenes entlehnt; über seine Bibelübersetzung s. o. S. XXII.

Hilarius, Bischof von Poitiers, ca. 320—368. Kommentar zu Mt.

Hippolyt von Rom, ca. 220. — Kommentare; Hauptwerk die „Philosophumena“.

Irenaeus, geb. vor 130, Bischof von Lyon. 5 BB „adversus haereses“; Epiphanius schrieb größere Teile des 1. Buches ab, alles andre ist nur lat. erhalten (Iren^{int} = Iren. interpres).

Iustin der Märtyrer, aus Samarien, z. Zt. d. Antoninus Pius, als Märtyrer gestorben; Apologie I u. II, Dialogus cum Tryphone Judaeo u. a.

Juvenius, Spanier, Dichter und Presbyter, lebte ca. 330. 4 BB über evg. Geschichte in heroischem Verse. Lef. = Lucifer, Bischof von Cagliari (Calaris), † 371. Dogmatische Streitschriften.

Marcion, aus Pontus, antijüdischer Gnostiker, Mitte des 2. Jahrh.; läßt vom NT. nur ein nach seinem System bearbeitetes Lk-Evg und 10 Paulusbrieve gelten. Seine Schriften sind erhalten in den Gesehriften von Tert, Or, Hipp, Epiph.

Origenes von Alexandria, geb. 186. Vorsteher der katechetischen Schule, † 254. Der bedeutendste Exeget und Textkritiker der alten Kirche; Kommentare, Homilien. Or^{int} (interpres): die lat. Übersetzung.

Tertullian, Quintus Septimius Florens, geb. in Karthago ca. 150, Presbyter, † ca. 220. Apologetische, ethische und disziplinarische Schriften.

Sonstige Abkürzungen im Apparat.

+ = addit	codd = codices	omn = omnes	s. = sive
- = omittit	etc = et cetera	par = Parallelen	sim. = similiter
:: = ausgenommen	fin = finis	patr = Patres	Unc = Unciales
~ = Umstellung	in = initium	pm = praemittit (-unt)	v = versus
al = alii	κτλ = καὶ τὰ λοιπὰ	pon = ponit	verss = versiones
cod = codex	min = Minuskeln	rel = reliqui	

. nach Textzeugen bedeutet, daß noch einzelne, . . . daß noch mehrere der gleichen Art hinzukommen.

1° 2° 3°: das 1., 2., 3. derartige im Vers vorkommende Wort.

Die Vertreter einer Lesart folgen in der Regel auf diese; manchmal sind nur für die Variante, nicht für die im Text gebotene Lesart die Zeugen angeführt, wenn es sich nämlich um eine beschränkte Anzahl handelt, wie umgekehrt, wenn die Textlesart durch eine geschlossene Zeugengruppe gestützt wird, nur diese im einzelnen genannt werden, für die Variante aber nur „Unc^{rel}“ oder „Unc^{min}“ angegeben wird. Steht in der Reihe der Zeugen ein Wort in Klammern, so heißt dies: der unmittelbar vorher-

gehende bietet diese Variante; ebenso gilt eine Klammer mit einem oder mehreren Zeugen innerhalb einer Lesart nur für das vorhergehende Wort, wenn nicht ein anderes Verhältnis angedeutet ist. Klammern mit bloß griechischem Text besagen: unter den folgenden Textzeugen bestehen, ob sie auch im allgemeinen zusammengehen, noch die angemarkten Abweichungen, für die es sich um ihrer relativen Geringfügigkeit willen erübrigte, die Vertreter im einzelnen anzuführen.

III. Die apokryphen Evangelien und Agrapha.

Über die apokryphen Evangelien und Agrapha sind außer den Werken von HILGFELD, LIPSIVS, TISCHENDORF, ZAHN, *Gesch. d. ntl. Kanons* II, 2 S. 621—797 u. a. zu vergleichenden Untersuchungen von A. RESCH, *Außerkanonische Evangelienfragmente* in TU V, H. 4, 1889; *Außerkanonische Paralleltex te zu den Evangelien* in TU X, 1893; beide Arbeiten in 2. Auflage verbunden erschienen unter dem Titel: *Agrapha. Außerkanonische Schriftfragmente*; TU XV, H. 3/4, 1906; dazu J. H. ROPES, *Die Sprüche Jesu* in TU XIV, 2, 1896.

Eine zusammenfassende kurze Übersicht über die apokryphische Schriftstellerei gibt HOLTZMANN, *Einteilung*³ S. 485 ff. Allgemein orientierende Darstellungen bieten E. HENNECKE, *Neutestamentliche Apokryphen in deutscher Übersetzung und mit Einleitungen* (neue Ausgabe in Vorbereitung), sowie *Handbuch zu den ntl. Apokryphen* [1904], 1914; H. WAITZ, *Die Apokryphen des N. T.s in Realenzyklopädie*², Bd. 23 (1913) S. 78—103, über die Evangelien S. 79—93; R. KNOPF in RGG I (1909) S. 544—551. H. JORDAN, *Geschichte der altchristl. Literatur*, 1911, S. 74 ff. Über Agrapha s. HENNECKE in RE², Bd. 23, S. 16—25.

Spezialarbeiten von A. SCHMIDTKE, *Neue Fragmente und Untersuchungen zu den jüdenchristlichen Evangelien* in TU XXXVII (1911) H. 1; H. WAITZ, *Das Evangelium der XII Apostel (Ebonitenevangelium)* in ZNW XIII (1912) S. 338—348; XIV (1913) S. 38—64.

Bequeme Textausgaben lieferten E. PREUSCHEN, *Antilegomena*², 1905 (mit deutscher Übersetzung und Literaturangaben), E. KLOSTERMANN, *Apocrypha I. II. III. in der Sammlung „Kleine Texte für theol. Vorlesungen und Übungen“*, hrsg. von H. LIETZMANN. H. 3, 8, 11; E. NESTLE, *Novi Testamenti graeci supplementum* (1896) S. 67 ff.

1. Aus dem Nazarärevangelium.

A. SCHMIDTKE hat in dem genannten Werk den Beweis geführt, daß die meisten Stellen, die man bisher als dem Hebräerevangelium (HE) entstammend angesehen hat, vielmehr Bestandteile des Nazarärevangeliums (NE) sind, und daß die meisten Äußerungen von kirchlichen Schriftstellern, die man auf jenes bezogen hat, vielmehr diesem gelten. Ihm stimmt darin WAITZ durchaus bei. NE ist ein von HE völlig verschiedenes Werk. Es ist eine, vielleicht schon am Ende des 1. Jahrh. entstandene, aramäische, targumartige Bearbeitung des Matthäusevangeliums; in Gebrauch war es bei den (katholischen) Judenchristen in Beröa. Dies NE hat wahrscheinlich Papias bei seiner Äußerung über Matthäus (s. o. S. VIII) gemeint, es allerdings mit dem kanonischen Matthäus verwechselnd; auf dies bezieht sich wohl seine Notiz (bei Eusebius, h. e. III 39 17), daß das *Ἐὐαγγέλιον καθ' Ἑβραίων* eine Geschichte von einer wegen vieler Sünden beim Herrn angeklagten Frau enthalten habe (Joh 7 53—8 11, also daher stammend?). Die gleiche Schrift meinen Ignatius (ad Smyrn. 3 1 2) und Hegesipp unter der Bezeichnung *τὸ Συνακτικόν* (bei Eusebius, h. e. IV 22 8). Hieronymus ist an der Verwirrung, die bisher geherrscht hat, schuld. Er hat das NE, das er noch im Urtext in Beröa gesehen, benützt und übersetzt haben will (De viris inl. 3. SCHMIDTKE hält diese Mitteilung des Hieronymus für eitle Wichtigtuerei, eine Annahme, die nach WAITZ schwierig und überflüssig ist), mit dem von Origenes genannten und zitierten HE verwechselte. Zum NE gehören auch die textkritischen Scholien einer Reihe von Handschriften, die sich mit Lesarten eines *Ἰουδαϊκόν* beschäftigen. Diese Scholien stammen aus dem verlorenen Matthäuskommentar des Apollinaris von Laodicea; die sie erwähnenden Handschriften gehören zu der Ausgabe Zion (s. o. S. XIII); es sind die Minuskeln 4 (ε 371), 273 (ε 370), 566 (ε 77), 899 (ε 175) und die nicht weniger als 12 Notizen bringende Handschrift 1424 (δ 30).*)

Aufgenommen sind aus dem Evang. sec. Naz. folgende Stücke:

Seite	Syn.-Stelle	Quelle	Stichwort
13	Mt 3 13	Hieron., adv. Pelag. III 2	Ecce mater domini
—	3 16—17	Hieron., in Is XI 2	Factum est autem cum ascendisset
25	„ 5 24	Hieron., in Eph 5 4	Et nunquam, inquit, laeti sitis
55	„ 12 10	Hieron., in Mt XII 13	Caementarius eram
113	„ 18 21—22 (Lk 17 3 4)	{ Hieron., adv. Pelag. III 2 566 899	Si peccaverit frater καὶ γὰρ ἐν τ. προφ.
149	Mt 19 16 ff.	Orig., in Mt XV 14	Dixit ad eum alter divitum
176	„ 23 35	Hieron., in Mt	Filium Iojadeae
187	„ 25 14—30	Euseb., Theophanie	κατὰ τοῦ ἀσώτους ἐζηρότος
203	„ 26 74	4 273 566 899 1424	καὶ ἠρονήσατο
213	„ 27 51 par	Hieron., ep. ad Hedib.	superliminare corruisse
216	„ 27 65	1424	παρέδ. αὐτ. ἀνδρας ἐνόπλους

*) C. R. GREGORY, *Textkritik*, S. 1418 in der Liste der Sodenschen Nummern ist δ 30 = 1434 nur ein Druckfehler, wie eine Vergleichung mit S. 1145f. zu 1424 und S. 1147 zu 1434 (auch S. 1420 zu Sd ε 1133) ergibt. Dagegen ist nicht ersichtlich, warum in „*Die griech. Handschr.*“ S. 190 δ 30 = Y gesetzt wird; richtig S. 36 Y = Sd ε 073, und S. 184: Soden ε 073 = Y.

2. Aus dem Hebräerevangelium.

Das Hebräerevangelium (HE), τὸ καθ' Ἑβραίων εὐαγγέλιον ist die Schrift, von der Hegesipp (bei Eusebius, h. e. IV 22 8) spricht, es von dem Συριακόν (= NE) unterscheidend; auf das gleiche Werk dürfte sich auch die Notiz des Irenäus, adv. haer. I 26 2, III 11 7 beziehen. Wenn die früher dem HE zugezählten Stücke in Wirklichkeit aus dem NE stammen, wenn ferner das von Epiphanius erwähnte und zitierte Ebionitenevangelium (EE, s. Nr. 3) ein besonderes Werk ist und nichts mit HE gemein hat (gegen A. SCHMIDTKE, der für die Identität von HE und EE eintritt), dann besitzen wir allerdings von dem HE nur noch klägliche Trümmer. Und doch war es einmal ein umfangreiches Werk. Nach Nikephorus von Konstantinopel († 828), der es in seiner „Stichometrie“ zu den *ρόθα* oder *ἀπιτερόμενα* zählt, hatte es 2200 Stichen gegen 2500 des Matthäusevangeliums. Wir haben aus ihm nur noch Zitate bei Clemens und Origenes; Hieronymus ist kein unabhängiger Zeuge, sondern steht nur auf Origenes. Es ist aber wohl mit Recht anzunehmen, daß die Oxyrhynchussprüche (s. Nr. 7) aus HE stammen, eine Vermutung, die durch die Übereinstimmung der zu Mt 11 29 (Syn. S. 53) gebrachten Sprüche zur höchsten Wahrscheinlichkeit wird. Außer den in der Synopse gebrachten Bruchstücken gehört zu HE auch eine Erscheinung des Auferstandenen vor dem Herrnbruder Jakobus (s. bei PREUSCHEN, *Antilegomena* S. 7f., Nr. 18).

Das HE war das Evangelium der sektiererischen Judenchristen in Ägypten und bildete den Gegensatz zu dem bei den Heidenchristen gebrauchten Ägypterevangelium. Es ist wohl von Haus aus griechisch geschrieben; seine Entstehung dürfte, da Hegesipp es kennt, in den Anfang des 2. Jahrh. anzusetzen sein.

Die aufgenommenen Stücke sind:

Seite	Syn.-Stelle	Quelle	Stichwort
15	Mt 4 1—8	Orig., in Jer. hom. XV 4; in Joh II 12 Hieron., in Mich 7 6; Jes 40 9sqq; Ez 16 13	Ἄρι ἔλαβέ με ἡ μήτηρ Modo tulit me mater
53	Mt 11 29	Clem.-Al. Strom. II 9 45 V 14 96	Ὁ θαυμάσιος βασιλεύσει Ὁ πανόσεται ὁ ζητῶν

3. Aus dem Ebionitenevangelium.

Das Evangelium, das nach dem Zeugnis des Epiphanius, Adv. haer. 30 3, bei den Ebioniten in Gebrauch war und aus dem er allein uns Reste aufbewahrt hat (ib. 30 13 14 16 22), ist wohl identisch mit dem von Origenes (Scholien zu Lk 1 1) erwähnten *Εὐαγγέλιον κατὰ τῶν δώδεκα* (E XII), das er von *Εὐαγγέλιον κατὰ Ἀιγυπτίων* unterscheidet. In seinem Gefolge erwähnen es auch Hieronymus, der es mit dem NE verwechselt, und Ambrosius. Auf die Identität von EE und E XII hat zuerst HILGENFELD aufmerksam gemacht. Dagegen ist es trotz SCHMIDTKE, der EE und E XII als verschiedene Größen behandelt, wohl nicht mit dem Hebräerevangelium gleichzusetzen (s. WAITZ, a. a. O.). Es ist ursprünglich griechisch abgefaßt, hatte seine Heimat bei den synkretistischen Judenchristen des Ostjordanlandes und Ostsyriens.

Die Elkesaiten übernahmen es dann als ihr Evangelium, und durch sie ist es auch zu verwandten Seiten gekommen. Über die Entstehungszeit gehen die Ansichten auseinander. WAITZ ist geneigt, sogar schon das Ende des 1. Jahrh. dafür anzunehmen; doch müssen wir wohl tiefer in das 2. Jahrh. heruntergehen.

Die verwendeten Bruchstücke, geordnet nach der Folge, in der sie bei Epiphanius stehen, sind folgende:

S. 14	zu Lk 3 22	Ἐγένετο τις ἀνὴρ ὀνόμ. Ἰησοῦς	30 13
.. 18f.	.. Mt 4 18—22 par.	Καὶ ἔλθὼν εἰς Καφαρναούμ	30 13
.. 19	.. „ 3 4. 5 par.	Καὶ ἐγένετο Ἰωάννης βαπτίζων	30 13
..	.. „ 3 1 par.	Ἐγένετο ἐν ταῖς ἡμέραις Ἡρώδου	30 13 (14)
.. 13	.. „ 3 13—17 par.	Τοῦ λαοῦ βαπτισθέντος	30 13
.. 93	.. „ 12 47—50 par.	Ἰδοὺ ἡ μήτηρ σου	30 14
.. 24	.. „ 5 17	Ἦλθον καταλύσαι τὰς θεοσίας	30 16
.. 190	.. „ 26 17 und Lk 22 43	Ἡοὺ θέλεις ἐτοιμάσωμεν	30 22

4. Aus dem Ägypterevangelium.

Erwähnt wird das Evangelium von Origenes (zu Lk 11, s. o.), von Hippolyt, Philos. V 7 und von Epiphanius, adv. haer. 62 2. Die von Clemens-Al. gebrachten Zitate sind die einzig sicher bezugten Bestandteile dieses Evangeliums. Ob das Fajjumfragment (Nr. 6) daraus stammt, ist sehr unsicher, auch die Oxyrhynchussprüche sind kaum daher. Der Versuch D. VÖLTERS, *Petrusevngm oder Ägypterevngm* 1893, sowie Zschr. f. d. ntl. Wissensch. VI (1905), S. 368ff., ÄE und Petrusevangelium zu identifizieren, ist wohl als gescheitert anzusehen. Heimlich war es, wie schon der Name ergibt, in Ägypten in heidenchristlichen Kreisen. Als Entstehungszeit wird meistens 100—130 angenommen. — Verwertet sind in der Synopse:

Seite	Syn.-Stelle	Quelle	Stichwort
24	Mt 5 17	Clem.-Al. Strom. III 9 63	Ἡλθον καταλῶσαι τ. ἔργα τ. θηλείας
148	„ 19 12	a) „ „ „ III 6 45	Τῇ Σαλώμῃ ὁ κύριος πυνθανομένη
		„ „ „ „ III 9 63	Ἡ Σαλ. φησὶ μέγχι τίνος
		b) „ „ „ III 9 66	Φαμένης γὰρ αὐτῆς
		c) „ „ „ III 13 92	Πυνθανομένης τ. Σαλ.

5. Das Evangelium Petri.

Daß es ein nach Petrus benanntes Evangelium gäbe, wußte man früher nur aus den spärlichen Zeugnissen des Origenes, Comm. in Mt X 17, des Theodoret, Haer. fab. comp. II 2, und vornehmlich aus dem Brief des Bischofs Serapion von Antiochien an die Gemeinde zu Rhossos in Cilicien (um 200) bei Euseb, h. e. VI 12 2—6, sowie aus dessen Notiz III 3 2. — 1886/87 wurde in Akhmim (Oberägypten) in dem Grab eines Mönches eine Pergamenthandschrift aus dem 8. (9.?) Jahrh. gefunden, die ansehnliche Bruchstücke des Evangeliums wie der Apokalypse des Petrus sowie 2 Fragmente des Henochbuches enthält. Es ist eine freie Bearbeitung der evangelischen Geschichte. Entstanden ist es wohl zwischen 110 und 150, seine Heimat ist Syrien (?). Über das Verhältnis zum Ägypterevangelium s. o. Die Verseinteilung stammt von HARNACK, *Bruchstücke des Evngm. u. der Apk. d. Petrus* (TU IX 2) 1893; die Kapiteleinteilung von J. A. ROBINSON und M. R. JAMES, *The Gospel accord. to Peter and the Revel. of Peter* 1892. Gewöhnlich werden beide Einteilungen nebeneinander angewendet. Der Text bei PREUSCHEN, S. 16—20 (146—150); KLOSTERMANN I, S. 3—7; NESTLE, S. 68—72. — Die Zeugnisse bei PREUSCHEN, S. 15f. (145f.); KLOSTERMANN II, S. 17f.

Syn.	Stelle	Evg. Petri	Syn.	Stelle	Evg. Petri
S. 208	Mt 27 26 ^b par	II 5b	S. 216	Mt 27 62—66	VIII 28—33
„ 209	„ 27 33—44 par	IV 10 13—14	„ 216f.	„ 28 1. 5—8 par	XII 50—XIII 57
„ 212	„ 27 45—51 par	V 15 19—20	„ 219	„ 28 11—15	XI 45—49
„ 214	Lk 23 48	VII 25			

6. Das Fajjumfragment.

S. 195 zu Mk 14 27—30. Aufgefunden 1885 in Wien von G. BICKELL in der Papyrussammlung des Erzherzogs Rainer. Es stammt aus dem 3. Jahrh. Text bei PREUSCHEN, a. a. O., S. 21f. (mit Literaturangabe; s. auch S. 110), bei NESTLE, a. a. O., S. 67; KLOSTERMANN II, S. 11.

7. Die Oxyrhynchussprüche.

1896/97 entdeckten B. P. GRENFELL und A. S. HUNT in Behnesa in Mittelägypten, dem alten Oxyrhynchus, u. a. einen Papyrus mit 7 Jesusprüchen, die sie 1897 veröffentlichten unter dem Titel: *Λόγια Ἰησοῦ. Sayings of our Lord* etc. Sie sind etwa um 200, sicher vor 300 geschrieben.

Eine zweite Sammlung von 5 oder 6 Sprüchen, je nachdem man den ersten als Generaltitel oder als eigentlichen Spruch auffaßt, entdeckten dieselben Forscher 1903, veröffentlicht 1904 (*The Oxyrhynchus Papyri* IV.). Diese Sprüche sind derart verstümmelt, daß eine Wiederherstellung höchstens bei zweien noch mit einiger Sicherheit möglich ist. Der V. Band von *The Oxyrhynchus Papyri* 1908 enthält ein aus 45 Zeilen in Unzialen des 4./5. Jahrh. geschriebenes Bruchstück eines unkanonischen Evangeliums, ein Gespräch Jesu mit einem Pharisäer über Rein und Unrein. Darüber Näheres bei H. B. SWETE, *Zwei neue Evangelienfragmente*, in „Kleine Texte usw.“ H. 31, 1908. Texte der zwei ersten Sammlungen bei PREUSCHEN, a. a. O., S. 22ff. (151f.), bei KLOSTERMANN, a. a. O. II, S. 11f.; III, S. 17f. Möglicherweise gehören die Sprüche dem HE an (s. o.). Aufgenommen worden sind:

I	1. καὶ τότε διαβλέψεις . . .	zu Mt	7 5	S.	31
	2. εἰν μὴ νηστεύσητε . . .	„ „	6 16	„	29
	4. ἐγειρον τὸν λίθον . . .	„ „	18 20	„	112
	5. οὐκ ἔστιν δεκτός . . .	„ Lk	4 24	„	17
	6. πόλις οἰκοδομημένη	„ Mt	5 14	„	24
II	1. μὴ πανσάσω ὁ ζιτῶν	„ „	11 29	„	53
	5. πᾶν τὸ μὴ ἔμπροσθεν τ. ὄψεως	„ „	10 26	„	48
		„ Lk	12 2	„	126

8. Versprengte Herrenworte.

Agrapha, d. h. Worte, die als Jesusworte angeführt werden, aber in unsern Evangelien sich nicht finden, enthält schon das NT. in Apg 20 35, vielleicht auch 1 Thess 4 15—17, Apk 16 15. Hierher gehören auch die Sonderlesarten von Handschriften (DΦW zu Lk 6 4, Mt 20 28, Mk 16 16 usw.) und Übersetzungen. Eine ganze Reihe solcher Agrapha findet sich in den Schriften des 2. und 3. Jahrh. Folgende sind verwertet (außer den Sonderlesarten der Codices und Übersetzungen, die in den textkritischen Anmerkungen ihren Platz gefunden haben, und denen, die als Bestandteile apokrypher Evangelien dort aufgeführt sind).

Nr.	Seite	Syn.-Stelle	Quelle	Stichwort
1.	31	Mt 6 33	Orig., de orat. 2 2 14 1 (Clem. Al., Strom. I 24 158)	<i>Αἰτεῖτε τὰ μεγάλα</i>
2.	109	„ 18 3	Acta Philippi	<i>Ἐὰν μὴ ποιήσητε ὑμῶν τὰ κάτω</i>
3.	131	Lk 12 49	Didymus, in Ps 88 8 Orig., in Jerem XX 3	<i>Ὁ ἐγγὺς μου . .</i>
4.	140	„ 16 10	Clem. Rom. II 8 5 Iren., adv. haer. II 34 3	<i>Qui iuxta me est</i> <i>Εἰ τὸ μικρὸν οὐκ ἐτηρήσατε</i>
5.	145	„ 17 32 33	Clem. Al., Exc. e Theod. § 2	<i>Si in modico fideles</i>
6.	186	Mt 25 14ff.	Clem. Al., Strom. I 28 177 etc. Clem. Al., Strom. I 19 94	<i>Σώζον σὺ . .</i> <i>Γίνεσθε δὲ δόκιμοι τραπεζῖται</i> <i>Εἶδες τὸν ἀδελφόν σου</i>
7.	188	„ 25 40	II 15 71 Tert., de or. c. 26	<i>Vidisti fratrem</i>

IV. Parallelen- und Stellenregister zur Synopse.

Erläuterungen zu den Registern.

Das Parallelenregister ist doppelt angelegt. Das erste System gibt die Hauptstellen, im zweiten sind die Abschnitte angegeben, die nur als Parallelen, außerhalb ihres Kontextes, in Betracht kommen. *Kursivschrift* und *-zahlen* bedeuten die Verweise (ohne Text).

Das gleiche gilt vom Stellenregister zu den einzelnen Evangelien. **Fette** Kapitel-, **halbfette** Verszahlen und Seitenzahlen bezeichnen den Hauptplatz der Perikope; gewöhnliche Zahlen gelten für die (ausgedruckten) Parallelen, *Kursivzahlen* für die Verweise.

Die Vorgeschichten.

A. Die matthäische Vorgeschichte. Matth 1. 2.

Der Stammbaum Jesu	1	1—17	S.	1
Die Geburt Jesu		18—25	„	2
Die Weisen aus dem Morgenland	2	1—12	„	—
Flucht und Rückkehr		13—23	„	3

B. Die lukanische Vorgeschichte. Luk 1. 2.

Der Prolog	1 1-4	S. 3
Verheißung der Geburt des Täufers	5-25	..
Verheißung der Geburt Jesu	26-38	.. 4
Besuch der Maria bei Elisabet	39-56	.. 5
Geburt des Täufers	57-80	..
Die Geburt Jesu	2 1-20	.. 7
Beschneidung Jesu und Darstellung	21-40	..
Der zwölfjährige Jesus	41-52	.. 8

I. Die galiläische Periode. Matth 3-18 = Mark 1-9 = Luk 3 1-9 50

		Parallelen und Dubletten						Seite
		Matth	Mark	Luk	Matth	Mark	Luk	
1	Johannes der Täufer	3 1-6	1 1-6	3 1-6	11 10		7 27	9
2	Bußpredigt des Täufers	7-10	—	7-9				11
3	Standespredigt des Täufers	—	—	10-14				—
4	Messianische Verkündigung d. T.	11-12	7-8	15-18				—
5	Die Gefangennahme des Täufers	—	—	19-20	14 3-4	6 17-18		12
6	Die Taufe Jesu	13-17	9-11	21-22				—
7	Die Ahnentafel Jesu	—	—	23-38	1 1-16			13
8	Die Versuchungen Jesu	4 1-11	12-13	4 1-13				15
9	Jesu Auftreten in Galiläa	12-17	14-15	14-15				16
10	Antrittspredigt in Nazaret	—	—	16-30	13 53-58	6 1-6		17
11	Berufung der ersten Jünger	18-22	16-20	—			5 1-11	18
12	Jesus i. d. Synagoge zu Kapernaum	—	21-28	31-37	7 28-29			19
13	Heilung der Schwiegermutter des Petrus	—	29-31	38-39	8 14-15			20
14	Krankenheilungen am Abend	—	32-34	40-41	4 24 8 16-17, 12 16	3 10-12		—
15	Flucht Jesu	—	35-38	42-43				21
16	Reisepredigt in Galiläa	23-25	39	44	8 16 9 35 12 15, 14 35	3 7 8 10, 6 54 55	6 17-19	—
17	Der Fischzug des Petrus	—	—	5 1-11	4 18-22	1 16-20		22

Die Bergpredigt. Matth 5-7

18	Einleitung zur Bergpredigt	5 1-2	—	—		3 13	6 20	23
19	Seligpreisungen	3-12	—	—			6 20-23	—
20	Gleichnisse vom Salz und Licht	13-16	—	—		4 21 9 50	8 16 11 34-35, 14 33	24
21	Jesu Stellung zum Gesetz	17-20	—	—	24 35	13 31	16 17 21 33	—
22	Vom Töten	21-26	—	—			12 57-59	25
23	Vom Ehebruch	27-30	—	—	18 8-9	9 43-48		—
24	Von der Ehescheidung	31-32	—	—	19 9	10 11 12	16 18	26
25	Vom Schwören	33-37	—	—	23 16-22			—
26	Von der Wiedervergeltung	38-42	—	—			6 29-30	27
27	Von der Feindesliebe	43-48	—	—			6 27-28, 32-36	—
28	Vom Almosen	6 1-4	—	—				28
29	Vom Beten	5-8	—	—				—
30	Das Unser-Vater	9-15	—	—		11 25 (26)	11 2-4	—
31	Vom Fasten	16-18	—	—				29
32	Vom Schätzesammeln	19-21	—	—			12 33-34	—
33	Parabel vom Auge	22-23	—	—			11 34-36	30

				Parallelen und Dubletten			Seite
	Matth	Mark	Luk	Matth	Mark	Luk	
34	Vom Doppeldienst	6 24	—	—		16 13	—
35	Vom Sorgen	25—34	—	—		12 22—31	—
36	Vom Richten	7 1—5	—	—		4 24 6 37—38 41—42	31
37	Von der Entweihung d. Heiligtums	6	—	—			32
38	Von der Gebetserhörung	7—11	—	—		11 9—13	—
39	Norm der Nächstenliebe	12	—	—		6 31	—
40	Die enge Pforte	13—14	—	—		13 23—24	—
41	Das Kriterium der Frömmigkeit	15—20	—	—	3 10 12 33	3 9 6 43—44 12 33	33
42	Warnung vor Selbsttäuschung ...	21—23	—	—		6 46 13 26—27	—
43	Schlufgleichnisse	24—27	—	—		6 47—49	—
44	Nachwort	28—29	—	—		1 21 22 4 31—32 7 1 a	34
45	Heilung eines Aussätzigen	8 1—4	1 40—45	5 12—16		1 35 4 42	—
46	Der Hauptmann von Kapernaum	5—13	—	—		7 1—10	35
47	Heilung der Schwiegermutter des Petrus	14—15	—	—		13 28—30 4 38—39	36
48	Krankenheilungen am Abend ...	16—17	—	—		1 29—31 32—34	37
49	Verschiedene Nachfolger	18—22	—	—		40—41 9 57—60	—
50	Der Seesturm	23—27	—	—		4 35—41 8 22—25	—
51	Die Besessenen von Gadara	28—34	—	—		5 1—20 26—39	38
52	Heilung eines Gichtbrüchigen ...	9 1—8	2 1—12	17—26			—
53	Berufung d. Levi u. Zöllnerverkehr	9—13	13—17	27—32		15 1 2	40
54	Die Fastenfrage	14—17	18—22	33—39			41
55	Die Tochter des Jairus und das blutflüssige Weib	18—26	—	—		5 21—43 10 52 7 50 8 40—56 18 42	42
56	Heilung zweier Blinden	27—31	—	—	20 29—34	10 46—52 13 35—43	43
57	Heilung eines stummen Dämoni- schen	32—34	—	—	12 22—24	3 22 11 14—15	—
58	Die Aussendung der Jünger	35— 10 16	—	—	4 23 15 24	3 14—19 6 6—11 34 91—5101—12	—
59	Das Schicksal der Jünger	10 17—25	—	—	24 9 13	13 9—13 6 40 12 11—12	47
60	Aufforderung zu furchtlosem Be- kenntnis	26—33	—	—		4 22 8 38 8 17 9 26 12 2—9 21 18	48
61	Zwiespalt unter den Nächsten ...	34—36	—	—		12 51—53	49
62	Bedingungen der Nachfolge	37—39	—	—	16 24—25	8 34—35 9 23—24 14 26—27 17 33	—
63	Schluß der Rede	40— 11 1	—	—	18 5	9 37 41 9 48 10 16	50
64	Anfrage des Täufers	11 2 6	—	—		7 18—23	—
65	Jesu Zeugnis über den Täufer ...	7—19	—	—	21 32	1 2 7 24—35 16 16	51
66	Wehe über die galiläischen Städte	20—24	—	—		10 13—15	52
67	Jubelruf	25—27	—	—		10 21—22	—
68	Heilandsruf	28—30	—	—			53
69	Das Ährenraufen am Sabbat ...	12 1—8	23—28	6 1—5			—
70	Heilung der verdorrten Hand ...	9—14	3 1—6	6—11		13 15—16 14 3 5	55
71	Zulauf und Heilungen	15—21	7—12	17—19	4 24 25 14 36	6 56 4 41	56
72	Berufung der zwölf Apostel	—	13—19	12—16	5 1 10 1—4	6 7 9 1 2	57

	Parallelen und Dubletten			Seite	
	Matth	Mark	Luk		
Die Feldrede. Luk 6 20-49					
73 Seligpreisungen	—	—	6 20-23	5 3 5 6 11 12	58
74 Weherufe	—	—	24-26	—	59
75 Von der Feindesliebe	—	—	27-36	5 39-42	—
				44-48 7 12	
76 Vom Richten	—	—	37-42	7 1-5 10 24-25	4 24
				15 14	
77 Das Kriterium der Frömmigkeit	—	—	43-46	7 16-21	—
				12 33-35	61
78 Schlußgleichnisse	—	—	47-49	7 24-27	—
79 Der Hauptmann von Kapernaum	—	—	7 1-10	7 28a 8 5-13	62
80 Der Jüngling von Nain	—	—	11-17	—	—
81 Die Anfrage des Täufers	—	—	18-23	11 2-6	63
82 Jesu Zeugnis über den Täufer	—	—	24-35	117-19 21 32	—
				1 2	
83 Die Büberin in Simons Haus	—	—	36-50	26 6-13	14 3-9
84 Die dienenden Frauen	—	—	8 1-3	423 935 27 56	15 41 16 9
85 Die pharisäische Anklage	12 22-24	3 20-22	—	9 32f. 9 34	11 14-16
86 Jesu Verteidigungsrede	25-37	23-30	—	7 16-20	9 40
				—	6 43-45 9 50
				—	11 17-23 12 10
87 Erklärung wider die Wundersucht	38-42	—	—	16 1 2 4	8 11-12
88 Spruch vom Rückfall	43-45	—	—	—	11 29-32
89 Jesu wahre Verwandte	46-50	31-35	—	—	11 24-26
90 Das Gleichnis vom Säemann	13 1-9	4 1-9	4-8	—	8 19-21
91 Zweck der Gleichnisrede	10-15	10-12	9-10	—	5 1-3
92 Selige Augenzeugen	16-17	—	—	—	8 18 ^b
93 Deutung des Gleichnisses vom Säemann	18-23	13-20	11-15	—	10 23-24
94 Sprüche über den rechten Gebrauch der Parabeln	—	21-25	16-18	5 15 7 2 10 26	6 38 11 33 12 2
95 Gleichnis von der selbstwachsenden Saat	—	26-29	—	13 12 25 29	19 26
96 Gleichnis vom Unkraut	24-30	—	—	—	—
97 Gleichnis vom Senfkorn	31-32	30-32	—	—	13 18-19
98 Gleichnis vom Sauerteig	33	—	—	—	13 20-21
99 Methode der Gleichnisrede	34-35	33-34	—	—	—
100 Deutung des Gleichnisses vom Unkraut	36-43	—	—	—	76
101 Gleichnis v. Schatz u. v. d. Perle	44-46	—	—	—	—
102 Gleichnis vom Fischnetz	47-50	—	—	—	—
103 Abschluß der Gleichnisrede	51-52	—	—	—	77
104 Jesu wahre Verwandte	—	—	19-21	12 46-50	3 31-35
105 Der Seesturm	—	35-41	22-25	8 23-27	—
106 Der gerasensische Besessene	—	5 1-20	26-39	8 28-34	78
107 Die Tochter des Jairus und das blutflüssige Weib	—	21-43	40-56	9 18-26	—
108 Verwerfung in Nazaret	53-58	6 1-6	—	—	4 16-30
109 Die Aussendung der Jünger	—	6-13	9 1-6	9 35	3 14-15
				10 1 9-11 14	10 1-12
110 Urteil des Herodes über Jesus	14 1-2	14-16	7-9	—	85
111 Der Tod des Täufers	3-12	17-29	—	—	3 19-20
112 Rückkehr der Jünger u. Speisung der Fünftausend	13-21	30-44	10-17	9 36 15 32-39	8 1-10
113 Das Wandeln auf dem See	22-33	45-52	—	—	10 17
114 Rückkehr nach der Landschaft Genesar	34-36	53-56	—	4 24	1 32-33 3 10
				—	4 40-41
				—	6 18-19
115 Vom Händewaschen	15 1-20	7 1-23	—	—	6 39
116 Die Kanaanitin	21-28	24-30	—	—	—

	Parallelen und Dubletten						Seite
	Matth	Mark	Luk	Matth	Mark	Luk	
117 Heilung vieler Kranken; — eines Taubstummen	15 29—31	7 31—37	—				95
118 Die Speisung der Viertausend ...	32—39	8 1—10	—	14 13—21	6 30—44	9 10—17	96
119 Zeichenforderung der Pharisäer...	16 1—4	11—13	—	12 38—39		11 16 29 12 54—56	97
120 Gespräch vom Sauerteig.....	5—12	14—21	—			12 1	98
121 Der Blinde von Bethsaida	—	22—26	—				99
122 Petrusbekenntnis u. erste Leidensverkündigung	13—23	27—33	9 13—22	18 18			—
123 Der Leidensweg der Jünger.....	24—28	34—91	23—27	10 33 38—39		129 1427 1733	101
124 Die Verklärung	17 1—8	9 2—8	23—36				102
125 Gespräch beim Abstieg	9—13	9—13	—			9 37	104
126 Heilung des epileptischen Knaben ..	14—21	14—29	37—43 ^a	17 9 21 21	9 9 11 22—23	17 6	105
127 Zweite Leidensverkündigung	22—23	30—32	43 ^b —45				107
128 Die Tempelsteuer	24—27	—	—				108
129 Der Rangstreit	18 1—5	33—37	46—48	10 40 20 26—27 23 12	10 15 43—44	14 11 18 14 17 22 26	—
130 Der fremde Exorzist	—	38—41	49—50	10 42 12 30		11 23	109
131 Vom Ärgernis	6—9	42—48	—	5 29—30		17 1—2	110
132 Vom Salz	—	49—50	—	5 13		14 34—35	111
133 Die Rettung des Verlorenen	10—14	—	—			15 3—7	—
134 Bruderpflichten	15—20	—	—	16 19		17 3	112
135 Von der Versöhnlichkeit	21—22	—	—			17 4	113
136 Das Gleichnis vom Schalksknecht ..	23—35	—	—				—

II. Der lukanische Reisebericht. Luk 9 51—18 14

(Große Einschaltung)

137 Die Samariterherberge.....	—	—	9 51—56				114
138 Verschiedene Nachfolger	—	—	57—62	8 19—22			—
139 Die Aussendung der Siebzig	—	—	10 1—16	9 37—38 10 7—16 40 11 21—23 18 5	6 6—11 9 37	9 1—5 43	115
140 Die Rückkehr der Siebzig	—	—	17—20		6 30	9 10	116
141 Jubelruf	—	—	21—22	11 25—27			117
142 Selige Augenzeugen	—	—	23—24	13 16—17			—
143 Die Frage nach dem großen Gebot ..	—	—	25—28	22 34—40	12 23—31		—
144 Gleichnis vom barmh. Samariter ..	—	—	29—37				118
145 Maria und Martha	—	—	38—42				119
146 Das Unser-Vater	—	—	11 1—4	6 9—13			—
147 Gleichnis vom bittenden Freund ..	—	—	5—8				120
148 Von der Gebetserhörungs.....	—	—	9—13	7 7—11			—
149 Verteidigungsrede gegen den Vorwurf des Teufelsbündnisses	—	—	14—23	9 32—34 12 22—30 12 38 16 1	3 22—27 9 40 8 11	9 50 11 29	—
150 Spruch vom Rückfall	—	—	24—26	12 43—45			122
151 Seligpreisung der Mutter Jesu ...	—	—	27—28				—
152 Erklärung wider die Wundersucht ..	—	—	29—32	12 38—42 16 1 2 4	8 11—12		—
153 Vom Licht	—	—	33—36	5 15 6 22—23	4 21	8 16	123
154 Rede gegen den Pharisäismus ...	—	—	37—	15 1 ff. 16 6 12 7 1 ff. 8 15 12 1		20 46	124
155 Ermahnung zu freimütigem Bekenntnis	—	—	12 2—12	10 19—20 26—33 12 32	3 23—29 4 22 8 33 13 11	8 17 9 26 21 14 15	126
156 Gleichnis vom törichtem Reichen ..	—	—	13—21				127
157 Vom Sorgen und Schätzesammeln ..	—	—	22—34	6 19—21 25—33			128

	Matth	Mark	Luk	Parallelen und Dubletten			Seite
				Matth	Mark	Luk	
158 Von der Wachsamkeit und Treue	—	—	12 35—46	24 43—51 25 1—13	13 35—36		129
159 Vom Knechtslohn.....	—	—	47—48			17 7—10	130
160 Vom Ernst der Zeit	—	—	49—56	10 34—36 16 2—3 5 25—26	10 38		131
161 Empfehlung rechtzeitigen Ausgleichs	—	—	57—59				—
162 Bußruf	—	—	13 1—9				132
163 Heilung der verkrümmten Frau .	—	—	10—17	12 11—12		14 1—6 5	—
164 Gleichnisse vom Senfkorn und Sauerteig	—	—	18—21	13 31—33	4 30—32		133
165 Bedrohung Israels mit Ausschließung aus dem Reiche Gottes ..	—	—	22—30	7 13-14 22-23 8 11—12 25 10—12 19 30 20 16	10 31		—
166 Abschied von Galiläa	—	—	31—33				134
167 Weissagung über Jerusalem	—	—	34—35	23 37—39			135
168 Heilung eines Wassersüchtigen ...	—	—	14 1—6	12 9—14	3 1—6	66-11 1310-17	—
169 Gastmahlsreden.....	—	—	7—14	18 4 23 12		18 14	—
170 Das Gleichnis vom Abendmahl...	—	—	15—24	22 1—10			136
171 Bedingungen der Jüngerschaft ...	—	—	25—35	5 13 10 37—38 16 24	8 34 9 50	9 23	137
172 Vom verlorenen Schaf u. Groschen	—	—	15 1—10	9 10—11 18 12—14	2 15—16	5 29—30	138
173 Gleichnis vom verlorenen Sohn ..	—	—	11—32				139
174 Vom ungerechten Haushalter	—	—	16 1—13	6 24			140
175 Verurteilung d. pharis. Hochmuts .	—	—	14—15				141
176 Von Gesetz und Ehescheidung ...	—	—	16—18	5 18 32 11 12—13 19 9	10 11 12		141
177 Vom reichen Mann und armen Lazarus	—	—	19—31				—
178 Vom Ärgernis	—	—	17 1—2	18 6—7	9 42		142
179 Von der Versöhnlichkeit	—	—	3—4	18 15 21—22			—
180 Vom Glauben	—	—	5—6	17 20 21 21	11 22—23		143
181 Vom Knechtslohn.....	—	—	7—10				—
182 Heilung von zehn Aussätzigen ...	—	—	11—19				—
183 Vom Reiche Gottes	—	—	20—21				144
184 Der Tag des Menschensohns	—	—	22—37	10 39 16 25 24 17—18 26—28 37—41	8 35 13 15—16	9 24	—
185 Gleichnis vom gottlosen Richter .	—	—	18 1—8				145
186 Gleichnis vom Pharisäer u. Zöllner	—	—	9—14	18 4 23 12		14 11	146

III. Die judäische Periode. Matth 19—27 = Mark 10—15 = Luk 18 15—23

1. Der Zug nach Jerusalem.

Matth 19—20 = Mark 10 = Luk 18 15—19 27

187 Ehe und Ehescheidung	19 1—12	10 1—12	—	5 32		16 18	—
188 Segnung der Kinder	13—15	13—16	18 15—17	18 3			148
189 Von der Gefahr des Reichtums ..	16—30	17—31	18—30	20 16		13 30 22 28—30	149
190 Gleichnis von den Arbeitern im Weinberg	20 1—16	—	—	19 30			152
191 Dritte Leidensverkündigung	17—19	32—44	31—34				—
192 Jesus und die Zebaiden	20—28	35—45	—	23 11	9 35	9 48 12 50 22 24—27	153
193 Heilung des Bartimäus	29—34	46—52	35—43	9 27—31			155
194 Zakchäus	—	—	19 1—10				156
195 Das Gleichnis von den Minen ...	—	—	11—27	13 12 25 14—30	4 25	8 18	—

	Parallelen und Dubletten			Seite	
	Matth	Mark	Luk		
2. Die jerusalemischen Tage. Matth 21—25 = Mark 11—13 = Luk 19 28—21					
196	Der Einzug in Jerusalem	21 1—9	11 1—10	19 28—38	158
197	Weissagung von der Zerstörung Jerusalems	—	—	39—44 21 14—16	160
198	Jesus im Tempel (Tempelreini- gung); Rückkehr nach Bethanien	10—17	11	45—46 11 15—19 19 39 40	—
199	Verfluchung des Feigenbaums	18—19	12—14	—	161
200	Die Tempelreinigung	—	15—19	47—48 21 12—13	19 45—46 21 37
201	Gespräch über den verdorrten Feigenbaum	20—22	20—25[26]	— 6 14 15 17 20	17 6
202	Die Vollmachtsfrage	23—27	27—33	20 1—8	—
203	Das Gleichnis von den ungleichen Söhnen	28—32	—	—	7 29—30
204	Gleichnis von den bösen Winzern	33—46	12 1—12	9—19 22 22	164
205	Gleichnis vom Hochzeitsmahl	22 1—14	—	—	14 16—24
206	Die Pharisäerfrage	15—22	13—17	20—26	12 12
207	Die Sadduzäerfrage	23—33	18—27	27—40 22 46 11 18 12 32 34	168
208	Die Frage nach dem großen Gebot	34—40	23—34	— 22 46	10 25—28 20 40
209	Der Davidsson	41—46	35—37	41—44	12 34 20 40
210	Rede gegen den Pharisäismus	23 1—36	38—40	45—47 3 7 20 26 27 9 35 10 43 44	3 7 9 48
					11 39—52 14 11
					18 14 22 26
211	Weissagung über Jerusalem	37—39	—	—	13 34—35
212	Die Scherflein der Witwe	—	41—44	21 1—4	—
213	Weissagung von der Zerstörung des Tempels	24 1—3	13 1—4	5—7	176
					177

Die synoptische Apokalypse.

Matth 24 4—36 = Mark 13 5—37 = Luk 21 8—36

214	I a) Die Vorzeichen der Parusie	24 4—8	13 5—8	21 8—11	24 23—26	13 21—22	17 23	177
215	b) Mahnworte für die Anfänge der Not	9—14	9—13	12—19	10 17—22 30	—	12 7 11 12	178
216	II a) Die Bedrängnis in Juda	15—22	14—20	20—24	—	—	17 31	180
217	b) Mahnworte für den Höhe- punkt der Not	23—25	21—23	—	—	—	—	181
218	c) Der Tag des Menschensohns	26—28	—	—	—	—	17 23—24 37	—
219	III a) Die Parusie des Menschen- sohns	29—31	24—27	25—28	—	—	—	—
220	b) Das Gleichnis v. Feigenbaum	32—33	28—29	29—31	—	—	—	182
221	c) Das „Wann“ der Parusie	34—36	30—32	32—33	5 17 16 28	9 1	9 27 16 17	183
222	Schluß der Rede nach Markus	—	33—37	—	24 42	—	12 38 40	—
					25 13—14 15 b)	—	19 12—13	—
223	Schluß der Rede nach Lukas	—	—	34—38	—	—	—	184
224	Wiederkunftsgleichnisse	37—41	—	—	—	—	17 26—27 34—35	—
225	Gleichnis vom wachenden Haus- herrn	42—44	—	—	—	13 33 35	12 39—40	—
226	Der treue und kluge Knecht und sein Widerspiel	45—51	—	—	—	—	12 42—46	185
227	Gleichnis von den zehn Jungfrauen	25 1—13	—	—	—	13 35—37	12 35—36 13 25	—
228	Gleichnis von den Talenten	14—30	—	—	13 12	4 25 13 34	8 18 19 12—27	186
229	Gleichnis vom Weltgericht	31—48	—	—	—	—	—	188
230	Summarische Bemerkung über Jesu Tätigkeit in Jerusalem	—	—	37—38	—	11 19	—	—

	Matth	Mark	Luk	Parallelen und Dubletten			Seite
				Matth	Mark	Luk	

3. Die Leidensgeschichte.

Matth 26—27 = Mark 14—15 = Luk 22—23

231	Der Todesanschlag	26 1—5	14 1—2	22 1—2			189
232	Die Salbung in Bethanien	6—13	3—9	—		7 36—50	—
233	Der Verrat des Judas	14—16	10—11	3—6			190
234	Zurüstung zum Passahmahl	17—19	12—16	7—13			—

Die letzte Mahlzeit.

Matth 26 20—29 = Mark 14 17—25 = Luk 22 14—38

235	Bezeichnung des Verräters	26 20—25	14 17—21	22 14			22 21—23	191
236	Die Stiftung des Herrnmahls	26—29	22—25	15—20				192
237	Abschiedsworte	—	—	21—38				194
—	a) Vorhersagung des Verrats	—	—	21—22	26 21—25	14 18—21		—
—	b) Die Rangordnung im Reiche Gottes	—	—	24—30	19 28 20 25—28	10 42—45		—
—	c) Vorhersagung der Verleugnung des Petrus	—	—	31—34	26 30—35	14 26—31		198
—	d) Rückblick und Ausblick	—	—	35—38				—
238	Auf dem Weg nach Gethsemane; Vorhersagung der Verleugnung des Petrus	30—35	26—31	39			22 31—34	—
239	Jesus in Gethsemane	36—46	32—42	40—46				196
240	Die Gefangennahme Jesu	47—56	43—52	47—53				198
241	Jesus vor dem Hohen Rat. Die Verleugnung des Petrus	57—75	53—72	54—71	27 1	15 1		200
242	Übergabe des Verurteilten an Pilatus	27 1—2	15 1	23 1			22 66	204
243	Das Ende des Judas	3—10	—	—				—
244	Verhandlung vor Pilatus	11—14	2—5	2—5				—
245	Jesus vor Herodes	—	—	6—16				205
246	Die Verurteilung	15—26	6—15	17—25				206
247	Verspottung des Judenkönigs	27—31	16—20	—				208
248	Der Todesgang	32	21	26—32	27 33	14 27		209
249	Die Kreuzigung	33—44	22—32	33—43	27 43	14 36		—
250	Der Tod Jesu	45—56	33—41	44—49			8 3	212
251	Das Begräbnis Jesu	57—61	42—47	50—56				214
252	Die Grabeswächter	62—66	—	—				216
253	Das leere Grab	28 1—10	16 1—8	24 1—11				—

Die Nachgeschichten.

A. Die matthäische Nachgeschichte. 28 11—20

Der Betrug der Hierarchen	28 11—15	S. 219
Die Offenbarung des Auferstandenen in Galiläa	16—20	„ —

B. Die lukanische Nachgeschichte. 24 13—53

Die Emmausjünger	24 13—35	S. 220
Die Offenbarung des Auferstandenen in Jerusalem	36—49	„ 221
Die Himmelfahrt	50—53	„ —

C. Der unechte Markusschluß.

16 9—20 S. 222

Stellenregister.

1. Matthäus.

1 1-17	S. 1 13 f.	7 19	S. 11	12 15	S. 22
18-25	" 2	21-23	" 33	16	" 21
2 1-12	" 2	22-23	" 134	22-24	" 43 65 f.
13-23	" 3	24-27	" 33 61 f.	22-30	" 120-122
3 1-6	" 9 f.	28-29	" 19 34	25-37	" 66-68
7-10	" 11	28	" 62	30	" 110
7	" 175	8 1-4	" 34	32	" 127
10	" 33	5-13	" 35 f. 62	33	" 33
11-12	" 12	11-12	" 134	33-35	" 61
13-17	" 12 f.	14-15	" 20 36	38-42	" 68 122 f.
4 1-11	" 15 f.	16-17	" 20 37	38	" 121
12-17	" 16 f.	18-22	" 37	38-39	" 97
17	" 183	19-22	" 114	43-45	" 69 122
18-22	" 18 22	23-27	" 37 77 f.	46-50	" 69 f.
23-25	" 21 f.	28-34	" 38 78-80	13 1-9	" 70 f.
23	" 44 65	9 1-8	" 38-40	10-15	" 71 f.
24	" 56 f. 91	9-13	" 40 f.	12	" 74 158 187
25	" 56	10-12	" 138	16-17	" 72 117
5 1-2	" 23	14-17	" 41 f.	18-23	" 72 f.
7	" 57	18-26	" 42 f. 81-83	24-30	" 74 f.
3-12	" 23 f.	27-31	" 43 135	31-32	" 75 133
3 5-6 11-12	" 58	32-34	" 43 121	33	" 75 133
13-16	" 24	32-33	" 66	34-35	" 75 f.
13	" 105 f. 111	34	" 66	36-43	" 76
	138	35-10 16	" 43-46	44-46	" 76
15	" 73 123	35	" 21 65 84	47-50	" 76
17-20	" 24 f.	36	" 88	51-52	" 77
17	" 183	37-38	" 115	53-58	" 17 83 f.
18	" 141	10 1 9-11 14	" 84 f.	14 1-2	" 85
21-26	" 25	1-4	" 57 f.	3-12	" 86 f.
25-26	" 131 f.	7-16	" 115 f.	12	" 12
27-30	" 25 f.	17-25	" 47	13-21	" 87-89 96
29-30	" 111	17-22	" 178 f.	22-33	" 90 f.
31-32	" 26	19-20	" 127	34-36	" 91
32	" 141 147	24-25	" 60	35	" 22
33-37	" 26	26-33	" 48 126 f.	36	" 56
38-42	" 27	26	" 73	15 1-20	" 91-94 124
39-42	" 59	30	" 179	14	" 60
43-48	" 27 f.	33	" 102	21-28	" 94 f.
44-48	" 59 f.	34-36	" 49 131	24	" 45
6 1-4	" 28	37-39	" 49	29-31	" 95 f.
5-8	" 28	37-38	" 137	32-39	" 87 96 f.
9-15	" 28 f.	38-39	" 101	16 1-4	" 97 f.
9-13	" 119	39	" 145	1	" 121
14-15	" 163	40-11 1	" 50	1 2 4	" 68 123
16-18	" 29	40	" 109 116	2-3	" 131
19-21	" 29 129	42	" 110	5-12	" 98 f.
22-23	" 30 123	11 2-6	" 50 63	6 12	" 126
24	" 30 140	7-19	" 51 f. 63	13-23	" 99-101
25-34	" 30 f. 128 f.	19	" 10	19	" 112
7 1-5	" 31 60	12-13	" 141	24-28	" 101 f.
2	" 71	20-24	" 52	24-25	" 49
6	" 32	21-23	" 116	24	" 137
7-11	" 32 120	25-27	" 52 f. 117	25	" 145
12	" 32 59	28-30	" 53	28	" 183
13-14	" 32 133 f.	12 1-8	" 53 f.	17 1-8	" 102-104
15-20	" 33	9-14	" 55 f. 135	9-13	" 104
16-20	" 67	11-12	" 133	9	" 105
16-21	" 61	15-21	" 56	14-20 (21)	" 105-107

17 20	S. 143 163	21 21	S. 107 143	24 45-51	S. 185
22-23	" 107	23-27	" 163 f.	43-51	" 129 f.
24-27	" 108	28-32	" 164 f.	25 1-13	" 129 185 f.
18 1-5	" 108 f.	32	" 51 64	10-12	" 134
3	" 148	33-46	" 165-167	13-15	" 183
4	" 136 146	22 1-14	" 167 f.	14-30	" 156-158
5	" 50 116	1-10	" 136 f.		" 186 f.
6-9	" 110 f.	15-22	" 168 f.	29	" 74
6-7	" 142	23-33	" 169-171	31-46	" 188
8-9	" 26	33	" 162	26 1-5	" 189
10-14	" 111 f.	34-40	" 117 f. 171	6-13	" 67 189 f.
12-14	" 138	41-46	" 172	14-16	" 190
15-20	" 112	46	" 171 172	17-19	" 190 f.
15	" 142	23 1-36	" 172-176	20-25	" 191
18	" 100	4 6-7 13 23		21-25	" 194
21-22	" 113 142	25-27 29-31	" 124 f.	26-29	" 193
23-35	" 113	34-36	" 108 154	30-35	" 195 f.
19 1-12	" 146-148	11	" 109 136 146	36-46	" 196-198
11	" 26 141	12	" 26	47-56	" 198-200
13-15	" 148	16-22	" 135 176	57-75	" 200-203
16-30	" 149-152	37-39	" 177	27 1-2	" 204
28	" 194	24 1-3	" 177 f.	1	" 201
30	" 134	4-8	" 178 f.	3-10	" 204
20 1-16	" 152	9-14	" 178 f.	11-14	" 205
16	" 134 152	9 13	" 47	15-26	" 206-208
17-19	" 152 f.	15-22	" 180	27-31	" 208
20-28	" 153 f.	17-18	" 145	32	" 209
25-28	" 194	23-25	" 178 181	33-44	" 209-212
26-27	" 108 173	26-28	" 144 f. 181	45-56	" 212-214
29-34	" 43 155	29-31	" 181 f.	55	" 65
21 1-9	" 158-160	32-33	" 182	57-61	" 214 f.
10-17	" 160 f.	34-36	" 183	62-66	" 216
12-13	" 162	37-41	" 144 f. 184	28 1-10	" 216-218
18-19	" 161	42-44	" 184 f.	11-15	" 219
20-22	" 162 f.	42	" 183	16-20	" 219 222

2. Markus.

1 1-6	S. 9-11	3 13-19	S. 44 f. 57 f.	6 6-11	S. 43-46 115
2	" 51 63	13	" 23	7	" 57
7-8	" 12	14-15	" 84	14-16	" 85 f.
9-11	" 12 f.	20-22	" 65 f.	17-29	" 86 f.
12-13	" 15 f.	22	" 43	30-44	" 87-89 96
14-15	" 16 f.	23-30	" 66 f.	34	" 44
16-20	" 18 22	22-27	" 121	45-52	" 90 f.
21-28	" 19	28-29	" 127	53-56	" 91
21-22	" 34	31-35	" 69 f.	54-55	" 22
29-31	" 20 36	4 1-9	" 70 f.	56	" 56
32-34	" 20 f. 37 91	10-12	" 71	7 1-23	" 91-94 124
32-33	" 91	13-20	" 72 f.	24-30	" 94 f.
35-38	" 21	21-25	" 73 f.	31-37	" 95 f.
35	" 35	21	" 24 123	8 1-10	" 87 96 f.
39	" 21	22	" 48 126	11	" 121
40-45	" 34 f.	24	" 31 60	11-13	" 65 97 f.
2 1-12	" 38-40	25	" 71 158 187	11-12	" 68 123
13-17	" 40 f.	26-29	" 74	14-21	" 98
15-16	" 138	30-32	" 75 133	15	" 126
18-22	" 41 f.	33-34	" 75	22-26	" 99
23-28	" 53 f.	35-41	" 37 77 f.	27-33	" 99-101
3 1-6	" 55 f. 135	5 1-20	" 38 78-80	34-9 1	" 101 f.
7-12	" 56 f.	34	" 42	34-35	" 49
7 8 10	" 22	21-43	" 42 81-83	34	" 137
10 11	" 20 91	6 1-6	" 17 83 f.	35	" 145
12	" 21	6-13	" 84 f.	38	" 48 127

9	1	S. 183
	2-8	.. 102-104
	9-13	.. 104
	14-29	.. 105-107
	30-32	.. 107
	33-37	.. 108 f.
	35	.. 154 173 194
	37	.. 50 116
	48-41	.. 109 f.
	40	.. 67 122
	41	.. 50
	42-48	.. 110 f.
	42	.. 142
	43-48	.. 26
	49-50	.. 111
	50	.. 24 138
10	1-12	.. 146 f.
	11-12	.. 26 141
	13-16	.. 148
	15	.. 109
	17-31	.. 149-152
	31	.. 134
	32-34	.. 152 f.
	32	.. 42
	35-45	.. 153 f.
	38	.. 131
	42-45	.. 194
	43-44	.. 108 173
	46-52	.. 43 155

11	1-10	S. 158-160
	11	.. 160 f.
	12-14	.. 161
	15-19	.. 160 162
	18	.. 171
	19	.. 188
	20-26	.. 162 f.
	22-23	.. 107 143
	25-[26]	.. 29
	27-33	.. 163 f.
12	1-12	.. 165-167
	12	.. 169
	13-17	.. 168 f.
	18-27	.. 169 f.
	28-34	.. 171 f.
	28-31	.. 117 f.
	35-37	.. 172
	38-40	.. 172-174
	38-39	.. 124
	41-44	.. 176
13	1-4	.. 177
	5-8	.. 177 f.
	9-13	.. 47 178 f.
	11	.. 127
	14-20	.. 180
	15-16	.. 145
	21-23	.. 181
	21-22	.. 178
	24-27	.. 181 f.

13	28-29	S. 182
	30-32	.. 183
	33-37	.. 183
	37 35	.. 184
	35-37	.. 186
	35-36	.. 130
14	1-2	.. 189
	3-9	.. 64 189 f.
	10-11	.. 190
	12-16	.. 190 f.
	17-21	.. 191 f. 194
	22-25	.. 193
	26-31	.. 195 f.
	32-42	.. 196-198
	43-52	.. 198-200
	53-72	.. 200-203
15	1	.. 201 204
	2-5	.. 205
	6-15	.. 206-208
	16-20	.. 208
	21	.. 209
	22-32	.. 209-211
	33-41	.. 212-214
	41	.. 65
	42-47	.. 214 f.
16	1-8	.. 216-218
	[9-20]	.. 222
	9	.. 65
	17-18	.. 116

3. Lukas.

1	1-4	S. 3
	5-25	.. 3 f.
	26-38	.. 4 f.
	39-56	.. 5
	57-80	.. 5 f.
2	1-20	.. 7
	21-40	.. 7 f.
	41-52	.. 8 f.
3	1-6	.. 9 f.
	7-9	.. 11
	7	.. 175
	9	.. 33
	10-14	.. 11
	15-18	.. 11 f.
	19-20	.. 12 86
	21-22	.. 12 f.
	23-38	.. 1 13 f.
4	1-13	.. 15 f.
	14-15	.. 16 f.
	16-30	.. 17 f. 83
	24	.. 84
	31-37	.. 19
	31-32	.. 34
	38-39	.. 20 36
	40-41	.. 20 f. 37 91
	39	.. 84
	41	.. 54
	42-43	.. 21
	42	.. 35
	44	.. 21
	1-11	.. 15 22 f.
5	1-3	.. 70
	12-16	.. 34 f.

5	17-26	S. 38-40
	27-32	.. 40 f.
	29-30	.. 138
	33-39	.. 41 f.
6	1-5	.. 53 f.
	6-11	.. 55 f. 135
	12-16	.. 44 f. 56 57 f.
	17-19	.. 22 56 f.
	18	.. 91
	20-23	.. 23 f. 58
	24-26	.. 59
	27-36	.. 59 f.
	27-28	.. 27
	29-30	.. 27
	31	.. 32
	32-36	.. 27 f.
	37-42	.. 31 60
	38	.. 74
	43-46	.. 61
	39	.. 93
	43-46	.. 33 67
	47-49	.. 33 f. 61 f.
7	1-10	.. 35 f. 62
	1	.. 34
	11-17	.. 62 f.
	18-23	.. 50 63
	24-35	.. 51 f. 63 f.
	27	.. 10
	29-30	.. 165
	36-50	.. 64 f. 189
	50	.. 42
8	1-3	.. 65
	1	.. 43

S	3	S. 214
	4-8	.. 70 f.
	9-10	.. 71
	11-15	.. 72 f.
	16-18	.. 73 f.
	16	.. 24 123
	17	.. 48 126
	18	.. 71 187
	19-21	.. 69 f. 77
	22-25	.. 37 77 f.
	26-39	.. 38 78-80
	40-56	.. 42 81-83
	48	.. 42
9	1-6	.. 84 f.
	1-5	.. 44-40 115
	1-2	.. 57
	7-9	.. 85 f.
	10-17	.. 96 87-89
	10	.. 116
	18-22	.. 99 101
	23-27	.. 101 f.
	23	.. 137
	23-24	.. 49
	24	.. 145
	26	.. 48 127
	27	.. 183
	28-36	.. 102-104
	37-43 a	.. 105 f.
	43 b-45	.. 107
	46-48	.. 108 f.
	48	.. 50 116 154
	49-50	.. 173 194
		.. 109 f.

9	50	S. 67 122	13	25	S. 186	19	26	S. 74
	51—56	114		26—27	33		28—38	158—160
	57—62	114 f.		28—30	36		39—44	160
	57—60	57		30	152		45—46	160 f. 162
10	1—16	115 f.		31—33	134		47 48	162
	1—12	43 46 87		34—35	135 176		20	163 f.
	13—15	52	11	1 6	132 135		1 8	165 167
	16	50 109		3	55		9 19	168 f.
	17—20	116		5	55 133		20 26	169—171
	17	87		7—14	135 f.		27—40	172
	21—22	52 f. 117		11	109 116 173		40	172
	23—24	72 117		15—24	136 f.		41—44	172
	25—28	117 f. 171		16—24	167		45—47	172—174
	29—37	118		25—35	137 f.		46	124
	38—42	119		26—27	49		21	176 f.
	1—4	119		27	101		1—4	177
	2—4	28 f.		34 35	24 111		5—7	177 f.
	5—8	120		34	23		8—11	178 f.
	9—13	32 120	15	1—10	138 f.		12—19	178 f.
	14—23	120—122		1—2	41		12—17 19	47
	14—16	43 65 f.		3—7	111 f.		14—15	127
	16	97		11—2	111 f.		18	48
	17—23	66 f. 110		3—7	139 f.		20—24	180
	24—26	69 122		11—32	140		25—28	181 f.
	27—28	122		1—13	30		29—31	182
	29—32	68 122 f.		13	141		32—33	183
	29	97 f.		14—15	141		33	25
	33—36	123		16—18	51		34—36	184
	33	24 73		16	25 183		37—38	188
	34—36	30		17	26 147		37	162
	37—12 1	124—126		18	141 f.		22	189
	39—52	173—176		19—31	110 142		1—2	190
12	1	98		17	142		3—6	190 f.
	2—12	126 f.		3—4	112		7—13	191
	2	73		3	113		14	191 f.
	2—9	48		4	143		15—20	194
	7	179		5—6	106 f. 163		21—23	194
	9	102		6	130 143		24—30	154
	10	67		7—10	143		26	108 173 191
	11—12	47 179		11—19	144		28—30	151
	13—21	127 f.		20—21	144 f.		31—34	195 196
	22—34	128 f.		22—37	178		35—38	195
	22—31	30 f.		23	181		39	195
	33—34	29		23—24	184		40—46	196—198
	35—46	129 f.		26—27	184		47—53	198—200
	35—36	185		31	180		54—71	200—203
	38—40	183—185		33	49 101		66	204
	42—46	185		34—35	184		23	204
	47—48	130		37	181		1	204 f.
	49—56	131		18	145		2—5	205 f.
	50	154		9—14	146		6—16	206—208
	51—53	49		14	109 136 173		17—25	209
	54—56	97		15—17	148		26—32	210
	57—59	25 131 f.		17	109		32—33	209—212
	51—9	132		18—30	149—151		33—43	212
	10—17	132 f. 135		31—34	153		36	212—214
	15—16	55		35—43	43 155		44—49	214 f.
	18—21	75 133		42	42		50—56	216—218
	22—30	133 f.		19	1—10		24	220 f. 221
	23—24	32		11—27	156		1—11 [12]	221
				12—13	156—158		13—35	221
					186 f.		36—49	221
					183		50—53	221
							50—51	222

Nachträge und Berichtigungen.

- S. XVII. In der Liste der Minuskeln sind noch zu ergänzen:
51 ^{cap} (δ 364; Oxford, XIII).	1229 (ε 1317; Sinai, XII?).	1542 (ε 1337; Athos, XIV).
73 (ε 260; Oxford, XII).	1346 (ε 1089; Jerusalem, X/XI).	1654 (ε 1468; Athos, 1326).
252 (ε 438; Dresden, XI?).	1354 ^{cap} (δ 470; Jerusalem, XIV).	
- S. 11. Zu Mk 1 16: Θ ist zu streichen als Zeuge für Ἰωάννης, er liest ὁ Ἰωάννης.
- S. 12. Im Apparat Z. 3 str. 256; ist Kommentar ohne Text, keine Evangelienhandschrift, in Moskau; 256 ist jetzt eine a p - Handschrift in Paris.
- S. 13. Zu Mt 3 16 bemerkt LAGRANGE in der Rev. bibl. 1920, p. 330 (s. S. XIX): „Der Text Tatians dazu ist nicht bekannt, da er weder von Ephraem kommentiert, noch in Tat^{ar} übersetzt ist. Afraates spielt darauf an; Isho'dad (ca. 850) sagt: Und sogleich, wie das Diatessaron bezeugt, erglänzte ein großes Licht.“
- S. 15. Zu Mk 1 13: ἦν ἐν τῇ ἐσχίστῳ lesen außer den angeführten Zeugen von der Ferrargruppe noch 543 788 826 828, außerdem lat sa bo aeth Or Eus; ἦν ἐξωὶ liest u. a. auch 28.
- S. 17. Seitenüberschrift l. Mt 4 14 und Luk 4 14 (st. 15).
- S. 19. Zu Mk 1 27: Θ liest πρὸς ἐναντούς, nicht πρὸς αὐτούς.
- S. 21. Zu Mk 1 34: Neben ἀνὰ λαλεῖν D erg. Θ.
- S. 27. Apparat Z. 3 v. u. str. Θ neben Z und + vor φιλ.
- S. 28. Zu Mt 6 1 δέ 1° und 4 ἀποδ. erg. Θ.
- S. 33. Zu Mt 7 21 (Z. 2 v. u.) l. αὐτός WΘ (st. WΦ), wie es schon in 5. Aufl. richtig war. Ich bin durch von SODEN irreführt worden und habe den Irrtum erst nachträglich bei nochmaliger Vergleichung von Θ bemerkt.
- S. 39. Z. 5 v. u. l. καὶ st. κία.
- S. 47. Z. 3 v. u. Zu Mt 10 23: Θ liest ἐπέθαν wie L.
- S. 52. l. 66 (61) st. 66 (60).
Zu Mt 11 16: Θ schreibt allerdings τιθασι; kann dies aber an sich ebensogut ἐταύσαι gelesen werden (cf. τιθασι st. ἐταύσαι Mt 20 13, 22 12), so wird dies durch den Zusatz von αὐτῶν ganz sichergestellt.
Zu v. 23: Θ liest wie SBC usw. μὴ . . . ἰρησθήσῃ.
- S. 54. Zu Mk 2 25: str. Θ zu λέγει SBCDLW.
- S. 62. Z. 8 v. u. str. 62. e 62 ist nicht mehr bekannt; 62 ist eine a p - Handschrift in Paris.
- S. 71. Zu Mt 13 7 ἐπιπέσαν S D Φ erg. Θ.
- S. 73. Zu Mk 4 19: καὶ αἱ πρὸς τὰ λοιπὰ ἐπιθνήσκου (ἰσπορευόμενα) - Θ 565 700.
- S. 84. Anm. zu Mt 13 55 str. 472 als Zeuge für Ἰωσήφ; 472 liest Ἰωάννης, wie nachher richtig angegeben ist. Ich bin hier wieder von SODEN gefolgt, der ε 1386 (= 472) als Zeugen sowohl für Ἰωσήφ wie für Ἰωάννης anführt, ohne den Irrtum gleich zu sehen.
- S. 86. Apparat, Z. 4 l. 399 st. 390.
- S. 97. Zu Mt 15 38: vor BΘ erg. S.
- S. 223. Joh 7 41 hat VONEL'S, wie er mir schriftlich mitteilt, die Lesart der 1. Aufl. (ἔρχεται ὁ Χριστός) fallen lassen; in der 2. Aufl. liest er mit den anderen Textausgaben ὁ Χθ. ἔρχ.

Die Vorgeschichten.

A. Die matthäische Vorgeschichte. Matth 1. 2.

Der Stammbaum Jesu. Matth 1 1—17

(vgl. 7. Luk 3 23—38. S. 13)

¹ Βίβλος γενέσεως Ἰησοῦ Χριστοῦ υἱοῦ Δαυεὶδ υἱοῦ Ἀβραάμ. ² Ἀβραάμ ἐγέννησεν τὸν Ἰσαάκ, Ἰσαάκ δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἰακώβ, Ἰακώβ δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἰούδαν καὶ τοὺς ἀδελφοὺς αὐτοῦ, ³ Ἰούδας δὲ ἐγέννησεν τὸν Φαρὲς καὶ τὸν Ζαρά ἐκ τῆς Θάμαρ, Φαρὲς δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἐσράμ, Ἐσράμ δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἀράμ, ⁴ Ἀράμ δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἀμιναδάβ, Ἀμιναδάβ δὲ ἐγέννησεν τὸν Ναασσών, Ναασσών δὲ ἐγέννησεν τὸν Σαλμών, ⁵ Σαλμών δὲ ἐγέννησεν τὸν Βοὲς ἐκ τῆς Ραχάβ, Βοὲς δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἰωβηδ ἐκ τῆς Ρούθ, Ἰωβηδ δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἰεσσαί, ⁶ Ἰεσσαί δὲ ἐγέννησεν τὸν Δαυεὶδ τὸν βασιλέα. Δαυεὶδ δὲ ἐγέννησεν τὸν Σολομῶνα ἐκ τῆς τοῦ Οὐρίας, ⁷ Σολομῶν δὲ ἐγέννησεν τὸν Ροβοάμ, Ροβοάμ δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἀβιά, Ἀβιά δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἀσάφ, ⁸ Ἀσάφ δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἰωσαφάτ, Ἰωσαφάτ δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἰωράμ, Ἰωράμ δὲ ἐγέννησεν τὸν Ὀζείαν, ⁹ Ὀζείας δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἰωάθαμ, Ἰωάθαμ δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἄχαζ, Ἄχαζ δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἐζεκίαν, ¹⁰ Ἐζεκίας δὲ ἐγέννησεν τὸν Μανασσῆ, Μανασσῆ δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἀμῶς, Ἀμῶς δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἰωσειάν, ¹¹ Ἰωσειάς δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἰεχονίαν καὶ τοὺς ἀδελφοὺς αὐτοῦ ἐπὶ τῆς μετοικεσίας Βαβυλῶνος. ¹² Μετὰ δὲ τὴν μετοικεσίαν Βαβυλῶνος Ἰεχονίας ἐγέννησεν τὸν Σαλατιήλ, Σαλατιήλ δὲ ἐγέννησεν τὸν Ζοροβάβελ, ¹³ Ζοροβάβελ δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἀβιοῦδ, Ἀβιοῦδ δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἐλιακίμ, Ἐλιακίμ δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἀζώρ, ¹⁴ Ἀζώρ δὲ ἐγέννησεν τὸν Σαδώκ, Σαδώκ δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἀχειμ, Ἀχειμ δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἐλιοῦδ, ¹⁵ Ἐλιοῦδ δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἐλεάζαρ, Ἐλεάζαρ δὲ ἐγέννησεν τὸν Μαθθάν, Μαθθάν δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἰακώβ, ¹⁶ Ἰακώβ δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἰωσήφ τὸν ἄνδρα Μαρίας, ἐξ ἧς ἐγεννήθη Ἰησοῦς ὁ λεγόμενος Χριστός.

¹⁷ Πᾶσαι οὖν αἱ γενεαὶ ἀπὸ Ἀβραάμ ἕως Δαυεὶδ γενεαὶ δεκατέσσαρες, καὶ ἀπὸ Δαυεὶδ ἕως τῆς μετοικεσίας Βαβυλῶνος γενεαὶ δεκατέσσαρες, καὶ ἀπὸ τῆς μετοικεσίας Βαβυλῶνος ἕως τοῦ Χριστοῦ γενεαὶ δεκατέσσαρες.

2—6: 1 Chr 2 1—15.

3—6: Rth 4 18—22.

7—12: 1 Chr 3 10—17.

⁷ Ἀσάφ] Ἀσά ΕΚΛΜW J Σ . . min a f ff vg sy. ¹⁰ Ἀμῶς] Ἀμών ΕΚΛΜΣ . . min a f vg sy.
¹⁶ τὸν Ἰωσήφ . . . Χριστός] τὸν Ἰωσ., φ̄ μνηστευθεῖσα παρθένος Μαρίας ἐγέννησε (+ τὸν 346) Ἰησοῦν τὸν λεγόμενον Χριστόν Θ 346-543-826-828; Joseph, cui desponsata (+ erat b) virgo (- q) Maria (+ Maria autem c, virgo autem Maria b) genuit (peperit d) Jesum (Christum d), qui (- bdk) vocatur (dicitur a c; - bdk) Christus (- b; Christum k; Jesum d) a b c d g k q; τ. Ἰωσ., φ̄ ἐμνηστεύθη παρθ. Μαρίας, ἧτις ἐγέν. Ἰησ. τ. Χριστ. sy c; τὸν Ἰωσ., Ἰωσήφ δέ, φ̄ ἐμνηστ. Μαρίας ἢ παρθ., ἐγέν. Ἰησ. τ. λεγ. Χρ. sy s.

Die Geburt Jesu. Matth I 18—25

¹⁸ Τοῦ δὲ Ἰησοῦ Χριστοῦ ἡ γένεσις οὕτως ἦν. μνηστευθείσης τῆς μητρὸς αὐτοῦ Μαρίας τῷ Ἰωσήφ, πρὶν ἢ συνελθεῖν αὐτοὺς εὐρέθη ἐν γαστρὶ ἔχουσα ἐκ πνεύματος ἁγίου. ¹⁹ Ἰωσήφ δὲ ὁ ἀνὴρ αὐτῆς, δίκαιος ὢν καὶ μὴ θέλων αὐτὴν δειγματίσαι, ἐβουλήθη λάθρα ἀπολυθῆναι αὐτήν. ²⁰ ταῦτα δὲ αὐτοῦ ἐνθυμηθέντος, ἰδοὺ ἄγγελος κυρίου κατ' ὄναρ ἐφάνη αὐτῷ λέγων· Ἰωσήφ υἱὸς Δαβιδ, μὴ φοβηθῆς παραλαβεῖν Μαριάμ τὴν γυναῖκά σου· τὸ γὰρ ἐν αὐτῇ γεννηθὲν ἐκ πνεύματός ἐστιν ἁγίου. ²¹ τέξεται δὲ υἷόν, καὶ καλέσεις τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἰησοῦν· αὐτὸς γὰρ σώσει τὸν λαὸν αὐτοῦ ἀπὸ τῶν ἁμαρτιῶν αὐτῶν. ²² τοῦτο δὲ ὅλον γέγονεν ἵνα πληρωθῇ τὸ ῥηθὲν ὑπὸ κυρίου διὰ τοῦ προφήτου λέγοντος· ²³ ἰδοὺ ἡ παρθένος ἐν γαστρὶ ἔξει καὶ τέξεται υἷόν, καὶ καλέσουσιν τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἐμμανουήλ, ὃ ἐστὶν μεθερμηνεύμενον μεθ' ἡμῶν ὁ θεός. ²⁴ ἐγευθεὶς δὲ Ἰωσήφ ἀπὸ τοῦ ὕπνου ἐποίησεν ὡς προσέταξεν αὐτῷ ὁ ἄγγελος κυρίου, καὶ παρέλαβεν τὴν γυναῖκα αὐτοῦ. ²⁵ καὶ οὐκ ἐγίνωσκεν αὐτὴν ἕως οὗ ἔτεκεν υἷόν, καὶ ἐκάλεσεν τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἰησοῦν.

Die Weisen aus dem Morgenland. Matth 2 1—12

¹ Τοῦ δὲ Ἰησοῦ γεννηθέντος ἐν Βηθλεὲμ τῆς Ἰουδαίας ἐν ἡμέραις Ἡρώδου τοῦ βασιλέως, ἰδοὺ μάγοι ἀπὸ ἀνατολῶν παρεγένοντο εἰς Ἱεροσόλυμα ² λέγοντες· ποῦ ἐστὶν ὁ τεχθεὶς βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων; εἶδομεν γὰρ αὐτοῦ τὸν ἀστέρα ἐν τῇ ἀνατολῇ, καὶ ἠλθομεν προσκυνῆσαι αὐτῷ. ³ ἀκούσας δὲ ὁ βασιλεὺς Ἡρώδης ἐταράχθη, καὶ πᾶσα Ἱεροσόλυμα μετ' αὐτοῦ, ⁴ καὶ συναγαγὼν πάντας τοὺς ἀρχιερεῖς καὶ γραμματεῖς τοῦ λαοῦ ἐπυνθάνετο παρ' αὐτῶν ποῦ ὁ Χριστὸς γεννᾶται. ⁵ οἱ δὲ εἶπαν αὐτῷ· ἐν Βηθλεὲμ τῆς Ἰουδαίας· οὕτως γὰρ γέγραπται διὰ τοῦ προφήτου· ⁶ καὶ σὺ Βηθλεὲμ, γῆ Ἰούδα, οὐδαμῶς ἐλαχίστη εἶ ἐν τοῖς ἡγεμόσιν Ἰούδα· ἐκ σοῦ γὰρ ἔξελεύσεται ἡγούμενος, ὅστις ποιμανεῖ τὸν λαὸν μου τὸν Ἰσραὴλ ⁷ τότε Ἡρώδης λάθρα καλέσας τοὺς μάγους ἠκρίβωσεν παρ' αὐτῶν τὸν χρόνον τοῦ φαινομένου ἀστέρος, ⁸ καὶ πέμψας αὐτοὺς εἰς Βηθλεὲμ εἶπεν· πορευθέντες ἐξετάσατε ἀκριβῶς περὶ τοῦ παιδίου· ἐπὰν δὲ εὕρητε, ἀπαγγεῖλάτε μοι, ὅπως κἀγὼ ἐλθὼν προσκυνήσω αὐτῷ. ⁹ οἱ δὲ ἀκούσαντες τοῦ βασιλέως ἐπορεύθησαν· καὶ ἰδοὺ ὁ ἀστήρ, ὃν εἶδον ἐν τῇ ἀνατολῇ, προῆγεν αὐτοὺς ἕως ἐλθὼν ἐστάθη ἐπάνω οὗ ἦν τὸ παιδίον. ¹⁰ ἰδόντες δὲ τὸν ἀστέρα ἐχάρησαν χαρὰν μεγάλην σφόδρα· ¹¹ καὶ ἐλθόντες εἰς τὴν οἰκίαν εἶδον τὸ παιδίον μετὰ Μαρίας τῆς μητρὸς αὐτοῦ, καὶ πεσόντες προσεκύνησαν αὐτῷ, καὶ ἀνοίξαντες τοὺς θησαυροὺς αὐτῶν προσήνεγκαν αὐτῷ δῶρα, χρυσὸν καὶ λίβανον καὶ σμύρναν. ¹² καὶ χρηματισθέντες κατ' ὄναρ μὴ ἀνακάμψαι πρὸς Ἡρώδη, δι' ἄλλης ὁδοῦ ἀνεχώρησαν εἰς τὴν χώραν αὐτῶν.

23: Jes 7 14 8 8.

2: Num 24 17.

6: Mi 5 1.

5: Joh 7 41f. (S. 223).

1 ¹⁸ Ἰησοῦ Χριστοῦ] Χρ. Ἰησ. B O P^{ms}; Ἰησ. W 4 74 270; Christi 71 lat sys c Irint γένεσις] γέννησις; E L K M . . min. ¹⁹ δειγματίσαι] N^o B Z P¹ 1 22 Eus] παραδειγμ. Une rel min. ²⁰ Μαριάμ] Μαρίαν B L 1-209 ²⁴ ἐγευθεὶς] N B C* Z 1-131-209 399] διεγερθ. D E K L . . min Ἰωσήφ] N Z 1 . .] ὁ Ἰωσ. B C D E . . min. ²⁵ υἷόν] N B Z 1 33 b c g k sy sc pal sa bo Amb] τὸν υἷόν αὐτῆς (- L d q) τ. πρωτότοκον C D L W Σ . . min f ff q vg sy vg hl arm aeth Tat Aug.

Flucht und Rückkehr. Matth 2 13—23

¹³ Ἀναχωρησάντων δὲ αὐτῶν, ἰδοὺ ἄγγελος κυρίου φαίνεται κατ' ὄναρ τῷ Ἰωσήφ λέγων· ἐγερθεὶς παράλαβε τὸ παιδίον καὶ τὴν μητέρα αὐτοῦ, καὶ φεῦγε εἰς Αἴγυπτον, καὶ ἴσθι ἐκεῖ ἕως ἂν εἶπω σοι· μέλλει γὰρ Ἡρώδης ζητεῖν τὸ παιδίον τοῦ ἀπολέσαι αὐτό. ¹⁴ ὁ δὲ ἐγερθεὶς παρέλαβεν τὸ παιδίον καὶ τὴν μητέρα αὐτοῦ νυκτὸς καὶ ἀνεχώρησεν εἰς Αἴγυπτον, ¹⁵ καὶ ἦν ἐκεῖ ἕως τῆς τελευτῆς Ἡρώδου· ἵνα πληρωθῇ τὸ ῥηθὲν ὑπὸ κυρίου διὰ τοῦ προφήτου λέγοντος· ἔξ Αἰγύπτου ἐκάλεσα τὸν υἱόν μου.

¹⁶ Τότε Ἡρώδης ἰδὼν ὅτι ἐνεπαίχθη ὑπὸ τῶν μάγων, ἐθυμώθη λίαν, καὶ ἀποστείλας ἀνεῖλεν πάντας τοὺς παῖδας τοὺς ἐν Βηθλεὲμ καὶ ἐν πᾶσι τοῖς ὄριοις αὐτῆς ἀπὸ διηκοῦς καὶ κατωτέρω, κατὰ τὸν χρόνον ὃν ἠκριβώσεν παρὰ τῶν μάγων. ¹⁷ τότε ἐπληρώθη τὸ ῥηθὲν διὰ Ἰερεμίου τοῦ προφήτου λέγοντος· ¹⁸ φωνὴ ἐν Ῥαμὰ ἠκούσθη, κλαυθμὸς καὶ ὄδυρμος πολὺς, Ῥαχὴλ κλαίουσα τὰ τέκνα αὐτῆς, καὶ οὐκ ἤθελεν παρακληθῆναι, ὅτι οὐκ εἰσίν.

¹⁹ Τελευτήσαντος δὲ τοῦ Ἡρώδου, ἰδοὺ ἄγγελος κυρίου φαίνεται κατ' ὄναρ τῷ Ἰωσήφ ἐν Αἰγύπτῳ ²⁰ λέγων· ἐγερθεὶς παράλαβε τὸ παιδίον καὶ τὴν μητέρα αὐτοῦ, καὶ πορεύου εἰς γῆν Ἰσραὴλ· τεθνήκασιν γὰρ οἱ ζητοῦντες τὴν ψυχὴν τοῦ παιδίου. ²¹ ὁ δὲ ἐγερθεὶς παρέλαβεν τὸ παιδίον καὶ τὴν μητέρα αὐτοῦ, καὶ εἰσηλθεν εἰς γῆν Ἰσραὴλ. ²² ἀκούσας δὲ ὅτι Ἀρχέλαος βασιλεύει τῆς Ἰουδαίας ἀντὶ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ Ἡρώδου, ἐφοβήθη ἐκεῖ ἀπελθεῖν· χρηματισθεὶς δὲ κατ' ὄναρ ἀνεχώρησεν εἰς τὰ μέρη τῆς Γαλιλαίας· ²³ καὶ ἔλθὼν κατώκησεν εἰς πόλιν λεγομένην Ναζαρέθ· ὅπως πληρωθῇ τὸ ῥηθὲν διὰ τῶν προφητῶν ὅτι Ναζωραῖος κληθήσεται. (3 1ff. S. 9ff.)

B. Die lukanische Vorgeschichte. Luk 1. 2.

Der Prolog. Luk 1 1—4

¹ Ἐπειδήπερ πολλοὶ ἐπεχείρησαν ἀνατάξασθαι διήγησιν περὶ τῶν πεπληροφορημένων ἐν ἡμῖν πραγμάτων, ² καθὼς παρέδοσαν ἡμῖν οἱ ἀπ' ἀρχῆς αὐτόπται καὶ ὑπηρέται γενόμενοι τοῦ λόγου, ³ ἔδοξε καμοὶ παρηκολουθηκότι ἄνωθεν πᾶσιν ἀκριβῶς καθεξῆς σοι γράψαι, κράτιστε Θεόφιλε, ⁴ ἵνα ἐπιγνώσῃς περὶ ὧν κατηχήθης λόγων τὴν ἀσφάλειαν.

Verheißung der Geburt des Täuflers. Luk 1 5—25

⁵ Ἐγένετο ἐν ταῖς ἡμέραις Ἡρώδου βασιλέως τῆς Ἰουδαίας ἱερεύς τις ὀνόματι Ζαχαρίας ἐξ ἐφημερίας Ἀβιά, καὶ γυνὴ αὐτῷ ἐκ τῶν θυγατέρων Ἄαρων, καὶ τὸ ὄνομα αὐτῆς Ἐλισάβητ. ⁶ ἦσαν δὲ δίκαιοι ἀμφοτέροι ἐναντίον τοῦ θεοῦ, πορευόμενοι ἐν πάσαις ταῖς ἐντολαῖς καὶ δικαιώμασιν τοῦ κυρίου ἀμεμπτοι. ⁷ καὶ οὐκ ἦν αὐτοῖς τέκνον, καθότι ἦν ἡ Ἐλισάβητ στεῖρα, καὶ ἀμφοτέροι προβεβηκότες ἐν ταῖς ἡμέραις αὐτῶν ἦσαν.

⁸ Ἐγένετο δὲ ἐν τῷ ἱερατεύειν αὐτὸν ἐν τῇ τάξει τῆς ἐφημερίας αὐτοῦ ἔναντι τοῦ θεοῦ, ⁹ κατὰ τὸ ἔθος τῆς ἱερατείας ἔλαχε τοῦ θυμιασαι εἰσελθὼν εἰς τὸν ναὸν τοῦ κυρίου, ¹⁰ καὶ πᾶν

Matth 2 15; Hos 11 1. 18; Jer 31 15. 23; (Jes 11 1). Luk 1 5; 1 Chr 24 10.

Matth 2 ¹³ φαίν. κατ' ὄν.] κατ' ὄν. φαίν. B (ἐφάνη) CKΠ 33 157 700 . . ; ἐφάνη κατ' ὄν. 372 lat
Irint. ²² τῆς Ἰουδ. SBNΣ . min arm] ἐπὶ τ. I. CDEL . . min. | τ. πατρ. αὐτ. Ἡρ. SBC*]
Ἡρ. τ. πατρ. αὐτ. Unc^{rel} min sa bo aeth.

Luk 1 ³ καμοὶ] + et spiritui sancto b q g bodl go. ἡ Ἐλιο.] -ἡ BW 047 min . .

τὸ πλήθος ἦν τοῦ λαοῦ προσευχόμενον ἔξω τῆ ὥρα τοῦ θυμιάματος. ¹¹ ὤφθη δὲ αὐτῷ ἄγγελος κυρίου ἐστὼς ἐκ δεξιῶν τοῦ θυσιαστηρίου τοῦ θυμιάματος. ¹² καὶ ἐταράχθη Ζαχαρίας ἰδὼν, καὶ φόβος ἐπέπεσεν ἐπ' αὐτόν. ¹³ εἶπεν δὲ πρὸς αὐτόν ὁ ἄγγελος· μὴ φοβοῦ, Ζαχαρία, διότι εἰσηκούσθη ἡ δέησίς σου, καὶ ἡ γυνή σου Ἑλισάβητ γεννήσει υἷόν σοι, καὶ καλέσεις τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἰωάννην· ¹⁴ καὶ ἔσται χαρὰ σοι καὶ ἀγαλλίασις, καὶ πολλοὶ ἐπὶ τῇ γενέσει αὐτοῦ χαρῆσονται. ¹⁵ ἔσται γὰρ μέγας ἐνώπιον κυρίου, καὶ οἶνον καὶ σίκερα οὐ μὴ πῖνῃ, καὶ πνεύματος ἁγίου πλησθήσεται ἔτι ἐκ κοιλίας μητρὸς αὐτοῦ, ¹⁶ καὶ πολλοὺς τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ ἐπιστρέψει ἐπὶ κύριον τὸν θεὸν αὐτῶν· ¹⁷ καὶ αὐτὸς προελεύσεται ἐνώπιον αὐτοῦ ἐν πνεύματι καὶ δυνάμει Ἡλεία, ἐπιστρέψαι καρδίας πατέρων ἐπὶ τέκνα καὶ ἀπειθεῖς ἐν φρονήσει δικαίων, ἑτοιμάσαι κυρίῳ λαὸν κατεσκευασμένον. ¹⁸ καὶ εἶπεν Ζαχαρίας πρὸς τὸν ἄγγελον· κατὰ τί γινώσκωμαι τοῦτο; ἐγὼ γὰρ εἰμι πρεσβύτης καὶ ἡ γυνή μου προβεβηκυῖα ἐν ταῖς ἡμέραις αὐτῆς. ¹⁹ καὶ ἀποκριθεὶς ὁ ἄγγελος εἶπεν αὐτῷ· ἐγὼ εἰμι Γαβριὴλ ὁ παρεστηκὼς ἐνώπιον τοῦ θεοῦ, καὶ ἀπεστάλην λαλῆσαι πρὸς σέ καὶ εὐαγγελίσασθαί σοι ταῦτα· ²⁰ καὶ ἰδοὺ ἔσῃ σιωπῶν καὶ μὴ δυνάμενος λαλῆσαι ἄχρι ἧς ἡμέρας γένηται ταῦτα, ἀνθ' ὧν οὐκ ἐπίστευσας τοῖς λόγοις μου, οἴτινες πληρωθήσονται εἰς τὸν καιρὸν αὐτῶν. ²¹ καὶ ἦν ὁ λαὸς προσδοκῶν τὸν Ζαχαρίαν, καὶ ἐθαύμαζον ἐν τῷ χρονίζειν αὐτὸν ἐν τῷ ναῷ. ²² ἐξεληθὼν δὲ οὐκ ἐδύνατο λαλῆσαι αὐτοῖς, καὶ ἐπέγνωσαν ὅτι ὄπτασίαν ἑώρακεν ἐν τῷ ναῷ· καὶ αὐτὸς ἦν διανεύων αὐτοῖς καὶ διέμενεν κωφός.

²³ Καὶ ἐγένετο ὡς ἐπλήσθησαν αἱ ἡμέραι τῆς λειτουργίας αὐτοῦ, ἀπῆλθεν εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ. ²⁴ μετὰ δὲ ταύτας τὰς ἡμέρας συνέλαβεν Ἑλισάβητ ἡ γυνή αὐτοῦ, καὶ περιέκρυβεν ἑαυτὴν μῆνας πέντε λέγουσα ²⁵ ὅτι οὕτως μοι πεποίηκεν κύριος ἐν ἡμέραις αἷς ἐπέειδεν ἀφελεῖν ὄνειδος μου ἐν ἀνθρώποις.

Verheißung der Geburt Jesu. Luk I 26—38

²⁶ Ἐν δὲ τῷ μηνὶ τῷ ἕκτῳ ἀπεστάλη ὁ ἄγγελος Γαβριὴλ ἀπὸ τοῦ θεοῦ εἰς πόλιν τῆς Γαλιλαίας ἣ ὄνομα Ναζαρέθ, ²⁷ πρὸς παρθένον ἐμνηστευμένην ἀνδρὶ ᾧ ὄνομα Ἰωσήφ, ἐξ οἴκου Δαυεὶδ, καὶ τὸ ὄνομα τῆς παρθένου Μαριάμ. ²⁸ καὶ εἰσελθὼν πρὸς αὐτὴν ὁ ἄγγελος εἶπεν· χαῖρε κεχαριτωμένη, ὁ κύριος μετὰ σοῦ. ²⁹ ἡ δὲ ἐπὶ τῷ λόγῳ διεταράχθη, καὶ διελογίζετο ποταπὸς εἶη ὁ ἀσπασμὸς οὗτος. ³⁰ καὶ εἶπεν ὁ ἄγγελος αὐτῇ· μὴ φοβοῦ, Μαριάμ· εὗρες γὰρ χάριν παρὰ τῷ θεῷ. ³¹ καὶ ἰδοὺ συλλήμψῃ ἐν γαστρὶ καὶ τέξῃ υἷόν, καὶ καλέσεις τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἰησοῦν. ³² οὗτος ἔσται μέγας καὶ υἱὸς ὑψίστου κληθήσεται, καὶ δώσει αὐτῷ κύριος ὁ θεὸς τὸν θρόνον Δαυεὶδ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, ³³ καὶ βασιλεύσει ἐπὶ τὸν οἶκον Ἰακώβ εἰς τοὺς αἰῶνας, καὶ τῆς βασιλείας αὐτοῦ οὐκ ἔσται τέλος. ³⁴ εἶπεν δὲ Μαριάμ πρὸς τὸν ἄγγελον· πῶς ἔσται τοῦτο, ἐπεὶ ἄνδρα οὐ γινώσκω; ³⁵ καὶ ἀποκριθεὶς ὁ ἄγγελος εἶπεν αὐτῇ· πνεῦμα ἅγιον ἐπελεύσεται ἐπὶ σέ, καὶ δύναμις ὑψίστου ἐπισκιάσει σοι· διὸ καὶ τὸ γεννώμενον

15: Num 6 3 Jdc 13 4 5 1 Sam 1 11. 17: Mal 3 23 24 (4 4 5). 19: Dan 8 16 9 21.
21: Jes 7 14. 23f: 2 Sam 7 12—16. 35: Ex 13 12.

1 ¹⁵ κυρίων S A C L Q min | τοῦ κ. B D E W . . min; τ. θεοῦ F Θ Ψ 13-69-124-346 157 700 716 1071.
¹⁷ προελεύσεται | προσελ. B C L V 047 346 372. ²¹ αὐτόν ἐν τῷ ναῷ | ἐν τ. ναῷ αὐτ. B L W Ξ Ψ 565 579;
- ἐν τ. ναῷ 108 700 1207. ²⁵ κύριος S C D L W 33 273 1187 1211 | ὁ κύριος. A B E G Θ . . min. ²⁷ ἐμνηστ.
S* A B* L W 1424] ἐμνηστ. S* B² C E . . min. ²⁸ πρὸς αὐτὴν ὁ ἄγγ. S F A 69 579 700 713 f ff² l q r sy vg |
ὁ ἄγγ. πρ. αὐτ. A C D . . min e vg sy^{hl} aeth; - ὁ ἄγγ. B L W Θ Ξ Ψ 1-131 565 788 sa bo arm | εἶπεν |
εὐαγγελίσασθαι αὐτὴν εἰπόν (κ. εἰπ.) A 229 262* 565 a b e ff² l r Iust | μετὰ σοῦ S B L W Ψ 1-131 565
579 700 sy^{pal} sa arm] + ἐολογημένη σὺ ἐν γυναιξίν A C D E X . . min lat sy vg^{hl} aeth.

ἅγιον κληθήσεται υἱὸς θεοῦ. ³⁶ καὶ ἰδοὺ Ἐλισάβετ ἡ συγγεῖς σου καὶ αὐτὴ συνειληφυσία υἱὸν ἐν γήρει αὐτῆς, καὶ οὗτος μὴν ἔκτος ἐστὶν αὐτῇ τῇ καλουμένῃ στειρᾷ. ³⁷ ὅτι οὐκ ἀδυνατήσῃ παρὰ τοῦ θεοῦ πᾶν ῥῆμα. ³⁸ εἶπεν δὲ Μαριάμ· ἰδοὺ ἡ δούλη κυρίου· γένοιτό μοι κατὰ τὸ ῥῆμά σου. καὶ ἀπῆλθεν ἀπ' αὐτῆς ὁ ἄγγελος.

Besuch der Maria bei Elisabet. Luk I 39—56

³⁹ Ἀναστᾶσα δὲ Μαριάμ ἐν ταῖς ἡμέραις ταύταις ἐπορεύθη εἰς τὴν ὄρεινὴν μετὰ σπουδῆς εἰς πόλιν Ἰούδα, ⁴⁰ καὶ εἰσῆλθεν εἰς τὸν οἶκον Ζαχαρίου καὶ ἠσπάσατο τὴν Ἐλισάβετ. ⁴¹ καὶ ἐγένετο ὡς ἤκουσεν τὸν ἀσπασμὸν τῆς Μαρίας ἡ Ἐλισάβετ, ἐσκίρτησεν τὸ βρέφος ἐν τῇ κοιλίᾳ αὐτῆς· καὶ ἐπλήσθη πνεύματος ἁγίου ἡ Ἐλισάβετ ⁴² καὶ ἀνεφώνησεν κραυγῇ μεγάλη καὶ εἶπεν· εὐλογημένη σὺ ἐν γυναιξίν, καὶ εὐλογημένος ὁ καρπὸς τῆς κοιλίας σου. ⁴³ καὶ πόθεν μοι τοῦτο ἵνα ἔλθῃ ἡ μήτηρ τοῦ κυρίου μου πρὸς ἐμέ; ⁴⁴ ἰδοὺ γὰρ ὡς ἐγένετο ἡ φωνὴ τοῦ ἀσπασμοῦ σου εἰς τὰ ὠτά μου, ἐσκίρτησεν ἐν ἀγαλλιάσει τὸ βρέφος ἐν τῇ κοιλίᾳ μου. ⁴⁵ καὶ μακαρία ἡ πιστεύσασα ὅτι ἔσται τελείωσις τοῖς λελαλημένοις αὐτῇ παρὰ κυρίου.

⁴⁶ Καὶ εἶπεν Μαριάμ·

Μεγαλύνει ἡ ψυχὴ μου τὸν κύριον,

⁴⁷ καὶ ἠγαλλίασεν τὸ πνεῦμά μου ἐπὶ τῷ θεῷ τῷ σωτήρι μου,

⁴⁸ ὅτι ἐπέβλεψεν ἐπὶ τὴν ταπεινῶσιν τῆς δούλης αὐτοῦ.

ἰδοὺ γὰρ ἀπὸ τοῦ νῦν μακαριοῦσίν με πᾶσαι αἱ γενεαί·

⁴⁹ ὅτι ἐποίησέν μοι μεγάλα ὁ δυνατός,

καὶ ἅγιον τὸ ὄνομα αὐτοῦ,

⁵⁰ καὶ τὸ ἔλεος αὐτοῦ εἰς γενεὰς καὶ γενεὰς

τοῖς φοβουμένοις αὐτόν.

⁵¹ Ἐποίησεν κράτος ἐν βραχίονι αὐτοῦ,

διεσκόρπισεν ὑπερηφάνους διανοίᾳ καρδίας αὐτῶν·

⁵² καθεῖλεν διβάστας ἀπὸ θρόνων καὶ ὕψωσεν ταπεινούς,

⁵³ πεινῶντας ἐνέπλησεν ἀγαθῶν καὶ πλουτοῦντας ἐξαπέστειλεν κενούς.

⁵⁴ Ἄντελάβετο Ἰσραὴλ παιδὸς αὐτοῦ,

μνησθῆναι ἐλέους,

⁵⁵ καθὼς ἐλάλησεν πρὸς τοὺς πατέρας ἡμῶν,

τῷ Ἀβραάμ καὶ τῷ σπέρματι αὐτοῦ εἰς τὸν αἰῶνα.

⁵⁶ Ἐμεινεν δὲ Μαριάμ σὺν αὐτῇ ὡς μῆνας τρεῖς καὶ ὑπέστρεψεν εἰς τὸν οἶκον αὐτῆς.

Geburt des Täuflers. Luk I 57—80

⁵⁷ Τῇ δὲ Ἐλισάβετ ἐπλήσθη ὁ χρόνος τοῦ τεκεῖν αὐτήν, καὶ ἐγέννησεν υἱόν. ⁵⁸ καὶ ἤκουσαν οἱ περίοικοι καὶ οἱ συγγενεῖς αὐτῆς ὅτι ἐμεγάλυνεν κύριος τὸ ἔλεος αὐτοῦ μετ' αὐτῆς

37: Gen 18 14. 46—55: 1 Sam 2 1—10. 55: Mi 7 20 Gen 17 7 18 18 22 17.

1 ³⁶ συνειληφυσία] συνείληφεν **NBLWΞ** 157 372 565 lat sy sa bo. ⁴² ἀνεφών.] ἀνεβόησεν **NCΘ** min. | κραυγῇ **BLWΞ** 565 579.] φωνῇ **NACDΘ** . . min. ⁴⁶ Μαριάμ] *Elisabet* a b l* Irunt Orint. ⁴⁹ μεγάλα **N*BDLW** lat] *μεγαλεία* **ACΔΘ** . . min sa bo. ⁵⁶ εἰς τ. αἰῶνα] *εἰς αἰῶνος* **CMSΨ** min. ⁵⁶ ὡς (ὡσεὶ)] - D 69 it sa bo Or.

καὶ συνέχαιρον αὐτῇ. ⁵⁹ καὶ ἐγένετο ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῇ ὀγδόῃ ἦλθον περιτεμεῖν τὸ παιδίον, καὶ ἐκάλουν αὐτὸ ἐπὶ τῷ ὀνόματι τοῦ πατρὸς αὐτοῦ Ζαχαρίαν. ⁶⁰ καὶ ἀποκριθεῖσα ἡ μήτηρ αὐτοῦ εἶπεν· οὐχί, ἀλλὰ κληθήσεται Ἰωάννης. ⁶¹ καὶ εἶπαν πρὸς αὐτὴν ὅτι οὐδεὶς ἐστὶν ἐκ τῆς συγγενείας σου ὃς καλεῖται τῷ ὀνόματι τούτῳ. ⁶² ἐνένευον δὲ τῷ πατρὶ αὐτοῦ τὸ τί ἂν θέλοι καλεῖσθαι αὐτό. ⁶³ καὶ αἰτήσας πινακίδιον ἔγραψεν λέγων· Ἰωάννης ἐστὶν τὸ ὄνομα αὐτοῦ. καὶ ἔθαύμασαν πάντες. ⁶⁴ ἀνεψύχθη δὲ τὸ στόμα αὐτοῦ παραχρῆμα καὶ ἡ γλῶσσα αὐτοῦ, καὶ ἐλάλει εὐλογῶν τὸν θεόν. ⁶⁵ καὶ ἐγένετο ἐπὶ πάντας φόβος τοὺς περιοικοῦντας αὐτούς, καὶ ἐν ὅλῃ τῇ ὄρεινῃ τῆς Ἰουδαίας διελαλεῖτο πάντα τὰ ῥήματα ταῦτα, ⁶⁶ καὶ ἔθεντο πάντες οἱ ἀκούσαντες ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτῶν λέγοντες· τί ἄρα τὸ παιδίον τοῦτο ἔσται; καὶ γὰρ χεὶρ κυρίου ἦν μετ' αὐτοῦ.

⁶⁷ Καὶ Ζαχαρίας ὁ πατὴρ αὐτοῦ ἐπλήσθη πνεύματος ἁγίου καὶ ἐπροφήτευσεν λέγων·

⁶⁸ Εὐλογητὸς κύριος ὁ θεὸς τοῦ Ἰσραήλ,

ὅτι ἐπεσκέπαστο καὶ ἐποίησεν λύτρωσιν τῷ λαῷ αὐτοῦ,

⁶⁹ καὶ ἤγειρεν κέρασ σωτηρίας ἡμῖν

ἐν οἴκῳ Δαυεὶδ παιδὸς αὐτοῦ,

⁷⁰ καθὼς ἐλάλησεν διὰ στόματος τῶν ἁγίων ἀπ' αἰῶνος προφητῶν αὐτοῦ.

⁷¹ σωτηρίαν ἐξ ἐχθρῶν ἡμῶν καὶ ἐκ χειρὸς πάντων τῶν μισούντων ἡμᾶς,

⁷² ποιῆσαι ἔλεος μετὰ τῶν πατέρων ἡμῶν

καὶ μνησθῆναι διαθήκης ἁγίας αὐτοῦ,

⁷³ ὄρκον ὃν ὤμοσεν πρὸς Ἀβραάμ τὸν πατέρα ἡμῶν,

τοῦ δοῦναι ἡμῖν

⁷⁴ ἀφόβως ἐκ χειρὸς ἐχθρῶν ἑυσθέντας λατρεύειν αὐτῷ

⁷⁵ ἐν δσιότητι καὶ δικαιοσύνῃ ἐνώπιον αὐτοῦ πάσας τὰς ἡμέρας ἡμῶν.

⁷⁶ Καὶ σὺ δέ, παιδίον, προφήτης ὑψίστου κληθήσῃ·

προπορεύσῃ γὰρ πρὸ προσώπου κυρίου ἐτοιμάσαι ὁδοὺς αὐτοῦ,

⁷⁷ τοῦ δοῦναι γνῶσιν σωτηρίας τῷ λαῷ αὐτοῦ

ἐν ἀφέσει ἁμαρτιῶν αὐτῶν,

⁷⁸ διὰ σπλάγγνα ἐλέους θεοῦ ἡμῶν,

ἐν οἷς ἐπεσκέπαστο ἡμᾶς ἀνατολή ἐξ ὕψους,

⁷⁹ ἐπιφᾶναι τοῖς ἐν σκότει καὶ σκιᾷ θανάτου καθημένοις,

τοῦ κατενθῦναι τοὺς πόδας ἡμῶν εἰς ὁδὸν εἰρήνης.

⁸⁰ Τὸ δὲ παιδίον ἠῤῥξαιεν καὶ ἐκραταιοῦτο πνεύματι, καὶ ἦν ἐν ταῖς ἐρήμοις ἕως ἡμέρας ἀναδείξωσ αὐτοῦ πρὸς τὸν Ἰσραήλ.

59: Lev 12 3.

79f: Gen 17 7 22 16 17 Lev 26 42 Mi 7 20.

76f: Mal 3 1.

1 ⁶⁸ τὸ ὄνομα] ὄνομα B* L Ξ 565 579 700 Or. ⁶⁹ παιδὸς S B D L W 565 579 892 1355] τοῦ π A C E G Δ Θ Ψ . . min. ⁷⁰ τ. ἁγ. ἀπ' αἰῶν. προφ. αὐτ. S B L W (αὐτ. πρ.) 13-69-124-346 33 579 vg sa Or] τ. ἁγ. τῶν ἀπ' αἰ. προφ. αὐτ. A C E F G J Θ . . min Cyr; ἁγ. προφ. αὐτ. τῶν ἀπ' αἰῶν. D it sy bo. ⁷¹ πάσας τ. ἡμέρας] πάσας τ. ἡμέρας B L W 565 579 P^a lat (: a). ⁷⁶ πρὸ προσώπου] ἐνώπιον S B W P^a sa bo Or. ⁷⁷ ἐπεσκέπαστο] ἐπισκέπεται S* B L W P^a sy^s vg sa bo arm.

Die Geburt Jesu. Luk 2 1—20

¹ Ἐγένετο δὲ ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις ἐξῆλθεν δόγμα παρὰ Καίσαρος Αὐγούστου ἀπογράφεσθαι πᾶσαν τὴν οἰκουμένην. ² αὕτη ἀπογραφὴ ἐγένετο πρώτη ἡγεμονεύοντος τῆς Συρίας Κυρηρίου. ³ καὶ ἐπορεύοντο πάντες ἀπογράφεσθαι, ἕκαστος εἰς τὴν ἑαυτοῦ πόλιν. ⁴ ἀνέβη δὲ καὶ Ἰωσήφ ἀπὸ τῆς Γαλιλαίας ἐκ πόλεως Ναζαρεθ εἰς τὴν Ἰουδαίαν εἰς πόλιν Δαυεὶδ ἣτις καλεῖται Βηθλεέμ, διὰ τὸ εἶναι αὐτὸν ἐξ οἴκου καὶ πατριᾶς Δαυεὶδ, ⁵ ἀπογράφεσθαι σὺν Μαριὰμ τῇ ἐμνηστευμένῃ αὐτῷ, οὔσῃ ἐγκύω. ⁶ ἐγένετο δὲ ἐν τῷ εἶναι αὐτοὺς ἐκεῖ ἐπλήσθησαν αἱ ἡμέραι τοῦ τεκεῖν αὐτήν, ⁷ καὶ ἔτεκεν τὸν υἱὸν αὐτῆς τὸν πρωτότοκον, καὶ ἔσπαργάνωσεν αὐτὸν καὶ ἀνέκλιεν αὐτὸν ἐν φάτνῃ, διότι οὐκ ἦν αὐτοῖς τόπος ἐν τῷ καταλύματι.

⁸ Καὶ ποιμένες ἦσαν ἐν τῇ χώρα τῇ αὐτῇ ἀγραυλοῦντες καὶ φυλάσσοντες φυλακὰς τῆς νυκτός ἐπὶ τὴν ποιμνὴν αὐτῶν. ⁹ καὶ ἄγγελος κυρίου ἐπέστη αὐτοῖς καὶ δόξα κυρίου περιέλαμψεν αὐτούς, καὶ ἐφοβήθησαν φόβον μέγαν. ¹⁰ καὶ εἶπεν αὐτοῖς ὁ ἄγγελος· μὴ φοβεῖσθε· ἰδοὺ γὰρ εὐαγγελίζομαι ὑμῖν χαρὰν μεγάλην, ἣτις ἔσται παντὶ τῷ λαῷ, ¹¹ ὅτι ἐτέχθη ὑμῖν σήμερον σωτήρ, ὅς ἐστιν Χριστὸς κύριος, ἐν πόλει Δαυεὶδ. ¹² καὶ τοῦτο ὑμῖν τὸ σημεῖον, εὐρῆσατε βρέφος ἔσπαργανωμένον ἐν φάτνῃ. ¹³ καὶ ἐξαίφνης ἐγένετο σὺν τῷ ἀγγέλῳ πλήθος στρατιᾶς οὐρανόθεν αἰνούντων τὸν θεὸν καὶ λεγόντων·

¹⁴ δόξα ἐν ὑψίστοις θεῷ καὶ ἐπὶ γῆς εἰρήνῃ ἐν ἀνθρώποις εὐδοκίας.

¹⁵ Καὶ ἐγένετο ὡς ἀπῆλθον ἀπ' αὐτῶν εἰς τὸν οὐρανὸν οἱ ἄγγελοι, οἱ ποιμένες ἐλάλουν πρὸς ἀλλήλους· διέλθωμεν δὴ ἕως Βηθλεέμ καὶ ἴδωμεν τὸ ῥῆμα τοῦτο τὸ γεγονός· ὁ ὁ κύριος ἐγνώρισεν ἡμῖν. ¹⁶ καὶ ἦλθαν σπεύσαντες, καὶ ἀνεῦραν τὴν τε Μαριὰμ καὶ τὸν Ἰωσήφ καὶ τὸ βρέφος κείμενον ἐν τῇ φάτνῃ. ¹⁷ ἰδόντες δὲ ἐγνώρισαν περὶ τοῦ ῥήματος τοῦ λαληθέντος αὐτοῖς περὶ τοῦ παιδίου τούτου. ¹⁸ καὶ πάντες οἱ ἀκούσαντες ἐθαύμασαν περὶ τῶν λαληθέντων ὑπὸ τῶν ποιμένων πρὸς αὐτούς. ¹⁹ ἡ δὲ Μαρία πάντα συντηρεῖ τὰ ῥήματα ταῦτα συνβάλλουσα ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτῆς. ²⁰ καὶ ὑπέστρεψαν οἱ ποιμένες δοξάζοντες καὶ αἰνοῦντες τὸν θεὸν ἐπὶ πᾶσιν οἷς ἤκουσαν καὶ εἶδον καθὼς ἐλαλήθη πρὸς αὐτούς.

Beschneidung Jesu und Darstellung. Luk 2 21—40

²¹ Καὶ ὅτε ἐπλήσθησαν ἡμέραι ὀκτὼ τοῦ περιτεμεῖν αὐτόν, καὶ ἐκλήθη τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἰησοῦς, τὸ κληθὲν ὑπὸ τοῦ ἀγγέλου πρὸ τοῦ συλλημφθῆναι αὐτόν ἐν τῇ κοιλίᾳ.

21: Gen 17 12 Lev 12 3.

² αὕτη **SB**D Θ 131 482 543 565] + ἡ **AC**LW . . min Eus | ἐγέν. πρώτ. **S** Orint] *πρ. ἐγέν.* Unc (: **S**D) min; ἐγέν. ἀπογρ. πρ. D | Κυρηρίου] Κυρείου **B**W lat sa. ⁵ ἐμνηστ. αὐτῷ **S**B C* D L W Ξ 1-131 565 700 a e f r sy^{vg} sa bo | γυναικὶ αὐτοῦ b c aur sys; ἐμν. (μνηστ.) αὐτ. γυν. **A**E F G Δ Θ . . min ff² l q vg sy^{hl} aeth. ⁹ κυρίου 2^ο] θεοῦ **S*** Ξ c e vg; - D b ff² l. ¹² τὸ σημ.] - τό **B** Ξ sys sa | ἔσπαργαν. **S*** D 68 280] + κείμενον **A**E F G Δ Α . . min a sa; + καὶ κείμ. **B**L W Θ Ψ . min lat sy^{vg} ^{hl} bo arm aeth. ¹⁴ καὶ ἐπὶ γῆς εἰρήνῃ ἐν ἀνθρ. εὐδοκίας **S*** B* A D W 28 vg sa] καὶ ἐπὶ γ. εἰρ. (εἰρ. ἐ. γ.) ἀνθρ. εὐδοκίας it vgc Irint Orint Hil; καὶ ἐπὶ γ. εἰρ. (εἰρ. ἐ. γ. sy^s), ἐν (καὶ sy^s ^{vg}, καὶ ἐν bo) ἀνθρ. εὐδοκία **S*** B³ L P Δ Θ Ξ . . min sy bo arm aeth patr. ¹⁵ οἱ ποιμένες] pm καὶ οἱ ἀνθρωποι **A**E G . . min q sy^{hl} aeth. | ἐλάλουν **S**B W 565 it (: c q r) vg sy^{hl} Tat] εἶπον **A**D L Ξ . . min verss. ¹⁷ ἰδόντες δέ] καὶ 700 b c ff² l r sy^s. | ἐγνώρισαν **S**B D W Ξ 118-209 565 579] διεγν. **A**E G H Δ Θ Ψ . . min | τούτου] - D Θ Α 1-131 124 700 . . a e f r sy^s sa bo arm aeth Tat. ¹⁹ Μαρία **S**B D R.] Μαριάμ **A**E G H K L . . min.

²² Καὶ ὅτε ἐπλήσθησαν αἱ ἡμέραι τοῦ καθαρισμοῦ αὐτῶν, κατὰ τὸν νόμον Μωϋσέως, ἀνήγαγον αὐτὸν εἰς Ἱερουσόλυμα παραστῆσαι τῷ κυρίῳ, ²³ καθὼς γέγραπται ἐν νόμῳ κυρίου ὅτι πᾶν ἄρσεν διανοίτον μήτραν ἄγιον τῷ κυρίῳ κληθήσεται, ²⁴ καὶ τοῦ δοῦναι θυσίαν κατὰ τὸ εἰρημένον ἐν τῷ νόμῳ κυρίου, ζευθος τρυγόνων ἢ δύο νοσσοὺς περιστερῶν.

²⁵ Καὶ ἰδοὺ ἄνθρωπος ἦν ἐν Ἱερουσαλὴμ, ᾧ ὄνομα Συμεὼν, καὶ ὁ ἄνθρωπος οὗτος δίκαιος καὶ εὐλαβής, προσδεχόμενος παράκλησιν τοῦ Ἰσραὴλ, καὶ πνεῦμα ἦν ἅγιον ἐπ' αὐτόν ²⁶ καὶ ἦν αὐτῷ κεχωρηματισμένος ὑπὸ τοῦ πνεύματος τοῦ ἁγίου, μὴ ἰδεῖν θάνατον πρὶν ἢ ἂν ἴδῃ τὸν Χριστὸν κυρίου. ²⁷ καὶ ἦλθεν ἐν τῷ πνεύματι εἰς τὸ ἱερόν· καὶ ἐν τῷ εἰσαγαγεῖν τοὺς γονεῖς τὸ παιδίον Ἰησοῦν τοῦ ποιῆσαι αὐτοὺς κατὰ τὸ εἰδισμένον τοῦ νόμου περὶ αὐτοῦ, ²⁸ καὶ αὐτὸς ἐδέξατο αὐτὸ εἰς τὰς ἀγκάλας καὶ εὐλόγησεν τὸν θεὸν καὶ εἶπεν·

²⁹ νῦν ἀπολύεις τὸν δοῦλόν σου, δέσποτα,
κατὰ τὸ ῥημά σου ἐν εἰρήνῃ·

³⁰ ὅτι εἶδον οἱ ὀφθαλμοί μου τὸ σωτήριόν σου

³¹ ὃ ἠτοίμασας κατὰ πρόσωπον πάντων τῶν λαῶν,

³² φῶς εἰς ἀποκάλυψιν ἐθνῶν
καὶ δόξαν λαοῦ σου Ἰσραὴλ.

³³ καὶ ἦν ὁ πατὴρ αὐτοῦ καὶ ἡ μήτηρ αὐτοῦ θαυμάζοντες ἐπὶ τοῖς λαλουμένοις περὶ αὐτοῦ. ³⁴ καὶ εὐλόγησεν αὐτοὺς Συμεὼν καὶ εἶπεν πρὸς Μαριὰμ τὴν μητέρα αὐτοῦ· ἰδοὺ οὗτος κεῖται εἰς πτώσιν καὶ ἀνάστασιν πολλῶν ἐν τῷ Ἰσραὴλ καὶ εἰς σημεῖον ἀντιλεγόμενον. ³⁵ καὶ σοῦ δὲ αὐτῆς τὴν ψυχὴν διελεύσεται ῥομφαία, ὅπως ἂν ἀποκαλυφθῶσιν ἐκ πολλῶν καρδιῶν διαλογισμοί.

³⁶ Καὶ ἦν Ἄννα προφῆτις, θυγάτηρ Φανουήλ, ἐκ φυλῆς Ἀσήρ· αὕτη προβεβηκυῖα ἐν ἡμέραις πολλάις, ζήσασα μετὰ ἀνδρὸς ἕτη ἐπτά ἀπὸ τῆς παρθενίας αὐτῆς, ³⁷ καὶ αὕτη χήρα ἕως ἐτῶν ὀγδοήκοντα τεσσάρων, ἣ οὐκ ἀφίστατο τοῦ ἱεροῦ νηστειᾶς καὶ δεήσεσι λατρεύουσα νύκτα καὶ ἡμέραν. ³⁸ καὶ αὐτῇ τῇ ὥρᾳ ἐπιστάσα ἀνθωμολογεῖτο τῷ θεῷ καὶ ἐλάλει περὶ αὐτοῦ πᾶσιν τοῖς προσδεχομένοις λύτρωσιν Ἱερουσαλὴμ.

³⁹ Καὶ ὡς ἐτέλεσαν πάντα κατὰ τὸν νόμον κυρίου, ἐπέστρεψαν εἰς τὴν Γαλιλαίαν εἰς πόλιν ἑαυτῶν Ναζαρέθ. ⁴⁰ τὸ δὲ παιδίον ἠῤῥξανε καὶ ἐκραταιοῦτο πληρούμενον σοφίας, καὶ χάρις θεοῦ ἦν ἐπ' αὐτό.

Der zwölfjährige Jesus. Luk 2 41-52

⁴¹ Καὶ ἐπορεύοντο οἱ γονεῖς αὐτοῦ κατ' ἔτος εἰς Ἱερουσαλὴμ τῇ ἑορτῇ τοῦ πάσχα. ⁴² καὶ ὅτε ἐγένετο ἐτῶν δώδεκα, ἀναβιαιόντων αὐτῶν κατὰ τὸ ἔθος τῆς ἑορτῆς, ⁴³ καὶ τελειωσάντων τὰς ἡμέρας, ἐν τῷ ὑποστρέφειν αὐτοὺς ὑπέμεινεν Ἰησοῦς ὁ παῖς ἐν Ἱερουσαλὴμ, καὶ οὐκ

22: Lev 12 2-4. 23: Ex 13 2 12 15. 24: Lev 12 8. 41: Ex 23 14-17 Dt 16 1-8.

²² αὐτῶν] αὐτῆς (eius) sy^s lat (: q); αὐτοῦ D 21 209 ²⁶ πρὶν ἢ ἂν **8c** L R Ψ 33 213] πρὶν ἂν B F Θ 579 1689; πρὶν ἢ A D N . . min lat bo; ἕως ἂν **8*** e sy^s pal sa Tat. ³³ ὁ πατὴρ αὐτοῦ **8** B D L W 1-131 157 700 vg sy^s arm aeth Or] (ὁ) Ἰωσήφ A E N Δ Θ Ψ . . min it sy^{vg} bl Tat | ἡ μήτ. αὐτ. **8** L Θ . . min voss] - αὐτ. B D N W Σ Φ 1-131 33 700 vg ³⁵ δέ] - B L W Ξ Ψ 579 lat (: a) sy^s bo Tat. ³⁷ ἕως **8*** A B L N Ψ 33 713 892 f vg sa bo] ὡς E G H K W X Λ Θ . . min sy^{vg} bl; - D it sy^s aeth. ³⁹ πάντα **8** B F L N W X Ξ 118-131 213 579 788 . .] ἀπαντα D E G K M H Λ Ψ . . min; + τὰ A B W Ψ Ξ . . min ἐπέστρ. **8*** B W Ξ 579] ἐπέστρ. Unc^{pal} min | πόλιν **8*** B D W 1-131 346] τὴν π. A L Δ Θ Ξ . . min ⁴⁰ ἠῤῥξ. κ. ἐκρατ.] ἐκρ. κ. ἠῤῥξ. D b e ff² | σοφίας] σοφία **8*** B L W Ψ 33 157.

ἔγνωσαν οἱ γονεῖς αὐτοῦ. ⁴⁴ νομίσαντες δὲ αὐτὸν εἶναι ἐν τῇ συνοδίᾳ ἤλθον ἡμέρας ὁδὸν καὶ ἀνεζήτησαν αὐτὸν ἐν τοῖς συγγενέσιν καὶ τοῖς γνωστοῖς, ⁴⁵ καὶ μὴ εὐρόντες ὑπέστρεψαν εἰς Ἱερουσαλὴμ ἀναζητοῦντες αὐτόν. ⁴⁶ καὶ ἐγένετο μετὰ ἡμέρας τρεῖς εὗρον αὐτὸν ἐν τῷ ἱερῷ καθεζόμενον ἐν μέσῳ τῶν διδασκάλων καὶ ἀκούοντα αὐτῶν καὶ ἐπερωτῶντα αὐτούς· ⁴⁷ ἐξίσταντο δὲ πάντες οἱ ἀκούοντες αὐτοῦ ἐπὶ τῇ συνέσει καὶ ταῖς ἀποκρίσεσιν αὐτοῦ. ⁴⁸ καὶ ἰδόντες αὐτὸν ἐξεπλάγησαν, καὶ εἶπεν πρὸς αὐτὸν ἡ μήτηρ αὐτοῦ· τέκνον, τί ἐποίησας ἡμῖν οὕτως; ἰδοὺ ὁ πατήρ σου καὶ γὰρ ὀδυνώμενοι ἐζητοῦμέν σε. ⁴⁹ καὶ εἶπεν πρὸς αὐτούς· τί ὅτι ἐζητεῖτέ με; οὐκ ἴδαιτε ὅτι ἐν τοῖς τοῦ πατρὸς μου δεῖ εἶναι με; ⁵⁰ καὶ αὐτοὶ οὐ συνῆκαν τὸ ῥῆμα ὃ ἐλάλησεν αὐτοῖς. ⁵¹ καὶ κατέβη μετ' αὐτῶν καὶ ἤλθεν εἰς Ναζαρέθ, καὶ ἦν ὑποτασσόμενος αὐτοῖς. καὶ ἡ μήτηρ αὐτοῦ διειρήνει πάντα τὰ ῥήματα ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτῆς. ⁵² καὶ Ἰησοῦς προέκοπτεν ἐν τῇ σοφίᾳ καὶ ἡλικίᾳ καὶ χάριτι παρὰ θεῶ καὶ ἀνθρώπων.

I. Die galiläische Periode.

Matth 3—18 = Mark 1—9 = Luk 3 1—9 50

1. Johannes der Täufer.

Matth 3 1—6

Mark 1 1—6

Luk 3 1—6

¹ Ἀρχὴ τοῦ εὐαγγελίου Ἰησοῦ
Χριστοῦ,

¹ Ἐν δὲ ταῖς ἡμέραις ἐκεῖ-
ναις

¹ Ἐν ἔτει δὲ πεντεκαδεκάτῳ
τῆς ἡγεμονίας Τιβερίου Καί-
σαρος, ἡγεμονεύοντος Ποντίου
Πειλάτου τῆς Ἰουδαίας, καὶ
τετρααρχούντος τῆς Γαλιλαίας
Ηρώδου, Φιλίππου δὲ τοῦ ἀδελ-
φοῦ αὐτοῦ τετρααρχούντος τῆς
Ἰτουραίας καὶ Τραχωνίτιδος
χώρας, καὶ Λυσανίου τῆς Ἀβι-
ληνῆς τετρααρχούντος, ² ἐπὶ
ἀρχιερέως Ἰβννα καὶ Καϊάφα,
ἐγένετο ῥῆμα θεοῦ ἐπὶ Ἰωάννην
τὸν Ζαχαρίου υἱὸν ἐν τῇ ἐρήμῳ·
³ καὶ ἤλθεν εἰς πᾶσαν τὴν

παραγίνεται Ἰωάν-
νης ὁ βαπτιστῆς κηρῦσσαν
ἐν τῇ ἐρήμῳ τῆς Ἰουδαίας

Matth 3 1 δέ] — DEL Δ Ω . . 28 565 . . it sys pal bo codd.

Mark 1 ¹ Ἰησ. Χριστ. N* Θ 28 1555 sy pal arm codd Irint Or Bas] + υἱοῦ τοῦ (- B D L W) θεοῦ Une rel
min verss.

Luk 2 ⁴³ ἔγνωσαν οἱ γονεῖς αὐτ.] ἔγνω Ἰωσήφ καὶ ἡ μήτηρ αὐτοῦ ACN X Ψ . . min it (: : a e) sy vg hl
aeth. ⁴⁵ ἀναζητ. B C D L W Θ min lat] ζητ. N A E G H . . min a e ⁴⁸ ὀδυνώμ.] + καὶ λυπούμενοι
D it (: : b) sy^c | ἐζητ.] ζητοῦμεν NB 69 sa bo ⁴⁹ ἴδαιτε] οἴδατε DW 225 282 660 1424 it sy^c sa
Ir Tert. ⁵¹ πάντα τὰ ῥήματα] τὰ ῥήμ. ἅπαντα ADK Π 114 253 489 565; + ταῦτα ACLN Θ . . min
lat sy^c sa bo aeth. ⁵² ἐν τῇ σοφ. NL sa bo Or] τῇ σοφίᾳ BW 579; σοφία ACD Θ . . min Ath.
3 ³ τῆν] — ABLNW Ψ 579 Or.

² λέγων· μετανοείτε· ἤγγικεν γὰρ ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν.
³ οὗτος γὰρ ἐστὶν ὁ ῥηθεὶς διὰ Ησαΐου τοῦ προφήτου λέγοντος·

(11 10 S. 51)

φωνή βοῶντος ἐν τῇ ἐρήμῳ· ἐτοιμάσατε τὴν ὁδὸν κυρίου, εὐθείας ποιεῖτε τὰς τρίβους αὐτοῦ.

⁴ αὐτὸς δὲ ὁ Ἰωάννης εἶχεν τὸ ἔνδυμα αὐτοῦ ἀπὸ τριχῶν καμήλου καὶ ζώνην δερματίνην περὶ τὴν ὀσφύν αὐτοῦ· ἡ δὲ τροφή ἦν αὐτοῦ ἀκρίδες καὶ μέλι ἄγριον.
⁵ τότε ἐξεπορεύετο πρὸς αὐτὸν Ἱεροσόλυμα καὶ πᾶσα ἡ Ἰουδαία καὶ πᾶσα ἡ περιχώρος τοῦ Ἰορδάνου.
⁶ καὶ ἐβαπτίζοντο ἐν τῷ Ἰορδάνῳ ποταμῷ ὑπ' αὐτοῦ ἐξομολογούμενοι τὰς ἁμαρτίας αὐτῶν.

1 15

8. u. v. 4

² καθὼς γέγραπται ἐν τῷ Ησαΐα τῷ προφήτῃ· ἰδοὺ ἐγὼ ἀποστέλλω τὸν ἄγγελόν μου πρὸ προσώπου σου, ὃς κατασκευάσει τὴν ὁδὸν σου·
³ φωνὴ βοῶντος ἐν τῇ ἐρήμῳ· ἐτοιμάσατε τὴν ὁδὸν κυρίου, εὐθείας ποιεῖτε τὰς τρίβους αὐτοῦ.

⁴ ἐγένετο Ἰωάννης ὁ βαπτίζων ἐν τῇ ἐρήμῳ καὶ κηρύσσων βάπτισμα μετανοίας εἰς ἄφεςιν ἁμαρτιῶν.

vgl. v. 6

⁵ καὶ ἐξεπορεύετο πρὸς αὐτὸν πᾶσα ἡ Ἰουδαία χώρα καὶ οἱ περιχώροι τοῦ Ἰορδάνου· πάντες, καὶ ἐβαπτίζοντο ὑπ' αὐτοῦ ἐν τῷ Ἰορδάνῳ ποταμῷ ἐξομολογούμενοι τὰς ἁμαρτίας αὐτῶν.

περίχωρον τοῦ Ἰορδάνου κηρύσσων βάπτισμα μετανοίας εἰς ἄφεςιν ἁμαρτιῶν,
⁴ ὡς γέγραπται ἐν βίβλῳ λόγων Ησαΐου τοῦ προφήτου·
(7 27. S. 63)

φωνὴ βοῶντος ἐν τῇ ἐρήμῳ· ἐτοιμάσατε τὴν ὁδὸν κυρίου, εὐθείας ποιεῖτε τὰς τρίβους αὐτοῦ·
⁵ πᾶσα φάραξ πληρωθήσεται καὶ πᾶν ὄρος καὶ βουνὸς ταπεινωθήσεται, καὶ ἔσται τὰ σκοπία εἰς εὐθείας καὶ αἱ τραχεῖαι εἰς ὁδοὺς λείας,
⁶ καὶ ὄψεται πᾶσα σὰρξ τὸ σωτήριον τοῦ θεοῦ.

vgl. v. 3b

vgl. v. 3a

Mk 1 2: Mal 3 1. Mt 3 3 = Mk 1 3 = Lk 3 4: Jes 40 3. Lk 3 5 6: Jes 40 4 5.

Mt 3 3 = Mk 1 3 = Lk 3 4: Joh 1 23 (S. 223). Mt 3 1 = Mk 1 4 = Lk 3 2: Joh 1 6 (S. 223).

Matth 3 ⁵ ποταμῷ] - DEKL A . . min lat.

Mark 1 ² ἐν τῷ (- D Θ 1-131-209 22 1071 sa Ir Or) 'Ἦσ. τ. προφ.] ἐν τοῖς προφήταις; A E F G W Σ . . min sy^{hl} aeth. ἐγὼ N A L . . min vg^c sy^{hl} aeth Or] - B D Θ 28 lat sy vg I r i n t ⁴ ὁ βαπτ. ἐν τ. ἐρ. καὶ κηρ. N L Δ 482] ὁ βαπτ. ἐν τ. ἐρ. κηρ. B 33 73 892 sa bo; βαπτ. ἐν τ. ἐρ. καὶ κηρ. A E G W . . min; ἐν τ. ἐρ. βαπτ. κ. κηρ. D Θ 28 700 lat (: f) arm sy vg. ⁶ καὶ ἦν] ἦν δέ A D Δ Θ . . min a c f ff² sy vg hl.

Luk 1 ¹ ἐξομολογούμενοι B D Θ E Ξ 73 892 ac vg] εὐθείας Unc^{rel} min ed flr.

Ev. Ebion. Zu Matth 3 1 par. 'Ἐγένετο ἐν ταῖς ἡμέραις Ἡρώδου τοῦ βασιλέως τῆς Ἰουδαίας (ἐπ' ἀσχηρῶς Καϊάφα), ἦλθε (ταῖς) Ἰωάννης (ὀνόματι) βαπτίζων βάπτισμα μετανοίας· ἐν τῷ Ἰορδάνῳ ποταμῷ· ὁ ἐλάττει εἶναι ἐκ γένους Ἀαρὼν τοῦ ἱερέως, παῖς Ζαχαρίου καὶ Ἐλισάβετ' καὶ ἐξηρχοντο πρὸς αὐτὸν πάντες. E p i r h. Haer. 30 13. (14).

Zu Matth 3 4-5 par. Καὶ ἐγένετο Ἰωάννης βαπτίζων καὶ ἐξηλθον πρὸς αὐτὸν Φαρισαῖοι καὶ ἐβαπτίσθησαν καὶ πᾶσα Ἱεροσόλυμα· καὶ εἶπεν ὁ Ἰωάννης ἔνδυμα ἀπὸ τριχῶν καμήλου καὶ ζώνην δερματίνην περὶ τὴν ὀσφύν αὐτοῦ. καὶ τὸ βρῦμα αὐτοῦ (φρισι) μέλι ἄγριον οὐ ἢ γεύσις ἦν τοῦ μάννα. ὡς ἐν κρις ἐν ἐλαίῳ. E p i r h. Haer. 30 13.

vgl. v. 4 ⁶ καὶ ἦν ὁ Ἰωάννης ἐνδεδυμένος τρίχας καμήλου καὶ ζώνην δερματίνην
περὶ τὴν ὄσφυν αὐτοῦ, καὶ ἔσθων ἀκριδᾶς καὶ μέλι ἄγριον.

2. Bußpredigt des Täufers.

Matth 3 7-10

Luk 3 7-9

⁷ Ἰδὼν δὲ πολλοὺς τῶν Φαρισαίων καὶ Σαδδουκαίων ἐρχομένους ἐπὶ τὸ βάπτισμα εἶπεν αὐτοῖς· γεννήματα ἐχιδνῶν, τίς ὑπέδειξεν ὑμῖν φυγεῖν ἀπὸ τῆς μελλούσης ὀργῆς; ⁸ ποιήσατε οὖν καρπὸν ἄξιον τῆς μετανοίας, ⁹ καὶ μὴ δόξετε λέγειν ἐν ἑαυτοῖς· πατέρα ἔχομεν τὸν Ἀβραάμ· λέγω γὰρ ὑμῖν ὅτι δύναται ὁ θεὸς ἐκ τῶν λίθων τούτων ἐγεῖραι τέκνα τῷ Ἀβραάμ. ¹⁰ ἤδη δὲ ἡ ἀξίνη πρὸς τὴν ῥίζαν τῶν δένδρων κεῖται· πᾶν οὖν δένδρον μὴ ποιοῦν καρπὸν καλὸν ἐκκόπτεται καὶ εἰς πῦρ βάλλεται.*

⁷ Ἐλεγεν οὖν τοῖς ἐκπορευομένοις ὄχλοις βαπτισθῆναι ὑπὲρ αὐτοῦ·

γεννήματα ἐχιδνῶν, τίς ὑπέδειξεν ὑμῖν φυγεῖν ἀπὸ τῆς μελλούσης ὀργῆς; ⁸ ποιήσατε οὖν καρποὺς ἀξίους τῆς μετανοίας, καὶ μὴ ἄρξῃσθε λέγειν ἐν ἑαυτοῖς· πατέρα ἔχομεν τὸν Ἀβραάμ· λέγω γὰρ ὑμῖν ὅτι δύναται ὁ θεὸς ἐκ τῶν λίθων τούτων ἐγεῖραι τέκνα τῷ Ἀβραάμ. ⁹ ἤδη δὲ καὶ ἡ ἀξίνη πρὸς τὴν ῥίζαν τῶν δένδρων κεῖται· πᾶν οὖν δένδρον μὴ ποιοῦν καρπὸν καλὸν ἐκκόπτεται καὶ εἰς πῦρ βάλλεται.*

3. Standespredigt des Täufers. Luk 3 10-14

¹⁰ Καὶ ἐπηρώτων αὐτὸν οἱ ὄχλοι λέγοντες· τί οὖν ποιήσωμεν; ¹¹ ἀποκριθεὶς δὲ ἔλεγεν αὐτοῖς· ὁ ἔχων δύο χιτῶνας μεταδότω τῷ μὴ ἔχοντι, καὶ ὁ ἔχων βρώματα ὁμοίως ποιείτω. ¹² ἦλθον δὲ καὶ τελῶναι βαπτισθῆναι καὶ εἶπαν πρὸς αὐτόν· διδάσκαλε, τί ποιήσωμεν; ¹³ ὁ δὲ εἶπεν πρὸς αὐτούς· μηδὲν πλέον παρὰ τὸ διατεταγμένον ὑμῖν πράσσετε. ¹⁴ ἐπηρώτων δὲ αὐτόν καὶ στρατευόμενοι λέγοντες· τί ποιήσωμεν καὶ ἡμεῖς; καὶ εἶπεν πρὸς αὐτούς· μηδένα διασεισητε, μηδένα συκοφαντήσητε, καὶ ἀρκεῖσθε τοῖς ὀφωτοῖς ὑμῶν.

4. Messianische Verkündigung des Täufers.

Matth 3 11-12

Mark I 7-8

Luk 3 15-18

¹⁵ Προσδοκῶντος δὲ τοῦ λαοῦ καὶ διαλογιζομένων πάντων ἐν ταῖς καρδίαις αὐτῶν περὶ τοῦ

* Vgl. Mt 7 19 (41. S. 33).

Matth 3 ⁷ βάπτισμα NB sa Or Hil] + αὐτοῦ Unc^{rel} min lat sy.

Mark I ⁶ ὁ Ἰωανν.] Ἰωαν. ADHW Δ Θ Φ 33 1241.

τρίχας] δέσπον D^{sc} a | καὶ ζώνην . . . αὐτοῦ]

- D a b ff² r t.

Luk 3 ⁷ ὑπὲρ] ἐνώπιον D b e l q r.

⁸ καρποὺς ἀξίους] καρπὸν ἄξιον DW 106 e r sy^{hl} bo aeth.

ἐν ἑαυτοῖς] - lat (: f q) sy^{sc} arm Or. | πατέρα] ὅτι πατ. L Θ 33 157 579 sa bo sy^{evz} Or. ⁹ καλόν

- a ff² vg Or Ir ¹⁰ οὖν] - DN 713 139; b e ff² l q sy^{sc} aeth. ¹⁴ πρὸς αὐτοῦς] αὐτοῖς B C* D L Θ Ξ

1-131 33 700 lat | μηδένα ²⁰ N* H 348 726 1012 1241 1375 sy^{sc} evz] μηδέ Unc^{rel} min lat sy^{sc} hl.

¹¹ Ἐγὼ μὲν ὑμᾶς βαπτίζω ἐν ὕδατι εἰς μετανοίαν· ὁ δὲ ὀπίσω μου ἐρχόμενος ἰσχυρότερός μου ἐστίν, οὗ οὐκ εἰμὶ ἰκανὸς τὰ ὑποδήματα βαστάσαι·

αὐτὸς ὑμᾶς βαπτίσει ἐν πνεύματι ἁγίῳ καὶ πυρὶ· ¹² οὗ τὸ πτύον ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ, καὶ διακαθαριεῖ τὴν ἄλωνα αὐτοῦ, καὶ συναῖξει τὸν σίτον αὐτοῦ εἰς τὴν ἀποθήκην, τὸ δὲ ἄχρον κατακαύσει πυρὶ ἀσβέστῳ.

⁷ Καὶ ἐκήρυσσεν λέγων·

ἔρχεται ὁ ἰσχυρότερός μου ὀπίσω μου, οὗ οὐκ εἰμὶ ἰκανὸς κύψας λῦσαι τὸν ἱμάντα τῶν ὑποδημάτων αὐτοῦ. ⁸ Ἐγὼ ἐβάπτισα ὑμᾶς ὕδατι, αὐτὸς δὲ βαπτίσει ὑμᾶς ἐν πνεύματι ἁγίῳ.

Ἰωάννου, μήποτε αὐτὸς εἶη ὁ Χριστός, ¹⁶ ἀπεκρίνατο λέγων πᾶσιν ὁ Ἰωάννης· ἐγὼ μὲν ὕδατι βαπτίζω ὑμᾶς·

ἔρχεται δὲ ὁ ἰσχυρότερός μου, οὗ οὐκ εἰμὶ ἰκανὸς λῦσαι τὸν ἱμάντα τῶν ὑποδημάτων αὐτοῦ.

αὐτὸς ὑμᾶς βαπτίσει ἐν πνεύματι ἁγίῳ καὶ πυρὶ. ¹⁷ οὗ τὸ πτύον ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ διακαθαῖραι τὴν ἄλωνα αὐτοῦ καὶ συναγαγεῖν τὸν σίτον εἰς τὴν ἀποθήκην αὐτοῦ, τὸ δὲ ἄχρον κατακαύσει πυρὶ ἀσβέστῳ. ¹⁸ πολλὰ μὲν οὖν καὶ ἕτερα παρακαλῶν εὐηγγελίζετο τὸν λαόν.

5. Die Gefangennahme des Täufers. Luk 3 19—20

14 3-4 6 17-18
111. S. 86

¹⁹ Ὁ δὲ Ἡρώδης ὁ τετραάρχης, ἐλεγχόμενος ὑπ' αὐτοῦ περὶ Ἡρωδιάδος τῆς γυναικὸς τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ καὶ περὶ πάντων ὧν ἐποίησεν πονηρῶν ὁ Ἡρώδης, ²⁰ προσέθηκεν καὶ τοῦτο ἐπὶ πᾶσιν, κατέκλεισεν τὸν Ἰωάννην ἐν φυλακῇ.

6. Die Taufe Jesu.

Matth 3 13—17

¹³ Τότε παραγίνεται ὁ Ἰησοῦς ἀπὸ τῆς Γαλιλαίας ἐπὶ τὸν Ἰορδάνην πρὸς τὸν Ἰωάννην τοῦ βαπτισθῆναι ὑπ' αὐτοῦ. ¹⁴ ὁ δὲ διεκώλυεν αὐτὸν λέγων· ἐγὼ χρειᾶν ἔχω ὑπὸ σοῦ βαπτισθῆναι, καὶ σὺ ἔρχῃ πρὸς μέ;

Mark I 9—11

⁹ Καὶ ἐγένετο ἐν ἐκείναις ταῖς ἡμέραις ἦλθεν Ἰησοῦς ἀπὸ Ναζαρετ τῆς Γαλιλαίας

Luk 3 21—22

²¹ Ἐγένετο δὲ ἐν τῷ βαπτισθῆναι ἅπαντα τὸν λαόν

Mat 3 11f = Mk 1 7f = Lk 3 15—18: Joh 1 24—28 (S. 224).

Matth 3 ¹² ἀποθήκην] + αὐτοῦ B E L U W 157 372 443 828 . b ff g sy arm aeth sa Ius] + Ἰωάννης Unc^{rel} min verss.

¹⁴ ὁ δὲ N* B

Mark I ⁷ ὀπίσω μου] ὀπίσω B Or; - Δ 4 13 482 ff² t | κύψας] - D Θ 28 256 565 1071 a b c ff² g Tat.

⁸ ὕδατι N B A G 16 33. vg] ἐν ἕδ. A D E G L . . min it sa bo. | ἐν πνεύματι] πνεύματι B L b vg.

Luk 3 ¹² διακαθαῖραι - συναγαγεῖν N* B e sa bo Tat Clem] καὶ διακαθαριεῖ - συναῖξει Unc^{rel} min verss.

²⁰ κατέκλ. N* B D E b e sa bo] καὶ κατ. Unc^{rel} min verss.

15 ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν πρὸς αὐτόν· ἄφες ἄρτι· οὕτως γὰρ πρέπον ἐστὶν ἡμῖν πληρῶσαι πᾶσαν δικαιοσύνην. τότε ἀφήσιν αὐτόν. 16 βαπτισθεὶς δὲ ὁ Ἰησοῦς εὐθύς ἀνέβη ἀπὸ τοῦ ὕδατος· καὶ ἶδον ἀνεώχθησαν οἱ οὐρανοί, καὶ εἶδεν πνεῦμα θεοῦ καταβαῖνον ὡσεὶ περιστεράν, ἐρχόμενον ἐπ' αὐτόν. 17 καὶ ἰδοὺ φωνὴ ἐκ τῶν οὐρανῶν λέγουσα· οὗτός ἐστιν ὁ υἱός μου ὁ ἀγαπητός, ἐν ᾧ ἠδόκησα.

καὶ ἐβαπτίσθη εἰς τὸν Ἰορδάνην ὑπὸ Ἰωάννου. 10 καὶ εὐθύς ἀναβαλῶν ἐκ τοῦ ὕδατος εἶδεν σχιζομένους τοὺς οὐρανοὺς καὶ τὸ πνεῦμα ὡς περιστερὰν καταβαῖνον εἰς αὐτόν. 11 καὶ φωνὴ ἐκ τῶν οὐρανῶν· σὺ εἶ ὁ υἱός μου ὁ ἀγαπητός, ἐν σοὶ εὐδόκησα.

καὶ Ἰησοῦ βαπτισθέντος καὶ προσερχομένου ἀνεωχθῆναι τὸν οὐρανόν, 22 καὶ καταβῆναι τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον σωματικῶς εἶδει ὡς περιστερὰν ἐπ' αὐτόν, καὶ φωνὴν ἐξ οὐρανοῦ γενέσθαι· σὺ εἶ ὁ υἱός μου ὁ ἀγαπητός, ἐν σοὶ εὐδόκησα.

7. Die Ahnentafel Jesu.

Matth 1 1-16 (S. 1)

Luk 3 23-38

1 Βίβλος γενέσεως Ἰησοῦ Χριστοῦ υἱοῦ

23 Καὶ αὐτὸς ἦν Ἰησοῦς ἀρχόμενος ὡσεὶ

Mt 3 17 = Mk 1 11 = Luk 3 22: Jes 42 1 44 2 Ps 2 7.

Mt 3 13-17 = Mk 1 9-11 = Luk 3 21-22: Joh 1 29-34 (S 224).

Matth 3 15 πρὸς αὐτόν] αὐτῶ B 372 lat bo. 16] κατελθόντος τοῦ Ἰησοῦ ἐπὶ τὸ ὕδωρ καὶ πῦρ ἀνήφθη ἐν τῷ Ἰορδάνῃ lust; et cum baptizaretur (+ Jesus g) lumen ingens (magnum g) circumfulsit (fulgebat g) de aqua, ita ut timerent omnes, qui advenierant (congregati erant g) a g; sim. Tat. | ἀνεώχθ. NB (ἦνε -) sa sy^{s c} Ir] + αὐτῶ Unc^{rel} min verss. | πνεῦμα θεοῦ NB] τὸ πν. τοῦ θ. Unc^{rel} min. 17 λέγουσα] + πρὸς αὐτόν Da b g h sy^{s c} | οὗτός ἐστιν] σὺ εἶ Da a sy^{s c} Ir | ὁ ἀγαπ.] καὶ ὁ ἀγαπ. μου sy^s | ἠδόκ. NCLP min] εὐδόκ. BDEK . . min.

Mark 1 11 φωνὴ N* D ff² t Tat] + ἐγένετο (venit a f) A B L W . . min verss; ἠκούσθη (p. οἶο.) Θ 28 565.

Luk 3 22 σὺ εἶ κτλ] υἱός μου εἶ σὺ, ἐγὼ σήμερον γεγέννηκά σε Da b c ff² 1 r Iust Clem Or Hil.

23 ἀρχόμενος ὡσεὶ ἐτ. τριάκ. NBLWX 1-118-131-209 33 b c ff² l q aur vg sa bo Or] ὡσεὶ (ὡς) ἐτ. τρ. ἀρχ. ADEGΘ . . min a arm; - ἀρχόμενος 1555 e f sy^s vg aeth Tat.

Ev. Ebion. Zu Mt 3 13-17 par. (Καὶ μετὰ τὸ εἰπεῖν πολλὰ ἐπιφέρει ὅτι) τοῦ λαοῦ βαπτισθέντος ἤλθε καὶ Ἰησοῦς καὶ ἐβαπτίσθη ὑπὸ τοῦ Ἰωάννου. καὶ ὡς ἀνήλθεν ἀπὸ τοῦ ὕδατος, ἠροίγησαν οἱ οὐρανοὶ καὶ εἶδεν τὸ πνεῦμα τοῦ θεοῦ (τὸ πν. τὸ ἅγιον) ἐν εἶδει περιστεράς κατελθούσης καὶ εἰσελθούσης εἰς αὐτόν. καὶ φωνὴ ἐγένετο ἐκ τοῦ οὐρανοῦ λέγουσα· Σὺ μου εἶ ὁ υἱός ὁ ἀγαπητός, ἐν σοὶ ἠδόκησα, καὶ πάλιν· ἐγὼ σήμερον γεγέννηκά σε. καὶ εὐθύς περιέλαμψε τὸν τόπον φῶς μέγα. ὃν ἰδὼν (φησὶν) ὁ Ἰωάννης λέγει αὐτῷ· Σὺ τίς εἶ, κύριε; καὶ πάλιν φωνὴ ἐξ οὐρανοῦ πρὸς αὐτόν· οὗτός ἐστιν ὁ υἱός μου ὁ ἀγαπητός, ἐφ' ὃν ἠδόκησα. Καὶ τότε (φησὶν) ὁ Ἰωάννης προσπεσὼν αὐτῷ ἔλεγεν· Δέομαί σου, κύριε, σὺ με βάπτισον· ὁ δὲ ἐκόλυνεν αὐτῷ (ἐκόλυσε αὐτόν) λέγων· Ἄφες, ὅτι οὕτως ἐστὶ πρέπον πληρωθῆναι πάντα. Epiph., Haer, 30 13.

Ev. sec. Naz. Zu Mt 3 13. Ecce mater domini et fratres eius dicebant ei: Ioannes baptista baptizat in remissionem peccatorum; eamus et baptizemur ab eo. Dixit autem eis: Quid peccavi, ut vadam et baptizer ab eo? Nisi forte hoc ipsum, quod dixi, ignorantia est. Hieron., contra Pelag. III 2. Zu Mt 3 16 17. Factum est autem, cum ascendisset dominus de aqua, descendit fons omnis spiritus sancti et requievit super eum et dixit illi: Fili mi, in omnibus prophetis expectabam te, ut venires et requiescerem in te. Tu es enim requies mea, tu es filius meus primogenitus, qui regnas in sempiternum. Hieron., Comm. in Is. XI 2.

Δαυεὶδ υἱοῦ Ἀβραάμ. ² Ἀβραάμ ἐγέννησεν τὸν Ἰσαάκ, Ἰσαάκ δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἰακώβ, Ἰακώβ δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἰούδαν καὶ τοὺς ἀδελφοὺς αὐτοῦ, ³ Ἰούδας δὲ ἐγέννησεν τὸν Φαρές καὶ τὸν Ζαρὰ ἐκ τῆς Θάμαρ, Φαρές δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἑσρώμ, Ἑσρώμ δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἀράμ, ⁴ Ἀράμ δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἀμιναδάβ, Ἀμιναδάβ δὲ ἐγέννησεν τὸν Ναασσών, Ναασσών δὲ ἐγέννησεν τὸν Σαλμών, ⁵ Σαλμών δὲ ἐγέννησεν τὸν Βοές ἐκ τῆς Ῥαχάβ, Βοές δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἰωβήδ ἐκ τῆς Ῥούθ, Ἰωβήδ δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἰεσσαί, ⁶ Ἰεσσαί δὲ ἐγέννησεν τὸν Δαυεὶδ τὸν βασιλέα. Δαυεὶδ δὲ ἐγέννησεν τὸν Σολομῶνα ἐκ τῆς τοῦ Οὐρίου, ⁷ Σολομῶν δὲ ἐγέννησεν τὸν Ῥοβοάμ, Ῥοβοάμ δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἀβιά, Ἀβιά δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἀσάφ, ⁸ Ἀσάφ δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἰωσαφάτ, Ἰωσαφάτ δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἰωράμ, Ἰωράμ δὲ ἐγέννησεν τὸν Ὀζείαν, ⁹ Ὀζείας δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἰωάθαμ, Ἰωάθαμ δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἰαζάκ, Ἰαζάκ δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἑζεκίαν, ¹⁰ Ἑζεκίας δὲ ἐγέννησεν τὸν Μανασσῆ, Μανασσῆ δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἀμώς, Ἀμώς δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἰωσειάν, ¹¹ Ἰωσειας δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἰερονίαν καὶ τοὺς ἀδελφοὺς αὐτοῦ ἐπὶ τῆς μετοικεσίας Βαβυλώνος. ¹² Μετὰ δὲ τὴν μετοικεσίαν Βαβυλώνος Ἰερονίας ἐγέννησεν τὸν Σαλαθιήλ, Σαλαθιήλ δὲ ἐγέννησεν τὸν Ζοροβάβελ, ¹³ Ζοροβάβελ δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἀβιούδ, Ἀβιούδ δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἐλιακίμ, Ἐλιακίμ δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἀζώρ, ¹⁴ Ἀζώρ δὲ ἐγέννησεν τὸν Σαδώκ, Σαδώκ δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἀχείμ, Ἀχείμ δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἐλιοῦδ, ¹⁵ Ἐλιοῦδ δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἐλεάζαο, Ἐλεάζαο δὲ ἐγέννησεν τὸν Μαθθάν, Μαθθάν δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἰακώβ, ¹⁶ Ἰακώβ δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἰωσήφ τὸν ἄνδρα Μαρίας, ἐξ ἧς ἐγεννήθη Ἰησοῦς ὁ λεγόμενος Χριστός.

ἐτῶν τριάκοντα, ὧν υἱός, ὡς ἐνομίζετο, Ἰωσήφ, τοῦ Ἥλει ²⁴ τοῦ Μαθθὰθ τοῦ Λευεὶ τοῦ Μελχεὶ τοῦ Ἰανναὶ τοῦ Ἰωσήφ ²⁵ τοῦ Ματταθίου τοῦ Ἀμῶς τοῦ Ναοῦμ τοῦ Ἑσλεί τοῦ Ναγγαὶ ²⁶ τοῦ Μαὰθ τοῦ Ματταθίου τοῦ Σεμεεὶν τοῦ Ἰωσήφ τοῦ Ἰωδὰ ²⁷ τοῦ Ἰωανὰν τοῦ Πησὰ τοῦ Ζοροβάβελ τοῦ Σαλαθιήλ τοῦ Νηρεὶ ²⁸ τοῦ Μελχεὶ τοῦ Ἀδδεὶ τοῦ Κωσὰμ τοῦ Ἐλμαδάμ τοῦ Ἡρ ²⁹ τοῦ Ἰησοῦ τοῦ Ἐλιέξερ τοῦ Ἰωρεὶμ τοῦ Μαθθὰθ τοῦ Λευεὶ ³⁰ τοῦ Συμεὼν τοῦ Ἰούδα τοῦ Ἰωσήφ τοῦ Ἰωνὰμ τοῦ Ἐλιακίμ ³¹ τοῦ Μελεὰ τοῦ Μεννὰ τοῦ Ματταθὰ τοῦ Ναθάμ τοῦ Δαυεὶδ ³² τοῦ Ἰεσσαὶ τοῦ Ἰωβήδ τοῦ Βοός τοῦ Σαλὰ τοῦ Ναασσών ³³ τοῦ Ἀμιναδάβ τοῦ Ἀδμειν τοῦ Ἀρνεὶ τοῦ Ἑσρώμ τοῦ Φαρές τοῦ Ἰούδα ³⁴ τοῦ Ἰακώβ τοῦ Ἰσαάκ τοῦ Ἀβραάμ τοῦ Θάρα τοῦ Ναχώρ ³⁵ τοῦ Σεροῦχ τοῦ Παγαῦ τοῦ Φαλέκ τοῦ Ἐβερ τοῦ Σαλὰ ³⁶ τοῦ Καϊνὰμ τοῦ Ἀρφαξὰδ τοῦ Σῆμ τοῦ Νῶε τοῦ Λάμεχ ³⁷ τοῦ Μαθουσαλὰ τοῦ Ἐνώχ τοῦ Ἰάρετ τοῦ Μελελεήλ τοῦ Καϊνὰμ ³⁸ τοῦ Ἐνὼς τοῦ Σῆθ τοῦ Ἀδάμ τοῦ θεοῦ.

27: 1 Chr 3 17.

31—34: 1 Chr 2 1—15.

32—33: Rth 4 18—22.

34—35: 1 Chr 1 24—27.

36—38: 1 Chr 1 1—4.

Luk 3 ²³ ὧν υἱός, ὡς ἐνομίζετο **S** B L W Ψ 1-118-131-209 a sa Or] ὧν ὡς ἐνομ. υἱός A N (- ὧν) X Θ . . min t vg sy ^{hl} arm aeth; ὧς (quod b e ff² 1 q) ἐνομ. (+ et dicebatur b) εἶναι υἱός D it sy ^s bo. ³² Ἰωβήδ A L Ψ . . min e bo aeth] Ἰωβήδ **S*** B sy*; Ὡβήδ D^{ar}; Ὡβήδ E G N Θ . . min lat. ³³ τοῦ Ἀμιναδάβ] - B; τοῦ Ἀδάμ **S** sy* sa | τοῦ Ἀδμειν τοῦ Ἀρνεὶ **S** B L min sa bo] τ. Ἀράμ A D N . . min lat sy vg ^{hl}.

Ev. Ebion. Zu Luk 3 23. Ἐγένετό τις ἄνηρ ὀνόματι Ἰησοῦς, καὶ αὐτὸς ὡς ἐτῶν τριάντα, δὲ ἐξελέξατο ἡμᾶς; (Fortsetzung s. zu Mt 4 18—22 par. S. 18). Epiph. Haer. 30 13.

8. Die Versuchungen Jesu.

Matth 4 1-11

Mark I 12-13

Luk 4 1-13

¹ Τότε ὁ Ἰησοῦς ἀνήχθη εἰς τὴν ἔρημον ὑπὸ τοῦ πνεύματος, ὅπου ἔρημιον. ὑπὸ τοῦ πνεύματος, πειρατῶν. ² καὶ νηστεύσας ἡμέρας τεσσαράκοντα καὶ τεσσαράκοντα καὶ ἦν μετὰ τῶν θηρίων, νύκτας, ὕστερον ἐπεινάσεν.

³ Καὶ προσελθὼν ὁ πειράζων εἶπεν αὐτῷ· εἰ υἱὸς εἶ τοῦ θεοῦ, εἰπέ ἵνα οἱ λίθοι οὗτοι ἄρτοι γένωνται. ⁴ ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν· γέγραπται· οὐκ ἐπ' ἄρτω μόνῳ ζήσεται ὁ ἄνθρωπος, ἀλλ' ἐπὶ παντὶ ῥήματι ἐκπορευομένῳ διὰ στόματος θεοῦ.

⁵ Τότε παραλαμβάνει αὐτὸν ὁ διάβολος εἰς τὴν ἁγίαν πόλιν, καὶ ἔστησεν αὐτὸν ἐπὶ τὸ πτερύγιον τοῦ ἱεροῦ, ⁶ καὶ λέγει αὐτῷ· εἰ υἱὸς εἶ τοῦ θεοῦ, βάλε σεαυτὸν κάτω· γέγραπται γὰρ ὅτι τοῖς ἀγγέλοις αὐτοῦ ἐντελεῖται περὶ σοῦ καὶ ἐπὶ χειρῶν ἀροισίν σε, μήποτε προσκόψῃς πρὸς λίθον τὸν πόδα σου. ⁷ ἔφη αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς· πάλιν γέγραπται· οὐκ ἐκπειράσεις κύριον τὸν θεόν σου.

⁸ Πάλιν παραλαμβάνει αὐτὸν ὁ διάβολος εἰς ὄρος ὑψηλὸν λίαν καὶ δείκνυσιν αὐτῷ πάσας τὰς βασιλείας τοῦ κόσμου καὶ τὴν δόξαν αὐτῶν. ⁹ καὶ εἶπεν

¹² Καὶ εὐθὺς τὸ πνεῦμα αὐτὸν ἐκβάλλει εἰς τὴν ἔρημον. ¹³ καὶ ἦν ἐν τῇ ἐρήμῳ πειρατῶν τεσσαράκοντα ἡμέρας πειρατῶν τεσσαράκοντα καὶ ἦν μετὰ τῶν θηρίων, ζόμενος ὑπὸ τοῦ σατανᾶ,

¹ Ἰησοῦς δὲ πλήρης πνεύματος ἁγίου ὑπέστρεψεν ἀπὸ τοῦ Ἰορδάνου, καὶ ἦγετο ἐν τῷ πνεύματι ἐν τῇ ἐρήμῳ ἡμέρας τεσσαράκοντα πειρατῶν τεσσαράκοντα καὶ οὐκ ἔφαγεν οὐδὲν ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις, καὶ συνετελεσθεισῶν αὐτῶν ἐπεινάσεν.

³ Εἶπεν δὲ αὐτῷ ὁ διάβολος· εἰ υἱὸς εἶ τοῦ θεοῦ, εἰπέ τῷ λίθῳ τούτῳ ἵνα γένηται ἄρτος. ⁴ καὶ ἀπεκρίθη πρὸς αὐτὸν ὁ Ἰησοῦς· γέγραπται ὅτι οὐκ ἐπ' ἄρτω μόνῳ ζήσεται ὁ ἄνθρωπος.

cf. v. 9-12.

⁵ Καὶ ἀναγαγὼν αὐτὸν ἔδειξεν αὐτῷ πάσας τὰς βασιλείας τῆς οἰκουμένης ἐν στιγμῇ χρόνου. ⁶ καὶ εἶπεν αὐτῷ ὁ

Mt 4 4 = Lk 4 4: Dt 8 3.

Mt 4 6 = Lk 4 10 11: Ps 91 11 12.

Mt 4 7 = Lk 4 12: Dt 6 16.

Matth 4 ² καὶ τεσσαρ. νύκτ. **SD** 892 lat sa bo sy^{vg} arm] κ. νύκτ. τεσσ. Unc^{rel} min; - 1-209 27 348 . . sy^c Tat. ⁴ ἐπὶ] ἐν CD min Clem.

Mark I ¹³ ἦν ἐν τῇ ἐρ. **S A B D L** Θ 13-346 33] ἦν ἐκεῖ **K Π*** 1-131-209 69-124 565 700 . . sy^s arm; ἦν ἐκεῖ ἐν τ. ἐρ. **E F G H M W** Δ . . min sy^{vg} bl.

Luk 4 ¹ ἐν τῇ ἐρήμῳ **S B D L W** a b q fu sa] εἰς τὴν ἔρημον **A N Δ Θ Ξ** . . min e e f f² l v g sy bo arm. 5-8 9-12] 9-12 5-8 b e f l q r. ⁵ ἀναγ. αὐτ. **S B D L W** 1-131 a e sa bo arm] + ὁ διάβολος **A E F G Δ Θ** . . min lat sy.

Ev. sec. Hebr. zu Mt 4 1 s. Ἄρτι ἔλαβέ με ἡ μήτηρ μου τὸ ἅγιον πνεῦμα (ἐν μιᾷ τῶν τριῶν μου) καὶ ἀν(ἀπ-)ήνεγκε μέ εἰς τὸ ὄρος τὸ μέγα Θαβώρ. Orig. in Jer. hom. XV 4 (in Joh. tom. II 12).

Modo tulit me (me tulit s. arripuit) mater mea, spiritus sanctus, in uno capillorum meorum. Hier. in Mich 7 6; in Jes 40 9 sqq; in Ez 16 13.

αὐτῷ· ταῦτά σοι πάντα δώσω,

ἐὰν πεσῶν προσκυνήσῃς μοι.

¹⁰ τότε

λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς· ὕπαγε, σατανᾶ· γέγραπται γάρ· κύριον τὸν θεόν σου προσκυνήσεις καὶ αὐτῷ μόνῳ λατρεύσεις.

cf. v. 5-7.

¹¹ Τότε ἀφίησιν αὐτὸν ὁ διάβολος, καὶ ἰδοὺ ἄγγελοι προσήλθον καὶ διηκόνουν αὐτῷ.

καὶ οἱ ἄγγελοι
διηκόνουν αὐτῷ.

διάβολος· σοὶ δώσω τὴν ἐξουσίαν ταύτην ἅπασαν καὶ τὴν δόξαν αὐτῶν, ὅτι ἐμοὶ παραδέδοται καὶ ἔγωγ ἐὰν θέλω δίδωμι αὐτήν· ⁷ σὺ δὲν ἐὰν προσκυνήσῃς ἐνώπιον ἐμοῦ, ἔσται σοῦ πᾶσα. ⁸ καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτῷ·

γέγραπται· προσκυνήσεις κύριον τὸν θεόν σου καὶ αὐτῷ μόνῳ λατρεύσεις.

⁹ Ἦγαγεν δὲ αὐτὸν εἰς Ἱερουσαλήμ καὶ ἔστησεν ἐπὶ τὸ πτερόγιον τοῦ ἱεροῦ, καὶ εἶπεν αὐτῷ· εἰ υἱὸς εἶ τοῦ θεοῦ, βάλε σεαυτὸν ἐντεῦθεν κάτω· ¹⁰ γέγραπται γάρ ὅτι τοῖς ἁγγέλοις αὐτοῦ ἐντελείται περὶ σοῦ τοῦ διαφυλάξαι σε, ¹¹ καὶ ὅτι ἐπὶ χειρῶν ἀρουσίν σε, μήποτε προσκόψῃς πρὸς λίθον τὸν πόδα σου. ¹² καὶ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς ὅτι εἰρηται· οὐκ ἐκπειράσεις κύριον τὸν θεόν σου.

¹³ Καὶ συντελέσας πάντα πειρασμὸν ὁ διάβολος ἀπέστη ἀπ' αὐτοῦ ἄχρι καιροῦ.

9. Jesu Auftreten in Galiläa.

Matth 4 12-17

¹² Ἀκούσας δὲ ὅτι Ἰωάννης παρεδόθη, ἀνεχώρησεν εἰς τὴν Γαλιλαίαν. ¹³ καὶ καταλιπὼν τὴν Ναζαρά ἐλθὼν κατοίκησεν εἰς Καφαρναούμ τὴν παραθαλασσίαν ἐν ὁρίοις Ζαβουλὼν καὶ Νεφθαλεὶμ, ¹⁴ ἵνα πληρωθῇ τὸ ῥηθὲν διὰ Ἡσαίου τοῦ προφήτου λέ-

Mark I 14-15

¹⁴ Μετὰ δὲ τὸ παραδοθῆναι τὸν Ἰωάννην ἦλθεν ὁ Ἰησοῦς εἰς τὴν Γαλιλαίαν,

Luk 4 14-15

¹⁴ Καὶ ὑπέστρεψεν ὁ Ἰησοῦς ἐν τῇ δυνάμει τοῦ πνεύματος εἰς τὴν Γαλιλαίαν.

Mt 4 10 = Lk 4 8; Dt 6 13.

Mt 4 11 = Mk 1 12b; Joh 1 51 (S, 224).

Mt 4 13 (= Lk 4 31): Joh 2 12 (S, 225).

Mt 4 12 = Mk 1 14 = Lk 4 14; Joh 4 1-3 43 (S, 224f).

Matth 4 ¹⁰ ὕπαγε| + ὁπίσω μου DLZ 157 713 it sy^sc arm Tat Iust Aug. ¹³ Ναζαρά **S**^b B* Z 33 k Or] -αὐτ C P Δ; -εἰ L Γ. . min; -εἶθ **S*** D . . min lat sa bo arm.

Mark I ¹⁴ μετὰ δέ| καὶ μετὰ B Dst a c sy^s arm aeth; -δέ ff² l.

Luk 4 * ὁ Ἰησ. εἶπ. αὐτῷ (-c) **S** L Ξ Ψ 1-118-131-209 33 157 e f ff² vg sa bo] αὐτ. εἶπ. ὁ (-B) Ἰησ. B Γ Δ Θ . . min; εἶπ. αὐτ. (-l) ὁ Ἰ. A K M . . min a b e l q; αὐτ. ὁ Ἰ. εἶπ. D Δ min sy^{hl} arm. [{ προσκ. κέρ. τ. θεὸν σ. A E G K Δ Θ . . min a (diliges) sa arm] κέρ. τ. θ. σ. προσκ. **S** B D F L W min lat sy bo aeth Or^{ms} Cyr.

γοντος· ¹⁵ γῆ Ζαβουλῶν καὶ γῆ Νεφθαλείμ, ὁδὸν θαλάσσης, πέραν τοῦ Ἰορδάνου, Γαλιλαία τῶν ἐθνῶν, ¹⁶ ὁ λαὸς ὁ καθήμενος ἐν σκότει φῶς εἶδεν μέγα, καὶ τοῖς καθημένοις ἐν χῶρᾳ καὶ σκιᾷ θανάτου φῶς ἀνέτειλεν αὐτοῖς.

¹⁷ Ἀπὸ τότε ἤρξατο ὁ Ἰησοῦς κηρῦσσειν καὶ λέγειν· μετανοεῖτε· ἤγγικεν γὰρ ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν.

κηρῦσσαν τὸ εὐαγγέλιον τοῦ θεοῦ, ¹⁵ ὅτι πεπλήρωται ὁ καιρὸς καὶ ἤγγικεν ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ· μετανοεῖτε καὶ πιστεῦτε ἐν τῷ εὐαγγελίῳ.

καὶ φήμη ἐξῆλθεν καθ' ὅλης τῆς περιχώρου περὶ αὐτοῦ. ¹⁵ καὶ αὐτὸς ἐδίδασκεν ἐν ταῖς συναγωγαῖς αὐτῶν, δοξαζόμενος ὑπὸ πάντων.

10. Antrittspredigt in Nazaret. Luk 4 16-30

(vgl. 108. Mark 6 1-6 = Matth 13 53-58. S. 83).

¹⁶ Καὶ ἦλθεν εἰς Ναζαρά, οὗ ἦν ἀνατεθραμμένος, καὶ εἰσῆλθεν κατὰ τὸ εἰωθὸς αὐτῷ ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῶν σαββάτων εἰς τὴν συναγωγὴν, καὶ ἀνέστη ἀναγνῶναι. ¹⁷ καὶ ἐπεδόθη αὐτῷ βιβλίον τοῦ προφήτου Ἡσαΐου, καὶ ἀναπτύξας τὸ βιβλίον εὗρεν τόπον οὗ ἦν γεγραμμένον· ¹⁸ πνεῦμα κυρίου ἐπ' ἐμέ, οὗ εἵνεκεν ἐχρίσέν με εὐαγγελίσασθαι πτωχοῖς, ἀπέσταλκέν με κηρῦσαι αἰχμαλώτους ἄφρονι καὶ τυφλοῖς ἀνάβλεψιν, ἀποστείλαι τεθραυσμένους ἐν ἀφείει, ¹⁹ κηρῦσαι ἐνιαυτὸν κυρίου δεκτόν. ²⁰ καὶ πτύξας τὸ βιβλίον ἀποδοὺς τῷ ὑπηρέτῃ ἐκάθισεν, καὶ πάντων οἱ ὀφθαλμοὶ ἐν τῇ συναγωγῇ ἦσαν ἀτενίζοντες αὐτῷ. ²¹ ἤρξατο δὲ λέγειν πρὸς αὐτοὺς ὅτι σήμερον πεπλήρωται ἡ γραφὴ αὕτη ἐν τοῖς ὠσίν ὑμῶν. ²² καὶ πάντες ἐμαρτύρουν αὐτῷ καὶ ἐθαύμαζον ἐπὶ τοῖς λόγοις τῆς χάριτος τοῖς ἐκπορευομένοις ἐκ τοῦ στόματος αὐτοῦ καὶ ἔλεγον· οὐχὶ νῖός ἐστιν Ἰωσήφ οὗτος; ²³ καὶ εἶπεν πρὸς αὐτούς· πάντως ἐρεῖτέ μοι τὴν παραβολὴν ταύτην· ἰατρὲ, θεράπευσον σεαυτὸν· ὅσα ἠκούσαμεν γενόμενα εἰς τὴν Καφαρναούμ, ποιήσον καὶ ὧδε ἐν τῇ πατριδί σου. ²⁴ εἶπεν δέ· ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι οὐδεὶς προφήτης δεκτός ἐστιν ἐν τῇ πατριδί ἑαυτοῦ. ²⁵ ἐπ' ἀληθείας

Mt 4 15 16; Jes 8 23 9 1. Luk 4 18 19; Jes 61 1 2 58 6.

Lk 4 22: Joh 6 42 7 15 (S. 225). Luk 4 24: Joh 4 44 (S. 225).

Matth 4 ¹⁶ σκότει] σκοτία ^{nc} BDW Or ¹⁷ μετανοεῖτε et γὰρ] - k sy^s c Clem Or Eus.

Mark I ¹⁴ εὐαγγ. ^{NB} LΘ 1-209 28 33 69 565 579 b c ff² t sy^s hl sa bo arm Or] + τῆς βασιλείας ADEFGWΔ . . min a f l vg sy vg bo^{cod} aeth. ¹⁵ ὅτι ^{nc} sy^s Or] pm καὶ λέγων B L Δ W Θ min b l vg sy vg hl; pm λέγ. ADEG . . min a f ff² r t.

Luk 4 ¹⁶ Ναζ. ^{nc} BDLWΘΔ min] τὴν Ναζ. A EFGΨ . . min | Ναζαρά ^{nc} B* E 33 e sa Or] -γάτ AΘ sy^s; -ρέθ EFWYΔΨ . . min verss; -ρέθ K II L . . min a; -ρέθ D | ἀνατεθρ. ^{nc} L W Θ Ξ 1-131 13-69-124-346 33 157 579] τεθραμ. A B E G Δ Ψ . . min. ¹⁷ ἀναπτύξας (ἀπτύξας D) | ἀνοίξας A B L E 33 788 990 sy^s vg hl sa bo | τόπον ^{nc} L W E 33 157 1279 1355] τὸν τ. A B D . . min. ²⁴ ἑαυτοῦ ^{nc} D W 22 954] αὐτοῦ A B E F G L . . min Or.

Zu Luk 4 24: Λέγει Ἰησοῦς· οὐκ ἔστιν δεκτός προφήτης ἐν τῇ πατριδί αὐτ[ο]ῦ, οὐδὲ ἱατρὸς ποιεῖ θεραπείας εἰς τοὺς γινώσκοντας αὐτόν. Oxxyrhynchus I Nr. 5.

δὲ λέγω ὑμῖν ὅτι πολλαὶ χῆραι ἦσαν ἐν ταῖς ἡμέραις Ἡλείου ἐν τῷ Ἰσραήλ, ὅτε ἐκλείσθη ὁ οὐρανὸς ἐπὶ ἔτη τρία καὶ μῆνας ἕξ, ὡς ἐγένετο λιμὸς μέγας ἐπὶ πᾶσαν τὴν γῆν, ²⁶ καὶ πρὸς οὐδεμίαν αὐτῶν ἐπέμφθη Ἡλείας εἰ μὴ εἰς Σάρεπτα τῆς Σιδωνίας πρὸς γυναικα χήραν. ²⁷ καὶ πολλοὶ λεπροὶ ἦσαν ἐν τῷ Ἰσραήλ ἐπὶ Ἐλισαίου τοῦ προφήτου, καὶ οὐδεὶς αὐτῶν ἐκαθαρίσθη εἰ μὴ Ναμαν ὁ Σύρος. ²⁸ καὶ ἐπλήσθησαν πάντες θυμοῦ ἐν τῇ συναγωγῇ ἀκούοντες ταῦτα, ²⁹ καὶ ἀναστάντες ἐξέβαλον αὐτὸν ἔξω τῆς πόλεως, καὶ ἤγαγον αὐτὸν ἕως ὄφρους τοῦ ὄρους ἐφ' οὗ ἡ πόλις ὠκοδόμητο αὐτῶν, ὥστε κατακρημνίσαι αὐτόν. ³⁰ αὐτὸς δὲ διελθὼν διὰ μέσου αὐτῶν ἐπορεύετο.

11. Berufung der ersten Jünger.

Matth 4 18-22

Mark 1 16-20

¹⁸ Περιπατῶν δὲ παρὰ τὴν θάλασσαν τῆς Γαλιλαίας εἶδεν δύο ἀδελφούς, Σίμωνα τὸν λεγόμενον Πέτρον καὶ Ἀνδρέαν τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, βάλλοντας ἀμφίβληστρον εἰς τὴν θάλασσαν· ἦσαν γὰρ ἄλεεῖς. ¹⁹ καὶ λέγει αὐτοῖς· δεῦτε ὀπίσω μου, καὶ ποιήσω ὑμᾶς ἄλεεῖς ἀνθρώπων. ²⁰ οἱ δὲ εὐθέως ἀφέντες τὰ δίκτυα ἠκολούθησαν αὐτῷ. ²¹ Καὶ προβάς ἐκεῖθεν εἶδεν ἄλλους δύο ἀδελφούς, Ἰάκωβον τὸν τοῦ Ζεβεδαίου καὶ Ἰωάννην τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, ἐν τῷ πλοίῳ μετὰ Ζεβεδαίου τοῦ πατρὸς αὐτῶν καταρτίζοντας τὰ δίκτυα αὐτῶν· καὶ ἐκάλεσεν αὐτούς. ²² οἱ δὲ εὐθέως ἀφέντες τὸ πλοῖον καὶ τὸν πατέρα αὐτῶν ἠκολούθησαν αὐτῷ. (4 23f. S. 21)

¹⁶ Καὶ παράγων παρὰ τὴν θάλασσαν τῆς Γαλιλαίας εἶδεν Σίμωνα καὶ Ἀνδρέαν τὸν ἀδελφὸν Σίμωνος ἀμφιβάλλοντας ἐν τῇ θαλάσῃ· ἦσαν γὰρ ἄλεεῖς. ¹⁷ καὶ εἶπεν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς· δεῦτε ὀπίσω μου, καὶ ποιήσω ὑμᾶς γενέσθαι ἄλεεῖς ἀνθρώπων. ¹⁸ καὶ εὐθέως ἀφέντες τὰ δίκτυα ἠκολούθησαν αὐτῷ. ¹⁹ Καὶ προβάς ὀλίγον εἶδεν Ἰάκωβον τὸν τοῦ Ζεβεδαίου καὶ Ἰωάννην τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, καὶ αὐτοὺς ἐν τῷ πλοίῳ καταρτίζοντας τὰ δίκτυα. ²⁰ καὶ εὐθέως ἐκάλεσεν αὐτούς· καὶ ἀφέντες τὸν πατέρα αὐτῶν Ζεβεδαῖον ἐν τῷ πλοίῳ μετὰ τῶν μισθωτῶν ἀπηλθὼν ὀπίσω αὐτοῦ.

cf. 5 1-11
17. S. 22

Lk 4 25: 1 Reg 17 1 18 1 2. 26: 1 Reg 17 8 9. 27: 2 Reg 5 14.

Mt 4 18-22 = Mk 1 16-20: Joh 1 35-42 (S. 225).

Matth 4 ¹⁸ περιπατῶν] παράγων D it sy^s Eus.

Mark 1 ¹⁶ καὶ παράγων] ἄμφιβ. ἄμφιβάλλ. ἄμφιβ. (βάλλοντας) ἀμφίβληστρον (-στρο) s. ἀμφίβληστρον (-στρο) ἀμφιβ. (βάλλοντας) A E G K M Π Γ Δ . . min b ff² sy^{hl} bo; τὰ δίκτυα ἀμφιβ. D 13-69-124-346 28 565 lat sy^{vg} arm. ¹⁷ γενέσθαι] - 1-118-131-209 13-69 28 579 700 1071 . b sy^s vg sa bo aeth. ¹⁸ τὰ δίκτυα] + αὐτῶν A Γ Δ Π . . min l sy sa; πάντα D a b c ff² r.

Luk 4 ²⁶ ὅτι ἔξελεξάτο ἡμᾶς (s. zu Lk 3 23 S. 13). καὶ ἐλθὼν εἰς Καφαρναοὺμ εἰσῆλθεν εἰς τὴν οἰκίαν

Ev. Ebion. Zu Mt 4 18-22 par (9 9 par 10 2-5). Ἐγένετό τις ἀνὴρ ὀνόματι Ἰησοῦς, καὶ αὐτὸς ὡς ἐτῶν τριτάκοντα, ὃς ἐξελέξατο ἡμᾶς (s. zu Lk 3 23 S. 13). Καὶ ἐλθὼν εἰς Καφαρναοὺμ εἰσῆλθεν εἰς τὴν οἰκίαν

12. Jesus in der Synagoge zu Kapernaum.

Mark I 21—28

Luk 4 31—37

7 28—29 (44. S. 34)

²⁸ Καὶ ἐγένετο ὅτε ἐτέλε-
σεν ὁ Ἰησοῦς τοὺς λόγους
τούτους, ἐξεπλήσσαντο οἱ
ὄχλοι ἐπὶ τῇ διδαχῇ αὐτοῦ·
²⁹ ἦν γὰρ διδάσκων αὐτοὺς
ὡς ἐξουσίαν ἔχων, καὶ οὐχ
ὡς οἱ γραμματεῖς αὐτῶν.

²¹ Καὶ εἰσπορεύονται εἰς
Καφαρναούμ·

καὶ εὐθὺς τοῖς σάββασιν
ἐδίδασκεν εἰς τὴν συνα-
γωγὴν. ²² καὶ ἐξεπλήσσαντο
ἐπὶ τῇ διδαχῇ αὐτοῦ· ἦν
γὰρ διδάσκων αὐτοὺς ὡς
ἐξουσίαν ἔχων, καὶ οὐχ ὡς οἱ
γραμματεῖς.

³¹ Καὶ κατήλθεν εἰς

Καφαρναοὺμ πόλιν τῆς Γαλι-
λαιας, καὶ ἦν
διδάσκων αὐτοὺς ἐν τοῖς
σάββασιν· ³² καὶ ἐξεπλήσσαντο
ἐπὶ τῇ διδαχῇ αὐτοῦ, ὅτι
ἐν ἐξουσίᾳ ἦν ὁ λόγος αὐτοῦ.

²³ Καὶ εὐθὺς ἦν ἐν τῇ συναγωγῇ
αὐτῶν ἄνθρωπος ἐν πνεύματι ἀκαθάρ-
τῳ, καὶ ἀνέκραξεν ²⁴ λέγων· τί ἡμῖν
καὶ σοί, Ἰησοῦ Ναζαρητέ; ἦλθες ἀπο-
λέσαι ἡμᾶς· οἶδαμὲν σε τίς εἶ, ὁ ἅγιος τοῦ
θεοῦ. ²⁵ καὶ ἐπετίμησεν αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς·
φιμώθητι καὶ ἔξελθε ἐξ αὐτοῦ.

²⁶ καὶ σπαράξαν αὐτὸν τὸ πνεῦμα τὸ
ἀκαθάarton καὶ φωνῆσαν φωνῇ μεγάλῃ
ἐξῆλθεν ἐξ αὐτοῦ. ²⁷ καὶ ἐθαμβήθησαν
ἅπαντες, ὥστε συνζητεῖν αὐτοὺς λέ-
γοντας· τί ἐστιν τοῦτο; διδαχὴ καινὴ
κατ' ἐξουσίαν· καὶ τοῖς πνεύμασι τοῖς
ἀκαθάρτοις ἐπιτάσσει, καὶ ὑπακούουσιν
αὐτῷ. ²⁸ καὶ ἐξῆλθεν ἡ ἀκοὴ αὐτοῦ εὐ-
θὺς πανταχοῦ εἰς ὅλην τὴν περιχώρον
τῆς Γαλιλαίας.

³³ Καὶ ἐν τῇ συναγωγῇ ἦν ἄνθρωπος
ἔχων πνεῦμα δαμονίου ἀκαθάρτου, καὶ
ἀνέκραξεν φωνῇ μεγάλῃ· ³⁴ ἔα, τί ἡμῖν
καὶ σοί, Ἰησοῦ Ναζαρητέ; ἦλθες ἀπο-
λέσαι ἡμᾶς; οἶδά σε τίς εἶ, ὁ ἅγιος τοῦ
θεοῦ. ³⁵ καὶ ἐπετίμησεν αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς
λέγων· φιμώθητι καὶ ἔξελθε ἀπ' αὐτοῦ.

καὶ ῥῆσαν αὐτὸν τὸ δαμόνιον εἰς τὸ
μέσον ἐξῆλθεν ἀπ' αὐτοῦ, μηδὲν βλάψαν
αὐτόν. ³⁶ καὶ ἐγένετο θάμβος ἐπὶ πάν-
τας, καὶ συνελάλουν πρὸς ἀλλήλους λέ-
γοντες· τίς ὁ λόγος οὗτος, ὅτι
ἐν ἐξουσίᾳ καὶ δυνάμει ἐπιτάσσει τοῖς
ἀκαθάρτοις πνεύμασιν καὶ ἐξέρχονται;
³⁷ καὶ ἐξεπορεύετο ἡχος περὶ αὐτοῦ
εἰς πάντα τόπον τῆς περιχώρου.

Mk 1 24 = Lk 4 34; Ps 16 10.

Mk 1 22 27 = Lk 4 32 36 = Mt 7 28 29; Joh 7 46 (S. 226).

Mark I ²¹ τοῖς σάββ.] + εἰσελθὼν ABDYΘ . . min lat | εἰδὶδ. εἰς τ. συναγωγὴν NL 28 33 69-124-346] εἰς τ. συναγ. (+ αὐτῶν Δ) ἐδίδασκεν (+ αὐτοῦς DΘ lat) Unc^{rel} min lat arm; εἰδὶδ. τῷ σαβ. ἐν τῇ συναγωγῇ (τ. συν-αἰς αὐτῶν sy^{vg}) sy^s vg. ²⁴ λέγων NBDWΘ 157 372 565 566 lat sy^s bo] + ἔα ACLΔ . . min verss. | οἶδαμεν NLΔ 892 bo arm Or Eus] οἶδα ABCD . . min lat sy Tat. ²⁵ ὁ Ἰησ. NA*] + λέγων Unc^{rel} min verss. ²⁷ αὐτοῦς NB e ff²] πρὸς; ἐαυτοῦς ACDEWΔ . . min lat sy bo; πρὸς αὐτοῦς GLSΘΦ 28 565 892. | τί ἐστιν τοῦτο] - D b c e ff² q sy^s aeth | διδ. καιν. (- b c e ff²; + αἴτη 1-118-131-209 565 579) κατ' ἐξουσίαν καὶ NBL min it] τίς ἢ διδ. ἢ καιν. αὐτ. (Α τίς ἢ κ. αὐτ. ἢ δ.); ὅτι κατ' ἐξουσίαν καὶ ACEGHΔ . . min f q vg sy^s vg. ²⁸ καὶ ἐξῆλθεν] ἐξ. δέ A E F G H . . min f sy^{hl} arm. | εὐθὺς] - * WΘ min it sy^s arm Tat.

Σίμωνος τοῦ ἐπικληθέντος Πέτρου καὶ ἀνοίξας τὸ στόμα αὐτοῦ εἶπε· Παραερχόμενος παρὰ τὴν λίμνην Τιβεριάδος ἐξελεξάμην Ἰωάννην καὶ Ἰάκωβον, υἱοὺς Ζεβεδαίου, καὶ Σίμωνα καὶ Ἀνδρέαν καὶ Θαδδαῖον καὶ Σίμωνα τὸν ζηλωτὴν (καὶ Ἰούδαν τὸν Ἰσκαριώτην), καὶ σὲ τὸν Ματθαῖον καθεζόμενον ἐπὶ τοῦ τελωνίου ἐκάλεσα καὶ ἠκολούθησάς μοι. ὑμᾶς οὖν βούλομαι εἶναι δεκαδύο ἀποστόλους εἰς μαρτύριον τοῦ Ἰσραὴλ. Epirh., Haer. 30 13.

13. Heilung der Schwiegermutter des Petrus.

8 14—15 (47. S. 36)

¹⁴ Καὶ ἐλθὼν ὁ Ἰησοῦς
εἰς τὴν οἰκίαν Πέτρου

εἶδεν τὴν πενθερὰν
αὐτοῦ βεβλημένην καὶ
πυρέσσουσαν.

¹⁵ καὶ ἤψατο τῆς χειρὸς
αὐτῆς, καὶ ἀφῆκεν αὐτὴν
ὁ πυρετός· καὶ ἠρέθη
καὶ διηκόνει αὐτῷ.

Mark I 29—31

²⁹ Καὶ εὐθὺς ἐκ τῆς συνα-
γωγῆς ἐξεληθόντες ἦλθον εἰς
τὴν οἰκίαν Σίμωνος καὶ
Ἀνδρέου μετὰ Ἰακώβου καὶ
Ἰωάννου. ³⁰ ἡ δὲ πενθερὰ
Σίμωνος κατέκειτο πυρέσ-
σουσα, καὶ εὐθὺς λέγουσιν
αὐτῷ περὶ αὐτῆς. ³¹ καὶ
προσελθὼν ἤγειρεν αὐτὴν
κρατήσας τῆς χειρὸς· καὶ
ἀφῆκεν αὐτὴν ὁ πυρετός,
καὶ διηκόνει αὐτοῖς.

Luk 4 38—39

³⁸ Ἄνασταὺς δὲ ἀπὸ τῆς συνα-
γωγῆς εἰσηλθὼν εἰς
τὴν οἰκίαν Σίμωνος.

πενθερὰ δὲ τοῦ
Σίμωνος ἦν συνεχομένη πυ-
ρετῷ μεγάλῳ, καὶ ἠρώτησαν
αὐτὸν περὶ αὐτῆς. ³⁹ καὶ
ἐπιστάς ἐπάνω αὐτῆς ἐπετί-
μησεν τῷ πυρετῷ, καὶ
ἀφῆκεν αὐτὴν. παραχρῆμα δὲ
ἀναστᾶσα διηκόνει αὐτοῖς.

14. Krankenheilungen am Abend.

8 16—17 (48. S. 37)

¹⁶ Ὀψίας δὲ γενομένης
προσήνεγκαν
αὐτῷ
δαμονιζομένους πολλούς·

καὶ ἐξέβαλεν τὰ πνεύματα
λόγω, καὶ πάντας τοὺς κα-
κῶς ἔχοντας ἐθεράπευσεν,

Mark I 32—34

³² Ὀψίας δὲ γενομένης,
ὅτε ἔδν ὁ ἥλιος; ἔφερον πρὸς
αὐτὸν πάντας τοὺς κακῶς ἔχον-
τας καὶ τοὺς δαμονιζομένους·
³³ καὶ ἦν ὅλη ἡ πόλις ἐπισυνηγ-
μένη πρὸς τὴν θύραν. ³⁴ καὶ
ἐθεράπευσεν πολλοὺς κακῶς
ἔχοντας ποικίλαις νόσοις, καὶ
δαμόνια πολλὰ ἐξέβαλεν,*

Luk 4 40—41

⁴⁰ Δύνοντος δὲ τοῦ ἡλίου
πάντες ὅσοι εἶχον ἀσθενοῦντας
νόσοις ποικίλαις ἤγαγον αὐ-
τοὺς πρὸς αὐτόν·

ὁ δὲ ἐνὶ
ἐκάστῳ αὐτῶν τὰς χεῖρας ἐπι-
τιθεὶς ἐθεράπευεν αὐτούς.

⁴¹ ἐξήρχοντο δὲ καὶ δαι-
μόνια ἀπὸ πολλῶν, κραυγά-
ζοντα καὶ λέγοντα ὅτι σὺ εἶ
ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ.* καὶ ἐπι-

* Mark 3 10 11 (71. S. 56): ¹⁰ Πολλοὺς γὰρ ἐθεράπευσεν, ὥστε ἐπιτίπτειν αὐτῷ, ἵνα αὐτοῦ ἀμυνται, ὅσοι εἶχον μάστιγας. ¹¹ καὶ τὰ πνεύματα τὰ ἀκάθαρα, ὅταν αὐτὸν ἐθεώρουν, προσέειπον αὐτῷ καὶ ἔκραζον λέγοντες ὅτι σὺ εἶ ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ. (Vgl. 16. Matth 4 24 S. 22.)

Mark I ²⁹ ἐξελθόντες ἦλθον | ἐξεληθόν ἦλθεν (-on 1 sy^s) BDWΣ min it sy^s Tat ³² ὄψιας . . . ὁ ἥλιος] ὅτι δὲ ἔδν ὁ ἥλ. be q sy^s | ἔδν] ἔδυσεν BD 28. ³³ ὅλη ἡ πόλις & BCDLWΘ 33] ἡ πόλ. ὅλ. AEF GA . . . min.

Luk 4 ⁴⁰ πάντας] ἅπαντας BCΘ 1-118-131-209 157 579 700 Or | ἐθεράπευεν BDWYΨ 21 1355 lat] -πυσεν & ACEΘ . . . min. ⁴¹ ἐξήρχοντο & CXΘ 1-118-131-209 33 346 1071 lat Or] ἐξήρχετο ABDEL . . . min. | κραυγάζοντα ADEWALΩ . . . min] κρᾶζοντα & (-όντων) BCFKLXΘ min.

17 ὅπως πληρωθῆ τὸ φηθὲν διὰ Ἡσαίου τοῦ προφήτου λέγοντος· αὐτὸς τὰς ἀσθενείας ἡμῶν ἔλαβεν καὶ τὰς νόσους ἐβάστασεν.

καὶ οὐκ ἤφιεν λαλεῖν τὰ δαιμόνια, ὅτι ἤδεισαν αὐτόν.*

τιμῶν οὐκ εἶα αὐτὰ λαλεῖν, ὅτι ἤδεισαν τὸν Χριστὸν αὐτὸν εἶναι.*

15. Flucht Jesu.

Mark I 35—38

Luk 4 42—43

35 Καὶ πρῶτ' ἐννυχα λίαν ἀναστὰς ἐξῆλθεν καὶ ἀπῆλθεν εἰς ἔρημον τόπον, κακεὶ προσήυχeto. 36 καὶ κατεδίωξεν αὐτὸν Σίμων καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ, 37 καὶ εὗρον αὐτὸν καὶ λέγουσιν αὐτῷ ὅτι πάντες ζητοῦσίν σε. 38 καὶ λέγει αὐτοῖς· ἄγωμεν ἀλλαχοῦ εἰς τὰς ἐχομένας κομποπόλεις, ἵνα κακεὶ κηρύξω· εἰς τοῦτο γὰρ ἐξῆλθον.

42 Γενομένης δὲ ἡμέρας ἐξελθὼν ἐπορεύθη εἰς ἔρημον τόπον, καὶ οἱ ὄχλοι ἐπεζήτουν αὐτόν· καὶ ἦλθον ἕως αὐτοῦ, καὶ κατεῖχον αὐτὸν τοῦ μὴ πορεύεσθαι ἀπ' αὐτῶν. 43 ὁ δὲ εἶπεν πρὸς αὐτοὺς ὅτι καὶ ταῖς ἐτέραις πόλεσιν εὐαγγελισσθαί με δεῖ τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ, ὅτι ἐπὶ τοῦτο ἀπεστάλην

16. Reisepredigt in Galiläa.

Matth 4 23—25

Mark I 39

Luk 4 44

II. 4 18—22 S. 18.

23 Καὶ περιῆγεν ἐν ὄλῃ τῇ Γαλιλαίᾳ, διδάσκων ἐν ταῖς συναγωγαῖς αὐτῶν καὶ κηρύσσων τὸ εὐαγγέλιον τῆς βασιλείας καὶ θεραπεύων πάσαν νόσον καὶ πᾶσαν μαλακίαν ἐν τῷ λαῷ.*

39 Καὶ ἦλθεν κηρύσσων εἰς τὰς συναγωγὰς αὐτῶν εἰς ὄλην τὴν Γαλιλαίαν καὶ τὰ δαιμόνια ἐκβάλλων. (45. 1 40—45. S. 34)

44 Καὶ ἦν κηρύσσων εἰς τὰς συναγωγὰς τῆς Γαλιλαίας.

*Matth 12 16 (71. S. 57): Καὶ ἐπετίμησεν αὐτοῖς, ἵνα μὴ φανερὸν αὐτὸν ποιήσωσιν.

Mark 3 12 (71. S. 57): Καὶ πολλὰ ἐπετίμημα αὐτοῖς, ἵνα μὴ αὐτὸν φανερὸν ποιῶσιν.

** Matth 9 35 (58. S. 43): Καὶ περιῆγεν ὁ Ἰησοῦς τὰς πόλεις πάσας καὶ τὰς κώμας, διδάσκων ἐν ταῖς συναγωγαῖς αὐτῶν καὶ κηρύσσων τὸ εὐαγγέλιον τῆς βασιλείας καὶ θεραπεύων πάσαν νόσον καὶ πᾶσαν μαλακίαν.

Matth 4 23 ἐν ὄλῃ (-*) τῇ Γαλ. (N*) BC 157 sa bo] ὄλην τὴν Γαλιλαίαν Une^{rel} min verss.

Mark I 34 λαλ. τ. δαμ.] τ. δαμ. λαλ. B; αὐτὰ λαλ. D it vg^c (loqui ea l vg) sy^s. | αὐτόν] + (τόν) χρυστόν (αὐτόν) εἶναι^{nc} BCGLWΘΣ min l sy^{hl} bo aeth 35 ἐξῆλθ. κ. ἀπῆλθ.] - καὶ ἀπῆλθ. B 28 565 bo; - ἐξῆλθ. κ. W b d e ff² q. 37 εὗρ. αὐτ. κ. NBL 892 e] εὐρόντες αὐτ. ACΔΘ... min sa bo; ὅτε εὗρον D lat sy^s arm aeth.. 38 ἀλλαχοῦ NBC* L 33 579 1241 sa bo arm] - ADEGW... min lat sy.

Luk 4 43 ἀπεστάλην NBDLWX 1 13 157 372 579 892] ἀπέσταλμαι A EFG Δ1Ψ... min. 44 εἰς τὰς συναγωγὰς NBQWΨ 579.] ἐν ταῖς συναγωγαῖς ACEL... min | Γαλιλαίας ADΔ1ΘΨ min lat sy^{vg} arm aeth Tat] Ἰουδαίας NBCLQR 1 157 660 990 sy^s hl sa bo; τῶν Ἰουδαίων W 713.

²⁴ καὶ ἀπῆλθεν ἢ ἀκοή αὐ-
τοῦ εἰς ὅλην τὴν Συρίαν·
καὶ προσήνεγκαν αὐτῷ πάν-
τας τοὺς κακῶς ἔχοντας* ποι-
κίλαις νόσοις καὶ βασάνοις
συνεχομένους καὶ δαμονιζο-
μένους καὶ σεληνιαζομένους
καὶ παραλυτικούς, καὶ ἐθερά-
πευσεν αὐτούς. ²⁵ καὶ ἠκολού-
θησαν αὐτῷ ὄχλοι πολλοί**
ἀπὸ τῆς Γαλιλαίας καὶ Δεκα-
πόλεως καὶ Ἱεροσολύμων καὶ
Ἰουδαίας καὶ πέραν τοῦ Ἰορ-
δάνου.

3 10. 7. 8
(71. S. 56)

¹⁰ Πολλοὺς γὰρ ἐθερά-
πευσεν, ὥστε ἐπιτίπτειν
αὐτῷ, ἵνα αὐτοῦ ἄφῳνται,
ὅσοι εἶχον μάλιστα.

⁷ Καὶ πολὺ
πλήθος ἀπὸ τῆς Γαλι-
λαίας καὶ ἀπὸ τῆς Ἰου-
δαίας ἠκολούθησαν, ⁸ καὶ
ἀπὸ Ἱεροσολύμων καὶ ἀπὸ
τῆς Ἰδουμαίας καὶ πέραν
τοῦ Ἰορδάνου καὶ περὶ
Τύρον καὶ Σιδῶνα, πλή-
θος πολὺ, ἀκούοντες ὅσα
ἐποίει, ἦλθον πρὸς αὐτόν.

6 18. 19. 17
(71. S. 56)

¹⁸ Καὶ οἱ ἐνοχλοῦμενοι
ἀπὸ πνευμάτων ἀκαθάρ-
των ἐθεραπεύοντο. ¹⁹ καὶ
πᾶς ὁ ὄχλος ἐζήτειν ἄπτε-
σθαι αὐτοῦ, ὅτι δύναμις
παρ' αὐτοῦ ἐξήρχετο καὶ
ἴατο πάντας.

¹⁷ καὶ ὄχλος
πολὺς μαθητῶν αὐτοῦ, καὶ
πλήθος πολὺ τοῦ λαοῦ ἀπὸ
πάσης τῆς Ἰουδαίας καὶ
Ἱεροσολῶν καὶ τῆς παρα-
λίου Τύρον καὶ Σιδῶνος,
οἱ ἦλθον ἀκούσαι αὐτοῦ
καὶ ἰαθῆναι ἀπὸ τῶν νόσων
αὐτῶν.

17. Der Fischzug des Petrus. Luk 5 1-11

(cf. 11. Mark 1 16-20 = Matth 4 18-22. S. 18)

¹ Ἐγένετο δὲ ἐν τῷ τὸν ὄχλον ἐπιχειῖσθαι αὐτῷ καὶ ἀκούειν τὸν λόγον
τοῦ θεοῦ, καὶ αὐτὸς ἦν ἐστὼς παρὰ τὴν λίμνην Γεννησαρέτ, ² καὶ εἶδεν δύο
πλοιάρια ἐστῶτα παρὰ τὴν λίμνην· οἱ δὲ ἄλεις ἀπ' αὐτῶν ἀποβάαντες ἐπλυναν
τὰ δίκτυα. ³ Ἐμβὰς δὲ εἰς ἓν τῶν πλοίων, ὃ ἦν Σίμωνος, ἠρώτησεν αὐτόν
ἀπὸ τῆς γῆς ἐπαναγαεῖν ὀλίγον· καθίσας δὲ ἐν τῷ πλοίῳ ἐδίδασκεν τοὺς
ὄχλους. ⁴ ὡς δὲ ἐπαύσατο λαλῶν, εἶπεν πρὸς τὸν Σίμονα· ἐπανάγαγε εἰς τὸ
βάθος, καὶ χαλάσατε τὰ δίκτυα ὑμῶν εἰς ἄγραν. ⁵ καὶ ἀποκριθεὶς Σίμων εἶπεν·
ἐπιστάτα, δι' ὅλης νυκτὸς κοπιῶσαντες οὐδὲν ἐλάβομεν· ἐπὶ δὲ τῷ ῥήματι σου
χαλάσω τὰ δίκτυα. ⁶ καὶ τοῦτο ποιήσαντες συνέκλεισαν πλήθος ἰχθύων πολὺ·

* Matth 14 35 (114. S. 91): Καὶ ἐπιγρόντες
αὐτὸν οἱ ἄνδρες τοῦ τόπου ἐκείνου ἀπέστειλαν εἰς
ὅλην τὴν περιχώρον ἐκείνην· καὶ προσήνεγκαν αὐτῷ
πάντας τοὺς κακῶς ἔχοντας. Vgl. auch 8 16 (48.
S. 20 u. 37).

** Matth 12 15 (71. S. 56): Ὁ δὲ Ἰησοῦς γνοὺς ἀνεχώρησεν ἐκεῖθεν. καὶ ἠκολούθησαν αὐτῷ πολλοί,
καὶ ἐθεράπευσεν αὐτοὺς πάντας.

Lk 5 1-11: Joh 21 1-11 (S. 226; cf. Ev. Petr. 14 60).

Matth 4 ²⁴ ἀπῆλθεν] ἐξῆλθεν NC 1-209 33 . sa bo Or | καὶ δαμων.] - καὶ BC* 13 235 sa bo | κ.
ἰθιρ. αὐτ.] κ. πάντας ἰθιρ. D a b e g h sy s c; - k.

Luk 5 ² δύο πλοιάρια N^c A C L Q R P^o. 33 a (≈) f | δύο (- N*) πλοῖα (N*) D Θ . . min lat (: a e); πλοῖα
δύο BW 23 579 892 e sy sa bo | ἐπλυναν (- on BDW 892) N B C* D L QW X 372 579 892 | ἀπέπλ.
A E G R Δ Θ . . min. ³ ἐν τ. πλ. εἰδίδ. N D e sa | ἐκ τ. πλοίου εἰδίδ. B; εἰδίδ. ἐκ (ἀπὸ min) τ. πλ. A C L W Θ
. . min vers^a. ⁵ εἶπεν N B 700 990 e bo | + αὐτῷ Unc^{rel} min vers^a | ὅλης N A B L W P^o 33 131 |
+ τῆς C D E G . . min. ⁶ καὶ τοῦτο ποιήσ.] καὶ εὐθὺς (- sy^a) χαλάσαντες τὰ δίκτυα D e sy^a.

διερίσσετε δὲ τὰ δίκτυα αὐτῶν. ⁷ καὶ κατένευσαν τοῖς μετόχοις ἐν τῷ ἐτέρῳ πλοίῳ τοῦ ἐλθόντος συλλαβέσθαι αὐτοῖς. καὶ ἦλθαν καὶ ἔπλησαν ἀμφότερα τὰ πλοῖα, ὥστε βυθίζεσθαι αὐτά. ⁸ ἰδὼν δὲ Σίμων Πέτρος προσέπεσεν τοῖς γόνασιν Ἰησοῦ λέγων· ἐξελθε ἀπ' ἐμοῦ, ὅτι ἀνὴρ ἁμαρτωλός εἰμι, κύριε. ⁹ θάμβος γὰρ περιέσχεν αὐτὸν καὶ πάντας τοὺς σὺν αὐτῷ ἐπὶ τῇ ἄγρᾳ τῶν ἰχθύων ἧ συνέλαβον, ¹⁰ ὁμοίως δὲ καὶ Ἰάκωβον καὶ Ἰωάννην υἱοὺς Ζεβεδαίου, οἳ ἦσαν κοινῶνι τῷ Σίμωνι. καὶ εἶπεν πρὸς τὸν Σίμονα ὁ Ἰησοῦς· μὴ φοβοῦ· ἀπὸ τοῦ νῦν ἀνθρώπους ἔσῃ ζωγρῶν. ¹¹ καὶ καταγαρόντες τὰ πλοῖα ἐπὶ τὴν γῆν, ἀφέντες πάντα ἠκολούθησαν αὐτῷ.

(45. 5 12-16. S. 34)

Die Bergpredigt.

Matth 5-7

18. Einleitung zur Bergpredigt. Matth 5 1-2

¹ Ἰδὼν δὲ τοὺς ὄχλους ἀνέβη εἰς τὸ ὄρος· καὶ καθίσαντος αὐτοῦ προσῆλθαν αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ. ² καὶ ἀνοίξας τὸ στόμα αὐτοῦ ἐδίδασκεν αὐτοὺς λέγων·

3 13

6 20 (73. S. 58) Καὶ αὐτὸς ἐπάρας τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ εἰς τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ ἔλεγεν·

19. Die Seligpreisungen. Matth 5 3-12

³ Μακάριοι οἱ πτωχοὶ τῷ πνεύματι, ὅτι αὐτῶν ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν. ⁴ μακάριοι οἱ πραεῖς, ὅτι αὐτοὶ κληρονομήσουσιν τὴν γῆν. ⁵ μακάριοι οἱ πενθοῦντες, ὅτι αὐτοὶ παρακληθήσονται. ⁶ μακάριοι οἱ πεινῶντες καὶ διψῶντες τὴν δικαιοσύνην, ὅτι αὐτοὶ χορτασθήσονται. ⁷ μακάριοι οἱ ἐλεήμονες, ὅτι αὐτοὶ ἐλεηθήσονται. ⁸ μακάριοι οἱ καθαροὶ τῇ καρδίᾳ, ὅτι αὐτοὶ τὸν θεὸν ὄψονται. ⁹ μακάριοι οἱ εἰρηνοποιοί, ὅτι υἱοὶ θεοῦ κληθήσονται. ¹⁰ μα-

6 20-23 (73. S. 58): ²⁰ Μακάριοι οἱ πτωχοί, ὅτι ὑμετέρα ἐστὶν ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ.

²¹ μακάριοι οἱ πεινῶντες νῦν, ὅτι χορτασθήσεσθε. μακάριοι οἱ κλαίοντες νῦν, ὅτι γελάσετε.

Mt 5 4: Ps 37 11.

Matth 5 ⁴ μακ. οἱ πραεῖς . . . ⁵ μακ. οἱ πενθ. κτλ D 33 lat sy^c Tat Clem Or Eus] ⁴ μακ. οἱ πενθ. . . ⁶ μακ. οἱ πραεῖς κτλ Unc (: : D) min b f q sy^s vg hl bo arm. ⁹ ὅτι NCD 13-124-543-788. it (: : f k) vg^c sy^{vg}] + αὐτοὶ BEKMΔΘ . . . min verss.

Luk 5 ⁶ διερίσσετε NBLW (-οντο) 33 892 990 1241] διερ(ο)ήγουντο AEFHKM . . . min. ⁷ μετόχοις NBDLWΨ 4 258 579 700 a] + τοῖς ACEGΘ . . . min. ⁹ ἦ] ὧν BD X 213; ἦν Θ 579 lat. ^{10. 11} De ἦσαν δὲ κοινῶνι αὐτοῦ Ἰάκωβος καὶ Ἰωάνης, υἱοὶ Ζεβεδαίου. ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς· δεῦτε καὶ (δ. κ. - ε) μὴ γέινεσθε ἄλιεῖς ἰχθύων, ποιήσω γὰρ ὑμᾶς ἄλιεῖς ἀνθρώπων. ¹¹ οἱ δὲ ἀκούσαντες πάντα κατέλειπον ἐπὶ τῆς γῆς καὶ ἠκολούθησαν αὐτῷ.

κάριοι οἱ δεδιωγμένοι ἕνεκεν δικαιοσύνης, ὅτι αὐτῶν ἔστιν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν.
 11 μακάριοι ἔστε ὅταν ὀνειδίσωσιν ὑμᾶς καὶ διώξουσιν καὶ εἴπωσιν πᾶν πονηρὸν καθ' ὑμῶν ψευδόμενοι ἕνεκεν ἑμοῦ. 12 χαίρετε καὶ ἀγαλλιᾶσθε, ὅτι ὁ μισθὸς ὑμῶν πολὺς ἐν τοῖς οὐρανοῖς· οὕτως γὰρ ἐδίδωξαν τοὺς προφῆτας τοὺς πρὸ ὑμῶν.

22 μακάριοι ἔστε ὅταν μισήσωσιν ὑμᾶς οἱ ἄνθρωποι, καὶ ὅταν ἀφορίσωσιν ὑμᾶς καὶ ὀνειδίσωσιν καὶ ἐκβάλωσιν τὸ ὄνομα ὑμῶν ὡς πονηρὸν ἕνεκα τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου. 23 χαίrete ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ καὶ σκιρτήσατε· ἰδοὺ γὰρ ὁ μισθὸς ὑμῶν πολὺς ἐν τῷ οὐρανῷ· κατὰ τὰ αὐτὰ γὰρ ἐποίουν τοῖς προφήταις οἱ πατέρες αὐτῶν.

20. Gleichnisse vom Salz und Licht. Matth 5 13-16

13 Ὑμεῖς ἔστε τὸ ἅλα τῆς γῆς· ἐὰν δὲ τὸ ἅλα μωρανθῇ, ἐν τίνι ἀλισθίησεται;* εἰς οὐδὲν ἰσχύει ἔτι εἰ μὴ βληθὲν ἔξω καταπατεῖσθαι ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων.

14 Ὑμεῖς ἔστε τὸ φῶς τοῦ κόσμου. οὐ δύναται πόλις κρυβῆναι ἐπάνω ὄρους κειμένη· 15 οὐδὲ κείουσιν λύχνον καὶ τιθέασιν αὐτὸν ὑπὸ τὸν μόδιον, ἀλλ' ἐπὶ τὴν λυχνίαν, καὶ λάμπει πᾶσιν τοῖς ἐν τῇ οἰκίᾳ.** 16 οὕτως λαμψάτω τὸ φῶς ὑμῶν ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων, ὅπως ἴδωσιν ὑμῶν τὰ καλὰ ἔργα καὶ δοξάσωσιν τὸν πατέρα ὑμῶν τὸν ἐν τοῖς οὐρανοῖς.

14 34-35 (171. S. 138):

34 Καλὸν οὖν τὸ ἅλα· ἐὰν δὲ καὶ τὸ ἅλα μωρανθῇ, ἐν τίνι ἀρτυθήσεται;*

35 οὕτε εἰς γῆν οὕτε εἰς κοπρίαν εὐθετόν ἐστιν· ἔξω βάλλουσιν αὐτό. ὁ ἔχων ὅσα ἀκούει ἀκούετω.

11 33 (153. S. 123): Οὐδεὶς λύχνον ἄφωσ εἰς κρυπτὴν τίθειται οὐδὲ ὑπὸ τὸν μόδιον, ἀλλ' ἐπὶ τὴν λυχνίαν, ἵνα οἱ εἰσπορευόμενοι τὸ φέγγος βλέπωσιν.**

21. Jesu Stellung zum Gesetz. Matth 5 17-20

17 Μὴ νομίσητε ὅτι ἦλθον καταλῦσαι τὸν νόμον ἢ τοὺς προφῆτας· οὐκ ἦλθον καταλῦσαι ἀλλὰ πληρῶσαι. 18 ἀμὴν γὰρ λέγω ὑμῖν, ἕως ἂν παρέλθῃ ὁ

* Mark 9 50 (132. S. 111): 50 Καλὸν τὸ ἅλα· ἐὰν δὲ τὸ ἅλα ἄναλον γένηται, ἐν τίνι αὐτὸ ἀρτύσετε;

** Mark 4 21 (94. S. 73): 21 Καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς ὅτι μὴ ἔρχεται ὁ λόγος ἵνα ὑπὸ τὸν μόδιον τεθῇ ἢ ὑπὸ τὴν κλίνην; οὐκ ἵνα ἐπὶ τὴν λυχνίαν τεθῇ;

Luk 8 16 (94. S. 73): Οὐδεὶς δὲ λύχνον ἄφωσ καλύπτει αὐτὸν σκεύει ἢ ὑποκάτω κλίνης τίθειται, ἀλλ' ἐπὶ λυχνίας τίθειται, ἵνα οἱ εἰσπορευόμενοι βλέπωσιν τὸ φῶς.

Matth 5 11 διώξουσιν NW Δ Θ Σ 543] διώξουσιν B' C E G H . . min | ψευδόμενοι] - D b c g h k sy^s
 Or Tert Hil Lef | ἐμοῦ] δικαιοσύνης D a b c g k; τ. ὀνόματός μου sy^s c.

Zu Mt 5 14: Λέγει Ἰησοῦς· πόλις οικοδομημένη ἐπ' ἄκρον [δ]όρους ὑψηλοῦ[ς?] καὶ ἐστηρικμένη οὕτε πε[σ]εῖν δύναται οὐδὲ κρυ[β]ῆναι. Oxyrhynchus I Nr. 6.

Ev. Ebion. VZu Mt 5 17. 1 Ἦλθον (-εν) καταλῦσαι τὰς θυσίας καὶ ἐὰν μὴ παύσησθε τοῦ θύειν, οὐ παύσεται ἀφ' ὑμῶν ἡ ὀργή. E p i p h., Haer. 30 16.

Ev. Aeg. Ἦλθον καταλῦσαι τὰ ἔργα τῆς θηλείας. Cle'm. Alex., Strom., III 9 68 (s. zu Mt 19 1. S. 148).

οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ, ἵωτα ἐν ἧ μία κεραία οὐ μὴ παρέλθῃ ἀπὸ τοῦ νόμου, ἕως ἂν πάντα γένηται.* 19 ὃς ἐὰν οὖν λύσῃ μίαν τῶν ἐντολῶν τούτων τῶν ἐλαχίστων καὶ διδάξῃ οὕτως τοὺς ἀνθρώπους, ἐλάχιστος κληθήσεται ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν· ὃς δ' ἂν ποιήσῃ καὶ διδάξῃ, οὕτως μέγας κληθήσεται ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν. 20 λέγω γὰρ ὑμῖν ὅτι ἐὰν μὴ περισσεύσῃ ὑμῶν ἡ δικαιοσύνη πλεῖον τῶν γραμματέων καὶ Φαρισαίων, οὐ μὴ εἰσέλθητε εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν.

22. Vom Töten. Matth 5 21-26

21 Ἠκούσατε ὅτι ἐρρέθη τοῖς ἀρχαίοις· οὐ φονεύσεις· ὃς δ' ἂν φονεύσῃ, ἔνοχος ἔσται τῇ κρίσει. 22 ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν ὅτι πᾶς ὁ ὀργιζόμενος τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ, ἔνοχος ἔσται τῇ κρίσει· ὃς δ' ἂν εἴπῃ τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ ῥαγά, ἔνοχος ἔσται τῷ συνεδρίῳ· ὃς δ' ἂν εἴπῃ μωρέ, ἔνοχος ἔσται εἰς τὴν γέενναν τοῦ πυρός.

23 Ἐὰν οὖν προσφέρῃς τὸ δῶρόν σου ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον καὶ κεῖ μνησθῆς ὅτι ὁ ἀδελφός σου ἔχει τι κατὰ σοῦ, 24 ἄφες ἐκεῖ τὸ δῶρόν σου ἔμπροσθεν τοῦ θυσιαστηρίου καὶ ὑπάγε πρῶτον διαλλάγηθι τῷ ἀδελφῷ σου, καὶ τότε ἐλθὼν πρόσφερε τὸ δῶρόν σου.

25 Ἰσθι εὐνοῶν τῷ ἀντιδίκῳ σου ταχὺ ἕως ὅτου εἶ μετ' αὐτοῦ ἐν τῇ ὁδῷ· μήποτε σε παραδῶ ὁ ἀντίδικος τῷ κριτῇ καὶ ὁ κριτὴς τῷ ὑπηρέτῃ, καὶ εἰς φυλακὴν βληθῆς. 26 ἀμὴν λέγω σοι, οὐ μὴ ἐξέλθῃς ἐκεῖθεν ἕως ἂν ἀποδῷς τὸν ἕσχατον κοδράντην.

12 57-59 (161. S. 131f.): 57 Τί δὲ καὶ ἀφ' ἑαυτῶν οὐ κρίνετε τὸ δίκαιον; 58 ὡς γὰρ ὑπάγεις μετὰ τοῦ ἀντιδίκου σου ἐπ' ἄρονον, ἐν τῇ ὁδῷ ὁδὸς ἐργασίαν ἀπηλλάχθαι ἀπ' αὐτοῦ, μήποτε κατασύρῃ σε πρὸς τὸν κριτὴν, καὶ ὁ κριτὴς σε παραδώσει τῷ πράκτορι, καὶ ὁ πράκτωρ σε βαλεῖ εἰς φυλακὴν. 59 λέγω σοι, οὐ μὴ ἐξέλθῃς ἐκεῖθεν ἕως καὶ τὸ ἕσχατον λεπτὸν ἀποδῷς.

23. Vom Ehebruch. Matth 5 27-30

27 Ἠκούσατε ὅτι ἐρρέθη· οὐ μοιχεύσεις. 28 ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν ὅτι πᾶς ὁ βλέπων γυναῖκα πρὸς τὸ ἐπιθυμῆσαι ἤδη ἐμοίχευσεν αὐτήν ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ.

29 Εἰ δὲ ὁ ὀφθαλμὸς σου ὁ δεξιὸς σκανδαλίζει σε, ἔξελε αὐτὸν καὶ βάλε ἀπὸ σοῦ· συμφέρει γάρ σοι ἵνα ἀπόληται ἐν τῶν μελῶν σου καὶ μὴ ὅλον τὸ σῶμά σου βληθῇ εἰς γέενναν. 30 καὶ εἰ ἡ δεξιὰ σου χεὶρ σκανδαλίζει σε, ἔκ-

* Luk 16 17 (176. S. 141): 17 Εὐκοπώτερον δέ ἐστιν τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν παρελθεῖν ἢ τοῦ νόμου μίαν κεραίαν πεσεῖν. (Vgl. 221. Mt 24 35 = Mk 13 31 = Luk 21 33 S. 183.)

Mt 5 21; Ex 20 13 Dt 5 17; Ex 21 12 Lev 24 17 Dt 17 8. 5 27; Ex 20 14 Dt 5 17.

Matth 5 22 αὐτοῦ 1° N* B 48 198 vg Iust Tert Or Eus Bas] + εἰκῆ Unc^{re1} min verss patr | εἴπη' 2°] + τ. ἀδελφῷ αὐτ. L Θ 1-209 13-124 700 1071 ff sy^{s c} bo arm. 28 ἐπιθυμῆσαι N 236 440 r Tert Clem Or] + αὐτήν (αὐτῆς) Unc (: N) min verss patr. 30 - D sy^s.

Ev. sec. Naz. Zu Mt 5 24. Et nunquam, inquit, laeti sitis, nisi quum fratrem vestrum videritis in caritate. Hieron., in Ephes. 5 4,

κοπον αὐτήν καὶ βάλε ἀπὸ σοῦ· συμφέρει γάρ σοι ἵνα ἀπόληται ἐν τῶν μελῶν σου καὶ μὴ ὄλον τὸ σῶμά σου εἰς γέενναν ἀπέλθῃ.*

24. Von der Ehescheidung. Matth 5 31-32

³¹ Ἐρρέθη δέ· ὅς ἂν ἀπολύσῃ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ, δότω αὐτῇ ἀποστάσιον. ³² ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν ὅτι πᾶς ὁ ἀπολύων τὴν γυναῖκα αὐτοῦ παρεκτός λόγου πορνείας, ποιεῖ αὐτὴν μοιχευθῆναι, καὶ ὅς ἐὰν ἀπολελυμένην γαμήσῃ, μοιχᾶται.

Matth 19 9
(187. S. 147)

⁹ Λέγω δὲ ὑμῖν ὅτι ὅς ἂν ἀπολύσῃ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ καὶ ἐπιπορνείῃ καὶ γαμήσῃ ἄλλην, μοιχᾶται.

Mark 10 11-12
(187. S. 147)

¹¹ Καὶ λέγει αὐτοῖς· ὅς ἂν ἀπολύσῃ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ καὶ γαμήσῃ ἄλλην, μοιχᾶται ἐπ' αὐτήν. ¹² καὶ ἐὰν αὐτὴ ἀπολύσασα τὸν ἄνδρα αὐτῆς γαμήσῃ ἄλλον, μοιχᾶται.

Luk 16 18
(176. S. 141)

¹⁸ Πᾶς ὁ ἀπολύων τὴν γυναῖκα αὐτοῦ καὶ γαμῶν ἕτεραν μοιχεύει, καὶ ὁ ἀπολελυμένην ἀπὸ ἀνδρὸς γαμῶν μοιχεύει.

25. Vom Schwören. Matth 5 33-37

(Vgl. 210. Matth 23 16-22. S. 174)

³³ Πάλιν ἠκούσατε ὅτι ἐρρέθη τοῖς ἀρχαίοις· οὐκ ἐπιπορκήσεις, ἀποδώσεις δὲ τῷ κυρίῳ τοὺς ὄρκους σου. ³⁴ ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν μὴ ὀμόσαι ὄλως· μήτε ἐν τῷ οὐρανῷ, ὅτι θρόνος ἐστὶν τοῦ θεοῦ. ³⁵ μήτε ἐν τῇ γῆ, ὅτι ὑποπόδιόν ἐστιν τῶν ποδῶν αὐτοῦ· μήτε εἰς Ἱεροσόλυμα, ὅτι πόλις ἐστὶν τοῦ μεγάλου βασιλέως· ³⁶ μήτε ἐν τῇ κεφαλῇ σου ὀμόσης, ὅτι οὐ δύνασαι μίαν τρίχα λευκὴν ποιῆσαι ἢ μέλαιναν. ³⁷ ἔστω δὲ ὁ λόγος ὑμῶν ναὶ ναί, οὐ οὐ· τὸ δὲ περισσὸν τούτων ἐκ τοῦ πονηροῦ ἐστίν.

* Matth 18 8-9 (131. S. 110f.):

⁸ Εἰ δὲ ἡ χεὶρ σου ἢ ὁ πούς σου σκανδαλίζει σε, ἔκκοπον αὐτὸν καὶ βάλε ἀπὸ σοῦ· καλὸν σοὶ ἐστὶν εἰσελθεῖν εἰς τὴν ζωὴν κλυτὸν ἢ χωλόν, ἢ δύο χεῖρας ἢ δύο πόδας ἔχοντα βληθῆναι εἰς τὸ πῦρ τὸ αἰώνιον.

⁹ καὶ εἰ ὁ ὀφθαλμός σου σκανδαλίζει σε, ἔξελε αὐτὸν καὶ βάλε ἀπὸ σοῦ· καλὸν σοὶ ἐστὶν μονόφθαλμον εἰς τὴν ζωὴν εἰσελθεῖν, ἢ δύο ὀφθαλμούς ἔχοντα βληθῆναι εἰς τὴν γέενναν τοῦ πυρός.

Mark 9 43-48 (131. S. 110f.):

⁴³ Καὶ ἐὰν σκανδαλίσῃ σε ἡ χεὶρ σου, ἀκόκοπον αὐτήν· καλὸν ἐστὶν σε κλυτὸν εἰσελθεῖν εἰς τὴν ζωὴν, ἢ τὰς δύο χεῖρας ἔχοντα ἀπελθεῖν εἰς τὴν γέενναν, εἰς τὸ πῦρ τὸ ἄσβεστον. ⁴⁵ καὶ ἐὰν ὁ πούς σου σκανδαλίσῃ σε, ἀκόκοπον αὐτόν. καλὸν ἐστὶν σε εἰσελθεῖν εἰς τὴν ζωὴν χωλόν, ἢ τοὺς δύο πόδας ἔχοντα βληθῆναι εἰς τὴν γέενναν. ⁴⁷ καὶ ἐὰν ὁ ὀφθαλμός σου σκανδαλίσῃ σε, ἔκβαλε αὐτόν· καλὸν σέ ἐστὶν μονόφθαλμον εἰσελθεῖν εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ, ἢ δύο ὀφθαλμούς ἔχοντα βληθῆναι εἰς τὴν γέενναν, ⁴⁸ ὅπου ὁ σκόληξ αὐτῶν οὐ τελευτᾷ καὶ τὸ πῦρ οὐ σβέννυται.

Mt 5 31; Dt 24 1. 5 33; Lev 19 12 Ex 20 7 Dt 5 11; Nu 30 3 Dt 23 22.

Matth 5 32 κ. ὅς ἐὰν ἀπολ. γαμ. μοιχ.] κ. ὁ ἀπολ. γαμήσας μοιχ. B 174 372; - D 64 a b k. ³⁷ ἔστω] ἔστω B Σ 245 700 999 1375 Eus | καὶ ναί, οὐ οὐ] τὸ ναὶ ναὶ καὶ τὸ οὐ οὐ Θ 213 arm Iust Clem Clem-hom Cyr Chrys.

26. Von der Wiedervergeltung. Matth 5 38-42

³⁸ Ἠκούσατε ὅτι ἐρρέθη· ὀφθαλμὸν ἀντι
ὀφθαλμοῦ καὶ ὀδόντα ἀντι ὀδόντος ³⁹ ἐγὼ
δὲ λέγω ὑμῖν μὴ ἀντιστῆναι τῷ πο-
νηρῷ· ἀλλ' ὅστις σε ῥαπίζει εἰς τὴν
δεξιὰν σιαγόνα, στρέφον αὐτῷ καὶ τὴν
ἄλλην· ⁴⁰ καὶ τῷ θέλοντί σοι κροθῆναι
καὶ τὸν χιτῶνά σου λαβεῖν, ἄφες αὐτῷ
καὶ τὸ ἱμάτιον· ⁴¹ καὶ ὅστις σε ἀγγα-
ρεύσει μίλιον ἔν, ὕπαγε μετ' αὐτοῦ δύο.
⁴² τῷ αἰτοῦντί σε ὀδός, καὶ τὸν θέλοντα
ἀπὸ σοῦ δανίσασθαι μὴ ἀποστραφῆς.

6 29-30 (75. S. 59): ²⁹ Τῷ τέπτοντί σε
εἰς τὴν σιαγόνα πάρεχε καὶ τὴν
ἄλλην, καὶ ἀπὸ τοῦ αἵροντός σου
τὸ ἱμάτιον καὶ τὸν χιτῶνα μὴ κωλύσῃς.

³⁰ παντί
αἰτοῦντί σε δίδου, καὶ ἀπὸ τοῦ αἵροντος
τὰ σὰ μὴ ἀπαιτεῖ.

27. Von der Feindesliebe. Matth 5 43-48

⁴³ Ἠκούσατε ὅτι ἐρρέθη· ἀγαπήσεις
τὸν πλησίον σου καὶ μισήσεις τὸν ἐχθρόν
σου. ⁴⁴ ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν, ἀγαπᾶτε τοὺς
ἐχθρούς ὑμῶν

καὶ προσεύχεσθε ὑπὲρ τῶν
διωκόντων ὑμᾶς· ⁴⁵ ὅπως γένησθε υἱοὶ
τοῦ πατρὸς ὑμῶν τοῦ ἐν οὐρανοῖς, ὅτι
τὸν ἥλιον αὐτοῦ ἀνατέλλει ἐπὶ πονηροῦς
καὶ ἀγαθοῦς καὶ βρέχει ἐπὶ δικαίους
καὶ ἀδίκους. ⁴⁶ ἐὰν γὰρ ἀγαπήσητε τοὺς
ἀγαπῶντας ὑμᾶς, τίνα μισθὸν ἔχετε;
οὐχὶ καὶ οἱ τελῶναι τὸ αὐτὸ ποιοῦσιν;
⁴⁷ καὶ ἐὰν ἀσπάσησθε τοὺς ἀδελφούς
ὑμῶν μόνον, τί περισσὸν ποιεῖτε; οὐχὶ
καὶ οἱ ἐθνικοὶ τὸ αὐτὸ ποιοῦσιν;

6 27-28. 32-36 (75. S. 59f.): ²⁷ Ἀλλὰ ὑμῖν
λέγω τοῖς ἀκούουσιν· ἀγαπᾶτε τοὺς
ἐχθρούς ὑμῶν, καλῶς ποιεῖτε τοῖς
μισοῦσιν ὑμᾶς, ²⁸ εὐλογεῖτε τοὺς κατα-
ρωμένους ὑμᾶς, προσεύχεσθε περὶ τῶν
ἐπηρεάζοντων ὑμᾶς.

s. u. v. 35

³² καὶ εἰ ἀγαπᾶτε τοὺς
ἀγαπῶντας ὑμᾶς, ποία ὑμῖν χάρις ἐστίν;
καὶ γὰρ οἱ ἁμαρτωλοὶ τοὺς ἀγαπῶντας
αὐτούς ἀγαπῶσιν. ³³ καὶ γὰρ ἐὰν ἀγαθο-
ποιῆτε τοὺς ἀγαθοποιούντας ὑμᾶς, ποία
ὑμῖν χάρις ἐστίν; καὶ οἱ ἁμαρτωλοὶ τὸ
αὐτὸ ποιοῦσιν. ³⁴ καὶ ἐὰν δανίσῃτε παρ'
ᾧ ἐλπίζετε λαβεῖν, ποία ὑμῖν χάρις
ἐστίν; καὶ ἁμαρτωλοὶ ἁμαρτωλοῖς δανί-
ζουσι ἵνα ἀπολάβωσι τὰ ἴσα.

³⁵ Πλὴν ἀγαπᾶτε τοὺς ἐχθρούς ὑμῶν
καὶ ἀγαθοποιεῖτε καὶ δανίζετε μηδένα

Mt 5 38: Ex 21 24 Dt 19 21 Lev 24 20. 5 43: Lev 19 18.

Matth 5 ³⁹ ῥαπίζει **NBNΦ** 21 33 399 700 1424] ῥαπίζει **DELΔΘ** . . min it (*percusserit*) | δεξιάν]
- D k sy^s Tat | σιαγόνα **NW** min] σιαγ. σου **BD** lat (: : a f h); ~ **ELΔ** . . min ⁴¹ ἀγαπ. τ. ἐχθρ. ὑμ.
NB 1-209 22 1071 k sy^s c sa bo Or] + εὐλογεῖτε τοὺς καταρωμένους ὑμᾶς 213 arm Tat Tert Clem; + καλῶς
ποιεῖτε τοὺς μισοῦντας ὑμᾶς 482 lat ; + εὐλ. τ. κατ. ὑμ., καλ. ποι. τ. μισ. ὑμ. Unc^{rel} min e f h sy^{vg} hl aeth
go Eus | διωκόντων] ἐπηρεάζοντων (ὑμᾶς) καὶ διωκ. **D L Δ Θ** . . min lat (~ l vg) sy^{vg} hl arm. ⁴² ὅτι]
ὅ: lat (: : k) sy patr. ⁴⁶ τὸ αὐτό] οὕτως **D Z** 33 . h k sy^s c bo aeth; τοῦτο 1-209 lat ⁴⁷ - k sy^s Tat
ἀδελφ. **NBDZΘ** 1 13-124 372 lat (: : f h) sy] + φιλ. **EGLWΔΘ** . . min f h arm | ἐθνικοὶ **NBDZ** min it
(: : h)] τελῶναι **ELΔΘ** . . min h sy^{vg} hl arm (+ καὶ ἁμαρτωλοὶ) | τὸ αὐτό **NBDMUWZ** . . 1-209
13-124-346 28 33 372 700 892 sy^{vg}] οὕτως **EGLHΔΘ** . . min h bo sy^c; τοῦτο 22 251 660 726 1604 lat (: : h).

s. o. v. 45

48 ἔσεσθε οὖν ὑμεῖς τέλειοι
ὡς ὁ πατήρ ὑμῶν ὁ οὐράνιος τέλειός ἐστιν.

ἀπελπίζοντες· καὶ ἔσται ὁ μισθὸς ὑμῶν
πολύς, καὶ ἔσεσθε υἱοὶ ὑψίστου, ὅτι
αὐτὸς χρηστός ἐστιν ἐπὶ τοὺς ἀχαρίστους
καὶ πονηροὺς. 36 γίνεσθε οἰκτιρῶνες,
καθὼς ὁ πατήρ ὑμῶν οἰκτιρῶν ἐστίν.

28. Vom Almosen. Matth 6 1—4

1 Προσέχετε δὲ τὴν δικαιοσύνην ὑμῶν μὴ ποιεῖν ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων
πρὸς τὸ θεαθῆναι αὐτοῖς· εἰ δὲ μήγε, μισθὸν οὐκ ἔχετε παρὰ τῷ πατρὶ
ὑμῶν τῷ ἐν οὐρανοῖς· 2 ὅταν οὖν ποιῆς ἐλεημοσύνην, μὴ σαλπίσσης ἔμπροσθέν
σου, ὡσπερ οἱ ὑποκριταὶ ποιοῦσιν ἐν ταῖς συναγωγαῖς καὶ ἐν ταῖς ῥύμαις,
ὅπως δοξασιῶσιν ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων· ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἀπέχουσι τὸν μισθὸν
αὐτῶν. 3 σοῦ δὲ ποιῶντος ἐλεημοσύνην μὴ γνώτω ἡ ἀριστερά σου τί ποιεῖ ἡ
δεξιὰ σου, 4 ὅπως ἡ σοῦ ἐλεημοσύνη ᾗ ἐν τῷ κρυπτῷ, καὶ ὁ πατήρ σου ὁ
βλέπων ἐν τῷ κρυπτῷ ἀποδώσει σοι.

29. Vom Beten. Matth 6 5—8

5 Καὶ ὅταν προσεύχησθε, οὐκ ἔσεσθε ὡς οἱ ὑποκριταί· ὅτι φιλοῦσιν
ἐν ταῖς συναγωγαῖς καὶ ἐν ταῖς γωνίαις τῶν πλατειῶν ἐστῶτες προσεύχεσθαι,
ὅπως φανῶσιν τοῖς ἀνθρώποις. ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἀπέχουσι τὸν μισθὸν αὐ-
τῶν. 6 σὺ δὲ ὅταν προσεύχη, εἰσελθε εἰς τὸ ταμεῖόν σου καὶ κλείσας τὴν θύ-
ραν σου πρόσευξαι τῷ πατρὶ σου τῷ ἐν τῷ κρυπτῷ, καὶ ὁ πατήρ σου ὁ βλέ-
πων ἐν τῷ κρυπτῷ ἀποδώσει σοι.

7 Προσευχόμενοι δὲ μὴ βατταλογήητε ὡσπερ οἱ ἐθνικοί· δοκοῦσιν γὰρ
ὅτι ἐν τῇ πολυλογίᾳ αὐτῶν εἰσακουσθήσονται. 8 μὴ οὖν ὁμοιωθῆτε αὐτοῖς·
οἶδεν γὰρ ὁ πατήρ ὑμῶν ὃν χρεῖαν ἔχετε πρὸ τοῦ ὑμᾶς αἰτῆσαι αὐτόν.

30. Das Unser-Vater. Matth 6 9—15

9 Οὕτως οὖν προσεύχεσθε
ὑμεῖς· πάτερ ἡμῶν ὁ ἐν τοῖς
οὐρανοῖς, ἁγιασθήτω τὸ ὄνομά
σου· 10 ἐλθάτω ἡ βασιλεία σου·
γενηθήτω τὸ θέλημά σου ὡς
ἐν οὐρανῷ καὶ ἐπὶ γῆς· 11 τὸν
ἄρτον ἡμῶν τὸν ἐπιούσιον δός
ἡμῖν σήμερον· 12 καὶ ἄφες ἡμῖν
τὰ ὀφειλήματα ἡμῶν, ὡς καὶ

11 2—4 (146. S. 119): 2 ΕΙ-
πεν δὲ αὐτοῖς· ὅταν προσεύ-
χησθε, λέγετε· πάτερ,
ἁγιασθήτω τὸ ὄνομά
σου· ἐλθάτω ἡ βασιλεία σου·

3 τὸν
ἄρτον ἡμῶν τὸν ἐπιούσιον
δίδου ἡμῖν τὸ καθ' ἡμέραν·
4 καὶ ἄφες ἡμῖν τὰς ἁμαρ-
τίας ἡμῶν, καὶ γὰρ αὐτοὶ

Matth 6 1 δὲ 19 S L Z Σ min g sy vg lb bo aeth] — B D E G H K . . min lat sy c arm | ἐν οὐραν.
S D Z 1 33 Chr] ἐν τοῖς οὐρ. Unc¹ . . min. 4 ἀποδ. S B C L K min lat sy s^c Or Chr] αὐτὸς ἀποδ.
D E M S W A . . min. 5 φιλῶσιν] + στήναι D it sy c vg | προσεύχεσθαι] καὶ προσευχόμενοι D h. 8 γὰρ]
+ ὁ θεός S B sa αἰτῆσαι αὐτ.] ἀποῖξαι τὸ στόμα D h. 10 ὡς] — D a b e k Tert Aug | ἐπὶ γῆς
S B W Z Δ Σ Φ 1 22 406 660 1093 1396 Clem Or Chr] ἐπὶ τῆς γ. D E G K L Θ . . min.

ἡμεῖς ἀφήκαμεν τοῖς ὀφειλέταις ἡμῶν· ¹³ καὶ μὴ εἰσενέγκῃς ἡμᾶς εἰς πειρασμόν, ἀλλὰ ῥῦσαι ἡμᾶς ἀπὸ τοῦ πονηροῦ.

¹⁴ Ἐὰν γὰρ ἀφήτε τοῖς ἀνθρώποις τὰ παραπτώματα αὐτῶν, ἀφήσει καὶ ὑμῖν ὁ πατὴρ ὑμῶν ὁ οὐράνιος· ¹⁵ ἐὰν δὲ μὴ ἀφήτε τοῖς ἀνθρώποις, οὐδὲ ὁ πατὴρ ὑμῶν ἀφήσει τὰ παραπτώματα ὑμῶν.

ἀφίομεν παντὶ ὀφείλοντι ἡμῖν· καὶ μὴ εἰσενέγκῃς ἡμᾶς εἰς πειρασμόν.

11 25-26 (201. S. 163)

²⁵ Καὶ ὅταν στήσετε προσευχόμενοι, ἀφίετε εἴ τι ἔχετε κατὰ τινος, ἵνα καὶ ὁ πατὴρ ὑμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς ἀφῆ ὑμῖν τὰ παραπτώματα ὑμῶν. [²⁶ εἰ δὲ ὑμεῖς οὐκ ἀφίετε, οὐδὲ ὁ πατὴρ ὑμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς ἀφήσει τὰ παραπτώματα ὑμῶν.]

31. Vom Fasten. Matth 6 16-18

¹⁶ Ὅταν δὲ νηστεύητε, μὴ γίνεσθε ὡς οἱ ὑποκριταὶ σκυθρωποί· ἀφανίζουσιν γὰρ τὰ πρόσωπα αὐτῶν ὅπως φανῶσιν τοῖς ἀνθρώποις νηστεύοντες· ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἀπέχουσιν τὸν μισθὸν αὐτῶν. ¹⁷ σὺ δὲ νηστεύων ἄλειψαί σου τὴν κεφαλὴν καὶ τὸ πρόσωπόν σου νίψαι, ¹⁸ ὅπως μὴ φανῆς τοῖς ἀνθρώποις νηστεύων ἀλλὰ τῷ πατρὶ σου τῷ ἐν τῷ κρυφαίῳ, καὶ ὁ πατὴρ σου ὁ βλέπων ἐν τῷ κρυφαίῳ ἀποδώσει σοι.

32. Vom Schätzesammeln. Matth 6 19-21

¹⁹ Μὴ θησαυρίζετε ὑμῖν θησαυροὺς ἐπὶ τῆς γῆς, ὅπου σῆς καὶ βρῶσις ἀφανίζει, καὶ ὅπου κλέπται διορύσσουσιν καὶ κλέπτουσιν· ²⁰ θησαυρίζετε δὲ ὑμῖν θησαυροὺς ἐν οὐρανῷ, ὅπου οὔτε σῆς οὔτε βρῶσις ἀφανίζει, καὶ ὅπου κλέπται οὐ διορύσσουσιν οὐδὲ κλέπτουσιν. ²¹ ὅπου γὰρ ἔστιν ὁ θησαυρὸς σου, ἐκεῖ ἔσται καὶ ἡ καρδιά σου.

12 33-34 (157. S. 129): ³³ Πωλήσατε τὰ ὑπάρχοντα ὑμῶν καὶ δότε ἐλεημοσύνην·

ποιήσατε ἑαυτοῖς βαλλάντια μὴ παλαιούμενα, θησαυρὸν ἀνέκλειπτον ἐν τοῖς οὐρανοῖς, ὅπου κλέπτῃς οὐκ ἐγγίζει οὐδὲ σῆς διαφθείρει.

³⁴ ὅπου γὰρ ἔστιν ὁ θησαυρὸς ὑμῶν, ἐκεῖ καὶ ἡ καρδιά ὑμῶν ἔσται.

Matth 6 ¹² ἀφήκαμεν **Σ*** BZ 1 sy^{vg} hl Or Bas] ἀφίομεν DL (-ομεν) W Δ Π Θ Σ 33 157 565 .; ἀφίεμεν **Σ** G K M . . min lat sy^c arm aeth. ¹³ πονηροῦ] + ὅτι σοῦ ἔστιν ἡ βασιλεία (- k sa) καὶ ἡ δύναμις (κ. ἢ δ. - sy^c) καὶ ἡ δόξα (κ. ἢ δ. - k) εἰς τοὺς αἰῶνας (ἀμὴν) E L W Δ Σ . . min f g k q sy^c vg hl pal sa arm aeth. ¹⁵ ἀνθρ. **Σ** D 1-118-209 22 . . lat sy^{vg} bo Aug . .] + τὰ παραπτ. αὐτῶν Unc^{rel} min b f q sa sy^c arm. ²⁰ οὐδὲ κλέπτ.] καὶ κλέπτ. **Σ** 1-118-209 it (: l) sy^c sa; - W k.

Zu Matth 6 16: Λέγει Ἰησοῦς· ἐὰν μὴ νηστεύσητε τὸν κόσμον, οὐ μὴ εὕρητε τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ, καὶ ἐὰν μὴ σαββατίσητε τὸ σάββατον, οὐκ ὄψεσθε τὸν πατέρα. Oxyrhynchus I Nr. 2.

33. Parabel vom Auge. Matth 6 22—23

²² Ὁ λόγος τοῦ σώματός ἐστιν ὁ ὀφθαλμός. ἐὰν ᾗ ὁ ὀφθαλμός σου ἀπλοῦς, ὅλον τὸ σῶμά σου φωτεινὸν ἔσται· ²³ ἐὰν δὲ ὁ ὀφθαλμός σου πονηρὸς ᾗ, ὅλον τὸ σῶμά σου σκοτεινὸν ἔσται. εἰ οὖν τὸ φῶς τὸ ἐν σοὶ σκότος ἐστίν, τὸ σκότος πόσον.

11 34—36 (153. S. 123f.): ³⁴ Ὁ λόγος τοῦ σώματός ἐστιν ὁ ὀφθαλμός σου. ὅταν ὁ ὀφθαλμός σου ἀπλοῦς ᾗ, καὶ ὅλον τὸ σῶμά σου φωτεινὸν ἔσται· ἐπὶ δὲ πονηρὸς ᾗ, καὶ τὸ σῶμά σου σκοτεινόν. ³⁵ σκόπει οὖν μὴ τὸ φῶς τὸ ἐν σοὶ σκότος ἐστίν. ³⁶ εἰ οὖν τὸ σῶμά σου ὅλον φωτεινόν, μὴ ἔχον τι μέρος σκοτεινόν, ἔσται φωτεινὸν ὅλον ὡς ὅταν ὁ λόγος τῆ ἀστραπῆ φωτίζῃ σε.

34. Vom Doppeldienst. Matth 6 24

²⁴ Οὐδεὶς δύναται δυοὶ κυρίους δουλεύειν· ἢ γὰρ τὸν ἓνα μισήσει καὶ τὸν ἕτερον ἀγαπήσει, ἢ ἐνὸς ἀνθέξεται καὶ τοῦ ἑτέρου καταφρονήσει. οὐ δύνασθε θεῷ δουλεύειν καὶ μαμωνᾷ.

16 13 (174. S. 140): ¹³ Οὐδεὶς οἰκέτης δύναται δυοὶ κυρίους δουλεύειν· ἢ γὰρ τὸν ἓνα μισήσει καὶ τὸν ἕτερον ἀγαπήσει, ἢ ἐνὸς ἀνθέξεται καὶ τοῦ ἑτέρου καταφρονήσει. οὐ δύνασθε θεῷ δουλεύειν καὶ μαμωνᾷ.

35. Vom Sorgen. Matth 6 25—34

²⁵ Διὰ τοῦτο λέγω ὑμῖν, μὴ μεριμνᾶτε τῇ ψυχῇ ὑμῶν τί φάγητε, μηδὲ τῷ σώματι· ὑμῶν τί ἐνδύσθητε. οὐχὶ ἡ ψυχὴ πλεῖον ἔστιν τῆς τροφῆς καὶ τὸ σῶμα τοῦ ἐνδύματος; ²⁶ ἐμβλέπατε εἰς τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ, ὅτι οὐ σπεύρουσιν οὐδὲ θερίζουσιν οὐδὲ συνάγουσιν εἰς ἀποθήκας, καὶ ὁ πατήρ ὑμῶν ὁ οὐράνιος τρέφει αὐτά· οὐχ ὑμεῖς μᾶλλον διαφέρετε αὐτῶν; ²⁷ τίς δὲ ἐξ ὑμῶν μεριμνῶν δύναται προσθεῖναι ἐπὶ τὴν ἡλικίαν αὐτοῦ πῆχυν ἓνα; ²⁸ καὶ περὶ ἐνδύματος τί μεριμνᾶτε; καταμάθετε τὰ κρίνα τοῦ ἀγροῦ, πῶς ἀξάνουσιν· οὐ κοπιῶσιν οὐδὲ νήθουσιν. ²⁹ λέγω δὲ ὑμῖν ὅτι οὐδὲ Σολομῶν ἐν πάσῃ τῇ δόξῃ αὐτοῦ περιεβάλετο ὡς ἐν τούτων. ³⁰ εἰ

12 22—31 (157. S. 128f.): ²² Εἶπεν δὲ πρὸς τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ· διὰ τοῦτο ὑμῖν λέγω, μὴ μεριμνᾶτε τῇ ψυχῇ τί φάγητε, μηδὲ τῷ σώματι τί ἐνδύσθητε.

²³ ἡ ψυχὴ πλεῖον ἔστιν τῆς τροφῆς καὶ τὸ σῶμα τοῦ ἐνδύματος. ²⁴ κατανοήσατε τοὺς κόρακας, οὐτε σπεύρουσιν οὐτε θερίζουσιν, οἷς οὐκ ἔστιν ταμεῖον οὐδὲ ἀποθήκη, καὶ ὁ θεὸς τρέφει αὐτούς· πόσῳ μᾶλλον ὑμεῖς διαφέρετε τῶν πετεινῶν. ²⁵ τίς δὲ ἐξ ὑμῶν μεριμνῶν δύναται προσθεῖναι ἐπὶ τὴν ἡλικίαν αὐτοῦ πῆχυν; ²⁶ εἰ οὖν οὐδὲ ἐλάχιστον δύνασθε, τί περὶ τῶν λοιπῶν μεριμνᾶτε; ²⁷ κατανοήσατε τὰ κρίνα, πῶς οὐτε νήθει οὐτε ὑφαίνει λέγω δὲ ὑμῖν, οὐδὲ Σολομῶν ἐν πάσῃ τῇ δόξῃ αὐτοῦ περιεβάλετο ὡς ἐν τούτων. ²⁸ εἰ

Matth 6 ²² *ἐάν* N* 273 485 . a c ff l q aur vg sy^c arm aeth] + οὖν Unc (: N) min f g h k sy vg hl sa bo.
²⁵ φάγητε N Σ 1 4 22 174 372 660 892 . a b ff k l vg sy^c pal sa Or Clem Bas] + ἢ τί πίητε BW Φ 13-124
27 33 118-209 . . e f g l q bo arm; καὶ τί πί. E G K M L N Δ Θ Σ . . min sy vg hl Or.

δὲ τὸν χόρτον τοῦ ἀγροῦ σήμερον ὄντα
καὶ αὔριον εἰς κλίβανον βαλλόμενον ὁ
θεὸς οὕτως ἀμφιένυσεν, οὐ πολλῶ μᾶλλον
ὑμᾶς, ὀλιγόπιστοι; ³¹ μὴ οὖν μεριμνήσητε
λέγοντες· τί φάγωμεν ἢ τί πίωμεν ἢ τί
περιβαλώμεθα; ³² πάντα γὰρ ταῦτα
τὰ ἔθνη ἐπιζητοῦσιν· οἶδεν γὰρ ὁ πατὴρ
ὑμῶν ὁ οὐράνιος ὅτι χηρίζετε τούτων
ἀπάντων. ³³ ζητεῖτε δὲ πρῶτον τὴν
βασιλείαν καὶ τὴν δικαιοσύνην αὐτοῦ,
καὶ ταῦτα πάντα προστεθήσεται ὑμῖν.
³⁴ μὴ οὖν μεριμνήσητε εἰς τὴν αὔριον·
ἢ γὰρ αὔριον μεριμνήσει ἑαυτῆς. ἀρκε-
τὸν τῇ ἡμέρᾳ ἢ κακία αὐτῆς.

δὲ ἐν ἀγρῷ τὸν χόρτον ὄντα σήμερον
καὶ αὔριον εἰς κλίβανον βαλλόμενον ὁ
θεὸς οὕτως ἀμφιέζει, πόσῳ μᾶλλον
ὑμᾶς, ὀλιγόπιστοι. ²⁹ καὶ ὑμεῖς
μὴ ζητεῖτε τί φάγητε καὶ τί πίητε,
καὶ μὴ μετεωρίζεσθε· ³⁰ ταῦτα γὰρ πάντα
τὰ ἔθνη τοῦ κόσμου ἐπιζητοῦσιν· ὑμῶν
δὲ ὁ πατὴρ οἶδεν ὅτι χηρίζετε τούτων.
³¹ πλὴν ζητεῖτε τὴν
βασιλείαν αὐτοῦ,
καὶ ταῦτα προστεθήσεται ὑμῖν.

36. Vom Richten. Matth 7 1—5

¹ Μὴ κρίνετε, ἵνα μὴ κριθῆτε. ² ἐν
ᾧ γὰρ κρίματι κρίνετε κριθήσεσθε,

καὶ ἐν ᾧ μέτρῳ
μετρεῖτε μετρηθήσεται ὑμῖν.*
³ τί δὲ βλέπεις τὸ κάρφος τὸ ἐν τῷ
ὀφθαλμῷ τοῦ ἀδελφοῦ σου, τὴν δὲ ἐν
τῷ σῶ ὀφθαλμῷ δοκὸν οὐ κατανοεῖς;
⁴ ἢ πῶς ἔρεῖς τῷ ἀδελφῷ σου· ἄφες
ἐκβάλλω τὸ κάρφος ἐκ τοῦ ὀφθαλμοῦ
σου, καὶ ἰδοὺ ἡ δοκὸς ἐν τῷ ὀφθαλμῷ
σοῦ. ⁵ ὑποκριτά, ἐκβαλε πρῶτον ἐκ τοῦ
ὀφθαλμοῦ σοῦ τὴν δοκὸν, καὶ τότε δια-
βλέψεις ἐκβαλεῖν τὸ κάρφος ἐκ τοῦ
ὀφθαλμοῦ τοῦ ἀδελφοῦ σου.

6 37—38. 41—42 (76. S. 60): ³⁷ Καὶ
μὴ κρίνετε, καὶ οὐ μὴ κριθῆτε·
καὶ μὴ καταδικάζετε, καὶ οὐ μὴ
καταδικασθῆτε. ἀπολύετε, καὶ ἀπο-
λυθήσεσθε· ³⁸ δίδοτε, καὶ δοθήσεται
ὑμῖν· μέτρον καλὸν πεπεσμένον σεσα-
λευμένον ὑπερεκχυνόμενον δώσουσιν
εἰς τὸν κόλπον ὑμῶν· ᾧ γὰρ μέτρῳ
μετρεῖτε ἀντιμετρηθήσεται ὑμῖν.*
⁴¹ τί δὲ βλέπεις τὸ κάρφος τὸ ἐν τῷ
ὀφθαλμῷ τοῦ ἀδελφοῦ σου, τὴν δὲ
δοκὸν τὴν ἐν τῷ ἰδίῳ ὀφθαλμῷ οὐ
κατανοεῖς; ⁴² πῶς δύνασαι λέγειν
τῷ ἀδελφῷ σου· ἀδελφέ, ἄφες ἐκ-
βάλλω τὸ κάρφος τὸ ἐν τῷ ὀφθαλμῷ
σου, αὐτὸς τὴν ἐν τῷ ὀφθαλμῷ σου
δοκὸν οὐ βλέπων; ὑποκριτά, ἐκβαλε
πρῶτον τὴν δοκὸν ἐκ τοῦ ὀφθαλμοῦ
σοῦ, καὶ τότε διαβλέψεις τὸ κάρφος
τὸ ἐν τῷ ὀφθαλμῷ τοῦ ἀδελφοῦ σου
ἐκβαλεῖν.

* Mark 4 24 (94. S. 74): Καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς· βλέπετε τί ἀκούετε. ἐν ᾧ μέτρῳ μετρεῖτε μετρηθήσεται ὑμῖν, καὶ προστεθήσεται ὑμῖν (cf. Mt 6 33 = Lk 12 31).

Matth 6 ³³ τὴν βασ. κ. τ. δικ. (~ B) αὐτ. (dei k) NB k | am harl* sa bo Eus] τ. βασιλ. τ. θεοῦ κ. τ. δικ. αὐτ. E G L Δ Θ Σ . . min lat sy arm. ³⁴ ἑαυτῆς NSGVW min lat bo] αὐτῆς BL sa; τὰ (τὸ Θ) ἑαυτῆς EK Θ Σ . . min sy^c vg. 7 ⁴ ἐκ NB N Σ 1-118-209 13-124 33 . . sa] ἀπό E L Z Δ Θ . . min.

Zu Mt 6 33 Aiteite (Clem aiteĩsθε) τὰ μεγάλα καὶ τὰ μικρὰ ὑμῖν προστεθήσεται καὶ αἰτεῖτε τὰ ἐπουράνια καὶ τὰ ἐπίγεια ὑμῖν προστεθήσεται. Orig. de orat. 2 2 14 1. Vgl. Clem. Al. Strom. I 24 155.
Zu Mt 7 5 = Lk 6 42. * * * καὶ τότε διαβλέψεις ἐκβαλεῖν τὸ κάρφος τὸ ἐν τῷ ὀφθαλμῷ τοῦ ἀδελφοῦ σου. Oxyrhynchus I Nr. 1.

37. Von der Entweißung des Heiligtums. Matth 7 6

⁶ Μὴ δῶτε τὸ ἅγιον τοῖς κυσίν, μηδὲ βάλητε τοὺς μαργαρίτας ὑμῶν ἐμπροσθεν τῶν χοίρων, μήποτε καταπατήσουσιν αὐτοὺς ἐν τοῖς ποσίν αὐτῶν καὶ στραφέντες ῥήξωσιν ὑμᾶς.

38. Von der Gebetserhörung. Matth 7 7—11

⁷ Αἰτεῖτε καὶ δοθήσεται ὑμῖν· ζητεῖτε, καὶ εὕρησεται· κρούετε, καὶ ἀνοιγήσεται ὑμῖν. ⁸ πᾶς γὰρ ὁ αἰτῶν λαμβάνει, καὶ ὁ ζητῶν εὕρισκει, καὶ τῷ κρούοντι ἀνοιγήσεται. ⁹ ἢ τίς ἐστὶν ἐξ ὑμῶν ἀνθρώπος, ὃν αἰτήσῃ ὁ υἱὸς αὐτοῦ ἄρτον, μὴ λίθον ἐπιδώσει αὐτῷ; ¹⁰ ἢ καὶ ἰχθὺν αἰτήσῃ, μὴ ὄφιν ἐπιδώσει αὐτῷ; ¹¹ εἰ οὖν ὑμεῖς πονηροὶ ὄντες οἴδατε δόματα ἀγαθὰ δίδόναι τοῖς τέκνοις ὑμῶν, πόσῳ μᾶλλον ὁ πατὴρ ὑμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς δώσει ἀγαθὰ τοῖς αἰτοῦσιν αὐτόν.

11 9—13 (148. S. 120): ⁹ Καὶ γὰρ ὑμῖν λέγω, αἰτεῖτε, καὶ δοθήσεται ὑμῖν· ζητεῖτε, καὶ εὕρησεται· κρούετε, καὶ ἀνοιγήσεται ὑμῖν. ¹⁰ πᾶς γὰρ ὁ αἰτῶν λαμβάνει, καὶ ὁ ζητῶν εὕρισκει, καὶ τῷ κρούοντι ἀνοιγήσεται. ¹¹ τίνα δὲ ἐξ ὑμῶν τὸν πατέρα αἰτήσῃ ὁ υἱὸς ἄρτον, μὴ λίθον ἐπιδώσει αὐτῷ; ἢ καὶ ἰχθύν, μὴ ἀντὶ ἰχθύος ὄφιν αὐτῷ ἐπιδώσει; ¹² ἢ καὶ αἰτήσῃ ὄφιν, μὴ ἐπιδώσει αὐτῷ οὐροπύον; ¹³ εἰ οὖν ὑμεῖς πονηροὶ ὑπάρχοντες οἴδατε δόματα ἀγαθὰ δίδόναι τοῖς τέκνοις ὑμῶν, πόσῳ μᾶλλον ὁ πατὴρ ὁ ἐξ οὐρανοῦ δώσει πνεῦμα ἅγιον τοῖς αἰτοῦσιν αὐτόν.

39. Norm der Nächstenliebe. Matth 7 12

¹² Πάντα οὖν ὅσα ἐὰν θέλητε ἵνα ποιῶσιν ὑμῖν οἱ ἄνθρωποι, οὕτως καὶ ὑμεῖς ποιεῖτε αὐτοῖς· οὗτος γὰρ ἐστὶν ὁ νόμος καὶ οἱ προφῆται.

6 31 (75. S. 59): Καὶ καθὼς θέλετε ἵνα ποιῶσιν ὑμῖν οἱ ἄνθρωποι, καὶ ὑμεῖς ποιεῖτε αὐτοῖς ὁμοίως.

40. Die enge Pforte. Matth 7 13—14

¹³ Εἰσελθατε διὰ τῆς στενῆς πύλης· ὅτι πλατεῖα [ἡ πύλη] καὶ εὐρύχωρος ἡ ὁδὸς ἡ ἀπάγουσα εἰς τὴν ἀπώλειαν, καὶ πολλοὶ εἰσὶν οἱ εἰσερχόμενοι δι' αὐτῆς· ¹⁴ ὅτι στενὴ [ἡ πύλη] καὶ τεθλιμμένη ἡ ὁδὸς ἡ ἀπάγουσα εἰς τὴν ζωὴν, καὶ ὀλίγοι εἰσὶν οἱ εὕρισκοντες αὐτήν.

13 23—24 (165. S. 133f): ²³ Εἶπεν δέ τις αὐτῷ· κύριε, εἰ ὀλίγοι οἱ σωζόμενοι; ὁ δὲ εἶπεν πρὸς αὐτούς· ²⁴ ἀγωνίζεσθε εἰσελθεῖν διὰ τῆς στενῆς θύρας, ὅτι πολλοὶ, λέγω ὑμῖν, ζητήσουσιν εἰσελθεῖν καὶ οὐκ ἰσχύσουσιν.

Mt 7 12: Tob 4 15; Sir 34 15.

Matth 7 ⁶ καταπατήσουσιν BCLW XΘ Σ 13-124 33 485] -ωσαν S E K Δ . . min. ⁸ ἀνοιγήσεται] ἀνοίγεται B sy bo. ⁹ ἐπιτῶν] - B L 118 b e g h sy sa bo | αἰτήσῃ S* B C Θ it] ἵνα αἰτήσῃ E G K M L . . min. ¹¹ δόμ. ἀγ.] ἀγ. δόμ. 1-118-209 a b c e i g h k q v g* Cyp; - δόμ. L ff l v g. ¹³ ὅτι] τί 118 (pm kai) a b h l q arm Cyp Let | ἡ πύλη] - S* a b c h k Tat Clem Or. ¹⁴ ὅτι (+ δέ B) S* B* X 157 372 . bo] τί C K M L N Δ Θ . . min lat sy aeth patr; καὶ 209 Chr | ἡ πύλη] - 113 182 482 511 a h k Tert Cyp Clem Or al.

41. Das Kriterium der Frömmigkeit. Matth 7 15—20

¹⁵ Προσέχετε ἀπὸ τῶν ψευδοπροφητῶν, οἵτινες ἔρχονται πρὸς ὑμᾶς ἐν ἐνδύμασιν προβάτων, ἔσωθεν δέ εἰσιν λύκοι ἄρπαγες.

¹⁶ Ἀπὸ τῶν καρπῶν αὐτῶν ἐπιγνώσεσθε αὐτούς. μήτι συλλέγουσιν ἀπὸ ἀκανθῶν σταφυλὰς ἢ ἀπὸ τριβόλων σῦκα; ¹⁷ οὕτως πᾶν δένδρον ἀγαθὸν καρπούς καλοὺς ποιεῖ, τὸ δὲ σαπρὸν δένδρον καρπούς πονηροὺς ποιεῖ.* ¹⁸ οὐ δύναται δένδρον ἀγαθὸν καρπούς πονηροὺς ἐνεγκεῖν, οὐδὲ δένδρον σαπρὸν καρπούς καλοὺς ἐνεγκεῖν. ¹⁹ πᾶν δένδρον μὴ ποιῶν καρπὸν καλὸν ἐκκόπτεται καὶ εἰς πῦρ βάλλεται.** ²⁰ ἄραγε ἀπὸ τῶν καρπῶν αὐτῶν ἐπιγνώσεσθε αὐτούς.

6 43—44 (77. S. 61): ⁴³ Οὐ γὰρ ἐστὶν δένδρον καλὸν ποιῶν καρπὸν σαπρὸν, οὐδὲ πάλιν δένδρον σαπρὸν ποιῶν καρπὸν καλόν. ⁴⁴ ἕκαστον γὰρ δένδρον ἐκ τοῦ ἰδίου καρποῦ γινώσκειται· οὐ γὰρ ἐξ ἀκανθῶν συλλέγουσιν σῦκα, οὐδὲ ἐκ βᾶτου σταφυλὴν τρυγῶσιν.

42. Warnung vor Selbsttäuschung. Matth 7 21—23

²¹ Οὐ πᾶς ὁ λέγων μοι κύριε κύριε, εἰσελεύσεται εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν, ἀλλ' ὁ ποιῶν τὸ θέλημα τοῦ πατρὸς μου τοῦ ἐν τοῖς οὐρανοῖς. ²² πολλοὶ ἐροῦσίν μοι ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ· κύριε κύριε, οὐ τῷ σῷ ὀνόματι ἐπροφητεύσαμεν, καὶ τῷ σῷ ὀνόματι δαίμονια ἐξεβάλομεν, καὶ τῷ σῷ ὀνόματι δυνάμεις πολλὰς ἐποιήσαμεν; ²³ καὶ τότε ὁμολογήσω αὐτοῖς ὅτι οὐδέποτε ἔγνω ὑμᾶς, ἀποχωρεῖτε ἀπ' ἐμοῦ οἱ ἐρταζόμενοι τὴν ἀνομίαν.

6 46 (77. S. 61): ⁴⁶ Τί δέ με καλεῖτε· κύριε κύριε, καὶ οὐ ποιεῖτε ἃ λέγω;

13 26—27 (165. S. 134): ²⁶ Τότε ἄρξεσθε λέγειν· ἐφάγομεν ἐνώπιόν σου καὶ ἐπίομεν, καὶ ἐν ταῖς πλατείαις ἡμῶν ἐδίδαξας. ²⁷ καὶ ἐρεῖ· λέγω ὑμῖν, οὐκ οἶδα ὑμᾶς πόθεν ἐστέ. ἀπέστητε ἀπ' ἐμοῦ πάντες ἐργάται ἀδικίας.

43. Schlußgleichnisse. Matth 7 24—27

²⁴ Πᾶς οὖν ὅστις ἀκούει μου τούτους λόγους καὶ ποιεῖ αὐτούς, ὁμοιωθήσεται ἀνδρὶ φρονίμῳ, ὅστις ᾠκοδόμησεν

6 47—49 (78. S. 61): ⁴⁷ Πᾶς δὲ ἐρχόμενος πρὸς με καὶ ἀκούων μου τῶν λόγων καὶ ποιῶν αὐτούς, ὑποδείξω ὑμῖν τί ἐστὶν ὁμοίος. ⁴⁸ ὁμοίος ἐστὶν ἀνθρώπῳ οἰκοδομοῦντι οἰκίαν, ὃς ἔσκαψεν καὶ

* Matth 12 33 (86. S. 67). *H ποιήσατε τὸ δένδρον καλὸν καὶ τὸν καρπὸν αὐτοῦ καλόν, ἢ ποιήσατε τὸ δένδρον σαπρὸν καὶ τὸν καρπὸν αὐτοῦ σαπρὸν· ἐκ γὰρ τοῦ καρποῦ τὸ δένδρον γινώσκειται.

** Vgl. Matth 3 10 = Luk 3 9 (2. S. 11).

Mt 7 23 = Lk 13 27; Ps 6 9.

Matth 7 15 προσέχ. NBΩ 435 544 565 . . lat sy sa arm aeth patr] + δέ CLLΘ . . min f q bo
¹⁸ ἐνεγκεῖν 1° NB Tert Or] ποιεῖν Unc^{rel} min sa | ἐνεγκ. 2° NB Tert Or] ποιεῖν Unc (: : NB) min sy^c v^a sa.
²¹ οὐρανοῖς] + οὗτος (αὐτός WΦ) εἰσελεύσεται εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν (α WΘΦ 33 471 713 1241
 lat (: : f) sy^c Cyp. ²⁴ τούτους] - BΣ* 544 a g k sy^{pal} Tat Cyp.

αὐτοῦ τὴν οἰκίαν ἐπὶ τὴν πέτραν. ²⁵ καὶ κατέβη ἢ βροχῇ καὶ ἤλθον οἱ ποταμοὶ καὶ ἔπνευσαν οἱ ἄνεμοι καὶ προσέπεσαν τῇ οἰκίᾳ ἐκεῖνῃ, καὶ οὐκ ἔπεσαν· τεθεμελίωτο γὰρ ἐπὶ τὴν πέτραν. ²⁶ καὶ πᾶς ὁ ἀκούων μου τοὺς λόγους τούτους καὶ μὴ ποιῶν αὐτοὺς ὁμοιωθήσεται ἀνδρὶ μωρῷ, ὅστις ὠκοδόμησεν αὐτοῦ τὴν οἰκίαν ἐπὶ τὴν ἄμμον. ²⁷ καὶ κατέβη ἢ βροχῇ καὶ ἤλθον οἱ ποταμοὶ καὶ ἔπνευσαν οἱ ἄνεμοι καὶ προσέκοψαν τῇ οἰκίᾳ ἐκεῖνῃ, καὶ ἔπεσαν, καὶ ἦν ἡ πτώσις αὐτῆς μεγάλη.

εβάνυνεν καὶ ἔθρηνεν θεμέλιον ἐπὶ τὴν πέτραν· πλημμύρης δὲ γενομένης προσέρηξεν ὁ ποταμὸς τῇ οἰκίᾳ ἐκεῖνῃ, καὶ οὐκ ἴσχυσεν σαλευῖσαι αὐτὴν διὰ τὸ καλῶς οἰκοδομηθῆσαι αὐτὴν.

⁴⁹ ὁ δὲ ἀκούσας καὶ μὴ ποιήσας ὁμοίος ἐστὶν ἀνθρώπῳ οἰκοδομήσαντι οἰκίαν ἐπὶ τὴν γῆν χωρὶς θεμελίου,

ἢ προσέρηξεν ὁ ποταμὸς, καὶ εὐθὺς συνέπεσαν, καὶ ἐγένετο τὸ ἔρηγμα τῆς οἰκίας ἐκεῖνης μέγα.

44. Nachwort. Matth 7 28—29

²⁸ Καὶ ἐγένετο ὅτε ἐτέλεσεν ὁ Ἰησοῦς τοὺς λόγους τούτους, ἐξεπλήσσαντο οἱ ὄχλοι ἐπὶ τῇ διδασχῇ αὐτοῦ· ²⁹ ἦν γὰρ διδάσκων αὐτοὺς ὡς ἐξουσίαν ἔχων, καὶ οὐχ ὡς οἱ γραμματεῖς αὐτῶν.*

7 1a
S. 35

45. Heilung eines Aussätzigen.

Matth 8 1—4

Mark 1 40—45

Luk 5 12—16

¹ Καταβάντι δὲ αὐτῷ ἀπὸ τοῦ ὄρους, ἠκολούθησαν αὐτῷ ὄχλοι πολλοί.

(16. 1 39. S. 21)

(17. 5 1—11. S. 22f.)

² καὶ ἰδὸν λεπρὸς προσελθὼν προσεκύνει αὐτῷ λέγων· κύριε, ἐὰν θέλῃς, δύνασαι με καθαρίσαι.

⁴⁰ Καὶ ἔρχεται πρὸς αὐτὸν λεπρὸς παρακαλῶν αὐτὸν καὶ γονυπετῶν λέγων αὐτῷ ὅτι ἐὰν θέλῃς, δύνασαι με καθαρίσαι.

¹² Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ εἶναι αὐτὸν ἐν μιᾷ τῶν πόλεων καὶ ἰδὸν ἀνὴρ πλήρης λέπρας· ἰδὼν δὲ τὸν Ἰησοῦν πεσὼν ἐπὶ πρόσωπον ἐδεήθη αὐτοῦ λέγων· κύριε, ἐὰν θέλῃς, δύνασαι με καθαρίσαι.

* Mark 1 21 22 (12. S. 19): ²¹ Καὶ εἰσπορεύονται εἰς Καφαρναούμ· καὶ εὐθὺς τοῖς σάββασις ἐδίδασκεν εἰς τὴν συναγωγὴν. ²² καὶ ἐξεπλήσσαντο ἐπὶ τῇ διδασχῇ αὐτοῦ· ἦν γὰρ διδάσκων αὐτοὺς ὡς ἐξουσίαν ἔχων, καὶ οὐχ ὡς οἱ γραμματεῖς.

Luk 4 31 32 (12. S. 19): ³¹ Καὶ κατήλθεν εἰς Καφαρναοῦμ πόλιν τῆς Γαλιλαίας, καὶ ἦν διδάσκων αὐτοὺς ἐν τοῖς σάββασις. ³² καὶ ἐξεπλήσσαντο ἐπὶ τῇ διδασχῇ αὐτοῦ, ὅτι ἐν ἐξουσίᾳ ἦν ὁ λόγος αὐτοῦ.

Mt 7 28 29: Joh 7 46 (S. 226).

Matth 7 ²⁹ αὐτῶν & B K 1 6 H 1-118* -209 13-124 22. f sa bo arm aeth | - E L M . . min; + καὶ οἱ γραμ. C* W 21 33 471* 713 lat (: f) sy Tat ar Eus. 8 ¹ καταβάντι δὲ αὐτῷ] καταβάντος δὲ αὐτοῦ B C W Z (καὶ κατ. αὐτ.) 6 1-118-209 13-124 (-βαίνοντος) . . it.

Mark 1 ⁴⁰ καὶ γονυπ. & L 6 1-118-209 300 565 579 e l q vg bo sy* | + αὐτῶν A C E G H M . . min sy arm : - B D G F 124-713 . a b e f g r sa λέγων & B 69 b e q] καὶ λέγ. Unc^{rel} min verss.

Luk 5 ¹² ἰδὼν δὲ & B 124 579 700 990 e sa bo] καὶ ἰδ. Unc^{rel} min verss.

<p>³ καὶ τὴν χεῖρα λέγων· θέλω, καθαρίσθητι. καὶ εὐθέως αὐτοῦ ἢ λέπρα.</p>	<p>ἐκτείνας ἤψατο αὐτοῦ τὴν χεῖρα αὐτοῦ ἤψατο καὶ λέγει· θέλω, καθαρίσθητι. καὶ εὐθέως ἠκαθερίσθη αὐτοῦ.</p>	<p>⁴¹ καὶ σπλαγχνισθεὶς ἐκτείνας ¹³ καὶ ἐκτείνας τὴν χεῖρα αὐτοῦ ἤψατο καὶ τὴν χεῖρα ἤψατο αὐτοῦ λέγει· θέλω, καθαρίσθητι. εἰπὼν· θέλω, καθαρίσθητι. καὶ εὐθέως ἢ λέπρα ἀπῆλθεν αὐτοῦ ἢ λέπρα, καὶ ἠκαθερίσθη. ἀπ' αὐτοῦ.</p>	<p>¹⁴ καὶ λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς· ὄρα μηδενὶ εἰπῆς, ἀλλὰ ὕπαγε σεαυτὸν δεῖξον τῷ ἱερεῖ καὶ προσένεγκον τὸ δῶρον ὡς προσέταξεν Μωϋσῆς, εἰς μαρτύριον αὐτοῖς.</p>	<p>⁴² καὶ εὐθέως ἀπῆλθεν ἀπ' αὐτοῦ ἢ λέπρα, καὶ ἠκαθερίσθη. ἀπ' αὐτοῦ.</p>	<p>⁴³ καὶ ἐμβρυησάμενος αὐτῷ εὐθέως ἐξέβαλεν αὐτόν. ⁴⁴ καὶ λέγει αὐτῷ· ὄρα μηδενὶ μηδὲν εἰπῆς, ἀλλὰ ὕπαγε σεαυτὸν δεῖξον τῷ ἱερεῖ καὶ δεῖξον σεαυτὸν τῷ ἱερεῖ, καὶ προσένεγκε περὶ τοῦ καθαρισμοῦ σου ὡς προσέταξεν Μωϋσῆς, εἰς μαρτύριον αὐτοῖς.</p>	<p>¹⁵ διήρχετο δὲ μάλλον ὁ λόγος περὶ αὐτοῦ, καὶ συνηγόρητο ὄχλοι πολλοὶ ἀκούειν καὶ θεραπευέσθαι ἀπὸ τῶν ἀσθενειῶν αὐτῶν. ¹⁶ αὐτὸς δὲ ἦν ὑποχωρῶν ἐν ταῖς ἐρήμοις καὶ προσευχόμενος.*</p>
---	--	---	---	---	---	--

(52. 2 1-12. S. 38)

(52. 5 17-26. S. 38)

46. Der Hauptmann von Kapernaum. Matth 8 5-13

⁵ Εἰσελθόντος δὲ αὐτοῦ εἰς Καφαρναοῦμ, προσῆλθεν αὐτῷ ἑκατοντάρχης παρακαλῶν αὐτόν ⁶ καὶ λέγων· κύριε, ὁ παῖς μου βέβηλται ἐν τῇ οἰκίᾳ παραλυτικός, δεινῶς βασανιζόμενος. ⁷ λέγει αὐτῷ· ἐγὼ ἐλθὼν θεραπεύσω αὐτόν.

7¹⁻¹⁰ (79. S. 62): ¹Ἐπειδὴ ἐπλήρωσεν πάντα τὰ ῥήματα αὐτοῦ εἰς τὰς ἀκοὰς τοῦ λαοῦ, εἰσῆλθεν εἰς Καφαρναοῦμ.

² Ἐκατοντάρχου δὲ τινος δοῦλος κακῶς ἔχων ἤμελλεν τελευτᾶν, ὃς ἦν αὐτῷ ἔντιμος. ³ ἀκούσας δὲ περὶ τοῦ Ἰησοῦ ἀπέστειλεν πρὸς αὐτόν πρεσβυτέρους τῶν Ἰουδαίων, ἐρωτῶν αὐτόν ὅπως ἐλθὼν διασώσῃ τὸν δοῦλον αὐτοῦ.

* Vgl. Mk 1 35 = Luk 4 42 (15. S. 21).

Mt 8 4 = Mk 1 44 = Lk 5 14; Lev 13 49 14 21.

Mt 8 5-13 = Lk 7 1-10; Joh 4 46-53 (S. 226 f.).

Matth 8 ⁴ προσένεγκον BCΘ 372 700 1216] -γκε Unc^{rel} min. ⁵⁻⁸ ἑκατοντάρχης N* W 71 892* 1424] ἐκ—ος Unc min sa; χιλιάρχης sy^s Clem-hom. ⁶ κύριε] - N* k sy^s c Hil. ⁷ λέγει B 700 bgh k q vg sy sa Tat^{ar}] καὶ λέγ. Unc (: : B) min | αὐτῷ NB 892 . e sy^s] + ὁ Ἰησοῦς; Unc^{rel} min verss.

Mark I ⁴¹ καὶ NBD 892 it bo] ὁ δὲ Ἰησοῦς Unc^{rel} min verss. σπλαγχν.] σπλαγχνισθεὶς D a ff² r Tat; - b | κ. λέγει NW 1-131-209 e ff² sy^{vg}] λέγων 69-124-346 565 sa; + αὐτῷ ABDΘ . . min lat sy^s bo. ⁴⁵ εἰς πόλ. φαν. εἰσελθ. NCL 28 33 124 565 1071 . bo] φαν. εἰς πόλ. εἰσελθ. ABΔΘ . . min lat sy^{hl} arm; φαν. εἰσελθ. εἰς πόλ. D 579 vg c sy^{vg}; εἰσελθ. εἰς π. φαν. sa bo^{codd}.

Luk 5 ¹³ εἰπὼν AEHKM .1.1 . . min] λέγων NBCDLWXΘ 13-69-124-346 33 238 579 sa. ¹⁴ εἰς μαρτ. αὐτ. (ὁμῖν I)] ἵνα εἰς μαρτ. ἢ ὑμῖν τοῦτο D (ἦν) a b e ff² q r Marc Amb.

⁸ ἀποκριθεὶς δὲ ὁ ἑκατοντάρχης ἔφη· κύριε, οὐκ εἰμι ἰκανὸς ἵνα μου ὑπὸ τὴν στέγην εἰσέλθῃς· ἀλλὰ μόνον εἰπέ λόγῳ, καὶ ἰαθήσεται ὁ παῖς μου. ⁹ καὶ γὰρ ἐγὼ ἄνθρωπός εἰμι ὑπὸ ἑξουσίαν, ἔχων ὑπ' ἑμαυτὸν στρατιώτας, καὶ λέγω τούτῳ· πορεύθητι, καὶ πορεύεται, καὶ ἄλλῳ· ἔρχου, καὶ ἔρχεται, καὶ τῷ δούλῳ μου· ποιήσον τοῦτο, καὶ ποιεῖ. ¹⁰ ἀκούσας δὲ ὁ Ἰησοῦς ἐθαύμασεν καὶ εἶπεν τοῖς ἀκολουθοῦσιν· ἀμὴν λέγω ὑμῖν, οὐδὲ ἐν τῷ Ἰσραὴλ τοσαύτην πίστιν εὑρον.

¹¹ Λέγω δὲ ὑμῖν ὅτι πολλοὶ ἀπὸ ἀνατολῶν καὶ δυσμῶν ἤξουσιν καὶ ἀνακλιθήσονται μετὰ Ἀβραάμ καὶ Ἰσαὰκ καὶ Ἰακώβ ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν. ¹² οἱ δὲ υἱοὶ τῆς βασιλείας ἐξελεύσονται εἰς τὸ σκότος τὸ ἐξώτερον· ἐκεῖ ἔσται ὁ κλανθμὸς καὶ ὁ βρυγμὸς τῶν ὀδόντων.

¹³ Καὶ εἶπεν ὁ Ἰησοῦς τῷ ἑκατοντάρχει· ὕπαγε, ὡς ἐπίστευσας γεννηθήτω σοι. καὶ ἰάθη ὁ παῖς ἐν τῇ ὥρᾳ ἐκείνῃ.

47. (13.) Heilung der Schwiegermutter des Petrus.

Matth 8 14-15 (= Mark 1 29-31 = Luk 4 38-39. 13. S. 20)

¹⁴ Καὶ ἐλθὼν ὁ Ἰησοῦς εἰς τὴν οἰκίαν Πέτρου εἶδεν τὴν πενθερὰν αὐτοῦ βεβλημένην καὶ πυρετούσαν. ¹⁵ καὶ ἤψατο τῆς χειρὸς αὐτῆς, καὶ ἀψῆκεν αὐτὴν ὁ πυρετός· καὶ ἠγέρθη καὶ διηκόνει αὐτῷ.

Mt 8 14 = Lk 13 29; Jos 49 12; Ps 107 3.

Matth 8 ⁸ ἀποκρ. δέ N* B 33 372 sa] καὶ ἀποκρ. Unc min. ⁹ ὑπὸ ἑξουσίαν C L N 1 6 . . min f ff l vg sy ¹⁰ οὐδὲ . . . εὑρον] παρ' οὐδὲ τοσαύτην πίστιν ἐν τῷ Ἰσρ. εὑρ. BW 1-118*-209 (= ἐν τῷ Ἰσρ.) 4 22 273 660 892 . a g k q sy c sa bo aeth Aug. ¹² ἐξελεύσονται N* k sy arm Tat] ibunt a b e g q; ἐκβληθήσονται Unc min fl vg sa bo. ¹³ ἰαθή] + καὶ ἀπιστήνας ὁ ἑκατοντάρχης εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ (ἐν αὐτῇ τῇ ὥρᾳ) ἔθραν τὸν παῖδα ὑγιαίνοντα N* C X 6 . min sy ¹⁴ 15 aeth Tat.

⁴ οἱ δὲ παραγεγνημένοι πρὸς τὸν Ἰησοῦν ἠρώτων αὐτὸν σπουδαίως, λέγοντες ὅτι ἀξίως ἐστὶν ᾧ παρέξῃ τοῦτο. ⁵ ἀγαπᾷ γὰρ τὸ ἔθνος ἡμῶν, καὶ τὴν συναγωγὴν αὐτὸς ὑποδομήσειν ἡμῖν. ⁶ ὁ δὲ Ἰησοῦς ἐπορεύετο σὺν αὐτοῖς. ἤδη δὲ αὐτοῦ οὐ μακρὰν ἀπέχοντος τῆς οἰκίας, ἐπεμψεν φίλους ὁ ἑκατοντάρχης λέγων· κύριε, μὴ σκύλλου· οὐ γὰρ ἰκανὸς εἰμι ἵνα ὑπὸ τὴν στέγην μου εἰσέλθῃς. ⁷ διὸ οὐδὲ ἑμαυτὸν ἠξίωσα πρὸς σε ἐλθεῖν· ἀλλὰ εἰπέ λόγῳ, καὶ ἰαθήτω ὁ παῖς μου. ⁸ καὶ γὰρ ἐγὼ ἄνθρωπός εἰμι ὑπὸ ἑξουσίαν τασσόμενος, ἔχων ὑπ' ἑμαυτὸν στρατιώτας, καὶ λέγω τούτῳ· πορεύθητι, καὶ πορεύεται, καὶ ἄλλῳ· ἔρχου, καὶ ἔρχεται, καὶ τῷ δούλῳ μου· ποιήσον τοῦτο, καὶ ποιεῖ. ⁹ ἀκούσας δὲ ταῦτα ὁ Ἰησοῦς ἐθαύμασεν αὐτόν, καὶ στραφεὶς τῷ ἀκολουθοῦντι αὐτῷ ὄχλῳ εἶπεν· λέγω ὑμῖν, οὐδὲ ἐν τῷ Ἰσραὴλ τοσαύτην πίστιν εὑρον.

13 28-30 (165. S. 134): ²⁸ Ἐκεῖ ἔσται ὁ κλανθμὸς καὶ ὁ βρυγμὸς τῶν ὀδόντων, ὅταν ὄψεσθε Ἀβραάμ καὶ Ἰσαὰκ καὶ Ἰακώβ καὶ πάντας τοὺς προφήτας ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ θεοῦ, ὑμᾶς δὲ ἐκβαλλομένους ἔξω ²⁹ καὶ ἤξουσιν ἀπὸ ἀνατολῶν καὶ δυσμῶν καὶ βορρᾶ καὶ νότου καὶ ἀνακλιθήσονται ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ θεοῦ. ³⁰ καὶ ἰδοὺ εἰσὶν ἔσχατοι οἱ ἔσονται πρῶτοι, καὶ εἰσὶν πρῶτοι οἱ ἔσονται ἔσχατοι.

7 ¹⁰ Καὶ ὑποστρέψαντες εἰς τὸν οἶκον οἱ πεμφθέντες εὑρον τὸν δούλον ὑγιαίνοντα.

48. (14.) Krankenheilungen am Abend.

Matth 8 16-17 (= Mark 1 32-34 = Luk 4 40-41. 14. S. 20)

¹⁶ Ὅρας δὲ γενομένης προσήνεγκαν αὐτῷ δαμονιζομένους πολλούς· καὶ ἐξέβαλεν τὰ πνεύματα λόγῳ καὶ πάντας τοὺς κακῶς ἔχοντας ἐθεράπευσε, ¹⁷ ὅπως πληρωθῆ τὸ ῥηθὲν διὰ Ἡσαίου τοῦ προφήτου λέγοντος· αὐτὸς τὰς ἀσθενείας ἡμῶν ἔλαβεν καὶ τὰς νόσους ἐβάστασεν.

49. (47.) Verschiedene Nachfolger. Matth 8 18-22

¹⁸ Ἰδὼν δὲ ὁ Ἰησοῦς πολλοὺς ὄχλους περὶ αὐτὸν ἐκέλευσεν ἀπελθεῖν εἰς τὸ πέραν.

¹⁹ Καὶ προσελθὼν εἰς γραμματεὺς εἶπεν αὐτῷ· διδάσκαλε, ἀκολουθήσω σοι ὅπου ἐὰν ἀπέρχῃ. ²⁰ καὶ λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς· αἱ ἀλώπεκες φωλεοὺς ἔχουσιν καὶ τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ κατασκηνώσεις, ὁ δὲ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου οὐκ ἔχει ποῦ τὴν κεφαλὴν κλῆνῃ.

²¹ Ἄλλος δὲ τῶν μαθητῶν εἶπεν αὐτῷ· κύριε, ἐπίτρεψόν μοι πρῶτον ἀπελθεῖν καὶ θάψαι τὸν πατέρα μου. ²² ὁ δὲ λέγει αὐτῷ· ἀκολουθεῖ μοι, καὶ ἄφες τοὺς νεκροὺς θάψαι τοὺς ἑαυτῶν νεκροὺς.

9 57-60 (138. S. 114): ⁵⁷ Καὶ πορευομένων αὐτῶν ἐν τῇ ὁδῷ εἶπεν τις πρὸς αὐτόν· ἀκολουθήσω σοι ὅπου ἂν ἀπέρχῃ. ⁵⁸ καὶ εἶπεν αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς·

αἱ ἀλώπεκες φωλεοὺς ἔχουσιν καὶ τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ κατασκηνώσεις, ὁ δὲ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου οὐκ ἔχει ποῦ τὴν κεφαλὴν κλῆνῃ.

⁵⁹ Εἶπεν δὲ πρὸς ἕτερον· ἀκολούθει μοι. ὁ δὲ εἶπεν· ἐπίτρεψόν μοι πρῶτον ἀπελθόντι θάψαι τὸν πατέρα μου. ⁶⁰ εἶπεν δὲ αὐτῷ· ἄφες τοὺς νεκροὺς θάψαι τοὺς ἑαυτῶν νεκροὺς, σὺ δὲ ἀπελθὼν διάγγελλε τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ.

50. (96.) Der Seesturm.

Matth 8 23-27 (= Mark 4 35-41 = Luk 8 22-25. 105. S. 77)

²³ Καὶ ἐμβάντι αὐτῷ εἰς τὸ πλοῖον, ἠκολούθησαν αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ. ²⁴ καὶ ἰδοὺ σεισμός μέγας ἐγένετο ἐν τῇ θαλάσῃ, ὥστε τὸ πλοῖον καλύπτεσθαι ὑπὸ τῶν κυμάτων· αὐτὸς δὲ ἐκάθευδεν. ²⁵ καὶ προσελθόντες ἤγειραν αὐτὸν λέγοντες· κύριε, σῶσον, ἀπολλύμεθα. ²⁶ καὶ λέγει αὐτοῖς· τί δευλοί ἐστε, ὀλιγόπιστοι; τότε ἐγερωθεὶς ἐπετίμησεν τοῖς ἀνέμοις καὶ τῇ θαλάσῃ, καὶ ἐγένετο γαλήνη μεγάλη. ²⁷ οἱ δὲ ἄνθρωποι ἐθαύμασαν λέγοντες· ποταπὸς ἐστὶν οὗτος, ὅτι καὶ οἱ ἄνεμοι καὶ ἡ θάλασσα αὐτῷ ὑπακούουσιν;

Mt 8 17: Jes 53 4.

Matth 8 ¹⁸ πολλοὺς ὄχλους] ὄχλους N* 1-209* bo; ὄχλον B sa; πολλὸν ὄχλον W (∞) 251 544 660 983 1424 . c g sy^s c. ²² ὁ δὲ N 33 b c q] + Ἰησοῦς Unc (: : N) min verss; - k sy^s. ²³ τὸ πλ.] πλ. BC 047 1-118-209 13-124-346 33 565 . . ²⁴ προσελθ. N B 33 892 lat sa bo] + οἱ μαθηταὶ Unc¹⁰¹ min verss. ²⁶ ὀλιγόπ.] - sy^s c Tat.

51. (97.) Die Besessenen von Gadara.

Matth 8 28-34 (= Mark 5 1-20 = Luk 8 26-39. 106. S. 78)

²⁸ Καὶ ἐλθόντος αὐτοῦ εἰς τὸ πέραν εἰς τὴν χώραν τῶν Γαδαρηνῶν, ὑπῆν-
τησαν αὐτῷ δύο δαμονιζόμενοι ἐκ τῶν μνημείων ἐξερχόμενοι, χαλεποὶ λίαν,
ὥστε μὴ ἰσχύειν τιὰ παρελθεῖν διὰ τῆς ὁδοῦ ἐκείνης. ²⁹ καὶ ἰδοὺ ἔκραζαν
λέγοντες· τί ἡμῖν καὶ σοί, υἱὲ τοῦ θεοῦ; ἦλθες ὧδε πρὸ καιροῦ βασανίσαι
ἡμᾶς; ³⁰ ἦν δὲ μακρὰν ἀπ' αὐτῶν ἀγέλη χοίρων πολλῶν βοσκομένη. ³¹ οἱ
δὲ δαίμονες παρεκάλουν αὐτὸν λέγοντες· εἰ ἐκβάλλεις ἡμᾶς, ἀπόστειλον ἡμᾶς
εἰς τὴν ἀγέλην τῶν χοίρων. ³² καὶ εἶπεν αὐτοῖς· ὑπάγετε. οἱ δὲ ἐξελθόντες
ἀπῆλθον εἰς τοὺς χοίρους· καὶ ἰδοὺ ὤρμησεν πᾶσα ἡ ἀγέλη κατὰ τοῦ κορημοῦ
εἰς τὴν θάλασσαν, καὶ ἀπέθανον ἐν τοῖς ὕδασι. ³³ οἱ δὲ βόσκοντες ἔφυγον
καὶ ἀπελθόντες εἰς τὴν πόλιν ἀπήγγειλαν πάντα καὶ τὰ τῶν δαμονιζομένων.
³⁴ καὶ ἰδοὺ πᾶσα ἡ πόλις ἐξῆλθεν εἰς ὑπάντησιν τοῦ Ἰησοῦ καὶ ἰόντες αὐτὸν
παρεκάλεισαν ὅπως μεταβῆ ἀπὸ τῶν ὁρίων αὐτῶν.

52. (48.) Heilung eines Gichtbrüchigen.

Matth 9 1-8

Mark 2 1-12

Luk 5 17-26

(45. 1 40-45. S. 34f.)

(45. 5 12-16. S. 34f.)

¹ Καὶ ἐμβὰς εἰς πλοῖον διε-
πέρασεν, καὶ ἦλθεν εἰς τὴν
ἰδίαν πόλιν.

¹ Καὶ εἰσελθὼν πάλιν εἰς
Καφαρναούμ δι' ἡμερῶν, ἡ-
κούσθη ὅτι ἐν οἴκῳ ἐστίν.
² καὶ συνήχθησαν πολλοί, ὥστε
μηκέτι χωρεῖν μηδὲ τὰ πρὸς
τὴν θύραν, καὶ ἐλάλει αὐτοῖς
τὸν λόγον.

¹⁷ Καὶ ἐγένετο ἐν μιᾷ τῶν
ἡμερῶν καὶ αὐτὸς ἦν διδά-
σκων, καὶ ἦσαν καθήμενοι
Φαρισαῖοι καὶ νομοδιδάσκα-
λοι, οἱ ἦσαν ἐλληλυθότες ἐκ
πάσης κώμης τῆς Γαλιλαίας
καὶ Ἰουδαίας καὶ Ἱερουσαλήμ·
καὶ δύναμις κυρίου ἦν εἰς
τὸ ἰᾶσθαι αὐτόν.

² Καὶ ἰδοὺ προσέφερον
αὐτῷ παραλυτικὸν ἐπὶ κλίνης
βεβλημένον,

³ Καὶ ἔρχονται φέροντες
πρὸς αὐτὸν παραλυτικὸν αἰ-
ρόμενον ὑπὸ τεσσάρων.

¹⁸ Καὶ ἰδοὺ ἄνδρες φέροντες
ἐπὶ κλίνης ἄνθρωπον ὃς ἦν
παραλελυμένος, καὶ ἐζήτουν
αὐτὸν εἰσενεγκεῖν καὶ θεῖναι

⁴ καὶ μὴ ἐνώπιον αὐτοῦ. ¹⁹ καὶ μὴ
δυνάμενοι προσενέγκαι εὐρόντες ποίας εἰσενέγκωσιν
αὐτῷ διὰ τὸν ὄχλον, ἀπεστέ-
αὐτὸν διὰ τὸν ὄχλον, ἀνα-

Matth 8 ²⁸ Γαδαρηνῶν **S*** (Γαζ.) B C * M. 1 Θ Σ 4 21 713 . . sy Epirh Or] Γερασηνῶν lat sa Ath
Hil: Γεραση. **S*** E K L S W X . . min bo aeth arm. ²⁹ ἡ ἀγέλη **S** B C * . 1 Θ . min lat sy] + τῶν χοίρων
E K L X . . min. ³⁴ ὁπῶντ. **S** B Θ 33 1-118-209 399] σενῶντ. Unc¹⁰¹ min τοῦ Ἰησ. **S** C 33 118-209 157
892] τῷ T. B L N Θ . . min.

Mark 2 ¹ ἐν οἴκῳ **S** B D L W Θ Σ 33 892 1071 . lat sy¹⁰ bo] εἰς οἶκον A C E G Δ . . min προσενέγκαι
S B L Θ 33 372 700 892 1 vg sy¹⁰] προσεγγίσαι A C E G Δ . . min it; προσελθεῖν W.

Luk 5 ¹⁷ αὐτῶν **S** B L W Ξ 579 sa aeth Cyr] αὐτούς A C D E . . min verss. ¹⁸ θεῖναι] + αὐτόν B L Ξ Θ
157 sy¹⁰ pal sa bo.

ιδὼν ὁ Ἰησοῦς τὴν πίστιν αὐτῶν εἶπεν τῷ παραλυτικῷ· θάρσει τέκνον, ἀφίενται σου αἱ ἁμαρτίαι.

³ Καὶ ἰδοὺ τινες τῶν γραμματέων

εἶπον ἐν ἑαυτοῖς· οὗτος βλασφημεῖ.

⁴ καὶ ἰδὼν ὁ Ἰησοῦς ἐνθυμήσεις αὐτῶν

εἶπεν· ἵνατί ἐνθυμείσθε πονηρὰ ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν; ⁵ τί γάρ ἐστιν εὐκοπώτερον, εἰπεῖν· ἀφίενται σου αἱ ἁμαρτίαι, ἢ εἰπεῖν· ἔγειρε

καὶ περιπάτει; ⁶ ἵνα δὲ εἰδῆτε ὅτι ἐξουσίαν ἔχει ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐπὶ τῆς γῆς· ἀφίενται ἁμαρτίας, τότε λέγει τῷ παραλυτικῷ·

ἐγερθεὶς ἄρον σου τὴν κλίνην καὶ ὑπάγε εἰς τὸν οἶκόν σου.

⁷ καὶ ἐγερθεὶς ἀπ-

γασαν τὴν στέγην ὅπου ἦν, καὶ ἐξορῶξαντες χαλῶσι τὸν κράβατον ὅπου ὁ παραλυτικός κατέκειτο.

⁵ καὶ ἰδὼν ὁ Ἰησοῦς τὴν πίστιν αὐτῶν λέγει τῷ παραλυτικῷ· τέκνον, ἀφίενται σου αἱ ἁμαρτίαι.

⁶ Ἦσαν δὲ τινες τῶν γραμματέων ἐκεῖ καθήμενοι καὶ διαλογιζόμενοι ἐν ταῖς καρδίαις αὐτῶν· ⁷ τί οὗτος οὕτως λαλεῖ; βλασφημεῖ· τίς δύναται ἀφίενται ἁμαρτίας εἰ μὴ εἷς ὁ θεός; ⁸ καὶ εὐθὺς ἐπιγνούς

ὁ Ἰησοῦς τῷ πνεύματι αὐτοῦ

ὅτι οὕτως διαλογίζονται ἐν ἑαυτοῖς, λέγει αὐτοῖς· τί ταῦτα διαλογίζεσθε ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν; ⁹ τί ἐστιν εὐκοπώτερον, εἰπεῖν τῷ παραλυτικῷ· ἀφίενται σου αἱ ἁμαρτίαι, ἢ εἰπεῖν· ἔγειρε καὶ ἄρον τὸν κράβατόν σου καὶ ὑπάγε;

¹⁰ ἵνα δὲ εἰδῆτε ὅτι ἐξουσίαν ἔχει ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐπὶ τῆς γῆς· ἀφίενται ἁμαρτίας, λέγει τῷ παραλυτικῷ· ¹¹ σοὶ

λέγω, ἔγειρε ἄρον τὸν κράβατόν σου καὶ ὑπάγε εἰς τὸν οἶκόν σου.

¹² καὶ ἠγέρθη, καὶ εὐθὺς ἄρας τὸν κράβατον ἐξ-

βάντες ἐπὶ τὸ δῶμα διὰ τῶν κεράμων καθῆκαν αὐτὸν σὺν τῷ κλινιδίῳ εἰς τὸ μέσον ἔμπροσθεν τοῦ Ἰησοῦ.

²⁰ καὶ ἰδὼν τὴν πίστιν αὐτῶν εἶπεν· ἄνθρωπε, ἀφένονται σοὶ αἱ ἁμαρτίαι σου.

²¹ Καὶ ἤρξαντο διαλογίζεσθαι οἱ γραμματεῖς καὶ οἱ Φαρισαῖοι λέγοντες·

τίς ἐστὶν οὗτος ὃς λαλεῖ βλασφημίας; τίς δύναται ἁμαρτίας ἀφέναι εἰ μὴ ὁ μόνος ὁ θεός;

²² ἐπιγνούς δὲ ὁ Ἰησοῦς τοὺς

διαλογισμοὺς αὐτῶν ἀποκριθεὶς εἶπεν πρὸς αὐτούς· τί διαλογίζεσθε ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν; ²³ τί ἐστιν εὐκοπώτερον, εἰπεῖν· ἀφένονται σοὶ αἱ ἁμαρτίαι σου, ἢ εἰπεῖν· ἔγειρε

καὶ περιπάτει; ²⁴ ἵνα δὲ εἰδῆτε ὅτι ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐξουσίαν ἔχει ἐπὶ τῆς γῆς· ἀφίενται ἁμαρτίας,

εἶπεν τῷ παραλελυμένῳ· σοὶ λέγω, ἔγειρε καὶ ἄρας τὸ κλινιδίόν σου πορεύου εἰς τὸν οἶκόν σου.

²⁵ καὶ παραχρῆμα ἀναστὰς ἐνώπιον αὐτῶν, ἄρας ἐφ' ὃ κατέκειτο, ἀπ-

Matth 9 6 7 = Mark 2 11 12 = Lk 5 24 25 = Joh 5 8 9 (S. 227).

Matth 9 ⁴ ἵνατί **Σ** B C D 1-118-209 33 .] + ἡμεῖς Unc^{rel} min z. ἰδὼν] z. εἰδὼς; B M Π Θ (εἰδ. δέ) 1-118-209 565 700 . . sy^{vg} sa arm aeth. ⁶ ἐγερθε(ς) ἔγειρε B 372 b e f l vg sy arm; ἔγειρε καὶ D a f f g h k sa aeth Hil.

Mark 2 ⁴ ἐξορῶξ.] - D W it sy^{vg} aeth. ⁷ τί] ὅτι B Θ 482. ⁸ οὕτως] - B W Θ a c e f f² q r; + αὐτοὶ A C L . . min bo. ⁹ ἔγειρε] ἐγείρου B L Θ 28 | καὶ ἄρον **Σ** A B Δ Θ . . min a d f f² r vg] - κία C D E L 1-118-131-209 33 579 700 f l vg^c sy^{vg} bo arm | ὑπάγε **Σ** L Δ bo] + εἰς τ. οἶκόν σου D 33 a f f² r arm; περιπάτει A B C Θ . . min b e c f q sy^{vg} hl sa. ¹⁰ ἐπὶ τ. γ. ἀφ. ἄμ. **Σ** C D . . min verss] ἀφ. ἄμ. ἐ. τ. γ. B Θ Φ 142 157; ἀφ. ἐ. τ. γ. ἄμ. A E Δ . . 1 69 . . | ἐπὶ τῆς γῆς] - W b q.

Luk 5 ¹⁹ τοῦ Ἰησ.] πάντων B. ²⁴ παραλελ. A B E K . . min] παραλυτικῷ **Σ** C D F L M X Θ Ξ min.

ἦλθεν εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ. ἦλθεν ἔμπροσθεν πάντων,
⁸ ἰδόντες
 δὲ οἱ ὄχλοι ἐφοβήθησαν ὥστε ἐξίστασθαι πάντας καὶ
 καὶ ἐδόξασαν τὸν θεὸν τὸν δοξάζειν τὸν θεὸν λέγοντας ὅτι
 δόντα ἐξουσίαν τοιαύτην τοῖς οὕτως οὐδέποτε εἶδαμεν.
 ἀνθρώποις.

ἦλθεν εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ
 δοξάζων τὸν θεόν. ²⁶ καὶ
 ἔκστασις ἔλαβεν ἅπαντας
 καὶ ἐδόξαζον τὸν θεόν, καὶ
 ἐπλήσθησαν φόβου λέ-
 γοντες ὅτι εἶδομεν παράδοξα
 σήμερον.

53. (49.) Berufung des Levi und Zöllnerverkehr.

Matth 9 9-13

Mark 2 13-17

Luk 5 27-32

⁹ Καὶ παράγων ὁ Ἰησοῦς
 ἐκεῖθεν εἶδεν ἄνθρωπον καθ-
 ἡμενον ἐπὶ τὸ τελώνιον, Μαθ-
 θαῖον λεγόμενον, καὶ λέγει
 αὐτῷ· ἀκολούθει μοι. καὶ
 ἀναστὰς ἤκο-
 λούθει αὐτῷ.

¹⁰ Καὶ ἐγένετο αὐτοῦ ἀνα-
 κειμένου ἐν τῇ οἰκίᾳ, ἰδὸν
 πολλοὶ τελῶναι καὶ ἁμαρτωλοὶ
 ἐλθόντες συνανέκειντο τῷ
 Ἰησοῦ καὶ τοῖς μαθηταῖς
 αὐτοῦ.

¹¹ καὶ ἰδόντες οἱ
 Φαρισαῖοι

ἔλεγον τοῖς

¹³ Καὶ ἐξῆλθεν πάλιν εἰς
 τὴν θάλασσαν· καὶ πᾶς ὁ
 ὄχλος ἤρχετο πρὸς αὐτόν, καὶ
 ἐδίδασκεν αὐτούς. ¹⁴ καὶ παρ-
 άγων εἶδεν Λευεὶν τὸν τοῦ
 Ἀλφαιίου καθήμενον ἐπὶ τὸ
 τελώνιον, καὶ λέγει αὐτῷ·
 ἀκολούθει μοι. καὶ
 ἀναστὰς ἤκο-
 λούθησεν αὐτῷ.

¹⁵ Καὶ γίνεται κατακεῖσθαι
 αὐτὸν ἐν τῇ οἰκίᾳ αὐτοῦ, καὶ
 πολλοὶ τελῶναι καὶ ἁμαρτωλοὶ
 συνανέκειντο τῷ Ἰησοῦ καὶ
 τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ· ἦσαν
 γὰρ πολλοί, καὶ ἠκολούθουν
 αὐτῷ ¹⁶ καὶ γραμματεῖς τῶν
 Φαρισαίων. καὶ ἰδόντες ὅτι
 ἦσθιεν μετὰ τῶν τελωνῶν
 καὶ ἁμαρτωλῶν ἔλεγον τοῖς

²⁷ Καὶ μετὰ ταῦτα ἐξῆλθεν,
 καὶ ἐθεάσατο τελώνην ὀνόματι
 Λευεὶν

καθήμενον ἐπὶ τὸ
 τελώνιον καὶ εἶπεν αὐτῷ·
 ἀκολούθει μοι. ²⁸ καὶ κατα-
 λιπὼν πάντα ἀναστὰς ἠκο-
 λούθει αὐτῷ.

²⁹ Καὶ ἐποίησεν δοχὴν με-
 γάλην Λευεὶς αὐτῷ ἐν τῇ
 οἰκίᾳ αὐτοῦ· καὶ ἦν ὄχλος
 πολὺς τελωνῶν καὶ ἄλλων
 οἱ ἦσαν μετ' αὐτῶν κατακει-
 μενοί.

³⁰ καὶ ἐγόγγυζον οἱ
 Φαρισαῖοι καὶ οἱ γραμματεῖς
 αὐτῶν
 πρὸς τοὺς μαθητὰς

Matth 9 ⁹ ἠκολούθει S D 1-118-209 21 892 | -ισεν Unc¹⁰¹ min verss. ¹⁰ ἰδοὺ S D 230 544 892 lat
 sa bo aeth] καὶ ἰδοὺ Unc min g h k q arm; - 700 sy³ vg. ¹¹ ἦσαν. S B C L W min lat] ἔπεινον D E K M 1 . . min.

Mark 2 ¹² λέγοντας] - B W b; καὶ λέγειν D arm. ¹³ εἰς S* bo^{101d}] παρὰ Unc (: S) min. ¹⁴ Λευεὶς]
 Τάκωβον D Θ 13-69-124 565 a b c e ff². ¹⁵ γίνεται S B L W 33 565 700] ἐγένετο A C D 1 . . min lat sa bo;
 - Θ κατακεῖσθαι αὐτ. S B L 13-69-124 33 565 700] pm ἐν τῷ A C E G . . min l q; κατακειμένων αὐτῶν
 D X W (ἀνακ.) Θ a b c e ff² πολλοὶ καὶ ἦκ.] πολλ. οἱ (καὶ) ἦκ. D lat | ἠκολούθουν S B L 1 . . min vg]
 ἠκολούθησαν A C D W . . min it sy^{hl} sa. ¹⁶ καὶ γραμ. τ. Φαρ. S L 1 33 b] καὶ οἱ γραμ. τ. Φαρ. B W 124;
 καὶ οἱ γραμ. καὶ οἱ Φαρ. A C D E . . min lat bo | καὶ ἰδόντες S L 1 33 bo] ἰδόντες A B C E . . min lat;
 καὶ εἶδον D b ff² | ὅτι ἦσθιεν S D¹⁰¹ L Θ (ἦσθιεν) e l vg sy^{hl} bo^{101d}] ὅτι ἐσθίει B 33 565 b d ff² sy³ vg sa
 bo; αὐτῶν ἐσθίοντα A C E G Σ . . min a f q | τελ. κ. ἁμαρτ. 19] ~ B D L Θ 33 565 a b e q vg aeth καὶ
 ἰδ. - ἁμαρτ.] - W e.

Luk 5 ²⁶ καὶ ἔκστ. . . θεόν] - D M S W X Y 4 13-69-124 157 213 273 579 . e | κ. ἐπλ. q ὄβον
 (ὄβρον; D) - sy³. ²⁹ καὶ ἄλλων] - S* q; καὶ ἁμαρτωλῶν N W X 213 239 262 299 1071 . | αὐτῶν] αὐτοῦ
 B* 1-118-131-209 22 579 660 Tat. ³⁰ αὐτῶν] - S D F X 118-131 213 788 1071 e ff² f l sa bo aeth Tat.

<p>μαθηταῖς αὐτοῦ· διατί μετὰ τῶν τελωνῶν καὶ ἁμαρτωλῶν ἐσθίει ὁ διδάσκαλος ὑμῶν; ¹² ὁ δὲ ἀκούσας εἶπεν· οὐ χρεῖαν ἔχουσιν οἱ ἰσχύοντες ἰατροῦ ἀλλ' οἱ κακῶς ἔχοντες. ¹³ πορρευθέντες δὲ μάθετε τί ἐστίν· ἔλεος θέλω καὶ οὐ θυσίαν. οὐ γὰρ ἦλθον καλέσαι δικαίους ἀλλὰ ἁμαρτωλοὺς.</p>	<p>μαθηταῖς αὐτοῦ· ὅτι μετὰ τῶν τελωνῶν καὶ ἁμαρτωλῶν ἐσθίει καὶ πίνει; ¹⁷ καὶ ἀκούσας ὁ Ἰησοῦς λέγει αὐτοῖς· οὐ χρεῖαν ἔχουσιν οἱ ἰσχύοντες ἰατροῦ ἀλλ' οἱ κακῶς ἔχοντες· οὐκ ἦλθον καλέσαι δικαίους ἀλλὰ ἁμαρτωλοὺς.</p>	<p>αὐτοῦ λέγοντες· διατί μετὰ τῶν τελωνῶν καὶ ἁμαρτωλῶν ἐσθίετε καὶ πίνετε;* ³¹ καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς εἶπεν πρὸς αὐτούς· οὐ χρεῖαν ἔχουσιν οἱ ὑγιαίνοντες ἰατροῦ ἀλλὰ οἱ κακῶς ἔχοντες· οὐκ ἐλήλυθα καλέσαι δικαίους ἀλλὰ ἁμαρτωλοὺς εἰς μετάνοιαν.</p>
--	---	--

54. (50.) Die Fastenfrage.

Matth 9 14-17

Mark 2 18-22

Luk 5 38-39

<p>¹⁴ Τότε προσέρχονται αὐτῷ οἱ μαθηταὶ Ἰωάννου λέγοντες· διατί ἡμεῖς καὶ οἱ Φαρισαῖοι νηστεύομεν, οἱ δὲ μαθηταὶ σου οὐ νηστεύουσιν; ¹⁵ καὶ εἶπεν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς· μὴ δύναται οἱ υἱοὶ τοῦ νυμφῶνος πενθεῖν ἐφ' ὅσον μετ' αὐτῶν ἐστὶν ὁ νυμφίος;</p>	<p>¹⁸ Καὶ ἦσαν οἱ μαθηταὶ Ἰωάννου καὶ οἱ Φαρισαῖοι νηστεύοντες. καὶ ἔρχονται καὶ λέγουσιν αὐτῷ· διατί οἱ μαθηταὶ Ἰωάννου καὶ οἱ μαθηταὶ τῶν Φαρισαίων νηστεύουσιν, οἱ δὲ σοὶ μαθηταὶ οὐ νηστεύουσιν; ¹⁹ καὶ εἶπεν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς· μὴ δύναται οἱ υἱοὶ τοῦ νυμφῶνος ἐν ᾧ ὁ νυμφίος μετ' αὐτῶν ἐστὶν νηστεύειν; ὅσον χρόνον ἔχουσιν τὸν νυμφίον μετ' αὐτῶν, ἐλεύσονται δὲ ἡμέραι ὅταν ἀπαρθῇ ἀπ' αὐτῶν ὁ νυμφίος, καὶ τότε νηστεύσουσιν ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ.</p>	<p>³³ Οἱ δὲ εἶπαν πρὸς αὐτόν· οἱ μαθηταὶ Ἰωάννου νηστεύουσιν πυκνὰ καὶ δεήσεις ποιοῦνται, ὁμοίως καὶ οἱ τῶν Φαρισαίων, οἱ δὲ σοὶ ἐσθίουσιν καὶ πίνουσιν. ³⁴ ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν πρὸς αὐτούς· μὴ δύνασθε τοὺς υἱοὺς τοῦ νυμφῶνος ἐν ᾧ ὁ νυμφίος μετ' αὐτῶν ἐστὶν ποιῆσαι νηστεύσαι; ³⁵ ἐλεύσονται δὲ ἡμέραι, καὶ ὅταν ἀπαρθῇ ἀπ' αὐτῶν ὁ νυμφίος, τότε νηστεύσουσιν ἐν ἐκείναις ταῖς ἡμέραις.</p>
---	---	---

* Zu Luk 5 29 30 vgl. Luk 15 1 2.

Mt 9 13 (= 12 17): Hos 6 6.

Matth 9 ¹³ ἁμαρτωλοὺς **NBDNV*W I* J** 1-118*-209 22 . lat sy vg hl bo arm] + εἰς μετάνοιαν **CEGKMLΘ** . . min e g s y s a bo^{odd} aeth. ¹⁴ νηστεύομεν **N* B** 27 71 1194] + πολλὰ **Unc^{rel} min** vg sy sa bo; πυκνὰ **N^b sy^s arm.** ¹⁵ νυμφῶνος] νυμφίου **D** lat bo aeth go.

Mark 2 ¹⁶ ὅτι **BL 33 213 sa]** τί ὅτι **A E F G K** . . min; διατί **N D W** bo Tat; τί (Θ) lat . . . τελ. κ. ἁμαρτ. ²⁰ ἁμαρτ. κ. τελ. **D a arm aeth.** | καὶ πίνει] - **N B D W Θ** 235 271 a b e t t². ¹⁷ αὐτοῖς] - **D W** 1-118-131-209 a b c f f² g; + ὅτι **B J Θ** 565 700 713 1071. ¹⁸ σοὶ μαθηταὶ **A C D** . . min bo] - μαθηταὶ **B** 127 565; μαθ. σου **N E* A Θ** . 28 1071 . . verss. ¹⁹ ὅσον . . . νηστεύειν] - **D U** 1-118-209 33 225 248 700 827 1071 . a b e f f² i l sy vg.

Luk 5 ³⁴ Ἰησοῦς **N B C D L R W X Ξ** min f] - **A Γ Δ Θ Α Π** . min lat sy vg arm | νηστεύσαι **N C B X Ξ** 28 213 1241] νηστεύειν **N A C D Θ** . . min.

εἰσελθὼν ἐκράτησεν τῆς χειρὸς αὐτῆς, καὶ ἠγγέθη τὸ κοράσιον. ²⁶ καὶ ἐξῆλθεν ἢ γήμη αὐτῆ εἰς ὄλην τὴν γῆν ἐκείνην.

56. (51.) Heilung zweier Blinden. Matth 9 27-31

(vgl. 193. Matth 20 29-34 = Mark 10 46-52 = Luk 18 35-43. S. 155)

²⁷ Καὶ παράγοντι ἐκεῖθεν τῷ Ἰησοῦ, ἠκολούθησαν αὐτῷ δύο τυφλοὶ κράζοντες καὶ λέγοντες· ἐλέησον ἡμᾶς, υἱὸς Δαυεὶδ. ²⁸ ἐλθόντι δὲ εἰς τὴν οἰκίαν προσῆλθον αὐτῷ οἱ τυφλοὶ, καὶ λέγει αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς· πιστεῦετε ὅτι δύναμαι τοῦτο ποιῆσαι; λέγουσιν αὐτῷ· ναί, κύριε. ²⁹ τότε ἤψατο τῶν ὀφθαλμῶν αὐτῶν λέγων· κατὰ τὴν πίστιν ὑμῶν γενηθήτω ὑμῖν. ³⁰ καὶ ἀνέψαθησαν αὐτῶν οἱ ὀφθαλμοί. καὶ ἐνεβρυσθη αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς λέγων· ὁράτε, μηδεὶς γινωσκέτω. ³¹ οἱ δὲ ἐξεληθόντες διεφήμισαν αὐτὸν ἐν ὄλη τῇ γῇ ἐκείνῃ.

57. 52.) Heilung eines stummen Dämonischen. Matth 9 32-34

³² Αὐτῶν δὲ ἐξερχομένων, ἰδοὺ προσήνεγκαν αὐτῷ ἄνθρωπον κωφὸν δαιμονιζόμενον. ³³ καὶ ἐκβληθέντος τοῦ δαιμονίου ἐλάλησεν ὁ κωφός. καὶ ἐθαύμασαν οἱ ὄχλοι λέγοντες· οὐδέποτε ἐφάνη οὕτως ἐν τῷ Ἰσραὴλ. ³⁴ οἱ δὲ Φαρισαῖοι ἔλεγον· ἐν τῷ ἄρχοντι τῶν δαιμονίων ἐκβάλλει τὰ δαιμόνια.*

58. (53.) Die Aussendung der Jünger. Matth 9 35-10 16

³⁵ Καὶ περιῆγεν ὁ Ἰησοῦς τὰς πόλεις πάσας καὶ τὰς κώμας, διδάσκων ἐν ταῖς συναγωγαῖς αὐτῶν καὶ κηρύσσων τὸ εὐαγγέλιον τῆς βασιλείας καὶ θεραπεύων πᾶσαν νόσον καὶ πᾶσαν

Mark 6 6 (109. S. 84):
Καὶ περιῆγεν τὰς κώμας κῆκλω διδάσκων.

Luk 8 1 (84. S. 65)

Luk 10 1-12 (139. S. 115f.): ¹ Μετὰ δὲ ταῦτα ἀνέδειξεν ὁ κύριος καὶ ἑτέρους ἑβδομήκοντα, καὶ ἀπέστειλεν αὐτοὺς ἀνά δύο πρὸ προσώπου αὐτοῦ εἰς πᾶσαν πόλιν καὶ τόπον οὗ ἤμελλεν αὐτὸς ἔρχεσθαι.

* Matth 12 22-24 (85. S. 65): ²² Τότε προσηρέθη αὐτῷ δαιμονιζόμενος τυφλὸς καὶ κωφός· καὶ ἐθεράπευσεν αὐτόν, ὥστε τὸν κωφὸν λαλεῖν καὶ βλέπειν. ²³ καὶ ἐξίσταντο πάντες οἱ ὄχλοι καὶ ἔλεγον· μήτι οὗτός ἐστιν ὁ υἱὸς Δαυεὶδ. ²⁴ οἱ δὲ Φαρισαῖοι ἀκούσαντες εἶπον· οὗτος οὐκ ἐκβάλλει τὰ δαιμόνια εἰ μὴ ἐν Βεελζεβούλ ἄρχοντι τῶν δαιμονίων.

Mark 3 22 (85. S. 65):

Luk 11 14-15 (149. S. 120f.):

Καὶ οἱ γραμματεῖς οἱ ἀπὸ Ἰεροσολύμων καταβάντες ἔλεγον ὅτι Βεελζεβούλ ἔχει. καὶ ὅτι ἐν τῷ ἄρχοντι τῶν δαιμονίων ἐκβάλλει τὰ δαιμόνια.

¹⁴ Καὶ ἦν ἐκβάλλων δαιμόνια, καὶ αὐτὸ ἦν κωφόν· ἐγένετο δὲ τοῦ δαιμονίου ἐξεληθέντος ἐλάλησεν ὁ κωφός· καὶ ἐθαύμασαν οἱ ὄχλοι. ¹⁵ τινὲς δὲ ἐξ αὐτῶν εἶπον· ἐν Βεελζεβούλ τῷ ἄρχοντι τῶν δαιμονίων ἐκβάλλει τὰ δαιμόνια.

Matth 9 26 αὐτῆ| αὐτῆς **NCNΘ** 1-118-209 33 124 157 bo; αὐτοῦ D 71 238 348 435 677. sa aeth. ²⁷ αὐτῷ] - BD k Chr. υἱὸς B G W Γ J min| υἱέ **NCDELN** . . min. ²⁸ δύναμ. τοῦτο] ~ B 1 q vg*; δύν. ποιῆσ. τοῦτο C* bo. ³⁰ ἀνέψαθη.] ἠνεψόθη. BDN Σ 33. ³² ἄνθρ.] - **B.1** 71 124 892 sy^s v2 sa bo aeth Tat. ³⁴ - D a k sy^s Tat^{ar} Hil.

μαλακίαν.* ³⁶ ἰδὼν δὲ
τοὺς ὄχλους ἐσπλαγ-
χίσθη περὶ αὐτῶν,
ὅτι ἦσαν ἐσκυλμένοι
καὶ ἐριμμένοι ὡσεὶ
 πρόβατα μὴ ἔχοντα
ποιμένα. ³⁷ τότε λέγει
τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ·
ὁ μὲν θερισμός πολὺς,
οἱ δὲ ἐργάται ὀλίγοι·
³⁸ δεήθητε οὖν τοῦ
κυρίου τοῦ θερισμοῦ
ὅπως ἐκβάλῃ ἐργάτας
εἰς τὸν θερισμὸν αὐτοῦ.

10 ¹ Καὶ προσκαλεσά-
μενος τοὺς δώδεκα
μαθητὰς αὐτοῦ ἔδω-
κεν αὐτοῖς ἐξουσίαν
πνευμάτων ἀκαθάρ-
των, ὥστε ἐκβάλλειν
αὐτὰ καὶ θεραπεύειν
πᾶσαν νόσον καὶ πᾶ-
σαν μαλακίαν.

² Τῶν δὲ δώδεκα
ἀποστόλων τὰ ὀνό-
ματά ἐστιν ταῦτα·
πρῶτος Σίμων ὁ λε-
γόμενος Πέτρος καὶ
Ἀνδρέας ὁ ἀδελφὸς
αὐτοῦ, καὶ Ἰάκωβος
ὁ τοῦ Ζεβεδαίου καὶ

ὁ ³⁴ (112. S. 88):
Καὶ ἐξελθὼν εἶδεν πο-
λὸν ὄχλον, καὶ ἐσπλαγ-
χίσθη ἐπ' αὐτούς, ὅτι
ἦσαν
ὡς πρόβατα μὴ ἔχοντα
ποιμένα.

6 7 (109. S. 84):
καὶ προσκαλεῖται τοὺς
δώδεκα, καὶ ἤρ-
ξατο αὐτούς ἀποστέλ-
λειν δύο δύο, καὶ ἐδί-
δου αὐτοῖς ἐξουσίαν
τῶν πνευμάτων τῶν
ἀκαθάρτων.

3 14-19 (72. S. 57f.):
¹⁴ Καὶ ἐποίησεν δώδεκα
ἵνα ὤσων μετ' αὐτοῦ,
καὶ ἵνα ἀποστέλλῃ αὐ-
τοὺς κηρῶσαι· ¹⁵ καὶ
ἔχειν ἐξουσίαν ἐκβάλ-
λειν τὰ δαιμόνια.

¹⁶ καὶ ἐποίησεν τοὺς δώ-
δεκα καὶ ἐπέθηκεν ὄνο-
μα τῷ Σίμονι Πέτρον·
¹⁷ καὶ Ἰάκωβον τὸν
τοῦ Ζεβεδαίου καὶ Ἰω-
άννην τὸν ἀδελφὸν τοῦ
Ἰακώβου, καὶ ἐπέθη-
κεν αὐτοῖς ὀνόματα
Ἰωανηγάς, ὅ ἐστιν

Luk 9 1 (109. S. 84):
Συνκαλεσάμενος δὲ
τοὺς δώδεκα ἔδωκεν
αὐτοῖς δύναμιν καὶ
ἐξουσίαν ἐπὶ πάντα
τὰ δαιμόνια καὶ νόσους
θεραπεύειν.

6 13-16 (72. S. 57f.):
Καὶ ἐκλεξάμενος ἀπ'
αὐτῶν δώδεκα οὗς καὶ
ἀποστόλους ὠνόμασεν,
¹⁴ Σίμονα, ὃν καὶ
ὠνόμασεν Πέτρον καὶ
Ἀνδρέαν τὸν ἀδελφὸν
αὐτοῦ καὶ Ἰάκωβον καὶ

² Ἐλεγεν δὲ πρὸς αὐ-
τούς· ὁ μὲν θερισμός
πολὺς, οἱ δὲ ἐργάται
ὀλλγοὶ· δεήθητε οὖν τοῦ
κυρίου τοῦ θερισμοῦ
ὅπως ἐργάτας ἐκβάλῃ
εἰς τὸν θερισμὸν αὐτοῦ.
(v. 3 s. zu Mt 10 16
S. 46)

Act 1 13

Καὶ ὅτε εἰσῆλθον εἰς
τὸ ὑπερῶον ἀνέβησαν
οὗ ἦσαν καταμένοντες,
ὁ τε Πέτρος καὶ Ἰω-
άννης καὶ Ἰάκωβος, καὶ

* Matth 1 23 (16. S. 21). Καὶ προσῆγεν ἐν ὅλῃ τῇ Γαλιλαίᾳ διδάσκων ἐν ταῖς συναγωγαῖς αὐτῶν καὶ κηρῶσαι τὸ πᾶρρῆσιον τῆς βουλῆς καὶ θεραπεύειν πᾶσαν νόσον καὶ πᾶσαν μαλακίαν ἐν τῷ λαῷ.

Matth 9 π -- Luk 10 1; Joh 1 35. 10 1; Joh 1 42 (S. 227).

Matth 9 * μαλακίαν BC*DNW.1 047. 1*-118*-209 22 33 157 213 565 lat sy sa bo go | + ἐν τῷ
λαῷ S* EFGHI. X 9. . min eg tol arm; + καὶ πολλοὶ (- S*) ἠκολούθησαν αὐτῷ S* LΦ 13-346 713 . .
a b g h. 10 ἰδὼσα. | + κατὰ EFLU. . 16 27 71 . . ² καὶ Ἰάκ. S* B 661 d sy s^{ml} Tat | Ἰάκ.
S* CD* 1. 1 9 . . min lat r; d) sa bo aeth

Ἰωάννης ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ, ³ Φίλιππος καὶ Βαρθολομαῖος, Θωμᾶς καὶ Μαθθαῖος ὁ τελώνης, Ἰάκωβος ὁ τοῦ Ἀλφαίου καὶ Λεββαῖος, ⁴ Σίμων ὁ Καναναῖος καὶ Ἰούδας ὁ Ἰσκαριώτης ὁ καὶ παραδοὺς αὐτόν.

⁵ Τούτους τοὺς δώδεκα ἀπέστειλεν ὁ Ἰησοῦς παραγγέλλας αὐτοῖς λέγων· εἰς ὁδὸν ἐθνῶν μὴ ἀπέλθητε, καὶ εἰς πόλιν Σαμαριτῶν μὴ εἰσέλθητε· ⁶ πορεύεσθε δὲ μᾶλλον πρὸς τὰ πρόβατα τὰ ἀπολωλότα οἴκου Ἰσραήλ.* ⁷ πορευόμενοι δὲ κηρῦσσετε λέγοντες ὅτι ἤγγικεν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν. ⁸ ἀσθενοῦντας θεραπεύετε, νεκροὺς ἐγείρετε, λεπροὺς καθαρίζετε, δαιμόνια ἐκβάλλετε· δωρεὰν ἐλάβετε, δωρεὰν δότε.

⁹ Μὴ κτήσησθε χρυσὸν μηδὲ ἄργυρον μηδὲ χαλκὸν εἰς τὰς ζώνας ὑμῶν, ¹⁰ μὴ πήραν εἰς ὁδὸν μηδὲ δύο χιτῶνας μηδὲ

ῥοὰς βροντῆς· ¹⁸ καὶ Ἀνδρέαν καὶ Φίλιππον καὶ Βαρθολομαῖον καὶ Μαθθαῖον καὶ Θωμᾶν καὶ Ἰάκωβον τὸν τοῦ Ἀλφαίου καὶ Θαδδαῖον καὶ Σίμωνα τὸν Καναναῖον ¹⁹ καὶ Ἰούδαν Ἰσκαριώθ, ὃς καὶ παρέδωκεν αὐτόν.

Ἰωάννην καὶ Φίλιππον καὶ Βαρθολομαῖον ¹⁵ καὶ Μαθθαῖον καὶ Θωμᾶν καὶ Ἰάκωβον Ἀλφαίου καὶ Σίμωνα τὸν καλούμενον ζηλωτὴν ¹⁶ καὶ Ἰούδαν Ἰσκαριώθ, ὃς ἐγένετο προδότης.

Ἀνδρέας, Φίλιππος καὶ Θωμᾶς, Βαρθολομαῖος καὶ Μαθθαῖος, Ἰάκωβος Ἀλφαίου καὶ Σίμων ὁ ζηλωτὴς καὶ Ἰούδας Ἰσκαριώθ.

92-5 (109. S. 84f.):

² Καὶ ἀπέστειλεν αὐτοὺς κηρῦσσειν τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ καὶ ἰασθαι.

s. u. v. 9

68-11 (109. S. 84f.):

⁸ Καὶ παρήγγειλεν αὐτοῖς ἵνα μηδὲν αἴρωσιν εἰς ὁδὸν εἰ μὴ ῥάβδον μόνον, μὴ ἄρτον, μὴ πήραν, μὴ εἰς τὴν ζώνην χαλκόν, ⁹ ἀλλὰ

³ Καὶ εἶπεν πρὸς αὐτούς· μηδὲν αἴρετε εἰς τὴν ὁδόν, μήτε ῥάβδον μήτε πήραν μήτε ἄρτον·

Luk 10 4 Μὴ βαστάζετε βαλλάντιον, μὴ πήραν, μὴ ὑποδήματα· μηδένα κατὰ τὴν ὁδὸν ἀσπάσθητε.

* Matth 15 24 (116. S. 94): Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν· οὐκ ἀπεστάλην εἰ μὴ εἰς τὰ πρόβατα τὰ ἀπολωλότα οἴκου Ἰσραήλ.

Matth 10 ³ Δεββαῖος D 122 f k Orin] Θαδδαῖος NBC 17 124 effl vg sa bo; Δεββ. ὁ ἐπικληθεὶς Θαδδ. C² ELW Θ . . min sy^{vg} arm aeth; - sy^s; Judas Zelotes a b g h q; Θωδδ. ὁ ἐπικλιθεὶς Δεββ. 13.346. ⁴ Σίμων ὁ Καναν. + καὶ Ἰούδας ὁ τοῦ Ἰακώβου sy^s.

ὑποδήματα μηδὲ ῥάβδον· ἄξιός γάρ ὁ ἐργάτης τῆς τροφῆς αὐτοῦ.

¹¹ Εἰς ἣν δ' ἂν πόλιν ἢ κώμην εἰσέλθῃτε, ἐξετάσατε τίς ἐν αὐτῇ ἄξιός ἐστιν· καὶ κεῖ μείνατε ἕως ἂν ἐξεέλθῃτε. ¹² εἰσερχόμενοι δὲ εἰς τὴν οἰκίαν ἀσπάσασθε αὐτήν. ¹³ καὶ ἐὰν μὲν ἦ ἡ οἰκία ἁγία, ἐλθάτω ἡ εἰρήνη ὑμῶν ἐπ' αὐτήν· ἐὰν δὲ μὴ ἦ ἁγία, ἡ εἰρήνη ὑμῶν πρὸς ὑμᾶς ἐπιτραφήτω.

¹⁴ Καὶ ὅς ἂν μὴ δέξηται ὑμᾶς μηδὲ ἀκούσῃ τοὺς λόγους ὑμῶν, ἐξερχόμενοι ἐξω τῆς οἰκίας ἢ τῆς πόλεως ἐκείνης ἐκτινάξατε τὸν κονιορτὸν ἐκ τῶν ποδῶν ὑμῶν.

¹⁵ Ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἀνεκτότερον ἔσται γῆ Σοδομόων καὶ Γομόρρων ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως ἢ τῇ πόλει ἐκείνῃ.

¹⁶ Ἴδού ἐγὼ ἀποστέλλω ὑμᾶς ὡς πρόβατα ἐν μέσῳ λύκων· γίνεσθε οὖν φρόνιμοι ὡς οἱ ὄφεις καὶ ἀκέραιοι ὡς αἱ περὶστεραί.

ὑποδεδεμένους σανδάλια, καὶ μὴ ἐνδύσασθε δύο χιτῶνας.

¹⁰ Καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς· ὅπου ἐὰν εἰσέλθῃτε εἰς οἰκίαν,

ἐκεῖ μείνετε ἕως ἂν ἐξεέλθῃτε ἐκεῖθεν.

¹¹ Καὶ ὅς ἂν τόπος μὴ δέξηται ὑμᾶς μηδὲ ἀκούσωσιν ὑμῶν,

ἐκπορευόμενοι ἐκεῖθεν

ἐκτινάξατε τὸν χοῦν τὸν ὑποκάτω τῶν ποδῶν ὑμῶν εἰς μαρτύριον αὐτοῖς.

μητε ἀργύριον, μητε ἀνά δύο χιτῶνας ἔχειν.

⁴ Καὶ εἰς ἣν ἂν οἰκίαν εἰσέλθῃτε,

ἐκεῖ μείνετε καὶ ἐκεῖθεν ἐξερχεσθε.

⁵ Καὶ ὅσοι ἂν μὴ δέχωνται ὑμᾶς,

ἐξερχόμενοι ἀπὸ τῆς πόλεως ἐκείνης

καὶ τὸν κονιορτὸν ἀπὸ τῶν ποδῶν ὑμῶν ἀποτινάσσετε εἰς μαρτύριον ἐπ' αὐτούς.

⁵ εἰς ἣν δ' ἂν εἰσέλθῃτε οἰκίαν, πρῶτον λέγετε· εἰρήνη τῷ οἴκῳ τούτῳ. ⁶ καὶ ἐὰν ἦ ἐκεῖ υἱὸς εἰρήνης, ἐπιναπαίσειται ἐπ' αὐτὸν ἡ εἰρήνη ὑμῶν. εἰ δὲ μήγε, ἐφ' ὑμᾶς ἀνακάμψει. ⁷ ἐν αὐτῇ δὲ τῇ οἰκίᾳ μείνετε ἕσθοντες καὶ πίνοντες τὰ παρ' αὐτῶν· ἄξιός γάρ ὁ ἐργάτης τοῦ μισθοῦ αὐτοῦ. μὴ μεταβαίνετε ἐξ οἰκίας εἰς οἰκίαν. ⁸ καὶ εἰς ἣν ἂν πόλιν εἰσερχήσθε καὶ δέχωνται ὑμᾶς, ἐσθίετε τὰ παρατιθέμενα ὑμῖν ⁹ καὶ θεραπεύετε τοὺς ἐν αὐτῇ ἀσθενεῖς καὶ λέγετε αὐτοῖς· ἤγγικεν ἐφ' ὑμᾶς ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ.

¹⁰ εἰς ἣν δ' ἂν πόλιν εἰσέλθῃτε καὶ μὴ δέχωνται ὑμᾶς, ἐξελθόντες εἰς τὰς πλατείας αὐτῆς εἶπατε· ¹¹ καὶ τὸν κονιορτὸν τὸν κολιθηθέντα ἡμῖν ἐκ τῆς πόλεως ὑμῶν εἰς τοὺς πόδας ἀπομασσομέθα ὑμῖν· πλὴν τοῦτο γινώσκατε, ὅτι ἤγγικεν ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ.

¹² Λέγω δὲ ὑμῖν ὅτι Σοδομοῖς ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ ἀνεκτότερον ἔσται ἢ τῇ πόλει ἐκείνῃ.

³ Ὑπάγετε· ἰδού ἀποστέλλω ὑμᾶς ὡς ἄρνας ἐν μέσῳ λύκων.

59. (54.) Das Schicksal der Jünger. Matth 10 17-25*

¹⁷ Προσέχετε δὲ ἀπὸ τῶν ἀνθρώπων· παραδώσουσιν γὰρ ὑμᾶς εἰς συνέδρια, καὶ ἐν ταῖς συναγωγαῖς αὐτῶν μαστιγώσουσιν ὑμᾶς· ¹⁸ καὶ ἐπὶ ἡγεμόνας δὲ καὶ βασιλεῖς ἀχθήσεσθε ἕνεκεν ἐμοῦ, εἰς μαρτύριον αὐτοῖς καὶ τοῖς ἔθνεσιν.

¹⁹ Ὅταν δὲ παραδῶσιν ὑμᾶς, μὴ μεριμνήσητε πῶς ἢ τί λαλήσητε· δοθήσεται γὰρ ὑμῖν ἐν ἐκείνῃ τῇ ὥρᾳ τί λαλήσητε· ²⁰ οὐ γὰρ ὑμεῖς ἐστε οἱ λαλοῦντες, ἀλλὰ τὸ πνεῦμα τοῦ πατρὸς ὑμῶν τὸ λαλοῦν ἐν ὑμῖν.*^{*} ²¹ παραδώσει δὲ ἀδελφὸς ἀδελφὸν εἰς θάνατον καὶ πατὴρ τέκνον, καὶ ἐπαναστήσονται τέκνα ἐπὶ γονεῖς καὶ θανατώσουσιν αὐτούς. ²² καὶ ἔσεσθε μισούμενοι ὑπὸ πάντων διὰ τὸ ὄνομά μου· ὁ δὲ ὑπομείνας εἰς τέλος, οὗτος σωθήσεται.

²³ Ὅταν δὲ διώκωσιν ὑμᾶς ἐν τῇ πόλει ταύτῃ, φεύγετε εἰς τὴν ἑτέραν· ἀμὴν γὰρ λέγω ὑμῖν, οὐ μὴ τελέσητε τὰς πόλεις τοῦ Ἰσραὴλ ἕως ἔλθῃ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου.

²⁴ Οὐκ ἔστιν μαθητὴς ὑπὲρ τὸν διδάσκαλον, οὐδὲ δοῦλος ὑπὲρ τὸν κύριον αὐτοῦ. ²⁵ ἀρκετὸν τῷ μαθητῇ ἵνα γένηται ὡς ὁ διδάσκαλος αὐτοῦ,*** καὶ ὁ δοῦλος ὡς ὁ κύριος αὐτοῦ. εἰ τὸν οἰκοδεσπότην Βεελζεβοῦλ ἐπεκάλεσαν, πόσῳ μᾶλλον τοὺς οἰκιοκτοῦς αὐτοῦ.

* Matth 24 9 13 (215. S. 178f.):

⁹ Τότε παραδώσουσιν ὑμᾶς εἰς θλίψιν

Mark 13 9-13 (215. S. 178f.):

⁹ Βλέπετε δὲ ὑμεῖς ἑαυτούς, παραδώσουσιν ὑμᾶς εἰς συνέδρια καὶ εἰς συναγωγὰς δαρήσεσθε καὶ ἐπὶ ἡγεμόνων καὶ βασιλέων σταθήσεσθε ἕνεκεν ἐμοῦ, εἰς μαρτύριον αὐτοῖς. ¹⁰ καὶ εἰς πάντα τὰ ἔθνη πρότερον δεῖ κηρυχθῆναι τὸ εὐαγγέλιον. ¹¹ καὶ ὅταν ἄγνωστον ὑμᾶς παραδιδόντες, μὴ μεριμνᾶτε τί λαλήσητε, ἀλλ' ὃ ἐάν δοθῇ ὑμῖν ἐν ἐκείνῃ τῇ ὥρᾳ, τοῦτο λαλεῖτε· οὐ γὰρ ἐστε ὑμεῖς οἱ λαλοῦντες, ἀλλὰ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον. ¹² καὶ παραδώσει ἀδελφὸς ἀδελφὸν εἰς θάνατον καὶ πατὴρ τέκνον, καὶ ἐπαναστήσονται τέκνα ἐπὶ γονεῖς καὶ θανατώσουσιν αὐτούς. ¹³ καὶ ἔσεσθε μισούμενοι ὑπὸ πάντων διὰ τὸ ὄνομά μου· ὁ δὲ ὑπομείνας εἰς τέλος, οὗτος σωθήσεται.

Luk 21 12-17 19 (215. S. 178f.):

¹² Πρὸ δὲ τούτων πάντων ἐπιβαλοῦσιν ἐφ' ὑμᾶς τὰς χεῖρας αὐτῶν καὶ διώξουσιν, παραδιδόντες εἰς τὰς συναγωγὰς καὶ φυλακὰς, ἀπαγομένους ἐπὶ βασιλεῖς καὶ ἡγεμόνας ἕνεκεν τοῦ ὀνόματός μου. ¹³ ἀποβήσεται ὑμῖν εἰς μαρτύριον. ¹⁴ θέτε οὖν ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν μὴ προμελετᾶν ἀπολογηθῆναι. ¹⁵ ἐγὼ γὰρ δώσω ὑμῖν στόμα καὶ σοφίαν, ἣ οὐ δυνήσονται ἀντιστηναὶ ἢ ἀντειπεῖν ἅπαντες οἱ ἀντικείμενοι ὑμῖν. ¹⁶ παραδοθήσεσθε δὲ καὶ ὑπὸ γονέων καὶ ἀδελφῶν καὶ συγγενῶν καὶ φίλων, καὶ θανατώσουσιν ἐξ ὑμῶν, ¹⁷ καὶ ἔσεσθε μισούμενοι ὑπὸ πάντων διὰ τὸ ὄνομά μου.

(18 s. zu Matth 10 30)

¹⁹ ἐν τῇ ὑπομονῇ ὑμῶν κτήσασθε τὰς ψυχὰς ὑμῶν.

καὶ ἀποκτενοῦσιν ὑμᾶς, καὶ ἔσεσθε μισούμενοι ὑπὸ πάντων τῶν ἐθνῶν διὰ τὸ ὄνομά μου.

¹³ ὁ δὲ ὑπομείνας εἰς τέλος, οὗτος σωθήσεται.

** Luk 12 11 12 (155. S. 127):

¹¹ Ὅταν δὲ εἰσφέρουσιν ὑμᾶς ἐπὶ τὰς συναγωγὰς καὶ τὰς ἀρχὰς καὶ τὰς ἑξουσίας, μὴ μεριμνήσητε πῶς ἢ τί ἀπολογησῆσθε ἢ τί εἰπῆτε· ¹² τὸ γὰρ ἅγιον πνεῦμα διδάξει ὑμᾶς ἐν αὐτῇ τῇ ὥρᾳ ἃ δεῖ εἰπεῖν.

*** Luk 6 40 (76. S. 60): Οὐκ ἔστιν μαθητὴς ὑπὲρ τὸν διδάσκαλον· κατηρητισμένος δὲ πᾶς ἔσται ὡς ὁ διδάσκαλος αὐτοῦ.

καὶ ἀποκτενοῦσιν ὑμᾶς, καὶ ἔσεσθε μισούμενοι ὑπὸ πάντων διὰ τὸ ὄνομά μου· ὁ δὲ ὑπομείνας εἰς τέλος, οὗτος σωθήσεται.

¹¹ Ὅταν δὲ εἰσφέρουσιν ὑμᾶς ἐπὶ τὰς συναγωγὰς καὶ τὰς ἀρχὰς καὶ τὰς ἑξουσίας, μὴ μεριμνήσητε πῶς ἢ τί ἀπολογησῆσθε ἢ τί εἰπῆτε· ¹² τὸ γὰρ ἅγιον πνεῦμα διδάξει ὑμᾶς ἐν αὐτῇ τῇ ὥρᾳ ἃ δεῖ εἰπεῖν.

Οὐκ ἔστιν μαθητὴς ὑπὲρ τὸν διδάσκαλον· κατηρητισμένος δὲ πᾶς ἔσται ὡς ὁ διδάσκαλος αὐτοῦ.

Mt 10 19f.: Joh 14 26 (S. 227)

10 24 = Luk 6 40: Joh 13 16 15 20 (S. 227 f.).

Matth 10 ²¹ ἐπαναστήσονται] -σεται B L 700 1093. ²³ ἑτέραν NBW 1-118-209 33 265 q Or] ἄλλη CDLΔ Θ . . min lat sa bo; + κἄν (ἐάν δέ D) ἐν τῇ ἑτέρᾳ (ἄλλῃ D, ἐκ ταύτης L Θ min Or) διώκωσιν (-ουσιν D, ἐκδιώξουσιν L) ὑμᾶς, φεύγετε εἰς τ. ἄλλην (ἑτέραν L) D L Θ 1-118-209 13-124-346 22 565 . it sy^s arm Tat Or [τοῦ Ἰσρ.] - τοῦ BD ἕως N* (+ οὐ N^c) BX] + ἄν Unc^{rel} min. ²⁵ Βεελζεβοῦλ] Βειζεβοῦλ NB 349; Βεελζεβοῦλ DLX 16 566 1093 b ff g k bo; Βεελζεβοῦβ c vg sy.

60. (55.) Aufforderung zum furchtlosen Bekenntnis. Matth 10 26-33

²⁶ Μὴ οὖν φοβηθῆτε αὐτούς· οὐδὲν γὰρ ἔστιν κεκαλυμμένον ὃ οὐκ ἀποκαλυφθήσεται, καὶ κρυπτόν ὃ οὐ γνωσθήσεται.* ²⁷ ὃ λέγω ὑμῖν ἐν τῇ σκοτίᾳ, εἴπατε ἐν τῷ φωτί· καὶ ὃ εἰς τὸ οὐδὲς ἀκούετε, κηρύξατε ἐπὶ τῶν δωματίων.

²⁸ Καὶ μὴ φοβεῖσθε ἀπὸ τῶν ἀποκτενόντων τὸ σῶμα, τὴν δὲ ψυχὴν μὴ δυνάμενων ἀποκτείνειν·

φοβεῖσθε δὲ μᾶλλον τὸν δυνάμενον καὶ ψυχὴν καὶ σῶμα ἀπολέσαι ἐν γένεθι.

²⁹ Οὐχὶ δύο στρουθία ἀσσαρίου πωλεῖται; καὶ ἐν ἑξ αὐτῶν οὐ πεσεῖται ἐπὶ τὴν γῆν ἄνευ τοῦ πατρὸς ὑμῶν.
³⁰ Ὑμῶν δὲ καὶ αἱ τρίχες τῆς κεφαλῆς πᾶσαι ἠριθμημέναι εἰσίν.** ³¹ μὴ οὖν φοβεῖσθε· πολλῶν στρουθίων διαφέρετε ὑμεῖς.

³² Πᾶς οὖν ὅστις ὁμολογήσει ἐν ἐμοὶ ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων, ὁμολογήσω καὶ γὰρ ἐν αὐτῷ ἔμπροσθεν τοῦ πατρὸς μου τοῦ ἐν οὐρανοῖς· ³³ ὅστις δ' ἂν ἀρνήσῃται με ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων, ἀρνήσομαι καὶ γὰρ αὐτὸν ἔμπροσθεν τοῦ πατρὸς μου τοῦ ἐν οὐρανοῖς.***

12 2-9 (155. S. 126f.): ² Οὐδὲν δὲ συγκεκαλυμμένον ἔστιν ὃ οὐκ ἀποκαλυφθήσεται, καὶ κρυπτόν ὃ οὐ γνωσθήσεται.* ³ ἀνθ' ὧν ὅσα ἐν τῇ σκοτίᾳ εἴπατε, ἐν τῷ φωτί ἀκουσθήσεται, καὶ ὃ πρὸς τὸ οὐδὲς ἐλάλησατε ἐν τοῖς ταμείοις, κηρυχθήσεται ἐπὶ τῶν δωματίων.

⁴ Λέγω δὲ ὑμῖν τοῖς φίλοις μου, μὴ φοβηθῆτε ἀπὸ τῶν ἀποκτενόντων τὸ σῶμα καὶ μετὰ ταῦτα μὴ ἐχόντων περὶ σῴσετον τι ποιῆσαι. ⁵ ὑποδείξω δὲ ὑμῖν τίνα φοβηθῆτε· φοβήθητε τὸν μετὰ τὸ ἀποκτείνειν ἔχοντα ἐξουσίαν ἐμβαλεῖν εἰς τὴν γέενναν. καὶ λέγω ὑμῖν, τοῦτον φοβήθητε.

⁶ Οὐχὶ πέντε στρουθία πωλοῦνται ἀσσαρίων δύο; καὶ ἐν ἑξ αὐτῶν οὐκ ἔστιν ἐπιλελησμένον ἐνώπιον τοῦ θεοῦ.

ἄλλα καὶ αἱ τρίχες τῆς κεφαλῆς ὑμῶν πᾶσαι ἠριθμηταί.** μὴ φοβεῖσθε· πολλῶν στρουθίων διαφέρετε.

⁸ Λέγω δὲ ὑμῖν, πᾶς ὃς ἂν ὁμολογήσῃ ἐν ἐμοὶ ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων, καὶ ὃ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ὁμολογήσῃ ἐν αὐτῷ ἔμπροσθεν τῶν ἀγγέλων τοῦ θεοῦ.

⁹ ὃ δὲ ἀρνήσῃται με ἐνώπιον τῶν ἀνθρώπων ἀπαρνηθήσεται ἐνώπιον τῶν ἀγγέλων τοῦ θεοῦ.***

* Mark 4 22 (94. S. 73): Οὐ γὰρ ἔστιν τι κρυπτόν, ἐάν μὴ ἴνα φανερωθῇ· οὐδὲ ἐγένετο ἀπόκρυφον, ἀλλ' ἵνα ἔλθῃ εἰς φανερόν.

** Luk 21 18 (215. S. 179): Καὶ θριξὲς ἐκ τῆς κεφαλῆς ὑμῶν οὐ μὴ ἀπόληται.

*** Mark 8 38 (123. S. 102): Ὅς γὰρ ἐὰν ἐπαισχυνθῇ με καὶ τοὺς ἐμοὺς λόγους ἐν τῇ γενεᾷ ταύτῃ τῇ μοιχαλίδι καὶ ἁμαρτωλῷ, καὶ ὃ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐπαισχυνθήσεται αὐτόν, ὅταν ἔλθῃ ἐν τῇ δόξῃ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ μετὰ τῶν ἀγγέλων τῶν ἁγίων.

Luk 8 17 (94. S. 73): Οὐ γὰρ ἔστιν κρυπτόν ὃ οὐ φανερόν γενήσεται, οὐδὲ ἀπόκρυφον ὃ οὐ μὴ γνωσθῆ καὶ εἰς φανερόν ἔλθῃ.

Luk 9 26 (123. S. 102): Ὅς γὰρ ἐὰν ἐπαισχυνθῇ με καὶ τοὺς ἐμοὺς λόγους, τοῦτον ὃ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐπαισχυνθήσεται, ὅταν ἔλθῃ ἐν τῇ δόξῃ αὐτοῦ καὶ τοῦ πατρὸς καὶ τῶν ἁγίων ἀγγέλων.

Matth 10 * φοβεῖσθε | φοβηθῆτε B D N W Θ Σ min. | φοβεῖσθε 2° S B C W 21 348 713 892 1293
Clem Eus | φοβηθητε D E K L Θ . . min. ³¹ πολλῶν | πολλῶν a² b e g h q Bas. ³² οὐρ. | τοῖς οὐρ.
B C K V X Σ Φ Ω 13-316 16 21 28 482 565 1604. ³³ οὐρ. | τοῖς οὐρ. B V X Ω 16 124-828 1355.

Zu Mt 10 28 par: [πάν τὸ μὴ ἔμπροσθεν τῆς ὄψεώς σου καὶ [τὸ κεκρυμμένον] ἀπὸ σοῦ ἀποκαλυφθῆσεται] καὶ τειθαριμένον ὃ οὐκ ἐγερθήσεται.] Oxyrhynchus II, Nr. 5.

61. (56.) Zwispalt unter den Nächsten. Matth 10 34—36

³⁴ Μὴ νομίσητε ὅτι ἤλθον βαλεῖν εἰρήνην ἐπὶ τὴν γῆν· οὐκ ἤλθον βαλεῖν εἰρήνην ἀλλὰ μάχαιραν.

³⁵ ἤλθον γὰρ διχάσαι ἄνθρωπον κατὰ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ καὶ θυγατέρα κατὰ τῆς μητρὸς αὐτῆς καὶ νύμφην κατὰ τῆς πενθερᾶς αὐτῆς, ³⁶ καὶ ἐχθροὶ τοῦ ἀνθρώπου οἱ οἰκιακοὶ αὐτοῦ.

12 51—53 (160. S. 131): ⁵¹ Δοκεῖτε ὅτι εἰρήνην παρεγενόμενον δοῦναι ἐν τῇ γῆ; οὐχὶ λέγω ὑμῖν ἀλλ' ἢ διαμερισμόν. ⁵² ἔσονται γὰρ ἀπὸ τοῦ νῦν πέντε ἐν ἐνὶ οἴκῳ διαμερισμένοι· τρεῖς ἐπὶ θυσὶν καὶ δύο ἐπὶ τρισίν ⁵³ διαμερισθήσονται. πατήρ ἐπὶ υἱῷ καὶ υἱὸς ἐπὶ πατρὶ, μήτηρ ἐπὶ θυγατέρᾳ καὶ θυγάτηρ ἐπὶ μητέρᾳ, πενθερὰ ἐπὶ τὴν νύμφην καὶ νύμφη ἐπὶ τὴν πενθεράν.

62. (57.) Bedingungen der Nachfolge. Matth 10 37—39

³⁷ Ὁ φιλῶν πατέρα ἢ μητέρα ὑπὲρ ἐμὲ οὐκ ἔστιν μου ἄξιος, καὶ ὁ φιλῶν υἱὸν ἢ θυγατέρα ὑπὲρ ἐμὲ οὐκ ἔστιν μου ἄξιος,

³⁸ καὶ ὃς οὐ λαμβάνει τὸν σταυρὸν αὐτοῦ καὶ ἀκολουθεῖ ὀπίσω μου, οὐκ ἔστιν μου ἄξιος. ³⁹ ὁ εὐρὸν τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἀπολέσει αὐτήν, καὶ ὁ ἀπολέσας τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἕνεκεν ἐμοῦ εὐρήσει αὐτήν.*

14 26—27 (171. S. 137): ²⁶ Εἴ τις ἔρχεται πρὸς με καὶ οὐ μισεῖ τὸν πατέρα αὐτοῦ καὶ τὴν μητέρα καὶ τὴν γυναῖκα καὶ τὰ τέκνα καὶ τοὺς ἀδελφούς καὶ τὰς ἀδελφάς, ἔτι δὲ καὶ τὴν ἑαυτοῦ ψυχὴν, οὐ δύναται εἶναι μου μαθητής. ²⁷ ὅστις οὐ βαστάζει τὸν σταυρὸν ἑαυτοῦ καὶ ἔρχεται ὀπίσω μου, οὐ δύναται εἶναι μου μαθητής.

17 ³³ (184. S. 145): Ὁς ἐὰν ζητήσῃ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ περιποιήσασθαι, ἀπολέσει αὐτήν, καὶ ὃς ἐὰν ἀπολέσει, ζωογονήσει αὐτήν.*

* Matth 16 24—25 (123. S. 101): ²⁴ Τότε ὁ Ἰησοῦς εἶπεν τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ· εἴ τις θέλει ὀπίσω μου ἔλθειν, ἀπαρνησάσθω ἑαυτὸν καὶ ἀράτω τὸν σταυρὸν αὐτοῦ καὶ ἀκολουθεῖτω μοι. ²⁵ ὃς γὰρ ἐὰν θέλῃ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ σῶσαι, ἀπολέσει αὐτήν· ὃς δ' ἂν ἀπολέσῃ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἕνεκεν ἐμοῦ, εὐρήσει αὐτήν.

Mark 8 34—35 (123. S. 101): ³⁴ Καὶ προσκαλεσόμενος τὸν ὄχλον σὺν τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ εἶπεν αὐτοῖς· ὅστις θέλει ὀπίσω μου ἀκολουθεῖν, ἀπαρνησάσθω ἑαυτὸν καὶ ἀράτω τὸν σταυρὸν αὐτοῦ καὶ ἀκολουθεῖτω μοι. ³⁵ ὃς γὰρ ἐὰν θέλῃ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ σῶσαι, ἀπολέσει αὐτήν· ὃς δ' ἂν ἀπολέσῃ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἕνεκεν ἐμοῦ καὶ τοῦ εὐαγγελίου, σώσει αὐτήν.

Luk 9 23—24 (123. S. 101): ²³ Ἐλεγεν δὲ πρὸς πάντας· εἴ τις θέλει ὀπίσω μου ἔρχεσθαι, ἀρνησάσθω ἑαυτὸν καὶ ἀράτω τὸν σταυρὸν αὐτοῦ καθ' ἡμέραν καὶ ἀκολουθεῖτω μοι. ²⁴ ὃς γὰρ ἐὰν θέλῃ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ σῶσαι, ἀπολέσει αὐτήν· ὃς δ' ἂν ἀπολέσῃ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἕνεκεν ἐμοῦ, οὗτος σώσει αὐτήν.

Mt 10 35 36 = Lk 12 53: Mi 7 6.

Mt 10 39 (16 25 = Mk 8 35 = Lk 9 24 17 33): Joh 12 25 (S. 228).

Matth 10 ³⁵ ἀρθο.] υἱόν D it sy^sc Tat.

³⁷ καὶ ὁ φιλ. υί. . . ἄξιος] - B* D K II min.

63. (58.) **Schluß der Rede.** Matth 10 40—11 1

⁴⁰ Ὁ δεχόμενος ὑμᾶς ἐμὲ δέχεται, καὶ ἐμὲ δεχόμενος δέχεται τὸν ἀποστελλαντά με.* ⁴¹ Ὁ δεχόμενος προφήτην εἰς ὄνομα προφήτου μισθὸν προφήτου λήμψεται, καὶ ὁ δεχόμενος δίκαιον εἰς ὄνομα δικαίου μισθὸν δικαίου λήμψεται. ⁴² καὶ ὃς ἐὰν ποτίσῃ ἓνα τῶν μικρῶν τούτων ποτήριον ψυχροῦ μόνον εἰς ὄνομα μαθητοῦ, ἀμὴν λέγω ὑμῖν, οὐ μὴ ἀπολέσῃ τὸν μισθὸν αὐτοῦ.**

11¹ Καὶ ἐγένετο ὅτε ἐτέλεσεν ὁ Ἰησοῦς διατάσσειν τοῖς δώδεκα μαθηταῖς αὐτοῦ, μετέβη ἐκεῖθεν τοῦ διδάσκειν καὶ κηρύσσειν ἐν ταῖς πόλεσιν αὐτῶν.

64. (59.) **Anfrage des Täufers.** Matth 11 2—6

² Ὁ δὲ Ἰωάννης ἀκούσας ἐν τῷ δεσμοτηρίῳ τὰ ἔργα τοῦ Χριστοῦ,

πέμψας διὰ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ ³ εἶπεν αὐτῷ· σὺ εἶ ὁ ἐρχόμενος, ἢ ἕτερον προσδοκῶμεν;

⁴ καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς· πορευθέντες ἀπαγγείλατε Ἰωάννῃ ἃ ἀκούετε καὶ βλέπετε· ⁵ τυφλοὶ ἀναβλέπουσιν καὶ χωλοὶ περιπατοῦσιν, λεπροὶ καθαρίζονται καὶ κωφοὶ ἀκούουσιν, καὶ νεκροὶ ἐγείρονται καὶ πτωχοὶ εὐαγγελίζονται· ⁶ καὶ μακαρίος ἐστὶν ὃς ἐὰν μὴ σκανδαλισθῇ ἐν ἐμοί.

7 18—23 (81. S. 63): ¹⁸ Καὶ ἀπήγγειλαν Ἰωάννῃ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ περὶ πάντων τούτων. καὶ προσκαλεσάμενος δύο τιμὰς τῶν μαθητῶν αὐτοῦ ὁ Ἰωάννης ¹⁹ ἔπεμψεν πρὸς τὸν κύριον λέγων· σὺ εἶ ὁ ἐρχόμενος, ἢ ἄλλον προσδοκῶμεν; ²⁰ παραγεγόμενοι δὲ πρὸς αὐτὸν οἱ ἄνδρες εἶπαν· Ἰωάννης ὁ βαπτιστὴς ἀπέσταλκεν ἡμᾶς πρὸς σε λέγων· σὺ εἶ ὁ ἐρχόμενος, ἢ ἄλλον προσδοκῶμεν; ²¹ ἐν ἐκείνῃ τῇ ὥρᾳ ἐθεράπευσεν πολλοὺς ἀπὸ νόσων καὶ μαστίγων καὶ πνευμάτων πονηρῶν καὶ τυφλοῖς πολλοῖς ἐχαρίσατο βλέπειν. ²² καὶ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς· πορευθέντες ἀπαγγείλατε Ἰωάννῃ ἃ εἶδετε καὶ ἤκουσατε, ὅτι τυφλοὶ ἀναβλέπουσιν, χωλοὶ περιπατοῦσιν, λεπροὶ καθαρίζονται, κωφοὶ ἀκούουσιν, νεκροὶ ἐγείρονται, πτωχοὶ εὐαγγελίζονται· ²³ καὶ μακαρίος ἐστὶν ὃς ἐὰν μὴ σκανδαλισθῇ ἐν ἐμοί.

* Matth 185 (129. S. 109):

Καὶ ὃς ἐὰν δέξηται ἐν παιδίῳ τοιοῦτο ἐπὶ τῷ ὀνόματί μου, ἐμὲ δέχεται.

Mark 9 37 (129. S. 109):

Ὅς ἂν ἐν τῶν παιδίων τούτων δέξηται ἐπὶ τῷ ὀνόματί μου, ἐμὲ δέχεται· καὶ ὃς ἂν ἐμὲ δέξηται, οὐκ ἐμὲ δέχεται ἀλλὰ τὸν ἀποστελλαντά με.

Luk 9 48 (129. S. 109):

Ὅς ἐὰν δέξηται τοῦτο τὸ παιδίον ἐπὶ τῷ ὀνόματί μου, ἐμὲ δέχεται· καὶ ὃς ἂν ἐμὲ δέξηται, δέχεται τὸν ἀποστελλαντά με.

Luk 10 16 (139. S. 116): Ὁ ἀκούων ὑμῶν ἐμοῦ ἀκούει, καὶ ὁ ἀθετῶν ὑμᾶς ἐμὲ ἀθετεῖ· ὁ δὲ ἐμὲ ἀθετῶν ἀθετεῖ τὸν ἀποστελλαντά με.

** Mark 9 41 (139. S. 110): Ὅς γὰρ ἂν ποτίσῃ ὑμᾶς ποτήριον ὕδατος ἐν ὀνόματί μου, ὅτι Χριστοῦ ἴστε, ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι οὐ μὴ ἀπολέσῃ τὸν μισθὸν αὐτοῦ.

Mt 11 5 = Lk 7 22; Jes 29 18 19 35 5 6 61 1.

Mt 10 40 (= Mk 9 37 = Lk 9 48 10 16): Joh 12 44 45 13 20 (S. 228).

Matth 10 42 ἀπολέσῃ τ. μισθ.] ἀπόληται ὁ μισθός D it (: l) sys e bo aeth Tat Cyp. II² Χριστοῦ] Ἰησοῦ D 047 min sy^c Chr. ³ καὶ χωλοὶ περπα.] χωλοὶ περ. ZA 28 892 . e f ff gh vg sa bo arm aeth Or Chr; - D min. καὶ νεκροὶ B D L G Φ min a b k q sy] - καὶ C E X . . min e ff h l vg sa bo | καὶ πτωχοὶ εὐαγγ.] πτ. ευαγγ. e ff l vg sa bo Or; - k sy^s Tat^o Clem.

65. (60.) Jesu Zeugnis über den Täufer. Matth 11 7-19

⁷ Τούτων δὲ πορευομένων ἤρξατο ὁ Ἰησοῦς λέγειν τοῖς ὄχλοις περὶ Ἰωάννου· τί ἐξήλθατε εἰς τὴν ἔρημον θεάσασθαι; κάλαμον ὑπὸ ἀνέμου σαλευόμενον; ⁸ ἀλλὰ τί ἐξήλθατε; ἄνθρωπον ἰδεῖν ἐν μαλακοῖς ἡμφιεσμένον; ἰδοὺ οἱ τὰ μαλακὰ φοροῦντες ἐν τοῖς οἴκοις τῶν βασιλέων. ⁹ ἀλλὰ τί ἐξήλθατε; προφήτην ἰδεῖν; ναὶ λέγω ὑμῖν, καὶ περισσότερον προφήτου. ¹⁰ οὗτός ἐστιν περὶ οὗ γέγραπται· ἰδοὺ ἐγὼ ἀποπέλλω τὸν ἄγγελόν μου πρὸ προσώπου σου, ὃς κατασκευάσει τὴν ὁδὸν σου ἔμπροσθέν σου. ¹¹ ἀμὴν λέγω ὑμῖν, οὐκ ἐγήγερται ἐν γεννητοῖς γυναικῶν μείζων Ἰωάννου τοῦ βαπτιστοῦ· ὁ δὲ μικρότερος ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν μείζων αὐτοῦ ἐστιν.

vgl. Matth 21 32 (203. S. 164f.)

¹² Ἀπὸ δὲ τῶν ἡμερῶν Ἰωάννου τοῦ βαπτιστοῦ ἕως ἄρτι ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν βιάζεται, καὶ βιασταὶ ἀρπάζουσιν αὐτήν. ¹³ πάντες γὰρ οἱ προφῆται καὶ ὁ νόμος ἕως Ἰωάννου ἐπροφήτευσαν, ¹⁴ καὶ εἰ θέλετε δέξασθαι, αὐτός ἐστιν Ἡλίας ὁ μέλλων ἔρχεσθαι. ¹⁵ ὁ ἔχων ὅτα ἀκουέτω.

¹⁶ Τίνι δὲ ὁμοιώσω τὴν γενεὰν ταύτην; ὁμοία ἐστὶν παιδίοις καθημένοις ἐν ταῖς ἀγοραῖς, ἃ προσφωνοῦντα τοῖς

7 ²⁴—:5 (82. S. 63): ²⁴ Ἀπελθόντων δὲ τῶν ἀγγέλων Ἰωάννου ἤρξατο λέγειν πρὸς τοὺς ὄχλους περὶ Ἰωάννου· τί ἐξεληλύθατε εἰς τὴν ἔρημον θεάσασθαι; κάλαμον ὑπὸ ἀνέμου σαλευόμενον; ²⁵ ἀλλὰ τί ἐξεληλύθατε ἰδεῖν; ἄνθρωπον ἐν μαλακοῖς ἱματίοις ἡμφιεσμένον; ἰδοὺ οἱ ἐν ἱματισμῷ ἐνδόξῳ καὶ τρυφῇ ὑπάρχοντες ἐν τοῖς βασιλείοις εἰσίν. ²⁶ ἀλλὰ τί ἐξεληλύθατε ἰδεῖν; προφήτην; ναὶ λέγω ὑμῖν, καὶ περισσότερον προφήτου. ²⁷ οὗτός ἐστιν περὶ οὗ γέγραπται· ἰδοὺ ἀποπέλλω τὸν ἄγγελόν μου πρὸ προσώπου σου, ὃς κατασκευάσει τὴν ὁδὸν σου ἔμπροσθέν σου.

1 2
S. 10

²⁸ λέγω ὑμῖν, μείζων ἐν γεννητοῖς γυναικῶν προφήτης Ἰωάννου οὐδεὶς ἐστίν· ὁ δὲ μικρότερος ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ θεοῦ μείζων αὐτοῦ ἐστίν.

²⁹ Καὶ πᾶς ὁ λαὸς ἀκούσας καὶ οἱ τελῶναι ἐδικαίωσαν τὸν θεόν, βαπτισθέντες τὸ βάπτισμα Ἰωάννου· ³⁰ οἱ δὲ Φαρισαῖοι καὶ οἱ νομικοὶ τὴν βουλήν τοῦ θεοῦ ἠθέτησαν εἰς ἑαυτούς, μὴ βαπτισθέντες ὑπ' αὐτοῦ.

16 16 (176. S. 141): Ὁ νόμος καὶ οἱ προφῆται μέχρι Ἰωάννου· ἀπὸ τότε ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ εὐαγγελίζεται καὶ πᾶς εἰς αὐτὴν βιάζεται.

cf. 9 13
S. 104

7 ³¹ Τίνι οὖν ὁμοιώσω τοὺς ἀνθρώπους τῆς γενεᾶς ταύτης, καὶ τίνι εἰσίν ὅμοιοι; ³² ὅμοιοί εἰσιν παιδίοις τοῖς ἐν ἀγορᾷ καθημένοις καὶ προσφωνοῦσιν

Mt 11 10 = Lk 7 27; Mal 3 1. Mt 11 11; Mal 3 23 (14).

Matth 11 ⁸ ἄνθρ. ἰδεῖν S* 1355] ἰδεῖν ἄνθρ. Une (:; S) min vers. μαλακοῖς SBDZ lat Tert] + ἱματίοις CLNΘ . . min b f h l sy sa bo arm | βασιλέων S* B] + εἰσίν Une tel min. ⁹ προσφ. ἰδεῖν S* BWZ 892 bo Or Chr] ἰδεῖν; προσφ. CDEGL . . min vers. ¹⁰ οὗτός SBDZ 892 b g k sy s c bo odd aeth Tat Or] + γάρ CLW f Θ Σ . . min vers.

ἐτέροις ¹⁷ λέγουσιν· ἠϋλήσαμεν ὑμῖν
καὶ οὐκ ὠρχήσασθε, ἐθρηνήσαμεν καὶ
οὐκ ἐκόπασθε. ¹⁸ ἦλθεν γὰρ Ἰωάννης
μήτε ἐσθίων μήτε
πίνων, καὶ λέγουσιν· δαιμόνιον ἔχει.
¹⁹ ἦλθεν ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐσθίων
καὶ πίνων, καὶ λέγουσιν· ἰδοὺ ἄνθρω-
πος φάγος καὶ οἰνοπότης, τελωνῶν
φίλος καὶ ἁμαρτωλῶν. καὶ ἐδικαι-
ώθη ἡ σοφία ἀπὸ τῶν ἔργων αὐτῆς.

ἀλλήλοις λέγοντες· ἠϋλήσαμεν ὑμῖν
καὶ οὐκ ὠρχήσασθε, ἐθρηνήσαμεν καὶ
οὐκ ἐκλαύσατε. ²³ ἦλθεν γὰρ Ἰωάννης
ὁ βαπτιστὴς μὴ ἐσθίων ἄρτον μηδὲ
πίνων οἶνον, καὶ λέγετε· δαιμόνιον ἔχει.
²⁴ ἦλθεν ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐσθίων
καὶ πίνων, καὶ λέγετε· ἰδοὺ ἄνθρω-
πος φάγος καὶ οἰνοπότης, φίλος
τελωνῶν καὶ ἁμαρτωλῶν. ²⁵ καὶ ἐδικαι-
ώθη ἡ σοφία ἀπὸ τῶν τέκνων αὐτῆς
πάντων.

66. (60.) Wehe über die galiläischen Städte. Matth II 20-24

²⁰ Τότε ἤρξατο ὀνειδίζειν τὰς πόλεις
ἐν αἷς ἐγένοντο αἱ πλεῖσται δυνάμεις
αὐτοῦ, ὅτι οὐ μετενόησαν. ²¹ οὐαὶ σοὶ
Χοραζεῖν, οὐαὶ σοὶ Βηθσαϊδάν, ὅτι εἰ
ἐν Τύρῳ καὶ Σιδῶνι ἐγένοντο αἱ
δυνάμεις αἱ γινόμεναι ἐν ὑμῖν, πάλαι
ἂν ἐν σάκκῳ καὶ σποδῶ
μετενόησαν. ²² πλὴν λέγω ὑμῖν, Τύρῳ
καὶ Σιδῶνι ἀνεκτότερον ἔσται ἐν ἡμέρᾳ
κρίσεως ἢ ὑμῖν. ²³ καὶ σύ, Καφαρναούμ,
μὴ ἕως οὐρανοῦ ὑψωθῆσῃ; ἕως ἄδου
καταβιβασθῆσῃ. ὅτι εἰ ἐν Σοδόμοις
ἐγενήθησαν αἱ δυνάμεις αἱ γινόμεναι ἐν
σοί, ἔμεινεν ἂν μέχρι τῆς σήμερον.
²⁴ πλὴν λέγω ὑμῖν ὅτι γῆ Σοδόμων ἀνεκ-
τότερον ἔσται ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως ἢ σοί.

10 13-15 (139. S. 116): ¹³ Οὐαὶ σοὶ
Χοραζεῖν, οὐαὶ σοὶ Βηθσαϊδά· ὅτι εἰ
ἐν Τύρῳ καὶ Σιδῶνι ἐγενήθησαν αἱ
δυνάμεις αἱ γινόμεναι ἐν ὑμῖν, πάλαι
ἂν ἐν σάκκῳ καὶ σποδῶ καθήμενοι
μετενόησαν. ¹⁴ πλὴν Τύρῳ
καὶ Σιδῶνι ἀνεκτότερον ἔσται ἐν τῇ
κρίσει ἢ ὑμῖν. ¹⁵ καὶ σύ, Καφαρναούμ,
μὴ ἕως οὐρανοῦ ὑψωθῆσῃ; ἕως ἄδου
καταβιβασθῆσῃ.

67. (62.) Jubelruf. Matth II 25-27

²⁵ Ἐν ἐκείνῳ τῷ καιρῷ ἀποκριθεὶς ὁ
Ἰησοῦς εἶπεν· ἐξομολογοῦμαι σοὶ, πάτερ,
κύριε τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς, ὅτι
ἐκρυψας ταῦτα ἀπὸ σοφῶν καὶ συν-
ετῶν, καὶ ἀπεκάλυψας αὐτὰ νηπίοις·

10 21-22 (141. S. 117): ²¹ Ἐν αὐτῇ τῇ
ὥρᾳ ἠγαλλιάσατο ἐν τῷ πνεύματι τῷ
ἀγίῳ καὶ εἶπεν· ἐξομολογοῦμαι σοὶ, πάτερ,
κύριε τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς, ὅτι
ἀπέκρυψας ταῦτα ἀπὸ σοφῶν καὶ συν-
ετῶν, καὶ ἀπεκάλυψας αὐτὰ νηπίοις·

Matth II ¹⁶ ἐτέροις **Ν** B C D L Θ, min it (invertem) bo arm | ἐταίροις (αὐτῶν) G S U V W Φ . . min ff 1
vg sy sa arm¹ coad¹ aeth. ¹⁹ ἔργων **Ν** B* W 121 788 sy vg¹ bl bo aeth | τέκνων Une rel min lat sy^s c sa arm.
²³ μὴ . . . ὑψωθῆσῃ **Ν** B C D L W 1 22 a b (k) H² 1 vg sy^c sa bo arm aeth Ir^{mt} | ἡ . . . ὑψώθησῃ E F G S U .
min f h q sy^s vg¹ bl; ἡ ὑψωθείσῃ K M X A Σ . . min | καταβιβασθῆσῃ | καταβίθησῃ B D W 372 579 lat sy^c

²⁶ καὶ ὁ πατήρ, ὅτι οὕτως εὐδοκία ἐγένετο ἔμπροσθέν σου.

²⁷ Πάντα μοι παρεδόθη ὑπὸ τοῦ πατρὸς μου, καὶ οὐδεὶς ἐπιγινώσκει τὸν υἱὸν εἰ μὴ ὁ πατήρ, οὐδὲ τὸν πατέρα τις ἐπιγινώσκει εἰ μὴ ὁ υἱὸς καὶ ᾧ ἐὰν βούληται ὁ υἱὸς ἀποκαλύψαι.

καὶ ὁ πατήρ, ὅτι οὕτως ἐγένετο εὐδοκία ἔμπροσθέν σου.

²² Καὶ στραφεὶς πρὸς τοὺς μαθητὰς εἶπεν· πάντα μοι παρεδόθη ὑπὸ τοῦ πατρὸς μου, καὶ οὐδεὶς γινώσκει τίς ἐστὶν ὁ υἱὸς εἰ μὴ ὁ πατήρ, καὶ τίς ἐστὶν ὁ πατήρ εἰ μὴ ὁ υἱὸς καὶ ᾧ ἐὰν βούληται ὁ υἱὸς ἀποκαλύψαι.

68. (63.) Heilandsruf. Matth 11 28-30

²⁸ Δεῦτε πρὸς με πάντες οἱ κοπιῶντες καὶ πεφορτισμένοι, κἀγὼ ἀναπαύσω ὑμᾶς. ²⁹ ἄρατε τὸν ζυγὸν μου ἐφ' ὑμᾶς καὶ μάθετε ἀπ' ἐμοῦ, ὅτι πραεὺς εἰμι καὶ ταπεινὸς τῇ καρδίᾳ, καὶ εὐρήσετε ἀνάπαυσιν ταῖς ψυχαῖς ὑμῶν. ³⁰ ὁ γὰρ ζυγὸς μου χρηστὸς καὶ τὸ φορτίον μου ἐλαφρὸν ἐστίν.

69. (64.) Das Ährenraufen am Sabbat.

Matth 12 1-8

Mark 2 23-28

Luk 6 1-5

(54. 2 18-22. S. 41f.)

(54. 5 33-39. S. 41f.)

¹ Ἐν ἐκείνῳ τῷ καιρῷ ἐπορεύθη ὁ Ἰησοῦς τοῖς σάββασιν τοῖς σάββασιν παραπορεύεσθαι διὰ τῶν σπορίμων· οἱ δὲ μαθηταὶ αὐτοῦ ἐπέινασαν, καὶ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ἤρξαντο ἐτίλλειν τὸν σπόρον καὶ ὄδον ποιεῖν ἐτίλλοντες τοὺς σπόρους καὶ ἔσθιον. ² οἱ δὲ Φαρισαῖοι ἐτίλλουσι τὸν σπόρον καὶ ὄδον ποιεῖν ἐτίλλοντες τοὺς σπόρους καὶ ἔσθιον. ²⁴ καὶ οἱ Φαρισαῖοι πύργοντες ταῖς χερσίν. ² τινὲς ἰδόντες εἶπαν αὐτῷ· ἰδοὺ οἱ ἐλέγον αὐτῷ· ἴδε τί δὲ τῶν Φαρισαίων εἶπον· τί

Mt 11 28 29: Sir 51 23-27 Jer 6 16.

Mt 12 1 = Mk 2 23 = Lk 6 1: Dt 23 26.

Mt 11 27 = Lk 10 22: Joh 3 35 17 2 7 29 10 14 15 (S. 228).
Joh 5 10 (S. 228).

Mt 12 2 = Mk 2 24 = Lk 6 2:

Matth 11 27 (= Luk 10 22) οὐδεὶς ἔγνω τὸν πατέρα, εἰ μὴ ὁ υἱὸς, καὶ (οὐδὲ) τὸν υἱὸν εἰ μὴ ὁ πατήρ καὶ οὐδεὶς ἄλλος ὁ υἱὸς ἀποκαλύψαι (βούληται ἀποκαλύψαι) Marc Iust Clem-hom.

Mark 2 23 παραπορεύεσθαι | διαπορ. B C D | ὄδον ποιεῖν | ὄδοποιεῖν B G H 047 1-209 179 372 892 . ἤρξ. . . . σάββασιν] ἤρξαντο (+ iter iuxta ianuas a q f) ἐτίλλειν τ. σάβ. (+ et alere a c e ff²) D W it; ἔσθιον σάβ. sy^s. ²⁴ αὐτῷ - D e it.

Luk 6 1 δευτεροπορώτῳ A C D J Θ Ψ . min a f * ff² vg sy^{ml} arm Eriph Amb . . .] - S B L W P⁴ 1-118-209 22 33 69-788 157 579 660 . b e e l q r sy^{vg} pal sa bo aeth. | τ. σάβ. κ. ἥσθ.] κ. ἥσθ. τ. στ. B C * L R 565 700 1038.

Ev. sec. Hebr. Zu Mt 11 29. ὁ θανμάσος βασιλεύσει καὶ ὁ βασιλεύσας ἀναπαύσεται. Bei Clem-AI Strom II 9 45.

Ὁὐ παύσεται ὁ ζιτων ἕως ἂν εὐρη, εὐρῶν δὲ θαμβηθῆσεται, θαμβηθεὶς δὲ βασιλεύσει, βασιλεύσας δὲ ἐπαναπαύσεται. ib. V 14 96.

Μὴ πανσάσθω ὁ ζιτων . . ἕως ἂν εὐρη καὶ ὅταν εὐρη [θαμβηθῆσεται καὶ θαμβηθεὶς βασιλεύσει καὶ] βασιλεύσας ἀναπαύσεται. Oxyrhynchus II Nr. 1.

μαθηταί σου ποιοῦσιν ὁ οὐκ ποιοῦσιν τοῖς σάββασις ὁ οὐκ ποιεῖτε ὁ οὐκ ἔξεστιν ποιεῖν ἔξεστιν ποιεῖν ἐν σαββάτῳ. ἔξεστιν; τοῖς σάββασις; ³ καὶ ἀποκρι-

αὐτοῖς· οὐκ ἀνέγνωτε αὐτοῖς· οὐδέποτε ἀνέγνωτε εἶπεν· οὐδὲ τοῦτο ἀνέγνωτε ²⁵ καὶ λέγει θεὶς ὁ Ἰησοῦς πρὸς αὐτοὺς

τί ἐποίησεν Δαυεὶδ, ὅτε τί ἐποίησεν Δαυεὶδ, ὅτε ὁ ἐποίησεν Δαυεὶδ, ὁπότε ἐπέινασεν χρεῖαν ἔσχεν καὶ ἐπέινασεν ἐπέινασεν

καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ; αὐτὸς καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ; αὐτὸς καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ ὄντες;

⁴ πῶς εἰσηλθεν εἰς τὸν οἶκον ²⁶ πῶς εἰσηλθεν εἰς τὸν οἶκον ⁴ ὡς εἰσηλθεν εἰς τὸν οἶκον τοῦ θεοῦ τοῦ θεοῦ ἐπὶ Ἀβιάθαρι ἀρχι- τοῦ θεοῦ

καὶ τοὺς ἄρτους τῆς ρέως καὶ τοὺς ἄρτους τῆς καὶ τοὺς ἄρτους τῆς προθέσεως ἔφαγον, ὁ οὐκ ἔξον προθέσεως ἔφαγεν, οὗς οὐκ προθέσεως ἔλαβεν καὶ ἔφαγεν ἦν αὐτῷ φαγεῖν οὐδὲ τοῖς ἔξεστιν φαγεῖν εἰ μὴ τοὺς καὶ ἔδωκεν καὶ τοῖς μετ' αὐτοῦ, εἰ μὴ τοῖς ἱερεῦσιν ἱερεῖς, καὶ ἔδωκεν καὶ τοῖς αὐτοῦ, οὗς οὐκ ἔξεστιν φαγεῖν

μόνοις; ⁵ ἢ οὐκ ἀνέγνωτε ἐν σὺν αὐτῷ οὐσιν; εἰ μὴ μόνους τοὺς ἱερεῖς; τῷ νόμῳ ὅτι τοῖς σάββασις οἱ ἱερεῖς ἐν τῷ ἱερῷ τὸ σάββατον βεβηλοῦσιν καὶ ἀνατίοι εἰσιν;

⁶ λέγω δὲ ὑμῖν ὅτι τοῦ ἱεροῦ μεῖζόν ἐστιν ὧδε. ⁷ εἰ δὲ ἐγνώκατε τί ἐστιν· ἔλεος θέλω καὶ οὐ θυσίαν, οὐκ ἂν κατεδικάσατε τοὺς ἀνατίους.

²⁷ καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς· τὸ σάββατον διὰ τὸν ἄνθρωπον ἐγένετο, καὶ οὐχ ὁ ἄνθρωπος διὰ τὸ σάββατον· ²⁸ ὥστε κύ-

ριός γάρ ἐστιν τοῦ σαββάτου ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου καὶ τοῦ σαββάτου.

⁵ καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς ὅτι

κύριός ἐστιν ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου καὶ τοῦ σαββάτου.

κύριός ἐστιν ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου καὶ τοῦ σαββάτου.

κύριός ἐστιν ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου καὶ τοῦ σαββάτου.

κύριός ἐστιν ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου καὶ τοῦ σαββάτου.

κύριός ἐστιν ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου καὶ τοῦ σαββάτου.

κύριός ἐστιν ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου καὶ τοῦ σαββάτου.

κύριός ἐστιν ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου καὶ τοῦ σαββάτου.

κύριός ἐστιν ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου καὶ τοῦ σαββάτου.

κύριός ἐστιν ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου καὶ τοῦ σαββάτου.

κύριός ἐστιν ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου καὶ τοῦ σαββάτου.

κύριός ἐστιν ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου καὶ τοῦ σαββάτου.

κύριός ἐστιν ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου καὶ τοῦ σαββάτου.

Mt 12 2 = Mk 2 24 = Lk 6 2: Ex 20 10 Dt 5 14. Mt 12 31 = Mk 2 25f = Lk 6 31: 1 Sa 21 1-7. Mt 12 4b = Mk 2 26b = Lk 6 4b: Lev 24 9. Mt 12 5: Nu2 8 9 10. Mt 12 7 (= Mt 9 13): Hos 6 6 (1 Sa 15 22).

Matth 12 ² ποιῶν | - ff: ἐν σαββ. | - ff k sy²⁴. ⁴ ἔφαγον NB 481 | -γεν Unc^{red} min verss. | ^δ BDW 13-124 22. b ff² k q sy⁶ v² arm | οὗς NCEGLΘ. . min lat sa bo. ⁶ μεῖζον NB D⁸ Θ. . min ff q sy⁸ bo | μεῖζον (C) LN Δ Σ Φ. 13-346-788 118-209. lat.

Mark 2 ²⁶ λέγει NB CDLW Θ 13-69 28 565 892. it (: a c e) | αὐτὸς λέγ. AEG 1. . min e e; ἀπο- κριθεὶς εἶπεν D Θ α. ²⁵ πῶς | - B D a (ct) rt | ἐπὶ Ἀβ. ἀρχ. | - DW 271 a b e ff² i r t sy⁸ | τοὺς ἱερεῖς NB L 832 | τοῖς ἱερεῦσιν (μῦνοις) Unc^{red} min verss. ²⁷ καὶ ἔλ. αὐτ. | λέγω δὲ ὑμῖν (ὅτι) DW a c e ff² i τὸ σάββ. . . . ²⁸ ὥστε | - D a c e ff² i καὶ οὐχ ὁ ἄνθρ. δ. ἄ τ. σάββ. | - W sy⁸.

Luk 6 ² ποιῶν | - B D R 69-788 700 lat (: q) sa arm Tat. ³ ὁ Ἰ. σ. π. αὐτ. εἶπ. NB LW Θ Ψ 157 579 vg sa | π. α. τ. αὐτ. ὁ Ἰ. σ. B (- δ) C* E 1. . min; ὁ Ἰ. σ. π. αὐτ. A D K X. . min; ὁ Ἰ. εἶπ. αὐτοῖς 1-118-209 1071 e l sy²⁴ bo: dixit illis Jos. a b ff² 4 | ὁπότε A E K Θ. . min | ὅτε NB C D L W X Y Ψ min ὄντες | - NB D⁸ LX Θ 1-118-131-209 33 69 157. sy vg bo. ⁴ ὡς: N* A C. . min sy¹¹ 101 | - B D sy²⁸; πῶς: N* L R X Θ 1-118-131-209 157 13-69-124-316 33 lat sa bo arm aeth | ἔλαβεν καὶ A E 1. . min lat bo (- καὶ) | λαβὼν B C* L X Θ 33; - N D W K II. 1-118-131-209 13-69-124-316 157 579 700. sy¹⁰¹ arm aeth Ir¹⁰¹ | καὶ τοῖς | - καὶ B L W Ψ 1-118-209 lat sy²⁴ sa bo arm Ir¹⁰¹. ⁵ ὅτι | - N* B W 1-131 157 579 700 arm aeth | ὁ υἱ. τ. ἀνθρ. z. τ. σαββ. | τ. σαββ. ὁ υἱ. τ. ἀνθρ. NB W sy²⁴ 101 bo aeth. ⁶ | - D Tat (s, z v. 10); dafür D. τῆ αὐτῆ ἡμῶν θεοῦ σαμῶνός τῆ ἀνατίουσαν τῷ σαββάτῳ εἶπεν αὐτῷ· ἀνθρώπε, εἰ μὲν οἶδας τί ποιεῖς. μακάριος εἰ, εἰ δὲ μὴ οἶδας, ἐπικατάρατος καὶ παραβάτης εἰ τοῦ νόμου.

70. (65.) Die Heilung der verdorrten Hand.

Matth 12 9-14

Mark 3 1-6

Luk 6 6-11

⁹ Καὶ μεταβάς ἐκεῖθεν ἦλθεν εἰς τὴν συναγωγὴν αὐτῶν. ἰδού ἄνθρωπος χεῖρα ἔχων ξηρὰν· καὶ ἐπηρώτησαν αὐτὸν λέγοντες· εἰ ἔξεστιν τοῖς σάββασιν θεραπεύσαι; ἵνα κατηγορήσωσιν αὐτοῦ.

¹ Καὶ εἰσῆλθεν πάλιν εἰς συναγωγὴν, καὶ ἦν ἐκεῖ ἄνθρωπος ἐξηραμμένην ἔχων τὴν χεῖρα· ²καὶ παρετήρουν αὐτὸν εἰ ἐν τοῖς σάββασιν θεραπεύει αὐτόν, ἵνα κατηγορήσωσιν αὐτοῦ.

⁶ Ἐγένετο δὲ ἐν ἐτέρω σαββάτῳ εἰσελθεῖν αὐτὸν εἰς τὴν συναγωγὴν καὶ διδάσκειν. καὶ ἦν ἄνθρωπος ἐκεῖ καὶ ἡ χεὶρ αὐτοῦ ἡ δεξιὰ ἦν ξηρά. ⁷παρετηροῦντο δὲ οἱ γραμματεῖς καὶ οἱ Φαρισαῖοι εἰ ἐν τῷ σαββάτῳ θεραπεύει, ἵνα εὖρωσιν κατηγορεῖν αὐτοῦ. ⁸αὐτὸς δὲ ᾗδει τοὺς διαλογισμοὺς αὐτῶν· εἶπεν δὲ τῷ ἀνδρὶ τῷ ξηρὰν ἔχοντι τὴν χεῖρα· ἔγειρε καὶ στήθι εἰς τὸ μέσον. καὶ ἀναστὰς ἔστη.

¹¹ ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς· τίς ἔσται ἐξ ὑμῶν ἄνθρωπος ὃς ἔξει πρόβατον ἓν, καὶ ἐὰν ἐμπέσῃ τοῦτο τοῖς σάββασιν εἰς βόθυνον, οὐχὶ κρατήσει αὐτὸ καὶ ἐγερεῖ; ¹² πόσω οὖν διαφέρει ἄνθρωπος προβάτου* ὥστε ἔξεστιν τοῖς σάββασιν καλῶς ποιεῖν.

³ καὶ λέγει τῷ ἀνθρώπῳ τῷ τὴν ξηρὰν χεῖρα ἔχοντι· ἔγειρε εἰς τὸ μέσον. ⁴ καὶ λέγει αὐτοῖς· ἔξεστιν τοῖς σάββασιν ἀγαθὸν ποιῆσαι ἢ κακοποιῆσαι, ψυχὴν σῶσαι ἢ ἀποκτεῖναι; οἱ δὲ ἐσιώπων.** ⁵ καὶ περιβλεψάμενος αὐτοὺς μετ' ὀργῆς,

14 5 (168. S. 135): Καὶ ἀποκριθεὶς πρὸς αὐτοὺς εἶπεν· τίνος ὑμῶν υἱὸς ἢ βοῦς εἰς φρέαρ πεσείται, καὶ οὐκ εὐθέως ἀνασπάσει αὐτὸν ἐν ἡμέρᾳ τοῦ σαββάτου;* ⁹ εἶπεν δὲ ὁ Ἰησοῦς πρὸς αὐτούς· ἐπερωτῶ ὑμᾶς εἰ ἔξεστιν τῷ σαββάτῳ ἀγαθοποιῆσαι ἢ κακοποιῆσαι, ψυχὴν σῶσαι ἢ ἀπολέσαι.** ¹⁰ καὶ περιβλεψάμενος πάντας αὐτοὺς

* Luk 13 15 16 (163. S. 133): ¹ Ἀπεκρίθη δὲ αὐτῷ ὁ κύριος καὶ εἶπεν· ὅποιοι αἱ, ἕκαστος ὑμῶν τῷ σαββάτῳ οὐ λυεῖ τὸν βοῦν αὐτοῦ ἢ τὸν ὄνον ἀπὸ τῆς φάτνης καὶ ἀπαγαγὼν ποτίξει; ¹⁰ ταῦτην δὲ θυγατέρα Ἀβραάμ οὐδὲν ἦν ἐδησεν ὁ σατανᾶς ἰδοὺ δέκα καὶ ἄνω ἔτη, οὐκ ἔδει λυθῆναι ἀπὸ τοῦ δεσμοῦ τούτου τῇ ἡμέρᾳ τοῦ σαββάτου;

** Luk 14 3 (168. S. 135): Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς εἶπεν πρὸς τοὺς νομικοὺς καὶ Φαρισαῖοις λέγων· ἔξεστιν τῷ σαββάτῳ θεραπεύσαι ἢ οὐ; οἱ δὲ ἤσυχασαν.

Matth 12 ¹⁰θεραπεύσαι S DLW 106 1574 .] θεραπεύειν Unc^{rel} min. ¹¹ ἔσται] ἐστίν D Θ 21 33 157 565 . f k q; - CLXW 124 346 213 267 b ff ff² g h sy^{sc} vg.

Mark 3 ¹ εἰς S B] + τὴν Unc min. ² ἐν S C D H M Θ 047 min] - A B E G K W . I . . min θεραπεύει S W . I Σ 271 579 713 sy] θεραπεύσει Unc^{rel} min. ³ τῷ τ. ξ. ἔχ. S* C* . I Θ 33 700] τ. τ. γ. ἔχ. S. BL 565 892 a aeth; τ. ἔχ. τ. γ. S. W. ξηρὴν S B C L W . I Θ 33 565 700 892 .] ἐξηραμμένην A D E G H K . . min. ⁴ ἀγαθὸν ποιῆσαι S D W e] ἀγαθοποιῆσαι Unc^{rel} min lat.

Luk 6 ¹ δέ (- D bo) A K Y . I Θ Ψ . . min lat Marc] + αὐτόν S B D L W X . min sy vg h l sa bo arm aeth θεραπεύει S A D L W H Ψ 565 579 892 .] - πεύσει B E H K M X . I Θ . . min bo κατηγορεῖν S* B* Θ Ω 389 661 . lat] κατηγοροῦν A E H M W . I . . min αὐτοῦ] κατ' αὐτοῦ F K H L R W 157 565 892. ¹⁰ αὐτοῦς] + ἐν ὀργῇ (μετ' ὀργῆς 13-69 157 sy^{pal} aeth) D X Θ A min it sy^{pal} h aeth.

Ev. sec. Naz. Zu Mt 12 10: Caementarius eram, manibus victum quaeritans. Precor te, Iesu, ut mihi restituas sanitatem, ne turpiter mendicem cibos. Hier. Comm. in Mt 12 13.

συνλνπούμενος ἐπὶ τῇ πω-
 13 τότε λέγει ρώσει τῆς καρδίας αὐτῶν,
 τῷ ἀνθρώπῳ· ἔκτεινόν σου λέγει τῷ ἀνθρώπῳ· ἔκτεινον εἶπεν αὐτῷ· ἔκτεινον τὴν
 τὴν χεῖρα. καὶ ἐξέτεινεν, καὶ τὴν χεῖρα. καὶ ἐξέτεινεν, καὶ χεῖρά σου. ὁ δὲ ἐποίησεν, καὶ
 ἀπεκατεστάθη ὑγιής ὡς ἡ ἄλλη. ἀπεκατεστάθη ἡ χεὶρ αὐτοῦ. ἀπεκατεστάθη ἡ χεὶρ αὐτοῦ.
 14 ἐξεληθόντες δὲ οἱ Φαρισαῖοι 6 καὶ ἐξεληθόντες οἱ Φαρισαῖοι 11 αὐτοὶ δὲ ἐπλήσθησαν
 συμβούλιον ἔλαβον κατ' αὐ- συμβούλιον ἐποίησαν κατ' αὐ- ἀλλήλους τί ἂν ποιήσαιεν τῷ
 τοῦ, ὅπως αὐτὸν ἀπολέσωσιν. τοῦ, ὅπως αὐτὸν ἀπολέσωσιν. Ἰησοῦ.

Berufung der 12 Apostel.

Luk 6 12-16, s. zu Mark 3 13-19. S. 57.

71. (66.) Zulauf und Heilungen.

Matth 12 1-21

Mark 3 7-12

Luk 6 17-19

15 Ὁ δὲ Ἰησοῦς γινὼς ἀνε- 7 Καὶ ὁ Ἰησοῦς μετὰ τῶν 17 Καὶ καταβὰς μετ' αὐτῶν
 χώρησεν ἐκεῖθεν. καὶ ἤκο- μαθητῶν αὐτοῦ ἀνεχώρησεν ἔστη ἐπὶ τόπον πεδινῷ,
 λούθησαν αὐτῷ πολλοί, καὶ εἰς τὴν θάλασσαν, καὶ πολὺ καὶ ὄχλος πολὺς μαθητῶν
 αὐτοῦ, καὶ πλῆθος ἀπὸ τῆς Γαλιλαίας αὐτοῦ, καὶ πλῆθος πολὺ τοῦ
 καὶ ἀπὸ τῆς Ἰουδαίας ἠκολού- λαοῦ ἀπὸ πάσης τῆς Ἰουδαίας
 θησαν, 8 καὶ ἀπὸ Ἱερουσολύμων καὶ Ἱερουσαλήμ καὶ τῆς πα-
 καὶ ἀπὸ τῆς Ἰδουμαίας καὶ ραλίου Τύρου καὶ Σιδῶνος,
 πέραν τοῦ Ἰορδάνου καὶ περὶ Τύρου καὶ Σιδῶνα, πλῆθος
 πολὺ, ἀκούοντες ὅσα ἐποίει, οἱ ἦλθον ἀκοῦσαι αὐτοῦ καὶ
 ἦλθον πρὸς αὐτόν. 9 καὶ ἰαθῆναι ἀπὸ τῶν νόσων αὐτῶν,
 εἶπεν τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ, εἶπεν τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ,
 ἵνα πλοιάριον προσκαρτερῇ αὐτῷ διὰ τὸν ὄχλον, ἵνα μὴ
 θλίβωσιν αὐτόν. 10 πολλοὺς 18 καὶ οἱ ἐνοχλούμενοι ἀπὸ
 γὰρ ἐθεράπευσεν, ὥστε ἐπι- πνευμάτων ἀκαθάρτων ἐθε-
 πίπτειν αὐτῷ, ἵνα αὐτοῦ ἄψων- ραπεύοντο. 19 καὶ πᾶς ὁ ὄχλος
 ται, ὅσοι εἶχον μάλιστα. * 11 καὶ ἐξήτουν ἕπτειν αὐτοῦ,* οὗ

4 25 (16. S. 22): Καὶ ἠκο-
 λούθησαν αὐτῷ ὄχλοι πολλοὶ
 ἀπὸ τῆς Γαλιλαίας καὶ Δε-
 καπόλεως καὶ Ἱερουσολύμων
 καὶ Ἰουδαίας καὶ πέραν
 τοῦ Ἰορδάνου.

καὶ ἐθεράπευσεν αὐτοὺς πάν-
 τας.

4 24 (16. S. 22): Καὶ
 ἀπῆλθεν ἡ ἀκοή αὐτοῦ εἰς
 ὅλην τὴν Συρίαν· καὶ προσ-
 ἤνεγκαν αὐτῷ πάντας τοὺς
 κακῶς ἐχόντας ποικίλαις
 νόσοις καὶ βασάνοις συνε-
 χομένους καὶ δαιμονιζομέ-

* Matth 14 36 (114. S. 91): Καὶ παρεζα-
 λον αὐτόν, ἵνα μόνον ἀφρονταί τοῦ κρασπέδου τοῦ
 ἱματίου αὐτοῦ· καὶ ὅσοι ἤρραντο διεσώθησαν.

Mark 6 36 (114. S. 91): Καὶ παρεζάλον
 αὐτόν, ἵνα κἄν τοῦ κρασπέδου τοῦ ἱματίου αὐτοῦ
 ἀφρονταί· καὶ ὅσοι ἦν ἤρραντο αὐτοῦ ἐσώζοντο.

Mark 3 5 παροώσει | παροώσει D c H² i r s y* | χεῖρα B E M P S U Φ . 27 482 544 1424 . | + σου S A C D
 . . min verss. 6 ἐποίησεν S C 1 Θ 238 565 sa ba | ἐδόξουν B L 13-69-124-346; ἐποίησεν A E F G P . . min lat;
 ποιήσαντες D² a . 7 εἰς D H P Ω m w | πρὸς S A B C W Θ . . min | καὶ ἀπὸ τ. Ἰουδ. ἠκολούθησαν (cum 11 vg)
 S C D 238 1071 f 1 vg sa; ἦλθον (αὐτῷ) κ. ἄ. τ. Ἰουδ. A B L . . min; - ἠκολ. DW 28 124 a b c e H² i q r s y s.
 8 καὶ ἀπὸ τῆς Ἰδουμαίας] - S* Θ W 1-118-131-209 472 788 c ff 2* sy* arm. | περὶ S B C L W 33 892 | οἱ π.
 A D E F G . . min | ἐποίει | ποιεῖ B L.

Luk 6 10 αὐτῷ + ὡς (+ καὶ D 1-118-131-209) ἡ ἄλλη A D K U 1 Ψ . . min b e f g s y v g; + ὑμῶν W
 229 579 1241; + ἕρ. ὡς ἡ ἄλλη, E M S V T 1 min; + καὶ ἐλ. αὐτ. ὅτι κἄν. κτλ (= v. 5) D Tat. 17 πολὺς
 S B L W 1-118-131-209 sy* s s sa² = A D 1 Θ . . min verss. 19 ἐξήτουν S B L Ψ W 348 b e f 1 vg sy v g |
 ἐξήτουν A D X Θ . . min it vg s sy^{hl} arm Marc Cyr.

ρους καὶ σελήνιαζομένους
καὶ παραλυτικούς, καὶ ἐθε-
ράπευσεν αὐτούς.

¹⁶ καὶ ἐπετίμησεν αὐτοῖς, ἵνα
μὴ φανερόν αὐτὸν ποιήσωσιν·
¹⁷ ἵνα πληρωθῆ ἡ τὸ ῥηθὲν διὰ

Ἡσαΐου τοῦ προφήτου λέγον-
τος· ¹⁸ ἰδοὺ ὁ παῖς μου ὃν ἠρέτικα, ὃ ἀγαπητός μου ὃν ἠδύοκῃσεν ἡ ψυχὴ μου·
θήσω τὸ πνεῦμά μου ἐπ' αὐτόν, καὶ κρίνιν τοῖς ἔθνεσιν ἀπαγγελεῖ ¹⁹ οὐκ ἔρισει
οὐδὲ κραυγάζει, οὐδὲ ἀκούσει τις ἐν ταῖς πλατείαις τὴν φωνὴν αὐτοῦ. ²⁰ κάλαμον
συντετριμμένον οὐ κατεάξει καὶ λίνον τυφόμενον οὐ σβέσει, ἕως ἂν ἐκβάλλῃ εἰς νίκος
τὴν κρίνιν. ²¹ καὶ τῷ ὀνόματι αὐτοῦ ἔθνη ἐλπιούσιν. (12 22. S. 65)

τὰ πνεύματα τὰ ἀκάθαρτα, |
ὅταν αὐτὸν ἐθεώρουν, προσέ-
πιπτον αὐτῷ καὶ ἔκραζον λέ-
γοντες ὅτι σὺ εἶ ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ.

¹² καὶ πολλὰ ἐπετίμα αὐτοῖς, ἵνα
μὴ αὐτὸν φανερόν ποιῶσιν.

δύναμις παρ' αὐτοῦ ἐξήρχετο
καὶ ἰατο πάντας.

4 41 (14. S. 20): Ἐξήρ-
χοτο δὲ καὶ δαιμόνια ἀπὸ
πολλῶν, κραυγάζοντα καὶ
λέγοντα ὅτι σὺ εἶ ὁ υἱὸς
τοῦ θεοῦ. καὶ ἐπιτιμῶν οὐκ
εἶα αὐτὰ λαλεῖν, ὅτι ᾗδεισαν
τὸν Χριστὸν αὐτὸν εἶναι.

72. (67.) Berufung der 12 Apostel.

Mark 3 13-19

Luk 6 12-16

¹³ Καὶ ἀναβαίνει
εἰς τὸ ὄρος,

καὶ προσκαλεῖται
οὓς ᾗθελεν αὐτός καὶ ἀπῆλθον
πρὸς αὐτόν. ¹⁴ καὶ ἐποίησεν
δώδεκα ἵνα ὄσιν μετ' αὐτοῦ,
καὶ ἵνα ἀποστέλλῃ αὐτούς
κηρύσσειν ¹⁵ καὶ ἔχειν ἐξουσίαν
ἐκβάλλειν τὰ δαιμόνια.* ¹⁶ καὶ
ἐποίησεν τοὺς δώδεκα, καὶ
ἐπέθηκεν ὄνομα τῷ Σίμωνι

¹² Ἐγένετο δὲ ἐν ταῖς ἡμέ-
ραις ταύταις ἐξελεθῆν αὐτὸν
εἰς τὸ ὄρος προσεύξασθαι, καὶ
ἦν διανυκτερεύων ἐν τῇ προσ-
ευχῇ τοῦ θεοῦ. ¹³ καὶ ὅτε
ἐγένετο ἡμέρα, προσεφώνησεν
τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ,
καὶ ἐκλεξάμενος ἀπ' αὐτῶν
δώδεκα, οὓς καὶ ἀποστόλους
ἠνόμασεν,
¹⁴ Σίμωνα, ὃν καὶ ἠνόμασεν

(1) 1-4 (58. S. 44f.):
¹ Καὶ προσκαλεσάμενος τοὺς
δώδεκα μαθητὰς αὐτοῦ ἔδω-
κεν αὐτοῖς ἐξουσίαν πνευ-
μάτων ἀκαθάρτων, ὥστε
ἐκβάλλειν αὐτὰ καὶ θερα-
πεύειν πᾶσαν νόσον καὶ
πᾶσαν μαλακίαν.

* Mark 6 7 (109. S. 84): Καὶ προσκαλεῖται
τοὺς δώδεκα καὶ ἤρξατο αὐτοὺς ἀποστέλλειν δύο
δύο, καὶ ἐδίδου αὐτοῖς ἐξουσίαν τῶν πνευμάτων τῶν
ἀκαθάρτων.

Luk 9 1 2 (109. S. 84): ¹ Συνκαλεσάμενος
δὲ τοὺς δώδεκα ἔδωκεν αὐτοῖς δύναμιν ἐπὶ πάντα
τὰ δαιμόνια καὶ νόσους θεραπεύειν. ² καὶ ἀπέστειλεν
αὐτοὺς κηρύσσειν τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ καὶ ἰάσθαι.

Mt 12 18-21: Jes 42 1-4.

Mt 3 16 = Lk 6 11 (= Mt 10 2 16 17 18): Joh 1 42.

Matth 12 18 ὄν 2° N^o B 118 244 892 Eus] ἐν ᾧ C* D 1 33 lat sa bo sy^{sc} Ir: εἰς ὄν N^o b C² E G L X Δ Θ
. . min.
Mark 3 11 λέγοντες N D K W 28 69 1515 | λέγοντα A B C L . . min. ¹² ποιῶσιν D K L P W 13-69-124-346
579 892. | ποιήσωσιν N A B* Θ . . min. ¹⁴ δώδεκα | + οὓς καὶ ἀποστόλους ἠνόμασεν N B C* W Δ Θ 13-69-124-
346 28 238 sa bo. ¹⁵ ἐξουσίαν N B C* L Δ sa bo | + θεραπεύειν τ. (- Θ) νόσους (ἀσθενοῦντας sy^{sc} W) καὶ
A C² D W Θ . . min lat sy arm. ¹⁶ καὶ ἐποι. τ. δώδ. N B C* Δ 565 579 aeth] - A D E L . . min verss.

² τῶν δὲ δώδεκα ἀποστόλων τὰ ὀνόματά ἐστιν ταῦτα· πρῶτος Σίμων ὁ λεγόμενος Πέτρος καὶ Ἀνδρέας ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ, καὶ Ἰάκωβος ὁ τοῦ Ζεβεδαίου καὶ Ἰωάννης ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ, ³ Φίλιππος καὶ Βαρθολομαῖος, Θωμᾶς καὶ Μαθθαῖος ὁ τελώνης, Ἰάκωβος ὁ τοῦ Ἀλφαίου καὶ Ἀλεββαίου, ⁴ Σίμων ὁ Καναναῖος καὶ Ἰούδας ὁ Ἰσκαριώτης ὁ καὶ παραδοὺς αὐτόν.

Πέτρον· ¹⁷ καὶ Ἰάκωβον τὸν Πέτρον, καὶ Ἀνδρέαν τὸν τοῦ Ζεβεδαίου καὶ Ἰωάννην ἀδελφὸν αὐτοῦ καὶ Ἰάκωβον τὸν ἀδελφὸν τοῦ Ἰακώβου, καὶ Ἰωάννην καὶ ἐπέθηκεν αὐτοῖς ὀνόματα Βοανηργές, ὃ ἐστὶν υἱὸς βροντῆς· ¹⁸ καὶ Ἀνδρέαν καὶ Φίλιππον καὶ Βαρθολομαῖον καὶ Μαθθαῖον καὶ Θωμᾶν καὶ Ἰάκωβον τὸν τοῦ Ἀλφαίου καὶ Θαδδαῖον καὶ Σίμωνα τὸν Καναναῖον ¹⁹ καὶ Ἰούδαν Ἰσκαριώθ, ὃς καὶ παρέδωκεν αὐτόν. καὶ Φίλιππον καὶ Βαρθολομαῖον ¹⁵ καὶ Μαθθαῖον καὶ Θωμᾶν καὶ Ἰάκωβον Ἀλφαίου καὶ Σίμωνα τὸν καλούμενον ζηλωτὴν ¹⁶ καὶ Ἰούδαν Ἰακώβου καὶ Ἰούδαν Ἰσκαριώθ, ὃς ἐγένετο προδότης.

(85. 3 20—22. S. 65)

Die Feldrede.

Luk 6 20—49

73. (68.) Die Seligpreisungen. Luk 6 20—23

Ὡς 5. 6. 11. 12 (19. S. 23): ³ Μακάριοι οἱ πτωχοὶ τῷ πνεύματι, ὅτι αὐτῶν ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν. ⁵ μακάριοι οἱ πενθοῦντες, ὅτι αὐτοὶ παρακληθήσονται. ⁶ μακάριοι οἱ πεινῶντες καὶ διψῶντες τὴν δικαιοσύνην, ὅτι αὐτοὶ χορτασθήσονται.

¹¹ μακάριοί ἐστε, ὅταν ὀνειδίσωσιν ὑμᾶς καὶ διώξουσιν καὶ εἰπῶσιν πᾶν πονηρὸν καθ' ὑμῶν ψευδόμενοι ἕνεκεν Ἰησοῦ.

¹² χαίrete καὶ ἀγαλλιᾶσθε, ὅτι ὁ μισθὸς ὑμῶν πολὺς ἐν τοῖς οὐρανοῖς· οὕτως γὰρ ἐδίωξαν τοὺς προφήτας τοὺς τοῦ Ἰησοῦ.

²⁰ Καὶ αὐτὸς ἐπάρας τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ εἰς τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ ἔλεγεν· μακάριοι οἱ πτωχοὶ, ὅτι ὑμετέρα ἐστὶν ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ.

²¹ μακάριοι οἱ πεινῶντες νῦν, ὅτι χορτασθήσεσθε. μακάριοι οἱ κλαίοντες νῦν, ὅτι γελάσετε. ²² μακάριοί ἐστε, ὅταν μισήσωσιν ὑμᾶς οἱ ἄνθρωποι καὶ ὅταν ἀφορίσωσιν ὑμᾶς καὶ ὀνειδίσωσιν καὶ ἐκβάλωσιν τὸ ὄνομα ὑμῶν ὡς πονηρὸν ἕνεκα τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου. ²³ χάρητε ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ καὶ σκιρτήσατε· ἰδοὺ γὰρ ὁ μισθὸς ὑμῶν πολὺς ἐν τῷ οὐρανῷ· κατὰ τὰ αὐτὰ γὰρ ἐποιοῦν τοῖς προφήταις οἱ πατέρες αὐτῶν.

Mark 3 ¹⁷ ὀνόματα ὄνομα B D² 28 225 271, sy vg. ^{17c}] κοιῶς δὲ αὐτοῖς ἐκείλεσεν Βοανηργέ (!), ὃ ἐστ. αἱ βρ. ἦσαν δὲ οὗτοι Σίμων κ. Ἀνδρέας, Ἰάκωβος κ. Ἰωάννης, Φίλιππος κτλ. W b e e. ¹⁸ Θαδδαῖον] Δεββαῖον D a b ff² 1 q r; - W.

Luk 6 ¹⁹ καὶ Ἰάκ. S D* L 13-69-316 33 472 700 a b e ff² 1 sy^s vg sa bo arm aeth] - καὶ Unc^{rel} min e f g vg bo^{amb} sy^{ll}. ²⁰ ἰμτ. αὐτῶν W ff² sy^s sa aeth Tert] τοῦ θεοῦ τῶν οὐρανῶν X 69 118-209 122 157 435 544. e f sy^s sa Tat. ²¹ χορτασθήσεσθε] χορτασθήσονται S* X 69 213 b e ff² 1 q r sy^s arm aeth Tert Amb.

74. (69.) Die Weherufe. Luk 6 24-26

²⁴ Πλὴν οὐαὶ ὑμῖν τοῖς πλουσίοις, ὅτι ἀπέχετε τὴν παράκλησιν ὑμῶν.
²⁵ οὐαὶ ὑμῖν οἱ ἐμπεπλησμένοι νῦν, ὅτι πεινάσετε. οὐαὶ οἱ γελῶντες νῦν, ὅτι
 πενθήσετε καὶ κλαύσετε. ²⁶ οὐαὶ ὅταν καλῶς εἴπωσιν ὑμᾶς πάντες οἱ ἄνθρωποι·
 κατὰ τὰ αὐτὰ γὰρ ἐποίουν τοῖς ψευδοπροφήταις οἱ πατέρες αὐτῶν.

75. (70.) Von der Feindesliebe. Luk 6 27-36

Ἦ 39-42. 44-48 (26. 27. S. 27): ⁴¹ Ἐγὼ
 δὲ λέγω ὑμῖν, ἀγαπᾶτε τοὺς ἐχθροὺς ὑμῶν

καὶ προσεύχεσθε
 ὑπὲρ τῶν διωκόντων ὑμᾶς·

³⁹ ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν μὴ ἀντι-
 στήναι τῷ πονηρῷ· ἀλλ' ὅστις σε ὀπί-
 ζει εἰς τὴν δεξιάν σιαγόνα, στρέφον
 αὐτῷ καὶ τὴν ἄλλην· ⁴⁰ καὶ τῷ θέλοντί
 σοι κληθῆναι καὶ τὸν χιτῶνά σου λα-
 βεῖν, ἄφες αὐτῷ καὶ τὸ ἱμάτιον· ⁴¹ καὶ
 ὅστις σε ἀγαρεύσει μίλιον ἕν, ὕπαγε
 μετ' αὐτοῦ δύο. ⁴² τῷ αἰτοῦντί σε δός,
 καὶ τὸν θέλοντα ἀπὸ σοῦ δανίσασθαι
 μὴ ἀποστραφῆς.

7 ¹² (39. S. 32): Πάντα οὖν ὅσα ἐὰν
 θέλητε ἵνα ποιῶσιν ὑμῖν οἱ ἄνθρωποι,
 οὕτως καὶ ὑμεῖς ποιεῖτε αὐτοῖς· οὗτος
 γὰρ ἐστὶν ὁ νόμος καὶ οἱ προφῆται.

Ἦ ⁴⁶ ἐὰν γὰρ ἀγαπήσητε τοὺς ἀγα-
 πῶντας ὑμᾶς, τίνα μισθὸν ἔχετε; οὐχὶ
 καὶ οἱ τελῶναι τὸ αὐτὸ ποιοῦσιν; ⁴⁷ καὶ
 ἐὰν ἀσπάσησθε τοὺς ἀδελφούς ὑμῶν
 μόνον, τί περισσὸν ποιεῖτε; οὐχὶ καὶ
 οἱ ἐθνικοὶ τὸ αὐτὸ ποιοῦσιν;

²⁷ Ἀλλὰ ὑμῖν λέγω τοῖς ἀκούουσιν·
 ἀγαπᾶτε τοὺς ἐχθροὺς ὑμῶν, καλῶς
 ποιεῖτε τοῖς μισοῦσιν ὑμᾶς, ²⁸ εὐλογεῖτε
 τοὺς καταρωμένους ὑμᾶς, προσεύχεσθε
 περὶ τῶν ἐπηρεαζόντων ὑμᾶς.

²⁹ τῷ τύπ-
 τοντί σε εἰς τὴν σιαγόνα πάρεχε καὶ τὴν
 ἄλλην, καὶ ἀπὸ τοῦ αἵροντός σου τὸ ἱμά-
 τιον καὶ τὸν χιτῶνα μὴ κωλύσης.

³⁰ παντὶ αἰτοῦντί σε δίδου, καὶ ἀπὸ τοῦ
 αἵροντος τὰ σὰ μὴ ἀπαίτει.

³¹ καὶ καθὼς θέλετε ἵνα
 ποιῶσιν ὑμῖν οἱ ἄνθρωποι, καὶ ὑμεῖς
 ποιεῖτε αὐτοῖς ὁμοίως.

³² καὶ
 εἰ ἀγαπᾶτε τοὺς ἀγαπῶντας ὑμᾶς, ποία
 ὑμῖν χάρις ἐστίν; καὶ γὰρ οἱ ἁμαρτωλοὶ
 τοὺς ἀγαπῶντας αὐτοὺς ἀγαπῶσιν. ³³ καὶ
 γὰρ ἐὰν ἀγαθοποιῆτε τοὺς ἀγαθοποιούν-
 τας ὑμᾶς, ποία ὑμῖν χάρις ἐστίν; καὶ οἱ
 ἁμαρτωλοὶ τὸ αὐτὸ ποιοῦσιν. ³⁴ καὶ ἐὰν
 δανίσητε παρ' ὧν ἐλπίζετε λαβεῖν, ποία
 ὑμῖν χάρις ἐστίν; καὶ ἁμαρτωλοὶ ἁμαρ-
 τωλοῖς δανίζουσιν, ἵνα ἀπολάβωσιν τὰ
 ἴσα. ³⁵ Πλὴν ἀγαπᾶτε τοὺς ἐχθροὺς
 ὑμῶν καὶ ἀγαθοποιεῖτε καὶ δανίζετε μη-
 δένα ἀπελπίζοντες· καὶ ἔσται ὁ μισθός

6 ²⁶ καλ. εἴπ. ὑμ. **S A L Ψ** 33 579 ff² | r vg^e sa Ir | ὑμ. καλ. εἴπ. B e q Marc; καλ. ὑμ. εἴπ. D (ὑμῖν) W
 . I Θ E . . min a c f vg | πάντες] - D Fw L Y Δ min vg^e sy aeth Tat Marc οἱ πατ. αὐτ.] - B 700* sy
 sa. ²⁹ εἰς **S* DW Θ** 700 892 lat Clem Or] ἐπὶ A B E G L . . min. ³⁰ αὐτ. **S B W** 579 700 892 | τῷ αὐτ.
 Unc tel min. ³¹ καὶ ὑμεῖς] - B 579 700 a ff² l sy s Ir min Clem. ³³ γὰρ **S* B** 700] - Unc tel vers
 καὶ 2° **S B W A** 892* sy^s sa bo] + γὰρ A D L Θ . . min lat. ³⁴ ἐστίν] - B 700 e aeth . . τὰ ἴσα
 - D it sy^s Amb. ³⁵ μηδένα **S W X Π*** 489 1071 sy] μηδέν A B D L Θ . . min lat bo.

ὅ ⁴⁶ ὅπως γένησθε υἱοὶ τοῦ πατρὸς ἑμῶν τοῦ ἐν οὐρανοῖς, ὅτι τὸν ἥμιον αὐτοῦ ἀνατέλλει ἐπὶ πονηροὺς καὶ ἀγαθοὺς καὶ βλάπτει ἐπὶ δικαίους καὶ ἀδίκους. ⁴⁸ ἔσσεσθε οὖν ὑμεῖς τέλειοι ὡς ὁ πατὴρ ἑμῶν ὁ οὐράνιος τέλειός ἐστιν.

ὑμῶν πολλός, καὶ ἔσσεσθε υἱοὶ ὑψίστου, ὅτι αὐτὸς χρηστός ἐστιν ἐπὶ τοὺς ἀγαρίστους καὶ πονηροὺς.

³⁶ γίνεσθε οἰκτίρμονες, καθὼς ὁ πατὴρ ὑμῶν οἰκτίρμων ἐστίν.

76. (71.) Vom Richten. Luk 6 37-42

7 1-5 (36. S. 31): ¹ Μὴ κρίνετε, ἵνα μὴ κριθήτε. ² ἐν ᾧ γὰρ κρίματι κρίνετε κριθήσεσθε.

καὶ ἐν ᾧ μέτρῳ μετρεῖτε μετρηθήσεται ὑμῖν.*

15 14 (115. S. 93): ² Ἀφετε αὐτούς· ὁδηγοί εἰσιν τυφλοὶ τυφλῶν τυφλὸς δὲ τυφλὸν ἐὰν ὀδηγῇ, ἀμφότεροι εἰς βόθυνον πεσοῦνται.

10 21 45 (59. S. 47): ²⁴ Οὐκ ἔστιν μαθητῆς ὑπὲρ τὸν διδάσκαλον, οὐδὲ δοῦλος ὑπὲρ τὸν κύριον αὐτοῦ. ²⁵ ἀρκετὸν τῷ μαθητῇ ἵνα γένηται ὡς ὁ διδάσκαλος αὐτοῦ, καὶ ὁ δοῦλος ὡς ὁ κύριος αὐτοῦ.

7 ³ Τί δὲ βλέπεις τὸ κάρφος τὸ ἐν τῷ ὀφθαλμῷ τοῦ ἀδελφοῦ σου, τὴν δὲ ἐν τῷ σῷ ὀφθαλμῷ δοκὸν οὐ κατανοεῖς; ⁴ ἢ πῶς ἐρεῖς τῷ ἀδελφῷ σου· ἄφες ἐκβάλω τὸ κάρφος ἐκ τοῦ ὀφθαλμοῦ σου, καὶ ἰδοὺ ἡ δοκὸς ἐν τῷ ὀφθαλμῷ σου;

⁵ ὑποκριτά, ἐκβαλε πρῶτον ἐκ τοῦ ὀφθαλμοῦ σου τὴν δοκὸν, καὶ τότε διαβλέψεις ἐκβαλεῖν τὸ κάρφος ἐκ τοῦ ὀφθαλμοῦ τοῦ ἀδελφοῦ σου.

³⁷ Καὶ μὴ κρίνετε, καὶ οὐ μὴ κριθήτε· καὶ μὴ καταδικάζετε, καὶ οὐ μὴ καταδικασθῆτε. ἀπολύετε, καὶ ἀπολυθήσεσθε· ³⁸ δίδοτε, καὶ δοθήσεται ὑμῖν· μέτρον καλὸν πεπεισμένον σεσαλευμένον ὑπερεκχυννόμενον δώσουσιν εἰς τὸν κόλπον ὑμῶν· ᾧ γὰρ μέτρῳ μετρεῖτε ἀντιμετρηθήσεται ὑμῖν.*

³⁹ Εἶπεν δὲ καὶ παραβολὴν αὐτοῖς· μήτι δύνатаι τυφλὸς τυφλὸν ὀδηγεῖν; οὐχὶ ἀμφότεροι εἰς βόθυνον ἐμπεσοῦνται;

⁴⁰ οὐκ ἔστιν μαθητῆς ὑπὲρ τὸν διδάσκαλον·

κατηρτισμένους δὲ πᾶς ἔσται ὡς ὁ διδάσκαλος αὐτοῦ.

⁴¹ Τί δὲ βλέπεις τὸ κάρφος τὸ ἐν τῷ ὀφθαλμῷ τοῦ ἀδελφοῦ σου, τὴν δὲ δοκὸν τὴν ἐν τῷ ἰδίῳ ὀφθαλμῷ οὐ κατανοεῖς; ⁴² πῶς δύνασαι λέγειν τῷ ἀδελφῷ σου· ἀδελφέ, ἄφες ἐκβάλω τὸ κάρφος τὸ ἐν τῷ ὀφθαλμῷ σου, αὐτὸς τὴν ἐν τῷ ὀφθαλμῷ σου δοκὸν οὐ βλέπων; ὑποκριτά, ἐκβαλε πρῶτον τὴν δοκὸν ἐκ τοῦ ὀφθαλμοῦ σου, καὶ τότε διαβλέψεις τὸ κάρφος τὸ ἐν τῷ ὀφθαλμῷ τοῦ ἀδελφοῦ σου ἐκβαλεῖν.

* Mark 4 24 (94. S. 74): Καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς· βλέπετε τί ἀκούετε. ἐν ᾧ μέτρῳ μετρεῖτε, μετρηθήσεται ὑμῖν καὶ προστεθήσεται ὑμῖν.

Luk 6 40 (= Mt 10 24); Joh 13 16 15 20 (S. 227).

6 ³ ᾧ γὰρ μέτρῳ NBLW Ξ 1-131-209 33 c | τῷ γὰρ (- Θ 13-691) αὐτῷ (- X 16 213 999) μέτ. ᾧ A C D Θ Ψ . . . min vers . . . | ἀντιμετρ. | μετρηθήσεται B* P 28 33 . . . h e q sy s vg sa arm acth. ⁴² πῶς NB 573 892 e H 2 | ἢ πῶς A C D L . . . min vers . . . | αὐτὸς τὴν . . . βλέπων | καὶ ἰδοὺ ἡ δοκὸς ἐν τῷ σῷ ὀφθαλμῷ ὀπκαταται (est de) D h sy s.

77. (72.) Das Kriterium der Frömmigkeit. Luk 6 43-46

7 16-21 (41. S. 33): 12 33-35 (86. S. 67):
¹⁶ Από τῶν καρ- ³³ Ἡ ποιήσατε τὸ
 πῶν αὐτῶν ἐπιγνώ- δένδρον καλὸν καὶ τὸν
 σεσθε αὐτούς. μὴτι καρπὸν αὐτοῦ καλόν,
 συλλέγουσιν ἀπὸ ἢ ποιήσατε τὸ δέν-
 ἀκαθῶν σταφυλᾶς ἢ δρον σαπρὸν καὶ τὸν
 ἀπὸ τριβόλων σῦκα; καρπὸν αὐτοῦ σα-
¹⁷ οὔτως πᾶν δένδρον πρὸν· ἐκ γὰρ τοῦ
 ἀγαθὸν καρποῦς κα- καρποῦ τὸ δένδρον
 λουθς ποιεῖ, τὸ δὲ σα- γινώσεται. ³⁴ γεννή-
 πρὸν δένδρον καρ- ματα ἐχιδνῶν, πῶς
 ποῦς πονηροῦς ποιεῖ. δύνασθε ἀγαθὰ λα-
¹⁸ οὐ δύναται δένδρον λεῖν πονηροὶ ὄντες;
 ἀγαθὸν καρποῦς πο- ἐκ γὰρ τοῦ περισσεύ-
 νηροῦς ἐνεγκεῖν, οὐδὲ ματος τῆς καρδίας
 δένδρον σαπρὸν καρ- τὸ στόμα λαλεῖ.
 ποῦς καλοῦς ἐνεγκεῖν. ³⁵ Ὁ ἀγαθὸς ἄν-
¹⁹ πᾶν δένδρον μὴ θρωπος ἐκ τοῦ ἀγα-
 ποιοῦν καρπὸν καλὸν θοῦ θησαυροῦ ἐκβάλ-
 ἐκκόπτεται καὶ εἰς λει τὰ ἀγαθὰ, καὶ ὁ
 πῦρ βάλλεται. πονηρὸς ἄνθρωπος ἐκ
²⁰ ἄραγε ἀπὸ τῶν τοῦ πονηροῦ θησαν-
 καρπῶν αὐτῶν ἐπι- ροῦ ἐκβάλλει πονηρά.
 γνώσεσθε αὐτούς.
²¹ Οὐ πᾶς ὁ λέγων μοι κύριε κύριε,
 εἰσελεύσεται εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν,
 ἀλλ' ὁ ποιῶν τὸ θέλημα τοῦ πατρὸς μου τοῦ
 ἐν τοῖς οὐρανοῖς.

⁴³ Οὐ γὰρ ἐστὶν δένδρον καλὸν
 ποιοῦν καρπὸν σαπρὸν, οὐδὲ πάλιν δέν-
 δρον σαπρὸν ποιοῦν καρπὸν καλόν.
⁴⁴ Ἐκαστον γὰρ δένδρον ἐκ τοῦ ἰδίου
 καρποῦ γινώσεται· οὐ γὰρ ἐξ ἀκαθῶν
 συλλέγουσιν σῦκα, οὐδὲ ἐκ βάτου στα-
 φυλῆν τρυγῶσιν.

⁴⁵ Ὁ ἀγαθὸς ἄνθρωπος ἐκ τοῦ ἀγα-
 θοῦ θησαυροῦ τῆς καρδίας προφέρει τὸ
 ἀγαθόν, καὶ ὁ πονηρὸς ἐκ τοῦ πονηροῦ
 προφέρει τὸ πονηρόν· ἐκ γὰρ περισσεύ-
 ματος καρδίας λαλεῖ τὸ στόμα αὐτοῦ.

⁴⁶ Τί δέ με καλεῖτε· κύριε κύριε, καὶ οὐ
 ποιεῖτε ἃ λέγω;

78. (73.) Schlußgleichnisse. Luk 6 47-49

7 24-27 (43 S. 33): ²⁴ Πᾶς οὖν ὅστις
 ἀκούει μου τοὺς λόγους τούτους καὶ
 ποιεῖ αὐτούς, ὁμοιωθήσεται ἀνδρὶ φρο-
 νίμῳ, ὅστις ὠκοδόμησεν αὐτοῦ τὴν
 οἰκίαν ἐπὶ τὴν πέτραν. ²⁵ καὶ κατέβη
 ἡ βροχὴ καὶ ἦλθον οἱ ποταμοὶ καὶ
 ἔπνευσαν οἱ ἄνεμοι καὶ προσέπεσαν τῇ
 οἰκίᾳ ἐκεῖνη, καὶ οὐκ ἔπεσαν· τεθεμελί-
 ωτο γὰρ ἐπὶ τὴν πέτραν. ²⁶ καὶ πᾶς ὁ
 ἀκούων μου τοὺς λόγους τούτους καὶ
 μὴ ποιῶν αὐτούς ὁμοιωθήσεται ἀνδρὶ
 μωροῦ, ὅστις ὠκοδόμησεν αὐτοῦ τὴν

⁴⁷ Πᾶς ὁ ἐρχόμενος πρὸς με καὶ ἀκούων
 μου τῶν λόγων καὶ ποιῶν αὐτούς, ὑπο-
 δεῖξω ὑμῖν τίνι ἐστὶν ὁμοίος. ⁴⁸ Ὅμοίος
 ἐστὶν ἀνθρώπῳ οἰκοδομοῦντι οἰκίαν, ὃς
 ἔσκαψεν καὶ ἐβάθυνεν καὶ ἔθηκεν θεμέλιον
 ἐπὶ τὴν πέτραν· πλημμύρης δὲ γενομένης
 προσέρρηξεν ὁ ποταμὸς τῇ οἰκίᾳ ἐκεῖνη,
 καὶ οὐκ ἴσχυσεν σαλευθῆσαι αὐτὴν διὰ τὸ
 καλῶς οἰκοδομηθῆσαι αὐτήν. ⁴⁹ Ὁ δὲ ἀκούσας·
 καὶ μὴ ποιήσας ὁμοίος ἐστὶν ἀνθρώπῳ

6 ⁴³ καρπὸν σαπρὸν] καρποῦς σαπρούς D lat sy^s vg Tat καρπὸν καλόν] καρποῦς καλοῦς D it (: : l)
 sy^s vg Tat. ⁴⁴ γὰρ 1°] - D 16 209 348 700. it sy^s Tat. ⁴⁵ καρδίας 1° NB 579 Cyr + αὐτοῦ A C D (~) L . .
 min verss. ⁴⁶ ἄ] ὁ B e sy^{vg}. ⁴⁸ διὰ τὸ . . . αὐτήν NB L W Ξ 33 157 579 892 sa bo | τεθεμελίωτο γὰρ
 ἐπὶ τὴν πέτραν A C D Δ Θ Ψ . . min lat sy^{vg} arm aeth; - 700 sy^s.

οἰκίαν ἐπὶ τὴν ἄμμον. ²⁷ καὶ κατέβη ἡ
βροχὴ καὶ ἦλθον οἱ ποταμοὶ καὶ ἔπνευ-
σαν οἱ ἄνεμοι καὶ προσέκομαν τῇ οἰκίᾳ
ἐκείνῃ, καὶ ἔπεσαν, καὶ ἦν ἡ πῦθις
ὡς περὶ μέγαν.

οἰκοδομήσαντι οἰκίαν ἐπὶ τὴν γῆν χωρὶς
θεμελίων, ἣ προσέρρηξεν ὁ ποταμός, καὶ
εὐθύς συνέπεσεν, καὶ ἐγένετο τὸ ῥῆγμα
τῆς οἰκίας ἐκείνης μέγα.

79. (46.) Der Hauptmann von Kapernaum. Luk 7 1—10 (= Matth 8 5—13. 46. S. 35)

7. 11
S. 34

¹ Ἐπειδὴ ἐπλήρωσεν πάντα τὰ ῥήματα αὐτοῦ εἰς τὰς ἀκοὰς τοῦ λαοῦ.
εἰσῆλθεν εἰς Καφαρναούμ.

² Ἐκατοντάρχου δέ τινος δοῦλος κακῶς ἔχων ἡμελλεν τελευτᾶν, ὃς ἦν
αὐτῷ ἔντιμος. ³ Ἰκούσας δὲ περὶ τοῦ Ἰησοῦ ἀπέστειλεν πρὸς αὐτὸν πρε-
βυτέρους τῶν Ἰουδαίων, ἑρωτῶν αὐτὸν ὅπως ἐλθὼν διασώσῃ τὸν δοῦλον αὐ-
τοῦ. ⁴ οἱ δὲ παραγενόμενοι πρὸς τὸν Ἰησοῦν ἠρώτων αὐτὸν σπουδαίως, λέ-
γοντες ὅτι ἄξιός ἐστιν ᾧ παρεῖξαι τοῦτο. ⁵ ἀγαπᾶ γὰρ τὸ ἔθνος ἡμῶν, καὶ τὴν
συναγωγὴν αὐτὸς ᾠκοδόμησεν ἡμῖν. ⁶ ὁ δὲ Ἰησοῦς ἐπορεύετο σὺν αὐτοῖς.
ἦδη δὲ αὐτοῦ οὐ μακρὰν ἀπέχοντος τῆς οἰκίας, ἐπεμψεν φίλους ὁ ἑκατον-
τάρχης λέγων· κύριε, μὴ σκύλλου· οὐ γὰρ ἱκανός εἰμι ἵνα ὑπὸ τὴν στέγην μου
εἰσέλθῃς. ⁷ διὸ σὺδὲ ἑμαυτὸν ἤξιώσα πρὸς σε ἐλθεῖν· ἀλλὰ εἰπέ λόγῳ, καὶ
ιαθήτω ὁ παῖς μου. ⁸ καὶ γὰρ ἐγὼ ἄνθρωπός εἰμι ὑπὸ ἐξουσίαν τασσόμενος
ἔχων ὑπ' ἑμαυτὸν στρατιώτας, καὶ λέγω τούτῳ· πορεύθητι, καὶ πορεύεται,
καὶ ἄλλῳ· ἔρχου, καὶ ἔρχεται, καὶ τῷ δούλῳ μου· ποιήσον τοῦτο, καὶ ποιεῖ.
⁹ ἀκούσας δὲ ταῦτα ὁ Ἰησοῦς ἐθαύμασεν αὐτόν, καὶ στραφεὶς τῷ ἀκολουθοῦντι
αὐτῷ ὄχλῳ εἶπεν· λέγω ὑμῖν, οὐδὲ ἐν τῷ Ἰσραὴλ τοσαύτην πίστιν εὑρον. ¹⁰ Καὶ
ὑποστρέψαντες εἰς τὸν οἶκον οἱ πεμφθέντες εὑρον τὸν δοῦλον ὑγιαίνοντα.

80. (74.) Der Jüngling von Nain. Luk 7 11—17

¹¹ Καὶ ἐγένετο ἐν τῇ ἐξῆς ἐπορεύθη εἰς πόλιν καλουμένην Ναϊν, καὶ
συνεπορεύοντο αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ἱκανοὶ καὶ ὄχλος πολὺς. ¹² ὡς δὲ
ἤγγισεν τῇ πύλῃ τῆς πόλεως, καὶ ἰδοὺ ἐξεκομίζετο τεθνηκὼς μονογενῆς υἱὸς
τῇ μητρὶ αὐτοῦ, καὶ αὕτη ἦν χήρα, καὶ ὄχλος τῆς πόλεως ἱκανὸς ἦν σὺν αὐτῇ.
¹³ καὶ ἰδὼν αὐτήν ὁ κύριος ἐσπλαγχνίσθη ἐπ' αὐτήν καὶ εἶπεν αὐτῇ· μὴ κλαῖε.

Lk 7 1—10 (= Mt 8 5—13; Joh 4 46—54 (S. 226f.).

7 ¹ Ἐπειδὴ A B C * W X Π 124 213 489 579 892 . sa | ἐπεὶ δὲ SE K M L Δ . . min e f vg sy^{hl} bo; ὅτε
de Θ 251 716; καὶ ὅτι sy^s v² am; καὶ ἐγένετο (ἐγέν. δὲ a c) ὅτι D it. ³ πρὸς αὐτόν - D 13-69 700 it
sy* am. ⁴ Ἰκούσας N D L I E 1-131 13-69-316 579 700 sy^{v2} | παρεκάλουν A (-σαν) B C W Θ . . min.
* τ. οἰκ. N D 1-209 13-69 . . | ἀπὸ τ. οἰκ. Unc^{tel} min | ἐπιμψ. N* B 579 892 1241 . | + πρὸς (ἐπ' A) αὐτόν
Unc^{tel} min vers. ἐκατ-ός B L W Π* 700* | ἐκ-τος N A C D . . min | λέγων N* Θ 700 b q vg | + αὐτῷ
Unc^{tel} min vers. | ζ. τίμη N B W 700 b | ~ Unc^{tel} min. ⁷ διὸ . . . ἐλθεῖν - D 62 240 244 700 . it sy^s
Tal. ⁹ οὐδὲ αὐτὴ E G H A . . min; οὐδέποτε D; ἐν οὐδενί Θ it (non e) | ἐν τ. Υ. τω. π. εὑρ. | τσα.
talem et) π. εὑρ. ἐν τ. Υ. D it. ¹⁰ δοῦλ. N B L W 157 700 . | ἀσθενεῖντα δοῦλ. A C D E . . min ¹¹ ἐγέν.]
- D e sy* Tat . . it. - D W e sy* Tat . | τῇ N* C D M min e e sy^{vg} hl . | τῷ A B L Y . I Θ . . min it sy^s
κατοσί A C Θ . . min b e q sy^{hl} - N B D F L W E 130 157 579 verss. ¹² ὡς δὲ - sy* | ἦν 1° N B C L V E Θ
I 33 157 579 700 . vers. - A W X Y Ψ . . min sy^{hl} | ἦν 2° N B L W E 33 69-124 d sy^s pal sa bo |
- A C E F G H A . . min lat sy^{vg} hl aeth. ¹³ κλαῖε. | Ἰησοῦς D W 1-118-131-209 4 700 713 . f sy^s v² bo
* αὐτῇ N F R X Ψ . 13-69-316 33 700 . it vg c | ἐπ' αὐτῇ A B C E G W . . min f vg; - Θ 476 ff² l.

¹⁴ καὶ προσελθῶν ἤψατο τῆς σοροῦ, οἱ δὲ βασιτάζοντες ἔστησαν, καὶ εἶπεν· νεανίσκε, σοὶ λέγω, ἐγέσθητι. ¹⁵ καὶ ἀνεκάθισεν ὁ νεκρὸς καὶ ἤρξατο λαλεῖν, καὶ ἔδωκεν αὐτὸν τῇ μητρὶ αὐτοῦ. ¹⁶ ἔλαβεν δὲ φόβος ἅπαντας καὶ ἐδόξαζον τὸν θεὸν λέγοντες ὅτι προφήτης μέγας ἠγέρθη ἐν ἡμῖν, καὶ ὅτι ἐπεσκέφατο ὁ θεὸς τὸν λαὸν αὐτοῦ. ¹⁷ καὶ ἐξῆλθεν ὁ λόγος οὗτος ἐν ὅλῃ τῇ Ἰουδαίᾳ περὶ αὐτοῦ καὶ πάσῃ τῇ περιχώρῳ.

81. (59.) Anfrage des Täufers. Luk 7 18–23 (= Matth 11 2–6. 64. S. 50)

¹⁸ Καὶ ἀπήγγειλαν Ἰωάννῃ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ περὶ πάντων τούτων. καὶ προσκαλεσάμενος δύο τινὰς τῶν μαθητῶν αὐτοῦ ὁ Ἰωάννης ¹⁹ ἐπεμψεν πρὸς τὸν κύριον λέγων· σὺ εἶ ὁ ἐρχόμενος, ἢ ἄλλον προσδοκῶμεν; ²⁰ παραγενόμενοι δὲ πρὸς αὐτὸν οἱ ἄνδρες εἶπαν· Ἰωάννης ὁ βαπτιστῆς ἀπέσταλκεν ἡμᾶς πρὸς σε λέγων· σὺ εἶ ὁ ἐρχόμενος, ἢ ἄλλον προσδοκῶμεν; ²¹ ἐν ἐκείνῃ τῇ ὥρᾳ ἐθεράπευσεν πολλοὺς ἀπὸ νόσων καὶ μαστίγων καὶ πνευμάτων πονηρῶν καὶ τυφλοῖς πολλοῖς ἐχαρίσαστο βλέπειν. ²² καὶ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς· πορευθέντες ἀπαγγείλατε Ἰωάννῃ ἃ εἶδετε καὶ ἠκούσατε, ὅτι τυφλοὶ ἀναβλέπουσιν, χωλοὶ περιπατοῦσιν, λεπροὶ καθαρίζονται, κωφοὶ ἀκούουσιν, νεκροὶ ἐγείρονται, πτωχοὶ εὐαγγελίζονται. ²³ καὶ μακάριός ἐστιν ὃς ἐὰν μὴ σκανδαλισθῇ ἐν ἐμοί.

82. (60.) Jesu Zeugnis über den Täufer. Luk 7 24–35 (= Matth 11 7–19. 65. S. 51)

²⁴ Ἀπελθόντων δὲ τῶν ἀγγέλων Ἰωάννου ἤρξατο λέγειν πρὸς τοὺς ὄχλους περὶ Ἰωάννου· τί ἐξεληλύθατε εἰς τὴν ἔρημον θεάσασθαι; κάλκμον ὑπὸ ἀνέμου σαλευόμενον; ²⁵ ἀλλὰ τί ἐξεληλύθατε ἰδεῖν; ἄνθρωπον ἐν μαλακοῖς ἱματίοις ἡμφιεσμένον; ἰδοὺ οἱ ἐν ἱματισμῶν ἐνδόξῳ καὶ τρυφῇ ὑπάρχοντες ἐν τοῖς βασιλείοις εἰσίν. ²⁶ ἀλλὰ τί ἐξεληλύθατε ἰδεῖν; προφήτην; καὶ λέγω ὑμῖν, καὶ περισσότερον προφήτου. ²⁷ οὗτός ἐστιν περὶ οὗ γέγραπται· ἰδοὺ ἀποστέλλω τὸν ἄγγελόν μου πρὸ προσώπου σου, ὃς κατασκευάσει τὴν ὁδὸν σου ἔμπροσθέν σου. ²⁸ λέγω ὑμῖν, μείζων ἐν γεννητοῖς γυναικῶν προφήτης Ἰωάννου οὐδεὶς ἐστίν· ὁ δὲ μικρότερος ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ θεοῦ μείζων αὐτοῦ ἐστίν. ²⁹ Καὶ πᾶς ὁ λαὸς ἀκούσας καὶ οἱ τελῶναι ἐδικαίωσαν τὸν θεόν, βαπτισθέντες τὸ βάπτισμα Ἰωάννου. ³⁰ οἱ δὲ Φαρισαῖοι καὶ οἱ νομικοὶ τὴν βουλήν τοῦ θεοῦ ἠθέτησαν

1 2
S. 10

Lk 7 22 (= Mt 11 5): Jes 29 18 19 32 5 6 61 1. Lk 7 27 (= Mt 11 10): Mal 3 1.

7 ¹⁴ νεανίσκε] + νεανίσκε D a ff² Tat. ¹⁵ ἀνεκ.] ἐκάθ. B 1555 c e bo. ¹⁹ ἄλλον] ἔτερον
 NBLRWX Ξ Ψ 28 33 157 579 . . . ²⁰ ἀπέσταλκεν] -ελε NBW 124 129 157 258 . . . | ἄλλον A B Δ Θ . .
 min] ἔτερον NDLWX Ξ Ψ 1-118-131-209 33 157 579. ²² ὅτι A D . . min e f vg sy sa] - NBLWΘ Ξ Ψ
 1 157 . a b c ff² l q aur bo Or | κωφ. ἀκ. ALΘ . min lat sa bo arm] καὶ κ. ἀ. NBDW . min sy^s vg;
 - Clem. ²⁴ ²⁵ ²⁶ ἐξεληλύθατε] ἐξήλθατε SA (24. 25.) BDW (24. 25.) 1-131 13-69-124 579. ²⁶] ὅτι οὐδεὶς
 μείζων ἐν γενν. γυν. προσφ. Ἰωάν. τ. βαπτιστοῦ (cf. v. 28) D. ²⁸] λέγω δὲ ὑμῖν ὅτι ὁ μικρ. αὐτοῦ ἐν τῇ βσι.
 κτλ. D. | λέγω B Ξ Ψ 33 700 . sy^s sa bo] + γὰρ AKMΠΘ . . min f q vg sy^{hl}; + δὲ DW 13-69 . it.; ἀμὴν
 λέγ. NLX 157 213 579 892 sy^{pal} Tat | προσφίτης A (D) Δ Θ Ψ . . min f q vg sy arm Clem] - NBLWX Ξ
 min a b c e ff² l sa bo | Ἰωάννου] + (τοῦ) βαπτιστοῦ A (D) Δ Θ min lat sy^{vg}^{hl} aeth.

εἰς ἑαυτούς, μὴ βαπτισθέντες ὑπ' αὐτοῦ.* ³¹ Τίνι οὖν ὁμοιώσω τοὺς ἀνθρώπους τῆς γενεᾶς ταύτης, καὶ τίνι εἰσὶν ὅμοιοι; ³² ὅμοιοι εἰσιν παιδίοις τοῖς ἐν ἀγορᾷ καθημένοις καὶ προσφωνοῦσιν ἀλλήλοις λέγοντες· ἠυλόησαμεν ὑμῖν καὶ οὐκ ὤρχησασθε, ἐθρηνήσαμεν καὶ οὐκ ἐκλαύσατε. ³³ ἤλθυνεν γὰρ Ἰωάννης ὁ βαπτιστῆς μὴ ἐσθίων ἄρτον μηδὲ πίνων οἶνον, καὶ λέγετε· δαιμόνιον ἔχει. ³⁴ ἤλθυνεν ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐσθίων καὶ πίνων, καὶ λέγετε· ἰδοὺ ἄνθρωπος φάγος καὶ οἰνοπότης, φίλος τελωνῶν καὶ ἁμαρτωλῶν. ³⁵ καὶ ἐδικαιώθη ἡ σοφία ἀπὸ τῶν τέκνων αὐτῆς πάντων.

83. (75.) Die Büberin in Simons Haus. Luk 7 36-40

(Vgl. 232. Matth 26 6-13 = Mark 14 3-9. S. 189f.)

³⁶ Ἠρώτα δέ τις αὐτὸν τῶν Φαρισαίων, ἵνα φάγῃ μετ' αὐτοῦ· καὶ εἰσελθὼν εἰς τὸν οἶκον τοῦ Φαρισαίου κατεκλίθη. ³⁷ καὶ ἰδοὺ γυνὴ ἥτις ἦν ἐν τῇ πόλει ἁμαρτωλός, καὶ ἐπιγνοῦσα ὅτι κατάκειται ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ Φαρισαίου, κομίσασα ἀλάστρον μύρου ³⁸ καὶ στάσα ὀπίσω παρὰ τοὺς πόδας αὐτοῦ κλαίουσα τοῖς δάκρυσιν ἤρξατο βρέχειν τοὺς πόδας αὐτοῦ καὶ ταῖς θριξίν τῆς κεφαλῆς αὐτῆς ἐξέμαξεν, καὶ κατεφίλει τοὺς πόδας αὐτοῦ καὶ ἠλειφεν τῷ μύρῳ. ³⁹ ἰδὼν δὲ ὁ Φαρισαῖος ὁ καλέσας αὐτὸν εἶπεν ἐν ἑαυτῷ λέγων· οὗτος εἰ ἦν προφήτης, ἐγίνωσκεν ἂν τίς καὶ ποταπὴ ἡ γυνὴ ἥτις ἄπτεται αὐτοῦ, ὅτι ἁμαρτωλός ἐστιν. ⁴⁰ καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς εἶπεν πρὸς αὐτόν· Σίμων, ἔχω σοί τι εἰπεῖν. ὁ δὲ διδάσκαλε, εἰπέ, φησὶν. ⁴¹ Δύο χρεοφειλέται ἦσαν δανιστῆ τινι· ὁ εἰς ὄφειλεν δηράρια πεντακάσια, ὁ δὲ ἕτερος πενήκοντα. ⁴² μὴ ἐχόντων αὐτῶν ἀποδοῦναι, ἀμφοτέροις ἐχαρίσατο. τίς οὖν αὐτῶν πλεῖον ἀγαπήσει αὐτόν; ⁴³ ἀποκριθεὶς Σίμων εἶπεν· ὑπολαμβάνω ὅτι ὃ τὸ πλεῖον ἐχαρίσατο. ὁ δὲ εἶπεν αὐτῷ· ὀρθῶς ἔκρινας. ⁴⁴ καὶ στραφεὶς πρὸς τὴν γυναῖκα τῷ Σίμωνι ἔφη· βλέπεις ταύτην τὴν γυναῖκα; εἰσηλθὼν σου εἰς τὴν οἰκίαν, ὕδωρ μου ἐπὶ τοὺς πόδας οὐκ ἔδωκας· αὕτη δὲ τοῖς δάκρυσιν ἔβρεξέν μου τοὺς πόδας καὶ ταῖς θριξίν αὐτῆς ἐξέμαξεν. ⁴⁵ φίλημά μοι οὐκ ἔδωκας· αὕτη δὲ ἀγ' ἦς εἰσηλθὼν οὐ διέλειπεν καταφιλοῦσά μου τοὺς πόδας. ⁴⁶ ελαίῳ

* Matth 21 32 (203. S. 164f.): Ἦλθεν γὰρ Ἰωάννης πρὸς ὑμᾶς ἐν ὀδῷ δικαιοσύνης, καὶ οὐκ ἐπιστεύσατε αὐτῷ· οἱ δὲ τελῶναι καὶ αἱ πόρνοι ἐπίστευσαν αὐτῷ· ὑμεῖς δὲ ἰδόντες οὐ μετεμελήθητε ὑστερον τοῦ πιστεῦσαι αὐτῷ.

Lk 7 36-38: Joh 12 1-8 (S. 236).

7 ³² λέγοντες; D⁸² L 13-69-124-346 a b e ff² l q r sa bo | λέγοντα S^c W E 157; δ λέγει S^c B 1 700; καὶ λέγουσι A E G H X . . . min e d f vg sy⁹ vg hl; - sy⁸ | ἔθρηνη. S^c B D L W X Θ 892 c e l r | + ἡμῖν E G H K M J Ψ . . . min verss. ³³ μὴ S^c B W E 157 f sy⁸ vg sa bo | μήτε A D L . . . min lat | μηδὲ S^c W 157 sy⁸ bo | μήτε U^{nc} ^{9d} min lat | ἄρτον—οἶνον] - D 1-131 13-69 22 700 . it sy⁸ e arm | ἐσθ. ἄρτ.—πίν. οἶν. S^c B L W E 157 f vg bo - sy⁸ aeth | ἄρτ. ἐσθ. -- οἶν. πίνων A E G H X Δ . . . min sy^{hl}. ³⁵ ἀπὸ τ. τέκν. αὐτ. πάντ.] ἀπὸ πάντ. τ. τέκν. αὐτ. S^c (ἔργων) B W 69-124-346 157 579 lat sy⁸ vg; - πάντων S^c D F^w L X Ψ 1-118-131-209 13 28 700 sy⁸ arm. ³⁷ κ. ἐπιγν.] γνωῖσα D. ³⁸ κλαίουσα] - F 157 235 b ff² l q vg Amb | ἤρξ. βοῶν. | ἔβρεξεν D ff sy⁸ aeth | ἐξέμαξεν S^c A D L W X Ψ 33 157 213 579 716 900 1071 a l ho] - σσεν S^c B E G I Θ . . . min verss. Or^{ind}. ³⁹ ὁ καλ. αὐτ.] παρ' ὃ κατέκειτο D e | προσφ.] ὁ προσφ. B E 482*. ⁴² ἐχόντων B D L P E 265 489 . a ff² l r² vg Or | + δέ S^c A E I Θ . . . min verss. ⁴⁴ μοῦ ἐπὶ τ. πόδ. S^c L E bo | μοῦ ἐπὶ (+ τοῦ; Ψ) πόδ. B Ψ . e; ἐπὶ (ἐπὶ W) πόδ. μοι D W a ff² q; ἐπὶ τ. πόδ. μου A E F G H K Θ . . . min b e ff l vg. ⁴⁶ διέλειπεν S^c A L W Y E . min] - λειπεν B D Θ Ψ min.

τὴν κεφαλὴν μου οὐκ ἤλευρας· αὕτη δὲ μύρω ἤλευρέν μου τοὺς πόδας. ⁴⁷ οὐ
χάριν, λέγω σοι, ἀφέρονται αὐτῆς αἱ ἁμαρτίαι αἱ πολλαί, ὅτι ἠγάπησεν πολὺ·
ὧ δὲ ὀλίγον ἀφίεται, ὀλίγον ἀγαπᾷ. ⁴⁸ εἶπεν δὲ αὐτῇ· ἀφέρονταί σου αἱ ἁμαρ-
τίαι. ⁴⁹ καὶ ἤρξαντο οἱ συνακαείμενοι λέγειν ἐν ἑαυτοῖς· τίς οὗτός ἐστιν, δε
καὶ ἁμαρτίας ἀφήσιν; ⁵⁰ εἶπεν δὲ πρὸς τὴν γυναῖκα· ἡ πίστις σου σέσωκέν
σε, πορευού εἰς εἰρήνην.

5 31
9 22 10 52

84. (76.) Die dienenden Frauen. Luk 8 1-3

¹ Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ καθεξῆς καὶ αὐτὸς διώδενεν κατὰ πόλιν καὶ κώμην
κηρύσσων καὶ εὐαγγελιζόμενος τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ, καὶ οἱ δώδεκα σὺν
αὐτῷ, ² καὶ γυναῖκές τινες, αἱ ἦσαν τεθεραπευμέναι ἀπὸ πνευμάτων ποιηρῶν
καὶ ἀσθενειῶν, Μαρία ἡ καλουμένη Μαγδαληνή, ἀφ' ἧς δαιμόνια ἐπὶ ἐξε-
ληλύθει, ³ καὶ Ἰωάννα γυνὴ Χουζᾶ ἐπιτρόπου Ἡρώδου καὶ Σουσάννα καὶ
ἔτεροι πολλαί, αἵτινες διηκόουν αὐτοῖς ἐκ τῶν ὑπαρχόντων αὐταῖς.

4 23
S. 21
9 35
S. 43

16 9
S. 221
27 55 15 41
(250. S. 214)

(90. 8 4-8. S. 70)

85. (77.) Die pharisäische Anklage.

Matth 12 22-24

(71. 12 15-21. S. 56f.)

Mark 3 20-22

(72. 3 13-19. S. 57f.)

²⁰ Καὶ ἔρχεται εἰς οἶκον καὶ
συνέρχεται πάλιν ὄχλος ὥστε
μὴ δύνασθαι αὐτοὺς μῆτε
ἄρτον φαγεῖν. ²¹ καὶ ἀκού-
σαντες οἱ παρ' αὐτοῦ ἐξηλθον
κρατῆσαι αὐτόν· ἔλεγον γάρ
ὅτι ἐξέστη.

²² Τότε προσηέχθη αὐτῷ
δαιμονιζόμενος τυφλὸς καὶ κω-
φός· καὶ ἐθεράπευσεν αὐτόν,
ὥστε τὸν κωφὸν λαλεῖν καὶ βλέ-
πειν. ²³ καὶ ἐξίσταντο πάντες
οἱ ὄχλοι *καὶ ἔλεγον· μῆτι οὐ-
τός ἐστιν ὁ υἱὸς Δανεῖδ; ²⁴ οἱ δὲ ²² καὶ οἱ γραμματεῖς οἱ ἀπὸ
Φαρισαῖοι ἀκούσαντες εἶπον Ἱεροσολύμων καταβάντες

11 14-16 (149. S. 120f.):

¹⁴ Καὶ ἦν ἐκράλλιον δαι-
μόνιον, καὶ αὐτὸ ἦν κωφόν·
ἐγένετο δὲ τοῦ δαιμονίου
ἐξελθόντος ἐλάλησεν ὁ κω-
φός· καὶ ἐθαύμασαν οἱ
ὄχλοι.*

¹⁵ τινὲς δὲ ἐξ αὐτῶν εἶπον·

* Vgl. Mt 9 32f. (57. S. 43).

Mk 3 22: Joh 7 20 8 48 52 10 20 (S. 229).

Matth 12 ²² προσηέχθη . . . κωφός] προσήεχεν . . . κωφόν B 1424 1675 sy^{vg} sa bo aeth.

Mark 3 ²⁰ ἔρχεται S* BWI 1241 . b sy^s bo arm] -οντα S^c CL 16 . . min sy^{vg}; εἰσερχονται D
ὄχλος] ὁ ὄχλ. . S^c ABD 1 6 4 273 565 713 8:2 . . μῆτε S^c D 6 . . min] μηδέ AB LW Y 1 min sy^s
bo arm: - 472 e e ff² sy^{vg} sa.

Luk 7 ⁴⁶ τ. κεφ. μου] με sy^s c; pedes meos a e ff² 1 sy^{pal} . . . μου τ. ποδ. SKMHSX 1.1 . . 1
13-69-124 579 892] τ. πόδ. μου ABEL 6 . . min; - DW 079 it arm. ⁴⁷ αὐτῆς (ei lat) αἱ ἁμ. αἱ (- K 69)
πολ. S A F K Ψ* W 079 . 69 544 579 892 lat] αἱ ἁμ. αὐτ. αἱ πολ. BEGML 1 4 6 3 min q sy^{vg} bo; αὐτῆ ποίλι D
ff² 1 | ὅτι ἠγάπ. πολέ] - D e . . ὄχ.] - D | ὀλίγ.] καὶ δὲ. B 579 892 . 8 ³ αὐτοῖς BDW 1 6 1
. . min e e ff² vg sy Aug] αὐτῷ S ALMX min a b l q vg^c sa bo arm aeth Marc.

οὗτος οὐκ ἐκβάλλει τὰ δαιμόνια εἰ μὴ ἐν τῷ Βεελζεβούλ ἄρχοντι τῶν δαιμονίων.*

ἔλεγον ὅτι Βεελζεβούλ ἔχει, καὶ ὅτι ἐν τῷ ἄρχοντι τῶν δαιμονίων ἐκβάλλει τὰ δαιμόνια.*

ἐν Βεελζεβούλ τῷ ἄρχοντι τῶν δαιμονίων ἐκβάλλει τὰ δαιμόνια.* ¹⁶ ἕτεροι δὲ πειράζοντες σημεῖον ἐξ οὐρανοῦ ἐζητοῦν παρ' αὐτοῦ.

86. (78.) Jesu Verteidigungsrede.

Matth 12 25-37

Mark 3 23-30

²⁵ Εἰδὼς δὲ τὰς ἐνθυμήσεις αὐτῶν εἶπεν αὐτοῖς·

πᾶσα βασιλεία μερισθεῖσα καθ' ἑαυτῆς ἐρημοῦται,

καὶ πᾶσα πόλις ἢ οἰκία μερισθεῖσα καθ' ἑαυτῆς οὐ στα-

θήσεται. ²⁶ καὶ εἰ ὁ σατανᾶς τὸν σατανᾶν ἐκβάλλει, ἐφ' ἑαυτὸν ἐμερίσθη· πῶς οὖν στα-

θήσεται ἢ βασιλεία αὐτοῦ; ²⁷ καὶ εἰ ἐγὼ ἐν Βεελζεβούλ ἐκβάλλω τὰ δαιμόνια, οἱ υἱοὶ ὑμῶν ἐν τίνι ἐκβάλλουσιν;

διὰ τοῦτο αὐτοὶ κριταὶ ἔσονται ὑμῶν. ²⁸ εἰ δὲ ἐν πνεύματι θεοῦ ἐγὼ ἐκβάλλω τὰ δαιμόνια, ἄρα ἔφθασεν ἐφ' ὑμᾶς ἡ βασι-

λεία τοῦ θεοῦ.

²⁹ ἢ πῶς δύναται τις εἰσελθεῖν εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ ἰσχυροῦ καὶ τὰ σκεύη αὐτοῦ ἄρπάσαι, εἰ μὴ πρῶτον δῆσῃ τὸν ἰσχυ-

²³ Καὶ προσκαλεσόμενος αὐτοὺς ἐν παραβολαῖς ἔλεγεν αὐτοῖς· πῶς δύναται σατανᾶς σατανᾶν ἐκβάλλειν;

²⁴ καὶ ἐὰν βασιλεία ἐφ' ἑαυτὴν μερισθῇ, οὐ δύναται σταθῆναι ἢ βασι-

λεία ἐκείνη. ²⁵ καὶ ἐὰν οἰκία ἐφ' ἑαυτὴν μερισθῇ, οὐ δύ-

νήσεται ἢ οἰκία ἐκείνη στα-
θήναι. ²⁶ καὶ εἰ ὁ σατανᾶς ἐαυτὸν, ἐμερίσθη καὶ οὐ δύ-

ναται στῆναι ἀλλὰ τέλος ἔχει.

²⁷ ἀλλ' οὐ δύναται οὐδεὶς εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ ἰσχυροῦ εἰσελ-

θεῖν καὶ τὰ σκεύη αὐτοῦ ἄρπάσαι, εἰ μὴ πρῶτον τὸν ἰσχυ-

ρὸν δῆσῃ.

11 17-23 (149. S. 121f.):
¹⁷ Αὐτὸς δὲ εἰδὼς αὐτῶν τὰ διανοήματα εἶπεν αὐτοῖς·

πᾶσα βασιλεία διαμερισθεῖσα ἐφ' ἑαυτὴν ἐρημοῦται, καὶ οἶκος ἐπὶ οἶκον πίπτει.

¹⁸ εἰ δὲ καὶ ὁ σατανᾶς ἐφ' ἑαυτὸν διεμερίσθη, πῶς σταθήσεται ἢ βασιλεία αὐ-

τοῦ; ὅτι λέγετε ἐν Βεελζεβούλ ἐκβάλλειν με τὰ δαι-

μόνια. ¹⁹ εἰ δὲ ἐγὼ ἐν Βεελζεβούλ ἐκβάλλω τὰ δαιμόνια, οἱ υἱοὶ ὑμῶν ἐν τίνι ἐκ-

βάλλουσιν; διὰ τοῦτο αὐτοὶ κριταὶ ἔσονται ὑμῶν. ²⁰ εἰ δὲ ἐν δακτύλῳ θεοῦ ἐκ-

βάλλω τὰ δαιμόνια, ἄρα ἔφθασεν ἐφ' ὑμᾶς ἡ βασι-

λεία τοῦ θεοῦ.
²¹ Ὅταν ὁ ἰσχυρὸς κηρω-

πλισμένος γενέσθῃ τὴν ἑαυ-

τοῦ αὐτοῦ, ἐν εἰρήμῃ ἔστιν τὰ ὑπάρχοντα αὐτοῦ. ²² ἐπὶ δὲ ἰσχυρότερος αὐτοῦ ἐπελ-

* Matth 9 34 (57. S. 43): Οἱ δὲ Φαρισαῖοι ἔλεγον ἐν τῷ ἄρχοντι τῶν δαιμονίων ἐκβάλλει τὰ δαιμόνια.

Matth 12 ²⁵ εἰδὼς] ἰδὼν **Σ**^b D 13 33 892 2145 ff k sy^s c^o bo.

Mark 3 ²³ σταθῆναι] στῆναι B L 33 579 892 . ; ἔστιναι D. ²⁶ καὶ εἰ ὁ σατ. ἐφ' ἑαυτ. ἐμερ. καὶ οὐ δύναται. **Σ** C* A k vg] καὶ εἰ ὁ σατ. ἐφ' ἑαυτ. καὶ ἐμερ. (B L; μεμίσθαι A Γ Θ Π min). οὐ δύναται. A B L Γ Θ Π . min verss; καὶ εἰ ὁ σατ σατανᾶν ἐκβάλλει, μεμίσθαι ἐφ' ἑαυτ., (καὶ) οὐ δύναται. D it; καὶ ἐὰν ὁ σατ. ἐφ' ἑαυτ. ἐμερίσθη, οὐ δύναται σταθῆναι ἢ βασιλεία αὐτοῦ W sy^s (— ἢ βασ. αὐτ.).

ρόν, και τότε την οικίαν ρόν δήση, και τότε την οικίαν
αυτου διαρπάσει;

³⁰ ὁ μὴ
ὦν μετ' ἐμοῦ κατ' ἐμοῦ
ἐστιν, και ὁ μὴ συνάγων
μετ' ἐμοῦ σκορπίζει.*

³¹ Διὰ τοῦτο λέγω ὑμῖν, πᾶσα
ἁμαρτία και βλασφημία ἀφε-
θήσεται τοῖς ἀνθρώποις, ἡ δὲ
τοῦ πνεύματος βλασφημία οὐκ
ἀφεθήσεται. ³² και ὅς ἐάν
εἴπη λόγον κατὰ τοῦ υἱοῦ τοῦ
ἀνθρώπου, ἀφεθήσεται αὐτῷ·
ὅς δ' ἂν εἴπη κατὰ τοῦ πνεύ-
ματος τοῦ ἁγίου, οὐκ ἀφεθή-
σεται αὐτῷ οὔτε ἐν τούτῳ τῷ
αἰῶνι οὔτε ἐν τῷ μέλλοντι.

³³ Ἡ ποιήσατε τὸ δένδρον καλὸν και
τὸν καρπὸν αὐτοῦ καλόν, ἢ ποιήσατε τὸ
δένδρον σαπρὸν και τὸν καρπὸν αὐτοῦ
σαπρὸν· ἐκ γὰρ τοῦ καρποῦ τὸ δένδρον
γινώσκειται.**

³⁴ γεννήματα ἐχιδνῶν, πῶς δύνασθε
ἀγαθὰ λαλεῖν πονηροὶ ὄντες; ἐκ γὰρ τοῦ
περισσέματος τῆς καρδιάς τὸ στόμα λαλεῖ.

αυτου διαρπάσει.

²⁸ Ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι πάν-
τα ἀφεθήσεται τοῖς υἱοῖς τῶν
ἀνθρώπων τὰ ἁμαρτήματα
και αἱ βλασφημίαι, ὅσα ἂν
βλασφημήσωσιν·

²⁹ ὅς δ' ἂν βλασφημήσῃ εἰς
τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, οὐκ ἔχει
ἄφεσιν εἰς τὸν αἰῶνα, ἀλλὰ
ἔνοχος ἔσται αἰωνίου ἁμαρ-
τήματος. ³⁰ ὅτι ἔλεγον· πνεῦμα
ἀκάθαρτον ἔχει.

(89. 3 31-35 S. 69)

θὼν νικήσῃ αὐτόν, τὴν
πανοπλίαν αὐτοῦ αἶρει, ἐφ'
ἣ ἐπεποιθεῖ, και τὰ σκέλα
αὐτοῦ διαδώσιν. ²³ ὁ μὴ
ὦν μετ' ἐμοῦ κατ' ἐμοῦ
ἐστιν,* και ὁ μὴ συνάγων
μετ' ἐμοῦ σκορπίζει.

12 10 (155. S. 127): Και
πᾶς ὅς ἐρεῖ λόγον εἰς τὸν
υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου, ἀφε-
θήσεται αὐτῷ· τῷ δὲ εἰς
τὸ ἅγιον πνεῦμα βλασφη-
μήσαντι οὐκ ἀφεθήσεται.

6 43-45 (77. S. 61): ⁴³ Οὐ γὰρ ἐστὶν
δένδρον καλὸν ποιῶν καρπὸν σαπρὸν,
οὔδὲ πάλιν δένδρον σαπρὸν ποιῶν
καρπὸν καλόν. ⁴⁴ Ἐκαστον γὰρ δένδρον
ἐκ τοῦ ἰδίου καρποῦ γινώσκειται.** οὐ
γὰρ ἐξ ἀκανθῶν συλλέγουσιν σῦκα οὔδὲ
ἐκ βᾶτον σταφυλῆν τραγωῶσιν.

* Mark 9 40 (130. S. 110): Ὁς γὰρ οὐκ
ἐστιν καθ' ἡμῶν, ὑπὲρ ἡμῶν ἐστιν.

Luk 9 50 (130. S. 110): Ὁς γὰρ οὐκ ἔστιν
καθ' ὑμῶν, ὑπὲρ ὑμῶν ἐστιν.

** Matth 7 16-20 (41. S. 33): ¹⁶ Ἀπὸ τῶν καρπῶν αὐτῶν ἐπιγνώσεσθε αὐτούς· μήτι συνίλεγονσιν ἀπὸ
ἀκανθῶν σταφυλάς ἢ ἀπὸ τριβόλων σῦκα; ¹⁷ οὕτως πᾶν δένδρον ἀγαθὸν καρποῦς καλοῦς ποιεῖ, τὸ δὲ σαπρὸν
δένδρον καρποῦς πονηροῦς ποιεῖ. ¹⁸ οὐ δύναται δένδρον ἀγαθὸν καρποῦς πονηροῦς ἐπιγεῖν, οὔδὲ δένδρον σα-
πρὸν καρποῦς καλοῦς ἐνεργεῖν. ¹⁹ πᾶν δένδρον μὴ ποιῶν καρπὸν καλὸν ἐκκόπτεται και εἰς πῦρ βάλλεται.
²⁰ ἄραγε ἀπὸ τῶν καρπῶν αὐτῶν ἐπιγνώσεσθε αὐτούς.

Matth 12 ²⁹ διαρπάσει N D G K H W Σ . min] -σει B C E L M Θ . . min. ³¹ ἀφεθήσεται 1°] + ὑμῖν B
1-209 1555 sy Pal sa ἡ δὲ . . . οὐκ ἀφεθ.] - X a g l for. ³² οὐκ] οὐ μὴ N* B | ἀφεθήσεται 2°] ἀφεθῆ] B.

Mark 3 ²⁸ ὅσα ἂν βλασφ.] - W a b c e f f² i q r aeth Cyp. ²⁹ εἰς τ. αἰῶνα] - D W Θ 1-209 22 28 565
700 a b e f f² q sy^s Cyp | ἐστὶν N D L Δ Σ 4 33 273 713 892 . lat arm] ἐστὶν A B C Θ . . min b sy^{vg} h¹ ho
ἁμαρτήματος N B L Δ Θ 28 33 565 579 . lat bo] κρίσεως A K M Π . . min f sy^{vg} h¹; ἁμαρτίας C*² D W
13-69-346; ἀλλα . . ἁμαρτ. - sy^s sa.

³⁵ ὁ ἀγαθὸς ἄνθρωπος ἐκ τοῦ ἀγαθοῦ
θησαυροῦ ἐκβάλλει τὰ ἀγαθὰ, καὶ ὁ πο-
νηρὸς ἄνθρωπος ἐκ τοῦ πονηροῦ θησαυ-
ροῦ ἐκβάλλει πονηρὰ.

³⁶ Λέγω δὲ ὑμῖν ὅτι πᾶν ῥῆμα ἀργὸν ὃ λαλήσουσιν οἱ ἄνθρωποι, ἀπο-
δώσουσιν περὶ αὐτοῦ λόγον ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως. ³⁷ ἐκ γὰρ τῶν λόγων σου δι-
καιωθήσῃ, καὶ ἐκ τῶν λόγων σου καταδικασθήσῃ.

³⁵ ὁ ἀγαθὸς ἄνθρωπος ἐκ τοῦ ἀγα-
θοῦ θησαυροῦ τῆς καρδίας προφέρει τὸ
ἀγαθόν, καὶ ὁ πονηρὸς ἐκ τοῦ πονηροῦ
προφέρει τὸ πονηρόν· ἐκ γὰρ περισσεύ-
ματος καρδίας λαλεῖ τὸ στόμα αὐτοῦ.

87. (79.) Erklärung wider die Wundersucht. Matth 12 38-42.

³⁸ Τότε ἀπεκρίθησαν αὐτῷ τινες τῶν
γραμματέων καὶ Φαρισαίων λέγοντες·
διδάσκαλε, θέλομεν ἀπὸ σοῦ σημεῖον
ιδεῖν. ³⁹ ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς·
γενεὰ πονηρὰ καὶ μοιχαλὶς σημεῖον ἐπι-
ζητεῖ, καὶ σημεῖον οὐ δοθήσεται αὐτῇ εἰ
μὴ τὸ σημεῖον Ἰωνᾶ τοῦ προφήτου.*

⁴⁰ ὡσπερ γὰρ ἦν Ἰωνᾶς ἐν τῇ κοιλίᾳ
τοῦ κήτους τρεῖς ἡμέρας καὶ τρεῖς νύκτας,
οὕτως ἔσται ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐν
τῇ καρδίᾳ τῆς γῆς τρεῖς ἡμέρας καὶ
τρεῖς νύκτας. ⁴¹ ἄνδρες Νινευεῖται ἀνα-
στήσονται ἐν τῇ κρίσει μετὰ τῆς γενεᾶς
ταύτης καὶ κατακρινούσιν αὐτήν· ὅτι
μετενόησαν εἰς τὸ κήρυγμα Ἰωνᾶ, καὶ
ἰδοὺ πλεῖον Ἰωνᾶ ὤδε. ⁴² βασιλίσα
νότου ἐγερθήσεται ἐν τῇ κρίσει μετὰ
τῆς γενεᾶς ταύτης καὶ κατα-
κρινεῖ αὐτήν· ὅτι ἦλθεν ἐκ τῶν περᾶ-
των τῆς γῆς ἀκοῦσαι τὴν σοφίαν Σολο-
μῶνος, καὶ ἰδοὺ πλεῖον Σολομῶνος ὤδε.

11 29-32 (152. S. 122f.); ³⁹ Τῶν δὲ ὀχλῶν
ἐπαθροισζομένων ἤρξατο λέγειν·

ἡ γενεὰ αὕτη γενεὰ πονηρὰ ἐστίν·
σημεῖον ζητεῖ, καὶ σημεῖον οὐ δοθή-
σεται αὐτῇ εἰ μὴ τὸ σημεῖον Ἰωνᾶ.*
³⁰ καθὼς γὰρ ἐγένετο Ἰωνᾶς τοῖς Νι-
νευεῖταις σημεῖον,

οὕτως ἔσται καὶ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου
τῇ γενεᾷ ταύτῃ.

³² ἄνδρες Νινευεῖται ἀνα-
στήσονται ἐν τῇ κρίσει μετὰ τῆς γενεᾶς
ταύτης καὶ κατακρινούσιν αὐτήν· ὅτι
μετενόησαν εἰς τὸ κήρυγμα Ἰωνᾶ, καὶ
ἰδοὺ πλεῖον Ἰωνᾶ ὤδε.

³¹ βασιλίσα
νότου ἐγερθήσεται ἐν τῇ κρίσει μετὰ
τῶν ἀνδρῶν τῆς γενεᾶς ταύτης καὶ κατα-
κρινεῖ αὐτούς· ὅτι ἦλθεν ἐκ τῶν περᾶ-
των τῆς γῆς ἀκοῦσαι τὴν σοφίαν Σολο-
μῶνος, καὶ ἰδοὺ πλεῖον Σολομῶνος ὤδε.

* Matth 16 1 2 4 (119. S. 97); ¹ Καὶ προσ-
ελθόντες οἱ Φαρισαῖοι καὶ Σαδδουκαῖοι πειράζοντες
ἐπιρώτων αὐτὸν σημεῖον ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἐπιδείξαι
αὐτοῦ. ² ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς·
³ γενεὰ πονηρὰ καὶ μοιχαλὶς σημεῖον ἐπιζητεῖ, καὶ
σημεῖον οὐ δοθήσεται αὐτῇ εἰ μὴ τὸ σημεῖον Ἰωνᾶ.

Mark 8 11-12 (119. S. 97); ¹¹ Καὶ ἐξῆλθον
οἱ Φαρισαῖοι καὶ ἤρξαντο συνζητεῖν αὐτῷ, ζητοῦν-
τες παρ' αὐτοῦ σημεῖον ἀπὸ τοῦ οὐρανοῦ πειρά-
ζοντες αὐτόν. ¹² καὶ ἀναστενάξας τῷ πνεύματι αὐ-
τοῦ λέγει· τί ἡ γενεὰ αὕτη ζητεῖ σημεῖον; ἀμὴν λέ-
γω ὑμῖν, εἰ δοθήσεται τῇ γενεᾷ ταύτῃ σημεῖον.

Mt 12 39 = Lk 11 29; Jon 3 4. Mt 12 40; Jon 2 1 2. Mt 12 41 = Lk 11 32; Jon 3 5. Mt 12 42
= Lk 11 31; 1 Re 2 10 11.

Matth 12 ³⁵ θησαυροῦ ³⁶ τῆς καρδίας (αὐτοῦ) L 1-209 22 33 157 372 713, [* aut sys e pal arm Tat |
τά S C L U 1 Σ min Or] - B D E W X Y Θ . . min sa. ³⁶ ὁ S B D 1555 lat] + εἰς C K M H W 1 Θ . . min;
+ ἄ. 1, 2 7 372 Or] λαλήσουσιν S B C D λαλοῦσιν) Θ 4 21 33 273 713 .] - ωων E G K L W X 1 . . min.

88. (80.) Spruch vom Rückfall. Matth 12 43-45

⁴³ Ὄταν δὲ τὸ ἀκάθαρτον πνεῦμα ἐξέλθῃ ἀπὸ τοῦ ἀνθρώπου, διέρχεται δι' ἀνδρῶν τόπων ζητοῦν ἀνάπανσιν, καὶ οὐκ εὐρίσκει. ⁴⁴ τότε λέγει· εἰς τὸν οἶκόν μου ἐπιστρέψω ὅθεν ἐξῆλθον. καὶ ἐλθὼν εὐρίσκει σχολάζοντα καὶ σεσαρωμένον καὶ κεκοσμημένον. ⁴⁵ τότε πορεύεται καὶ παραλαμβάνει μεθ' ἑαυτοῦ ἑπτὰ ἕτερα πνεύματα πονηρότερα ἑαυτοῦ, καὶ εἰσελθόντα κατοικεῖ ἐκεῖ, καὶ γίνεται τὰ ἔσχατα τοῦ ἀνθρώπου ἐκείνου χεῖρονα τῶν πρώτων. οὕτως ἔσται καὶ τῇ γενεᾷ ταύτῃ τῇ πονηρᾷ.

11 24-26 (150. S. 122):

²⁴ Ὄταν τὸ ἀκάθαρτον πνεῦμα ἐξέλθῃ ἀπὸ τοῦ ἀνθρώπου, διέρχεται δι' ἀνδρῶν τόπων ζητοῦν ἀνάπανσιν, καὶ μὴ εὐρίσκον λέγει· ὑποστρέψω εἰς τὸν οἶκόν μου ὅθεν ἐξῆλθον. ²⁵ καὶ ἐλθὼν εὐρίσκει σεσαρωμένον καὶ κεκοσμημένον. ²⁶ τότε πορεύεται καὶ παραλαμβάνει ἕτερα πνεύματα πονηρότερα ἑαυτοῦ ἑπτὰ, καὶ εἰσελθόντα κατοικεῖ ἐκεῖ, καὶ γίνεται τὰ ἔσχατα τοῦ ἀνθρώπου ἐκείνου χεῖρονα τῶν πρώτων.

89. (81.) Jesu wahre Verwandte.

Matth 12 46-50

Mark 3 31-35

⁴⁶ Ἐτι αὐτοῦ λαλοῦντος τοῖς ὄχλοις, ἰδοὺ ἡ μήτηρ καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ εἰστήκεισαν ἔξω ζητοῦντες αὐτῷ λαλῆσαι.

(86. 3 23-30. S. 66f.)

³¹ Καὶ ἔρχεται ἡ μήτηρ αὐτοῦ καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ, καὶ ἔξω στήκοντες ἀπέστειλαν πρὸς αὐτὸν καλοῦντες αὐτόν.

[⁴⁷ εἶπεν δὲ τις αὐτῷ· ἰδοὺ ἡ μήτηρ σου καὶ οἱ ἀδελφοί σου ἔξω ἐστήκασιν ζητοῦντές σοι λαλῆσαι.]

³² καὶ ἐκάθητο περὶ αὐτὸν ὄχλος, καὶ λέγουσιν αὐτῷ· ἰδοὺ ἡ μήτηρ σου καὶ οἱ ἀδελφοί σου καὶ αἱ ἀδελφαί σου ἔξω ζητοῦσίν σε.

⁴⁸ ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν τῷ λέγοντι αὐτῷ· τίς ἐστὶν ἡ μήτηρ μου, καὶ τίνες εἰσὶν οἱ ἀδελφοί μου; ⁴⁹ καὶ ἐκτεί-

³³ καὶ ἀποκριθεὶς αὐτοῖς λέγει· τίς ἐστὶν ἡ μήτηρ μου καὶ οἱ ἀδελφοί μου; ³⁴ καὶ περιβλε-

8 19-21 (104. S. 77):

¹⁹ Παρεγένετο δὲ πρὸς αὐτὸν ἡ μήτηρ αὐτοῦ καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ, καὶ οὐκ ἠδύνατο συντηχεῖν αὐτῷ διὰ τὸν ὄχλον.

²⁰ ἀπιγγέλη δὲ αὐτῷ ὅτι ἡ μήτηρ σου καὶ οἱ ἀδελφοί σου ἐστήκασιν ἔξω ἰδεῖν σε θέλοντες.

²¹ ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν

Matth 12 ⁴⁷ σχολάζ. καὶ σεσαρ. **NC* Z P** 4 16 118-209 174 544 . . a e ff² h q sy] σχολ. (- sa), σισαρ. B D E F G W Θ Σ . . min b f g k l vg sa bo arm aeth. ⁴⁷] - **N* B L Γ** 126 225 238 443 1093 ff k sy^{sc} sa. ⁴⁸ καὶ] ἢ DW Θ 1012 it (: l) sy^s bo arm | μου 2°] - B*.

Mark 3 ³¹ ἔρχεται **ND G W Θ** 1-118-131-209 565 892 . . a b e ff² q] -ontai A B C F L . . min e f l vg sy^s vg sa bo. ³² καὶ αἱ ἀδ-αἱ σου A D E F . . min a b e ff² q] - **N B C G L W Δ Θ** . . min verss. ³³ καὶ ἀποκριθεὶς - λέγει **N B C** (λέ. αὐτ.) L Δ 1071 . . lat (: a b f) bo] καὶ ἀπεκριθῆναι -- λέγων A D Γ . . min a (- λέγ.) f sa; ὁ δὲ ἀπεκρ. κ. εἶπεν αὐτ. W b.

Ev Ebion. Zu Matth 12 47-50 par. (ἀπὸ τοῦ λόγου οὗ εἰρηκην ὁ σοπῆρ ἐν τῷ ἀναγγελεῖναι αὐτῷ (-όν) ὅτι) Ἰδοὺ ἡ μήτηρ σου καὶ οἱ ἀδελφοί σου ἔξω ἐστήκασιν, ὅτι τίς μου ἐστὶ μήτηρ καὶ ἀδελφοί; καὶ ἐκτείνας τὴν χεῖρα ἐπὶ τοὺς μὴτηράς ἐγῆ· οὗτοι εἰσὶν αἱ ἀδελφαί (οἱ ἀδελφοί) μου καὶ ἡ μήτηρ καὶ ἀδελφοί (-γαι) οἱ ποιοῦντες τὰ θελήματα τοῦ πατρὸς μου. Eriph., Haer., 30 14.

νας τὴν χεῖρα ἐπὶ τοὺς μαθητάς αὐτοῦ εἶπεν· ἰδοὺ ἡ μήτηρ μου καὶ οἱ ἀδελφοί μου·⁵⁰ ὅστις γὰρ ἂν ποιήσῃ τὸ θέλημα τοῦ πατρὸς μου τοῦ ἐν οὐρανοῖς, αὐτὸς μου ἀδελφός καὶ ἀδελφὴ καὶ μήτηρ ἐστίν·

ψάμενος τοὺς περὶ αὐτὸν κύκλω καθημένους λέγει· ἴδε ἡ μήτηρ μου καὶ οἱ ἀδελφοί μου.³⁵ ὁς ἂν ποιήσῃ τὸ θέλημα τοῦ θεοῦ, οὗτος ἀδελφός μου καὶ ἀδελφὴ καὶ μήτηρ ἐστίν.

πρὸς αὐτούς·

μήτηρ μου καὶ ἀδελφοί μου οὗτοι εἰσιν οἱ τὸν λόγον τοῦ θεοῦ ἀκούοντες καὶ ποιῶντες.

90. (82.) Das Gleichnis vom Säemann.

Matth 13 1-9

Mark 4 1-9

Luk 8 4-8

¹ Ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκεῖνῃ ἐξελθὼν ὁ Ἰησοῦς ἐκ τῆς οἰκίας ἐκάθητο παρὰ τὴν θάλασσαν.² καὶ συνήχθησαν πρὸς αὐτὸν ὄχλοι πολλοί, ὥστε αὐτὸν εἰς πλοῖον ἐμβάντα καθῆσθαι, καὶ πᾶς ὁ ὄχλος ἐπὶ τὸν αἰγιαλὸν εἰσῆκει.³ καὶ ἐλάλησεν αὐτοῖς πολλὰ ἐν παραβολαῖς λέγων·

ἰδοὺ ἐξηλθεν ὁ σπείρων τοῦ σπείρειν.

⁴ καὶ ἐν τῷ σπείρειν αὐτὸν ἃ μὲν ἔπεσεν παρὰ τὴν ὁδόν, καὶ ἦλθεν τὰ πετεινὰ καὶ κατέφαγεν αὐτά.⁵ ἄλλα δὲ ἔπεσεν ἐπὶ τὰ πετρῶδη ὅπου οὐκ εἶχεν γῆν πολλήν, καὶ εὐθέως ἐξανέτειλεν διὰ τὸ μὴ ἔχειν βάθος γῆς.⁶ ἡλίου δὲ ἀνατείλαντος ἐκαυματίσθη, καὶ διὰ τὸ μὴ ἔχειν ὄζαν ἐξηράνθη.⁷ ἄλλα

¹ Καὶ πάλιν ἤρξατο διδάσκειν παρὰ τὴν θάλασσαν. καὶ συναγεται πρὸς αὐτὸν ὄχλος πλείστος, ὥστε αὐτὸν εἰς πλοῖον ἐμβάντα καθῆσθαι ἐν τῇ θαλάσῃ, καὶ πᾶς ὁ ὄχλος πρὸς τὴν θάλασσαν ἐπὶ τῆς γῆς ἦσαν.² καὶ ἐδίδασκεν αὐτούς ἐν παραβολαῖς πολλὰ, καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς· ἐν τῇ διδαχῇ αὐτοῦ·

³ ἀκούετε. ἰδοὺ ἐξηλθεν ὁ σπείρων σπείρειν.

⁴ καὶ ἐγένετο ἐν τῷ σπείρειν ὃ μὲν ἔπεσεν παρὰ τὴν ὁδόν, καὶ ἦλθεν τὰ πετεινὰ καὶ κατέφαγεν αὐτό.⁵ καὶ ἄλλο ἔπεσεν ἐπὶ τὸ πετρῶδες ὅπου οὐκ εἶχεν γῆν πολλήν, καὶ εὐθύς ἐξανέτειλεν διὰ τὸ μὴ ἔχειν βάθος γῆς.⁶ καὶ ὅτε ἀνέτειλεν ὁ ἥλιος, ἐκαυματίσθη, καὶ διὰ τὸ μὴ ἔχειν ὄζαν ἐξηράνθη.⁷ καὶ

(84. 8 1-3. S. 65)

⁴ Συνιόντος δὲ ὄχλου πολλοῦ καὶ τῶν κατὰ πόλιν ἐπιπορευομένων πρὸς αὐτὸν

Vgl. 5 1-3 (17. S. 22)

εἶπεν διὰ παραβολῆς·

⁵ ἐξηλθεν ὁ σπείρων τοῦ σπείρειν τὸν σπόρον αὐτοῦ. καὶ ἐν τῷ σπείρειν αὐτὸν ὃ μὲν ἔπεσεν παρὰ τὴν ὁδὸν καὶ κατεπατήθη, καὶ τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ κατέφαγεν αὐτό.⁶ καὶ ἕτερον κατέπεσεν ἐπὶ τὴν πέτραν

καὶ φυνὲν ἐξηράνθη διὰ τὸ μὴ ἔχειν ἰκμάδα.⁷ καὶ ἕτερον

Mat 12 50 — Mk 3 35 — Lk 8 21; Joh 15 11 (S. 229).

Matth 12 ⁵⁰ χεῖρα N* D Σ 270 472. lat] + αὐτοῦ Unc^{rel}. min e f f h s y s e sa bo arm. 13 ¹ ἐκ τ. οἰκ. N Z 33 892 e f h l q vg sa (Chr] ἀπὸ τ. οἰκ. C L W Σ . . min; τ. οἰκ. B Θ Ἰ 22 124. Or; - D a b e f f² g k s y*.

² ἦλθεν — καὶ ἦλθεν — καὶ D L Z 33 265 482 565 . . ; ἐλθόντα B Θ 13-124-346.

Mark 3 ³⁵ ὁς; B b e bo] + γῆρ Unc^{rel}. . min verss; καὶ ὁ; W a c. 4 ¹ πλοῖον N B* C K M H L Θ 1-118-131-209 33. s y*] τὸ πλ. A B^c D E F G W. I . . min bo. ² σπείρειν N* B W 070 2145] τοῦ σπ. Unc^{rel} min; - D⁴⁰.

³ ὄζαν] καὶ ὄζαν B f t; καὶ ὅτι D b c e f f² i q τὸ . . γῆς; - W b c e. ⁶ ἐκαυματίσθη] - ἡσαν B D s² a c.

Luk 8 ² τοῦ οὐρανοῦ] - D W 544* a b e f f² l q s y.

δὲ ἔπεσεν ἐπὶ τὰς ἀκάνθας, καὶ ἀνέβησαν αἱ ἄκανθαι καὶ ἐπνίξαν αὐτά.	ἄλλο ἔπεσεν εἰς τὰς ἀκάνθας, καὶ ἀνέβησαν αἱ ἄκανθαι καὶ συνἐπνίξαν αὐτό, καὶ καρπὸν οὐκ ἔδωκεν. ⁸ καὶ ἄλλα ἔπεσεν εἰς τὴν γῆν τὴν καλὴν καὶ ἐδίδου καρπὸν ἀναβαίοντα καὶ φρὲν ἐποίησεν καρπὸν	ἔπεσεν ἐν μέσῳ τῶν ἀκανθῶν, καὶ συνφρνεῖσαι αἱ ἄκανθαι ἀπέπνιξαν αὐτό. ⁸ καὶ ἕτερον ἔπεσεν εἰς τὴν γῆν τὴν ἀγαθὴν καὶ ἐκατονταπλασίονα. ταῦτα λέγων ἐφώνει· ὁ ἔχων ὦτα ἀκούειν ἀκούέτω.
⁸ ἄλλα δὲ ἔπεσεν ἐπὶ τὴν γῆν τὴν καλὴν καὶ ἐδίδου καρπὸν, ὁ μὲν ἐκατόν, ὁ δὲ ἐξήκοντα, ὁ δὲ τριακόνα.	αὐξανόμενον, καὶ ἔφερεν εἰς τριακόνα καὶ εἰς ἐξήκοντα καὶ εἰς ἑκατόν. ⁹ καὶ ἔλεγεν·	ἐκατονταπλασίονα. ταῦτα λέγων ἐφώνει· ὁ ἔχων ὦτα ἀκούειν ἀκούέτω.
⁹ ὁ ἔχων ὦτα ἀκούέτω.	ὁς ἔχει ὦτα ἀκούειν, ἀκούέτω.	ὁ ἔχων ὦτα ἀκούειν ἀκούέτω.

91. (83.) Zweck der Gleichnisrede.

Matth 13 10-15

Mark 4 10-12

Luk 8 9-10

¹⁰ Καὶ προσελθόντες οἱ μαθηταὶ εἶπαν αὐτῷ· διατί ἐν παραβολαῖς λαλεῖς αὐτοῖς; ¹¹ ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν· ὅτι ὑμῖν δέδοται γινῶναι τὰ μυστήρια τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν, ἐκεῖνοις δὲ οὐ δέδοται. ¹² ὅστις γὰρ ἔχει, δοθήσεται αὐτῷ καὶ περισσευθήσεται· ὅστις δὲ οὐκ ἔχει, καὶ ὁ ἔχει ἀρθήσεται ἀπ' αὐτοῦ. ¹³ διὰ τοῦτο ἐν παραβολαῖς αὐτοῖς λαλῶ, ὅτι βλέποντες οὐ βλέπουσιν καὶ ἀκούοντες οὐκ ἀκούουσιν οὐδὲ συνιῶσιν.	¹⁰ Καὶ ὅτε ἐγένετο κατὰ μόνας, ἠρώτουν αὐτὸν οἱ περὶ αὐτὸν σὺν τοῖς δώδεκα τὰς παραβολὰς. ¹¹ καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς· ὑμῖν τὸ μυστήριον δέδοται τῆς βασιλείας τοῦ θεοῦ.	⁹ Ἐπηρώτων δὲ αὐτὸν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ τίς αὕτη εἶη ἡ παραβολή. ¹⁰ ὁ δὲ εἶπεν· ὑμῖν δέδοται γινῶναι τὰ μυστήρια τῆς βασιλείας τοῦ θεοῦ,
4 25. S. 74	8 13b. S. 74	
ἐκείνοις δὲ τοῖς ἔξω ἐν παραβολαῖς πάντα γίνεται, ¹² ἵνα βλέποντες βλέπωσιν καὶ μὴ ἴδωσιν, καὶ ἀκούοντες ἀκούωσιν καὶ μὴ συνιῶσιν, μήποτε ἐπιστρέψωσιν καὶ ἀφελθῇ αὐτοῖς.	τοῖς δὲ λοιποῖς ἐν παραβολαῖς, ἵνα βλέποντες μὴ βλέπωσιν καὶ ἀκούοντες καὶ ἀκούοντες μὴ συνιῶσιν.	

Matth 13 ⁷ ἐπνίξαν **NDΦ** 13-124-346 565] ἀπέπνιξαν **Unc^{rel} min.** ⁹ ὅτα **NBLZ** a e f f k sy^s Tert] + ἀκούειν **Unc^{rel} min** verss. ¹¹ εἶπεν **NCZ** 21 399 892 1241. ff k bo aeth **Eus (Chr)** + αὐτοῖς **Unc^{rel} min** verss τῶν οὐραν.] - a b e ff² g k sy^s c.

Mark 4 ⁸ ἄλλα **N* BCLWΘ** 28 33 124 e sa bo] ἄλλο **ADEFGΔ** . . min verss | αὐξανόμενον **ACDLWΔ** . 33 579] αὐξ—γα **NB** 892 1071 sa; αὐξάνοντα **EFGKMPΘ** . . min | εἰς—εἰς—εἰς **C* Δ** 28 565 700] εἰς—ἐν—ἐν **BL** (ἐν—ἐν); ἐν—ἐν—ἐν **A EFG** . . min; ἐν—ἐν—ἐν **DW** (τὸ ἐν) **Θ** min lat. ⁹ ἀκούέτω] + καὶ ὁ συνιῶν συνιέτω **D a b ff² i r.** ¹⁰ ἠρώτουν **NC**] -ων **ABLΔ** 33 1071 bo; -ησαν **KMPΣ** . . min verss; ἐπηρώτων (-ησαν **W** 13-69-124-346) **DΘ** 28 700 a q | οἱ περὶ αὐτ. σ. τ. δώδ.] οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ **DΘ** 13-69-124-346 28 565 a b e ff² i q r sy^s. ¹¹ ἔξω] ἔξωθεν **BΣ** | πάντα **SDKWYΘΠ** min] τὰ π. **ABCLΔ** . . min; - b e ff² i r.

Luk 8 ⁹ τίς αὕτη εἶη (- **LΓΞ** 047) ἡ (- **B** 579) παρ. **NBLWΓΞ** 047 33 579 700 1241] τίς εἶη ἡ παρ. αὐτ. **ADXΔΘΨ** . . min ce; τίς εἶη αὐτ. ἡ π. 1-118-131-209 a b ff² l vg **Or^{int}**; quae est haec parabola f q sa bo aeth.

<p>μένης δὲ θλίψεως ἢ διωγμοῦ διὰ τὸν λόγον εὐθύς σκανδα- λίζεται. ²² ὁ δὲ εἰς τὰς ἀκάνθας σπαρείς, οὗτός ἐστιν ὁ τὸν λόγον ἀκού- ων, καὶ ἡ μέριμνα τοῦ αἰῶνος καὶ ἡ ἀπάτη τοῦ πλού- του</p>	<p>μένης θλίψεως ἢ διωγμοῦ διὰ τὸν λόγον εὐθύς σκανδα- λίζονται. ¹⁸ καὶ ἄλλοι εἰσὶν οἱ ἐπὶ τὰς ἀκάνθας σπειρόμενοι· οὗτοί εἰσιν οἱ τὸν λόγον ἀκού- σαντες, ¹⁹ καὶ αἱ μέριμναι τοῦ αἰῶνος καὶ ἡ ἀπάτη τοῦ πλού- του καὶ αἱ περὶ τὰ λοιπὰ ἐπιθυ- μῖαι εἰσπορευόμεναι συνπνί- γουν τὸν λόγον, καὶ ἄκαρπος γίνεται. ²³ ὁ δὲ ἐπὶ τὴν καλὴν γῆν σπαρείς, τὴν γῆν οἴτινες ἀκούουσιν τὸν λόγον καὶ παραδέχονται, καὶ καρποφο- ροῦσιν ἐν τριάκοντα καὶ ἐν ἑξήκοντα, ὁ δὲ τριάκοντα. ἑξήκοντα καὶ ἐν ἑκατόν.</p>	<p>ἐν καιρῷ πειρασμοῦ ἀφίστανται. ¹⁴ τὸ δὲ εἰς τὰς ἀκάνθας πεσόν, οὗτοί εἰσιν οἱ ἀκού- σαντες, καὶ ὑπὸ μεριμνῶν καὶ πλοῦτου καὶ ἡδονῶν τοῦ βίου πορευόμενοι συνπνί- γονται καὶ οὐ τελε- σοροῦσιν. ¹⁵ τὸ δὲ ἐν τῇ καλῇ γῆ, οὗτοί εἰσιν οἵτινες ἐν καρδίᾳ καλῇ καὶ ἀγαθῇ ἀκούσαντες τὸν λόγον κατέχουσιν καὶ καρ- ποφοροῦσιν ἐν ὑπομονῇ.</p>
---	---	--

94. (86.) Sprüche über den rechten Gebrauch der Parabeln.

Mark 4 21-23

Luk 8 16-18

<p>²¹ Καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς ὅτι μὴ τι ἔρχε- ται ὁ λόγος, ἵνα ὑπὸ τὸν μόδιον τεθῆ ἢ ὑπὸ τὴν κλίνην; οὐχ ἵνα ἐπὶ τὴν λυχνίαν τεθῆ;*</p>	<p>¹⁶ Οὐδεὶς δὲ ἀγίας εἰς κρυπτὴν τίθησιν, ἀλλ' ἐπὶ λυχνίας τίθησιν, ἵνα οἱ εἰσπορευόμε- νοι βλέπωσιν τὸ φῶς.* ¹⁷ οὐ γὰρ ἐστιν κρυπτὸν ὃ οὐ φανερόν γενήσεται, οὐ- δὲ ἐγένετο ἀποκρυφόν, ἀλλ' ἵνα ἔλθῃ εἰς φανερόν.** ²³ εἴ τις ἔχει γνωσθῆ καὶ εἰς φανερόν ἔλθῃ.** ὅσα ἀκούειν, ἀκονέτω.</p>
--	--

* Matth 5 15 (20. S. 24): Οὐδὲ καίονον
λύχνον καὶ τίθεισιν αὐτὸν ὑπὸ τὸν μόδιον, ἀλλ' ἐπὶ
τὴν λυχνίαν καὶ λάμπει πᾶσιν τοῖς ἐν τῇ οἰκίᾳ.

** Matth 10 26 (60. S. 48): Οὐδὲν γὰρ ἐστὶν
κεκαλυμμένον ὃ οὐκ ἀποκαλυφθήσεται, καὶ κρυπ-
τὸν ὃ οὐ γνωσθήσεται.

Luk 11 33 (153. S. 123): Οὐδεὶς λύχνον
ἀγίας εἰς κρυπτὴν τίθεισιν οὐδὲ ὑπὸ τὸν μόδιον, ἀλλ'
ἐπὶ τὴν λυχνίαν, ἵνα οἱ εἰσπορευόμενοι τὸ φέγγος
βλέπωσιν.

Luk 12 2 (155. S. 126): Οὐδὲν δὲ σγ-
κεκαλυμμένον ἐστὶν ὃ οὐκ ἀποκαλυφθήσεται, καὶ
κρυπτὸν ὃ οὐ γνωσθήσεται.

Mark 4 ¹⁸ ἐπὶ NC I 372 579 sa bo] εἰς Une tel min. ¹⁹ καὶ αἱ π. τ. λ. ἐπιθ.] - DW 1-118-131-209
28 it arm. ²¹ ὅτι BL 892 sa bo] - Une tel min lat | ἐπὶ] ὑπὸ NB* Σ 4 13-(9-314 27 33 506 1071.
²³ τί N ACEL I . . min c fl vg sy vs arm] - BDHKM II* U Y Θ . . min b e ff² i q aeth | οὐ- τι] οὐδέ W.
Luk 8 ¹⁵ καλῇ καὶ] - D a b c e f f² 1 q Amb. ¹⁶ λυχνίας] τὴν λυχνίαν SD K M I X 124-713 157 213
1071 . sa; λυχνίαν U Θ Ψ 270 280 346 579 700 1047 . | τίθεισιν NB (D τιθεῖ) L Θ Δ E 1-118-131-209
13-69-124-346-543-788 157 1071] ἐπιθ. A E F G H W Δ Ψ . . min.

²⁴ Καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς· βλέπετε
τί ἀκούετε. ἐν ᾧ μέτρῳ μετρεῖτε μετρη- πῶς ἀκούετε·
θήσεται ὑμῖν,* καὶ προστεθήσεται ὑμῖν.

¹⁸ βλέπετε οὖν

13 32 (91. S. 71): Ὅστις γὰρ
ἔχει, δοθήσεται αὐτῷ καὶ πε-
ρισσευθήσεται· ὅστις δὲ οὐκ
ἔχει, καὶ ὁ ἔχει ἀρ-
θήσεται ἀπ' αὐτοῦ.**

²⁵ ὃς γὰρ
ἔχει, δοθήσεται αὐτῷ·
καὶ ὃς οὐκ
ἔχει, καὶ ὁ
θήσεται ἀπ' αὐτοῦ.**

ὃς ἂν γὰρ
ἔχη, δοθήσεται αὐτῷ·
καὶ ὃς ἂν μὴ
ἔχη, καὶ ὁ δοκεῖ ἔχειν ἀρ-
θήσεται ἀπ' αὐτοῦ.**

(104. 8 19-21. S. 77)

95. (87.) Das Gleichnis von der selbstwachsenden Saat. Mark 4 26-29

²⁶ Καὶ ἔλεγεν· οὕτως ἐστὶν ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ, ὡς ἄνθρωπος βάλῃ τὸν
σπόρον ἐπὶ τῆς γῆς, ²⁷ καὶ καθεύδῃ καὶ ἐγείρωται νύκτα καὶ ἡμέραν, καὶ ὁ
σπόρος βλαστᾷ καὶ μηκύνεται, ὡς οὐκ οἶδεν αὐτός. ²⁸ αὐτομάτῃ ἡ γῆ
καρποφορεῖ, πρῶτον χόρτον, εἶτεν στάχυν, εἶτεν πλήρης σίτος ἐν τῷ στάχυϊ.
²⁹ ὅταν δὲ παραδοῖ ὁ καρπός, εὐθὺς ἀποστέλλει τὸ δρέπανον, ὅτι παρέστηκεν
ὁ θερισμός.

96. (88.) Das Gleichnis vom Unkraut unter dem Weizen. Matth 13 21-30

²¹ Ἄλλην παραβολὴν παρέθηκεν αὐτοῖς λέγων· ὁμοιωθῆ ἡ βασιλεία
τῶν οὐρανῶν ἄνθρωπῳ σπειράντι καλὸν σπέρμα ἐν τῷ ἀγρῷ αὐτοῦ. ²⁵ ἐν δὲ
τῷ καθεύδειν τοὺς ἀνθρώπους ἦλθεν αὐτοῦ ὁ ἐχθρός καὶ ἐπέσπειρεν ζιζάνια
ἀνὰ μέσον τοῦ σίτου καὶ ἀπῆλθεν. ²⁶ ὅτε δὲ ἐβλάστησεν ὁ χόρτος καὶ καρπὸν
ἐποίησεν, τότε ἐφάνη καὶ τὰ ζιζάνια. ²⁷ προσελθόντες δὲ οἱ δοῦλοι τοῦ οἰκο-
δεσπότου εἶπον αὐτῷ· κύριε, οὐχὶ καλὸν σπέρμα ἐσπειρας ἐν τῷ σῷ ἀγρῷ;
πόθεν οὖν ἔχει ζιζάνια; ²⁸ ὁ δὲ ἔφη αὐτοῖς· ἐχθρός ἄνθρωπος τοῦτο ἐποίησεν·
οἱ δὲ δοῦλοι λέγουσιν αὐτῷ· θέλεις οὖν ἀπελθόντες συλλέξωμεν αὐτά; ²⁹ ὁ

* Matth 7 2 (36. S. 31): Ἐν ᾧ γὰρ κρί-
ματι κρίνετε κριθήσεσθε καὶ ἐν ᾧ μέτρῳ μετρεῖτε
μετρηθήσεται ὑμῖν.

Luk 6 38 (76. S. 60): Ὅτι γὰρ μέτρῳ με-
τρεῖτε, ἀντιμετρηθήσεται ὑμῖν.

** Matth 25 29 (228. S. 187): Τῷ γὰρ ἔχοντι
παντὶ δοθήσεται καὶ περισσευθήσεται. τοῦ δὲ μὴ
ἔχοντος, καὶ ὁ ἔχει ἀρθήσεται ἀπ' αὐτοῦ.

Luk 19 26 (195. S. 158): Λέγω ὑμῖν ὅτι
παντὶ τῷ ἔχοντι δοθήσεται,
ἀπὸ δὲ τοῦ μὴ ἔχοντος καὶ ὁ ἔχει ἀρθήσεται.

Matth 13 ²² δοῦλοι] - B 157 h sa bo | λέγ. αὐτ. **SD** 33 157 713 892 . it sy sa bo] ~ BC 21 399
1211 . : ἄλιος (-ar) αὐτ. EFLNW XAJ . . min ffl i q vg.

Mark 4 ²⁴ καὶ προστ. ἑμ. **SBCL** 1 579 700 892 lat (:; q f) bo] - DGW 495 565 566 . e1 r²; + τοῖς
ἀκούουσιν A E K M H Θ (πρωσι ενθ.) 047 min sy vg hl. ²⁶ ὡς **SB D² L** 1 33 892 sa bo sy *6] ὡς εἰν (ἂν)
A C E G . . min lat: ὡς πρὸς Θ 13-69-124-316 28 565 700. ²⁷ μηκύνεται] -εται B D W Σ 124-346 213 700
1604. ²⁸ πλήρης (+ ὁ D W) σίτος B D W sa bo] πλήρη (+ τὸν Θ 565 700 892) σίτου **S A C² L 1* Θ Π** . .
min aeth: πλήρης σίτου C* Σ 271 472 544 1573.

δέ φησιν· οὐ, μήποτε συλλέγοντες τὰ ζιζάνια ἐκριζώσητε ἅμα αὐτοῖς τὸν σίτον.
³⁰ ἄφετε συναρξάνεσθαι ἀμφοτέρα μέχρι τοῦ θερισμοῦ, καὶ ἐν καιρῷ τοῦ θε-
 ρισμοῦ ἐρῶ τοῖς θερισταῖς· συλλέξατε πρῶτον τὰ ζιζάνια καὶ δήσατε αὐτὰ
 εἰς δεσμὰς πρὸς τὸ κατακαῦσαι αὐτά, τὸν δὲ σίτον συναγάγετε εἰς τὴν ἀπο-
 θήκην μου.

97. (89.) Das Gleichnis vom Senfkorn.

Matth 13 31-32

Mark 4 30-32

³¹ Ἄλλην παραβολὴν παρέθη-
 κεν αὐτοῖς λέγων· ὁμοία ἐστὶν
 ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν
 κόκκῳ σινάπεως,
 ὃν λαβὼν ἄνθρωπος ἐσπειρεν
 ἐν τῷ ἀγρῷ αὐτοῦ· ³² ὁ μικρό-
 τερον μὲν ἐστὶν πάντων τῶν
 σπερμάτων,
 ὅταν δὲ αὐξηθῇ, μεῖζον
 τῶν λαχάνων ἐστὶν καὶ γίνε-
 ται δένδρον,
 ὥστε ἐλθεῖν τὰ
 πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ καὶ κατα-
 σκηνοῦν ἐν τοῖς κλάδοις αὐτοῦ.

³⁰ Καὶ ἔλεγεν· πῶς ὁμοιω-
 σωμεν τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ,
 ἢ ἐν τίνι αὐτὴν παραβολῇ
 ἰθῶμεν; ³¹ ὡς κόκκῳ σινάπεως,
 ὃς ὅταν σπαρῇ ἐπὶ τῆς γῆς,
 μικρό-
 τερον ὢν πάντων τῶν
 σπερμάτων τῶν ἐπὶ τῆς γῆς,
³² καὶ ὅταν σπαρῇ, ἀναβαίνει
 καὶ γίνεται μεῖζον πάντων τῶν
 λαχάνων, καὶ ποιεῖ κλάδους
 μεγάλους, ὥστε δύνασθαι ὑπὸ
 τὴν σκιάν αὐτοῦ τὰ πετεινὰ
 τοῦ οὐρανοῦ κατασκηνοῦν.

13 15-19 (164. S. 133);
¹⁸ Ἐλεγεν οὖν· τίνι ὁμοί-
 α ἐστὶν ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ,
 καὶ τίνι ὁμοιώσω αὐτήν;
¹⁹ ὁμοία ἐστὶν
 κόκκῳ σινάπεως,
 ὃν λαβὼν ἄνθρωπος ἔβρι-
 εις κῆπον ἑαυτοῦ,
 καὶ ἠῆξησεν καὶ ἐγένετο
 εἰς δένδρον,
 καὶ τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ
 κατασκήρωσεν ἐν τοῖς κλά-
 δοις αὐτοῦ.

98. (90.) Das Gleichnis vom Sauerteig. Matth 13 33

³³ Ἄλλην παραβολὴν ἐλάλησεν αὐτοῖς·
 ὁμοία ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν ζύμῃ,
 ἣν λαβοῦσα γυνὴ ἐνέκρυψεν εἰς ἀλεύρου
 σάτα τρία, ἕως οὗ ἐζυμώθη ὅλον.

13 20-21 (164. S. 133); ²⁰ Καὶ πάλιν
 εἶπεν· τίνι ὁμοιώσω τὴν βασιλείαν τοῦ
 θεοῦ; ²¹ ὁμοία ἐστὶν ζύμη, ἣν λαβοῦσα
 γυνὴ ἐκρυψεν εἰς ἀλεύρου σάτα τρία,
 ἕως οὗ ἐζυμώθη ὅλον.

99. (91.) Methode der Gleichnisrede.

Matth 13 34-35

Mark 4 33-34

³⁴ Ταῦτα πάντα ἐλάλησεν ὁ Ἰησοῦς ἐν
 παραβολαῖς τοῖς ὄχλοις,
 καὶ χωρὶς παραβολῆς οὐδὲν
 ἐλάλει αὐτοῖς,

³³ Καὶ τοιαύταις παραβολαῖς πολλαῖς
 ἐλάλει αὐτοῖς τὸν λόγον, καθὼς ἠδύνατο·
 ἀκούειν· ³⁴ χωρὶς δὲ παραβολῆς οὐκ
 ἐλάλει αὐτοῖς, κατ' ἰδίαν δὲ τοῖς ἰδίοις
 μαθηταῖς ἐπέλευν πάντα. (105. 4 35. S. 77)

Matth 13 ³⁰ μέγχοι | ἕως BD 659 1424 .: ἄχοι N* L Chrys | εἰς NBCWΘ . . min ff vg^e sy^{hl} bo
 - LXΔΦ 1 21 33 213 700 1241 . aff² g i l q vg sy^s c vg | αὐτὰ εἰς | - D e f h k r² Ir^{int} | συναγάγετε | συνάγετε
 BY* Γ 1 348 399 440. ³³ ἐλάλ. αὐτ. | - D 76 k sy^s c; + λέγων N C L M X Θ . . 13-124-346 157 209
 243 565 . g h l q arm.
 Mark 4 ³² μεῖζον N A B C E L V W Θ . 33 349 495 579 892 | μεῖζον D K M S J . min. ³⁴ χωρὶς δέ |
 καὶ χωρὶς B Φ 047 700 sv^{vg} sa bo arm aeth | τ. ἰδίοις μαθ. (+ αὐτοῦ 1071) N B C L Δ 892 1071 Or | τ.
 μαθ. αὐτ. A D E F K M W Π Θ . . min sa bo.

³⁵ ὅπως πληρωθῆ τὸ ῥηθὲν διὰ Ησαΐου τοῦ προφήτου λέγοντος· ἀνοίξω ἐν παραβολαῖς τὸ στόμα μου, ἐρεύξομαι κεκρυμμένα ἀπὸ καταβολῆς.

100. (92.) **Dentung des Gleichnisses vom Unkraut.** Matth 13 36-43

³⁶ Τότε ἀφείξ τούς ὄχλους ἦλθεν εἰς τὴν οἰκίαν. καὶ προσῆλθον αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ λέγοντες· ῥαῶσον ἡμῖν τὴν παραβολὴν τῶν ζιζανίων τοῦ ἀγροῦ. ³⁷ ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν· ὁ σπείρων τὸ καλὸν σπέρμα ἐστὶν ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου, ³⁸ ὁ δὲ ἀγρός ἐστὶν ὁ κόσμος· τὸ δὲ καλὸν σπέρμα, οὗτοί εἰσιν οἱ υἱοὶ τῆς βασιλείας· τὰ δὲ ζιζάνια εἰσιν οἱ υἱοὶ τοῦ πονηροῦ, ³⁹ ὁ δὲ ἐχθρός ὁ σπείρας αὐτὰ ἐστὶν ὁ διάβολος· ὁ δὲ θερισμὸς συντέλεια αἰῶνός ἐστιν, οἱ δὲ θεριστὰὶ ἄγγελοι εἰσιν. ⁴⁰ ὥσπερ οὖν σιλλέγεται τὰ ζιζάνια καὶ πυρὶ κατακαίεται, οὕτως ἔσται ἐν τῇ συντελείᾳ τοῦ αἰῶνος. ⁴¹ ἀποστελεῖ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου τοὺς ἀγγέλους αὐτοῦ, καὶ σιλλέξουσιν ἐκ τῆς βασιλείας αὐτοῦ πάντα τὰ σκάνδαλα καὶ τοὺς ποιοῦντας τὴν ἀνομίαν, ⁴² καὶ βυλοῦσιν αὐτοὺς εἰς τὴν κάμινον τοῦ πυρός· ἐκεῖ ἔσται ὁ κλανθμὸς καὶ ὁ βρυγμὸς τῶν ὀδόντων. ⁴³ τότε οἱ δίκαιοι ἐκλάμψουσιν ὡς ὁ ἥλιος ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ πατρὸς αὐτῶν. ὁ ἔχων ὄτα ἀκονέτω.

101. (93.) **Gleichnisse vom Schatz und von der Perle.** Matth 13 44-46

⁴⁴ Ὁμοία ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν θησαυρῷ κεκρυμμένῳ ἐν τῷ ἀγρῷ, ὃν εὐρὼν ἀνθρώπος ἐκρυψεν, καὶ ἀπὸ τῆς χαρᾶς αὐτοῦ ὑπάγει καὶ πωλεῖ πάντα ὅσα ἔχει καὶ ἀγοράζει τὸν ἀγρὸν ἐκεῖνον.

⁴⁵ Πάλιν ὁμοία ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν ἀνθρώπῳ ἐμπόρῳ ζητοῦντι καλοῦς μαργαρίτας· ⁴⁶ εὐρὼν δὲ ἓνα πολύτιμον μαργαρίτην ἀπελθὼν πέπρακεν πάντα ὅσα εἶχεν καὶ ἠγόρασεν αὐτόν.

102. (94.) **Das Gleichnis vom Fischnetz.** Matth 13 47-50.

⁴⁷ Πάλιν ὁμοία ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν σαγήνῃ βληθείσῃ εἰς τὴν θάλασσαν καὶ ἐκ παντὸς γένους συναγαρούσῃ· ⁴⁸ ἦν ὅτε ἐπληρώθη ἀναβιβάζοντες ἐπὶ τὸν αἰγιαλὸν καὶ καθίσαντες συνέλεξον τὰ καλὰ εἰς ἄγην, τὰ δὲ αἰσιὰ ἔξω ἔβαλον. ⁴⁹ οὕτως ἔσται ἐν τῇ συντελείᾳ τοῦ αἰῶνος· ἐξελεύσονται οἱ ἄγγελοι καὶ ἀφροισοῦσιν τοὺς πονηροὺς ἐκ μέσου τῶν δικαίων, ⁵⁰ καὶ βυλοῦσιν αὐτοὺς εἰς τὴν κάμινον τοῦ πυρός· ἐκεῖ ἔσται ὁ κλανθμὸς καὶ ὁ βρυγμὸς τῶν ὀδόντων.

Mt 13 44: Ps 78 2. Mt 13 48: Dan 12 5.

Matth 13 35· Ησαΐου S* G 1 13-121-316-713 33 253 Clem-hom Porphyr | - Unc¹⁰¹ min vers. | καταβολῆς S* B 1 22 e k sy⁶ Or + κόσμος Unc¹⁰¹ min vers. ³⁶ ῥαῶσον | διασείρασ S* B G 319 517. lat sy⁶ sa bo arm aeth Or. ⁴¹ πάντα | - B 16 28 318 135 Or ⁴⁵ ἀνθρώπῳ | - S B 215 1012 1424 1555. Ch Ambl.

103. (95.) Absehluß der Gleichnisrede. Matth 13 51-52

⁵¹ Συνήκατε ταῦτα πάντα; λέγουσιν αὐτῷ· ναί. ⁵² ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς· διὰ τοῦτο πᾶς γραμματεὺς μαθητευθεὶς τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν ὅμοιος ἐστὶν ἀνθρώπῳ οἰκοδοεσπότῃ, ὅστις ἐκβάλλει ἐκ τοῦ θησαυροῦ αὐτοῦ καιρὰ καὶ παλαιά. (108. 13 53-58. S. 83)

104. (81.) Jesu wahre Verwandte.

Luk 8 19-21 (= Matth 12 46-50 = Mark 3 31-35. 89. S. 69)

¹⁹ Παρεγένετο δὲ πρὸς αὐτὸν ἡ μήτηρ αὐτοῦ καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ, καὶ οὐκ ἠδύνατο συντηχεῖν αὐτῷ διὰ τὸν ὄχλον. ²⁰ ἀπηγγέλη δὲ αὐτῷ ὅτι ἡ μήτηρ σου καὶ οἱ ἀδελφοί σου ἐστήκασιν ἔξω ἰδεῖν σε θέλοντες. ²¹ ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν πρὸς αὐτούς· μήτηρ μου καὶ ἀδελφοί μου οὗτοί εἰσιν οἱ τὸν λόγον τοῦ θεοῦ ἀκούοντες καὶ ποιῶντες.

105. (96.) Der Seesturm.

Mark 4 35-41

(99. 4 33-34. S. 75)

Luk 8 22-25

²² Ἐγένετο δὲ ἐν μιᾷ τῶν ἡμερῶν καὶ αὐτὸς ἐνέβη εἰς πλοῖον καὶ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, καὶ εἶπεν πρὸς αὐτούς· διέλθωμεν εἰς τὸ πέραν τῆς λίμνης· καὶ ἀνήχθησαν.

³⁵ Καὶ λέγει αὐτοῖς ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ ὀψίας γενομένης· διέλθωμεν εἰς τὸ πέραν.

³⁶ καὶ ἀφέντες τὸν ὄχλον παραλαμβάνουσιν αὐτὸν ὡς ἦν ἐν τῷ πλοίῳ, καὶ ἄλλα δὲ πλοῖα ἦσαν μετ' αὐτοῦ. ³⁷ καὶ γίνεται λαίλαψ μεγάλη ἀνέμου, καὶ τὰ κύματα ἐπέβαλλεν εἰς τὸ πλοῖον, ὥστε ἤδη γεμίζεσθαι τὸ πλοῖον. ³⁸ καὶ ἦν αὐτὸς ἐν τῇ πρύμνῃ ἐπὶ τὸ προσκεφάλαιον καθεύδων· καὶ ἐγείρουσιν αὐτὸν καὶ λέγουσιν αὐτῷ· διδάσκαλε, οὐ μέλει σοι ὅτι ἀπολλύμεθα;

³⁹ καὶ διεγερθεὶς ἐπετίμησεν τῷ ἀνέμῳ καὶ εἶπεν τῇ θα-

²³ πλεόντων δὲ αὐτῶν ἀφύπνωσεν· καὶ κατέβη λαίλαψ ἀνέμου εἰς τὴν λίμνην, καὶ συνεπληροῦντο καὶ ἐκινδύνεον.

²⁴ προσελθόντες δὲ διήγειραν αὐτὸν λέγοντες· ἐπιστάτα, ἐπιστάτα, ἀπολλύμεθα.

ὁ δὲ διεγερθεὶς ἐπετίμησεν τῷ ἀνέμῳ καὶ τῷ κλύδωνι

8 23-27 (50. S. 37): ²³ Καὶ ἐμβάντι αὐτῷ εἰς τὸ πλοῖον, ἠκολούθησαν αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ.

²⁴ καὶ ἰδοὺ σεισμός· μέγας ἐγένετο ἐν τῇ θαλάσῃ, ὥστε τὸ πλοῖον καλύπτεσθαι ὑπὸ τῶν κυμάτων·

αὐτὸς δὲ ἐκάθευδεν.

²⁵ καὶ προσελθόντες ἤγειραν αὐτὸν λέγοντες· κύριε, σώσον, ἀπολλύμεθα. ²⁶ καὶ λέγει αὐτοῖς· τί δειλοὶ ἐστε, ὀλιγόπιστοι; τότε ἐγερθεὶς ἐπετίμησεν τοῖς ἀνέμοις καὶ

Luk 8 21 (= Mt 12 50 = Mk 3 35): Joh 15 14 (S. 229).

Mark 4 36 δέ] - NB (* L 1) Θ 28 157 433 565 579 . lat sy sa bo | ἦσαν NDWJ lat | ἦν ABCII . . min. ³⁸ ἦν αὐτὸς] αὐτ. (4 δέ sa aeth) ἦν NBC L J 579 1071 a sa arm aeth. Luk 8 19 αὐτοῦ 1° ND 69 472 . cer sy sa bo aeth Eriphl - ABLW Θ min lat sy hl arm. ²⁰ ὅτι ND L X Θ 1-118-131 157 213 251 1071 . it sy hl 1st sa lo] - ABW J . . min r r 2 v g s y c v g | id. σε θείλ. | id. θείλ. σε B E ; volentes te videre lat. ²³ λαίλ. ἀν. εἰς τ. λ.] λαίλ. εἰς τ. λ. ἀν. B 579 a ; - εἰς τ. λίμν. be ff 2 1 q

τῆ θαλάσῃ,
καὶ ἐγένετο
γαλήνῃ μεγάλῃ.

οἱ δὲ ἄνθρωποι ἐθαύμασαν λέγοντες· ποταπός ἐστιν οὗτος, ὅτι καὶ οἱ ἄνεμοι καὶ ἡ θάλασσα αὐτῷ ὑπακούουσιν;

λάσῃ· σιώπα, πεφίμωσο· καὶ ἐκόπασεν ὁ ἄνεμος, καὶ ἐγένετο γαλήνῃ μεγάλῃ. ⁴⁰ καὶ εἶπεν αὐτοῖς· τί δειλοί ἐστε οὗτος; πῶς οὐκ ἔχετε πίστιν; ⁴¹ καὶ ἐφοβήθησαν φόβον μέγαν καὶ ἔλεγον πρὸς ἀλλήλους· τίς ἄρα οὗτός ἐστιν, ὅτι καὶ ὁ ἄνεμος καὶ ἡ θάλασσα αὐτῷ ὑπακούει;

τοῦ ὕδατος· καὶ ἐπαύσαντο, καὶ ἐγένετο γαλήνῃ. ²⁵ εἶπεν δὲ αὐτοῖς· ποῦ ἡ πίστις ὑμῶν; φοβηθέντες δὲ ἐθαύμασαν, λέγοντες πρὸς ἀλλήλους· τίς ἄρα οὗτός ἐστιν, ὅτι καὶ τοῖς ἀνέμοις ἐπιτάσσει καὶ τῷ ὕδατι, καὶ ὑπακούουσιν αὐτῷ;

106. (97.) Der gerasenische Besessene.

Mark 5 1—20

Luk 8 26—39

§ 25—31 (51. S. 38): ²⁶ Καὶ ἐλθόντος αὐτοῦ εἰς τὸ πέραν εἰς τὴν χώραν τῶν Γαδασηνῶν, ὑπήντησαν αὐτῷ δύο δαιμονιζόμενοι ἐκ τῶν μνημείων ἐξερχόμενοι, χαλεποὶ ἄνθρωποι, ὥστε μὴ ἰσχύειν τιὰ παρελθεῖν αὐτῷ· ὁδοῦ ἐκείνης.

¹ Καὶ ἦλθον εἰς τὸ πέραν τῆς θαλάσσης εἰς τὴν χώραν τῶν Γερασηνῶν. ² καὶ ἐξεληθόντος αὐτοῦ ἐκ τοῦ πλοίου, εὐθύς ὑπήντησεν αὐτῷ ἐκ τῶν μνημείων ἄνθρωπος ἐν πνεύματι ἀκαθάρτῳ, ³ ὃς τὴν κατοίκησιν εἶχεν ἐν τοῖς μνημασιν, καὶ οὐδὲ ἀλύσει οὐκέτι οὐδείς ἐδύνατο αὐτὸν δῆσαι, ⁴ διὰ τὸ αὐτὸν πολλακίς πέδαις καὶ ἀλύσειν δεδέσθαι, καὶ διεσπᾶσθαι ὑπὸ αὐτοῦ τὰς ἀλύσεις καὶ τὰς πέδας συντετριφθῆναι, καὶ οὐδείς ἰσχυεν αὐτὸν δαμάσαι, ⁵ καὶ διαπαντὸς νυκτὸς καὶ ἡμέρας ἐν τοῖς μνημασιν καὶ ἐν τοῖς

²⁶ Καὶ κατέπλευσαν εἰς τὴν χώραν τῶν Γεργεσηνῶν, ἧτις ἐστὶν ἀντίπερα τῆς Γαλιλαίας. ²⁷ ἐξεληθόντι δὲ αὐτῷ ἐπὶ τὴν γῆν ὑπήντησεν ἀνὴρ τις ἐκ τῆς πόλεως ἔχων δαιμονία, καὶ χρόνῳ ἰκανῷ οὐκ ἐνεδύσατο ἱμάτιον, καὶ ἐν οἰκίᾳ οὐκ ἔμενεν ἀλλ' ἐν τοῖς μνημασιν.

Mark 4 ⁴⁰ οὗτος; πῶς οὐκ] οὗτω **N** B D L Δ Θ 579 892 lat sa Lo arm; οὗτος (- πῶς οὐκ) W b q. ⁴¹ αὐτ. ἐπιτάσσει **N*** C Δ 1-118-131-209 13-69-316 28 1071] ἐπαυ. αὐτ. B L; -οσαν αὐτῷ (- Dgr) A D E W Θ Π . . min vers. ⁵ ¹ Γερασην. **N*** B D lat sa] Γαδασηνῶν A C E G Σ . . min sy vg hl go Tat; Γεργεσηνῶν **N**^c L U (W) Δ Θ 1-118*. 131-209 4 28 33 273 565 579 700 1071 1241 . sy^s bo arm aeth Or. ² εὐθύς] - B W 999 b c e ff² i sy^s 42 arm aeth ἐκ τ. μν. ἀνθρ.] ἀνθρ. ἐκ. τ. μν. D W Θ Δ 273 700 1402 b c e f i q sa arm aeth.

Luk 8 ²⁴ ἐπαύσαντο] -ατο **N** E F W Θ Ψ . . min e ff² l vg sa Cyr. ²⁵ καὶ ὑπ. αὐτ.] - B 700 aeth. ²⁶ Γεραση. **N** L X Θ Ξ 1-118-131-209 33 157 213 251 579 700 sy^{pal} bo arm aeth] Γερασ. B C* D lat sa; Γαδαρ. A K M W Δ Ψ . . min sy. ²⁷ ἔχων **N** B 157 579 990 1241 . bo] ὃς εἶχεν Unc^{rel} min lat | κ. χρόν. ἰκ. πολλῷ 1-131] οὐκ ἐνεδύσατο ἱμ. **N** B L Ξ 1-131 33 157 579 892 bo sy^{pal} arm] ἐκ (ἀπὸ D) χρόνον ἰκανῶν καὶ ὅς D e) ἱμ. οὐκ ἐνεδύσατο A D E X Δ Θ Ψ . . min lat sy.

ὄρεσιν ἦν κράζων καὶ κατακόπτων ἑαυτὸν λίθοις. ⁶ καὶ ἰδὼν τὸν Ἰησοῦν, ἀπὸ μακρόθεν ἔδραμεν καὶ προσεκύνησεν αὐτῷ, ⁷ καὶ κράξας φωνῇ μεγάλῃ λέγει· τί ἐμοὶ καὶ σοί, Ἰησοῦ, υἱὲ τοῦ θεοῦ τοῦ ὑψίστου; ὀρκίζω σε τὸν θεόν, μὴ με βασανίσῃς. ⁸ ἔλεγεν γὰρ αὐτῷ· ἔξελθε τὸ πνεῦμα τὸ ἀκάθαρτον ἐκ τοῦ ἀνθρώπου.

²⁸ ἰδὼν δὲ τὸν Ἰησοῦν. ἀνακράξας προσέπε-
σεν αὐτῷ καὶ φωνῇ
μεγάλῃ εἶπεν· τί ἐμοὶ καὶ σοί, Ἰησοῦ, υἱὲ τοῦ θεοῦ τοῦ ὑψίστου; δέομαί σου, μὴ με βασανίσῃς. ²⁹ παρήγγελλεν γὰρ τῷ πνεύματι τῷ ἀκαθάρτῳ ἐξελθεῖν ἀπὸ τοῦ ἀνθρώπου· πολλοῖς γὰρ χρόνοις συνηρπάκει αὐτόν, καὶ ἐδεσμεύετο ἄλυσεν καὶ πέδας φυλασσόμενος, καὶ διαρήσων τὰ δεσμὰ ἠλαύνετο ὑπὸ τοῦ δαιμονίου εἰς τὰς ἐρήμους.

⁹ καὶ ἐπηρώτα αὐτόν·

τί ὄνομά σοι; καὶ λέγει αὐτῷ· λεγιὼν ὄνομά μοι, ὅτι πολλοὶ ἔσμεν.

³⁰ ἐπηρώτησεν δὲ αὐτόν ὁ Ἰησοῦς λέγων· τί σοι ὄνομά ἐστίν; ὁ δὲ εἶπεν· λεγιὼν, ὅτι εἰσῆλθεν δαιμόνια πολλὰ εἰς αὐτόν. ³¹ καὶ παρεκάλουν αὐτόν, ἵνα μὴ ἐπιτάξῃ αὐτοῖς εἰς τὴν ἄβυσσον ἀπελθεῖν.

¹⁰ καὶ παρεκάλει αὐτόν πολλά, ἵνα μὴ αὐτὰ ἀποστείλῃ ἔξω τῆς χώρας.

³² Ἦν δὲ ἐκεῖ ἀγέλη χοίρων ἰκανῶν βοσκομένων ἐν τῷ ὄρει, καὶ παρεκάλεσαν αὐτόν, ἵνα ἐπιτρέψῃ αὐτοῖς εἰς ἐκεῖνους εἰσελθεῖν· καὶ ἐπέτρεψεν αὐτοῖς. ³³ ἔξελθόντα δὲ τὰ δαιμόνια ἀπὸ τοῦ ἀνθρώπου εἰσῆλθον εἰς τοὺς χοίρους, καὶ ὤρησεν ἡ ἀγέλη κατὰ τοῦ κρημοῦ εἰς τὴν

¹¹ Ἦν δὲ ἐκεῖ πρὸς τῷ ὄρει ἀγέλη χοίρων μεγάλῃ βοσκομένη·

¹² καὶ παρεκάλεσαν αὐτόν λέγοντες· πέμψον ἡμᾶς εἰς τοὺς χοίρους, ἵνα εἰς αὐτούς εἰσέλθωμεν.

¹³ καὶ ἐπέτρεψεν αὐτοῖς, καὶ ἔξελθόντα τὰ πνεύματα τὰ ἀκάθαρτα εἰσῆλθον εἰς τοὺς χοίρους, καὶ ὤρησεν ἡ ἀγέλη κατὰ τοῦ κρημοῦ εἰς τὴν

²⁹ καὶ ἰδοὺ ἔκραξαν λέγοντες· τί ἡμῖν καὶ σοί, υἱὲ τοῦ θεοῦ; ἦλθες ὥδε πρὸς καὶ ῥοῦ βασανίσαι ἡμᾶς;

³⁰ Ἦν δὲ μακρὰν ἀπ' αὐτῶν ἀγέλη χοίρων πολλῶν βοσκομένη. ³¹ οἱ δὲ δαίμονες παρεκάλουν αὐτὸν λέγοντες· εἰ ἐκβάλλεις ἡμᾶς, ἀπόστειλον ἡμᾶς εἰς τὴν ἀγέλην τῶν χοίρων. ³² καὶ εἶπεν αὐτοῖς· ὑπάγετε. οἱ δὲ ἐξελθόντες ἀπῆλθον εἰς τοὺς χοίρους· καὶ ἰδοὺ ὤρησεν πᾶσα ἡ ἀγέλη κατὰ τοῦ κρημοῦ

Mark 5 ⁶ αὐτῷ] αὐτόν ABCLJ 047 179 273 892 1071 . ⁹ λέγ. αὐτ. N A B C L W J Θ . min verss] ἀπεκρίθη λέγων (- D 477 565 it) DEFG . . min it + μοί] + ἐστίν B 13-69-125-346 238 372 700 lat sa bo arm; ἐστ μ. ὄν. λεγ. D q r. 2-2

Luk 8 ²⁸ τοῦ θεοῦ] - D E 1 892 990 14241. ²⁹ παρήγγελλεν N A C E L W X J . . min lat] - γευλεν B F M Θ (-λλ.) E Ψ . . min; ἔλεγεν D e | ὑπό] ἀπό B E . ³⁰ λέγων] - N B 1-118-131-209 56 58 157 579 660 990 . a b c e ff 2 l q sy vg sa bo codd. ³² βοσκομένων] - μένη N B D e r K H U Θ min a sv vg pal arm aeth Tat.

εἰς τὴν θάλασσαν, καὶ ἀπέ-
θαιον ἐν τοῖς ὕδασι.

³³ Οἱ δὲ βρόσκοιτες ἔφυ-
γον καὶ ἀπελθόντες εἰς
τὴν πόλιν ἀπήγγειλαν πάν-
τα καὶ τὰ τῶν δαιμονιζο-
μένων.

³⁴ καὶ ἰδοὺ πάσα
ἡ πόλις ἐξῆλθεν εἰς ὑπάν-
τησιν τοῦ Ἰησοῦ καὶ ἰδόν-
τες αὐτὸν

παρεκάλεσαν
ὅπως μεταβῆ ἀπὸ τῶν ὁρίων
αὐτῶν.

θάλασσαν, ὡς δισχίλιοι, καὶ λίμνην καὶ
ἐπνίγοντο ἐν τῇ θαλάσῃ. ἀπεπνίγη.

¹⁴ Καὶ οἱ βρόσκοιτες αὐτοὺς ³⁴ Ἰδόντες δὲ οἱ βρόσκοιτες
ἔφυγον καὶ ἀπήγ- τὸ γεγονός ἔφυγον καὶ ἀπήγ-
γειλαν εἰς τὴν πόλιν καὶ εἰς γειλαν εἰς τὴν πόλιν καὶ εἰς
τοὺς ἀγρούς. καὶ ἦλθον ἰδεῖν τοὺς ἀγρούς. ³⁵ ἐξῆλθον δὲ
τί ἐστιν τὸ γεγονός. ¹⁵ καὶ ἔρ- ἰδεῖν τὸ γεγονός, καὶ ἦλθον
χονται πρὸς τὸν Ἰησοῦν καὶ πρὸς τὸν Ἰησοῦν καὶ εὗρον
θεωροῦσιν τὸν δαιμονιζόμενον καθήμενον τὸν ἄνθρωπον,
καθήμενον ἀφ' οὗ τὰ δαιμόνια ἐξῆλθεν,
ἰματισμένον καὶ σωφρονοῦντα, ἰματισμένον καὶ σωφρονοῦντα
τὸν ἐσχηκότα τὸν λεγιῶνα, παρὰ τοὺς πόδας τοῦ Ἰησοῦ,
καὶ ἐφοβήθησαν. ¹⁶ καὶ διη- καὶ ἐφοβήθησαν. ³⁶ ἀπήγ-
γήσαντο αὐτοῖς οἱ ἰδόντες γειλαν δὲ αὐτοῖς οἱ ἰδόντες
πῶς ἐγένετο τῷ δαιμονιζομένῳ πῶς ἐσώθη ὁ δαιμονισθεὶς.
καὶ περὶ τῶν χοίρων.

¹⁷ καὶ ἤρξαντο παρακαλεῖν ³⁷ καὶ ἠρώτησαν αὐτὸν
αὐτὸν ἅπαν τὸ πλῆθος τῆς περιχώρου

ἀπελθεῖν ἀπὸ τῶν ὁρίων τῶν Γεργεσηῶν ἀπελθεῖν ἀπ'
αὐτῶν, ὅτι φόβῳ μεγάλῳ συν-
είχοντο· αὐτὸς δὲ ἐμβὰς εἰς

τὸ πλοῖον, παρεκάλει πλοῖον ὑπέστρεψεν. ³⁸ ἐδέετο
αὐτὸν ὁ δαιμονισθεὶς, δὲ αὐτοῦ ὁ ἀνήρ ἀφ' οὗ
ἵνα μετ' αὐ- ἐξεληλύθει τὰ δαιμόνια, εἶναι
τοῦ ἦ. ¹⁹ καὶ οὐκ ἀφήκεν αὐτόν, σὺν αὐτῷ· ἀπέλυσεν δὲ αὐτὸν
ἀλλὰ λέγει αὐτῷ· ὕπαγε εἰς λέγων· ³⁹ ὑπόστρεψε εἰς

τὸν οἶκόν σου πρὸς τοὺς σοῦς, τὸν οἶκόν σου,
καὶ ἀπάγγειλον αὐτοῖς ὅσα καὶ διηγοῦ ὅσα
ὁ κύριός σοι πεποίηκεν καὶ σοι ἐποίησεν ὁ θεός.

καὶ ἀπήλθεν, καὶ ἀπήλθεν,
καὶ ἤρξατο κηρύσσειν ἐν τῇ καθ' ὅλην τὴν πόλιν κηρύσσειν

Δεκαπόλει ὅσα ἐποίησεν αὐτῷ ὅσα ἐποίησεν αὐτῷ
ὁ Ἰησοῦς, καὶ πάντες ἐθαύ- ὁ Ἰησοῦς.
μαζον.

Mark 5 ¹⁴ ἀπήγγ. S A B C L D K M H Σ φ 074 0107 1-209 1-213 273 . | ἀνήγγ. E F G H W . I . . min.
¹⁵ τῶν ἀγρ. τ. λ. γ. | - D 17* 27 lat sy* bo.

Luk 8 ³⁴ ἐξῆλθεν S* B 716 991* f sa bo | ἐξεληλύθει Uncrd min verss | τοῦ Ἰησ. | Ἰησ. B a; eius
lat. ³⁵ ἠρώτησαν D L W F . I . . min verss | -ησαν S A B C M Θ . min a r² sy^{hl} | Γεργεσηῶν S* L P X Θ
1-118-131-209 131-691-513 22 33 157 251 701 sy^{pal} bo arm aeth | Γαδαρ. A K M W . I . . min sy; Γερασ.
B C* D 574 lat sa | εἰς πόλιν S B C L R X Θ min | εἰς τὸ πλ. A P W F . I A H min; - D I. ³⁸ ἐδέετο |
ἐδέετο S A B L C* X 33 700 892 1396; ἰδοῦ αὐτό A P 273 1211 .; ἠρώτα D.

107. (98.) Die Tochter des Jairus und das blutflüssig- Weib.

Mark 5 21—43

Luk 8 40—56

9 18—26 (55. S. 42):
 18 Ταῦτα αὐτοῦ λαλοῦντος
 αὐτοῖς,

ἰδοὺ ἄρχων εἰσελθῶν

προσεκύνει αὐτῷ

λέγων ἡ
 θυγάτηρ μου ἄρτι ἐτελεύτη-
 σεν, ἀλλὰ ἐλθὼν ἐπίθες τὴν
 χεῖρά σου ἐπ' αὐτήν, καὶ
 ζήσεται. 19 καὶ ἐγερεῖς ὁ
 Ἰησοῦς ἠκολούθει αὐτῷ
 καὶ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ.

20 Καὶ ἰδοὺ γυνὴ αἱμορ-
 ροῦσα δώδεκα ἔτη

προσελθοῦσα
 ὄπισθεν ἤψατο τοῦ κρασπέ-
 δου τοῦ ἱματίου αὐτοῦ.
 21 ἔλεγεν γὰρ ἐν ἑαυτῇ· ἐὰν
 μόνον ἄψωμαι τοῦ ἱματίου
 αὐτοῦ, σωθήσομαι.

21 Καὶ διαπεράσαντος τοῦ 40 Ἐγένετο δὲ ἐν τῷ ὑπο-
 Ἰησοῦ ἐν τῷ πλοίῳ εἰς τὸ στρέφειν τὸν Ἰησοῦν ἀπεδέ-
 πέραν πάλιν συνήχθη ὄχλος ξατο αὐτὸν ὁ ὄχλος. ἦσαν
 πολὺς ἐπ' αὐτόν, καὶ ἦν γὰρ πάντες προσδοκῶντες αὐ-
 παρὰ τὴν θάλασσαν. 22 καὶ τόν. 41 καὶ ἰδοὺ ἦλθεν ἀνὴρ
 ἔρχεται εἰς τῶν ἀρχισυναγω- ὧ ὄνομα Ἰάειρος, καὶ αὐτὸς
 γων, ὀνόματι Ἰάειρος, καὶ ἄρχων τῆς συναγωγῆς ὑπὴρ-
 ἰδὼν αὐτόν πίπτει πρὸς τοὺς χεν· καὶ πεσὼν παρὰ τοὺς
 πόδας αὐτοῦ, 23 καὶ παρακαλεῖ πόδας Ἰησοῦ παρεκάλει αὐτόν
 αὐτόν πολλὰ λέγων ὅτι τὸ εἰσελθεῖν εἰς τὸν οἶκον αὐ-
 θυγάτριόν μου ἐσχάτως ἔχει, τοῦ, 42 ὅτι θυγάτηρ μονογενῆς
 ἵνα ἐλθὼν ἐπιθῆς τὰς χεῖρας ἦν αὐτῷ ὡς ἐτῶν δώδεκα καὶ
 αὐτῇ, ἵνα σωθῇ καὶ ζήσῃ. αὕτη ἀπέθνησκεν.

24 καὶ ἀπῆλθεν μετ' αὐτοῦ,
 καὶ ἠκολούθει αὐτῷ ὄχλος ἐν δὲ τῷ ὑπάγειν αὐτόν οἱ
 πολὺς, καὶ συνέλιβον αὐτόν. ὄχλοι συνέπνιγον αὐτόν.

25 Καὶ γυνὴ οὔσα ἐν ῥύσει 43 Καὶ γυνὴ οὔσα ἐν ῥύσει
 αἵματος δώδεκα ἔτη, 26 καὶ αἵματος ἀπὸ ἐτῶν δώδεκα,
 πολλὰ παθοῦσα ὑπὸ πολλῶν
 ἰατρῶν καὶ δαπανήσασα τὰ ἤτις ἰατροῖς προσαναλώσασα
 παρ' ἑαυτῆς πάντα, καὶ μηδὲν ὄλον τὸν βίον, οὐκ ἴσχυσεν
 ὠφεληθεῖσα ἀλλὰ μᾶλλον εἰς ἀπ' οὐδενός θεραπευθῆναι,
 τὸ χεῖρον ἐλθοῦσα, 27 ἀκού-
 σασα τὰ περὶ τοῦ Ἰησοῦ,

44 προσ-
 ἐλθοῦσα ἐν τῷ ὄχλῳ ὄπισθεν ἐλθοῦσα ὄπισθεν ἤψατο τοῦ
 ἤψατο τοῦ ἱματίου αὐτοῦ· κρασπέδου τοῦ ἱματίου αὐτοῦ,
 28 ἔλεγεν γὰρ ὅτι ἐὰν ἄψωμαι
 καὶ τῶν ἱματίων αὐτοῦ, σω-
 θήσομαι. 29 καὶ εὐθὺς ἐξη-
 ράνθη ἡ πηγὴ τοῦ αἵματος ἔσθη ἡ ῥύσις τοῦ αἵματος
 αὐτῆς, καὶ ἔγνω τῷ σώματι αὐτῆς.
 καὶ παραχρῆμα
 ὅτι ἵται ἀπὸ τῆς μάστιγος.

Mark 5 21 ἐν τ. (- B) πλ.] - D Θ 1-118-131-209 28 565 700 788 . it sy^s arm | εἰς τ. πέρ. πάλ. **ND**
 565 700 a b e i q sy^{vg} h1] πάλ. εἰς τ. π. A B C L . . min l vg arm; - πάλ. Θ sy^s sa Tat. 23 κ. παρακαλεῖ
NA CL . 28 33 565 892 1071 .] κ. παρεκάλει B E F N W Δ Θ . . min cf verss; παρακαλῶν D a b e f f² i q r.
 26 τὰ παρ' ἑαυτῆς **SB^c C Δ Π . .** min] τὰ παρ' αὐτῆς A B* E L Y . . min e; τὰ ἑαυτῆς D W Θ 1-118-131-209 28
 565 700 . lat. 27 τὰ περὶ **S* B C* Δ]** περὶ Unc^{rel} min.
 Luk 8 40 ἐγέν. δὲ ἐν] ἐν δὲ **S^c B L R** 1-118-131-209 33 579 700 sy^{s c} vg sa bo. 41 αὐτὸς] οὗτος
B D R 1-118-131-209 13-69 157 579 . a f r bo aeth | Ἰησοῦ **S* B P S** 472] τοῦ **I. S^c A C D L W Δ Θ . .** min.
 43 ἰατροῖς . . βίον] - B sy^s sa arm | ἤτις . . . θεραπευθῆναι] ἦν οὐδὲ εἰς ἴσχυεν θεραπεῖσθαι D sa. αὐ'
A B R E* 238] ὑπ' Unc^{rel} min.

²² ὁ δὲ στραφεὶς
καὶ ἰδὼν αὐτὴν εἶπεν·
θάρασει, θύγατερ, ἢ πίστις
σου σέσωκέν σε. καὶ ἐσώθη
ἡ γυνὴ ἀπὸ τῆς ὥρας ἐκεί-
νης.

²³ Καὶ ἐλθὼν ὁ Ἰησοῦς εἰς
τὴν οἰκίαν τοῦ ἀρχοντος καὶ
ἰδὼν τοὺς ἀλητὰς καὶ τὸν
ὄχλον θεωροῦμένον ἔλε-
γεν·

³⁰ καὶ εὐθύς ὁ Ἰησοῦς ἐπι-
γνοὺς ἐν ἑαυτῷ τὴν ἐξ αὐτοῦ
δύναμιν ἐξεληθοῦσαν, ἐπιστρα-
φεὶς ἐν τῷ ὄχλῳ ἔλεγεν· τίς
μου ἤφατο τῶν ἱματίων; ³¹ καὶ
ἔλεγον αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐ-
τοῦ· βλέπεις τὸν ὄχλον συν-
θλίβοντά σε καὶ λέγεις· τίς
μου ἤφατο; ³² καὶ περιεβλέ-
πετο ἰδεῖν τὴν τοῦτο ποιή-
σασαν. ³³ ἡ δὲ γυνὴ φοβη-
θεῖσα καὶ τρέμουσα, εἰδυῖα
ὁ γέγονεν αὐτῇ, ἦλθεν καὶ
προσέπεσεν αὐτῷ καὶ εἶπεν
αὐτῷ πᾶσαν τὴν ἀλήθειαν.

³⁴ ὁ δὲ εἶπεν αὐτῇ· θύγατερ,
ἢ πίστις σου σέσωκέν σε·
ὑπάγε εἰς εἰρήνην, καὶ ἴσθι
ὕγιής ἀπὸ τῆς μάστιγός σου.

³⁵ Ἐτι αὐτοῦ λαλοῦντος ἔρχο-
νται ἀπὸ τοῦ ἀρχισυνα-
γάγου λέγοντες ὅτι ἡ θυγάτηρ
σου ἀπέθανεν, τί ἔτι σκύλλεις
τὸν διδάσκαλον; ³⁶ ὁ δὲ Ἰη-
σοῦς παρακούσας τὸν λόγον
λαλούμενον λέγει τῷ ἀρχι-
συναγῶγῳ· μὴ φοβοῦ, μόνον
πίστευε. ³⁷ καὶ οὐκ ἀφῆκεν
οὐδένα μετ' αὐτοῦ συνακο-
λουθῆσαι εἰ μὴ τὸν Πέτρον
καὶ Ἰάκωβον καὶ Ἰωάννην
τὸν ἀδελφὸν Ἰακώβου. ³⁸ καὶ
ἔρχονται εἰς τὸν οἶκον τοῦ
ἀρχισυναγῶγου, καὶ θεωρεῖ
θόρον καὶ κλαίοντας καὶ
ἀλαλάζοντας πολλά, ³⁹ καὶ
εἰσελθὼν λέγει αὐτοῖς· τί θο-

⁴⁵ καὶ εἶπεν ὁ Ἰησοῦς·
τίς ὁ ἀφάμενός μου; ἀρνου-
μένων δὲ πάντων εἶπεν ὁ
Πέτρος καὶ οἱ σὺν αὐτῷ· ἐπι-
στάτα, οἱ ὄχλοι συνέχουσίν
σε καὶ ἀποθλίβουσιν. ⁴⁶ ὁ
δὲ Ἰησοῦς εἶπεν· ἤφατό
μού τις· ἐγὼ γὰρ ἔγνω δύνα-
μιν ἐξεληλυθυῖαν ἀπ' ἐμοῦ.

⁴⁷ ἰδοῦσα δὲ ἡ γυνὴ ὅτι οὐκ ἔλα-
θεν, τρέμουσα ἦλθεν καὶ προσ-
πεσοῦσα αὐτῷ δι' ἣν αἰτίαν
ἤφατο αὐτοῦ ἀπήγγειλὲν
ἐνώπιον παντός τοῦ λαοῦ,
καὶ ὡς ἰάθη παραχρῆμα.

⁴⁸ ὁ δὲ εἶπεν αὐτῇ· θύγατερ,
ἢ πίστις σου σέσωκέν σε·
πορεύου εἰς εἰρήνην.

⁴⁹ Ἐτι αὐτοῦ λαλοῦντος ἔρχο-
νται τὶς παρὰ τοῦ ἀρχισυνα-
γάγου λέγων ὅτι τέθνηκεν
ἡ θυγάτηρ σου, μηκέτι σκύλλε
τὸν διδάσκαλον. ⁵⁰ ὁ δὲ Ἰη-
σοῦς ἀκούσας

ἀπεκρίθη
αὐτῷ· μὴ φοβοῦ· μόνον
πίστευσον, καὶ σωθήσεται.

⁵¹ ἐλθὼν δὲ εἰς τὴν οἰκίαν οὐκ
ἀφῆκεν εἰσελθεῖν τινα σὺν
αὐτῷ εἰ μὴ Πέτρον καὶ Ἰωάν-
νην καὶ Ἰάκωβον καὶ τὸν πα-
τέρα τῆς παιδὸς καὶ τὴν μη-
τέρα. ⁵² ἔκλειον δὲ πάντες καὶ
ἐκόπτοντο αὐτήν.

ὁ δὲ εἶπεν·

Mark 5 ³¹ τοῖς μουσῶν | + διὸ πεποιθήκει λίθου (= 700 1071) D Θ 28 50 124 565 700 1071 . a ff² i r arm
αὐτῇ B C D L 544 892 . a ff² sy bo] απ' αὐτ. A E G W Θ Π . . min e f aeth; ἐν αὐτ. Δ 213 l vg. ³⁶ παρ-
ακούσας B B L W Δ 565 e] ἀκούσας A C D E Θ . min verss.

Luk 8 ⁴⁵ καὶ οἱ σὺν αὐτῷ] - B Π 544 700 990 . sy s e pal sa | ἀποθλίβ. B B L 1-131-209 22 124 157 372
660 1241 sa bo arm] + καὶ λέγεις· τίς ὁ ἀφάμενός μου (τίς μου ἤφατο D Ψ 1071 it) Une pal min lat sy. ⁵¹ Ἰωάνν.
κ. Ἰάκ. B C D E W A Ψ . . min lat sy hl pal sa] ~ B A L S X A 33 157 700 892 1071 . vg e sy s e vg bo arm aeth.

²⁴ ἀναχωρεῖτε· οὐ γὰρ ἀπέ-
θανεν τὸ κοράσιον ἀλλὰ
καθεύδει· καὶ κατεγέλων
αὐτοῦ. ²⁵ ὅτε δὲ ἐξεβλήθη
ὁ ὄχλος,

εἰσελθὼν ἐκράτησεν τῆς χει-
ρὸς αὐτῆς,

καὶ ἠγέρθη τὸ κοράσιον.

²⁶ καὶ ἐξηλθεν ἡ φήμη αὐτῆ
εἰς ὄλην τὴν γῆν ἐκείνην.

ρουβείσθε καὶ κλαίετε; τὸ παι-
δίον οὐκ ἀπέθανεν ἀλλὰ καθ-
εύδει. ⁴⁰ καὶ κατεγέλων αὐτοῦ.

αὐτὸς δὲ ἐκβαλὼν πάν-
τας παραλαμβάνει τὸν πατέρα
τοῦ παιδίου καὶ τὴν μητέρα
καὶ τοὺς μετ' αὐτοῦ καὶ εἰς-
πορεύεται ὅπου ἦν τὸ παιδίον.

⁴¹ καὶ κρατήσας τῆς χειρὸς
τοῦ παιδίου λέγει αὐτῇ· τα-
λιθὰ κούμ, ὃ ἐστὶν μεθερ-
μηνεύμενον· τὸ κοράσιον,
σοὶ λέγω, ἔγειρε. ⁴² καὶ εὐ-
θὺς ἀνέστη τὸ κοράσιον καὶ
περιεπάτει· ἦν γὰρ ἐτῶν δώ-
δεκα· καὶ ἐξέστησαν εὐθὺς
ἐκστάσει μεγάλῃ. ⁴³ καὶ διε-
στείλατο αὐτοῖς πολλὰ, ἵνα
μηδεὶς γνοῖ τοῦτο, καὶ εἶπεν
δοθῆναι αὐτῇ φαγεῖν.

μὴ κλαίετε
οὐκ ἀπέθανεν ἀλλὰ καθ-
εύδει. ⁵³ καὶ κατεγέλων αὐτοῦ,
εἰδότες ὅτι ἀπέθανεν.

⁵⁴ αὐτὸς
δὲ κρατήσας τῆς χειρὸς
αὐτῆς ἐφώνησεν λέγων·

ἦ παῖς,
ἔγειρον. ⁵⁵ καὶ ἐπέστρεψεν τὸ
πνεῦμα αὐτῆς, καὶ ἀνέστη
παραχρῆμα,

καὶ διέταξεν αὐ-
τῇ δοθῆναι φαγεῖν. ⁵⁶ καὶ
ἐξέστησαν οἱ γονεῖς αὐτῆς·
ὁ δὲ παρήγγειλεν αὐτοῖς μη-
δεν εἰπεῖν τὸ γεγονός.

108. (99.) Verwerfung in Nazaret.

Matth 13 53-58

Mark 6 1-6

(103. 13 51-52. S. 77)

⁵³ Καὶ ἐγένετο ὅτε ἐτέλεσεν ὁ Ἰησοῦς
τὰς παραβολὰς ταύτας, μετῆρεν ἐκεῖθεν·
⁵⁴ καὶ ἐλθὼν εἰς τὴν πατρίδα αὐτοῦ
ἐδίδασκεν αὐτοὺς ἐν τῇ συναγωγῇ αὐτῶν,
ὥστε ἐκπλήσσεσθαι αὐτοὺς καὶ λέγειν·
πόθεν τούτῳ ἡ σοφία αὕτη καὶ αἱ
δυνάμεις;

⁵⁵ οὐχ οὗτός ἐστιν ὁ τοῦ τέκ-
τονος υἱός; οὐχ ἡ μήτηρ αὐτοῦ λέγεται
Μαριάμ καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ Ἰάκωβος
Μαρίας καὶ ἀδελφὸς Ἰακώβου

¹ Καὶ ἐξηλθεν ἐκεῖθεν καὶ ἔρχεται
εἰς τὴν πατρίδα αὐτοῦ, καὶ ἀκολουθοῦ-
σιν αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ. ² καὶ γενο-
μένον σαββάτου ἤρξατο διδάσκειν ἐν τῇ
συναγωγῇ· καὶ οἱ πολλοὶ ἀκούοντες
ἐξεπλήσσοντο λέγοντες· πόθεν τούτῳ
ταῦτα, καὶ τίς ἡ σοφία ἡ δοθεῖσα τούτῳ;
καὶ δυνάμεις τοιαῦται διὰ τῶν χειρῶν
αὐτοῦ γίνονται; ³ οὐχ οὗτός ἐστιν ὁ
τέκτων, ὁ υἱὸς τῆς
Μαρίας καὶ ἀδελφὸς Ἰακώβου

⁴ 15-30
10. S. 17

⁴ 22

Mt 13 54 = Mk 6 2: Joh 7 15 (S. 225).

Mt 13 55 = Mk 6 3: Joh 6 42 (S. 225).

Mark 5 ⁴⁰ αὐτὸς N B C D L Δ Θ 33 579 892 lat] ὁ A E G W . . min verss. ⁴¹ κούμ N B C L N Σ .
1-118-131-209 33 713 1071 . ff² sa bo] κοῦμι A D E Δ Θ Π . . min verss; - W a. ⁶ 2 δυνάμεις] αἱ
δυνάμεις N B Δ Σ 33 579 sa bo | γίνονται] γινόμεναι N* B L Δ 33 579 e l vg sa bo. ³ ὁ τέκτ., ὁ υἱ.
τ. Μαρ.] ὁ τ. τέκτονος υἱ. κ. (- 346 472 565 579 e; + υἱός aeth) Μαρ. 13-69-346 33 472 565 579 700 . a b c e i
aur arm aeth Or.

Luk 8 ⁵² οὐκ A E K M Π . . min be vg Tat Or] οὐ γὰρ N B C D L W X Δ Θ 047 min verss. ⁵⁴ ἐγείρον
A E K W Δ . . min] ἔγειρε N B C D X Θ 1 33 213* 579; - ραι L 131-209 157 716 1012.

και Ιωσηφ και Σίμων και Ιούδας; ⁵⁶ και
αἱ ἀδελφαὶ αὐτοῦ οὐχὶ πᾶσαι πρὸς ἡμᾶς
εἰσιν; πόθεν οὖν τούτω ταῦτα πάντα;
⁵⁷ και ἐσκανδαλίζοντο ἐν αὐτῷ. ὁ δὲ
Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς· οὐκ ἔστιν
προφήτης ἄτιμος εἰ μὴ ἐν τῇ ἰδίᾳ
πατρίδι

και ἐν τῇ οἰκίᾳ αὐτοῦ.

⁵⁵ και οὐκ
δυνάμεις πολλὰς

ἐποίησεν ἐκεῖ

διὰ τὴν ἀπιστίαν αὐτῶν.

και Ιωσήτος και Ιούδα και Σίμωνος;
και οὐκ εἰσιν αἱ ἀδελφαὶ αὐτοῦ ὧδε
πρὸς ἡμᾶς;

και ἐσκανδαλίζοντο ἐν αὐτῷ. ⁴ και
ἔλεγεν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς ὅτι οὐκ ἔστιν
προφήτης ἄτιμος εἰ μὴ ἐν τῇ
πατρίδι ἑαυτοῦ και ἐν τοῖς συγγε-
νεῦσιν αὐτοῦ και ἐν τῇ οἰκίᾳ αὐτοῦ.

⁵ και οὐκ ἐδύνατο ἐκεῖ ποιῆσαι οὐδεμίαν
δύναμιν, εἰ μὴ ὀλίγοις ἀρρώστοις ἐπιθεῖς
τὰς χεῖρας ἐθεράπευσεν. ⁶ και ἐθαύμα-
σεν διὰ τὴν ἀπιστίαν αὐτῶν.

109. (100.) Die Aussendung der Jünger.

Mark 6 6-18

Luk 9 1-6

Vgl. 139. 10 1-12. S. 115f.

9 ³⁵ 10 1 9-11 14 (58.
S. 43f.) 9 ³⁵ Και περιῆγεν
ὁ Ἰησοῦς τὰς πόλεις πάσας
και τὰς κώμας, διδάσκων
ἐν ταῖς συναγωγαῖς αὐτῶν
και κηρύσσων τὸ εὐαγγέλιον
τῆς βασιλείας και θερα-
πεύων πᾶσαν νόσον και
πᾶσαν μαλακίαν.

10 ¹ Και προσκαλεσάμενος
τοὺς δώδεκα μαθητὰς αὐ-
τοῦ ἔδωκεν αὐτοῖς ἐξουσίαν
πνευμάτων ἀκαθάρτων,
ὥστε ἐκβάλλειν αὐτὰ και
θεραπεύειν πᾶσαν νόσον
και πᾶσαν μαλακίαν.

* Μὴ γτήσηθε χοροὺν
υἱρῆ ἀρχερων υἱρῆ χαλκῶν

⁶ Και περιῆγεν τὰς κώμας
κὺκλω διδάσκων.

⁷ και προσκαλεῖται τοὺς
δώδεκα, και ἤρξατο αὐτοῦς
ἀποστέλλειν δύο δύο,
και ἐδίδου αὐτοῖς ἐξουσίαν
τὰ δαιμόνια και νόσους θερα-
τῶν πνευμάτων τῶν ἀκα-
θάρτων,*

¹ Συνκαλεσάμενος δὲ τοὺς
δώδεκα ἔδωκεν αὐτοῖς δύνα-
μιν και ἐξουσίαν ἐπὶ πάντα
και ἀπέστειλεν αὐ-
τοὺς κηρύσσειν τὴν βασιλείαν

⁸ και τοῦ θεοῦ και ἰασθῆαι,* ³ και
παρήγγειλεν αὐτοῖς, ἵνα μηδὲν εἶπεν πρὸς αὐτούς· μηδὲν

Mt 13 57 = Mk 6 4 (= Lk 4 21): Joh 4 44 (S. 225). Mt 13 58 = Mk 6 6: Joh 7 5 (S. 230).

* Mark 3 14 15 (72. S. 57): ¹⁴ Και ἐποίησεν δώδεκα ἵνα ὦσαν μετ' αὐτοῦ και ἵνα ἀποστέλλῃ αὐτοὺς κη-
ρῦσσειν ¹⁵ και ἔχειν ἐξουσίαν ἐκβάλλειν τὰ δαιμόνια.

Matth 13 ⁵⁶ Ιωσήτος N* B C N Θ Σ 1 33 472 lat sy^sc bo^eld Eus | Ιωάννης N* D M U S X Ω . 213 472
565 566 . . ; Ιωσήτος) K P L W J . . min k sy^ghl sa bo aeth. ⁵⁷ ἰδίᾳ πατρίδι NZC (+ αὐτοῦ) 13-124-346
ff O1 | πατρίδι B D Θ 33 a k; πατρ. αὐτοῦ E G L W J Σ . . min verss.

Mark 6 ² και Ιωσήτος B D L J Θ 13-69-124-346 33 565 579 a bo | x. Ιωσήτος N 121 827 b c f q vg aeth;
Ιωσή A C E F G W . . min sy^ghl sa arm; - e ff² i. ⁴ ἑαυτοῦ N* L Θ (τῇ ἑ.) 13-69 (~) -346 565 | αὐτοῦ
A B C D W . . min. ⁵ ἰθαύμασον N B 179 565 579 bo aeth | -αὐτῶν Une^{6d} min verss. ⁷ τ. δώδ.]
+ μαθητῶν; D (+ αὐτοῦ min) 27 71 179 472 1071 . b ff² i q sy^s | ἤρξ. αὐτ. ἀποστ. | ἀπέστειλεν αὐτ. D 565
a b c e ff² i sy^s aeth Tat.

Luk 9 ¹ δώδεκα, + ἀποστέλλων; N C* L X Θ A E 13-69-124-346 16 33 565 1071 . a c e f v g sy^{pal} bo arm
aeth | αὐτ. δώδ.] δώδ. αὐτ. B 579 bo. ² ἰασθῆαι B sy^sc | + τ. ἀσθενεῖς; N A D L E Ψ 1-118-131-209 33
157 579 1071 . ; τ. -ασθενεῖς C X 1 Θ . . min sa bo; omnes infirmitates s. infirmos (aegrotos) lat sy^g arm aeth.

εἰς τὰς ζώνας ὑμῶν, ¹⁰ μὴ πήραν εἰς ὁδὸν μηδὲ δύο χιτῶνας· μηδὲ ὑποδήματα μηδὲ ῥάβδον· ἄξιός γάρ ὁ ἐργάτης τῆς τροφῆς αὐτοῦ.

¹¹ εἰς ἣν ὁ ἄν πτόλιον ἢ κόμην εἰσέλθητε, ἐξετάσατε τίς ἐν αὐτῇ ἄξιός ἐστιν· κακεῖ μέναιτε ἕως ἂν ἐξέλθητε.

¹⁴ Καὶ ὅς ἂν μὴ δέξηται ὑμᾶς μηδὲ ἀκούσῃ τοὺς λόγους ὑμῶν, ἐξερχόμενοι ἔξω τῆς οἰκίας ἢ τῆς πόλεως ἐκεῖνης ἐκτινάξατε τὸν κονιορτὸν ἐκ τῶν ποδῶν ὑμῶν.

αἴρωσιν εἰς ὁδὸν εἰ μὴ αἴρετε εἰς τὴν ὁδόν, μήτε ῥάβδον μόνον, μὴ ἄρτον, μὴ ῥάβδον μήτε πήραν μήτε πήραν, μὴ εἰς τὴν ζώνην ἄρτον μήτε ἀργύριον, χαλκόν, ⁹ ἀλλὰ ὑποδεδεμένους σανθάλια, καὶ μὴ ἐνδύσθησθε δύο χιτῶνας. μήτε

¹⁰ καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς· ὅπου ⁴ καὶ ἐὰν εἰσέλθητε εἰς οἰκίαν, εἰς ἣν ἂν οἰκίαν εἰέλθητε, ἐκεῖ μένετε ἕως ἂν ἐξέλθητε ἐκεῖθεν. ¹¹ καὶ ὅς ἂν τόπος χεσθε. ⁵ καὶ ὅσοι ἂν μὴ δέξηται ὑμᾶς μηδὲ ἀκούσῃ, μὴ δέχονται ὑμᾶς, σωσιν ὑμῶν, ἐκπορευόμενοι ἐξερχόμενοι ἀπὸ τῆς πόλεως ἐκεῖθεν ἐκτινάξατε τὸν χοῦν ἐκεῖνης καὶ τὸν κονιορτὸν ἀπὸ τὸν ὑποκάτω τῶν ποδῶν ὑμῶν τῶν ποδῶν ὑμῶν ἀποτινάσσετε εἰς μαρτύριον αὐτοῖς. εἰς μαρτύριον ἐπ' αὐτούς.

¹² καὶ ἐξελθόντες ἐκήρυξαν ⁶ ἐξερχόμενοι δὲ διήρχοντο ἵνα μετανοῶσιν, ¹³ καὶ δαιμόνια πολλὰ ἐξέβαλλον καὶ ἤλιπον ἐλαίω πολλοὺς ἀρρώστους καὶ ἐθεράπευον. καὶ θεραπεύοντες πανταχοῦ.

110. (101.) Urteil des Herodes über Jesus.

Matth 14 1-2

Mark 6 14-16

Luk 9 7-9

¹ Ἐν ἐκείνῳ τῷ καιρῷ ἤκουσεν Ἡρώδης ὁ τετραάρχης τὴν ἀκοήν Ἰησοῦ ² καὶ εἶπεν τοῖς παισὶν αὐτοῦ· οὗτός ἐστιν Ἰωάννης ὁ βαπτιστής· αὐτὸς ἠγέρθη ἀπὸ τῶν νεκρῶν, καὶ διὰ τοῦτο αἱ δυνάμεις ἐνεργοῦσιν ἐν αὐτῷ.

¹⁴ Καὶ ἤκουσεν ὁ βασιλεὺς Ἡρώδης, φανερὸν γὰρ ἐγένετο τὸ ὄνομα αὐτοῦ, καὶ ἔλεγεν ὅτι Ἰωάννης ὁ βαπτίζων ἐγήγερται ἐκ νεκρῶν, καὶ διὰ τοῦτο ἐνεργοῦσιν αἱ δυνάμεις ἐν αὐτῷ. ¹⁵ ἄλλοι δὲ

⁷ ἤκουσεν δὲ Ἡρώδης ὁ τετραάρχης τὰ γινόμενα πάντα καὶ διηπόρει διὰ τὸ λέγεσθαι ὑπὸ τινῶν ὅτι Ἰωάννης ἠγέρθη ἐκ νεκρῶν, ⁸ ὑπὸ τινῶν δὲ

ἔλεγον ὅτι Ἡλείας ἐστίν· ἄλλοι δὲ ἔλεγον ὅτι προφήτης ὡς εἰς τῶν προφῆτων. ¹⁶ ἀκούσας δὲ ὁ Ἡρώδης ἔλεγεν· ἀνέστη. ⁹ εἶπεν δὲ Ἡρώδης· ὄν ἐγὼ ἀπεκεφάλισα Ἰωάννην, οὗτος

ὅτι Ἡλείας ἐφάνη, ἄλλων δὲ ὅτι προφήτης τις τῶν ἀρχαίων ἀνέστη. ⁹ εἶπεν δὲ Ἡρώδης· ἐγὼ ἀπεκεφάλισα· τίς δὲ

Mark 6 ³ αἴρωσιν] ἄρωσιν **¶** SCLWΔΘΦ 13-69-346 565 579. ⁹ ἐνδύσθησθε (-σθαι ACDW) **¶** SACDWY ΔΘ. . min a bo arm] ἐνδύσασθαι (-σθε B* 33) **¶** BSP* min; ἐνδέδυσθαι LNS. . min sa. ¹¹ τ. ὑποκ.] - D 33 565 it sy^s arm] αὐτοῖς] + ἀμὴν λέγω ὑμῖν· ἀνεκτίτερον ἐστὶν Σοδόμοις ἢ Γομόροις ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως ἢ τῇ πόλει ἐκείνῃ (= Mt 10 15) A E K M N Π . . min a f q sy^{vg} hl aeth. ¹² μετανοῶσιν BDLWΘ bo] - ἡσωσιν **¶** ACEGΔ . . min. ¹⁴ ἔλεγον] ἔλεγον BD (-οσαν) W 6 271 a b c ff² Aug. Luk 9 ³ ἀνά] - **¶** NBC* FLΞ 238 579 1241 . . verss. ⁵ καὶ 2°] - **¶** NBCDLWXΘΞ 1-118-131-209 33 124 213 579 . . a c f sa bo arm aeth | ἀποτινάσσετε **¶** B 1-118-131-209 157 579] ἀπο- (ἐκ- D) τινάξατε Unc^{rel} min. ⁹ Ἡρώδ.] ὁ Ἡρ. BLXΞ 1-118-131-209 13-69-124 157 213 579 700 892.

ἠγέρθη.

ἐστὶν οὗτος, περὶ οὗ ἀκούω τοιαῦτα;
καὶ ἐξήτει ἰδεῖν αὐτόν.

111. (102.) Der Tod des Täufers.

Matth 14 3-12

Mark 6 17-29

³ Ὁ γὰρ Ἡρώδης
κρατήσας τὸν Ἰωάννην
ἐδῆσεν καὶ ἐκράτησεν τὸν Ἰωάννην
ἐν φυλακῇ ἀπέθετο διὰ Ἡρωδιάδα τὴν
ἐν φυλακῇ διὰ Ἡρωδιάδα τὴν
γυναῖκα [Φιλίππου] τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ,
γυναῖκα Φιλίππου τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ,

⁴ ἔλεγεν γὰρ ὁ Ἰωάν-
νης αὐτῷ· οὐκ ἐξεστὶν σοὶ ἔχειν αὐτήν.*
ὅτι αὐτὴν ἐγάμησεν.¹⁸ ἔλεγεν γὰρ ὁ Ἰωάν-
νης τῷ Ἡρώδῃ ὅτι οὐκ ἐξεστὶν σοὶ ἔχειν
τὴν γυναῖκα τοῦ ἀδελφοῦ σου.*

⁵ καὶ θέλων αὐ-
τὸν ἀποκτεῖναι
Ἐρωδιάς ἐνεῖχεν αὐτῷ καὶ ἤθελεν αὐ-
τὸν ἀποκτεῖναι καὶ οὐκ ἠδύνατο.²⁰ ὁ γὰρ
Ἡρώδης ἐφοβεῖτο τὸν Ἰωάννην, εἰδὼς
αὐτὸν ἄνδρα δίκαιον καὶ ἅγιον, καὶ
συνετήρει αὐτὸν καὶ ἀκούσας αὐτοῦ
πολλὰ ἠπόρει καὶ ἠδέως αὐτοῦ ἤκουεν.

⁶ γενεσίους δὲ γενομένοις τοῦ Ἡρώδου

Ἐρωδίας ἐνεῖχεν αὐτῷ καὶ ἤθελεν αὐ-
τὸν ἀποκτεῖναι καὶ οὐκ ἠδύνατο.²⁰ ὁ γὰρ
Ἡρώδης ἐφοβεῖτο τὸν Ἰωάννην, εἰδὼς
αὐτὸν ἄνδρα δίκαιον καὶ ἅγιον, καὶ
συνετήρει αὐτὸν καὶ ἀκούσας αὐτοῦ
πολλὰ ἠπόρει καὶ ἠδέως αὐτοῦ ἤκουεν.
²¹ καὶ γενομένης ἡμέρας εὐκαιροῦ, ὅτε
Ἡρώδης τοῖς γενεσίους αὐτοῦ δεῖπνον
ἐποίησεν τοῖς μεγιστῶσιν αὐτοῦ καὶ τοῖς
χιλιάρχοις καὶ τοῖς πρώτοις τῆς Γαλι-
λαιας,²² καὶ εἰσελθούσης τῆς θυγατρὸς
αὐτῆς τῆς Ἡρωδιάδος καὶ ὀρχησαμένης,
ἤρρεσεν τῷ Ἡρώδῃ καὶ τοῖς συνανακει-
μένοις. ὁ δὲ βασιλεὺς εἶπεν τῷ κορασίῳ·
αἰτήσόν με ὃ ἐὰν θέλῃς, καὶ δώσω σοι.
⁷ ὅθεν μεθ' ὄρκου ὁμολόγησεν αὐτῇ
ὅτι εἰάν τι αἰτήσῃς, ἐπιθήσω σοι.
²³ καὶ ὤμοσεν αὐτῇ ὅτι ὃ ἐὰν αἰτήσῃς
δώσω σοι ἕως ἡμῶν τῆς βασιλείας μου.

⁷ ὅθεν μεθ' ὄρκου ὁμολόγησεν αὐτῇ
ὅτι εἰάν τι αἰτήσῃς, ἐπιθήσω σοι.
²³ καὶ ὤμοσεν αὐτῇ ὅτι ὃ ἐὰν αἰτήσῃς
δώσω σοι ἕως ἡμῶν τῆς βασιλείας μου.

* Luk 3 19 20 (5. S. 12): ¹⁹ Ὁ δὲ Ἡρώδης ὁ τετραάρχης, ἐλεγχόμενος ἀπ' αὐτοῦ περὶ Ἡρωδιάδος τῆς
γυναῖκός τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ καὶ περὶ πάντων ὧν ἐποίησεν πονηρῶν ὁ Ἡρώδης, ²⁰ προσέθηκεν καὶ τοῦτο ἐπὶ
πᾶσιν, κατέλειπεν τὸν Ἰωάννην ἐν φυλακῇ.

Mt 14 4 = Mk 6 18; Lev 18 16 20 21.

Matth 14 ³ κρατ.] τότε κρατ. B Θ 13-124-346 700 1694 sa | ἐδῆσεν S* B 700 1555 ff h Or | + αὐτόν
Unc^{rel} min verss | Φιλίππου] - D a e e ff g k l vg Aug. ⁴ ὁ Ἰωάν.] Ἰωάν. S* D 047 16 348 1355 .
ὁ Ἰωάν. αὐτῷ S^c B Z 251 sy^{vg} sa | αὐτ. ὁ Ἰω. C D (- ὁ) L W Θ . . min lat sy^s c^o bo arm aeth Or Chr; - αὐτῷ
S* 28 39 565. ⁶ γενεσίους γενομένοις (ἀγ-οις 1 22 1582) S B D L Z 579] -ίον -ων C K N Θ Σ Φ 892 1241
Chr; -ίων ἀγομένων E G M S W Δ . . min.

Mark 6 ¹⁹ ἠπόρει S B L W (-ίτω) Θ sa bo | ἐποίησε Unc^{rel} min verss. ²² αὐτῆς τῆς] αὐτοῦ S B D L Δ
238 565; - αὐτῆς; 1-118-209 827 b e f sy^s vg sa bo arm aeth; - τῆς W 440. ²³ αὐτ. με . . . βασιλ.
μου] αὐτ. με (+ ὁ θέλει 1-209) καὶ δώσω σοι ἕως ἡμῶν. τ. βασιλ. μου. καὶ ὄμ. αὐτῇ 1-209 sy^s. ²³ καὶ
ὄμ. αὐτ. . . . δώσω σοι] - W Γ 4 273 sy pal | ὅτι ἐὰν | ὅ, τι ἐὰν B A 33* 124 245 435 . bo Or | αἰτήσῃς
S H L 13-69-346 892 1071 b e l q vg sy^{vg} bo] μὲ αὐτ. B C^a D E F G Θ . . min; αὐτ. με A K Π Y . 872 sa arm.

⁸ ἡ δὲ προβιβασθεῖσα ὑπὸ τῆς μητροῦς αὐτῆς·
 μοι, φησίν, ὧδε ἐπὶ πίνακι τὴν κεφαλήν Ἰωάννου τοῦ βαπτιστοῦ. ⁹ καὶ λυπηθεὶς ὁ βασιλεὺς διὰ τοὺς ὄρκους καὶ τοὺς συνακαμειμένους ἐκέλευσεν δοθῆναι, ¹⁰ καὶ πέμψας ἀπεκεφάλισεν Ἰωάννην ἐν τῇ φυλακῇ. ¹¹ καὶ ἠρέχθη ἡ κεφαλὴ αὐτοῦ ἐπὶ πίνακι καὶ ἐδόθη τῷ κορασίῳ, καὶ ἤνεγκεν τῇ μητρὶ αὐτῆς. ¹² καὶ προσελθόντες οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ἦσαν τὸ πτῶμα καὶ ἔθωκαν αὐτόν, καὶ ἐλθόντες ἀπήγγειλαν τῷ Ἰησοῦ.

²⁴ καὶ ἐξελθοῦσα εἶπεν τῇ μητρὶ αὐτῆς· τί αἰτήσωμαι; ἡ δὲ εἶπεν· τὴν κεφαλὴν Ἰωάννου τοῦ βαπτίζοντος. ²⁵ καὶ εἰσελθοῦσα εὐθὺς μετὰ σπουδῆς πρὸς τὸν δόξ βασιλέα ἠτήσατο λέγουσα· θέλω ἵνα ἐξαυτῆς δῶς μοι ἐπὶ πίνακι τὴν κεφαλήν Ἰωάννου τοῦ βαπτιστοῦ. ²⁶ καὶ περιλυπτος γενόμενος ὁ βασιλεὺς διὰ τοὺς ὄρκους καὶ τοὺς ἀνακαμειμένους οὐκ ἠθέλησεν ἀθετῆσαι αὐτήν. ²⁷ καὶ εὐθὺς ἀποστείλας ὁ βασιλεὺς σπεκουλάτορα ἐπέταξεν ἐνεγκεῖν τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ. καὶ ἀπελθὼν ἀπεκεφάλισεν αὐτὸν ἐν τῇ φυλακῇ, ²⁸ καὶ ἤνεγκεν τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ ἐπὶ πίνακι καὶ ἔδωκεν αὐτὴν τῷ κορασίῳ, καὶ τὸ κοράσιον ἔδωκεν αὐτὴν τῇ μητρὶ αὐτῆς. ²⁹ καὶ ἀκούσαντες οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ἦλθαν καὶ ἦσαν τὸ πτῶμα αὐτοῦ, καὶ ἔθωκαν αὐτόν ἐν μνημείῳ.

112. (103.) Rückkehr der Jünger und Speisung der Fünftausend.

(Vgl. 118. Matth 15 32-39 = Mark 8 1-10. S. 96f.)

Matth 14 13-21

Mark 6 30-44

Luk 9 10-17

s. o. v. 12

³⁰ Καὶ συνάγονται οἱ ἀπόστολοι πρὸς τὸν Ἰησοῦν καὶ ἀπήγγειλαν αὐτῷ πάντα ὅσα ἐποίησαν καὶ ἐδίδαξαν.
³¹ Καὶ λέγει αὐτοῖς· δεῦτε ὑμεῖς αὐτοὶ κατ' ἰδίαν εἰς ἔρημον τόπον καὶ ἀναπαύσασθε ὀλίγον. ἦσαν γὰρ οἱ

¹⁰ Καὶ ὑποστρέψαντες οἱ ἀπόστολοι διηγήσαντο αὐτῷ ὅσα ἐποίησαν.*

¹³ Ἀκούσας δὲ ὁ Ἰησοῦς· ³¹ Καὶ λέγει αὐτοῖς· δεῦτε ὑμεῖς αὐτοὶ κατ' ἰδίαν εἰς ἔρημον τόπον καὶ ἀναπαύσασθε ὀλίγον. ἦσαν γὰρ οἱ

* Luk 10 17 (140. S. 116): Ἐπέστρεψαν δὲ οἱ ἐβδομήκοντα μετὰ χαρᾶς λέγοντες· κύριε, καὶ τὰ δαιμόνια ὑποτάσσεται ἡμῖν ἐν τῷ ὀνόματι σου.

Matth 14 ⁹ λυπηθεὶς . . . διὰ τοὺς BDΘ 1 13-124-346 700 1424 a] ἐλυπήθη . . . διὰ δὲ τ. **ΣCEWZΔ** . . . min verss. ¹² πτῶμα **ΣBCDαΓ** LΘΣ 1 13-124-346 21 22 33 565 . sy^{sc} bo] σῶμα EFGKWΔ . . . min lat sy^{vg} hl sa | αὐτόν **Σ*** B a ff sa bo] αὐτό Unc^{rel} min.

Mark 6 ²⁵ ἠτήσ. λέγ.] εἶπεν DΔΘ 1-118-209 28 565 a b ff² i q r sy^s vg arm Tat; - W. ²⁶ ἀνακειμ. BC* ? LΔW lat (: : i)] συνακαμ. **ΣAC²DEΘΠ** . . . min. ²⁷ ὁ βασιλεὺς] - DW 1-118-209 28 251 470 565 700 lat sy^s. ²⁹ αὐτόν **ΣW** 4 346 1038 . sa bo] αὐτό ABCDΘ . . . min sy^s.; ³⁰ ἐδίδ. **Σ*** C* 1-209 271 565 579. a b ff² 1 q aur vg sy^s pal] ὅσα ἐδίδ. ABDΔΘ . . . min c sy^{vg} sa bo. ³¹ ὑμεῖς αὐτοὶ (- WΘ 1-209 16 28 565 .) κατ' ἰδίαν] ὑπάγωμεν (+ κατ' ἰδ. a sy^s) D a c ff² i r sy^s.]

ἀνεχώρησεν ἐκεῖθεν ἐν πλοίῳ εἰς ἔρημον τόπον κατ' ἰδίαν· καὶ ἀκούσαντες οἱ ὄχλοι ἠκολούθησαν αὐτῷ περὶ ἀπὸ τῶν πόλεων.

¹⁴ Καὶ ἐξεληθὼν εἶδεν πολὺν ὄχλον καὶ ἐσπλαγχνίσθη ἐπ' αὐτοῖς.*

καὶ ἐθεράπευσεν τοὺς ἀρρώστους αὐτῶν.

¹⁵ Ὀψίας δὲ γενομένης προσῆλθον αὐτῷ οἱ μαθηταὶ λέγοντες· ἔρημός ἐστιν ὁ τόπος καὶ ἡ ὥρα παρελήθεν ἡδῆ· ἀπόλυσον οὖν τοὺς ὄχλους, ἵνα ἀπελθόντες εἰς τὰς κώμας ἀγοράσωσιν ἑαυτοῖς βρώματα.

ἐρχόμενοι καὶ οἱ ὑπάγοντες πολλοί, καὶ οὐδὲ φαγεῖν εὐκαιροῦν. ³² καὶ ἀπῆλθον εἰς ἔρημον τόπον τῷ πλοίῳ κατ' ἰδίαν. ³³ καὶ εἶδον αὐτοὺς ὑπάγοντας καὶ ἐπέγνωσαν αὐτοὺς πολλοί, καὶ περὶ ἅπασαν τῶν πόλεων συνέδραμον ἐκεῖ καὶ προσῆλθον αὐτούς.

³⁴ Καὶ ἐξεληθὼν εἶδεν πολὺν ὄχλον καὶ ἐσπλαγχνίσθη ἐπ' αὐτούς, ὅτι ἦσαν ὡς πρόβατα μὴ ἔχοντα ποιμένα,*

καὶ ἤρξατο διδάσκειν αὐτοὺς πολλά.

³⁵ Καὶ ἤδη ὥρας πολλῆς γενομένης προσελθόντες οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ἔλεγον ὅτι ἔρημός ἐστιν ὁ τόπος, καὶ ἡδῆ ὥρα πολλή· ³⁶ ἀπόλυσον αὐτούς, ἵνα ἀπελθόντες εἰς τοὺς κύκλω ἀγροὺς καὶ κώμας ἀγοράσωσιν ἑαυτοῖς τί φάγωσιν.

καὶ παραλαβὼν αὐτοὺς ὑπεχώρησεν κατ' ἰδίαν εἰς πόλιν καλουμένην Βηθσαιδά.

¹¹ οἱ δὲ ὄχλοι γνόντες ἠκολούθησαν αὐτῷ.

Καὶ ἀποδεξάμενος αὐτοὺς ἐλάλει αὐτοῖς περὶ τῆς βασιλείας τοῦ θεοῦ,

καὶ τοὺς χρειαν ἔχοντας θεραπείας ἴατο.

¹² Ἡ δὲ ἡμέρα ἤρξατο κλίνειν· προσελθόντες δὲ οἱ δώδεκα εἶπον αὐτῷ·

ἀπόλυσον τὸν ὄχλον, ἵνα πορευθέντες εἰς τὰς κύκλω κώμας καὶ ἀγροὺς καταλύσωσιν καὶ εὐρωσιν ἐπισιτισμόν, ὅτι ὧδε ἐν

* Matth 9 36 (58. S. 44): Ἰδὼν δὲ τοὺς ὄχλους ἐσπλαγχνίσθη περὶ αὐτῶν, ὅτι ἦσαν ἐσकुλμένοι καὶ ἐριμμένοι ὡσεὶ πρόβατα μὴ ἔχοντα ποιμένα.

Mt 14 13-21 = Mk 6 31-44 = Lk 9 10-17: Joh 6 1-13 (S. 230).

Matth 14 ¹³ περὶ οἱ N L Z 067 4 157 245 544 lat bo] περὶ B C D W Θ Σ . . min a ff sy^{s c} sa arm aeth Or. ¹⁵ παρελήθεν ἡδῆ NZ 1 Or] ἡδ. παρ. Unc^{rel} min lat; - ἡδῆ sy^{s v g} sa bo arm aeth Or | οὖν NCZ 1 238 399 sa bo Or] - BDLWΘ . . min lat sy^{c v g} arm aeth.

Mark 6 ³² ἀπῆλθ. εἰς ἔρ. τόπ. τῷ πλ. A E G W . . min sy aeth] ἀπ. ἐν (- 33) τῷ (- N 565 700) πλ. εἰς ἔρ. τόπ. NBLA Θ 13-69-124-346 33 579 bo; ἀναβάντες εἰς τὸ πλοῖον ἀπ. εἰς ἔρ. τ. D lat (: : b) sa. ³³ ἐπέγνωσαν] ἔγνωσαν B* D 1-118-209 sa | αὐτούς 2° N A N Σ . . min verss] - B D W Θ 1-118-209 4 28 273 700 827 lat sa; αὐτόν E F G H S V . . min | παρ (παρὸς - L Θ N Σ 13-69-346 485.) ἤλθον αὐτούς (-οῖς Δ Θ) NBLA Θ 13-69-124-346 485 . . vg arm aeth] συνελήθον αὐτοῦ D 28 700 b; ἤλθον ἐκεῖ 1 565 ff²; ἤλθον a sy^s; - W 209 c; προσῆλθ. αὐτ. κ. συνελήθον (συνέδραμον A 4 273) παρὸς αὐτόν A F G K M . . min i q sy^{l l} aeth. ³⁶ γενομ. ND lat] γενομ. Unc^{rel} min | προσελθ. NADΘ min a b i ff² l vg sy^{s l} + αὐτῷ B E F G W J . . min e q verss | ἔλεγον NBLA Θ 33 579 892 . .] λέγονσαν D E F G W . . min; + αὐτῷ D 157 565 700 . a b q sy^s sa aeth Tat. ³⁶ κύκλω] ἔγγιστα D 700 lat.

Luk 9 ¹⁰ πόλ. καλ. Βηθσ. BLX Ξ 33 579 sa bo] κώμην λεγομένην Βηθσ. D; τόπον ἔρημον N* 69 157 sy^c lat (+ qui s. quod est Bethsaida); τόπ. ἔρ. (~ 13-346; - ἔρ. 1-118-131-209 700) πόλειος καλ. Βηθσ. N^b ACFWΔ . . min sy^{h l} arm aeth; κώμ. καλ. Βηθσ. εἰς τόπ. ἔρ. Θ.

16 ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς· οὐ χρειάν εἶπεν αὐτοῖς·
 ἔχουσιν ἀπελθεῖν· δότε αὐτοῖς
 ὑμεῖς φαγεῖν. 17 οἱ δὲ λέγουσιν αὐτῶ·
 οὐκ ἔχομεν ὧδε εἰ μὴ
 πέντε ἄρτους καὶ δύο ἰχθύας.
 18 ὁ δὲ εἶπεν· φέρετέ μοι ὧδε
 αὐτούς. 19 καὶ κελεύσας τοὺς
 ὄχλους ἀνακλιθῆναι ἐπὶ τοῦ
 χόρτου,
 λαβὼν τοὺς πέντε ἄρτους
 καὶ τοὺς δύο ἰχθύας ἀνα-
 βλέψας εἰς τὸν οὐρανὸν εὐλό-
 γησεν καὶ κλάσας
 ἔδωκεν τοῖς μαθηταῖς τοὺς
 ἄρτους, οἱ δὲ μαθηταὶ τοῖς
 ὄχλοις.
 20 καὶ ἔφαγον πάντες καὶ ἔχορ-
 τάσθησαν, καὶ ἦσαν τὸ περισ-
 σεῦον τῶν κλασμάτων δώδεκα
 κοφίνους πλήρεις.
 21 οἱ δὲ ἐσθίοντες ἦσαν
 ἄνδρες ὡσεὶ πεντακισ-
 χίλιοι χωρὶς γυναικῶν καὶ
 παιδίων.
 37 ὁ δὲ ἀποκριθεὶς ἐρήμῳ τόπῳ ἑσμέν. 18 εἶπεν
 δὲ πρὸς αὐτούς·
 δότε αὐτοῖς
 φαγεῖν. οἱ δὲ εἶπαν·
 αὐτῶ· ἀπελθόντες ἀγοράσωμεν
 δηναρίων διακοσίων ἄρτους
 οὐκ εἰσὶν ἡμῖν πλεῖον ἢ
 ἄρτοι πέντε καὶ ἰχθύες δύο,
 38 ὁ δὲ λέγει αὐτοῖς· πόσους
 ἄρτους ἔχετε; ὑπάγετε ἴδετε.
 ἀγοράσωμεν εἰς πάντα τὸν λαὸν
 τοῦτον βρώματα. 14 ἦσαν δὲ
 ὡσεὶ ἄνδρες πεντακισχίλιοι.
 εἶπεν δὲ πρὸς τοὺς μαθητὰς
 αὐτοῦ· κατακλίνατε αὐτούς
 κλισίας ἀνά πενήκοντα.
 15 καὶ ἐποίησαν οὕτως καὶ
 κατέκλιναν ἅπαντας.
 16 λαβὼν δὲ τοὺς πέντε ἄρτους
 καὶ τοὺς δύο ἰχθύας ἀνα-
 βλέψας εἰς τὸν οὐρανὸν εὐλό-
 γησεν αὐτούς καὶ κατέκλασεν
 καὶ ἐδίδου τοῖς μαθηταῖς
 παραθεῖναι τῷ ὄχλῳ.
 17 καὶ ἔφαγον καὶ ἔχορ-
 τάσθησαν πάντες, καὶ ἦρθη
 τὸ περισσεῦσαν αὐτοῖς
 κλασμάτων, κόφινοι δώδεκα.
 (122. 9 18-22. S. 99)

Matth 14 16 ὁ δὲ N* D Z 61 659 1424 . e k sy sa bo arm aeth] + Ἰησοῦς Unc^{rel} min lat. 19 κελεύσας] ἐκέλευσεν N Z 245 1012 ff sa bo Or | λαβὼν] καὶ λαβ. N C* W 067 . 245 472 485 1012 . ff h bo arm; ἔλαβεν D sa.

Mark 6 37 ἀγοράσωμεν] -ομεν L* 1-209 179 700 1071 . a b c ff² q sy^s arm | δώσωμεν N DN 4 13-69-124-346 28 33 565] -ομεν A B L Δ 179 954 . lat sy vg arm; δώμεν W Γ Θ Π Σ . . min. 38 ἄρτους ἔχ.] ἔχ. ἄρτ. B L Δ Θ aeth. 39 ἀνακλῖναι] ἀνακλιθῆναι N B* G Θ Φ 047 1 13-69 28 157 565 1071 Or 43 κλασμάτων] κλάσματα B L Δ 1-209 28 348 579 . | κοφίνων (-ους L W Δ) (: : c f) πληρώματα N B L W Δ 1-209 13-69-346 892] κοφίνους πλήρεις A D K M Π Θ Σ . . min. 44 τ. ἄρτους] - N D W Θ 1-118-209 28 565 700 lat sy^s sa arm.

Luk 9 13 φαγ. ὑμ. B b l] ὑμ. φαγ. Unc (: : B) . min verss | ἄρτοι πέντε N* B 579] πέντε ἄρτ. Unc^{rel} min verss. 14 δὲ 1° N L 1071 a e vg bo] γὰρ Unc^{rel} min verss | ἀνά ὡσεὶ ἀνά N B C D L R E 33 157 579 892 1012 . e sa Or.!

113. (104.) Das Wandeln auf dem See.

Matth 14 22-33

Mark 6 45-52

²² Καὶ ἠνάγκασεν τοὺς μαθητὰς ἐμβῆναι εἰς τὸ πλοῖον καὶ προάγειν αὐτὸν εἰς τὸ πέραν, ἕως οὗ ἀπολύσει τοὺς ὄχλους. ²³ καὶ ἀπολύσας τοὺς ὄχλους ἀνέβη εἰς τὸ ὄρος κατ' ἰδίαν προσεύξασθαι.

Ὀψίας δὲ γενομένης μόνος ἦν ἐκεῖ. ²⁴ τὸ δὲ πλοῖον ἤδη μέσον τῆς θαλάσσης ἦν βασιζόμενον ὑπὸ τῶν κυμάτων· ἦν γὰρ ἐναντίος ὁ ἄνεμος. ²⁵ τετάρτη δὲ φυλακῇ τῆς νυκτὸς ἦλθεν πρὸς αὐτοὺς περιπατῶν ἐπὶ τὴν θάλασσαν.

²⁶ ἰδόντες δὲ αὐτὸν ἐπὶ τῆς θαλάσσης περιπατοῦντα ἐταράχθησαν, λέγοντες ὅτι φάντασμα ἐστίν, καὶ ἀπὸ τοῦ φόβου ἔκροαξαν.

²⁷ εὐθὺς δὲ ἐλάλησεν αὐτοῖς λέγων· θαρσεῖτε, ἐγὼ εἰμι· μὴ φοβεῖσθε.

²⁸ Ἀποκριθεὶς δὲ αὐτῷ ὁ Πέτρος εἶπεν· ἐλθεῖν πρὸς σε ἐπὶ τὰ ὕδατα. ²⁹ ὁ δὲ εἶπεν· ἐλθέ. καὶ καταβὰς ἀπὸ τοῦ πλοίου Πέτρος περιεπάτησεν ἐπὶ τὰ ὕδατα καὶ ἦλθεν πρὸς τὸν Ἰησοῦν. ³⁰ βλέπων δὲ τὸν ἄνεμον ἐφοβήθη καὶ ἀρξάμενος καταποντίζεσθαι ἔκροαξεν λέγων· κύριε, σῶσόν με. ³¹ εὐθέως δὲ ὁ Ἰησοῦς ἐκτείνας τὴν χεῖρα ἐπελάβετο αὐτοῦ καὶ λέγει αὐτῷ· ὀλιγόπιστε, εἰς τί ἐδίστασας

⁴⁵ Καὶ εὐθὺς ἠνάγκασεν τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ ἐμβῆναι εἰς τὸ πλοῖον καὶ προάγειν εἰς τὸ πέραν πρὸς Βηθσαϊδάν, ἕως αὐτὸς ἀπολύει τὸν ὄχλον. ⁴⁶ καὶ ἀποταξάμενος αὐτοῖς ἀπῆλθεν εἰς τὸ ὄρος προσεύξασθαι.

⁴⁷ Καὶ ὀψίας γενομένης ἦν τὸ πλοῖον ἐν μέσῳ τῆς θαλάσσης, καὶ αὐτὸς μόνος ἐπὶ τῆς γῆς. ⁴⁸ καὶ ἰδὼν αὐτοὺς βασιζομένους ἐν τῷ ἐλαύνειν, ἦν γὰρ ὁ ἄνεμος ἐναντίος αὐτοῖς, περὶ τετάρτην φυλακῇ τῆς νυκτὸς ἔρχεται πρὸς αὐτοὺς περιπατῶν ἐπὶ τῆς θαλάσσης. καὶ ἤθελεν παρελθεῖν αὐτούς. ⁴⁹ οἱ δὲ ἰδόντες

αὐτὸν ἐπὶ τῆς θαλάσσης περιπατοῦντα ἔδοξαν ὅτι φάντασμα ἐστίν, καὶ ἀνέκροαξαν. ⁵⁰ πάντες γὰρ αὐτὸν εἶδαν καὶ ἐταράχθησαν. ὁ

δὲ εὐθὺς ἐλάλησεν μετ' αὐτῶν καὶ λέγει αὐτοῖς· θαρσεῖτε, ἐγὼ εἰμι, μὴ φοβεῖσθε.

²⁸ Ἀποκριθεὶς δὲ αὐτῷ ὁ Πέτρος εἶπεν· κύριε, εἰ σὺ εἶ, κέλευσόν με ἐλθεῖν πρὸς σε ἐπὶ τὰ ὕδατα. ²⁹ ὁ δὲ εἶπεν· ἐλθέ. καὶ καταβὰς ἀπὸ τοῦ πλοίου Πέτρος περιεπάτησεν ἐπὶ τὰ ὕδατα καὶ ἦλθεν πρὸς τὸν Ἰησοῦν. ³⁰ βλέπων δὲ τὸν ἄνεμον ἐφοβήθη καὶ ἀρξάμενος καταποντίζεσθαι ἔκροαξεν λέγων· κύριε, σῶσόν με. ³¹ εὐθέως δὲ ὁ Ἰησοῦς ἐκτείνας τὴν χεῖρα ἐπελάβετο αὐτοῦ καὶ λέγει αὐτῷ· ὀλιγόπιστε,

Mt 14 22-33 = Mk 6 45-52; Joh 6 16-21 (S. 230f.).

Matth 14 ²² καὶ ¹⁶ N* C* 892 ff sy^{sc} | + εὐθέως Unc^{rel} min lat sy^{vg} sa bo | μαθητ. | + αὐτοῦ BEFK H X Θ . min it (: ef) sy sa bo aeth | τὸ πλοῖον | πλοῖον B Σ 1-118-209 4 21 28 33 124 565 700 892 bo arm Eus. ²³ ἦδη (= vg) μέσ. τ. θαλ. ἦν | ἦδ. σταδίους πολλοὺς (ἰκανοὺς θ) ἀπὸ τ. γῆς ἀπέγειν B Θ (~ Φ 13-124-346 238 700 sy^c vg sa bo arm: ἦν εἰς μέσον τῆς θαλάσσης D. ²⁶ ἦλθεν N B C^a Θ Σ 084 1 4 33 700 892 . verss Or Eus Chr] ἀπῆλθεν C* D E L A . . min. ²⁶ ἰδ. δὲ αὐτ. N* Θ 700 it sy^s sa | οἱ δὲ μαθ. ἰδ. αὐτ. N^a B D 13-124-346 f; καὶ ἰδ. αὐτ. οἱ μαθ. (- 1 c l vg bo Eus; + αὐτοῦ Σ sy^c) C L W Σ . . min c l vg sy^c vg bo arm Eus. ²⁷ αὐτοῖς N* D 084 892 983 ff sy^c sa bo | pm ὁ Ἰησ. N^a B 280 lat sy^{sc} vg; + ὁ Ἰησ. C L W Θ Σ . . min f q sy^{hl} arm aeth. ²⁸ αὐτ. ὁ Π. εἶπ. | ὁ Π. εἶπ. αὐτ. B 33 (~ αὐτ. εἶπ.) 245 659 1424 . g sy^{vg} bo; - αὐτῷ J 118-209 157 174 273 472 489 . a c l vg aeth. ²⁹ κ. ἦλθ. B C* 21 700 1604 sy^{sc} sa | ἐλθεῖν N^c C^a D E L X A Θ . . min lat sy^{vg}; ἐλθεῖν ἦλθεν αὐτ. N* . ³⁰ ἄνεμ. N B* 33 sa bo | + ἰσχυροῦ Unc^{rel} min verss.

³² καὶ ἀναβάντων αὐτῶν εἰς τὸ πλοῖον ἐκόπασεν ὁ ἄνεμος. ³³ οἱ δὲ ἐν τῷ πλοίῳ προσεκύνησαν αὐτῷ λέγοντες· ἄληθῶς θεοῦ υἱὸς εἶ.

⁵¹ καὶ ἀνέβη πρὸς αὐτοὺς εἰς τὸ πλοῖον, καὶ ἐκόπασεν ὁ ἄνεμος· καὶ λίαν ἐκ περισσοῦ ἐν ἑαυτοῖς ἐξίσταντο. ⁵² οὐ γὰρ συνῆκαν ἐπὶ τοῖς ἄρτοις, ἀλλ' ἦν αὐτῶν ἡ καρδιά πεπωρωμένη.

114. (105.) Rückkehr nach der Landschaft Gennesar.

Matth 14 31-36

Mark 6 53-56

³⁴ Καὶ διαπεράσαντες ἦλθον ἐπὶ τὴν γῆν εἰς Γεννησαρέτ.

³⁵ καὶ ἐπιγνόντες αὐτὸν οἱ ἄνδρες τοῦ τόπου ἐκείνου ἀπέστειλαν εἰς ὅλην τὴν περίχωρον ἐκείνην· καὶ προσήνεγκαν αὐτῷ πάντας τοὺς κακῶς ἔχοντας

³⁶ καὶ παρεκάλουν αὐτόν, ἵνα μόνον ἄφωνται τοῦ κρασπέδου τοῦ ἱματίου αὐτοῦ· καὶ ὅσοι ἤφταντο διεσώθησαν.*

⁵³ Καὶ διαπεράσαντες ἐπὶ τὴν γῆν ἦλθον εἰς Γεννησαρέτ καὶ προσωμιύθησαν. ⁵⁴ καὶ ἐξελθόντων αὐτῶν ἐκ τοῦ πλοίου εὐθὺς ἐπιγνόντες αὐτόν ⁵⁵ περιέδραμον ὅλην τὴν χώραν ἐκείνην καὶ ἤρξαντο ἐπὶ τοῖς κραβάτιοις τοὺς κακῶς ἔχοντας περιφέρειν, ὅπου ἤκουον ὅτι ἐστίν. ⁵⁶ καὶ ὅπου ἐὰν εἰσεπορεύετο εἰς κώμας ἢ εἰς πόλεις ἢ εἰς ἀγρούς, ἐν ταῖς ἀγοραῖς ἐτίθεσαν τοὺς ἀσθενούντας καὶ παρεκάλουν αὐτόν, ἵνα κἄν τοῦ κρασπέδου τοῦ ἱματίου αὐτοῦ ἄφωνται· καὶ ὅσοι ἂν ἤφταντο αὐτοῦ ἐσώζοντο.*

115. (106.) Vom Händewaschen.

Matth 15 1-20

Mark 7 1-23

¹ Τότε προσέρχονται τῷ Ἰησοῦ ἀπὸ Ἱεροσολύμων Φαρισαῖοι καὶ γραμματεῖς λέγοντες·

¹ Καὶ συνάγονται πρὸς αὐτόν οἱ Φαρισαῖοι καὶ τινες τῶν γραμματέων ἐλθόντες ἀπὸ Ἱεροσολύμων. ² καὶ ἰδόντες τινὰς τῶν μαθητῶν αὐτοῦ ὅτι κοιναῖς χερσίν, τοῦτ' ἔστιν ἀνίπτοις, ἐσθί-

* Matth 4 24 (16. S. 22): Καὶ ἀπῆλθεν ἡ ἀκοή αὐτοῦ εἰς ὅλην τὴν Συρίαν· καὶ προσήνεγκαν αὐτῷ πάντας τοὺς κακῶς ἔχοντας ποικίλως νόσοις καὶ βασάνοις συνεχομένους καὶ δαιμονιζομένους καὶ σεληνιαζομένους καὶ παραλυτικούς, καὶ ἐθεράπευσεν αὐτούς.

Mark 3 10 (71. S. 56): Πολλοὺς γὰρ ἐθεράπευσεν, ὥστε ἐπιπίπτειν αὐτῷ, ἵνα αὐτοῦ ἄφωνται, ὅσοι εἶχον μάστιγας.

Vgl. auch 1 32f. (14. S. 20)

Luk 6 18 19 (71. S. 56): ¹⁸ Καὶ οἱ ἐνοχλούμενοι ἀπὸ πνευμάτων ἀκαθάρτων ἐθεραπεύοντο. ¹⁹ καὶ πᾶς ὁ ὄχλος ἐζήτουν ἄπτεσθαι αὐτοῦ, ὅτι δύναμις παρ' αὐτοῦ ἐξήρχετο καὶ ἴατο πάντας.

Vgl. auch 4 40f. (14. S. 20)

Matth 14 ³⁴ ἐπὶ τ. γ. εἰς Γεν. **SB** D W Δ Θ Φ **034** 33 245 1675 | ἐπὶ τ. γ. Γενν. C N Σ 13 124 238 1012 . e sa; εἰς τ. γ. (+ εἰς 892 arm) Γενν. E F G L M X . . min lat bo Or | Γεννησαρέτ] Γεν(ν)ησαρέ D* 700 it (: f q) sy.;

Mark 6 ⁵¹ λίαν] - D²⁷ W 1 28 565 700 b sy^s arm aeth | ἐκ περισσοῦ] περισσοῶς D 1 (ἐκπ.) 565 700; - **SB** L Δ 892 aur sy^s vg bo aeth | ἐν ἑαυτ. ἐξίσταντο **SB** L Δ 1-118-209 (ἐξεπλήσσοντο) 28 e i l vg sa bo | ἐθαύμαζον sy^s; ἐν ἑαυτ. ἐξίστ. κ. ἐθαύμ. (∞) A D X Θ . . min a b f q sy^s vg^{hl} arm aeth. ⁵³ διαπερ. | + ἐκεῖθεν D 45 a b e ff² i q | Γεννησαρέτ] - σάφ D b e ff² r sy^s vg | καὶ προσωμιύθησθ.] - D Θ 1-118-209 28 565 700 a b e ff² i q r sy^s vg arm. ⁵⁶ ἀγοραῖς] πλατείας D 565 700 lat ἤφταντο **SB** D²⁷ L W A Θ 1-209 13-69-124-346 28 33 565 . a ff²] ἤπτιοντο A N X Γ Π . . min b e d f i q vg sy.

ουσιν τοὺς ἄρτους, — ³ οἱ γὰρ Φαρισαῖοι
καὶ πάντες οἱ Ἰουδαῖοι ἐὰν μὴ πυκνὰ
νίψωνται τὰς χεῖρας οὐκ ἐσθίουσιν,
κρατοῦντες τὴν παράδοσιν τῶν πρεσβυ-
τέρων, ⁴ καὶ ἀπὸ ἀγορᾶς ἐὰν μὴ βαπ-
τίσωνται οὐκ ἐσθίουσιν, καὶ ἄλλα πολλὰ
ἐστὶν ἃ παρέλαβον κρατεῖν, βαπτισμοὺς
ποτηρίων καὶ ξεστῶν καὶ χαλκίων —
⁵ καὶ ἐπερωτῶσιν αὐτὸν οἱ Φαρισαῖοι καὶ

² διατί οἱ μαθηταί σου παρα-
βαίνουσιν τὴν παράδοσιν τῶν πρεσ-
βυτέρων; οὐ γὰρ νίπτονται τὰς χεῖρας,
ὅταν ἄρτον ἐσθίωσιν. ³ ὁ δὲ ἀποκρι-
θεὶς εἶπεν αὐτοῖς· διατί καὶ ὑμεῖς παρα-
βαίνετε τὴν ἐντολὴν τοῦ θεοῦ διὰ τὴν
παράδοσιν ὑμῶν; ⁴ ὁ γὰρ θεὸς ἐνετείλατο
λέγων· τίμα τὸν πατέρα καὶ τὴν μητέρα,
καί· ὁ κακολογῶν πατέρα ἢ μητέρα θανάτω
τελευτάτω. ⁵ ὑμεῖς δὲ λέγετε· ὅς ἂν εἴπη
τῷ πατρὶ ἢ τῇ μητρὶ· δῶρον ὃ ἐὰν ἐξ
ἐμοῦ ὠφεληθῆς, ⁶ οὐ μὴ τιμήσει τὸν πα-
τέρα αὐτοῦ ἢ τὴν μητέρα αὐτοῦ. καὶ
ἠκυρώσατε τὸν νόμον τοῦ θεοῦ διὰ τὴν
παράδοσιν ὑμῶν. ⁷ Ὑποκριταί, καλῶς ἐ-
προφήτευσεν περὶ ὑμῶν Ἡσαίας λέγων·

⁶ Ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς· καλῶς ἐπρο-
φήτευσεν Ἡσαίας περὶ ὑμῶν τῶν ὑπο-
κριτῶν, ὡς γέγραπται ὅτι οὗτος ὁ λαὸς
τοῖς χεῖλεσίν με τιμᾷ, ἢ δὲ καρδιά αὐτῶν
πόρρω ἀπέχει ἀπ' ἐμοῦ. ⁷ μάτην δὲ ἐβον-
ταί με διδάσκοντες διδασκαλίας ἐντάλματα
ἀνθρώπων. ⁸ ἀφέντες τὴν ἐντολὴν τοῦ θεοῦ
κρατεῖτε τὴν παράδοσιν τῶν ἀνθρώπων.

vgl. c. 9-11

⁸ ο λαος ουτος
τοῖς χεῖλεσίν με τιμα, ἢ δὲ καρδιά αὐτῶν
πόρρω ἀπέχει ἀπ' ἐμοῦ. ⁹ μάτην δὲ ἐβον-
ταί με διδάσκοντες διδασκαλίας ἐντάλματα
ἀνθρώπων.

⁸ ἀφέντες τὴν ἐντολὴν τοῦ θεοῦ
κρατεῖτε τὴν παράδοσιν τῶν ἀνθρώπων.

Mat 15 4 — Mk 7 17; Ex 20 12. Dt 5 16. Ex 21 17. Lev 20 9. Mt 15 8 9 = Mk 7 6 7; Jes 29 13.

Matth 15 ² χεῖρας; NBΔ 084 1 229 700 892 1424 fg arm Or Chr | αὐτῶν CDEI L W X Θ . . min
verss. ³ ἐντελίλατο λέγ. | εἶπεν NCBDΘ 084 1 124 700 892 lat (: f) sy. ⁶ ἢ τὴν μητ. αὐτοῦ] — NB D
174 544 . a c sy⁶ sa arm | τ. νόμον SC 084 13-124-346 21 399 . | τ. λόγον BDΘ 700 892 a b²e ff ff² sy
sa bo Irm Or; τὴν (- Δ) ἐντολὴν EFG L W Δ Σ . . min e f g l q vg.

Mark 7 ³ περὶ NW f vg sy⁶ m bo aeth go | περιμῆ ABD (-κμῆ) LNΘ . min it arm Or; - Δ sy⁶
sa. ⁴ βαπτίζονται | ἀντίστοιχοι NB 71 179 692 . sa bo | καὶ χαλκίων NB L A 28* 440 bo] - sy⁶; + καὶ
κλίων ADX Γ I Θ Σ . . min lat sy⁶ m bo sa arm aeth Or. ⁶ καὶ I⁹ NB D L Θ 1-209 33 372 565 579
700 . lat (: f) sy⁶ sa bo] ἐπειτα A E W X Γ Π . . min f sy⁶ m arm. ⁹ οὗτ. ὁ λα. | ὁ λα. οὗτ. BD 372 1071
lat | τιμᾷ | ἀραιᾷ D² W a b c. ⁸ ἀφέντες . . ἀνθρώπων NB L W A 1-209 251 579 bo arm] - sy⁶;
+ βαπτισμοῦς· ξεστῶν κ. ποτηρίων κ. ἄλλα (- A sy⁶) παρόμοια τοιαῦτα πολλὰ ποιεῖτε ANX Γ Π . . min f l
vg sy⁶ m bo; pm βαπτ. ξ. κ. ποτ. (~ ποτ. κ. ξ. Θ) κ. ἄλ. παρόμ. ἀ (- Θ 28 330 565 b c) ποι. τοιαῦτ. πολ.
(- Θ 28 565) D Θ 0131 28 330 565 a b e ff² i q r.

vgl. v. 3-c

⁹ Καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς· καλῶς ἀθετεῖτε τὴν ἐντολὴν τοῦ θεοῦ, ἵνα τὴν παράδοσιν ὑμῶν τηρήσητε. ¹⁰ Μωϋσῆς γὰρ εἶπεν· τίμα τὸν πατέρα σου καὶ τὴν μητέρα σου, καὶ ὁ κακολογῶν πατέρα ἢ μητέρα θανάτῳ τελευτᾷ. ¹¹ ὑμεῖς δὲ λέγετε· ἐὰν εἴπῃ ἄνθρωπος τῷ πατρὶ ἢ τῇ μητρὶ· κορβᾶν, ὃ ἐστὶν δῶρον, ὃ ἐὰν ἐξ ἐμοῦ ᾖ, ἠληθῆς, ¹² οὐδέτι ἀφίετε αὐτὸν οὐδὲν ποιῆσαι τῷ πατρὶ ἢ τῇ μητρὶ, ¹³ ἀκυροῦντες τὸν λόγον τοῦ θεοῦ τῇ παραδόσει ὑμῶν ἢ παρεδώκατε· καὶ παρόμοια τοιαῦτα πολλὰ ποιεῖτε.

¹⁰ Καὶ προσκαλεσάμενος τὸν ὄχλον εἶπεν αὐτοῖς· ἀκούετε καὶ συνίετε·

¹¹ οὐ τὸ εἰσερχόμενον εἰς τὸ στόμα κοινοῖ τὸν ἄνθρωπον, ἀλλὰ τὸ ἐκπορευόμενον ἐκ τοῦ στόματος, τοῦτο κοινοῖ τὸν ἄνθρωπον.

¹² Τότε προσελθόντες οἱ μαθηταὶ λέγουσιν αὐτῷ· οἶδας ὅτι οἱ Φαρισαῖοι ἀκούσαντες τὸν λόγον ἐσκandalίσθησαν; ¹³ ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν· πᾶσα φυτεία ἣν οὐκ ἐφύτευσεν ὁ πατὴρ μου ὁ οὐράνιος ἐκριζωθήσεται. ¹⁴ ἄφετε αὐτούς· ὁδηγοὶ εἰσιν τυφλοὶ τυφλῶν· τυφλὸς δὲ τυφλὸν ἐὰν ὀδηγῇ, ἀμφοτέρω εἰς βόθυνον πεσοῦνται.*

¹⁵ Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Πέτρος εἶπεν αὐτῷ· φράσον ἡμῖν τὴν παραβολὴν.

¹⁶ ὁ δὲ εἶπεν· ἀκμὴν καὶ ὑμεῖς ἀσύνετοί ἐστε; ¹⁷ οὐ νοεῖτε ὅτι πᾶν τὸ εἰσπορευόμενον εἰς τὸ στόμα

¹⁴ Καὶ προσκαλεσάμενος πάλιν τὸν ὄχλον ἔλεγεν αὐτοῖς· ἀκούσατέ μου πάντες καὶ σύνετε. ¹⁵ οὐδὲν ἐστὶν ἕξωθεν τοῦ ἀνθρώπου εἰσπορευόμενον εἰς αὐτὸν ὃ δύναιται κοινῶσαι αὐτόν· ἀλλὰ τὰ ἐκ τοῦ ἀνθρώπου ἐκπορευόμενά ἐστιν τὰ κοινοῦντα τὸν ἄνθρωπον. ^[16]

¹⁷ Καὶ ὅτε εἰσῆλθεν εἰς τὸν οἶκον ἀπὸ τοῦ ὄχλου, ἐπηρεῶτων αὐτὸν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ τὴν παραβολὴν. ¹⁸ καὶ λέγει αὐτοῖς· οὕτως καὶ ὑμεῖς ἀσύνετοί ἐστε; οὐ νοεῖτε ὅτι πᾶν τὸ ἕξωθεν εἰσπορευόμενον εἰς τὸν ἄνθρωπον οὐ δύ-

* Luk 6 39 (76. S. 60): Εἶπεν δὲ καὶ παραβολὴν αὐτοῖς· μήτι δύναιται τυφλὸς τυφλὸν ὀδηγεῖν; οὐχὶ ἀμφοτέρω εἰς βόθυνον ἐμπεσοῦνται;

Matth 15 ¹⁴ ὁδ. εἰσ. τυφλοὶ **N*** C E F W Δ Σ . . min q sy^c sa bo Chr] τυφλ. εἰσ. ὁδ. B D L Z Θ 1-118-209 13-124-346 33 700 . lat sy^{vg} | τυφλῶν] - **N** B D sa bo. ¹⁵ παραβ. **N** B Z 1 700 892 sa bo Or] + ταύτην Unc^{rel} min verss. ¹⁷ οὐ B D Z Θ 33 238 565 788 Tat verss] οὕτω **N** C E L W Δ . . min q sy^{hl} bo. Mark 7 ⁹ τηρήσητε (τηρήητε B)] στήσητε Dgr WΘ 1-209 28 565 a b c f ff² i q sy^s vg arm. ¹⁶ - **N** B L Δ * 28 bo] + εἰ τις ἔχει ὅτι ἀκούειν, ἀκούτω (= 4 23) Unc^{rel} min verss. ¹⁷ τὸν οἶκ. **N** Δ 273 440 485 . sy^l sa bo] οἶκ. A B L W Θ . . min; τὴν οἰκίαν D 565 | τ. παραβ. **N** B D L Δ 33 579 892 lat] περὶ τῆς παραβολῆς A X Γ Θ Π . . min sy^{vg} sa arm.

ναται αὐτὸν κοινῶσαι, ¹⁹ ὅτι οὐκ εἰς εἰς πορεύεται αὐτοῦ εἰς τὴν καρδίαν ἀλλ' τὴν κοιλίαν χωρεῖ καὶ εἰς ἀφεδρώνα εἰς τὴν κοιλίαν, καὶ εἰς τὸν ἀφεδρώνα ἐκβάλλεται;

¹⁸ τὰ δὲ ἐκπορευόμενα ἐκ τοῦ στόματος ἐκ τῆς καρδίας ἐξέρχεται, κακείνα κοινοῖ τὸν ἄνθρωπον. ¹⁹ ἐκ γὰρ τῆς καρδίας ἐξέρχονται διαλογισμοὶ πονηροί, φόνοι, μοιχεῖαι, πορνεῖαι, κλοπαί, ψευδομαρτυρίαι, βλασφημίαι.

²⁰ ταῦτά ἐστὶν τὰ κοινοῦντα τὸν ἄνθρωπον· τὸ δὲ ἀνίπτους χερσὶν φαγεῖν οὐ κοινοῖ τὸν ἄνθρωπον.

ναται αὐτὸν κοινῶσαι, ¹⁹ ὅτι οὐκ εἰς εἰς πορεύεται αὐτοῦ εἰς τὴν καρδίαν ἀλλ' τὴν κοιλίαν χωρεῖ καὶ εἰς ἀφεδρώνα εἰς τὴν κοιλίαν, καὶ εἰς τὸν ἀφεδρώνα ἐκπορεύεται, καθαρῶν πάντα τὰ βρώματα; ²⁰ ἔλεγεν δὲ ὅτι τὸ ἐκ τοῦ ἀνθρώπου ἐκπορευόμενον, κακείνο κοινοῖ τὸν ἄνθρωπον. ²¹ ἔσωθεν γὰρ ἐκ τῆς καρδίας τῶν ἀνθρώπων οἱ διαλογισμοὶ οἱ κακοὶ ἐκπορεύονται, πορνεῖαι, κλοπαί, φόνοι, ²² μοιχεῖαι, πλεονεξίαι, πονηροί, δόλος, ἀσέλγεια, ὀφθαλμὸς πονηρός, βλασφημία, ὑπερηφανία, ἀφροσύνη·

²³ πάντα ταῦτα τὰ πονηρὰ ἔσωθεν ἐκπορεύεται καὶ κοινοῖ τὸν ἄνθρωπον.

116. (107.) Die Kanaanitin.

Matth 15 21-28

Mark 7 24-30

²¹ Καὶ ἐξεληθὼν ἐκεῖθεν ὁ Ἰησοῦς ἀνεχώρησεν εἰς τὰ μέρη Τύρου καὶ Σιδῶνος.

²² καὶ ἰδοὺ γυνὴ Χαναναία ἀπὸ τῶν ὀρίων ἐκείνων ἐξεληθοῦσα ἔκραξεν λέγουσα· ἐλέησόν με, κύριε υἱὸς Δαυεὶδ· ἡ θυγάτηρ μου κακῶς δαμονίζεται. ²³ ὁ δὲ οὐκ ἀπεκρίθη αὐτῇ λόγον. καὶ προσελθόντες οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ἠρώτουσαν αὐτὸν λέγοντες· ἀπόλυσον αὐτήν, ὅτι κράζει ὀπισθεν ἡμῶν. ²⁴ ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν· οὐκ ἀπεστάλην εἰ μὴ εἰς τὰ πρόβατα τὰ ἀπολωλότα οἴκου Ἰσραὴλ. ²⁵ ἡ δὲ ἐλθοῦσα προσεκύνη αὐτῷ

λέγουσα· κύριε, βοήθει μοι.

²⁴ Ἐκεῖθεν δὲ ἀναστὰς ἀπῆλθεν εἰς τὰ ὄρια Τύρου. καὶ εἰσελθὼν εἰς οἰκίαν οὐδὲνα ἠθέλησεν γινῶναι, καὶ οὐκ ἠδυνάσθη λαθεῖν. ²⁵ ἀλλὰ εὐθὺς ἀκούσασα γυνὴ περὶ αὐτοῦ,

ἧς εἶχεν τὸ θυγάτριον αὐτῆς πνεῦμα ἀκάθαρτον,

εἰσελθοῦσα προσέπεσεν πρὸς τοὺς πόδας αὐτοῦ· ²⁶ ἡ δὲ γυνὴ ἦν Ἑλληνίς, Συροφονικίσσα τῷ γένει· καὶ ἠρώτα αὐτὸν, ἵνα τὸ δαι-

Matth 15 ²¹ ἔξαθεν S* Z 13-121-346 812 lat Or] -τε S* B D O Θ Σ 1 245 700 1012 1241 . e f k q; ἐκρωσασα C E G K L W X A . . min. ²² ἠρώτουσαν S B C D X 213] -των E G K L A Θ . . min; ἦσαν 22 349 517 660 1421.

Mark 7 ²⁴ ἀμύδα.] ὄριον D | ἐκπορεύεται ἐκβάλλεται S Φ 047 16 348 472 . sy^s Tat; ἐξέρχεται D arm | καθαρῶν S A B L W A Θ . min sa Or] καθαρῶν K M U V Γ Π . . min; (καὶ) καθαρῶν D^{sr} i r arm. ²⁴ ὄρια S B D L W A Θ . 1-209 13-69-124-346 565 579 700 892] μέρη AN X Γ Π . . min Τύρον D L W A Θ 28 565 a b H² i n sy^s Or] + καὶ Σιδῶνος S A B N . . min verss | ἠθέλησεν S A 13-69-124-346 440 472 565 lat sa aeth Or] ἠθέλησεν Unc^{rel} min e q bo sy^s arm | ἠδυνάσθη S B 399] -ἠθη Unc^{rel} min. ²⁵ αὐτῆς] - S D W A Θ 1 13-69-346 28 565 . lat | εἰσελθ. S L A 579 lat bo] ἐλθ. A B D^{sr} N W X Θ . . min a q sa. ²⁶ Συροφονικίσσα S A K H L A Θ . min] Σύρα Φονικίσσα B E X Y Σ . . min; Συροφονικίσσα U W 372 a q.

26 ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν·

οὐκ ἔξεστιν λαβεῖν τὸν ἄρτον τῶν τέκνων καὶ βαλεῖν τοῖς κυναρίοις. 27 ἢ δὲ εἶπεν· ναί, κύριε· καὶ γὰρ τὰ κυνάρια ἐσθίει ἀπὸ τῶν ψυχίων τῶν πιπτόντων ἀπὸ τῆς τραπέζης τῶν κυρίων αὐτῶν. 28 τότε ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτῇ· ὦ γύναι, μεγάλη σου ἡ πίστις· γενηθήτω σοι ὡς θέλεις.

καὶ ἰάθη ἡ θυγάτηρ αὐτῆς ἀπὸ τῆς ὥρας ἐκεῖνης.

μόνιον ἐκβάλλη ἐκ τῆς θυγατρὸς αὐτῆς.

27 καὶ ἔλεγεν αὐτῇ· ἄφες πρώτον χορηγεῖν τασθῆναι τὰ τέκνα· οὐ γὰρ ἐστὶν καλὸν λαβεῖν τὸν ἄρτον τῶν τέκνων καὶ τοῖς κυναρίοις βαλεῖν. 28 ἢ δὲ ἀπεκρίθη καὶ λέγει αὐτῷ· ναί, κύριε· καὶ τὰ κυνάρια ὑποκάτω τῆς τραπέζης ἐσθίουσιν ἀπὸ τῶν ψυχίων τῶν παιδίων.

29 καὶ εἶπεν αὐτῇ· διὰ τοῦτον τὸν λόγον ὑπάγε, ἐξελέλυθεν ἐκ τῆς θυγατρὸς σου τὸ δαιμόνιον. 30 καὶ ἀπελθοῦσα εἰς τὸν οἶκον αὐτῆς εὔρεν τὸ παιδίον βεβημένον ἐπὶ τὴν κλίνην καὶ τὸ δαιμόνιον ἐξεληλυθός.

117. (108. 109.) Heilung vieler Kranken (Matth), — eines Taubstummten (Mark).

Matth 15 29-31

Mark 7 31-37

29 Καὶ μεταβάς ἐκεῖθεν ὁ Ἰησοῦς ἦλθεν παρὰ τὴν θάλασσαν τῆς Γαλιλαίας καὶ ἀναβάς εἰς τὸ ὄρος ἐκάθητο ἐκεῖ. 30 καὶ προσῆλθον αὐτῷ ὄχλοι πολλοὶ ἔχοντες μεθ' ἑαυτῶν χωλοὺς τυφλοὺς κωφοὺς κυλλοὺς καὶ ἐτέρους πολλοὺς, καὶ ἔριψαν αὐτοὺς παρὰ τοὺς πόδας αὐτοῦ· καὶ ἐθεράπευσεν αὐτούς,

31 Καὶ πάλιν ἐξελθὼν ἐκ τῶν ὄριων Τύρον ἦλθεν διὰ Σιδῶνος εἰς τὴν θάλασσαν τῆς Γαλιλαίας ἀνὰ μέσον τῶν ὄριων Δεκαπόλεως. 32 καὶ φέρουσιν αὐτῷ κωφὸν καὶ μογιάλον, καὶ παρακαλοῦσιν αὐτόν, ἵνα ἐπιθῇ αὐτῷ τὴν χεῖρα. 33 καὶ ἀπολαβόμενος αὐτόν ἀπὸ τοῦ ὄχλου κατ' ἰδίαν ἔβαλεν τοὺς δακτύλους εἰς τὰ ὄτια αὐτοῦ καὶ πύσας ἤψατο τῆς γλώσσης αὐτοῦ, 34 καὶ ἀναβλέψας εἰς τὸν οὐρανὸν ἐστὲναξεν καὶ λέγει αὐτῷ· ἐφφαθά, ὃ ἐστὶν διανοίχθητι. 35 καὶ ἠροίγησαν αὐτοῦ αἱ ἀκοαί, καὶ εὐθὺς ἐλύθη ὁ δεσμὸς τῆς γλώσσης αὐτοῦ, καὶ ἐλάλει ὀρθῶς. 36 καὶ διεστείλατο αὐτοῖς, ἵνα μηδεὶν λέγωσιν ὅσον δὲ αὐτοῖς διεστέλλετο, αὐτοὶ

Matth 15 26 ἔξεστιν D a b c f f f² g sy^c Bas Amb Hil] ἐστὶν καλὸν NB C Θ . . min e f k l q vg sy^{vg} sa bo arm aeth Or. 27 γάο] - B e r sy Tat. 30 χωλ. τυφλ. κωφ. κυλλ. E G P U X Θ . . f sa bo sy^c vg arm | χ. τ. κυλλ. κωφ. (- l) N* 713 1295 1604 a b ff² 1 sy^s; χ. κωφ. τ. κυλλ. C K Π . min; χ. κυλλ. τ. κωφ. (- D min) B D min; κωφ. χ. τ. (τυφλ. χωλ. e k vg^c) κυλλ. (- e k) L M W Δ Σ min e k q vg sy^{pal}.

Mark 7 28 γαί] - D W Θ 13-69 565 700 b c ff² i sy^s arm | καὶ NB H W Δ Θ 13-69 28 33 579 verss | ἀλλὰ καὶ D b c ff² i r; καὶ γάρ A L N X . . min a f n q vg sy^{hl}. 31 ἐκ (ἀπὸ Θ) τ. ὄρ. Τύρ. ἡλθ. δ. Σιδ. εἰς NB D L Θ 33 565 700 lat bo sy^{pal}] ἐκ (ἀπὸ 0131) τ. ὄρ. Τύρ. κ. Σιδ. ἡλθ. εἰς A N W X 0131 . . min q sy sa arm. 33 τοὺς (- W) δακτ. N L W 892 c i] + αὐτοῦ A B D Θ . . min verss. 35 ἠροίγησαν NB D L (-χθ-) Δ 0131 33 a b ff² i q bo] εὐθὺς (-έως) ἠροίγ. (διηροίχθ.) A E F G W (διηρ.) Θ . . min e f l verss | εὐθὺς N L (-έως) Δ sy^{pal}] - Unc^{rel} . min lat sy sa bo.

³¹ ὥστε μᾶλλον περισσότερον ἐκήρυσσον. ³⁷ καὶ τὸν ὄχλον θανατάσαι βλέποντας κωφοὺς ὑπερπερισσῶς ἐξεπλήσσοντο λέγοντες· καλαλοῦντας, κελλοὺς ὑγιεῖς καὶ χωλοὺς λῶς πάντα πεποίηκεν, καὶ τοὺς κωφοὺς περιπατοῦντας καὶ τυφλοὺς βλέποντας· ποιεῖ ἀκούειν καὶ ἀλάλους λαλεῖν. καὶ ἐδόξαζον τὸν θεὸν Ἰσραήλ.

118. (110.) Die Speisung der Viertausend.

(Vgl. 112. Matth 14 13-21 = Mark 6 30-44 = Luk 9 10-17. S. 87f.)

Matth 15 32-39

Mark 8 1-10

³² Ὁ δὲ Ἰησοῦς προσκαλεσάμενος τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ εἶπεν· σπλαγχνίζομαι ἐπὶ τὸν ὄχλον, ὅτι ἤδη ἡμέραι τρεῖς προσμένουσίν μοι καὶ οὐκ ἔχουσιν τί φάγωσιν· καὶ ἀπολύσαι αὐτοὺς νήσις οὐ θέλω, μήποτε ἐκλυθῶσιν ἐν τῇ ὁδῷ·

³³ καὶ λέγουσιν αὐτῷ οἱ μαθηταί· πόθεν ἡμῖν ἐν ἐρημίᾳ ἄρτοι τοσοῦτοι ὥστε χορτάσαι ὄχλον τοσοῦτον; ³⁴ καὶ λέγει αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς· πόσους ἄρτους ἔχετε; οἱ δὲ εἶπον· ἑπτὰ, καὶ ὀλίγα ἰχθύδια. ³⁵ καὶ παραγγέλλας τῷ ὄχλῳ ἀναπεσεῖν ἐπὶ τὴν γῆν, ³⁶ ἔλαβεν τοὺς ἑπτὰ ἄρτους καὶ τοὺς ἰχθύδας καὶ εὐχαριστήσας ἔκλασεν καὶ ἐδίδου τοῖς μαθηταῖς, οἱ δὲ μαθηταὶ τοῖς ὄχλοις.

³⁷ καὶ ἔφαγον πάντες καὶ ἐχορτάσθησαν, καὶ τὸ περισσεῦον τῶν κλασμάτων ἦραν ἑπτὰ σφυρίδας πλήρεις.

¹ Ἐν ἐκείναις ταῖς ἡμέραις πάλιν πολλοῦ ὄχλου ὄντος καὶ μὴ ἐχόντων τί φάγωσιν, προσκαλεσάμενος τοὺς μαθητὰς λέγει αὐτοῖς· ² σπλαγχνίζομαι ἐπὶ τὸν ὄχλον, ὅτι ἤδη ἡμέραι τρεῖς προσμένουσίν μοι καὶ οὐκ ἔχουσιν τί φάγωσιν. ³ καὶ ἐὰν ἀπολύσω αὐτοὺς νήσις εἰς οἶκον αὐτῶν, ἐκλυθῆσονται ἐν τῇ ὁδῷ· καὶ τινες αὐτῶν ἀπὸ μακρόθεν ἦκασιν. ⁴ καὶ ἀπεκρίθησαν αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ὅτι πόθεν τούτους δυνήσεται τις ὧδε χορτάσαι ἄρτων ἐπ' ἐρημίας; ⁵ καὶ ἠρώτα αὐτούς· πόσους ἔχετε ἄρτους; οἱ δὲ εἶπαν· ἑπτὰ.

⁶ καὶ παραγγέλλει τῷ ὄχλῳ ἀναπεσεῖν ἐπὶ τῆς γῆς· καὶ λαβὼν τοὺς ἑπτὰ ἄρτους εὐχαριστήσας ἔκλασεν καὶ ἐδίδου τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ ἵνα παρατιθῶσιν· καὶ παρέθηκεν τῷ ὄχλῳ. ⁷ καὶ εἶχαν ἰχθύδια ὀλίγα καὶ εὐλογήσας αὐτὰ παρέθηκεν. ⁸ καὶ ἔφαγον καὶ ἐχορτάσθησαν, καὶ ἦραν περισσεύματα κλασμάτων ἑπτὰ σφυρίδας.

Matth 15 ³¹ τὸν ὄχλον **SCDU.169** 1 13-124-346 157 713 sa bo^{co}dd arm | τοὺς ὄχλους **B E F G L X Σ . .** min verss | *καλοῦντας* | ἀκούοντας **B Φ 59** 115 238 1604 , e aeth | *κελλοὺς ὑγιεῖς* | - **Σ*** 1-118 700 892 it 1 : : f q ; vg sy⁸ bo aeth | *ἐδόξαζον* **Σ L M** min lat sy⁸ bo arm Or | -ασαν **B C D W Θ . .** min sy⁸ sa aeth.

Mark 7 ³⁷ καὶ τοὺς ὄχλους κ. τ. **B bo.** ⁸ τ. μαθητ. | + αὐτοῦ **ABWX Θ . .** min sy⁸ vg sa arm aeth. ² ἡμέραι τρεῖς . . . αὐτῶν **B 892** ; -ας τρεῖς **A 1-118-209** 13-69-346. ³ ἤρασαν | τίσιν **B L f 892** bo^{co}dd. ⁷ εὐλ. αὐτὰ **Σ B C L Θ 6** 10 116 . sa bo sy⁸ vg aeth | ~ αὐτ. εὐλ. **M N W Σ Φ 0131** 1-209 21 28 565 ; ταῦτα εὐλ. **A F K Π 827** 872 lat : : q ; arm : εὐλ. (- αὐτὰ) **D (εὐχαριστήσας)** **E G H . .** min sy⁸ Tat | παρέθηκεν **Σ*** | εἶπεν καὶ ταῦτα παρ. **B L f Φ 33** 372 700 . ; εἶπ. παρ. κ. (- 69 157) αὐτὰ (ταῦτα) **A E F K M X . .** min ; εἶπεν παρήθε κ. ταῦτα **C 33** 579 (κ. αὐτὰ παρὰ θ.) ; καὶ αὐτοὺς ἐβίβλ. παρ. **D arm** ; εἶπεν παρὰ θ. **N W Θ Σ 0131** . 1-209 28 124 565 . . lat sy⁸ ; παρατιθῆναι **B D L M * A 33** 372 700 sy⁸ vg (+ αὐτοῖς) sa bo ; παρατιθῆναι **A Φ 124** (θλίβει) 173 lat ; παρατιθῆναι **E F H K Γ Θ 0131** . . min ; παρατιθῆναι (αὐτοῖς) **S U V W X Σ . .** min. ⁸ καὶ ἔφ. **Σ B C L W . 169** 1-118-209 28 33 124 565 verss | ἔφ. δέ **A N X Y Π f . .** min sy⁸ sa.

³⁸οἱ δὲ ἐσθίοντες ἦσαν τετρακισχίλιοι ἄνδρες
χωρὶς παιδιῶν καὶ γυναικῶν. ³⁹καὶ ἀπολύ-
σας τοὺς ὄχλους ἐνέβη εἰς τὸ
πλοῖον καὶ ἦλθεν
εἰς τὰ ὄρια Μαγαδάν.

⁹ ἦσαν δὲ ὡς τετρακισχίλιοι·
καὶ ἀπέλυ-
σεν αὐτούς. ¹⁰ καὶ εὐθὺς ἐμβὰς εἰς τὸ
πλοῖον μετὰ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ ἦλθεν
εἰς τὰ μέρη Δαλμανουθά.

119. (111.) Die Zeichenforderung der Pharisäer.

Matth 16 1-4

¹ Καὶ προσελθόντες
οἱ Φαρισαῖοι καὶ Σαδ-
δουκαῖοι πειράζοντες
ἐπηρώτων αὐτὸν ση-
μεῖον ἐκ τοῦ οὐρα-
νοῦ ἐπιδειξάμενοι.
² ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν
αὐτοῖς· [ὄψίας γενο-
μένης λέγετε· εὐδία,
πυρράζει γὰρ ὁ οὐρα-
νός· ³ καὶ πρωτὶ σή-
μερον χειμῶν, πυρρά-
ζει γὰρ στυγιάζων ὁ
οὐρανός. τὸ μὲν πρόσ-
ωπον τοῦ οὐρανοῦ
γινώσκετε διακρίνειν,
τὰ δὲ σημεῖα τῶν
καιρῶν οὐ δύνασθε;]

⁴ γενεὰ πονηρὰ καὶ
μοιχαλὶς σημεῖον ἐπι-
ζητεῖ, καὶ σημεῖον οὐ

Matth 12 38-39 (87.
S. 68): ³⁸ Τότε ἀπεκρί-
θησαν αὐτῷ τινες τῶν
γραμματέων καὶ Φαρι-
σαίων λέγοντες· δι-
δάσκαλε, θέλομεν ἀπὸ
σοῦ σημεῖον ἰδεῖν. ³⁹ ὁ
δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν
αὐτοῖς·

γενεὰ πονηρὰ καὶ
μοιχαλὶς σημεῖον ἐπι-
ζητεῖ, καὶ σημεῖον οὐ

Mark 8 11-13

¹¹ Καὶ ἐξῆλθον οἱ
Φαρισαῖοι καὶ ἤρξαντο
συνζητεῖν αὐτῷ, ζη-
τοῦντες παρ' αὐτοῦ
σημεῖον ἀπὸ τοῦ οὐρα-
νοῦ πειράζοντες αὐ-
τόν. ¹² καὶ ἀναστε-
νάξας τῷ πνεύματι
αὐτοῦ λέγει·

τί ἢ γενεὰ
αὕτη ζητεῖ σημεῖον;
ἀμὴν λέγω ὑμῖν εἰ

Luk 11 29 (152.
S. 122): Τῶν δὲ ὄχλων
ἐπαθροισμένων ἤρξα-
το λέγειν·

11 16 (149. S. 121):
Ἐτεροὶ δὲ πειράζοντες
σημεῖον ἐξ οὐρανοῦ
ἐζήτουν παρ' αὐτοῦ.

12 54-56 (160. S. 131):
⁵⁴ Ἐλεγεν δὲ καὶ τοῖς
ὄχλοις· ὅταν ἴδητε νε-
φέλην ἀνατέλλουσαν
ἐπὶ δυσιμῶν, εὐθέως
λέγετε ὅτι ὄμβρος ἐρ-
χεται, καὶ γίνεται οὕ-
τως· ⁵⁵ καὶ ὅταν νότον
πνέοντα, λέγετε ὅτι
καύσων ἔσται, καὶ γί-
νεται. ⁵⁶ ὑποκριταί, τὸ
πρόσωπον τῆς γῆς καὶ
τοῦ οὐρανοῦ οἴδατε
δοκιμάζειν, τὸν δὲ
καιρὸν τοῦτον πῶς οὐ
δοκιμάζετε;

11 29 ἢ γενεὰ αὕτη
γενεὰ πονηρὰ ἐστίν·
σημεῖον ζητεῖ, καὶ ση-

Mt 16 4 (12 39) = Lk 11 29: Jon 3 4.

Mt 16 1 (12 38) = Mk 8 11: Joh 6 30 (S. 231).

Matth 15 ³⁸ ἦσαν + ὡς (ὡσεὶ) BΘ 1-209 13-124-346 22 33 157 ff* sy^{h1} arm | παιδ. κ. γυν. NDΘ 1
124 lat sy^c bo sa aeth | ~ Unc^{rel} min f sy^s vg^{h1} arm. ³⁹ Μαγαδάν NB D 1365 lat sv sa | Μαγαδάλ(ν)
CLMNΔΘ . . min q sy^{h1} bo arm aeth. 16 1 οἱ] - 1 33 124 565 . Or | ἐπηρώτων NΘ 1 13-3 16-7 13
348 505 . bo arm Or | - γινωσκ. Unc^{rel} min verss | 2-3] - NBVXYΓ 047 13-124 157 472 . . sy^{sc} arm
sa bo codd Or. ⁴ καὶ μοιχ.] - D 4 a e ff ff² g | σημ. ἐπιζ. (αἰτεῖ B) ζητεῖ σημ. Dst* b ce sa.

Mark 8 ἦσαν δὲ NB LΔ 33 517 579 1424 bo] + οἱ φαρισαῖοι ACDNWΓΘ . . min lat sy sa.
¹⁰ εὐθὺς (-εως) - D 565 b e kir sv^s Tat | ἐμβὰς + αὐτός B 372; (αὐτός D) ἀνέβη Dst Θ 535
(ἐν-) a f q sy^{ve} Tat τὸ πλ.] πλ. LW 1-209 28 33 69-124 229 248 472 544 700. ¹² ὑμῖν] - B L.

δοθήσεται αὐτῇ εἰ μὴ
τὸ σημεῖον Ἰωαῆ. καὶ
καταλιπὼν αὐτοὺς
ἀπῆλθεν.

δοθήσεται αὐτῇ εἰ μὴ
τὸ σημεῖον Ἰωαῆ τοῦ
προφήτου.

δοθήσεται τῇ γενεᾷ
ταύτῃ σημεῖον. ¹³καὶ
ἀφείς αὐτοὺς πάλιν
ἐμβὰς ἀπῆλθεν εἰς τὸ
πέραν.

μείον οὐ δοθήσεται αὐ-
τῇ εἰ μὴ τὸ σημεῖον
Ἰωαῆ.

120. (112.) Gespräch vom Sauerteig.

Matth 16 5-12

Mark 8 14-21

12 1 (154. S. 126):

⁵ Καὶ ἐλθόντες οἱ μαθηταὶ
εἰς τὸ πέραν ἐπελάθοντο ἄρ-
τους λαβεῖν.

⁶ ὁ δὲ Ἰησοῦς
εἶπεν αὐτοῖς· ὁρᾶτε καὶ προσ-
έχετε ἀπὸ τῆς ζύμης τῶν
Φαρισαίων καὶ Σαδδουκαίων.

⁷ οἱ δὲ διελογίζοντο ἐν ἑαυτοῖς λέγοντες
ὅτι ἄρτους οὐκ ἐλάβομεν.
⁸ γνοὺς δὲ
ὁ Ἰησοῦς εἶπεν· τί διαλογίζεσθε ἐν
ἑαυτοῖς, ὀλιγόπιστοι, ὅτι ἄρτους οὐκ
ἐλάβετε; ⁹ οὐπω νοεῖτε

οὐδὲ μνη-
μονεύετε τὸν πέντε ἄρτους
τῶν πεντακισχιλίων καὶ πόσους
κοφίνους ἐλάβετε;

¹⁰ οὐδὲ τοὺς
ἐπτὰ ἄρτους τῶν τετρακισχιλίων καὶ
πόσας σπυρίδας ἐλάβετε;

¹¹ πῶς οὐ νοεῖτε ὅτι οὐ περὶ ἄρτων εἶπον

¹⁴ Καὶ ἐπελάθοντο λαβεῖν
ἄρτους, καὶ εἰ μὴ ἓνα ἄρτον
οὐκ εἶχον μεθ' ἑαυτῶν ἐν τῷ
πλοίῳ. ¹⁵ καὶ διεστέλλετο αὐ-
τοῖς λέγων· ὁρᾶτε, βλέπετε
ἀπὸ τῆς ζύμης τῶν Φαρι-
σαίων καὶ τῆς ζύμης Ἡρώδου.

¹⁶ καὶ διελογίζοντο πρὸς ἀλλήλους ὅτι
ἄρτους οὐκ ἔχομεν. ¹⁷ καὶ γνοὺς λέγει
αὐτοῖς· τί διαλογίζεσθε

ὅτι ἄρτους οὐκ
ἔχετε; οὐπω νοεῖτε οὐδὲ συνίετε; πεπω-
ρωμένην ἔχετε τὴν καρδίαν ὑμῶν;
¹⁸ ὀφθαλμοὺς ἔχοντες οὐ βλέπετε, καὶ
οὐ μνη-
μονεύετε· ¹⁹ ὅτε τοὺς πέντε ἄρτους ἔκλα-
σα εἰς τοὺς πεντακισχιλίους, καὶ πόσους
κοφίνους κλασμάτων πλήρεις ἦρατε; λέ-
γουσιν αὐτῷ· δώδεκα. ²⁰ ὅτε καὶ τοὺς
ἐπτὰ εἰς τοὺς τετρακισχιλίους,
πόσων σπυρίδων πληρώματα κλασμάτων
ἦρατε; καὶ λέγουσιν· ἐπτὰ. ²¹ καὶ ἔλεγεν

αὐτοῖς· οὐπω συνίετε;

Mk 8 18; Jer 5 21 Ez 12 2.

Matth 16 ⁵ ἄρτ. λαβ.] λαβ. ἄρτ. B K H 16 265 349 489 659 892 . c. min f sy | ἔχετε N B D Θ 13-124-346 700 892 1241 . lat (:; f) bo arm.

Mark 8 ¹⁵ ὁρᾶτε] - D Θ 1-118-209 2 565 . a b ff² i k q r sy^s arm. ¹⁶ ἔχομεν] ἔχουσιν BW 1-209 28 565 700 c k sa bo; εἶχαν D a b i q r. ¹⁷ γνοὺς N^c B Δ* 892 i bo | + ὁ Ἰησ. Unc^{rel} min lat sy πεπ. ἔχ. τ. κ. ὑμ.] πεπ. ἴνη ἐστ. ἦ. κ. ὑμ. (obtusa sunt corda vestra b c ff² i) D Θ (ὕμ. ἦ κ.) 565 a b c ff² i q sy^s sa bo ¹⁹ καὶ N^c D M A Θ 1-209 213 544 579 . . f l sy^s sa arm aeth] - A B L W Σ . . min a b ff² k q vg sy^{vg} h^l bo. ²⁰ ὅτε καὶ N^c A l vg | ὅτε B L 565 579 1241 1424 . k; ὅτε δὲ A D W X Θ . . min a ff² i q sa arm aeth; ὅτε δὲ καὶ C N 372 f Tat | καὶ (- k sy^s vg) λέγ. N 33 k sy^s vg | + αὐτῷ B C L Δ 115 517 579 . l vg sa (- καὶ) bo aeth; οἱ δὲ εἶπον (- αὐ) A D W X Θ . . min (a b q; qui (at illi) dixerunt); καὶ (- Δ l) εἶπον A c ff² i l arm. ²¹ οὐπω N C L K Δ 1-118-209 127 565 . . k | πῶς (οὐν) οὐπω A D W X NW Θ . min a f sy sa; πῶς οὐ B E F G H S . min b d q bo arm | συνίετε] νοεῖτε BD² 372 1207 1375 1555 . sa; αννοεῖτε D* .

ὑμῖν; προσέχετε δὲ ἀπὸ τῆς ζύμης τῶν Φαρισαίων καὶ Σαδδουκαίων. ¹² τότε συνῆκαν ὅτι οὐκ εἶπεν προσέχειν ἀπὸ τῆς ζύμης τῶν Φαρισαίων καὶ Σαδδουκαίων, ἀλλὰ ἀπὸ τῆς διδαχῆς τῶν Φαρισαίων καὶ Σαδδουκαίων.

121. (113.) Der Blinde von Bethsaida, Mark 8 22-26

²² Καὶ ἔρχονται εἰς Βηθσαϊδάν. καὶ φέρουσιν αὐτῷ τυφλὸν καὶ παρακαλοῦσιν αὐτόν, ἵνα αὐτοῦ ἄψηται. ²³ καὶ ἐπιλαβόμενος τῆς χειρὸς τοῦ τυφλοῦ ἐξήνεγκεν αὐτόν ἔξω τῆς κόμης καὶ πτύσας εἰς τὰ ὄμματα αὐτοῦ, ἐπιθεῖς τὰς χεῖρας αὐτῷ, ἐπηρώτα αὐτόν εἴ τι βλέπει. ²⁴ καὶ ἀναβλέψας ἔλεγεν· βλέπω τοὺς ἀνθρώπους, ὅτι ὡς δένδρα ὁρῶ περιπατοῦντας. ²⁵ εἶτα πάλιν ἐπέθηκεν τὰς χεῖρας ἐπὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ, καὶ διέβλεπεν καὶ ἀπεκατέστη καὶ ἐνόησεν δηλονότι πάντα. ²⁶ καὶ ἀπέστειλεν αὐτόν εἰς οἶκον αὐτοῦ λέγων· μὴ εἰς τὴν κόμην εισέλθῃς.

122. (114.) Petrusbekenntnis und erste Leidensverkündigung.

Matth 16 13-23

Mark 8 27-33

Luk 9 18-22

¹³ Ἐλθὼν δὲ ὁ Ἰησοῦς ²⁷ Καὶ ἐξῆλθεν ὁ Ἰησοῦς (112. 9 10-17. S. 89)
 εἰς καὶ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ εἰς ¹⁸ Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ εἶναι
 τὰ μέρη Καισαρίας τῆς τὰς κόμης Καισαρίας τῆς αὐτὸν προσευχόμενον κατὰ
 Φιλίππου τῆς Φιλίππου· καὶ ἐν τῇ ὁδῷ μόνας συνῆσαν αὐτῷ οἱ μα-
 ῆρώτα τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ ἐπηρώτα τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ θηταί, καὶ ἐπηρώτησεν αὐτοὺς
 λέγων· τίνα λέγουσιν οἱ ἄν- λέγων αὐτοῖς· τίνα με λέγου- λέγων· τίνα με οἱ ὄχλοι λέ-
 θρωποι εἶναι τὸν υἱὸν τοῦ ἄν- σιν οἱ ἄνθρωποι εἶναι; ²⁸ οἱ γουσιν εἶναι; ¹⁹ οἱ δὲ ἀπο-
 θρώπου; ¹⁴ οἱ δὲ εἶπαν· οἱ μὲν δὲ εἶπαν αὐτῷ λέγοντες ὅτι κριθέντες εἶπαν· Ἰωάννην
 Ἰωάννην τὸν βαπτιστήν, Ἰωάννην τὸν βαπτιστήν, καὶ τὸν βαπτιστήν, ἄλλοι δὲ
 ἄλλοι δὲ Ἡλείαν, ἕτεροι δὲ Ἰε- ἄλλοι Ἡλείαν, ἄλλοι δὲ ὅτι Ἡλείαν, ἄλλοι δὲ ὅτι προφή-
 ρεμίαν ἢ ἓνα τῶν προφητῶν. εἰς τῶν προφητῶν. ²⁹ καὶ τῆς τις τῶν ἀρχαίων ἀνέστη.

Mk 8 22-26 : Joh 9 1-7 (S. 231).

Matth 16 ¹² τ. Φαρ. κ. Σαδδ. 1^ο N* 33 (- κ. Σαδ.) 34^ο ff sy^c] τῶν ἄστων N^c BL 157 713 1295 .
 g l vg sa bo aeth; τοῦ ἄστων C E F G K M I I W Δ Σ . min cf q . sy^{vg} hl aeth. - D^o 124* 565 a b ff² sy^s
 arm. ¹³ τίνα NB 700 1515 1582 . c vg sa bo aeth] + με (λέγ. με CW .) Unc^{rel} min it sy

Mark 8 ²² Βηθσα. Βηθανίαν D 2^ο 2* 566 it go. ²³ βλέπει N A L N W (- τ) Σ . . min verss]
 βλέπει B C D^{ae} J Θ 372 565 579 (sa bo sy^s - εἰ). ²⁴ ὅτι et ὁρῶ] - C^o DM^{mg} W Θ 1-118-209 565 700 . .
 lat sy sa bo arm. ²⁵ ἐπέθεθ.] ἔθηκεν BL 892 1093 sa | δηλονότι. N* C L Δ 1 579] τηλ. A B D N W Γ . . min.
²⁶ μὴ εἰς τ. κόμην. εισέλθ. N* W] μηδὲ . . εισέλθ. N^c B L 1-209 sy^s sa bo; μηδὲν εἰπὴς ἐν τῇ κόμῃ ke (εἰς
 τ. κόμην); μηδὲ εἰς τ. κ. εισέλθ. μηδὲ εἰπὴς τινὶ ἐν τ. κόμῃ. A C N Δ . . min sy^{vg} hl aeth; ἔπαρε εἰς τὸν (-Θ 28)
 οἶκόν σου καὶ (+ εἰάν εἰς τ. κόμην. εισέλθ. Θ 61 (≈) b f ff² l vg) μηδὲν (+ μηδὲν 28 61) εἰπὴς (+ εἰς τ. κόμην
 D, ἐν τ. κόμῃ Θ 13-69-346 28 61 565 i q) D Θ min lat.

Luk 9 ¹⁸ προσευχόμεν.] - D a^c e sy^c | συνῆσαν] συνήτησαν B* 157 213 245 1396 f.

¹⁵ λέγει αὐτοῖς· ὑμεῖς δὲ τίνα με λέγετε εἶναι; ¹⁶ ἀποκριθεὶς δὲ Σίμων Πέτρος εἶπεν· σὺ εἶ ὁ Χριστὸς ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ τοῦ ζῶντος. ¹⁷ ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτῷ· μακάριος εἶ, Σίμων Βαριωνᾶ, ὅτι σὰρξ καὶ αἷμα οὐκ ἀπεκάλυψέν σοι ἀλλ' ὁ πατήρ μου ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς. ¹⁸ γὰρ ἡ δέ σοι λέγω ὅτι σὺ εἶ Πέτρος, καὶ ἐπὶ ταύτῃ τῇ πέτρᾳ οἰκοδομήσω μου τὴν ἐκκλησίαν, καὶ πύλαι ᾗδου οὐ κατισχύσουσιν αὐτῆς. ¹⁹ δώσω σοι τὰς κλεῖδας τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν, καὶ ὃ ἐὰν δήσης ἐπὶ τῆς γῆς ἔσται δεδεμένοι ἐν τοῖς οὐρανοῖς, καὶ ὃ ἐὰν λύσης ἐπὶ τῆς γῆς ἔσται λελυμένον ἐν τοῖς οὐρανοῖς.* ²⁰ τότε διεστείλατο τοῖς μαθηταῖς, ἵνα μηδενὶ εἴπωσιν ὅτι αὐτὸς ἐστὶν ὁ Χριστός.

²¹ Ἀπὸ τότε ἤρξατο ὁ Ἰησοῦς δεικνύειν τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ ὅτι δεῖ αὐτὸν εἰς Ἱεροσόλυμα ἀπελθεῖν καὶ πολλὰ παθεῖν ἀπὸ τῶν πρεσβυτέρων καὶ ἀρχιερέων καὶ γραμματέων καὶ ἀποκτανθῆναι καὶ τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ ἐγεροθῆναι.

αὐτὸς ἐπηρώτα αὐτούς· ὑμεῖς ²⁰ εἶπεν δὲ αὐτοῖς· ὑμεῖς δὲ τίνα με λέγετε εἶναι; ἀποκριθεὶς ὁ Πέτρος λέγει αὐτῷ· σὺ εἶ ὁ Χριστὸς. τὸν Χριστὸν τοῦ θεοῦ.

³⁰ καὶ ἐπετίμησεν αὐτοῖς, ἵνα μηδενὶ λέγωσιν περὶ αὐτοῦ.

³¹ Καὶ ἤρξατο διδάσκειν αὐτούς ὅτι δεῖ τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου πολλὰ παθεῖν καὶ ἀποδοκιμασθῆναι ὑπὸ τῶν ἀποδοκιμασθῆναι ἀπὸ τῶν πρεσβυτέρων καὶ τῶν ἀρχιερέων καὶ τῶν γραμματέων καὶ ἀποκτανθῆναι καὶ μετὰ τρεῖς ἡμέρας ἀναστῆναι. ³² καὶ παροησία τὸν λόγον ἐλάλει.

²¹ ὁ δὲ ἐπιτιμήσας αὐτοῖς παρήγγειλεν μηδενὶ λέγειν τοῦτο,

²² εἰπὼν ὅτι δεῖ τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου πολλὰ παθεῖν καὶ ἀποδοκιμασθῆναι ἀπὸ τῶν πρεσβυτέρων καὶ ἀρχιερέων καὶ γραμματέων καὶ ἀποκτανθῆναι καὶ μετὰ τρεῖς ἡμέρας ἐγεροθῆναι.

* Matth 18 18 (134. S. 112): *Ἐάν λέγω ἥμῖν, ὅσα ἐὰν δήσητε ἐπὶ τῆς γῆς ἔσται δεδεμένα ἐν οὐρανῷ, καὶ ὅσα ἐὰν λύσητε ἐπὶ τῆς γῆς ἔσται λελυμένα ἐν οὐρανῷ.*

Mt 16 16: Joh 6 68 69 (S. 231). Mt 16 19 (18 18): Joh 20 23 (S. 231).

Matth 16 ¹⁵ λέγει **S** **B*** **C*** **D** 1 33 e ff sy⁶ v^g bo] + δὲ Θ 517 1124 sa; καὶ δώσω **B*** **C*** **E** **L** **W** **Δ** . . min lat sy¹⁴ arm aeth κλεῖδας **S*** **B*** **L** **W** Θ 174 Or] κλεῖς; **S*** **B** **C** **D** **E** . . min. ²⁰ διεστείλ. | ἐπετίμησεν **B*** **D** e sy⁶ arm aeth Or. ²¹ ὁ **I** | Ἰησοῦς; **D**; **I**. Χριστός; **S*** **B*** 1279 bo.

Mark 8 ²⁹ ἀπορωτά **B** **L** **Φ** 205 **B** **L** **Φ** 205 273 489 579 vg sa bo sy⁶ v^g h¹] + δὲ **S** **C** **D** **W** **Δ** Θ . . min f ff² sa; καὶ ἀποκτ. **A** **N** 33 267 659 812 1241 . . abeiqr aeth | ὁ **X**ρ.] + ὁ υἱὸς τ. θεοῦ (τ. ζῶντος) **S** **L** **W** 157 13-69-124-246 544 b ff sy⁶ v^g p⁴ sa Tat. ³¹ μετὰ τρεῖς ἡμ.] τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ **W** 1-118-209 13-69-124 28 33 565 579 d sy⁶ v^g arm aeth.

²² Καὶ προσλαβόμενος αὐτὸν ὁ Πέτρος ἤρξατο ἐπιτιμᾶν αὐτῷ λέγων· Ἰλεώς σοι, κύριε· οὐ μὴ ἔσται σοι τοῦτο. ²³ ὁ δὲ στραφεὶς εἶπεν τῷ Πέτρῳ· ὕπαγε ὀπίσω μου, σατανᾶ· σκάνδαλον εἶ ἐμοῦ, ὅτι οὐ φρονεῖς τὰ τοῦ θεοῦ ἀλλὰ τὰ τῶν ἀνθρώπων.

Καὶ προσλαβόμενος ὁ Πέτρος αὐτὸν ἤρξατο ἐπιτιμᾶν αὐτῷ. ³³ ὁ δὲ ἐπιστραφεὶς καὶ ἰδὼν τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ ἐπετίμησεν Πέτρῳ καὶ λέγει· ὕπαγε ὀπίσω μου, σατανᾶ, ὅτι οὐ φρονεῖς τὰ τοῦ θεοῦ ἀλλὰ τὰ τῶν ἀνθρώπων.

123. (115.) Der Leidensweg der Jünger.

Matth 16 24-28

Mark 8 34-9 1

Luk 9 23-27

²⁴ Τότε ὁ Ἰησοῦς εἶπεν τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ· εἴ τις θέλει ὀπίσω μου ἐλθεῖν, ἀπαρνησάσθω ἑαυτὸν καὶ ἀράτω τὸν σταυρὸν αὐτοῦ καὶ ἀκολουθεῖτω μοι. ²⁵ ὃς γὰρ ἐὰν θέλῃ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ σῶσαι, ἀπολέσει αὐτήν· ὃς δ' ἂν ἀπολέσῃ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἔνεκεν ἐμοῦ, εὐρήσει αὐτήν.* ²⁶ τί γὰρ ὠφεληθήσεται ἄνθρωπος, ἐὰν τὸν κόσμον ὅλον κερδήσῃ, τὴν δὲ ψυχὴν αὐτοῦ

³⁴ Καὶ προσκαλεσάμενος τὸν ὄχλον σὺν τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ εἶπεν αὐτοῖς· ὅστις θέλει ὀπίσω μου ἀκολουθεῖν, ἀπαρνησάσθω ἑαυτὸν καὶ ἀράτω τὸν σταυρὸν αὐτοῦ καὶ ἀκολουθεῖτω μοι. ³⁵ ὃς γὰρ ἐὰν θέλῃ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ σῶσαι, ἀπολέσει αὐτήν· ὃς δ' ἂν ἀπολέσει τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἔνεκεν ἐμοῦ καὶ τοῦ εὐαγγελίου, σώσει αὐτήν.* ³⁶ τί γὰρ ὠφελεῖ ἄνθρωπον κερδήσαι τὸν κόσμον ὅλον καὶ ζημιωθῆναι τὴν

²³ Ἐλεγεν δὲ πρὸς πάντας· εἴ τις θέλει ὀπίσω μου ἔρχεσθαι, ἀρνησάσθω ἑαυτὸν καὶ ἀράτω τὸν σταυρὸν αὐτοῦ καθ' ἡμέραν καὶ ἀκολουθεῖτω μοι. ²⁴ ὃς γὰρ ἐὰν θέλῃ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ σῶσαι, ἀπολέσει αὐτήν· ὃς δ' ἂν ἀπολέσῃ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἔνεκεν ἐμοῦ, οὗτος σώσει αὐτήν.* ²⁵ τί γὰρ ὠφελεῖται ἄνθρωπος κερδήσας τὸν κόσμον ὅλον, ἑαυτὸν δὲ ἀπολέσας ἢ

* Matth 10 38 39 (62. S. 49):

³⁸ Καὶ ὃς οὐ λαμβάνει τὸν σταυρὸν αὐτοῦ καὶ ἀκολουθεῖ ὀπίσω μου, οὐκ ἔστιν μου ἄξιος. ³⁹ ὁ εὐρών τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἀπολέσει αὐτήν, καὶ ὁ ἀπολέσας τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἔνεκεν ἐμοῦ, εὐρήσει αὐτήν.

Luk 14 27 (171. S. 137): Ὅστις οὐ βαστάζει τὸν σταυρὸν ἑαυτοῦ καὶ ἔρχεται ὀπίσω μου, οὐ δύναται εἶναι μου μαθητής.

17 33 (184. S. 145): Ὁς ἐὰν ζητήσῃ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ περιποιήσασθαι, ἀπολέσει αὐτήν, καὶ ὃς ἐὰν ἀπολέσει, ζωογονήσει αὐτήν.

Mt 16 25 (10 39) = Mk 8 35 = Lk 9 24 (17 33): Joh 12 25 26 (S. 232).

Matth 16 ²² ἤρξ. ἐπιτ. αὐτ. λέγ.] λέγει αὐτ. ἐπιτιμῶν B. ²⁶ ὠφεληθήσεται NB LΘ 1 13-124-346 22 33 61 157 700 . e f q sy sa bo] ὠφελεῖται CDEK M Π W Δ Σ . . lat arm.

Mark 8 ³⁴ ὅστις A X Γ Θ Π Σ . . min sy⁹⁸ sa bo aeth] εἴ τις NB C D L W Δ 28 565 700 1071 . . lat sy⁹⁸ arm Or | ἀκολ. (* D W X Θ . . min a b i f f² i n q vg sa aeth] ἐλθεῖν NB A B K Π L Γ . min c k l sy bo arm. ³⁵ ψυχ. αὐτ. 1°] ἑαυτοῦ ψυχ. B 28 Or | τ. ψ. αὐτ. 2° NB A B C * L Δ Σ Φ . m n] τ. ἑαυτ. ψ. E F W X Θ Π . . min; αὐτήν D² Γ 1093 i* | ἐμοῦ καὶ] - D 28 a b i (k) n sy⁹⁸ arm aeth Or. ³⁶ ὠφελεῖ NB L W a n q sy⁹⁸ vg arm] ὠφελήσει A C D Θ . . min b e f f f² k l vg sv⁹⁸ sa bo ἄνθρωπος NB B K S U V . nun go] τὸν ἄνθρ. A C * D W Y Θ Π Φ min; ἄνθρωπος NB * E G L M X Γ Δ Σ 1-118-209 13-69-346 21 33 213 489 579 κερδήσαι - ζημιωθῆναι NB L 517 892 1424 .] ἐὰν κερδήσῃ - ζημιωθῇ A C D Θ . min sa bo Or.

Luk 9 ²³ ἀρησ. NB A D L K Π Θ Ξ 33 579 Or] ἀπαρ. B * C R W X Γ Δ . . min | καὶ ἀρ. τ. στ. αὐτ. - D a l | καθ' ἡμ.] - C D X Y Δ min b c e f f² l q r sy⁹⁸ Or.

ζημιωθῆι: ἢ τί δώσει ψυχὴν αὐτοῦ; ³⁷ τί γὰρ δοῖ ζημιωθείς;
 ἄνθρωπος ἀντάλλαγμα τῆς ἀνθρώπου ἀντάλλαγμα τῆς
 ψυχῆς αὐτοῦ; ³⁸ ὃς γὰρ ἐὰν ²⁶ ὃς γὰρ ἂν
 ἐπαισχυνθῆι με καὶ τοὺς ἔμοιους ἐπαισχυνθῆι με καὶ τοὺς ἔμοιους
 λόγους ἐν τῇ γενεᾷ ταύτῃ λόγους.
²⁷ μέλλει τῇ μοιχαλίδι καὶ ἁμαρτωλῷ,
 γὰρ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου καὶ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου τοῦτον ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου
 ἐρχεσθαι ἐν τῇ δόξῃ τοῦ ἐπαισχυνθήσεται αὐτόν,* ἐπαισχυνθήσεται,
 πατρὸς αὐτοῦ μετὰ τῶν ἀγ- ὅταν ἔλθῃ ἐν τῇ δόξῃ τοῦ ὅταν ἔλθῃ ἐν τῇ δόξῃ αὐτοῦ
 γέλων αὐτοῦ, καὶ τότε ἀπο- πατρὸς αὐτοῦ μετὰ τῶν ἀγγέ- καὶ τοῦ πατρὸς καὶ τῶν ἁγίων
 δώσει ἐκάστω κατὰ τὴν πρᾶ- λων τῶν ἁγίων. ἁγγέλων.*
 ξιν αὐτοῦ. ²⁸ ἀμὴν λέγω 9 ¹ Καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς· ἀμὴν ²⁷ λέγω δὲ ὑμῖν ἀλη-
 ὑμῖν ὅτι εἰσὶν τινες τῶν ὧδε λέγω ὑμῖν ὅτι εἰσὶν τινες ὧδε θῶς, εἰσὶν τινες τῶν αὐτοῦ
 ἐστώτων οἵτινες οὐ μὴ τῶν ἐσθηκώτων οἵτινες οὐ μὴ ἐσθηκώτων οἱ οὐ μὴ
 γεύσονται θανάτου ἕως ἂν γεύσονται θανάτου ἕως ἂν γεύσονται θανάτου ἕως ἂν
 ἴδωσιν τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώ- ἴδωσιν τὴν βασιλείαν τοῦ ἴδωσιν τὴν βασιλείαν τοῦ
 που ἐρχόμενον ἐν τῇ βασιλείᾳ θεοῦ ἐληλυθυῖαν ἐν δυνάμει. θεοῦ.
 αὐτοῦ.

124. (116.) Die Verklärung.

Matth 17 1—8

Mark 9 2—8

Luk 9 28—36

¹ Καὶ μεθ' ἡμέρας ἐξ πα- ² Καὶ μετὰ ἡμέρας ἐξ πα- ²⁸ Ἐγένετο δὲ μετὰ τοὺς
 ραλαμβάνει ὁ Ἰησοῦς τὸν ραλαμβάνει ὁ Ἰησοῦς τὸν λόγους τούτους, ὡσεὶ ἡμέραι
 Πέτρον καὶ Ἰάκωβον καὶ Πέτρον καὶ τὸν Ἰάκωβον καὶ ὀκτώ, καὶ παραλαβὼν Πέτρον
 Ἰωάννην τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, τὸν Ἰωάννην, καὶ Ἰωάννην καὶ Ἰάκωβον
 καὶ ἀναφέρει αὐτοὺς εἰς ὄ- καὶ ἀναφέρει αὐτοὺς εἰς ὄ- ἀνέβη εἰς τὸ ὄρος προσεῦξα-
 ρος ὑψηλὸν κατ' ἰδίαν. ρος ὑψηλὸν κατ' ἰδίαν μόνους. σθαι.
² καὶ μετεμορφώθη ἔμπροσθεν καὶ μετεμορφώθη ἔμπροσθεν ²⁹ καὶ ἐγένετο ἐν τῷ προσ-
 αὐτῶν, καὶ ἔλαμψεν τὸ αὐτῶν, εὐχέσθαι αὐτὸν τὸ εἶδος τοῦ
 πρόσωπον αὐτοῦ ὡς ὁ ἥλι- οὐρανίου αὐτοῦ λευκὸς
 ος, τὰ δὲ ἱμάτια αὐτοῦ ἐγένετο ³ καὶ τὰ ἱμάτια αὐτοῦ ἐγένετο ὁ ἱματισμὸς αὐτοῦ λευκὸς
 λευκὰ ὡς τὸ φῶς. στίλβοντα λευκὰ ἕως οἷα ἔξαστράπτων.
 γραφεὺς ἐπὶ τῆς γῆς οὐ
 δύναται οὕτως λευκᾶναι.

* Matth 10 33 (60. S. 48): Ὅστις δ' ἂν ἀρνήσῃται με ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων, ἀρνήσομαι κατὰ αὐτὸν ἔμπροσθεν τοῦ πατρὸς μου τοῦ ἐν οὐρανοῖς.

Luk 12 9 (155. S. 127): Ὁ δὲ ἀρνησάμενός με ἐνώπιον τῶν ἀνθρώπων ἀπαρνηθήσεται ἐνώπιον τῶν ἀγγέλων τοῦ θεοῦ.

Matth 17 ¹ Ἰαζ. | τὸν Ἰαζ. S D Θ 33 157 892.

Mark 8 ²⁷ δοῖ S* B | δῶ S* L; δώσει Unc¹⁰¹ min. 9 ² τὸν Ἰωάν. | Ἰωάν. AB N Θ . . min. ³ ἐγένετο S B C E M W 1 Θ . . min | -οστο A D G K H L X . . min ἕως ἕως S B C L W Θ 1-209 d k sa bo¹⁰¹ arm aeth | - J 372 511 713 1424 b e p² l r² sy²; + ὡς ζωὴν A D G¹ E G X N Σ . . min lat sy⁸ bo | οἷα (ὡς W) . . . οἷα, λευκ. (λευκ. οἷα, τ.) - X a n sy²; ὡς οὐ δύν. τις λευκ. ἔ. τ. γ. D²⁰ b i sy¹⁰.

Luk 9 ²⁸ ζωὴ 1¹ - S* B H 28 157 579 (+ δὲ a b ff² l r sy¹⁰ hl sa bo arm aeth).

³ και ιδου ὤφθη αὐτοῖς Μωυ-
σῆς και Ἡλείας συναλοῦντες
μετ' αὐτοῦ.

⁴ και ὤφθη αὐτοῖς Ἡλείας
σὺν Μωϋσεϊ, και ἦσαν συναλοῦντες τῷ Ἰησοῦ.

³⁰ και ιδου ἄνδρες δύο συνε-
λάλουν αὐτῷ, οἵτινες

ἦσαν Μωϋσῆς και Ἡλείας,
³¹ οἱ ὀφθέντες ἐν δόξῃ ἔλε-
γον τὴν ἔξοδον αὐτοῦ ἦν
ἡμελλεν πληροῦν ἐν Ἱερου-
σαλήμ. ³² ὁ δὲ Πέτρος και οἱ
σὺν αὐτῷ ἦσαν βεβαρημένοι
ὑπνω· διαγορηγορήσαντες δὲ
εἶδαν τὴν δόξαν αὐτοῦ και
τοὺς δύο ἄνδρας τοὺς συνε-
στῶτας αὐτῷ. ³³ και ἐγέ-
νετο ἐν τῷ διαχωρίζεσθαι αὐ-

⁴ ἀποκριθεὶς δὲ ὁ
Πέτρος εἶπεν τῷ Ἰησοῦ·
κύριε, καλὸν ἐστὶν ἡμᾶς ὥδε
εἶναι· εἰ θέλεις, ποιήσω ὥδε
τρεις σκηνάς, σοὶ μίαν και
Μωϋσεϊ μίαν και Ἡλείᾳ μίαν.

⁵ και ἀποκριθεὶς ὁ
Πέτρος λέγει τῷ Ἰησοῦ·
ὕαββεί, καλὸν ἐστὶν ἡμᾶς ὥδε
εἶναι, και ποιήσωμεν
τρεις σκηνάς, σοὶ μίαν και
Μωϋσεϊ μίαν και Ἡλείᾳ μίαν.

τοὺς ἀπ' αὐτοῦ εἶπεν ὁ
Πέτρος πρὸς τὸν Ἰησοῦν·
ἐπιστάτα, καλὸν ἐστὶν ἡμᾶς
ὥδε εἶναι, και ποιήσωμεν σκη-
νάς τρεῖς, μίαν σοὶ και μίαν
Μωϋσεϊ και μίαν Ἡλείᾳ,
⁶ οὐ γὰρ ἤδει τί ἀποκριθῆ·
μή εἰδὼς ὁ λέγει.

⁵ ἔτι αὐτοῦ λαλοῦντος, ιδου
νεφέλη φωτεινὴ ἐπεσκίασεν
αὐτούς,

ἐγένετο νεφέλη ἐπισκιάζουσα
αὐτοῖς.

⁷ και ³⁴ ταῦτα δὲ αὐτοῦ λέγοντος
ἐγένετο νεφέλη και ἐπεσκίαζεν
αὐτούς· ἐφοβήθησαν δὲ ἐν
τῷ εἰσελθεῖν αὐτούς εἰς τὴν
νεφέλην. ³⁵ και φωνὴ ἐγένετο
ἐκ τῆς νεφέλης λέγουσα· οὐ-
τός ἐστιν ὁ υἱός μου ὁ ἀγαπη-
τός, και ἐκείνοις εἰσελθόντων
αὐτοῦ, ἠκούετε.

και ιδου φωνὴ
ἐκ τῆς νεφέλης λέγουσα· οὐ-
τός ἐστιν ὁ υἱός μου ὁ ἀγαπη-
τός, ἐν ᾧ εὐδόκησα· ἀκού-
ετε αὐτοῦ. ⁶ και ἀκούσαν-
τες οἱ μαθηταὶ ἔπεσαν ἐπὶ
πρόσωπον αὐτῶν και ἐφοβή-
θησαν σφόδρα. ⁷ και προ-

και ἐγένετο φωνὴ
ἐκ τῆς νεφέλης· οὐ-
τός ἐστιν ὁ υἱός μου ὁ ἀγαπη-
τός, και
ἀκού-
ετε αὐτοῦ.

Mt 17 5 = Mk 9 7 = Lk 9 35: Jes 42 1 Dt 18 15.

Luk 9 32: Joh 1 14 (S. 232).

Matth 17 ³ ὤφθη **SB D Θ** 13-124-346 33 157 .lat sy^c] ὤφθησαν **C E G K M H L W Δ** . . min f ff q vg^e
sy^{vg} sa arm aeth. ⁴ τρεῖς σκ.] ~ **B e** | Ἡλ. μίαν **NC D L W Δ Θ** 1 13-124-346 33 .] μίαν Ἡλ.
B E F G M . . min q sy^{vg} sa arm. ⁵ ἀκ. αὐτ. **SB D** 1-1582 33 ff sa bo Or] αὐτ. ἀκ. Unc^{rel} min lat
Chr Cyr.

Mark 9 ⁵ τρεῖς σκ. **SB C L** 1 33 273 892 1071 . it (: f q) aeth] ~ **A D E N X Γ Θ Π** . . min f q
arm. ⁷ ἐγένετο ²⁰ **SB C L Δ** 579 892 bo arm] ἦλθεν **A D N X Θ** . . min lat sy^{hl} sa aeth; - **W** 1-209
k sy^{vg}.

Luk 9 ³⁴ εἰσελθ. αὐτ. **SB L** . 1241 1694 bo arm] αὐτ. εἰσελθ. **C** 157 435 .; ἐκείνοις εἰσελθ. **A D X Δ Θ Π** . .
min verss. ³⁵ ἐκλελ. **SB L E** 22 579 a ff² l aur sy^s sa bo arm] ἀγαπητός **A C D N W Δ Ψ** . . min
b e e f q vg sy^c (και ὁ ἀγ. μου) vg^{hl} Marc; ἐκλεκτός **Θ** 1 660 700

ἦλθεν ὁ Ἰησοῦς καὶ ἀγάμε-
νος αὐτῶν εἶπεν· ἐγέρωθτε
καὶ μὴ φοβείσθε. ⁸ ἐπάραν-
τες δὲ τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐ-
τῶν οὐδένα εἶδον εἰ μὴ
τὸν Ἰησοῦν μόνον.

⁸ καὶ ἐξάπινα περιβλεψάμε-
νοι οὐκέτι οὐδένα εἶδον ἀλλὰ
τὸν Ἰησοῦν μόνον μετ'⁹
ἑαυτῶν.

³⁶ καὶ ἐν τῷ γενέσθαι τὴν φωνὴν
εὐρέθη Ἰησοῦς μόνος. καὶ
αὐτοὶ ἐσίγησαν καὶ οὐδενὶ
ἀπήγγειλαν ἐν ἐκείναις ταῖς
ἡμέραις οὐδὲν ὧν ἑώρακαν.

125. (117.) Gespräch beim Abstieg.

Matth 17 9-13

Mark 9 9-13

⁹ Καὶ καταβαινόντων αὐτῶν ἐκ τοῦ
ὄρους ἐνετείλατο αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς λέγων·
μηδενὶ εἴπητε τὸ ὄραμα ἕως οὗ
ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐκ νεκρῶν ἐγε-
ρῆ.

¹⁰ Καὶ ἐπηρώτησαν αὐτὸν οἱ μαθη-
ται λέγοντες· τί οὖν
οἱ γραμματεῖς λέγουσιν ὅτι Ἡλείαν
δεῖ ἐλθεῖν πρῶτον; ¹¹ ὁ δὲ ἀποκριθεὶς
εἶπεν· Ἡλείας μὲν ἔρχεται καὶ ἀποκατα-
στήσει πάντα.

¹² λέγω δὲ ὑμῖν ὅτι
Ἡλείας ἤδη ἦλθεν, καὶ οὐκ ἐπέγνωσαν
αὐτόν, ἀλλ' ἐποίησαν ἐν αὐτῷ ὅσα
ἠθέλησαν. οὕτως καὶ ὁ
υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου μέλλει πάσχειν ὑπ'²
αὐτῶν. ¹³ τότε συνῆκαν οἱ μαθηταὶ ὅτι
περὶ Ἰωάννου τοῦ βαπτιστοῦ εἶπεν αὐτοῖς.

⁹ Καὶ καταβαινόντων αὐτῶν ἀπὸ τοῦ
ὄρους διστείλατο αὐτοῖς, ἵνα
μηδενὶ ἂ εἶδον διηγήσωνται, εἰ μὴ ὅταν
ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐκ νεκρῶν ἀνα-
στῆ. ¹⁰ καὶ τὸν λόγον ἐκράτησαν πρὸς ἑαυ-
τοὺς συζητοῦντες τί ἐστὶν τὸ ἐκ νε-
κρῶν ἀναστῆναι.

¹¹ Καὶ ἐπηρώτων αὐτὸν
λέγοντες· ὅτι λέγουσιν οἱ Φαρισαῖοι καὶ
οἱ γραμματεῖς ὅτι Ἡλείαν
δεῖ ἐλθεῖν πρῶτον; ¹² ὁ δὲ ἔφη αὐτοῖς·
Ἡλείας ἐλθὼν πρῶτον ἀποκαθιστάνει
πάντα. καὶ πῶς γέγραπται ἐπὶ τὸν υἱὸν
τοῦ ἀνθρώπου; ἵνα πολλὰ πάθη καὶ
ἐξουθενωθῆ. ¹³ ἀλλὰ λέγω ὑμῖν ὅτι καὶ
Ἡλείας ἐλήλυθεν,
καὶ ἐποίησαν αὐτῷ ὅσα
ἠθέλον, καθὼς γέγραπται ἐπ' αὐτόν.

s. u. v. 37

Mt 17 10 11 = Mk 9 11 12; Mal 3 23 24 (4 4 5). Mt 17 12 = Mk 9 13; 1 Reg 19 2 10.

Matth 17 7 τ. Ἰησ. μόν.] αὐτὸν Ἰ. μόν. B* Θ 700; Ἰ. αὐτ. μόν. S; μόν. τ. Ἰ. D lat (: : q r²) arm. ⁹ ἐγεροθ.
BD 1604] ἀναστῆ Unc^{rel} min. ¹⁰ οἱ μαθ. S L W Z Θ 1 33 124 700. lat sa bo arm Chr] + αὐτοῦ
BCD J . . min l ff² q sy. ¹²⁻¹³ οὕτως . . . αὐτῶν. τότε . . . αὐτοῖς] τότε . . . αὐτοῖς. οὕτως . . . αὐτῶν
D it (: : fl q).

Mark 9 8 ἀλλὰ] εἰ μὴ S B D N Σ Ψ 0131 33 544 579 713 lat sy bo aeth. ⁹ ἀπό] ἐκ BD Ψ 33 477.
¹¹ οἱ Φαρ. καὶ S L 4 273 1093 σ l vg] - Unc^{rel} min verss. ¹² Ἠλ. DLW 1-209 28 565 892 1207
lat sy² arm aeth] + μὴ S A B C Θ Σ . . min sy^{hl} sa bo | ἐξουθενωθῆ S 69-346] -δεν- AC Γ Δ Η . .
min: -θενηθῆ LN W Θ Σ Φ 1-118-209 565 892 . ; -δεν- BD Ψ 16 872 1071 1216.

126. (118.) Heilung des epileptischen Knaben.

Matth 17 14-21

Mark 9 14-29

Luk 9 37-43^a

8. o. v. 9

8. o. v. 9

³⁷ Ἐγένετο δὲ τῇ ἑξῆς ἡμέρα κατελθόντων αὐτῶν ἀπὸ τοῦ ὄρους συνήτησεν αὐτῷ ὄχλος πολὺς.

¹⁴ Καὶ ἐλθόντων πρὸς τὸν ὄχλον.

¹⁴ Καὶ ἐλθόντες πρὸς τοὺς μαθητὰς εἶδον ὄχλον πολὺν περὶ αὐτοὺς καὶ γραμματεῖς συζητοῦντας πρὸς αὐτούς. ¹⁵ καὶ εὐθὺς πᾶς ὁ ὄχλος ἰδόντες αὐτὸν ἐξεθαμβήθησαν καὶ προστρέχοντες ἠσπάζοντο αὐτόν. ¹⁶ καὶ ἐπηρώτησεν αὐτούς· τί συζητεῖτε πρὸς αὐτούς;

προσῆλθεν αὐτῷ ἄνθρωπος γονυπετῶν αὐτόν ¹⁵ καὶ λέγων· κύριε, ἐλέησόν μου τὸν υἱόν, ὅτι σεληνιάζεται καὶ κακῶς πάσχει· πολλάκις γὰρ πίπτει εἰς τὸ πῦρ καὶ πολλάκις εἰς τὸ ὕδωρ.

¹⁷ καὶ ἀπεκρίθη αὐτῷ εἰς ἐκ τοῦ ὄχλου· διδάσκαλε, ἤνεγκα τὸν υἱόν μου πρὸς σε, ἔχοντα πνεῦμα ἄλαλον, ¹⁸ καὶ ὅπου ἐὰν αὐτόν καταλάβῃ, ῥήσσει, καὶ ἀφρίζει καὶ τρίζει τοὺς ὀδόντας καὶ ξηραίνεται.

³⁸ καὶ ἰδοὺ ἀνὴρ ἀπὸ τοῦ ὄχλου ἐβόησεν λέγων· διδάσκαλε, δέομαί σου, ἐπιβλεψαὶ ἐπὶ τὸν υἱόν μου, ὅτι μονογενὴς μοί ἐστιν,

¹⁶ καὶ προσήνεγκα αὐτόν τοῖς μαθηταῖς σου, καὶ οὐκ ἠδυνήθησαν αὐτόν θεραπεῦσαι. ¹⁷ ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν· ὦ γενεὰ ἄπιστος καὶ διεστραμμένη, ἕως πότε μεθ' ὑμῶν ἔσομαι; ἕως πότε ἀνέξομαι ὑμῶν; φέρετέ μοι αὐτόν ὧδε.

καὶ εἶπα τοῖς μαθηταῖς σου, ἵνα αὐτὸ ἐκβάλωσιν, καὶ οὐκ ἴσχυσαν. ¹⁹ ὁ δὲ ἀποκριθεὶς αὐτοῖς λέγει· ὦ γενεὰ ἄπιστος, ἕως πότε πρὸς ὑμᾶς ἔσομαι; ἕως πότε ἀνέξομαι ὑμῶν; φέρετε αὐτόν πρὸς με. ²⁰ καὶ ἤνεγκαν αὐτόν πρὸς αὐτόν. καὶ ἰδὼν

³⁹ καὶ ἰδοὺ πνεῦμα λαμβάνει αὐτόν καὶ ἐξαίφνης κράζει καὶ σπαράσσει αὐτόν μετὰ ἀφροῦ, καὶ μόγις ἀποχωρεῖ ἀπ' αὐτοῦ συντρίβον αὐτόν. ⁴⁰ καὶ ἐδεήθη τῶν μαθητῶν σου, ἵνα ἐκβάλωσιν αὐτό, καὶ οὐκ ἠδυνήθησαν. ⁴¹ ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν· ὦ γενεὰ ἄπιστος καὶ διεστραμμένη, ἕως πότε ἔσομαι πρὸς ὑμᾶς καὶ ἀνέξομαι ὑμῶν; προσάγαγε ὧδε τὸν υἱόν σου. ⁴² ἔτι δὲ προσερχομένου αὐτοῦ ἔρρηξεν

Mt 17 17 = Mk 9 19 = Lk 9 41: Joh 14 9 (S. 232).

Matth 17 ¹⁴ ἐλθόντων NBZ1 124-788 245 1012 1582 sa bo sy^{vg} arm aeth] + αὐτῶν CELW Δ Θ . . min sy^{h1}; ἐλθόν D lat (:: q) sy^{s c pal}. ¹⁵ πάσχει] ἔχει NBLOZ² Θ Σ. ¹⁷ ἀποκρ. δὲ ὁ I. BCLW Θ Σ . . min c e f q vg^c sy^s] τότε ἀποκρ. ὁ I. N^c Z 892 sy^{pal} bo; ὁ δὲ ἀποκρ. N*; (καὶ a ῥ) ἀποκρ. ὁ I. Ω a b ff ff² g l n vg sy^{s c vg} sa arm.

Mark 9 ¹⁴ ἐλθόντες — εἶδον NB L W Δ 892 k sy^s (ἐλθόν) arm] ἐλθόν — εἶδεν ACDEΘ . . min verss. ¹⁸ ῥήσσει ND (δα-) W 28 565 k] + αὐτόν ABLΘΨ 067 . . min verss.

Luk 9 ³⁷ τῇ ἑξ. ἡμ. NB L W 1-118-131-209 13-69 477 892 1071 q r sa bo] ἐν τῇ ἑξ. ἡμ. ACEGK Δ Θ . . min c f vg sy^{vg} arm aeth; διὰ τῆς ἡμέρας D a b e ff² l sy^{s c}. ³⁹ μόγις] μόλις BRW Θ 1-118-209 21 157 700 1071.

αὐτόν, τὸ πνεῦμα εὐθὺς συνεσπάραξεν αὐτόν, καὶ πεσὼν ἐπὶ τῆς γῆς ἐκυλίετο ἀφρίζων. ²¹ καὶ ἐπηρώτησεν τὸν πατέρα αὐτοῦ· πόσος χρόνος ἐστὶν ὡς τοῦτο γέγονεν αὐτῷ; ὁ δὲ εἶπεν· ἐκ παιδιόθεν. ²² καὶ πολλάκις καὶ εἰς πῦρ αὐτὸν ἔβαλεν καὶ εἰς ὕδατα, ἵνα ἀπολέσῃ αὐτόν· ἀλλὰ εἴ τι δύνη, βοήθησον ἡμῖν σπλαγχνισθεὶς ἐφ' ἡμᾶς. ²³ ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτῷ· τὸ εἶ δύνη; πάντα θνητὰ τῷ πιστεύοντι. ²⁴ εὐθὺς κράξας ὁ πατήρ τοῦ παιδίου ἔλεγεν· πιστεύω· βοήθει μου τῇ ἀπιστία. ²⁵ ἰδὼν δὲ ὁ Ἰησοῦς

αὐτὸν τὸ δαιμόνιον καὶ συνεσπάραξεν·

¹⁸ καὶ ἐπετίμησεν αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς,

ὅτι ἐπισυντρέχει ὁ ὄχλος, ἐπετίμησεν τῷ πνεύματι τῷ ἀκαθάρτῳ λέγων αὐτῷ· τὸ ἄλαλον καὶ κωφὸν πνεῦμα, ἐγὼ ἐπιτάσσω σοι, ἔξελθε ἐξ αὐτοῦ καὶ μηκέτι εἰσέλθῃς εἰς αὐτόν.

ἐπει-
μησεν δὲ ὁ Ἰησοῦς τῷ πνεύματι τῷ ἀκαθάρτῳ,

καὶ ἐξῆλθεν ἀπ' αὐτοῦ τὸ δαιμόνιον,

²⁶ καὶ κράξας καὶ πολλὰ σπαράξας ἐξῆλθεν καὶ ἐγένετο ὡσεὶ νεκρός, ὥστε τοὺς πολλοὺς λέγειν ὅτι ἀπέθανεν.

καὶ ἐθεραπεύθη ὁ παῖς ἀπὸ τῆς ὥρας ἐκείνης.

²⁷ ὁ δὲ Ἰησοῦς κρατήσας τῆς χειρὸς αὐτοῦ ἤγειρεν αὐτόν, καὶ ἀνέστη.

καὶ ἴασατο τὸν παῖδα καὶ ἀπέδωκεν αὐτὸν τῷ πατρὶ αὐτοῦ. ⁴³ ἐξεπλήσσαντο δὲ πάντες ἐπὶ τῇ μεγαλειότητι τοῦ θεοῦ.

¹⁹ Τότε προσελθόντες οἱ μαθηταὶ τῷ Ἰησοῦ κατ' ἰδίαν εἶπον· διὰ τί ἡμεῖς οὐκ ἠδυνήθημεν ἐκβαλεῖν αὐτό;

²⁸ Καὶ εἰσελθόντος αὐτοῦ εἰς οἶκον οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ κατ' ἰδίαν ἐπηρώτων αὐτόν· ὅτι ἡμεῖς οὐκ ἠδυνήθημεν ἐκβαλεῖν αὐτό;

²⁰ ὁ δὲ λέγει αὐτοῖς· διὰ τὴν

17 6 (180. S. 143): *Εἶπεν*

Mark 9 ²¹ ὡς S* A B (ἕως) D X H . . min | ἐξ οὗ S* C* L W A Θ Ψ 4 28* 33 273 565 . lat sy; ἀγ' οὐ N Σ 13-69-124-543-826. ²³ δύνη (δύνασαι A C X T H . . min) S B C* L N* W A Σ . 1-118-209 28 244 579 k* sa bo aeth arm] + πιστεύου A D N^{mg} X Θ Φ Ψ . . min lat sy vg hl. ²⁴ ἔλεγεν S A* B C* L W (εἶπεν) A Ψ 28 267 700 k sy* sa bo aeth] pm μετά δακρῶνον (μ. δ. λέγει D Θ 565 b i) D N X T Θ H Σ' . . min lat sy vg hl. ²⁵ ὁ ὄχλος S A L M S X J Ψ . . min | ὄχλ. B C D N T Θ . min.

ὀλιγοπιστίαν ὑμῶν· ἀμὴν γὰρ λέγω ὑμῖν, ἐὰν ἔχητε πίστιν ὡς κόκκον σιάντεως, ἐρεῖτε τῷ ὄρει τούτῳ· μετάβα ἔνθεν ἐκεῖ, καὶ μεταβήσεται, καὶ οὐδὲν ἀδυνατήσῃ ὑμῖν.*^[21]

²⁹ καὶ εἶπεν αὐτοῖς· τοῦτο τὸ γένος ἐν οὐδενὶ δύναται ἐξελεθεῖν εἰ μὴ ἐν προσευχῇ.

δὲ ὁ κύριος· εἰ ἔχετε πίστιν ὡς κόκκον σιάντεως, ἐλέγετε ἂν τῇ σικαμίνῳ ταύτῃ· ἐκριζώθητι καὶ φτυεύθητι ἐν τῇ θαλάσῃ, καὶ ἵπικουσεν ἂν ὑμῖν.*

127. (119.) Zweite Leidensverkündigung.

Matth 17 22-23

Mark 9 30-32

Luk 9 43b-45

²² Συστρεφομένων δὲ αὐτῶν ἐν τῇ Γαλιλαίᾳ εἶπεν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς·

³⁰ Κακέϊθεν ἐξελθόντες παρεπορεύοντο διὰ τῆς Γαλιλαίας, καὶ οὐκ ἤθελεν ἵνα τις γνοῖ·

Πάντων δὲ θαυμαζόντων ἐπὶ πᾶσιν οἷς ἐποίει, εἶπεν πρὸς τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ·

ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου μέλλει δοσθαι εἰς χεῖρας ἀνθρώπων, ²³ καὶ ἀποκτενοῦσιν αὐτόν, καὶ τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ ἐγερθήσεται.

³¹ ἐδίδασκεν γὰρ τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς ὅτι ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου παραδίδοται εἰς χεῖρας ἀνθρώπων, καὶ ἀποκτενοῦσιν αὐτόν, καὶ ἀποκτανθεὶς μετὰ τρεῖς ἡμέρας ἀναστήσεται. ³² οἱ δὲ ἠγνόουν τὸ ῥῆμα,

⁴⁴ θέσθε ὑμεῖς εἰς τὰ ὅσα ὑμῶν τοὺς λόγους τούτους· ὁ γὰρ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου μέλλει παραδίδοσθαι εἰς χεῖρας ἀνθρώπων.

καὶ ἐλυπήθησαν σφόδρα.

καὶ ἐφοβοῦντο αὐτόν ἐπερωτήσαι.

⁴⁵ οἱ δὲ ἠγνόουν τὸ ῥῆμα τοῦτο, καὶ ἦν παρακεκαλυμμένον ἀπ' αὐτῶν, ἵνα μὴ αἰσθωνται αὐτό, καὶ ἐφοβοῦντο ἐρωτήσαι αὐτόν περὶ τοῦ ῥήματος τούτου.

Mk 9 30: Joh 7 1 (S. 232).

* Matth 21 21 (201. S. 163): Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς· ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἐὰν ἔχητε πίστιν καὶ μὴ διακριθῆτε, οὐ μόνον τὸ τῆς σικκῆς ποιήσετε, ἀλλὰ καὶ τῷ ὄρει τούτῳ εἴπητε· ἄρθητι καὶ βλήθητι εἰς τὴν θάλασσαν, γνήσεται.

Mark 11 22-23 (201. S. 163): ²² Ἐχετε πίστιν θεοῦ. ²³ ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι ὅς ἂν εἴπῃ τῷ ὄρει τούτῳ· ἄρθητι καὶ βλήθητι εἰς τὴν θάλασσαν, καὶ μὴ διακριθῇ ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ, ἀλλὰ πιστεύῃ ὅτι ὁ λαλεῖ γίνεται, ἔσται αὐτό.

Matth 17 ²⁰ ὀλιγοστ. NBΘ 1 13-124-346 22 33 700 ce ff sy^c sa bo arm aeth Or] ἀπιστίαν CDE L. I . . min lat sy^s vg hl. ²¹ - N* BΘ 33 892* 1694 . e ff sy^s c pai sa bo aeth] + τοῦτο δὲ τὸ γένος οὐκ ἐκπορεύεται (ἐξέρχεται) εἰ μὴ ἐν προσευχῇ καὶ νηστείᾳ N^b CD LW Σ . . min lat sy^{vg} hl arm Or Aug (= Mk 9 29). ²² συστρ. δὲ αὐτ. NB 1 892 l vg sy^s c arm aeth] ἀναστρ. δὲ αὐτ. C E G L W Θ Σ . . min ff; αὐτ. δὲ ἀναστρ. D it. ²³ ἐγερθ.] ἀναστήσεται B 047 13-124-346 118-209 245 544 892 . .

Mark 9 ²⁹ προσευχῇ N* B k Clem] προσευχῇ Unc^{rel} min lat sy^{hl} sa bo; νηστ. κ. προσευχῇ sy arm aeth. ³⁰ παρεπ.] ἐπορ. B Dst a c f sa aeth. ³¹ μετὰ τρ. ἡμ. NB(C) D L Ψ 372 579 892 it bo l τη τοῖτ. ἡμ. ANW X Γ Θ Π Σ' . . min fl vg sy arm aeth Tat^{ar}.

128. (120.) Die Tempelsteuer. Matth 17 24-27

24 Ἐλθόντων δὲ αὐτῶν εἰς Καφαρναοὺμ προσῆλθον οἱ τὰ δίδραχμα λαμβάνοντες τῷ Πέτρῳ καὶ εἶπαν· ὁ διδάσκαλος ὑμῶν οὐ τελεῖ δίδραχμα; 25 λέγει· ναί. καὶ εἰσελθόντα εἰς τὴν οἰκίαν προέφθασεν αὐτὸν ὁ Ἰησοῦς λέγων· τί σοι δοκεῖ, Σίμων; οἱ βασιλεῖς τῆς γῆς ἀπὸ τίνων λαμβάνουσι τέλη ἢ κῆρσον; ἀπὸ τῶν υἰῶν αὐτῶν ἢ ἀπὸ τῶν ἀλλοτρίων; 26 εἰπόντος δὲ ἀπὸ τῶν ἀλλοτρίων, ἔφη αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς· ἄραγε ἐλεύθεροὶ εἰσιν οἱ υἱοί. 27 ἵνα δὲ μὴ σκανδαλίζωμεν αὐτούς, πορευθεὶς εἰς θάλασσαν βάλε ἄγκιστρον καὶ τὸν ἀναβάντα πρῶτον ἰχθὺν ἄρον, καὶ ἀνοίξας τὸ στόμα αὐτοῦ εὐρήσεις στατήρα· ἐκεῖνον λαβὼν δὸς αὐτοῖς ἀντὶ ἑμοῦ καὶ σοῦ.

129. (121.) Der Rangstreit.

Matth 18 1-5

Mark 9 33-37

Luk 9 46-48

33 Καὶ ἦλθον εἰς Καφαρναοῦμ, καὶ ἐν τῇ οἰκίᾳ γενόμενος ἐπηρώτα αὐτούς· τί ἐν 46 Εἰσῆλθεν δὲ διαλογισμὸς ἐν αὐτοῖς, τὸ τίς ἂν εἴη μείζων αὐτῶν. 47 ὁ δὲ Ἰησοῦς εἰδὼς τὸν διαλογισμὸν τῆς καρδίας αὐτῶν, 35 καὶ καθίσας ἐφώρησεν τοὺς δώδεκα καὶ λέγει αὐτοῖς· εἴ τις θέλει πρῶτος εἶναι, ἔσται πάντων ἔσχατος καὶ πάντων διάκονος.* 36 καὶ ἐπιλάμβόμενος παιδίον ἔστησεν αὐτὸ ἐν μέσῳ αὐτῶν, 3 καὶ ἐναγαπαρ' ἑαυτῷ, 48 καὶ

23 11 Ὁ δὲ μείζων ἑμῶν ἔσται ὑμῶν διάκονος.* (210. S. 173)

s. 9 48 b *

*Matth 20 26 27 (192. S. 154): 26 Οὐχ οὕτως ἔσται ἐν ἡμῖν· ἀλλ' ὅς ἂν θέλῃ ἐν ἡμῖν μέγας γενέσθαι, ἔσται ὑμῶν διάκονος. 27 καὶ ὅς ἂν θέλῃ ἐν ἡμῖν εἶναι πρῶτος, ἔσται ὑμῶν δοῦλος. Mark 10 43 44 (192. S. 154): 43 Οὐχ οὕτως δὲ ἔσται ἐν ἡμῖν· ἀλλ' ὅς ἂν θέλῃ μέγας γενέσθαι ἐν ἡμῖν, ἔσται ὑμῶν διάκονος. 44 καὶ ὅς ἂν θέλῃ ἑμῶν γενέσθαι πρῶτος, ἔσται πάντων δοῦλος. Luk 22 26 (237 b. S. 194): Ὑμεῖς δὲ οὐχ οὕτως, ἀλλ' ὁ μείζων ἐν ἡμῖν γενέσθω ὡς ὁ νεώτερος, καὶ ὁ ἡγουμένως ὡς ὁ διακονῶν.

Mt 17 24: Ex 30 13.

Matth 17 24 δίδρα. S* D 1010] τὴ δίδρα. Unc^{rel} min. 25 εἰσελθόντα S*] -όντι D b ff² r; -όντων Θ 13-124-340 a (substantive); εἰσθόντα B 1 n aeth; ὅτε εἰσῆλθεν (-ον) E G L Σ . . min verss; ὅτε ἦλθον C 21 395. 27 σκανδαλίζωμεν S L Z] -ομεν Unc^{rel} min. 18 1 ἐκεῖνη] + δέ BM 1093 1515 . e sy^c bo Tat ὄρα] ἡμέρα Θ 1 33 700 713 it (: f1 q) sy^{sc} arm Or Hil. Mark 9 33 ἦλθον S B D (-σαν) W 1-118-209 482 565 . lat (: f q) sy^{sc} 2] - εν Unc^{rel} min f q sy^{hl} bo aeth. 33 ἐν τῇ οἰκίᾳ] - AD 1 265 a b f i q sy^{sc} Tat. 35 καὶ λέγει . . διάκονος] - D k. Luk 9 47 εἰδὼς S B F K H . 33 124 565 660 700 . sy sa arm aeth] ἰδὼν A C D L W Θ . . min lat bo Or | παιδίον] παιδίον BCD 28 485 565 579 983.

εἶπεν·

καλισόμενος αὐτὸ εἶπεν αὐτοῖς·

εἶπεν αὐτοῖς·

ἀμὴν λέγω ὑμῖν,
ἐὰν μὴ στραφῆτε καὶ γένησθε
ὡς τὰ παιδιά, οὐ μὴ εἰσελ-
θῆτε εἰς τὴν βασιλείαν τῶν
οὐρανῶν. ⁴ ὅστις οὖν τα-
πεινώσει ἑαυτὸν ὡς τὸ παιδίον
τοῦτο, οὗτός ἐστιν ὁ μείζων
ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν.*

⁵ καὶ ὃς ἐὰν δέξηται ἐν παι-
δίῳ τοιοῦτο ἐπὶ τῷ ὀνόματί
μου, ἐμὲ δέχεται.**

10¹⁵ (188. S.148):
Ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὃς
ἂν μὴ δέξηται τὴν βασιλείαν
τοῦ θεοῦ ὡς παιδίον, οὐ μὴ
εἰσελθῆ εἰς αὐτήν.

³⁷ ὃς ἂν ἐν τῶν παιδίων τοῦ-
των δέξηται ἐπὶ τῷ ὀνόματί
μου, ἐμὲ δέχεται· καὶ ὃς ἂν
ἐμὲ δέξηται, οὐκ ἐμὲ δέχεται
ἀλλὰ τὸν ἀποστείλαντά με.**

s. 9 35b.

18¹⁷ (188. S. 148):
Ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὃς
ἂν μὴ δέξηται τὴν βασιλείαν
τοῦ θεοῦ ὡς παιδίον, οὐ μὴ
εἰσελθῆ εἰς αὐτήν.

ὃς ἐὰν δέξηται τοῦτο τὸ
παιδίον ἐπὶ τῷ ὀνόματι
μου, ἐμὲ δέχεται· καὶ ὃς ἂν
ἐμὲ δέχηται, δέχεται
τὸν ἀποστείλαντά με.** ὁ
γὰρ μικρότερος ἐν πᾶσιν ὑμῖν
ὁπάρχων, οὗτός ἐστιν μέγας.

130. (122.) Der fremde Exorzist.

Mark 9 38-41

Luk 9 49-50

³⁸ Ἐφη αὐτῷ ὁ Ἰωάννης·
διδάσκαλε, εἶδομέν τινα ἐν τῷ ὀνόματί σου
ἐκβάλλοντα δαιμόνια, ὃς οὐκ ἀκολουθεῖ
ἡμῖν, καὶ ἐκωλύομεν αὐτόν, ὅτι οὐκ ἤκο-
λουθεῖ ἡμῖν.

⁴⁹ Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Ἰωάννης εἶπεν·
ἐπιστάτα, εἶδομέν τινα ἐπὶ τῷ ὀνόματί σου
ἐκβάλλοντα δαιμόνια.
καὶ ἐκωλύσαμεν αὐτόν, ὅτι οὐκ ἀκο-
λουθεῖ μεθ' ἡμῶν.

* Matth 23 12 (210. S. 173):
Ὅστις δὲ ὑψώσει ἑαυτὸν ταπει-
νωθήσεται, καὶ ὅστις ταπεινώσει
ἑαυτὸν ὑψωθήσεται.

Luk 14 11 (169. S. 136):
Ὅτι πᾶς ὁ ὑψῶν ἑαυτὸν ταπει-
νωθήσεται καὶ ὁ ταπεινῶν ἑαυτὸν
ὑψωθήσεται.

Luk 18 14 (186. S. 146):
Ὅτι πᾶς ὁ ὑψῶν ἑαυτὸν ταπει-
νωθήσεται, ὁ δὲ ταπεινῶν ἑαυτὸν
ὑψωθήσεται.

** Matth 10 40 (63. S. 50): Ὁ δεχόμενος ὑμᾶς ἐμὲ δέχεται, καὶ ὁ ἐμὲ δεχόμενος δέχεται τὸν ἀποστεί-
λαντά με. Vgl. auch Luk 10 16 (139. S. 116).

Mt 18 3: Joh 3 3 5 (S. 232). Mk 9 37 (= Mt 10 40) = Lk 9 48: Joh 12 44 45 13 20 (S. 232).

Mark 9 ³⁷ ἐν] - D X Γ 4 124 827 . (k); ἐκ Θ W 13-69-346 565 b e ff² i q | τ. παιδ. τοῦτ. **SCD 047**
179 . . sa | τ. τοιοῦτ. παιδ. A B D W Θ . . min lat bo Or. | δέχεται **SB L** 124 179 892 . c f q] δέχεται
Unc^{rel} min a b ff² i k l vg. ³⁸ Ἰωάννης **SB L** Θ k sy^{vg} bo | + λέγων A L N X Σ . . min l i q v r s s: καὶ
εἶπεν (λέγει 1-2-9 1542 b i r) D 28 565 e ff² | ὃς οὐκ ἀκ. ἡμ. (μεθ' ἡμῶν D a k) A D W X Σ . . 1 13-69-124
28 700 . lat sy^{hl} arm go] - **SB C L** Δ Θ Ψ 10 115 346 579 1071 f sy^{vg} sa bo aeth | ἐκωλύομεν
SB D 2r L Δ Θ 1-209] -σαιμεν A C N W X Γ Σ . . min lat sa bo | ἠκολ. **SB L** Θ 10 115 1071] ἀκολουθεῖ
A C L Σ . . min sy^s | ὅτι . . ἡμῖν] - D W X 1-209 13-69-124-346 28 565 700 . lat (: f) arm.

Luk 9 ⁴⁸ ἐστίν **SB C L X** Ξ 1-118-131-209 33 213 579 700 713 lat sy^s sa bo go] ἔσται Unc^{rel} min e q
sy^{vg} hl arm Cyr Cyp. ⁴⁹ ὁ Ἰωάν.] Ἰωάν. B D W Y min | ἐπὶ] ἐν **SB L X** Ξ min verss | ἐκωλύσαμεν]
-ομεν **SB L** Ξ 157 579 892 . a bel.

Acta Philippi c. 34 zu Mt 18 3: Ἐν μὲ ποιήσῃτε ὑμῶν τὰ κάτω εἰς τὰ ἄνω (καὶ τὰ ἄνω εἰς τὰ κάτω
καὶ τὰ δεξιὰ εἰς τὰ ἀριστερὰ) καὶ τὰ ἀριστερὰ εἰς τὰ δεξιὰ, οὐ μὴ εἰσελθῆτε εἰς τὴν βασιλείαν μου (τῶν οὐρανῶν).

³⁹ ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν· μὴ ⁵⁰ εἶπεν δὲ πρὸς αὐτὸν Ἰησοῦς· μὴ
κωλύετε αὐτόν· οὐδεὶς γὰρ ἔστιν ὃς κωλύετε·
ποιήσῃ δύναμιν ἐπὶ τῷ ὀνόματί μου καὶ
δυνήσεται ταχὺ κακολογῆσαί με·

⁴⁰ ὃς γὰρ οὐκ ἔστιν καθ' ἡμῶν, ὑπὲρ ὃς γὰρ οὐκ ἔστιν καθ' ὑμῶν, ὑπὲρ
ἡμῶν ἔστιν.* ⁴¹ ὃς γὰρ ἂν ποτίσῃ ὑμᾶς ὑμῶν ἔστιν.*
ποτήριον ὕδατος ἐν ὀνόματί μου, ὅτι
Χριστοῦ ἔστε, ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι οὐ μὴ
ἀπολέσῃ τὸν μισθὸν αὐτοῦ.** (137. 9 51-56. S. 114)

131. (123.) Vom Ärgernis.

Matth 18 6-9

Mark 9 42-48

⁶ Ὁς δ' ἂν σκανδαλίῃ ⁴² Καὶ ὃς ἂν σκανδαλίῃ
ἓνα τῶν μικρῶν τούτων τῶν· ἓνα τῶν μικρῶν τούτων τῶν
πιστευόντων εἰς ἐμέ, συμφέρει πιστευόντων, καλόν ἔστιν
αὐτῷ ἵνα κρεμασθῇ αὐτῷ μᾶλλον εἰ περιίκεται
μύλος ὄνικος περὶ τὸν τράχη- μύλος ὄνικος περὶ τὸν τράχη-
λον αὐτοῦ καὶ καταποντισθῇ λον αὐτοῦ καὶ βέβληται
ἐν τῷ πελάγει τῆς θαλάσσης. εἰς τὴν θάλασσαν.
⁷ οὐαὶ τῷ κόσμῳ ἀπὸ τῶν
σκανδάλων· ἀνάγκη γάρ ἔστιν
ἔλθεῖν τὰ σκάνδαλα, πλὴν
οὐαὶ τῷ ἀνθρώπῳ δι' οὗ τὸ
σκάνδαλον ἔρχεται.

* Εἰ δὲ ἡ χεὶρ σου ἢ ὁ πούς σου
σκανδαλίζει σε, ἔκκοπον αὐτόν καὶ βάλε
ἀπὸ σοῦ· καλόν σοί ἔστιν εἰσελθεῖν εἰς
τὴν ζωὴν κυλλὸν ἢ χαλόν, ἢ δύο χεῖρας
ἢ δύο πόδας ἔχοντα βληθῆναι
εἰς τὸ πῦρ τὸ αἰώνιον.

⁴³ Καὶ εἰς σκανδαλίῃ σε ἢ χεὶρ σου,
ἀπόκοπον αὐτήν·
καλόν ἔστιν σε κυλλὸν εἰσελθεῖν εἰς
τὴν ζωὴν, ἢ τὰς δύο χεῖρας
ἔχοντα ἀπελθεῖν εἰς τὴν γέενναν,
εἰς τὸ πῦρ τὸ ἄσβεστον.^[44] ⁴⁵ καὶ εἰς ὁ
πούς σου σκανδαλίζει σε, ἀπόκοπον αὐτόν·

17 1-2 (178. S. 142):

¹ Εἶπεν δὲ πρὸς τοὺς μα-
θητάς αὐτοῦ· ἀνένδεκτόν
ἔστιν τοῦ τὰ σκάνδαλα μὴ
ἔλθεῖν, οὐαὶ δὲ δι' οὗ ἔρχε-
ται· ² λουσιτεῖ αὐτῷ εἰ λι-
θος μυλικὸς περιίκεται περὶ
τὸν τράχηλον αὐτοῦ καὶ
ἔρριπται εἰς τὴν θάλασσαν,
ἢ ἵνα σκανδαλίῃ τῶν μι-
κρῶν τούτων ἓνα.

* Matth 12 30 (86. S. 67) — Luk 11 23 (149. S. 122): Ὁ μὴ ὢν μετ' ἐμοῦ κατ' ἐμοῦ ἔστιν, καὶ
ὁ μὴ συνάγων μετ' ἐμοῦ σκορπίζει.

** Matth 19 42 (63. S. 50): Καὶ ὃς ἂν ποτίσῃ ἓνα τῶν μικρῶν τούτων ποτήριον ψυχροῦ ὕδατος εἰς ὄνομα
αὐτοῦ, ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι οὐ μὴ ἀπολέσῃ τὸν μισθὸν αὐτοῦ.

Matth 18 ⁶ πρὸς **S** B L Z Θ Σ 28 157 544 713 .] εἰς E F G K M I I W Δ . . min; ἐπὶ D N U Φ min.
ἔστιν S D E W . I . . min lat (: : q, ~ est enim) sy^e h^l arm Or] — B L N Θ Σ 1 21 33 348 700 713 . verss.

⁷ κωλύ. ἢ κωλύ. **S** B 157 lat (: : e q) | κωλύ. ἢ κωλύ. Unc^{ed} min e q sy sa bo arm aeth Or.
Mark 9 ⁴⁰ ἡμῶν (bis) **S** B C W . I Θ 1-209 13-69-346 157* 579 . k sy^s sa bo arm | ὑμῶν A D E N Σ I Π
... min lat sy^g aeth go. ⁴¹ μόν **S*** D W X . I Θ . . min lat bo aeth go] — A B C* L N Σ Φ 1 238 245 435
579 1071 . sy arm. ⁴² ταύτων **S** A B C D L N . I Θ min lat sy | μόν W; — E F G H K M . . min f arm

πιστευόντων **S** . I b ff² i k* bo | πίστιν ἔχόντων C* D a; + εἰς ἐμέ A B L W Θ Σ . . min e f l q vg sy^s ^g sa
arm go. ⁴³ σκανδαλίῃ **S** B H L W . I 579 892 lat] -ξη A C D G . . min; -ζει E X Θ | εἰς τ. γέενναν] — W
I-118-209 28 435 sy^g | εἰς τὸ πῦρ τὸ ἄσβ.] ὅπου ἔστιν τ. π. τ. ἄ. **S**^{ca} D b e ff² i k r; — L Δ Ψ 240 244 544
700 892 sy^g. ⁴⁴ ⁴⁵ **S** B C L W . I Ψ 1-118-209 28 251 544 565 892 k sy^s sa bo arm] + ὅπου ὁ σκόληξ
αὐτῶν οὐ τελειῖται καὶ τὸ πῦρ οὐ σβέννεται A D N X Θ Σ . . min lat sy^g h^l Tat.

ὄφθαλμός σου σκανδαλίζει σε, ἔξελε αὐτόν καὶ βάλε ἀπὸ σοῦ· καλὸν σοὶ ἐστὶν μονόφθαλμον εἰς τὴν ζωὴν εἰσελθεῖν, ἢ δύο ὀφθαλμοὺς ἔχοντα βληθῆναι εἰς τὴν γέενναν τοῦ πυρός.*

καλὸν ἐστὶν σε εἰσελθεῖν εἰς τὴν ζωὴν χωλόν, ἢ τοὺς δύο πόδας ἔχοντα βληθῆναι εἰς τὴν γέενναν. ^[46] 47 καὶ ἐὰν ὁ ὀφθαλμός σου σκανδαλίξῃ σε, ἔκβαλε αὐτόν· καλὸν σέ ἐστὶν μονόφθαλμον εἰσελθεῖν εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ, ἢ δύο ὀφθαλμοὺς ἔχοντα βληθῆναι εἰς τὴν γέενναν,* ⁴⁸ ὅπου ὁ κώληξ αὐτῶν οὐ τελευτᾷ καὶ τὸ πῦρ οὐ σβέννυται.

132. (124.) Vom Salz. Mark 9 49-50

5 13 (20. S. 24):
Ἵμεῖς ἐστε τὸ ἅλα τῆς γῆς· ἐὰν δὲ τὸ ἅλα μωρανθῇ, ἐν τίνι ἀλισθίσεται; εἰς οὐδὲν ἰσχύει ἔτι εἰ μὴ βληθὲν ἔξω καταπατεῖσθαι ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων.

49 Πᾶς γὰρ πυρὶ ἀλισθίσεται.
50 Καλὸν τὸ ἅλα· ἐὰν δὲ τὸ ἅλα ἄναλον γένηται, ἐν τίνι αὐτὸ ἀρτύσετε;

14 94-95 (171. S. 138):
34 Καλὸν οὖν τὸ ἅλα· ἐὰν δὲ καὶ τὸ ἅλα μωρανθῇ, ἐν τίνι ἀρτυθήσεται; 35 οὔτε εἰς γῆν οὔτε εἰς κοπρίαν εὐθρότον ἐστίν· ἔξω βάλλουσιν αὐτό. ὁ ἔχων ὄρα ἀκούειν ἀκουέτω.

ἔχετε ἐν ἑαυτοῖς ἅλα καὶ εἰρηγεύετε ἐν ἀλλήλοις.
(187. 10 1-12. S. 146)

133. (125.) Die Rettung des Verlorenen. Matth 18 10-14

10 Ὅρατε μὴ καταφρονήσητε ἐνὸς τῶν μικρῶν τούτων· λέγω γὰρ ὑμῖν ὅτι οἱ ἄγγελοι αὐτῶν ἐν οὐρανοῖς διαπαντός βλέπουσιν τὸ πρόσωπον τοῦ πατρὸς μου τοῦ ἐν οὐρανοῖς. ^[11]

12 Τί ὑμῖν δοκεῖ; ἐὰν γένηταί τινι ἀνθρώπῳ ἑκατὸν πρόβατα καὶ πλανηθῇ

15 3-7 (172. S. 138): 3 Εἶπεν δὲ πρὸς αὐτοὺς τὴν παραβολὴν ταύτην λέγων·

4 τίς ἀνθρώπος ἐξ ὑμῶν ἔχων ἑκατὸν πρόβατα καὶ ἀπολέσῃ; ἐξ αὐτῶν ἓν οὐ

* Matth 5 29-30 (23. S. 25 f.): 29 Εἰ δὲ ὁ ὀφθαλμός σου ὁ δεξιὸς σκανδαλίζει σε, ἔξελε αὐτόν καὶ βάλε ἀπὸ σοῦ· συμφέρει γάρ σοι ἵνα ἀπόληται ἐν τῶν μελῶν σου καὶ μὴ ὅλον τὸ σῶμά σου βληθῇ εἰς γέενναν. 30 καὶ εἰ ἡ δεξιὰ σου χειρὶ σκανδαλίζει σε, ἔκκοπον αὐτήν καὶ βάλε ἀπὸ σοῦ· συμφέρει γάρ σοι ἵνα ἀπόληται ἐν τῶν μελῶν σου καὶ μὴ ὅλον τὸ σῶμά σου εἰς γέενναν ἀπέλθῃ.

Mk 9 48: Jes 66 24. 9 49: Lev 2 13.

Matth 18 ^[10 ἐν οὐρανοῖς 10] ἐν τῷ (- 33 945) σὺνανῶ B 33 892 945; - Γ Ν 1 13 22 245 1093 . e ff aur sy^s sa Clem Or al. ¹¹ - NBL*Θ* 1* 13 33 892 e ff sy^s pal sa bo Or Hil Eus] ἦλθεν γὰρ ὁ υἱὸς τ. ἀνθρώπου ὅσῳα τὸ ἀπολωλός (= Lk 19 10) DEF WX Δ Σ . . min lat sy^c vg^h arm aeth.

Mark 9 ⁴⁹ πᾶς γὰρ πυρὶ ἀλισθ. NBLW Δ 1-118-209 61 229* 485 565 700 788 . sy^s sa arm] πᾶσα γὰρ (- a) θυσία ἀλλ' ἀλισθ. D 64 65 a b c ff² i tol; omnis autem substantia consumitur k; π. γ. π. ἀλ. (ἀναλωθήσεται Θ) καὶ πᾶσα θυσ. ἀλλ' (- Ψ) ἀλισθ. (ἀναλωθ. Ψ) ACN Θ Σ Ψ . . min l q vg sy^g vg^h aeth go.

ἐν ἑξ αὐτῶν, οὐχὶ ἄφεις τὰ ἐνενήκοντα ἐννέα ἐπὶ τὰ ὄρη πορευθεὶς ζητεῖ τὸ πλανώμενον; ¹³ καὶ εἰάν γένηται εὐρεῖν αὐτό, ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι χαίρει ἐπ' αὐτῷ μᾶλλον ἢ ἐπὶ τοῖς ἐνενήκοντα ἐννέα τοῖς μὴ πεπλανημένοις.

¹⁴ οὕτως οὐκ ἔστιν θέλημα ἔμπροσθεν τοῦ πατρὸς ὑμῶν τοῦ ἐν οὐρανοῖς, ἵνα ἀπόληται ἐν τῶν μικρῶν τούτων.

καταλείπει τὰ ἐνενήκοντα ἐννέα ἐν τῇ ἐρήμῳ καὶ πορεύεται ἐπὶ τὸ ἀπολωλός, ἕως εὐρη αὐτό; ⁵ καὶ εὐρῶν ἐπιτίθησιν ἐπὶ τοὺς ὄμους αὐτοῦ χαίρων, ⁶ καὶ ἐλθὼν εἰς τὸν οἶκον συνακαλεῖ τοὺς φίλους καὶ τοὺς γείτονας λέγων αὐτοῖς· συνχάρητέ μοι, ὅτι εὗρον τὸ πρόβατόν μου τὸ ἀπολωλός. ⁷ λέγω ὑμῖν ὅτι οὕτως χαρὰ ἐν τῷ οὐρανῷ ἔσται ἐπὶ ἐνὶ ἁμαρτωλῷ μετανοοῦντι ἢ ἐπὶ ἐνενήκοντα ἐννέα δικαίοις οὔτινες οὐ χρειαν ἔχουσι μετανοίας.

134. (126.) Bruderpflichten. Matth 18 15-20

¹⁵ Ἐάν δε ἁμαρτήσῃ ὁ ἀδελφός σου, ἵπαγε ἔλεγξον αὐτὸν μεταξὺ σοῦ καὶ αὐτοῦ μόνου· εἰάν σου ἀκούσῃ, ἐκέρδησας τὸν ἀδελφόν σου. ¹⁶ εἰάν δὲ μὴ ἀκούσῃ, παραλάβε μετὰ σεαυτοῦ ἔτι ἕνα ἢ δύο, ἵνα ἐπὶ τῷ τόματι δύο μαρτύρων ἢ τριῶν σταθῇ πᾶν ῥήμα. ¹⁷ εἰάν δὲ παρακούσῃ αὐτῶν, εἰπὸν τῇ ἐκκλησίᾳ· εἰάν δὲ καὶ τῆς ἐκκλησίας παρακούσῃ, ἔστω σοι ὡσπερ ὁ ἐθνικὸς καὶ ὁ τελώνης.

¹⁸ Ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅσα ἐάν δήσητε ἐπὶ τῆς γῆς ἔσται δεδεμένα ἐν οὐρανῷ, καὶ ὅσα ἐάν λύσητε ἐπὶ τῆς γῆς ἔσται λελυμένα ἐν οὐρανῷ.*

¹⁹ πάλιν λέγω ὑμῖν ὅτι εἰάν δύο συμφωνήσουσιν ἐξ ὑμῶν ἐπὶ τῆς γῆς περὶ παντὸς πράγματος οὗ ἐάν αἰτήσωνται, γενήσεται αὐτοῖς παρὰ τοῦ πατρὸς μου τοῦ ἐν οὐρανοῖς. ²⁰ οὗ γάρ εἰσιν δύο ἢ τρεῖς συνηγμένοι εἰς τὸ ἕμὸν ὄνομα, ἐκεῖ εἰμι ἐν μέσῳ αὐτῶν.

* Matth 16 19 (122. S. 100): Δώσω σοι τὰς κλεῖδας τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν, καὶ ὃ ἐάν δήσης ἐπὶ τῆς γῆς ἔσται δεδεμένον ἐν τοῖς οὐρανοῖς, καὶ ὃ ἐάν λύσης ἐπὶ τῆς γῆς ἔσται λελυμένον ἐν τοῖς οὐρανοῖς.

Mt 18 16; Dt 19 15.

Mt 18 18 (= 16 19): Joh 20 23 (S. 231).

Matth 18 15-20: ἀφίσει . . . πορευθεὶς: **SXΣ** . . . min q sy | ἀφίσει (ἀφίσειν D ff vg) . . . καὶ πορευθεὶς (πορευόμενος) D) B D L G 13-124-346 21 157 . lat sa bo arm aeth. ¹⁴ ὑμῶν **SD** (αἱ ἡμῶν) K M P L . I . . min lat sy * [2] μου B F H O N Γ Θ Σ 078 . 13-124-346 33 157 700 713 . sy * sa bo arm. ¹⁵ ἁμαρτ. **SB** 1-209 22 234* 544 sa Or] + εἰς σε Unc^{msl} min lat sy arm bo Hil Lcf. ¹⁶ σεαυτοῦ **SLKM** (Θ Σ) 1 13-69-346 (σοῦ αὐτοῦ) 33 157 . I σοῦ B DEW 1 . . min. ¹⁹ πάλιν **NDLMNΓΑΣ** . I 245 1012 1279 . ff² | vg sy vg lat arm Or] - Θ 69 517 565 . ff; + ἀμὴν B E F G K P X Θ . . min it sy * c sa Bas | συμφωνήσουσιν **SD E L Α Σ** . . 34 489 892] - ωσαν B K M P X Θ . . min Or. ²⁰ οὐκ εἰσιν γάρ δύο ἢ τρεῖς . . . παρ' οἷς οὐκ εἰμι . . . D³¹ sy * Clem.

Zu Mt 18 20: [Ἀέγ]μι [Τησοῦς; ὄπ]ου ἐάν ὄσαν . . . ε . . . θ (?) σοὶ καὶ . . . πο (?) . . . ε[Ις] ἐστιν μόνος . . . ἐγὼ εἰμι μετ' αὐ[τοῦ]. ἐμ[ε]ρὸν τὸν λίθον, καὶ κεῖ ἐθήσεις με, σχίσου τὸ ξύλον, καὶ γὰρ ἐκεῖ εἰμι. Oxyrhynchus I Nr. 4.

135. (127.) Von der Versöhnlichkeit. Matth 18 21—22

²¹Τότε προσελθὼν ὁ Πέτρος εἶπεν αὐτῷ· κύριε, ποσάκις ἁμαρτήσῃ εἰς ἐμὲ ὁ ἀδελφός μου καὶ ἀφήσω αὐτῷ; ἕως ἐπτάκις;
²²λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς· οὐ λέγω σοι ἕως ἐπτάκις, ἀλλὰ ἕως ἑβδομηκοντάκις ἑπτά.

174 (179. S. 142): ⁴Καὶ ἐὰν ἐπτάκις τῆς ἡμέρας ἁμαρτήσῃ εἰς σὲ καὶ ἐπτάκις ἐπιστρέψῃ πρὸς σε λέγων· μετανού, ἀφήσεις αὐτῷ.

136. (128.) Das Gleichnis vom Schalksknecht. Matth 18 23—35

²³Διὰ τοῦτο ὁμοιώθη ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν ἀνθρώπῳ βασιλεῖ, ὃς ἠθέλησεν συναῖραι λόγον μετὰ τῶν δούλων αὐτοῦ. ²⁴ἄρξαμένου δὲ αὐτοῦ συναῖρειν, προσηνέχθη εἰς αὐτῷ ὀφειλέτης μυρίων ταλάντων. ²⁵μὴ ἔχοντος δὲ αὐτοῦ ἀποδοῦναι, ἐκέλευσεν αὐτὸν ὁ κύριος παραθῆναι καὶ τὴν γυναῖκα καὶ τὰ τέκνα καὶ πάντα ὅσα εἶχεν, καὶ ἀποδοθῆναι. ²⁶πεσὼν οὖν ὁ δούλος ἐκεῖνος προσεκύνει αὐτῷ λέγων· μακροθύμησον ἐπ' ἐμοί, καὶ πάντα ἀποδώσω σοι. ²⁷σπλαγχνισθεὶς δὲ ὁ κύριος τοῦ δούλου ἐκείνου ἀπέλυσεν αὐτὸν καὶ τὸ δάνειον ἀφῆκεν αὐτῷ. ²⁸ἔξελθὼν δὲ ὁ δούλος ἐκεῖνος εὗρεν ἕνα τῶν συνδούλων αὐτοῦ, ὃς ὄφειλεν αὐτῷ ἑκατὸν δηνάρια, καὶ κρατήσας αὐτὸν ἐπιγενέων λέγων· ἀπόδος εἰ τι ὀφείλεις. ²⁹πεσὼν οὖν ὁ σύνδουλος αὐτοῦ παρεκάλει αὐτὸν λέγων· μακροθύμησον ἐπ' ἐμοί, καὶ ἀποδώσω σοι. ³⁰ὁ δὲ οὐκ ἠθέλην, ἀλλὰ ἀπελθὼν ἔβαλεν αὐτὸν εἰς φυλακὴν ἕως ἀποδοῦναι τὸ ὀφειλόμενον. ³¹ιδόντες οὖν οἱ σύνδουλοι αὐτοῦ τὰ γινόμενα ἐλυπήθησαν σφόδρα καὶ ἐλθόντες διεσάφησαν τῷ κυρίῳ ἐαυτῶν πάντα τὰ γινόμενα. ³²τότε προσκαλεσάμενος αὐτὸν ὁ κύριος αὐτοῦ λέγει αὐτῷ· δοῦλε πονηρέ, πᾶσαν τὴν ὀφειλὴν ἐκείνην ἀφῆκά σοι, ἐπεὶ παρεκάλεισάς με· ³³οὐκ ἔδει καὶ σὲ ἐλεῆσαι τὸν σύνδουλόν σου, ὡς καγὼ σὲ ἠλέησα; ³⁴καὶ ὀργισθεὶς ὁ κύριος αὐτοῦ παρέδωκεν αὐτὸν τοῖς βασανισταῖς ἕως οὗ ἀποδοῦναι πᾶν τὸ ὀφειλόμενον αὐτῷ. ³⁵οὕτως καὶ ὁ πατήρ μου ὁ οὐράνιος ποιήσει ὑμῖν, ἐὰν μὴ ἀφήτε ἕκαστος τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ ἀπὸ τῶν καρδιῶν ὑμῶν. (187. 19 1—12 S. 146)

Matth 18 ²¹εἰς ἐμὲ ὁ ἀδ. μου] ὁ ἀδ. μου εἰς ἐ. BΘ 13-69-124-346 1241. ²⁴προσηνέχθη] προσ-
ήχθη BD 1579 Or. ²⁵εἶχεν] ἔχει BΘ 1 56 58 124. Or. ²⁶ἐκεῖνος; N^a D L Δ Θ Σ 21 33 174 245 443
892. lat (: : q) sy bo aeth] - N^b B E K W . . min q sa arm | λέγων BDΘ 15 270 440* 700. a c e ff l vg
sy^{8c}] + κύριε Unc^{rel} . . min f ff² g verss. ²⁷ἐκείνου] - BΘ 1 124. ³¹οὖν N^b BD 21 33 892 e] δέ
Unc^{rel} min verss | γινόμε. N^c D L 4 280 892 983 . lat] γενόμε. Unc^{rel} min e sa. ³⁴αὐτῷ] - N^c BD (→
124* 517 700 1424 . lat sy (: : vs).

Ev. sec. Naz. Zu Mt 18 21 22 (Luk 17 34): Si peccaverit (inquit) frater tuus in verbo et satis tibi fecerit, septies in die suscipe eum. Dixit illi Simon, discipulus eius: Septies in die? respondit dominus et dixit ei: Etiam ego dico tibi, usque septuagies septies; etenim in prophetis quoque, postquam uncti sunt spiritu sancto, inventus est sermo peccati. Hieron., adv. Pelag. III 2.

Τὸ Τοῦ οὐρανοῦ ἐξῆ; ἔχει μετὰ τὸ ἑβδομηκοντάκις ἑπτά· καὶ γὰρ ἐν τοῖς προφήταις μετὰ τὸ χρισθῆναι αὐτοῦ ἐν πνεύματι ἀγίῳ εὕρισκετο ἐν αὐτοῖς λόγος ἁμαρτίας. 566 899.

II. Der lukanische Reisebericht.

Luk 9 51 — 18 14

137. (129.) Die Samariterherberge. Luk 9 51—56

(130. 9 49—50. S. 110)

⁵¹ Ἐγένετο δὲ ἐν τῷ συμπληροῦσθαι τὰς ἡμέρας τῆς ἀναλήψεως αὐτοῦ, καὶ αὐτὸς τὸ πρόσωπον αὐτοῦ ἐστήρισεν τοῦ πορευεσθαι εἰς Ἱερουσαλήμ, ⁵² καὶ ἀπέστειλεν ἀγγέλους πρὸ προσώπου αὐτοῦ. καὶ πορευθέντες εἰσῆλθον εἰς πόλιν Σαμαριτῶν ὥστε εἰτοιμάσαι αὐτῷ. ⁵³ καὶ οὐκ ἐδέξαντο αὐτόν, ὅτι τὸ πρόσωπον αὐτοῦ ἦν πορευόμενον εἰς Ἱερουσαλήμ. ⁵⁴ ἰδόντες δὲ οἱ μαθηταὶ Ἰακώβος καὶ Ἰωάννης εἶπαν· κύριε, θέλεις εἰπομεν πῦρ καταβῆναι ἀπὸ τοῦ οὐρανοῦ καὶ ἀναλῶσαι αὐτούς; ⁵⁵ στραφεὶς δὲ ἐπετίμησεν αὐτοῖς. ⁵⁶ καὶ ἐπορεύθησαν εἰς ἑτέραν κώμην.

138. (130.) Verschiedene Nachfolger. Luk 9 57—62

8 19—22 (49. S. 37):

¹⁹ Καὶ προσελθὼν εἰς γραμματεὺς εἶπεν αὐτῷ· διδάσκαλε, ἀκολουθήσω σοι ὅπου ἐὰν ἀπέρχῃ. ²⁰ καὶ λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς· αἱ ἀλώπεκες φωλεοὺς ἔχουσιν καὶ τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ κατασκηνώσεις, ὁ δὲ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου οὐκ ἔχει τοῦ τὴν κεφαλὴν κλίνη.

²¹ Ἄλλοι δὲ τῶν μαθητῶν εἶπεν αὐτῷ· κύριε, ἐπίτρεψόν μοι πρῶτον ἀπελθεῖν καὶ θάψαι τὸν πατέρα μου. ²² ὁ δὲ λέγει αὐτῷ· ἀκολούθει μοι, καὶ ἄφες τοὺς νεκροὺς θάψαι τοὺς ἑαυτῶν νεκρούς.

διάγγελλε τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ. ⁵⁷ Καὶ πορευομένων αὐτῶν ἐν τῇ ὁδῷ εἶπεν τις πρὸς αὐτόν· ἀκολούθησόν μοι ὅπου ἐὰν ἀπέρχῃ. ⁵⁸ καὶ εἶπεν αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς· αἱ ἀλώπεκες φωλεοὺς ἔχουσιν καὶ τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ κατασκηνώσεις, ὁ δὲ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου οὐκ ἔχει τοῦ τὴν κεφαλὴν κλίνη. ⁵⁹ εἶπεν δὲ πρὸς ἕτερον· ἀκολούθει μοι. ὁ δὲ εἶπεν· ἐπίτρεψόν μοι πρῶτον ἀπελθεῖν θάψαι τὸν πατέρα μου. ⁶⁰ εἶπεν δὲ αὐτῷ· ἄφες τοὺς νεκροὺς θάψαι τοὺς ἑαυτῶν νεκρούς, σὺ δὲ ἀπελθὼν

διάγγελλε τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ. ⁶¹ εἶπεν δὲ καὶ ἕτερος· ἀκολούθησόν μοι, κύριε· πρῶτον δὲ ἐπίτρεψόν μοι ἀποτάξασθαι τοῖς εἰς τὸν οἶκόν μου.

9 51; 2 Reg 1 10 12.

9 ⁵¹ αὐτοῦ 2°] — B L Ξ 1-118-209 700 892 c. ⁵² πόλιν N* Γ Λ Ψ 13-69-124-346 28 262 544 . lat sy^s Tert | κώμην A B C D L W Ξ Θ . . min e sy sa bo | ὥστε | ὡς N* B a b e l q sy^{vg}. ⁵⁴ αὐτούς N B L Ξ 71 157 579 700 . e l vg sy^{9c} sa bo arm | + ὡς καὶ Ἠλίας ἐποήσεν A C D W X Θ . . min a b e f q sy^{vg} hl bo^{add} aeth Bas Chr. ⁵⁵ αὐτοῖς N A B C L W X Δ Ξ . 28 33 71 157 579 . l r f u gat sy^s sa aeth (Cyr Bas Hier) + καὶ εἶπαν· οὐκ οἶδατε, οἶον (ποῖον D) πνεύματός ἐστε (ὁμοίως) D F^w K M H Θ . . min lat sy^e vg hl. ⁵⁶ in. ὁ (γάσ) υἱὸς τ. ἀνθ. οὐκ ἔστιν ψυχῆς ἀνθρώπων (- e e r vg sy^e vg) ἀπολέσαι, ἀλλὰ σώσαι (= 19 10. 194 S. 156) F^w K M H Θ . . min lat sy^e vg hl bo arm. ⁵⁹ εἶπεν B* D V 57 999 1574 sy^s Or | + κύριε Unc^l min voss | ποῦτ. ἀπὸ τ. N B D (-οντα) min sy^e vg pal bo | ~ ἀπελθ. πρ. C L Δ Θ (-οντα) Ξ . . min sy^{hl} aeth; ἀπελθ. (- πρῶτ.) W 69 440 1187 1555.

⁶² εἶπεν δὲ πρὸς αὐτὸν ὁ Ἰησοῦς· οὐδεὶς ἐπιβαλὼν τὴν χεῖρα αὐτοῦ ἐπ' ἄροτρον καὶ βλέπων εἰς τὰ ὀπίσω εὐθιγὸς ἐστὶν τῇ βασιλείᾳ τοῦ θεοῦ.

139. (131.) Die Aussendung der Siebzig. Luk 10 1—16

9 37—38. 10 7—16 40 (58. S. 44f.):
9 ²⁷ Τότε λέγει τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ· ὁ μὲν θειρισμὸς πολὺς, οἱ δὲ ἐργάται ὀλίγοι· ²⁸ δεήθητε οὖν τοῦ κυρίου τοῦ θειρισμοῦ ὅπως ἐκβάλλῃ ἐργάτας εἰς τὸν θειρισμὸν αὐτοῦ.

10 ¹⁶ Ἰδοὺ ἐγὼ ἀποστέλλω ὑμᾶς ὡς πρόβατα ἐν μέσῳ λύκων· γίνεσθε οὖν φρόνιμοι ὡς οἱ ὄφεις καὶ ἀκέραιοι ὡς αἱ περιστεραί.

⁹ Μὴ κτήσησθε χρυσὸν μηδὲ ἄργυρον μηδὲ χαλκὸν εἰς τὰς ζώνας ὑμῶν.

^{10a} μὴ πῆραν εἰς ὁδὸν μηδὲ δύο χιτῶνας μηδὲ ὑποδήματα μηδὲ ῥάβδον·

¹¹ εἰς ἣν δ' ἂν πόλιν ἢ κώμην εἰσέλθητε, ἐξετάσατε τίς ἐν αὐτῇ ἄξιός ἐστιν· κάκει μείνατε ἕως ἂν ἐξέλθητε.

¹² εἰσερχόμενοι δὲ εἰς τὴν οἰκίαν ἀσπάσασθε αὐτήν. ¹³ καὶ ἐὰν μὲν ἦ ἡ οἰκία ἀξία, ἐλθάτω ἡ εἰρήνη ἐμῶν ἐπ' αὐτήν· ἐὰν δὲ μὴ ἦ ἀξία, ἡ εἰρήνη ὑμῶν πρὸς ὑμᾶς ἐπιστραφήτω.

^{10b} ἄξιός γάρ ὁ ἐργάτης τῆς τροφῆς αὐτοῦ.

⁷ πορευόμενοι δὲ κηρύσσετε λέγοντες ὅτι ἤγγικεν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν.

⁸ ἀσθενοῦντας θεραπεύετε, νεκροὺς ἐγείρετε, λεπροὺς καθαρῶζετε, δαιμόνια ἐκβάλλετε· δωρεὰν ἐλάβετε, δωρεὰν δότε.

¹⁴ καὶ ὅς ἂν μὴ δέξηται ὑμᾶς μηδὲ

10 2 (= Mt 9 37): Joh 4 35 (S. 227).

9 ⁶² αὐτοῦ] - B 1-131-209 245 . a b q l arm Or Bas Cyr Tert | ἐπιβαλὼν . . . ὀπίσω] εἰς τὰ ὀπ. βλέπ. κ. ἐπιβάλλων τ. χεῖρα (αὐτ.) ἐπ' ἄρ. D a b c e q Clem Cyp 10 ¹ καὶ ἐτέρ.] ἐτέρ. B L Z 33 579 892 sy^s vg sa bo aeth | ἐβδομήκ. S ACLNWΘΞ min f q sy^{vg} hl pal bo aeth go I^{int} Tert Eas] ἐβδομ. δύο BDMR 1604 lat sy^s c sa arm Epiph Aug | δύο] + δύο BK ΠΥΘ 13-69-346 300 440 565 713 . sy bo | αὐτός] - D it sy sa bo. ² ἐργ. ἐκβ. BD 700 e] ~ Unc^{rel} min. ⁴ μηδένα S* A* 28 33 Marc] καὶ μηδ. Unc^{rel} min verss. ⁹ ἢ ἐκεῖ] ἐκεῖ ἢ B 433 1012 lat (::o) Or | ἐπαναπαύσεται S B* 579] -αύσεται Unc^{rel} min.

vgl.
Mark
6 6—11
= Luk
9 1—5
109.
S. 84f.

¹ Μετὰ δὲ ταῦτα ἀνέδειξεν ὁ κύριος καὶ ἐτέρους ἐβδομήκοντα, καὶ ἀπέστειλεν αὐτοὺς ἀνὰ δύο πρὸ προσώπου αὐτοῦ εἰς πᾶσαν πόλιν καὶ τόπον οὗ ἠμέλλεν αὐτὸς ἔρχεσθαι. ² ἔλεγεν δὲ πρὸς αὐτούς· ὁ μὲν θειρισμὸς πολὺς, οἱ δὲ ἐργάται ὀλίγοι· δεήθητε οὖν τοῦ κυρίου τοῦ θειρισμοῦ ὅπως ἐργάτας ἐκβάλλῃ εἰς τὸν θειρισμὸν αὐτοῦ. ³ ὑπάγετε· ἰδοὺ ἀποστέλλω ὑμᾶς ὡς ἄρνας ἐν μέσῳ λύκων.

⁴ μὴ βαστάζετε βαλλάντιον, μὴ πῆραν, μὴ ὑποδήματα· μηδένα κατὰ τὴν ὁδὸν ἀσπάσησθε.

⁵ εἰς ἣν δ' ἂν εἰσέλθητε οἰκίαν, πρῶτον λέγετε· εἰρήνη τῷ οἴκῳ τούτῳ.

⁶ καὶ ἐὰν ἦ ἐκεῖ νῖος εἰρήνης, ἐπαναπαύσεται ἐπ' αὐτὸν ἡ εἰρήνη ὑμῶν· εἰ δὲ μήγε, ἐφ' ὑμᾶς ἀνακάμψει. ⁷ ἐν αὐτῇ δὲ τῇ οἰκίᾳ μένετε ἕσθοντες καὶ πίνοντες τὰ παρ' αὐτῶν· ἄξιός γάρ ὁ ἐργάτης τοῦ μισθοῦ αὐτοῦ. μὴ μεταβαίνετε ἐξ οἰκίας εἰς οἰκίαν. ⁸ καὶ εἰς ἣν ἂν πόλιν εἰσερχήσθε καὶ δέχωνται ὑμᾶς, ἐσθίετε τὰ παρατιθέμενα ὑμῖν ⁹ καὶ θεραπεύετε τοὺς ἐν αὐτῇ ἀσθενεῖς καὶ λέγετε αὐτοῖς· ἤγγικεν ἐφ' ὑμᾶς ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ. ¹⁰ εἰς ἣν δ' ἂν πόλιν εἰσέλθητε

ἀκούσῃ τοὺς λόγους ὑμῶν, ἐξερχόμενοι
ἔξω τῆς οἰκίας ἢ τῆς πόλεως ἐκεῖνης
ἐκτινάξατε τὸν κοινοστὸν ἐκ τῶν ποδῶν
ὑμῶν.

¹⁶ ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἀνεκτότερον ἔσται
τῇ Σοδόμῳ καὶ Γομόρρῳ ἐν ἡμέρᾳ
κρίσεως ἢ τῇ πόλει ἐκεῖνῃ.

11 21—23 (66. S. 52): ²¹ Οὐαί σοι Χο-
ραζαῖν, οὐαί σοι Βηθσαῖδάν, ὅτι εἰ ἐν
Τύρῳ καὶ Σιδῶνι ἐγένοντο αἱ δυνάμεις
αἱ γινόμεναι ἐν ὑμῖν,
παύλαι ἂν ἐν σάκκῳ καὶ σποδῶ
μετενόησαν. ²² πλὴν λέγω ὑμῖν, Τύρῳ
καὶ Σιδῶνι ἀνεκτότερον ἔσται ἐν ἡμέρᾳ
κρίσεως ἢ ὑμῖν. ²³ καὶ σύ, Καφαρναούμ,
μὴ ἕως οὐρανοῦ ὑψωθῆσῃ; ἕως ἄδου
καταβιβασθῆσῃ.

10 ⁴⁰ Ὁ δεχόμενος ὑμᾶς ἐμὲ δέχεται,
καὶ ὁ ἐμὲ δεχόμενος δέχεται τὸν ἀποστεί-
λαντά με.*

καὶ μὴ δέχονται ὑμᾶς, ἐξεληθόντες εἰς τὰς
πλατείας αὐτῆς εἶπατε. ¹¹ καὶ τὸν κοινορ-
τὸν τὸν κολληθέντα ἡμῖν ἐκ τῆς πόλεως
ὑμῶν εἰς τοὺς πόδας ἀπομασσόμεθα ὑμῖν·
πλὴν τοῦτο γινώσκετε, ὅτι ἤγγικεν ἡ βασι-
λεία τοῦ θεοῦ. ¹² λέγω δὲ ὑμῖν ὅτι Σοδό-
μοις ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκεῖνῃ ἀνεκτότερον ἔσται
ἢ τῇ πόλει ἐκεῖνῃ.

¹³ Οὐαί σοι Χοραζαῖν, οὐαί σοι Βηθ-
σαῖδά· ὅτι εἰ ἐν Τύρῳ καὶ Σιδῶνι ἐγενή-
θησαν αἱ δυνάμεις αἱ γινόμεναι ἐν ὑμῖν,
πάσαι ἂν ἐν σάκκῳ καὶ σποδῶ καθή-
μενοι μετενόησαν. ¹⁴ πλὴν Τύρῳ καὶ
Σιδῶνι ἀνεκτότερον ἔσται ἐν τῇ κρίσει
ἢ ὑμῖν. ¹⁵ καὶ σύ, Καφαρναούμ, μὴ
ἕως οὐρανοῦ ὑψωθῆσῃ; ἕως ἄδου κα-
ταβιβασθῆσῃ. ¹⁶ Ὁ ἀκούων ὑμῶν ἐμοῦ ἀ-
κούει, καὶ ὁ ἀθετῶν ὑμᾶς ἐμὲ ἀθετεῖ· ὁ δὲ
ἐμὲ ἀθετῶν ἀθετεῖ τὸν ἀποστείλαντά με.*

140. (132.) Die Rückkehr der Siebzig. Luk 10 17—20

¹⁷ Υπέστρεψαν δὲ οἱ ἑβδομήκοντα μετὰ χαρᾶς λέγοντες· κίριε, καὶ τὰ
δαίμόνια ὑποτάσσεται ἡμῖν ἐν τῷ ὀνόματί σου.** ¹⁸ εἶπεν δὲ αὐτοῖς· ἐθεό-
ρουν τὸν σατανᾶν ὡς ἀστρατὴν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ πεσόντα. ¹⁹ ἰδοὺ δέδωκα
ὑμῖν τὴν ἐξουσίαν τοῦ πατεῖν ἐπάνω ὄφρων καὶ σκορπίων, καὶ ἐπὶ πᾶσαν
τὴν δύναμιν τοῦ ἐχθροῦ, καὶ οὐδὲν ὑμᾶς οὐ μὴ ἀδικήσει. ²⁰ πλὴν ἐν τούτῳ
μὴ χαίrete ὅτι τὰ πνεύματα ὑμῖν ὑποτάσσεται, χαίrete δὲ ὅτι τὰ ὀνόματα ὑμῶν
ἐνγέγραπται ἐν τοῖς οὐρανοῖς.

Vgl.
10 17 18.
S. 222

* Vgl. Mt 18 5 — Mk 9 37 = Lk 9 48 (129. S. 109).

** Vgl. Mk 6 30 = Lk 9 10 (112. S. 87).

10 10: Joh 5 23 15 23 (S. 233). 10 18: Joh 12 31 (S. 233).

10 11 τοῦσα. **S**BDR 90 121 157 399* . it sy^c Tat| + ἡμῶν Unc^{pl} min f voss. ¹² δε
NDMΘΞ 22 28 118.209 213 565 892 . a1q| — ABCW . . min beei vg sy sa bo arm aeth.
¹³ μὴ — ἐρωθῆσῃ **S**BDE 579 700 1071 a be i | sys^c sa bo aeth| ἢ — ἐρωθῆσῃ A C N W X Θ . . min
e f g r^s v^s sy^s 4^l arm Aug | οὐραν. **S**B*CD 157 238 270 579 . bo| τοῦ οὐρ. A L R W X . J E . . min
ξδ. | τοῦ ἄδου B L 157 726 1375 . | καταβιβασθῆσῃ| καταβῆσῃ B D 579 sys^c arm aeth. ¹⁶ ἀθετεῖ 1° | + ei
eius, qui me misit a b e Ir Cyp | ὁ δὲ . . ἀποστ. μ] — D a b i l r Ir Cyp; datūr ὁ δὲ (— i) ἐμοῦ ἀκούων
ἀκούει τοῦ ἀποστειλαντός; μ] D a b i l r; + καὶ ὁ ἐμ. ἀκ. ἀκ. τοῦ ἀποστ. με B^{ms}Θ 13-124-346 (ἀκ. ἐμ.)
1012 1014 sy^c. ¹⁷ ἰδοὺ. | + δῶο B D 1694 a be e l vg sy^s sa bo arm. ¹⁸ ὡς ἀστρ. ἐκ τ. οὐρ.] ἐκ
τ. οὐρ. ὡς ἀστρ. B 238 579 sa bo Or. ¹⁹ δέδωκα **S**BCLW X 1-209 213 579 700 1071 verss patr| δῶομι
AD N 1 Θ Ψ . . min e sy l ust Ir Eus | ἀδικήσει **S**ADLMW Γ^Θ 047 . 1 23 33 579 713 1071 Or| -ήσῃ
BCFGK N X V Y 4 H . . min. ²⁰ πνεύματα| δαιμόνια D 1-131-209 157 565 e f sy^s e vg Tat^{ar} Or
Eus Bas Amb; spiritus maligni b.

141. (133.) Jubelruf. Luk 10 21-22

11 25-27 (61. S. 52f.):

25 Ἐν ἐκείνῳ τῷ καιρῷ ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς εἶπεν· ἐξομολογοῦμαί σοι, πάτερ, κύριε τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς, ὅτι ἔκρυψας ταῦτα ἀπὸ σοφῶν καὶ συνετῶν, καὶ ἀπεκάλυψας αὐτὰ νηπίοις· 26 καὶ ὁ πατήρ, ὅτι οὕτως εὐδοκία ἐγένετο ἐμπροσθέν σου.

27 Πάντα μοι παρεδόθη ὑπὸ τοῦ πατρὸς μου, καὶ οὐδεὶς ἐπιγινώσκει τὸν υἱὸν εἰ μὴ ὁ πατήρ, οὐδὲ τὸν πατέρα τις ἐπιγινώσκει εἰ μὴ ὁ υἱὸς καὶ ᾧ ἐὰν βούληται ὁ υἱὸς ἀποκαλύψαι.

21 Ἐν αὐτῇ τῇ ὥρᾳ ἠγαλλιάσατο ἐν τῷ πνεύματι τῷ ἁγίῳ καὶ εἶπεν· ἐξομολογοῦμαί σοι, πάτερ, κύριε τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς, ὅτι ἀπέκρυψας ταῦτα ἀπὸ σοφῶν καὶ συνετῶν, καὶ ἀπεκάλυψας αὐτὰ νηπίοις· καὶ ὁ πατήρ, ὅτι οὕτως ἐγένετο εὐδοκία ἐμπροσθέν σου. 22 καὶ στραφεὶς πρὸς τοὺς μαθητὰς εἶπεν· πάντα μοι παρεδόθη ὑπὸ τοῦ πατρὸς μου, καὶ οὐδεὶς γινώσκει τίς ἐστιν ὁ υἱὸς εἰ μὴ ὁ πατήρ, καὶ τίς ἐστιν ὁ πατήρ εἰ μὴ ὁ υἱὸς καὶ ᾧ ἐὰν βούληται ὁ υἱὸς ἀποκαλύψαι.

142. (134.) Selige Augenzeugen. Luk 10 23-24

13 16-17 (92. S. 72):

16 Ὑμῶν δὲ μακάριοι οἱ ὀφθαλμοὶ ὅτι βλέπονται, καὶ τὰ ὄρα ὑμῶν ὅτι ἀκοῦσθε. 17 ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι πολλοὶ προφητῶν καὶ δικαίων ἐπεθύμησαν ἰδεῖν ἃ βλέπετε, καὶ οὐκ εἶδαν, καὶ ἀκοῦσαι ἃ ἀκούετε, καὶ οὐκ ἤκουσαν.

23 Καὶ στραφεὶς πρὸς τοὺς μαθητὰς κατ' ἰδίαν εἶπεν· μακάριοι οἱ ὀφθαλμοὶ οἱ βλέποντες ἃ βλέπετε. 24 λέγω γὰρ ὑμῖν ὅτι πολλοὶ προφητῶν καὶ βασιλεῖς ἠθέλησαν ἰδεῖν ἃ ὑμεῖς βλέπετε, καὶ οὐκ εἶδαν, καὶ ἀκοῦσαι ἃ ἀκούετε, καὶ οὐκ ἤκουσαν.

143. (135.) Die Frage nach dem großen Gebot. Luk 10 25-28

22 34-40 (208. S. 171):

34 Οἱ δὲ Φαρισαῖοι ἀκούσαντες ὅτι ἐφίμωσεν τοὺς Σαδδουκαίους, συνήχθησαν ἐπὶ τὸ αὐτό, 35 καὶ ἐπηρώτησεν εἰς ἐξ αὐτῶν νομικὸς πειράζων αὐτόν· 36 διδάσκαλε, ποία ἐντολή

12 28-31 (208. S. 171):

28 Καὶ προσελθὼν εἰς τῶν γραμματέων, ἀκούσας αὐτῶν συζητούντων, ἰδὼν ὅτι καλῶς ἀπεκρίθη αὐτοῖς, ἐπηρώτησεν αὐτόν·

ποία ἐστὶν ἐντολή πρώτη,

25 Καὶ ἰδοὺ νομικὸς τις ἀνέστη ἐκπειράζων αὐτὸν λέγων· διδάσκαλε, τί ποιή-

10 22: Joh 3 35 7 29 10 15 17 2 (S. 228).

10 21 ἐν 2° NDF^wLXΞ min it vg^s sy sa bo Clem] - ABCWΘ . . min f vg go | ἐγέν. εὐδ. NADWΘ . . min r² sy aeth] ~ BC*LXΞΨ 0124 1 33 579 bce ff² lq sa bo arm Clem Eus; placuit af vg. 22 καὶ στρ. . . εἶπεν] - NBDLMΠΞ 0124 1-118-131-209 13-69 22 33 579 700 a b e f vg sy^{s c} sa bo arm | καὶ οὐδ. γιν. κτλ.] οὐδεὶς ἔγνω τὸν πατέρα εἰ μὴ ὁ υἱὸς καὶ (οὐδὲ) τὸν υἱὸν εἰ μὴ ὁ πατήρ καὶ οἷς (ᾧ) ἂν ὁ υἱὸς ἀποκαλύψῃ (βούληται ἀποκαλύψαι) Mare. Iust. Clem-Hom, s. zu Matth 11 27. 23 κατ' ἰδίαν] - D 157 1375 1424 lat (: f q) sy^{s c}.

μεγάλη ἐν τῷ νόμῳ; ³⁷ ὁ δὲ ἔφη αὐτῷ·

ἀγαπήσεις κύριον τὸν θεόν σου ἐν ὅλῃ τῇ καρδίᾳ σου καὶ ἐν ὅλῃ τῇ ψυχῇ σου καὶ ἐν ὅλῃ τῇ διανοίᾳ σου. ³⁸ αὕτη ἐστὶν ἡ μεγάλη καὶ πρώτη ἐντολή. ³⁹ δευτέρα ὁμοία αὐτῇ· ἀγαπήσεις τὸν πλησίον σου ὡς σεαυτὸν. ⁴⁰ ἐν ταύταις ταῖς δυσὶν ἐντολαῖς ὅλος ὁ νόμος κρέματα καὶ οἱ προφῆται.

πάντων; ³⁸ ἀπεκρίθη ὁ Ἰησοῦς ὅτι πρώτη ἐστὶν· ἄκουε Ἰσραὴλ, κύριος ὁ θεὸς ἡμῶν κύριος εἷς ἐστίν, ³⁹ καὶ

ἀγαπήσεις κύριον τὸν θεόν σου ἐξ ὅλης τῆς καρδίας σου καὶ ἐξ ὅλης τῆς ψυχῆς σου καὶ ἐξ ὅλης τῆς διανοίας σου καὶ ἐξ ὅλης τῆς ἰσχύος σου.

³¹ δευτέρα αὕτη· ἀγαπήσεις τὸν πλησίον σου ὡς σεαυτὸν. μελῶν τούτων ἄλλη ἐντολή οὐκ ἔστιν.

σας ζώῃν αἰώνιον κληρονομήσω; ²⁶ ὁ δὲ εἶπεν πρὸς αὐτόν· ἐν τῷ νόμῳ τί γέγραπται; πῶς ἀναγινώσκεις; ²⁷ ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν· ἀγαπήσεις κύριον τὸν θεόν σου ἐξ ὅλης τῆς καρδίας σου καὶ ἐν ὅλῃ τῇ ψυχῇ σου καὶ ἐν ὅλῃ τῇ ἰσχύϊ σου,

καὶ τὸν πλησίον σου ὡς σεαυτὸν. ²⁸ εἶπεν δὲ αὐτῷ· ὀρθῶς ἀπεκρίθης· τοῦτο ποιεῖ, καὶ ζήσῃ.

144. (136.) Das Gleichnis vom barmherzigen Samariter. Luk 10 29—37

²⁹ Ὁ δὲ θέλων δικαιοῦσαι ἑαυτὸν εἶπεν πρὸς τὸν Ἰησοῦν· καὶ τίς ἐστίν μου πλῆσιον; ³⁰ ὑπολαβὼν ὁ Ἰησοῦς εἶπεν· ἀνθρωπὸς τις κατέβαινε ἀπὸ Τερονσαλίμ εἰς Τεριχῶν καὶ λησταῖς περιέπεσε, οἱ καὶ ἐκδύσαντες αὐτὸν καὶ πλῆγὰς ἐπιθέντες ἀπῆλθον, ἀρέντες ἡμιθανῆ. ³¹ κατὰ συγκυρίαν δὲ ἱερεὺς τις κατέβαινε ἐν τῇ ὁδῷ ἐκεῖνη καὶ ἰδὼν αὐτὸν ἀντιπαρῆλθεν. ³² ὁμοίως δὲ καὶ Λευεΐτης γενόμενος κατὰ τὸν τόπον, ἐλθὼν καὶ ἰδὼν ἀντιπαρῆλθεν. ³³ Σαμαριτῆς δὲ τις ὁδεύων ἦλθεν κατ' αὐτὸν καὶ ἰδὼν ἐσπλαγγίσθη ³⁴ καὶ προσελθὼν κατέδησεν τὰ τραύματα αὐτοῦ ἐπιχέων ἔλαιον καὶ οἶνον, ἐπιβίβασας δὲ αὐτὸν ἐπὶ τὸ ἴδιον κτῆνος ἤγαγεν αὐτὸν εἰς πανδοκίον καὶ ἐπεμελήθη αὐτοῦ. ³⁵ καὶ ἐπὶ τὴν αὐριον ἐκβαλὼν δύο δηνάρια ἔδωκεν τῷ πανδοκεῖ καὶ εἶπεν· ἐπιμελήθητι αὐτοῦ, καὶ ὅ τι ἂν προσδαπανήσης ἐγὼ ἐν τῷ ἐπανέρχεσθαί με ἀποδώσω σοι. ³⁶ τίς τούτων τῶν τριῶν πλησίον δοκεῖ σοι γεγονέναι τοῦ ἐμπεσόντος εἰς τοὺς ληστές; ³⁷ ὁ δὲ εἶπεν· ὁ ποιήσας τὸ ἔλεος μετ' αὐτοῦ. | εἶπεν δὲ αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς· πορεύου καὶ σὺ ποιεῖς ὁμοίως.

10 27; Dt 6 5 Lev 19 18. 10 28; Lev 18 5.

10 ²⁷ ἰδὼν σου] ἰδὼν B* H. | ἐξ ὅλ. τῆς (- B Ξ 0124 472) κἀποθ. σ.] ἐν ὅλῃ τῇ (- 1-131-209 157) καὶ ἐν ὅλ. τ. διαν. σου] - D Γ 1241 it Marc. ³¹ ἐν] - B 1 579 f i l q vg. ³² γενόμενος] - S* (S* - v. 32) B L X Ξ 1-118-131-209 33 213 700 1012. sy^s sa bo arm aeth. ἐλθὼν] - D H 2° 5 270 482 489 1355 b ff² i l vg sy^c Chr; γενόμενος. . . ἐλθὼν καὶ - e bo codd. ³⁵ δύο δην. ἰδ.] δην. δύο ἰδ. D e e; ἰδ. δύο δην. B a l vg arm.

145. (137.) Maria und Martha. Luk 10 38-42

³⁸ Ἐγένετο δὲ ἐν τῷ πορεύεσθαι αὐτοὺς καὶ αὐτὸς εἰσηλθὼν εἰς κώμην τινά· γενὴ δὲ τις ὀνόματι Μάρθα ὑπεδέξατο αὐτὸν εἰς τὴν οἰκίαν. ³⁹ καὶ τῆδε ἦν ἀδελφὴ καλομένη Μαριάμ, ἣ καὶ παρακαθεσθεῖσα πρὸς τοὺς πόδας τοῦ κυρίου ἠκούεν τὸν λόγον αὐτοῦ. ⁴⁰ ἡ δὲ Μάρθα περιεσπάτο περὶ πολλὴν διακονίαν. ἐπιστάσα δὲ εἶπεν· κύριε, οὐ μέλει σοι ὅτι ἡ ἀδελφὴ μου μόνη με κατέλιπεν διακονεῖν; εἰπὼν οὖν αὐτῇ, ἵνα μοι συναντιλάβηται. ⁴¹ ἀποκριθεὶς δὲ εἶπεν αὐτῇ ὁ κύριος· Μάρθα Μάρθα, μεριμνᾷς καὶ θορυβάζῃ περὶ πολλά, ⁴² ἐνὸς δὲ ἐστὶν χρεία· Μαρία γὰρ τὴν ἀγαθὴν μερίδα ἐξελέξατο, ἣτις οὐκ ἀφαιρεθήσεται αὐτῆς.

146. (138.) Das Unser Vater. Luk 11 1-4

¹ Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ εἶναι αὐτὸν ἐν τόπῳ τινὶ προσευχόμενον, ὡς ἐπαύσατο, εἶπεν τις τῶν μαθητῶν αὐτοῦ πρὸς αὐτόν· κύριε, δίδαξον ἡμᾶς προσεύχεσθαι, καθὼς καὶ Ἰωάννης ἐδίδαξεν τοὺς μαθητάς αὐτοῦ. ² εἶπεν δὲ αὐτοῖς· ὅταν προσεύχησθε, λέγετε· πάτερ, ἁγιασθήτω τὸ ὄνομά σου· ἐλθάτω ἡ βασιλεία σου· ³ τὸν ἄρτον ἡμῶν τὸν ἐπιούσιον δίδου ἡμῖν τὸ καθ' ἡμέραν· ⁴ καὶ ἄφες ἡμῖν τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν, καὶ γὰρ αὐτοὶ ἀφίομεν παντὶ ὀφείλοντι ἡμῖν· καὶ μὴ εἰσενέγκῃς ἡμᾶς εἰς πειρασμόν.

6 9-13 (30. S. 28 f.): ⁹ Οὕτως οὖν προσεύχεσθε ὑμεῖς· πάτερ ἡμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς, ἁγιασθήτω τὸ ὄνομά σου· ¹⁰ ἐλθάτω ἡ βασιλεία σου· γενηθήτω τὸ θέλημά σου ὡς ἐν οὐρανῷ καὶ ἐπὶ γῆς· ¹¹ τὸν ἄρτον ἡμῶν τὸν ἐπιούσιον δός ἡμῖν σήμερον. ¹² καὶ ἄφες ἡμῖν τὰ ὀφειλήματα ἡμῶν, ὡς καὶ ἡμεῖς ἀφίκαμεν τοῖς ὀφειλέταις ἡμῶν. ¹³ καὶ μὴ εἰσενέγκῃς ἡμᾶς εἰς πειρασμόν, ἀλλὰ ἴθυσαι ἡμᾶς ἀπὸ τοῦ πονηροῦ.

10 38 39: Joh 11 1 (S. 233):

10 ³⁸ ἐγέν. δὲ ἐν τ. πορ. αὐτ. κ. αὐτ.] ἐν δὲ τῷ πορ. αὐτοῦ; (+ καὶ 579) αὐτὸς **N B L E** 33 213 579 1012 sy^s c sa bo | εἰς τ. οἰκ. **N C L E** 33 579] εἰς τ. οἶκον αὐτῆς **A D** (- αὐτ.) **W Δ Θ Ψ** . . min lat; - B ³⁸ ἢ καὶ] - ἦ **N* L E** 579 bo; - καὶ **D** a e sa aeth. ⁴⁰ κατέλιπεν **N D F S U V** . min] - λειπεν **A B C L J Θ Ξ** . . min. ⁴¹ ⁴² Μάρθα Μάρθα, μερ. κ. θορυβ. (τυρβάζη **A P Θ ω ς** . . min) π. πολ., ἐν. δὲ ἐστ. χρ., Μαρία γὰρ τ. ἀγ. κτλ.] Μάρθα Μάρθα (+ θορυβάζη **D**; + μεριμν. κ. θορυβ. c), Μαριάμ (Μαρία) τ. ἀγ. κτλ. **D a b c e f f² i l r sy^s Amb.** ⁴² ἐνὸς δὲ ἐστ. χρ. **A C P W Δ Π** . . min f q vg sy^c vg^{hl} sa Bas Chr Aug ὀλίγων δὲ ἐστ. χρ. (γρ. ἐστ. **B r**) ἢ ἐνὸς **N B L P³** 1 33 579 bo aeth Or | Μαρία (-ιάμ **B 1**) γὰρ **N B L Δ Ψ P³** 1 69 157 . sa Bas] **M.** δὲ **A C P W Θ** . . min f q sy^{vg} hl bo Clem; Μαρία (-ιάμ) **D** lat sy^s arm. **Π** ² πάτερ **N B L** (+ ἡμῶν) 1 22 130 346 700 vg sy^s arm Or Marc] + ἡμῶν ὁ ἐν τ. οὐρ. **A C D W Δ Θ** . . min it per harl sy^c vg^{hl} sa bo aeth | ἁγιασθ. τ. ὄν. σου] ἐλθ. τὸ πνεῦμά σου τὸ ἀγ. ἐφ' ἡμᾶς καὶ καθαρῶσάτω ἡμᾶς **Mare** | ἡ βασ. σου **B L** 1-209 22 130 660 ff² vg sy^s c Marc Or] τὸ πνεῦμα σου . . καθαρ. ἡμ. 162 (≈ σοῦ τ. πν.; - ἐφ' ἡμ.) 700 Greg-Nyss Maxim-Conf.; + γεν. τὸ θέλ. σ. ὡς ἐν οὐρ. κ. ἐπὶ (τῆς) γ. **Unc^{rel}** min it vg^s sy^{vg} hl sa bo. ³ ἡμῶν] σου **Marc**; - sy^s | δίδου] δός **N D** 28 71 472 1071 . | τὸ καθ' ἡμ.] σήμερον **D** 28 71 1071 it (: vq) vg^c sy^{hl} aeth. ⁴ τὰς ἁμαρτ.] τὰ ὀφειλήματα **D** 131 b e f f² r² per tol | καὶ γὰρ] ὡς καὶ **N D** it sy^c | αὐτοὶ] ἡμεῖς **D** b e f f² l sy^c | παντὶ ὀφ. ἡμῖν] τοῖς ὀφειλέταις ἡμῶν **D** b e f f² l r bo | πειρασμόν **N* B L** 1-131 22 130 242 700 . vg sy^s sa bo arm **Marc Or Cyr Aug**] + ἀλλὰ ἴθυσ. ἡμ. ἀπὸ τοῦ πον. **Unc^{rel}** min it sy^c vg^{hl} bo codd aeth

147. (139.) Gleichnis vom bittenden Freund. Luk 11 5—8

⁵ Καὶ εἶπεν πρὸς αὐτούς· τίς ἐξ ὑμῶν ἔξει φίλον, καὶ πορεύσεται πρὸς αὐτὸν μεσονυκτίου καὶ εἶπη αὐτῷ· φίλε, χορήσον μοι τρεῖς ἄρτους, ⁶ ἐπειδὴ φίλος μου παρεγένετο ἐξ ὁδοῦ πρὸς με καὶ οὐκ ἔχω ὃ παραθήσω αὐτῷ. ⁷ κἀκεῖνος ἔσωθεν ἀποκριθεὶς εἶπη· μὴ μοι κόπους πάρεχε· ἤδη ἡ θύρα κλεισται, καὶ τὰ παιδία μου μετ' ἐμοῦ εἰς τὴν κοίτην εἰσίν· οὐ δύναμαι ἀναστὰς δοῦναί σοι. ⁸ λέγω ὑμῖν, εἰ καὶ οὐ δώσει αὐτῷ ἀναστὰς διὰ τὸ εἶναι φίλον αὐτοῦ, διὰ γε τὴν ἀναιδίαν αὐτοῦ ἐγερθεὶς δώσει αὐτῷ ὅσον χορήζει.

148. (140.) Von der Gebetsanhörung. Luk 11 9—13

⁷ 7—11 (38. S. 32): ⁷ Αἰτεῖτε, καὶ δοθήσεται ὑμῖν· ζητεῖτε, καὶ εὐρήσετε· κρούετε, καὶ ἀνοιγήσεται ὑμῖν. ⁸ πᾶς γὰρ ὁ αἰτῶν λαμβάνει, καὶ ὁ ζητῶν εὐρίσκει, καὶ τῷ κρούοντι ἀνοιγήσεται.

⁹ ἢ τίς ἐστιν ἐξ ὑμῶν ἄνθρωπος, ὃν αἰτήσῃ ὁ υἱὸς αὐτοῦ ἄρτον, μὴ λίθον ἐπιδώσει αὐτῷ; ¹⁰ ἢ καὶ ἰχθὺν αἰτήσῃ, μὴ ὄφιν ἐπιδώσει αὐτῷ;

¹¹ εἰ οὖν ὑμεῖς ποιηροὶ ὄντες οἴδατε δόματα ἀγαθὰ διδόναι τοῖς τέκνοις ὑμῶν, πόσω μᾶλλον ὁ πατήρ ὑμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς δώσει ἀγαθὰ τοῖς αἰτοῦσιν αὐτόν.

⁹ Κἀγὼ ὑμῖν λέγω· αἰτεῖτε, καὶ δοθήσεται ὑμῖν· ζητεῖτε, καὶ εὐρήσετε· κρούετε, καὶ ἀνοιχθήσεται ὑμῖν. ¹⁰ πᾶς γὰρ ὁ αἰτῶν λαμβάνει, καὶ ὁ ζητῶν εὐρίσκει, καὶ τῷ κρούοντι ἀνοιχθήσεται.

¹¹ τίνα δὲ ἐξ ὑμῶν τὸν πατέρα αἰτήσῃ ὁ υἱὸς ἄρτον, μὴ λίθον ἐπιδώσει αὐτῷ; ἢ καὶ ἰχθύν,

μὴ ἀντὶ ἰχθύνος ὄφιν αὐτῷ ἐπιδώσει; ¹² ἢ καὶ αἰτήσῃ ὄφιν, μὴ ἐπιδώσει αὐτῷ σκορπίον; ¹³ εἰ οὖν ὑμεῖς ποιηροὶ ὑπάρχοντες οἴδατε δόματα ἀγαθὰ διδόναι τοῖς τέκνοις ὑμῶν, πόσω μᾶλλον ὁ πατήρ ὁ ἐξ οὐρανοῦ δώσει πνεῦμα ἅγιον τοῖς αἰτοῦσιν αὐτόν.

149. (141.) Jesu Verteidigungsrede gegen den Vorwurf des Teufelsbündnisses.

Luk 11 14—23

12 22—30 (85. 86. S. 65f.):

²² Τότε προσηρέθη αὐτῷ δαιμονιζόμενος τυφλὸς καὶ κωφός· καὶ ἐθεράπευσεν αὐτόν, ὥστε τὸν κωφὸν λαλεῖν καὶ βλέπειν. ²³ καὶ ἐξέστησαν πάντες οἱ ὄχλοι καὶ ἔλεγον· μήτι οὗτός ἐστιν

¹⁴ Καὶ ἦν ἐκβάλλων δαιμόνιον, καὶ αὐτὸ ἦν κωφόν· ἐγένετο δὲ τοῦ δαιμονίου ἐξελθόντος ἐλάλησεν ὁ κωφός· καὶ ἐθαύμασαν οἱ ὄχλοι.

11 ⁹ ἀνοιχθ. DEF G W Y . . min] ἀνοιγ. S A B C L X Δ Θ Π . min. ¹⁰ ἀνοιχθ. A E F G H K W Y Δ . . min] ἀνοιγθ. S C L M R X Θ . min; ἀνοίγεται B D² sy. ¹¹ τίνα A B C Θ . . min b f f² i l q sy^s] τίς S D L X 27 33 49 64 157 892 . e r² aur vg sa Or | τὸν πατ.] - b sy^s c | ὁ υἱὸς] - S L 157 c aur vg ἄρτον . . ἢ καὶ] - B 440 1241 ff² i l sy^s sa arm Marc Or. ¹² μὴ] - B L 892 sa. ¹³ ὁ 2°] - S L X Ψ 33 157 700 892 1071 veras | πνεῦμα ἅγιον] πν. ἀγαθόν L 267 659 1093 vg sy^h mg; ἀγαθὸν δόμα D b e ff² i l r; δόματα ἀγαθὰ Θ a² f (~) arm; ἀγαθὰ sy^s. ¹⁴ καὶ αὐτὸ ἦν] - S A* B L 1-118-131-209 22 33 157 660 . bo arm aeth.

ὁ υἱὸς Δαυεὶδ; ²⁴ οἱ δὲ Φαρισαῖοι ἀκούσαντες εἶπον· οὗτος οὐκ ἐκβάλλει τὰ δαιμόνια εἰ μὴ ἐν τῷ Βεελζεβοῦλ ἄρχοντι τῶν δαιμονίων.*

²⁵ Εἰδὼς δὲ τὰς ἐνθυμήσεις αὐτῶν εἶπεν αὐτοῖς·

πᾶσα βασιλεία μερισθεῖσα καθ' ἑαυτῆς ἐρημοῦται, καὶ πᾶσα πόλις ἢ οἰκία μερισθεῖσα καθ' ἑαυτῆς οὐ σταθήσεται.

²⁶ καὶ εἰ ὁ σατανᾶς τὸν σατανᾶν ἐκβάλλει, ἐφ' ἑαυτὸν ἐμερίσθη· πῶς οὖν σταθήσεται ἡ βασιλεία αὐτοῦ;

²⁷ καὶ εἰ ἐγὼ ἐν Βεελζεβοῦλ ἐκβάλλω τὰ δαιμόνια, οἱ υἱοὶ ὑμῶν ἐν τίνι ἐκβάλλουσιν; διὰ τοῦτο αὐτοὶ κριταὶ ἔσονται ὑμῶν.

²⁸ εἰ δὲ ἐν πνεύματι θεοῦ ἐγὼ ἐκβάλλω τὰ δαιμόνια, ἅρα ἐφθασεν ἐφ' ὑμᾶς ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ.

²⁹ Ἡ πῶς δύναται τις εἰσελθεῖν εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ ἰσχυροῦ καὶ τὰ σκεύη αὐτοῦ ἀρπάσαι, ἐὰν μὴ πρῶτον δῆσῃ τὸν ἰσχυρόν, καὶ τότε τὴν οἰκίαν αὐτοῦ διαρπάσῃ;

³ 22—27 (85. 86. S. 65f.):

²² Καὶ οἱ γραμματεῖς οἱ ἀπὸ Ἱεροσολύμων καταβάντες ἔλεγον ὅτι Βεελζεβοῦλ ἔχει, καὶ ὅτι ἐν τῷ ἄρχοντι τῶν δαιμονίων ἐκβάλλει τὰ δαιμόνια.*

²³ Καὶ προσκαλεσάμενος αὐτοὺς ἐν παραβολαῖς ἔλεγεν αὐτοῖς· πῶς δύναται σατανᾶς σατανᾶν ἐκβάλλειν; ²⁴ καὶ ἐὰν βασιλεία ἐφ' ἑαυτὴν μερισθῆ, οὐ δύναται σταθῆναι ἢ βασιλεία ἐκείνη. ²⁵ καὶ ἐὰν οἰκία ἐφ' ἑαυτὴν μερισθῆ, οὐ δυνήσεται ἡ οἰκία ἐκείνη σταθῆναι. ²⁶ καὶ εἰ ὁ σατανᾶς ἀνέστη ἐφ' ἑαυτόν, ἐμερίσθη καὶ οὐ δύναται στήναι, ἀλλὰ τέλος ἔχει.

²⁷ Ἄλλ' οὐ δύναται οὐδεὶς εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ ἰσχυροῦ εἰσελθὼν τὰ σκεύη αὐτοῦ διαρπάσαι, ἐὰν μὴ πρῶτον τὸν ἰσχυρόν δῆσῃ, καὶ τότε τὴν οἰκίαν αὐτοῦ διαρπάσει.

¹⁵ τινὲς δὲ ἐξ αὐτῶν εἶπον· ἐν Βεελζεβοῦλ τῷ ἄρχοντι τῶν δαιμονίων ἐκβάλλει τὰ δαιμόνια.* ¹⁶ ἄλλοι δὲ πειράζοντες σημεῖον ἐξ οὐρανοῦ ἐζητοῦν παρ' αὐτοῦ.** ¹⁷ αὐτὸς δὲ εἰδὼς αὐτῶν τὰ διανοήματα εἶπεν αὐτοῖς·

πᾶσα βασιλεία διαμερισθεῖσα ἐφ' ἑαυτὴν ἐρημοῦται, καὶ οἶκος ἐπὶ οἶκον πίπτει.

¹⁸ εἰ δὲ καὶ ὁ σατανᾶς ἐφ' ἑαυτόν διεμερίσθη, πῶς σταθήσεται ἡ βασιλεία αὐτοῦ; ὅτι λέγετε ἐν Βεελζεβοῦλ ἐκβάλλειν με τὰ δαιμόνια. ¹⁹ εἰ δὲ ἐγὼ ἐν Βεελζεβοῦλ ἐκβάλλω τὰ δαιμόνια, οἱ υἱοὶ ὑμῶν ἐν τίνι ἐκβάλλουσιν; διὰ τοῦτο αὐτοὶ κριταὶ ἔσονται ὑμῶν. ²⁰ εἰ δὲ ἐν δακτύλῳ θεοῦ ἐκβάλλω τὰ δαιμόνια, ἅρα ἐφθασεν ἐφ' ὑμᾶς ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ.

²¹ Ὅταν ὁ ἰσχυρὸς καθωπλισμένος φυλάσῃ τὴν ἑαυτοῦ αὐλήν, ἐν εἰρήνῃ ἐστὶν τὰ ὑπάρχοντα αὐτοῦ· ²² ἐὰν δὲ ἰσχυρότερος αὐτοῦ ἐπελθὼν νικήσῃ αὐτόν, τὴν

* Matth 9 32—34 (57. S. 43): ³² Αὐτῶν δὲ ἐξερχομένων, ἰδοὺ προσήγγεγκαν αὐτῷ ἄνθρωπον κωφὸν δαιμονιζόμενον. ³³ καὶ ἐκβληθέντος τοῦ δαιμονίου ἐλάλησεν ὁ κωφός. καὶ ἐθαύμασαν οἱ ὄχλοι λέγοντες· οὐδέποτε ἐφάνη οὕτως ἐν τῷ Ἰσραὴλ. ³⁴ οἱ δὲ Φαρισαῖοι ἔλεγον· ἐν τῷ ἄρχοντι τῶν δαιμονίων ἐκβάλλει τὰ δαιμόνια.

** Vgl. Matth 12 38 (87. S. 68) u. Matth 16 1 = Mark 8 11 (119. S. 97); s. zu Luk 11 29 (S. 123).

II ¹⁷ διαμερ. ἐφ' ἑαυτ. N ADL 33 124 . a² sy sa bo] ἐφ' ἑαυτ. διαμ. (μερισθ.) BCNWΔΘ . . min lat. ¹⁹ αὐτ. κριτ. ἔσ. ὑμ. N 267 b fil q sa] αὐτ. κρ. ὑμ. ἔσ. ACLKMPWΨ min ff² vg; αὐτ. ὑμ. κριτ. ἔσ. BD 579 660 700 . a² c; κριτ. ὑμ. αὐτ. ἔσ. EFΔ . . min. ²⁰ εἰ δὲ . . . ἐκβάλλω] εἰ δὲ ἐγὼ . . . ἐκβ. DN 16 251 348 . c sa bo aeth Marc Bas; εἰ δὲ . . . ἐγὼ . . . ἐκβ. N^o BCI.R 13-69-124-346 33 157 579 1071 ff² l q r sy.

³⁰ ὁ μὴ ὢν μετ' ἐμοῦ κατ' ἐμοῦ ἐστίν, καὶ ὁ μὴ συνάγων μετ' ἐμοῦ σκορπίζει.

9 40 = Luk 9 50 S. 110

πανοπλίαν αὐτοῦ αἶρει, ἐφ' ἧ ἔπεποι-
θει, καὶ τὰ σκῦλα αὐτοῦ διαδίδωσιν.
²³ ὁ μὴ ὢν μετ' ἐμοῦ κατ' ἐμοῦ ἐστίν,
καὶ ὁ μὴ συνάγων μετ' ἐμοῦ σκορπίζει.

150. (142.) Spruch vom Rückfall. Luk II 24—25

12 43—45 (55. S. 69): ⁴³ Ὅταν δὲ τὸ ἀκάθαρτον πνεῦμα ἐξέλθῃ ἀπὸ τοῦ ἀνθρώπου, διέρχεται δι' ἀνύδρων τόπων ζητοῦν ἀνάπαυσιν καὶ οὐχ εὐρίσκει. ⁴⁴ τότε λέγει· εἰς τὸν οἶκόν μου ἐπιστρέψω ὅθεν ἐξῆλθον. καὶ ἐλθὼν εὐρίσκει σχολάζοντα καὶ σεσαρωμένον καὶ κεκοσμημένον. ⁴⁵ τότε πορεύεται καὶ παραλαμβάνει μεθ' ἐαυτοῦ ἑπτὰ ἕτερα πνεύματα πονηρότερα ἑαυτοῦ, καὶ εἰσελθόντα κατοικεῖ ἐκεῖ, καὶ γίνεται τὰ ἔσχατα τοῦ ἀνθρώπου ἐκείνου χείρονα τῶν πρώτων. οὕτως ἔσται καὶ τῇ γενεᾷ ταύτῃ τῇ πονηρᾷ.

²⁴ Ὅταν τὸ ἀκάθαρτον πνεῦμα ἐξέλθῃ ἀπὸ τοῦ ἀνθρώπου, διέρχεται δι' ἀνύδρων τόπων ζητοῦν ἀνάπαυσιν, καὶ μὴ εὐρίσκον λέγει· ὑποστρέψω εἰς τὸν οἶκόν μου ὅθεν ἐξῆλθον. ²⁵ καὶ ἐλθὼν εὐρίσκει σεσαρωμένον καὶ κεκοσμημένον. ²⁶ τότε πορεύεται καὶ παραλαμβάνει ἕτερα πνεύματα πονηρότερα ἑαυτοῦ ἑπτὰ, καὶ εἰσελθόντα κατοικεῖ ἐκεῖ, καὶ γίνεται τὰ ἔσχατα τοῦ ἀνθρώπου ἐκείνου χείρονα τῶν πρώτων.

151. (143.) Seligpreisung der Mutter Jesu. Luk II 27—28

²⁷ Ἐγένετο δὲ ἐν τῷ λέγειν αὐτὸν ταῦτα ἐπάρασά τις φωνὴν γυνὴ ἐκ τοῦ ὄχλου εἶπεν αὐτῷ· μακαρία ἡ κοιλία ἡ βαστάσασά σε καὶ μαστοὶ οὓς ἐθήλασας· ²⁸ αὐτὸς δὲ εἶπεν· μενοῦν μακάριοι οἱ ἀκούοντες τὸν λόγον τοῦ θεοῦ καὶ φυλάσσοντες.

152. (144.) Erklärung wider die Wundersucht. Luk II 29—32

12 38—42 (87. S. 68): ³⁸ Τότε ἀποκριθεὶς αὐτῷ τινες τῶν γραμματέων καὶ Φαρισαίων λέγοντες· διδάσκαλε, θέλομεν ἀπὸ σοῦ σημεῖον ἰδεῖν. ³⁹ ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς·

μηδὲ πονηρὰ καὶ μοιχαλῆς σημεῖον ἐπιζητεῖ, καὶ σημεῖον οὐ δοθήσεται

²⁹ Τῶν δὲ ὄχλου ἐπαθροισζομένων ἤρξατο λέγειν·

cf. II 16

ἢ γενεὰ αὕτη γενεὰ πονηρὰ ἐστίν· σημεῖον ζητεῖ, καὶ σημεῖον οὐ δοθήσεται

29f.: Jon 3 4.

II ³⁸ σκορπίζει + μέ S* LΘΨ 33 579 892 1071 sy^s bo. ²⁴ λέγει τότε λέγει S^c B L X Θ Ξ 0124 33 157 579 713 1071 b1 sa bo Or^{int}. ²⁵ εὐρίσκει + σχολάζοντα S^c B C L R Γ Ξ 1-118-131-209 13-89-124-346 505 . . . f1r sy^{hl} bo aeth. ²⁶ ἐπιτ. — CD 33 122 it. ²⁷ ἐπάρ. τι; φων. γυνή S B L lat] ἐπάρ. τι; φων. φων. A C R W X Θ . . . min arm; φων. τι; ἐπάρ. φων. D e o sa bo; ἐπάρ. τι; γ. ἐκ τ. ὄχλ. φων. K H I sy^{sc}.

αὐτῇ εἰ μὴ τὸ σημεῖον Ἰωῶ τοῦ προφήτου*. ⁴⁰ ὥσπερ γὰρ ἦν Ἰωῶς ἐν τῇ κοιλίᾳ τοῦ κήτους τρεῖς ἡμέρας καὶ τρεῖς νύκτας, οὕτως ἔσται ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐν τῇ καρδίᾳ τῆς γῆς τρεῖς ἡμέρας καὶ τρεῖς νύκτας.

⁴² βασιλίσσα νότου ἐγεροθήσεται ἐν τῇ κρίσει μετὰ τῆς γενεᾶς ταύτης καὶ κατακριθεῖ αὐτήν· ὅτι ἦλθεν ἐκ τῶν περᾶτων τῆς γῆς ἀκοῦσαι τὴν σοφίαν Σολομῶνος, καὶ ἰδοὺ πλεῖον Σολομῶνος ὤδε.

⁴¹ ἄνδρες Νινευεῖται ἀναστήσονται ἐν τῇ κρίσει μετὰ τῆς γενεᾶς ταύτης καὶ κατακρινοῦσιν αὐτήν· ὅτι μετενόησαν εἰς τὸ κήρυγμα Ἰωῶ, καὶ ἰδοὺ πλεῖον Ἰωῶ ὤδε.

αὐτῇ εἰ μὴ τὸ σημεῖον Ἰωῶ.*

³⁰ καθὼς γὰρ ἐγένετο Ἰωῶς τοῖς Νινευεῖταις σημεῖον,

οὕτως ἔσται καὶ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου τῇ γενεᾷ ταύτῃ.

³¹ βασιλίσσα νότου ἐγεροθήσεται ἐν τῇ κρίσει μετὰ τῶν ἀνδρῶν τῆς γενεᾶς ταύτης καὶ κατακριθεῖ αὐτούς· ὅτι ἦλθεν ἐκ τῶν περᾶτων τῆς γῆς ἀκοῦσαι τὴν σοφίαν Σολομῶνος, καὶ ἰδοὺ πλεῖον Σολομῶνος ὤδε. ³² ἄνδρες Νινευεῖται ἀναστήσονται ἐν τῇ κρίσει μετὰ τῆς γενεᾶς ταύτης καὶ κατακρινοῦσιν αὐτήν· ὅτι μετενόησαν εἰς τὸ κήρυγμα Ἰωῶ, καὶ ἰδοὺ πλεῖον Ἰωῶ ὤδε.

153. (145.) Vom Licht. Luk 11 33—36

5¹⁵ (20. S. 24): Οὐδὲ καινοῦν λόγρον καὶ τιθέσων αὐτὸν ὑπὸ μύδιον, ἀλλ' ἐπὶ τὴν λυχνίαν, καὶ λάμπει πᾶσιν τοῖς ἐν τῇ οἰκίᾳ.*

6²²⁻²³ (33. S. 30): ²² Ὁ λύχνος τοῦ σώματός ἐστιν ὁ ὀφθαλμός. ἐὰν ᾗ ὁ ὀφθαλμός σου ἄπλοῦς, ὅλον τὸ σῶμά σου φωτεινὸν ἔσται· ²³ ἐὰν δὲ ὁ ὀφθαλμός σου πονηρὸς ᾗ, ὅλον τὸ σῶμά σου σκοτεινὸν ἔσται. εἰ οὖν τὸ φῶς τὸ ἐν σοὶ σκότος ἐστίν, τὸ σκότος πόσον.

³³ Οὐδεὶς λύχνον ἄψας εἰς κρυπτὴν τίθησιν οὐδὲ ὑπὸ τὸν μύδιον, ἀλλ' ἐπὶ τὴν λυχνίαν, ἵνα οἱ εἰσπορευόμενοι τὸ φέγγος βλέπωσιν.*

³⁴ Ὁ λύχνος τοῦ σώματός ἐστιν ὁ ὀφθαλμός σου. εἴταν ὁ ὀφθαλμός σου ἄπλοῦς ᾗ, καὶ ὅλον τὸ σῶμά σου φωτεινὸν ἔστιν· εἴταν δὲ πονηρὸς ᾗ, καὶ τὸ σῶμά σου σκοτεινόν. ³⁵ σκόπει οὖν μὴ τὸ φῶς τὸ ἐν σοὶ σκότος ἐστίν.

* Matth 16 1 2 4 (119. S. 97): ¹ Καὶ προσελθόντες οἱ Φαρισαῖοι καὶ Σαδδουκαῖοι πειράζοντες ἐπιρώτων αὐτὸν σημεῖον ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἐπιδείξαι αὐτοῖς. ² ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς· ⁴ γενεὰ πονηρὰ καὶ μοιχαλὶς σημεῖον ἐπιζητεῖ, καὶ σημεῖον οὐ δοθήσεται αὐτῇ εἰ μὴ τὸ σημεῖον Ἰωῶ.

Mark 8 11 12 (119. S. 97): ¹¹ Καὶ ἐξήλθον οἱ Φαρισαῖοι καὶ ἤρξαντο συζητεῖν αὐτῷ, ζητοῦντες παρ' αὐτοῦ σημεῖον ἀπὸ τοῦ οὐρανοῦ πειράζοντες αὐτόν. ¹² καὶ ἀναστενάξας τῷ πνεύματι αὐτοῦ λέγει· τί ἡ γενεὰ αὕτη ζητεῖ σημεῖον; ἀμὴν λέγω ὑμῖν εἰ δοθήσεται τῇ γενεᾷ ταύτῃ σημεῖον.

** Vgl. auch 94. Mark 4 21 = Luk 8 16. S. 73.

31: 1 Reg 10 1 ff. 32: Jon 3 5.

11 ³⁰ Ἰωῶς] ὁ Ἰωῶ. B A 251 472 659 716. ³²] - D. ³³ οὐδὲ ὑπὸ τ. μύδι.] - L Γ Ξ 0124 1-118-131-209 69 700 1241 . sy^s sa arm | φέγγος] φῶς N B C D X Θ 0124 min. ³⁵ σκόπει . . . ἐστίν] εἰ οὖν τὸ φῶς τὸ ἐν σοὶ σκότος, τὸ σκότος πόσον (= Mt 6 23b) D 1241 a b e ff² i r sy^c Tat.

³⁶ εἰ οὖν τὸ σῶμά σου ὅλον φωτεινόν, μὴ ἔχον τι μέρος σκοτεινόν. ἔσται φωτεινόν ὅλον ὡς ὅταν ὁ λύχνος τῆ ἀστραπῆ φωτίζη σε.

154. (146.) Rede gegen den Pharisäismus. Luk 11 37—42 1

23 (210. S. 172f.): ²⁵ Οὐαὶ ὑμῖν, γραμματεῖς καὶ Φαρισαῖοι ὑποκριταί, ὅτι καθαρίζετε τὸ ἔξωθεν τοῦ ποτηρίου καὶ τῆς παροφίδος, ἔσωθεν δὲ γέμουσιν ἐξ ἀρπαγῆς καὶ ἀκρασίας. ²⁶ Φαρισαῖε τυφλέ, καθάρισον πρῶτον τὸ ἐντὸς τοῦ ποτηρίου, ἵνα γένηται καὶ τὸ ἐκτὸς αὐτοῦ καθαρόν.

²⁵ οὐαὶ ὑμῖν, γραμματεῖς καὶ Φαρισαῖοι ὑποκριταί, ὅτι ἀποδεκατοῦτε τὸ ἡδύοσμον καὶ τὸ ἀνηθον καὶ τὸ κύμνον, καὶ ἀφήκατε τὰ βαρύτερα τοῦ νόμου, τὴν κρίσιν καὶ τὸ ἔλεος καὶ τὴν πίστιν ταῦτα ἔδει ποιῆσαι κἀκεῖνα μὴ ἀφεῖναι. ⁶ φιλοῦσιν δὲ τὴν πρωτοκλισίαν ἐν τοῖς δεῖπνοις καὶ τὰς πρωτοκαθεδρίας ἐν ταῖς συναγωγαῖς ⁷ καὶ τοὺς ἀσπασμούς ἐν ταῖς ἀγοραῖς** καὶ καλεῖσθαι ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων ἰσβαβεῖ.

* Vgl. Matth 15 11, = Mark 7 11f. (115. S. 91f.).

** Mark 12 38 39 (210. S. 173): ³⁸ Βλέπετε ἀπὸ τῶν γραμματέων τῶν θελότων ἐν στολαῖς περιπατεῖν καὶ ἀσπασμούς ἐν ταῖς ἀγοραῖς ³⁹ καὶ πρωτοκαθεδρίας ἐν ταῖς συναγωγαῖς καὶ πρωτοκλισίας ἐν τοῖς δεῖπνοις.

³⁷ Ἐν δὲ τῷ λαλήσαι ἐρωτᾷ αὐτὸν Φαρισαῖος ὅπως ἀριστήση παρ' αὐτῷ· εἰσελθὼν δὲ ἀνέπεσεν. ³⁸ ὁ δὲ Φαρισαῖος ἰδὼν ἐθαύμασεν ὅτι οὐ πρῶτον ἐβαπτίσθη πρὸ τοῦ ἀρίστου.* ³⁹ εἶπεν δὲ ὁ κύριος πρὸς αὐτόν· νῦν ὑμεῖς οἱ Φαρισαῖοι τὸ ἔξωθεν τοῦ ποτηρίου καὶ τοῦ πίνακος καθαρίζετε, τὸ δὲ ἔσωθεν ὑμῶν γέμει ἀρπαγῆς καὶ πονηρίας. ⁴⁰ ἄφρονες, οὐχ ὁ ποιήσας τὸ ἔξωθεν καὶ τὸ ἔσωθεν ἐποίησεν; ⁴¹ πλὴν τὰ ἐνόητα δότε ἐλεημοσύνην, καὶ ἰδοὺ πάντα καθαρὰ ὑμῖν ἔστιν. ⁴² ἀλλὰ οὐαὶ ὑμῖν τοῖς Φαρισαίοις, ὅτι ἀποδεκατοῦτε τὸ ἡδύοσμον καὶ τὸ πῆγανον καὶ πᾶν λάχανον, καὶ παρέρχεσθε τὴν κρίσιν καὶ τὴν ἀγάπην τοῦ θεοῦ· ταῦτα ἔδει ποιῆσαι κἀκεῖνα μὴ παρεῖναι. ⁴³ οὐαὶ ὑμῖν τοῖς Φαρισαίοις, ὅτι ἀγαπᾶτε τὴν πρωτοκαθεδρίαν ἐν ταῖς συναγωγαῖς καὶ τοὺς ἀσπασμούς ἐν ταῖς ἀγοραῖς.**

Luk 20 46 (210. S. 173): Προσέχετε ἀπὸ τῶν γραμματέων τῶν θελότων περιπατεῖν ἐν στολαῖς καὶ φιλοῦντων ἀσπασμούς ἐν ταῖς ἀγοραῖς καὶ πρωτοκαθεδρίας ἐν ταῖς συναγωγαῖς καὶ πρωτοκλισίας ἐν τοῖς δεῖπνοις.

42 (= Mt 23 23): Lev 27 30 Mi 6 8.

11 ³⁶ εἰ οὖν . . . φωτίζη σε | - D a b e f f² i r; εἰ οὖν . . . πῶσον (= Mt 6 23^b) sy^c; si ergo (enim) f) corpus tuum (quod in te est) f) lucernam non habens (habuerit) f) lucidam (luculentam tibi) f) obscurum (tenebrosa) f) est, quanto magis, cum (autem) f) lucerna (+ tua) f) luceat (fulgens) f), inluminat te (lucet tibi) f) f) q; sim. sy^a - τι μέρος NEFH SU. 1A . . . min e vg sa arm] μέρος τι ABGWXY 0124 min f sy^{vg}; - τι CLΓΘΨ 241 700 713 bo. ⁴² ταῦτα S* A W Γ Δ 0124 . . . min a ff² i l sy^a arm] + δὲ S^a B C L Y Θ . min e vg sy^{vg} bl sa bo aeth; + enim (b) e f q | ταῦτα . . . παρῖται | - D h (post v. 41) Marc. ⁴² ταῖς Φαρ.] Φαρισαῖοι SD it (: l) sy^a vg arm Clem.

²⁷ οὐαὶ ὑμῖν, γραμματεῖς καὶ Φαρισαῖοι ὑποκριταί, ὅτι παρομοιάζετε τάφοις κεκοιμημένοις, οἵτινες ἔξωθεν μὲν φαίνονται ὡραῖοι, ἔσωθεν δὲ γέμουσιν ὀστέων νεκρῶν καὶ πάσης ἀκαθαρσίας.

⁴ δεσμεύουσιν δὲ φορτία βαρέα καὶ ἐπιτιθέασιν ἐπὶ τοὺς ὤμους τῶν ἀνθρώπων, αὐτοὶ δὲ τῷ δακτύλῳ αὐτῶν οὐ θέλουσιν κινήσει αὐτά.

²⁹ οὐαὶ ὑμῖν, γραμματεῖς καὶ Φαρισαῖοι ὑποκριταί, ὅτι οἰκοδομεῖτε τοὺς τάφους τῶν προφητῶν καὶ κοσμεῖτε τὰ μνημεῖα τῶν δικαίων ³⁰ καὶ λέγετε· εἰ ἡμεθα ἐν ταῖς ἡμέραις τῶν πατέρων ἡμῶν, οὐκ ἂν ἡμεθα κοινωνοὶ αὐτῶν ἐν τῷ αἵματι τῶν προφητῶν. ³¹ ὥστε μαρτυρεῖτε ἑαυτοῖς ὅτι υἱοὶ ἐστε τῶν φρονευσάντων τοὺς προφήτας.

³⁴ Διὰ τοῦτο ἰδοὺ ἐγὼ ἀποστέλλω πρὸς ὑμᾶς προφήτας καὶ ἀποφύξασθε καὶ γραμματεῖς· ἐξ αὐτῶν ἀποκτενεῖτε καὶ σταυρώσετε, καὶ ἐξ αὐτῶν μαστιγώσετε ἐν ταῖς συναγωγαῖς ὑμῶν καὶ διώξετε ἀπὸ πόλεως εἰς πόλιν· ³⁵ ὅπως ἔλθῃ ἐφ' ὑμᾶς πᾶν αἷμα δίκαιον ἐκχυρῶμενον ἐπὶ τῆς γῆς

ἀπὸ τοῦ αἵματος Ἄβελ τοῦ δικαίου ἕως τοῦ αἵματος Ζαχαρίου υἱοῦ Βαραχίου, ὃν ἐφονεύσατε μεταξὺ τοῦ ναοῦ καὶ τοῦ θυσιαστηρίου.

³⁶ ἂμην λέγω ὑμῖν, ἤξει ταῦτα πάντα ἐπὶ τὴν γενεὰν ταύτην.

¹³ Οὐαὶ δὲ ὑμῖν, γραμματεῖς καὶ Φαρισαῖοι ὑποκριταί, ὅτι κλείετε τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων· ὑμεῖς γὰρ οὐκ εἰσέρχεσθε, οὐδὲ τοὺς εἰσερχομένους ἀφίετε εἰσελθεῖν.

⁴⁴ οὐαὶ ὑμῖν, ὅτι ἐστὲ ὡς τὰ μνημεῖα τὰ ἄδηλα, καὶ οἱ ἄνθρωποι οἱ περιπατοῦντες ἐπάνω οὐκ οἶδασιν.

⁴⁵ Ἀποκριθεὶς δὲ τις τῶν νομικῶν λέγει αὐτῷ· διδάσκαλε, ταῦτα λέγων καὶ ἡμᾶς ὑβρίζεις. ⁴⁶ ὁ δὲ εἶπεν· καὶ ὑμῖν τοῖς νομικοῖς οὐαὶ, ὅτι φορτίζετε τοὺς ἀνθρώπους φορτία δυσβάστακτα, καὶ αὐτοὶ ἐνὶ τῶν δακτύλων ὑμῶν οὐ προσπαύετε τοῖς φορτίοις. ⁴⁷ οὐαὶ ὑμῖν, ὅτι οἰκοδομεῖτε τὰ μνημεῖα τῶν προφητῶν, καὶ οἱ πατέρες ὑμῶν ἀπέκτειναν αὐτούς. ⁴⁸ ἄρα μάρτυρές ἐστε καὶ συνευδοκεῖτε τοῖς ἔργοις τῶν πατέρων ὑμῶν, ὅτι αὐτοὶ μὲν ἀπέκτειναν αὐτούς, ὑμεῖς δὲ οἰκοδομεῖτε.

⁴⁹ Διὰ τοῦτο καὶ ἡ σοφία τοῦ θεοῦ εἶπεν· ἀποστελῶ εἰς αὐτούς προφήτας καὶ ἀποστόλους, καὶ ἐξ αὐτῶν ἀποκτενοῦσιν καὶ ἐκδιώξουσιν,

⁵⁰ ἵνα ἐκζητηθῇ τὸ αἷμα πάντων τῶν προφητῶν τὸ ἐκχυρῶμενον ἀπὸ καταβολῆς κόσμου ἀπὸ τῆς γενεᾶς ταύτης, ⁵¹ ἀπὸ αἵματος Ἄβελ ἕως αἵματος Ζαχαρίου τοῦ ἀπολομένου μεταξὺ τοῦ θυσιαστηρίου καὶ τοῦ οἴκου· καὶ λέγω ὑμῖν, ἐκζητηθήσεται ἀπὸ τῆς γενεᾶς ταύτης.

⁵² Οὐαὶ ὑμῖν τοῖς νομικοῖς, ὅτι ἤρατε τὴν κλεῖδα τῆς γνώσεως· αὐτοὶ οὐκ εἰσῆλθατε καὶ τοὺς εἰσερχομένους ἐκωλύσατε.

⁵³ Κἀκεῖθεν ἐξελθόντος αὐτοῦ ἤρξαντο οἱ γραμματεῖς καὶ οἱ Φαρισαῖοι δεινῶς

50 51 (= Mt 23 35): Gen 4 8 2 Chr 24 20 21.

11 ⁴⁴ ὡς τὰ μνημεῖα τὰ | μνημεῖα D it sy^s c. ⁴⁷ καὶ οἱ N* C bo (- καὶ) arm aeth Marc | οἱ δὲ Une^{rel} min lat sa. ⁴⁸ καὶ συνευδ. | μὴ συνευδοκεῖν D e; non consentientes a b f g Lcl; consentire e il. ⁴⁹ καὶ 3° - AKUWΠ 1 13-69-346 157 472 579 . d sy | ἐκδιώξ. ADWΔ ΠΨ . . min | διώξ. NBCLXΘ . min. ⁵⁰ ἐκχυρ(ν)όμενον | ἐκχευόμενον B 13-69-346 33 sy^s c. ⁵² ἤρατε | ἐκοίρατε D 157 a b c e q r . sy^s c Tat. ⁵³ κάκ. ἐξελθ. αὐτ. | λέγοντος δὲ (- bilq; καὶ λέγ. sy^s c vg arm aeth) αὐτοῦ (- D 118-131) ταῦτα πρὸς αὐτούς ADW X Γ Δ Θ Ψ 1-118-209 13-124-346 892 lat sy arm aeth; + ἐνώπιον παντὸς τοῦ λαοῦ D X Θ 157 213 238 477 it sy^s c aeth arm | οἱ γραμ. κ. οἱ Φαρ. | οἱ Φαρ. κ. οἱ νομικοὶ D lat.

ἐνέχειν καὶ ἀποστοματίζειν αὐτὸν περὶ πλειόνων, ⁵⁴ ἐνεδρεύοντες, θηρεῦσαι
τι ἐκ τοῦ στόματος αὐτοῦ.

12 ¹ Ἐν οἷς ἐπισυναχθεισῶν τῶν μυριάδων τοῦ ὄχλου, ὥστε καταπατεῖν
ἄλλήλους, ἤρξατο λέγειν πρὸς τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ πρῶτον· προσέχετε ἑαυ-
τοῖς ἀπὸ τῆς ζύμης τῶν Φαρισαίων, ἣτις ἐστὶν ὑπόκρισις.

vgl. vgl.
16 6 12 8 15
(120.) (120.)
S. 98f.) S. 98)

155. (147.) Ermahnung zu freimütigem Bekenntnis. Luk 12 2—12

10 26—33 (60. S. 48): ²⁶ Μὴ οὖν φο-
βηθῆτε αὐτούς· οὐδὲν γὰρ ἐστὶν κεκα-
λυμμένον ὃ οὐκ
ἀποκαλύψθῆσεται, καὶ κρυπτόν ὃ οὐ
γνωσθήσεται.* ²⁷ ὃ λέγω ὑμῖν ἐν τῇ
σκοτίᾳ, εἴπατε ἐν τῷ φωτί· καὶ ὃ εἰς
τὸ οὐδ' ἀκούετε, κηρύξατε ἐπὶ τῶν δω-
μάτων.

²⁸ καὶ μὴ φοβεῖσθε ἀπὸ τῶν
ἀποκτενόντων τὸ σῶμα, τὴν δὲ ψυχὴν
μὴ δυναμένων ἀποκτείνειν·

φοβεῖσθε
δὲ μᾶλλον τὸν δεινόμενον καὶ ψυχὴν
καὶ σῶμα ἀπολέσαι ἐν γένῃ.

²⁹ οὐχὶ δύο στρονθία
ἀσασαρίων πωλεῖται; καὶ ἐν ἑξ' αὐτῶν
οὐ πωλεῖται ἐπὶ τὴν γῆν ἅνευ τοῦ
πατρὸς ὑμῶν. ³⁰ ἑμῶν δὲ καὶ αἱ τρίχες

² Οὐδὲν δὲ συγκαλυμμένον ἐστὶν ὃ
οὐκ ἀποκαλυφθήσεται, καὶ κρυπτόν ὃ οὐ
γνωσθήσεται.* ³ ἂνθ' ὧν ὅσα ἐν τῇ
σκοτίᾳ εἴπατε, ἐν τῷ φωτί ἀκουσθήσεται,
καὶ ὃ πρὸς τὸ οὐδ' ἐλάλησατε ἐν τοῖς
ταμείοις, κηρυχθήσεται ἐπὶ τῶν δωματίων.
⁴ λέγω δὲ ὑμῖν τοῖς φίλοις μου, μὴ
φοβηθῆτε ἀπὸ τῶν ἀποκτενόντων τὸ
σῶμα καὶ μετὰ ταῦτα μὴ ἐχόντων περισ-
σότερόν τι ποιῆσαι. ⁵ ὑποδείξω δὲ ὑμῖν
τίνα φοβηθῆτε· φοβήθητε τὸν μετὰ τὸ
ἀποκτείνειν ἔχοντα ἐξουσίαν ἐμβαλεῖν εἰς
τὴν γέενναν. καὶ λέγω ὑμῖν, τοῦτον
φοβήθητε. ⁶ οὐχὶ πέντε στρονθία πω-
λοῦνται ἀσασαρίων δύο; καὶ ἐν ἑξ' αὐτῶν
οὐκ ἐστὶν ἐπιλελησμένον ἐνώπιον τοῦ
θεοῦ. ⁷ ἀλλὰ καὶ αἱ τρίχες τῆς κεφαλῆς

* Mark 4 22 (94. S. 73): Οὐ γὰρ ἐστὶν τι
κρυπτόν, ἐὰν μὴ ἵνα φανερωθῇ· οὐδὲ ἐγένετο ἀπό-
κρυφον, ἀλλ' ἵνα ἔλθῃ εἰς φανερόν.

Luk 8 17 (94. S. 73): Οὐ γὰρ ἐστὶν κρυπ-
τόν ὃ οὐ φανερόν γενήσεται, οὐδὲ ἀπόκρυφον ὃ οὐ
μὴ γνωσθῇ καὶ εἰς φανερόν ἔλθῃ.

11 ⁵³ ἐπιχεῖν ἵχνυ D G S Ω 121 174 . | ἀποστομ. αὐτ.] συμβάλλειν αὐτῷ D 69-788 it sy^s c.
⁵⁴ ἐνδοκίμοις S X Θ Ψ 130^{ff} 213 . bo arm] + αὐτῶν (- vg, ei vg^c) (καὶ) ζητούντες (- BL 1-118-131-209
bo) A B C L W 111 . . min yerss | ἐνδοκ. . . . αὐτοῦ] ζητούντες ἀνομιμῆν ἵνα λαβῆιν αὐτοῦ D it sy^s c |
αὐτοῦ S B L 477 579 892 sy^s sa bo aeth] + ἵνα κατηγορησῶσιν (ἐβρωσῶν κατηγορησῶσα D f, possent accusare
sy^s Tat) αὐτοῦ A C D W X. 1 Θ Ψ . . min lat sy^c vg hl arm. | 12 ¹ ἐν οἷς—ὄχλ.] πολλῶν δὲ ὄχλων
συνπεσόντων ζύμῃ D lat sy^s c (- κόζλ.) | καταπ. ἀλλ. (≈ lat)] ἀλλ. συνπαύειν D | τ. ζύμ. τ.
Φαρ., ἦτ. ἰ. ἑσπάζο. | τ. ζύμ., ἦτ. ἰστ. ἑσπάζο., τ. Φαρ. B L 1241 e sa. ² δέ] γὰρ D a vg^s sy^s c arm Tat;
- S 13-69-346 245 280 565 1093 1574 . r.

Zu Luk 12 2. λέγει Ἰησοῦς: [πᾶν τὸ μὴ ἔμπροσθεν τῆς ὀφθαλμοῦ σου καὶ [τὸ κεκρυμμένον] ἀπὸ
ἀπὸ ἀποκαλυφθήσεται] αὐτῶν οὐ γὰρ ἐστὶν κρυπτόν ὃ οὐ φανερόν γενήσεται] καὶ τεταμμένον ὃ οὐκ
ἐρεθθήσεται]. Oxyrhynchus II Nr. 5.

τῆς κεφαλῆς πᾶσαι ἠριθμημένα εἰσίν.
³¹ μὴ οὖν φοβεῖσθε· πολλῶν στρον-
 θίων διαφέρετε ὑμεῖς.

³² πᾶς οὖν ὅστις ὁμολογήσει ἐν ἐμοὶ
 ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων, ὁμολογήσω
 καὶ ἐν αὐτῷ ἔμπροσθεν τοῦ πατρὸς
 μου τοῦ ἐν οὐρανοῖς· ³³ ὅστις δ' ἂν
 ἀρνήσῃται με ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώ-
 πων, ἀρνήσομαι καὶ ἐν αὐτῷ ἔμπροσθεν
 τοῦ πατρὸς μου τοῦ ἐν οὐρανοῖς.*

12 ³² (86. S. 67): καὶ ὅς ἐὰν εἴπη
 λόγον κατὰ τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου,
 ἀφεθήσεται αὐτῷ· ὅς δ' ἂν εἴπη κατὰ
 τοῦ πνεύματος τοῦ ἁγίου, οὐκ ἀφεθή-
 σεται αὐτῷ οὔτε ἐν τούτῳ τῷ αἰῶνι
 οὔτε ἐν τῷ μέλλοντι.**

10 19 (59. S. 47): ὅταν δὲ παραδώσω
 ὑμᾶς,

μὴ μεριμνήσητε πῶς ἢ τί λαλήσητε· δο-
 θήσεται γὰρ ὑμῖν ἐν ἐκείνῃ τῇ ὥρᾳ
 τί λαλήσητε· ²⁰ οὐ γὰρ ὑμεῖς ἐστε οἱ
 λαλοῦντες, ἀλλὰ τὸ πνεῦμα τοῦ πατρὸς
 ὑμῶν τὸ λαλοῦν ἐν ὑμῖν.***

ὑμῶν πᾶσαι ἠριθμηνται. μὴ φοβεῖσθε·
 πολλῶν στρονθίων διαφέρετε. ⁸ λέγω δὲ
 ὑμῖν, πᾶς ὃς ἂν ὁμολογήσῃ ἐν ἐμοὶ ἔμ-
 προσθεν τῶν ἀνθρώπων, καὶ ὁ υἱὸς τοῦ
 ἀνθρώπου ὁμολογήσει ἐν αὐτῷ ἔμπροσθεν
 τῶν ἀγγέλων τοῦ θεοῦ· ⁹ ὁ δὲ ἀρνη-
 σάμενός με ἐνώπιον τῶν ἀνθρώπων ἀπαρ-
 νηθήσεται ἐνώπιον τῶν ἀγγέλων τοῦ
 θεοῦ.* ¹⁰ καὶ πᾶς ὃς ἔρει λόγον εἰς
 τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου, ἀφεθήσεται
 αὐτῷ· τῷ δὲ εἰς τὸ ἅγιον πνεῦμα βλα-
 σφημίσαντι οὐκ ἀφεθήσεται.**

¹¹ ὅταν δὲ εἰσφέρωσιν ὑμᾶς ἐπὶ τὰς συνα-
 γωγὰς καὶ τὰς ἀρχὰς καὶ τὰς ἐξουσίας,
 μὴ μεριμνήσητε πῶς ἢ τί ἀπολογίσησθε ἢ
 τί εἴπητε·

¹² τὸ γὰρ ἅγιον πνεῦμα διδάξει
 ὑμᾶς ἐν αὐτῇ τῇ ὥρᾳ ἃ δεῖ εἰπεῖν.***

156. (148.) Gleichnis vom törrichten Reichen. Luk 12 13-21

¹³ Εἶπεν δὲ τις ἐκ τοῦ ὄχλου αὐτῷ· διδάσκαλε, εἰπέ τῷ ἀδελφῷ μου
 μερίσασθαι μετ' ἐμοῦ τὴν κληρονομίαν. ¹⁴ ὁ δὲ εἶπεν αὐτῷ· ἄνθρωπε, τίς
 με κατέστησεν κριτὴν ἢ μεριστὴν ἐφ' ὑμᾶς; ¹⁵ εἶπεν δὲ πρὸς αὐτοῦς· ὁρᾶτε
 καὶ φυλάσσετε ἀπὸ πάσης πλεονεξίας, ὅτι οὐκ ἐν τῷ περισσεύειν τινὲ ἢ ζοῆι

12 12: Joh 14 26 (S. 227).

* Mark 8 38 (123. S. 102): Ὅς γὰρ ἐὰν
 ἐπαισχυνθῇ με καὶ τοὺς ἐμοὺς λόγους ἐν τῇ γενεᾷ
 ταύτῃ τῇ μοιχαλίδι καὶ ἀματωλῷ, καὶ ὁ υἱὸς τοῦ
 ἀνθρώπου ἐπαισχυνθήσεται αὐτόν, ὅταν ἔλθῃ ἐν τῇ
 δόξῃ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ μετὰ τῶν ἀγγέλων τῶν ἁγίων.

** Mark 3 28 29 (86. S. 67): ²⁸ Ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι πάντα ἀφεθήσεται τοῖς υἱοῖς τῶν ἀνθρώπων τὰ ἁμαρ-
 τήματα καὶ αἱ βλασφημίαι, ὅσα ἂν βλασφημήσωσιν· ²⁹ ὃς δ' ἂν βλοσημῆσῃ εἰς τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, οὐκ ἔχει
 ἄφεσιν εἰς τὸν αἰῶνα, ἀλλὰ ἔνοχος ἔσται αἰωνίου ἁμαρτήματος.

*** Mark 13 11 (215. S. 178f.): Καὶ ὅταν
 ἄγωσιν ὑμᾶς παραδιδόντες, μὴ προμεριμνᾶτε τί λα-
 λήσητε, ἀλλ' ὃ ἐὰν δοθῇ ὑμῖν ἐν ἐκείνῃ τῇ ὥρᾳ, τοῦτο
 λαλεῖτε· οὐ γὰρ ἐστε ὑμεῖς οἱ λαλοῦντες, ἀλλὰ τὸ
 πνεῦμα τὸ ἅγιον.

Luk 9 26 (123. S. 102): Ὅς γὰρ ἂν ἐπαι-
 σχυνθῇ με καὶ τοὺς ἐμοὺς λόγους, τοῦτον ὁ υἱὸς τοῦ
 ἀνθρώπου ἐπαισχυνθήσεται, ὅταν ἔλθῃ ἐν τῇ δόξῃ
 αὐτοῦ καὶ τοῦ πατρὸς καὶ τῶν ἁγίων ἀγγέλων.

Luk 21 14 15 (215. S. 178f.): ¹⁴ Θέτε οὖν ἐν
 ταῖς καρδίαις ὑμῶν μὴ προμελετᾶν ἀπολογιθῆναι.
¹⁵ ἐγὼ γὰρ δώσω ὑμῖν στόμα καὶ σοφίαν; ἢ οὐ δύ-
 νησονται ἀντιστῆναι ἢ ἀντιπεῖν ἅπαντες οἱ ἀντικει-
 μένοι ὑμῖν.

12 [πολλῶν] πολλῶν 239 241 a. ⁸ δέ] - 267 a b ff² i l s a b o¹ d d arm; γὰρ sy^s | ὁμολογήσῃ |
 -ήσει AB* DRSΓΔ 13-983 157 213 291 440 472 1424. ¹¹ πῶς ἢ τί | πῶς: D 157 it sy^c vg aeth
 Clem Or; τί r sy^s. ¹⁴ ἢ μεριστήν] - D 28 33 157 (a) c sy^s c Marc.

αὐτοῦ ἐστὶν ἐκ τῶν ὑπαρχόντων αὐτῶ. ¹⁶ Εἶπεν δὲ παραβολὴν πρὸς αὐτοὺς λέγων· ἀνθρώπου τιὸς πλουσίου εὐφόρησεν ἡ χώρα. ¹⁷ καὶ διελογίζετο ἐν ἑαυτῷ λέγων· τί ποιήσω, ὅτι οὐκ ἔχω ποῦ συνάξω τοὺς καρπούς μου; ¹⁸ καὶ εἶπεν· τοῦτο ποιήσω· καθελῶ μου τὰς ἀποθήκας καὶ μείζοντας οἰκοδομήσω καὶ συνάξω ἐκεῖ πάντα τὰ γενήματά μου καὶ τὰ ἀγαθὰ μου, ¹⁹ καὶ ἐρῶ τῇ ψυχῇ μου· ψυχῆ, ἔχεις πολλὰ ἀγαθὰ κείμενα εἰς ἔτη πολλά· ἀναπαύου, φάγε, πίε, εὐφραίνου. ²⁰ εἶπεν δὲ αὐτῷ ὁ θεός· ἄφρων, ταύτη τῇ ἰνυκτὶ τὴν ψυχὴν σου ἀπαιτοῦσιν ἀπὸ σοῦ· ἃ δὲ ἠτοίμασας, τίμη ἔσται; ²¹ οὕτως ὁ θησαυρίζων αὐτῷ καὶ μὴ εἰς θεὸν πλουτῶν.

157. (149.) Vom Sorgen und Schätzesammeln. Luk 12 22—34

6 25—33 (35. S. 30f.): ²⁵ Διὰ τοῦτο λέγω ὑμῖν, μὴ μεριμνᾶτε τῇ ψυχῇ ὑμῶν τί φάγητε, μηδὲ τῷ σώματι ὑμῶν τί ἐνδύσθητε. οὐχὶ ἡ ψυχὴ πλεῖόν ἐστιν τῆς τροφῆς καὶ τὸ σῶμα τοῦ ἐνδύματος; ²⁶ ἐμβλέψατε εἰς τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ, ὅτι οὐ σπείρουσιν οὐδὲ θερίζουσιν οὐδὲ συνάγουσιν εἰς ἀποθήκας, καὶ ὁ πατήρ ὑμῶν ὁ οὐράνιος τρέφει αὐτά· οὐχ ὑμεῖς μᾶλλον διαφέρετε αὐτῶν; ²⁷ τίς δὲ ἐξ ὑμῶν μεριμνῶν δύναται προσθεῖναι ἐπὶ τὴν ἡλικίαν αὐτοῦ πῆχυν ἓνα; ²⁸ καὶ περὶ ἐνδύματος τί μεριμνᾶτε; καταμάθεται τὰ κρίνα τοῦ ἀγροῦ, πῶς αὐξάνουσιν· οὐ κοπιῶσιν οὐδὲ νήθουσιν. ²⁹ λέγω δὲ ὑμῖν ὅτι οὐδὲ Σολομὼν ἐν πάσῃ τῇ δόξῃ αὐτοῦ περιεβάλετο ὡς ἐν τούτων. ³⁰ εἰ δὲ τὸν χόρτον τοῦ ἀγροῦ σήμερον ὄντα καὶ αὔριον εἰς κλίβανον βαλλόμενον ὁ θεὸς οὕτως ἀμφιένουσιν,

²² Εἶπεν δὲ πρὸς τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ· διὰ τοῦτο ὑμῖν λέγω, μὴ μεριμνᾶτε τῇ ψυχῇ τί φάγητε μηδὲ τῷ σώματι τί ἐνδύσθητε. ²³ ἡ ψυχὴ πλεῖόν ἐστιν τῆς τροφῆς καὶ τὸ σῶμα τοῦ ἐνδύματος. ²⁴ κατανοήσατε τοὺς κόρακας, ὅτι οὔτε σπείρουσιν οὔτε θερίζουσιν, οἷς οὐκ ἔστιν ταμεῖον οὐδὲ ἀποθήκη, καὶ ὁ θεὸς τρέφει αὐτούς· πόσω μᾶλλον ὑμεῖς διαφέρετε τῶν πετεινῶν. ²⁵ τίς δὲ ἐξ ὑμῶν μεριμνῶν δύναται προσθεῖναι ἐπὶ τὴν ἡλικίαν αὐτοῦ πῆχυν; ²⁶ εἰ οὖν οὐδὲ ἐλάχιστον δύνασθε, τί περὶ τῶν λοιπῶν μεριμνᾶτε; ²⁷ κατανοήσατε τὰ κρίνα, πῶς οὔτε νήθει οὔτε ὑφαίνει· λέγω δὲ ὑμῖν, οὐδὲ Σολομὼν ἐν πάσῃ τῇ δόξῃ αὐτοῦ περιεβάλετο ὡς ἐν τούτων. ²⁸ εἰ δὲ ἐν ἀγρῷ τὸν χόρτον ὄντα σήμερον καὶ αὔριον εἰς κλίβανον βαλλόμενον ὁ θεὸς οὕτως ἀμφιέξει,

12 ¹⁶ τὰ γεν. μου] τὸν σίτον (+ μου ⁸ca X 209 13-69-124) ⁸ca B L X 070 1-118-131-209 13-69-124 157 239 579. sa bo arm aeth | καὶ τὰ ἀγ. μου] — ⁸D 130 435 it sy^{sc} Amb. ¹⁹ κείμενα . . . πῶς — D a b c e i l (ff²). ²⁰ ἀπαιτοῦσιν] αἰτοῦσιν B L Q 070 33 579 1241 d. ²¹ — D a b. ²² αὐτοῦ] — B 1241 c e | ὑμ. λέγ.] ~ ⁸B D L X 070 min f ff² l q r v g sy^{sc} sa bo | σώματι] + ὑμῶν B 070 13-69-124-346 28 33 1241 . . a sa bo sy^{sc} aeth. ²³ ἡ] + γὰρ ⁸B D L X (a) (+ ἡ) min b c e sy^{sc} sa bo arm aeth. ²⁴ οὔτε — οὔτε ⁸B D L Q 157 579 892 1071 . e] οὐ — οὐδέ Unc^{rel} . min verss πῶσω ἀμφιέξει] οὐχ' D c e ff² i l r Tat. ²⁵ προσθ. ἐ. τ. ἡλ. αὐτ.] ἐ. τ. ἡλ. αὐτ. πρ. B 579. ²⁶ εἰ οὖν . . . λοιπῶν] καὶ πρὸς τ. λοιπ. τί D it. ²⁷ πῶς οὔτε νήθει οὔτε ὑφαίνει D a (a) sy^{sc} Marc Clem] πῶς ἀφίενται] οὐ κοπιᾷ οὐδὲ νήθει Unc (: D) min Tat verss | ὑμῖν B E F G K H W A Θ 070 . . min a v g arm aeth] + ὅτι ⁸S A D L M X 047 min it sy sa bo. ²⁸ ἀμφιέξει B (-ἀφίει) D L 070] ἀμφιένουσιν Unc^{rel} min.

οὐ πολλῶ μᾶλλον ὑμᾶς, ὀλιγόπιστοι;
³¹ μὴ οὖν μεριμνήσητε λέγοντες· τί φά-
 γωμεν ἢ τί πίωμεν ἢ τί περιβαλώμεθα:

³² πάντα γὰρ ταῦτα τὰ ἔθνη ἐπι-
 ζητοῦσιν· οἶδεν γὰρ ὁ πατὴρ ὁ ὑμῶν ὁ
 οὐράνιος ὅτι ζητεῖτε τούτων ἀπάντων.
³³ ζητεῖτε δὲ πρῶτον τὴν βασιλείαν καὶ
 τὴν δικαιοσύνην αὐτοῦ, καὶ ταῦτα
 πάντα προστεθήσεται ὑμῖν.

6 19—21 (32. S. 29): ¹⁹ Μὴ θησαυρί-
 ζετε ὑμῖν θησαυροὺς ἐπὶ τῆς γῆς, ὅπου
 σῆς καὶ βρώσις ἀφανίζει, καὶ ὅπου κλέπ-
 ται διορύσσουσιν καὶ κλέπτουσιν· ²⁰ θη-
 σαυρίζετε δὲ ὑμῖν θησαυροὺς ἐν οὐρανῷ,
 ὅπου οὔτε σῆς οὔτε βρώσις ἀφανίζει,
 καὶ ὅπου κλέπται οὐ διορύσσουσιν οὐδὲ
 κλέπτουσιν. ²¹ ὅπου γὰρ ἔστιν ὁ θησαυρὸς
 σου, ἐκεῖ ἔσται καὶ ἡ καρδιά σου.

πόσω μᾶλλον ὑμᾶς, ὀλιγόπιστοι.
²⁹ καὶ ὑμεῖς μὴ ζητεῖτε τί φάγητε καὶ
 τί πίητε, καὶ μὴ μετεωρίζεσθε
³⁰ ταῦτα γὰρ πάντα τὰ ἔθνη τοῦ κόσμου ἐπι-
 ζητοῦσιν· ὑμῶν δὲ ὁ πατὴρ οἶδεν ὅτι ζη-
 τεῖτε τούτων. ³¹ πλὴν ζητεῖτε τὴν βασιλείαν
 αὐτοῦ, καὶ ταῦτα
 προστεθήσεται ὑμῖν. ³² Μὴ φοβοῦ, τὸ
 μικρὸν ποίμνιον, ὅτι εὐδόκησεν ὁ πατὴρ
 ὑμῶν δοῦναι ὑμῖν τὴν βασιλείαν.

³³ Πωλήσατε τὰ ὑπάρχοντα ὑμῶν καὶ
 δότε ἐλεημοσύνην· ποιήσατε ἑαυτοῖς βαλ-
 λάντια μὴ παλαιούμενα, θησαυρὸν ἀνέκ-
 λειπτον ἐν τοῖς οὐρανοῖς, ὅπου κλέπτῃς
 οὐκ ἐγγίζει οὐδὲ σῆς διαφθείρει.

³⁴ ὅπου γὰρ ἔστιν ὁ θησαυρὸς
 ὑμῶν, ἐκεῖ καὶ ἡ καρδιά ὑμῶν ἔσται.

158. (150.) Von der Wachsamkeit und Treue. Luk 12 35—46

Vgl.
 25 1—13
 (227.
 S. 185)

³⁵ Ἔστωσαν ὑμῶν αἱ δσφύες περιεζωσμέγαι καὶ οἱ λύχνοι καιόμενοι·
³⁶ καὶ ὑμεῖς ὅμοιοι ἀνθρώποις προσδεχομένοις τὸν κύριον ἑαυτῶν, πότε
 ἀναλύσῃ ἐκ τῶν γάμων, ἵνα ἔλθόντος καὶ κρούσαντος εὐθέως ἀνοίξωσιν
 αὐτῷ. ³⁷ μακάριοι οἱ δοῦλοι ἐκεῖνοι, οὓς ἔλθὼν ὁ κύριος εὐρή-
 σει γρηγοροῦντας· ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι περιζώσεται καὶ ἀνακλινεῖ αὐτοὺς
 καὶ παρελθὼν διακονήσῃ αὐτοῖς. ³⁸ κὰν ἐν τῇ δευτέρᾳ, κὰν ἐν τῇ τρίτῃ
 φυλακῇ ἔλθῃ καὶ εὖρη οὕτως, μακάριοί εἰσιν.

24 43—51 (225. 226. S. 184f.): ⁴³ Ἐκεῖνο
 δὲ γνώσκετε, ὅτι εἰ ἦδει ὁ
 οἰκοδεσπότης ποῖα φυλακῇ ὁ κλέπτῃς
 ἐρχεται, ἐροῦντοσιν ἂν καὶ οὐκ ἂν
 εἶασεν διορυχθῆναι τὴν οἰκίαν αὐτοῦ.

³⁹ τοῦτο δὲ γνώσκετε, ὅτι εἰ ἦδει ὁ
 οἰκοδεσπότης ποῖα ὥρα ὁ κλέπτῃς ἐρχε-
 ται, οὐκ ἂν
 ἀφῆκεν διορυχθῆναι τὸν οἶκον αὐτοῦ.

37: Joh 13 4 5 (S. 233).

12 ³⁵ κὰν . . . οὕτως: NBLXYΘ 070 33 131 579 sy^s vs sa bo arm aeth Cyr] καὶ ἐὰν ἔλθῃ τῇ
 ἐσπερινῇ φυλακῇ καὶ εὖρη (-ήσει D) οὕτως (+ ποιούντας 1-118-131 ff² il) D 1-118-209 bce ff² il r (- κ.
 εὖρ. οὐτ.) sy^c Marc; + ποιήσει καὶ ἐὰν ἐν τῇ δευτέρᾳ καὶ τῇ τρίτῃ D ce | μακ. εἰσ. N* b ff² il
 sy^s] + ἐκεῖνοι BDL c sy^c Cyr; οἱ δοῦλ. ἐκ. A WX J Θ . . min c t q verss. ³⁹ ἐρχεται N* D e i
 sy^s c sa Marc] + ἐροῦντοσιν ἂν (- 157 238) καὶ Unc^{rel} min lat sy^{vs} | ἂν] - N^a B K L P S Θ Π
 1 13 157 579 . .

⁴¹ δια τοῦτο καὶ ὑμεῖς γίνεσθε ἔτοιμοι, ὅτι ἡ οὐ δοκεῖτε ὥρα ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἔρχεται.*

⁴² Τίς ἄρα ἐστὶν ὁ πιστὸς δοῦλος καὶ ἠρόνιμος, ὃν κατέστησεν ὁ κύριος ἐπὶ τῆς οἰκείας αὐτοῦ τοῦ δοῦναι αὐτοῖς τὴν τροφήν ἐν καιρῷ; ⁴³ μακάριος ὁ δοῦλος ἐκεῖνος, ὃν ἐλθὼν ὁ κύριος αὐτοῦ εὐρήσει οὕτως ποιῶντα. ⁴⁴ ἀλλ' ἄμην λέγω ὑμῖν ὅτι ἐπὶ πᾶσιν τοῖς ὑπάρχουσιν αὐτοῦ καταστήσει αὐτὸν. ⁴⁵ εἰάν δὲ εἴπῃ ὁ κακὸς δοῦλος ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ χρονίζει ὡς ὁ κύριος. ⁴⁶ καὶ ἄρξῃται τύπτειν τοὺς συνδούλους αὐτοῦ, ἐσθίει δὲ καὶ πίνει μετὰ τῶν ἀθεοφότων,

⁴⁷ ἥξει ὁ κύριος τοῦ δούλου ἐκείνου ἐν ἡμέρᾳ ἣ οὐ προσδοκᾷ καὶ ἐν ὥρᾳ ἣ οὐ γινώσκει, ⁴⁸ καὶ διχοτομήσει αὐτὸν καὶ τὸ μέρος αὐτοῦ μετὰ τῶν ὑποκριτῶν θήσει· ἐκεῖ ἔσται ὁ κληθὲν καὶ ὁ βρωγμῶν τῶν ἀδόντων.

⁴⁰ καὶ ὑμεῖς γίνεσθε ἔτοιμοι, ὅτι ἡ ὥρα οὐ δοκεῖτε ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἔρχεται.*

⁴¹ Εἶπεν δὲ αὐτῷ ὁ Πέτρος· κύριε, πρὸς ἡμᾶς τὴν παραβολὴν ταύτην λέγεις ἢ καὶ πρὸς πάντας; ⁴² καὶ εἶπεν ὁ κύριος· τίς ἄρα ἐστὶν ὁ πιστὸς οἰκονόμος ὁ ἠρόνιμος, ὃν καταστήσει ὁ κύριος ἐπὶ τῆς θεορατείας αὐτοῦ τοῦ διδοῦναι ἐν καιρῷ τὸ σιτομέτριον; ⁴³ μακάριος ὁ δοῦλος ἐκεῖνος, ὃν ἐλθὼν ὁ κύριος αὐτοῦ εὐρήσει ποιῶντα οὕτως. ⁴⁴ ἀλλ' ἄμην λέγω ὑμῖν ὅτι ἐπὶ πᾶσιν τοῖς ὑπάρχουσιν αὐτοῦ καταστήσει αὐτὸν. ⁴⁵ εἰάν δὲ εἴπῃ ὁ δοῦλος ἐκεῖνος ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ· χρονίζει ὁ κύριός μου ἔρχεσθαι, καὶ ἄρξῃται τύπτειν τοὺς παῖδας καὶ τὰς παιδίσκας, ἐσθίειν τε καὶ πίνειν καὶ μεθύσκεσθαι, ⁴⁶ ἥξει ὁ κύριος τοῦ δούλου ἐκείνου ἐν ἡμέρᾳ ἣ οὐ προσδοκᾷ καὶ ἐν ὥρᾳ ἣ οὐ γινώσκει, καὶ διχοτομήσει αὐτὸν καὶ τὸ μέρος αὐτοῦ μετὰ τῶν ἀπίστων θήσει.

159. (151.) Vom Knechtslohn. Luk 12 47-48

Vgl. Luk 17 7-10 (181. S. 143)

⁴⁷ Ἐκεῖνος δὲ ὁ δοῦλος ὁ γνούς τὸ θέλημα τοῦ κυρίου αὐτοῦ καὶ μὴ ἐτοιμάσας ἢ ποιήσας πρὸς τὸ θέλημα αὐτοῦ θαυμάσεται πολλὰς. ⁴⁸ ὁ δὲ μὴ γνούς, ποιήσας δὲ ἄξια πληγῶν, θαυμάσεται ὀλίγας. παντὶ δὲ ᾧ ἐδόθη πολὺ, πολὺ ζητηθήσεται παρ' αὐτοῦ, καὶ ᾧ παρέθετο πολὺ, περισσώτερον αἰτήσουσιν αὐτόν.

* Mark 13 35 36 (222. S. 183): ³⁵ Γρηγορεῖτε σὲν, οὐκ οἴδατε γὰρ πότε ὁ κύριος τῆς οἰκίας ἔρχεται, ἢ ἄρα ἢ μισσηκτικῶν ἢ ἀνεκπροσπονητῶν ἢ πρῶτῃ. ³⁶ μὴ ἐλθὼν ἐξαίφνης εἴσῃ ὑμᾶς καθεύδοντας.

12 ⁴¹ αὐτῷ - BDLRX 33 86 122 124* 157 238 579 700 . b e e ff² i l r sa bo arm. ⁴² τὸ αἰτομ. αἰτομ. BD 13 69 346-788 arm. ⁴⁷ μὴ ἐτοιμίας ἢ ποιήσας NB² P 070 33 579] μὴ ἐτοιμ. μηδὲ ποιήσ. ARXF 14 Θ H . . min f vg sy^{hl} bo; μὴ ἐτοιμ. LW 13-543-788 33] b e e ff² i l r sy^{s c vg} arm Tat Cyr; μὴ ποιήσας; D 69 Or Ir Bas Chl Cyr.

160. (152.) Vom Ernst der Zeit. Luk 12 49-56

10 34-36 (61. S. 49): ³⁴ Μὴ νομίσητε ὅτι ἦλθον βαλεῖν εἰρήνην ἐπὶ τὴν γῆν· οὐκ ἦλθον βαλεῖν εἰρήνην ἀλλὰ μάχαιραν.

³⁵ ἦλθον γὰρ διχάσαι ἄνθρωπον κατὰ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ καὶ θυγατέρα κατὰ τῆς μητρὸς αὐτῆς καὶ νύμφην κατὰ τῆς πενθερᾶς αὐτῆς, ³⁶ καὶ ἔχθροὶ τοῦ ἀνθρώπου οἱ οἰκιακοὶ αὐτοῦ.

16 2-3 (119. S. 97): ² Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς· [ὀφίας γενομένης λέγετε· εὐδία, πυροῶζει γὰρ ὁ οὐρανός· ³ καὶ πρῶτ'· σήμερον χειμῶν, πυροῶζει γὰρ σπυράξων ὁ οὐρανός.

τὸ μὲν πρόσωπον τοῦ οὐρανοῦ γινώσκετε διακρίνειν, τὰ δὲ σημεῖα τῶν καιρῶν οὐ δύνασθε·]

⁴⁹ Ἦθρὸ ἦλθον βαλεῖν ἐπὶ τὴν γῆν, καὶ τί θέλω εἰ ἤδη εἰρήνη θῆ. ⁵⁰ βάπτισμα δὲ ἔχω βαπτισθῆναι, καὶ πῶς συνέχομαι ἕως ὅτου τελεσθῆ.* ⁵¹ δοκεῖτε ὅτι εἰρήνην παρεγενόμην δοῦναι ἐν τῇ γῆ; οὐχὶ λέγω ὑμῖν ἀλλ' ἢ διαμερισμόν. ⁵² ἔσονται γὰρ ἀπὸ τοῦ νῦν πέντε ἐν ἐνὶ οἴκῳ διαμεμερισμένοι· τρεῖς ἐπὶ δυσὶν καὶ δύο ἐπὶ τρισὶν ⁵³ διαμερισθήσονται, πατὴρ ἐπὶ υἱῷ καὶ υἱὸς ἐπὶ πατρὶ, μήτηρ ἐπὶ θυγατέρᾳ καὶ θυγάτηρ ἐπὶ μητέρᾳ, πενθερὰ ἐπὶ τὴν νόμφην καὶ νύμφη ἐπὶ τὴν πενθεράν.

⁵⁴ Ἔλεγεν δὲ καὶ τοῖς ὄχλοις· ὅταν ἴδητε νεφέλην ἀνατέλλουσαν ἐπὶ δυσμῶν, εὐθέως λέγετε ὅτι ὄμβρος ἔρχεται, καὶ γίνεται οὕτως· ⁵⁵ καὶ ὅταν νότον πνέοντα, λέγετε ὅτι καύσων ἔσται, καὶ γίνεται. ⁵⁶ ὑποκριταί, τὸ πρόσωπον τῆς γῆς καὶ τοῦ οὐρανοῦ οἴδατε δοκιμάζειν, τὸν δὲ καιρὸν τοῦτον πῶς οὐ δοκιμάζετε;

161. (153.) Empfehlung rechtzeitigen Ausgleichs. Luk 12 57-59

Ἦ 25-26 (22. S. 25): ²⁵ Ἰσθὶ εὐδύνων τῷ ἀντιδίκῳ σου ταχὺ ἕως ὅτου εἶ μετ' αὐτοῦ ἐν τῇ ὁδῷ·

⁵⁷ Τί δὲ καὶ ἀπ' ἑαυτῶν οὐ κρίνετε τὸ δίκαιον; ⁵⁸ ὡς γὰρ ὑπάγεις μετὰ τοῦ ἀντιδίκου σου ἐπ' ἄρχοντα, ἐν τῇ ὁδῷ δὸς ἐργασίαν ἀπηλλάχθαι ἀπ' αὐτοῦ,

* Mark 10 38 (192. S. 154): Δύνασθε πεῖν τὸ ποτήριον ὃ ἐγὼ πίνω, ἢ τὸ βάπτισμα ὃ ἐγὼ βαπτίζομαι βαπτισθῆναι;

53 (= Mt 10 35): Mi 7 6.

50: Joh 12 27 (S. 233).

12 ⁵³ θυγατέρα **SBD**] τὴν θυγ. LΘ 070 1-118-131-209 157 372 579 700 892 sa bo; θυγατρί A W X Γ 1.111 . . min | μητέρα **S 070**] τὴν μητ. BD LΘ 1-131-209 124-346 157 579 700 892 . Eus; μητοῖ A X Γ 1.111 . . min | νύμφην **S* 1*** 1 bo arm Marc Eus] + αὐτῆς Unc rel min verss. ⁵⁶ τὸν δὲ (- L sy^{s c}) κ. τοῦτ. (- 047)] καιρὸν δὲ τοῦτ. B; πλὴν τ. καιρ. τοῦτ. D 157 ce; + καὶ τὰ σημεῖα αὐτοῦ sy^{s c} (1) | πῶς] - D 1241 1573 it sy^{s c} | οὐ δοκιμ. A D W L Ψ . . min lat sy^c vg arm | οὐκ οἴδατε (θέλετε sy^s, δύνασθε 1573 ff² 1) δοκιμάζειν **SBLΘ 070** 33 213 892 1573 . ff² 1 sy^s sa bo aeth. ⁵⁸ ἀπ'] - B Bas Clem Or.

Zu Luk 12 49: Διὸ φησιν ὁ σωτήρ· ὃ ἐγγύς μου, ἐγγύς τοῦ πυρός. ὃ δὲ μακρὰν ἀπ' ἐμοῦ, μακρὰν ἀπὸ τῆς βασιλείας. Didymus, in Psalm. 88 8.

Ait autem ipse salvator: qui iuxta me est. iuxta ignem est; qui longe est a me, longe est a regno. Orig., in Jerem. hom. XX, 3.

μήποτε σε παραδῶ ὁ ἀντίδικος τῆ
κριτῆ καὶ ὁ κριτῆς τῷ ὑπηρέτῃ,
καὶ εἰς φυλακὴν βληθήσῃ.

²⁶ ἄμην λέγω σοι, οὐ μὴ ἐξέλθῃς ἐκεῖθεν
ἕως ἂν ἀποδῶς τὸν ἔσχατον κοδράντην.

μήποτε κατασύρη σε πρὸς τὸν κριτὴν,
καὶ ὁ κριτῆς σε παραδώσει τῷ πράκτορι,
καὶ ὁ πράκτωρ σε βαλεῖ εἰς φυλακὴν.

⁵⁹ λέγω σοι, οὐ μὴ ἐξέλθῃς ἐκεῖθεν
ἕως καὶ τὸ ἔσχατον λεπτὸν ἀποδῶς.

162. (154.) BuBruf. Luk 13 1—9

¹ Παρήσαν δέ τινες ἐν αὐτῷ τῷ καιρῷ ἀπαγγέλλοντες αὐτῷ περὶ τῶν
Γαλιλαίων, ὧν τὸ αἷμα Πειλᾶτος ἔμιξεν μετὰ τῶν θυνσιῶν αὐτῶν. ² καὶ ἀπο-
κριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς· δοκεῖτε ὅτι οἱ Γαλιλαῖοι οὗτοι ἁμαρτωλοὶ παρὰ πάντας
τοὺς Γαλιλαίους ἐγένοντο, ὅτι ταῦτα πεπόνθασιν; ³ οὐχὶ λέγω ὑμῖν, ἀλλ' ἐὰν
μὴ μετανοήτε, πάντες ὁμοίως ἀπολεισθε. ⁴ ἢ ἐκεῖνοι οἱ δεκαοκτώ, ἐφ' οὓς
ἔπεσεν ὁ πύργος ἐν τῷ Σιλωάμ καὶ ἀπέκτεινεν αὐτούς, δοκεῖτε ὅτι αὐτοὶ ὀφειλέ-
ται ἐγένοντο παρὰ πάντας τοὺς ἀνθρώπους τοὺς κατοικοῦντας ἐν Ἱερουσαλὴμ;
⁵ οὐχὶ λέγω ὑμῖν, ἀλλ' ἐὰν μὴ μετανοήσητε, πάντες ὡσαύτως ἀπολεισθε.

⁶ Ἐλεγεν δὲ ταύτην τὴν παραβολὴν· συκὴν εἶχεν τις πεφυτευμένην ἐν
τῷ ἀμπελωτῷ αὐτοῦ καὶ ἦλθεν ζητῶν καρπὸν ἐν αὐτῇ καὶ οὐχ εὔρεν. ⁷ εἶπεν
δὲ πρὸς τὸν ἀμπελονογόν· ἰδοὺ τρία ἔτη ἄφ' οὗ ἔροχομαι ζητῶν καρπὸν ἐν τῇ
συκῇ ταύτῃ καὶ οὐχ εὐρίσκω· ἔκκοπον αὐτήν· ἵνατί καὶ τὴν γῆν καταργεῖ;
⁸ ὁ δὲ ἀποκριθεὶς λέγει αὐτῷ· κύριε, ἄφες αὐτήν καὶ τοῦτο τὸ ἔτος, ἕως ὅτου
σκάψω περὶ αὐτῆν καὶ βάλω κόπρια. ⁹ κἂν μὲν ποιήσῃ καρπὸν εἰς τὸ μέλλον·
εἰ δὲ μήγε, ἐκκόψεις αὐτήν.

163. (155.) Heilung der verkrümmten Frau. Luk 13 10—17

(Vgl. 168. Luk 14 1—6. S. 135)

¹⁰ Ἦν δὲ διδάσκων ἐν μιᾷ τῶν συναγωγῶν ἐν τοῖς σάββασιν. ¹¹ καὶ ἰδοὺ
γυνὴ πνεῦμα ἔχουσα ἀσθενείας ἔτη δεκαοκτώ, καὶ ἦν συνκύπτουσα καὶ
μὴ δυναμένη ἀνακλῆσαι εἰς τὸ παντελές. ¹² ἰδὼν δὲ αὐτήν ὁ Ἰησοῦς προσ-
εφώνησεν καὶ εἶπεν αὐτῇ· γύναι, ἀπολέλυσαι ἀπὸ τῆς ἀσθενείας σου, ¹³ καὶ
ἐπέθηκεν αὐτῇ τὰς χεῖρας· καὶ παραχρῆμα ἀνορθώθη καὶ ἐδόξαζεν τὸν θεόν.
¹⁴ ἀποκριθεὶς δὲ ὁ ἀρχισυναγωγός, ἀγανακτῶν ὅτι τῷ σαββάτῳ ἐθεράπευσεν ὁ
Ἰησοῦς, ἔλεγεν τῷ ὄχλῳ ὅτι ἐξ ἡμέραι εἰσὶν ἐν αἷς δεῖ ἐργάζεσθαι· ἐν αὐταῖς
οὖν ἐργάσιμοι θεοραπέεσθε καὶ μὴ τῇ ἡμέρᾳ τοῦ σαββάτου. ¹⁵ ἀπεκρίθη δὲ

14: Ex 20 9 Dt 5 13.

12 * κατασύρη | κατασύρη D it (:; e1) sy^s c. 13 ¹ ἐν Ἱερ. | Ἱερ. B D L X 1-118-131-209 157
595 892 1071 . c. e. * μετανοήσητε S A D L Θ 070 . min lat | -οἴητε (-ῖτε HW) B E G H S W . I I I . . min.
τοῖα ἐπι | ~ D lat | ἄφ' οὗ S B D L Θ 070 13-69-121-316 157 (ἀφ' ἧς) 544 579 1012 lat sy^c bo arm
acth | - A E G H W X I Ψ . . min sy^s vg^{hl} sa | εὐρίσκω | + ἔφες τὴν ἀξίωσιν D | ἔκκ. | + οὖν A L X Θ Ψ Ω
070 13-69-121-316 22 33 472 579 892 1071 . lat (:; e) sy^{hl} sa bo arm acth; + δὲ sy^s. ⁸ κόπρια |
κόπριον κοπρίων D it Orm. ⁹ καρπ. τις τ. μέλλ. * εἰ δὲ μήγε S B L 070 33 579 sa bo acth Cyr |
καρπ. * εἰ δὲ μήγε, εἰς τ. μέλλ. A D W X I I Θ Ψ . min verss. ¹² ἀπὸ S A D X II 070 33 892 1012 .
lat sy | - B L W T I Θ II . . min. ¹³ ἀνορθ. A B D H L Θ Λ Ω 047 13-69-121 (-όθη) -316 213 433 579
700 1071] ἀνορθ. S E G * K S W II . . min.

αὐτῶ ὁ κύριος καὶ εἶπεν· ὑποκριταί, ἕκαστος ὑμῶν τῷ σαββάτῳ οὐ λύει τὸν βουῶν αὐτοῦ ἢ τὸν ὄνον ἀπὸ τῆς φάτνης καὶ ἀπαγαγὼν ποτίζει; ¹⁶ ταύτην δὲ θιγατέρα Ἀβραάμ οὖσαν, ἣν ἔδησεν ὁ σατανᾶς ἰδοὺ δέκα καὶ ὀκτὼ ἔτη, οὐκ ἔδει λυθῆναι ἀπὸ τοῦ δεσμοῦ τούτου τῇ ἡμέρᾳ τοῦ σαββάτου;* ¹⁷ καὶ ταῦτα λέγοντος αὐτοῦ κατησχύνοντο πάντες οἱ ἀπικείμενοι αὐτῶ, καὶ πᾶς ὁ ὄχλος ἔχαιρεν ἐπὶ πᾶσιν τοῖς ἐνδόξοις τοῖς γινομένοις ὑπ' αὐτοῦ.

164. (156.) Gleichnisse vom Senfkorn und Sauerteig. Luk 13 18—21

13 31—33 (97. 98. S. 75):

³¹ Ἄλλην παραβολὴν παρήθηκεν αὐτοῖς λέγων· ὁμοία ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν κόκκῳ σινάπεως, ὃν λαβὼν ἄνθρωπος ἔσπειρεν ἐν τῷ ἀγρῷ αὐτοῦ·

³² ὁ μικρότερον μὲν ἐστὶν πάντων τῶν σπερμάτων, ὅταν δὲ αὐξηθῇ, μείζον τῶν λαχάνων ἐστὶν καὶ γίνεται δένδρον, ὥστε εἰλθεῖν τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ καὶ κατασκηροῖν ἐν τοῖς κλάδοις αὐτοῦ.

³³ Ἄλλην παραβολὴν ἐλάλησεν αὐτοῖς· ὁμοία ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν ζύμῃ, ἣν λαβοῦσα γυνὴ ἐνέκρυψεν εἰς ἀλεύρου σάτα τρία, ἕως οὗ ἐζυμώθη ὅλον.

4 30—32 (97. S. 75):

³⁰ Καὶ ἔλεγεν· πῶς ὁμοιωσόμεν τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ, ἢ ἐν τίνι αὐτὴν παραβολῇ θῶμεν; ³¹ ὡς κόκκῳ σινάπεως, ὃς ὅταν σπαρῇ ἐπὶ τῆς γῆς, μικρότερον ὢν πάντων τῶν σπερμάτων τῶν ἐπὶ τῆς γῆς, ³² καὶ ὅταν σπαρῇ, ἀναβαίνει καὶ γίνεται μείζον πάντων τῶν λαχάνων, καὶ ποιεῖ κλάδους μεγάλους, ὥστε δύνασθαι ὑπὸ τὴν σκιάν αὐτοῦ τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ κατασκηροῖν.

¹⁸ Ἐλεγεν οὖν· τίνι ὁμοία ἐστὶν ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ, καὶ τίνι ὁμοιωσώσω αὐτήν; ¹⁹ ὁμοία ἐστὶν κόκκῳ σινάπεως, ὃν λαβὼν ἄνθρωπος ἔβαλεν εἰς κῆπον ἑαυτοῦ,

καὶ ἠϋξήσεν καὶ ἐγένετο εἰς δένδρον, καὶ τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ κατεσκήνωσεν ἐν τοῖς κλάδοις αὐτοῦ.

²⁰ Καὶ πάλιν εἶπεν· τίνι ὁμοιωσώσω τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ; ²¹ ὁμοία ἐστὶν ζύμῃ, ἣν λαβοῦσα γυνὴ ἔκρυψεν εἰς ἀλεύρου σάτα τρία, ἕως οὗ ἐζυμώθη ὅλον.

165. (157.) Bedrohung Israels mit der Ausschließung aus dem Reiche Gottes. Luk 13 22—30

7 13—14 (40. S. 32): ¹³ Εἰσελάθε δια

τῆς στενῆς πύλης· οὗ πλατεῖα [ἢ πύλη] καὶ εὐρύχωρος ἡ ὁδὸς ἡ ἀπάγουσα εἰς

²² Καὶ διεπορεύετο κατὰ πόλεις καὶ κώμας διδάσκων καὶ πορείαν ποιούμενος εἰς Ἱεροσόλυμα. ²³ Εἶπεν δέ τις αὐτῶ· κύριε, εἰ ὀλίγοι οἱ σωζόμενοι; ὁ δὲ εἶπεν

* Matth 12 11 12 (70. S. 55): Ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς· τίς ἐστὶ ἐξ ὑμῶν ἄνθρωπος ὃς ἔξει πρόβατον ἕν, καὶ ἐὰν ἐμπέσῃ τούτο τοῖς σάββασι εἰς βόθυνον, οὐχὶ κρατήσει αὐτό καὶ ἐγερεῖ; ¹² πόσῳ οὖν διαφέρει ἄνθρωπος προβάτου· ὥστε ἔξεστιν τοῖς σάββασι καλῶς ποιεῖν.

Luk 14 5 (168. S. 135): Τίνος ὑμῶν υἱὸς ἢ βοῦς εἰς φρέαθ πεσεῖται, καὶ οὐκ εὐθέως ἀνασπᾶσει αὐτὸν ἐν ἡμέρᾳ τοῦ σαββάτου;

17 ταῦτα λέγ. αὐτ.] - D e | πάντες] - D b e f f² i l q. ¹⁹ δένδρον] **B** **B** **D** **L** 251 892 990 it (: c) sy* c] + μέγα Unc^{rel} min verss. ²¹ ἔκρυψεν] **B** **L** **K** **I** **N** **U** 047 min] ἐρέκο. **S** **A** **D** **M** **W** **Θ** . . min.

τὴν ἀπόλειαν, καὶ πολλοὶ εἰσὶν οἱ εἰσερχόμενοι δι' αὐτῆς· ¹⁴ ὅτι στενὴ [ἡ πύλη] καὶ τεθλιμμένη ἡ ὁδὸς ἢ ἀπύρροια εἰς τὴν ζωὴν, καὶ ὀλίγοι εἰσὶν οἱ εὐρίσκαυτες αὐτήν.

25 10-12 (227. S. 186): ¹⁰ Καὶ ἐκκλίσθη ἡ θύρα. ¹¹ ὅσοιρον δὲ ἔρχονται καὶ αἰλοπαὶ παρθένου λέγονσαι· κύριε κύριε, ἀνοίξον ἡμῖν. ¹² ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν· ἀμὴν λέγω ὑμῖν, οὐκ οἶδα ὑμᾶς.

7 22-23 (42. S. 33): ²² Πολλοὶ ἐροῦσάν μοι ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ· κύριε κύριε, σὺ τῷ σῶ ὀνόματι ἐπροσηγυρέσαμεν, καὶ τῷ σῶ ὀνόματι δαιμόνια ἐξεβάλομεν, καὶ τῷ σῶ ὀνόματι δυνάμεις πολλὰς ἐποιήσαμεν· ²³ καὶ τότε ὁμολογήσω αὐτοῖς ὅτι οὐδέποτε ἔργων ὑμᾶς, ἀποχωρεῖτε ἀπ' ἐμοῦ οἱ ἐργαζόμενοι τὴν ἀνομίαν.

8 11-12 (46. S. 36): ¹¹ Λέγω δὲ ὑμῖν ὅτι πολλοὶ ἀπὸ ἀνατολῶν καὶ δυσμῶν ἤξουσιν καὶ ἀνακλιθήσονται μετὰ Ἀβραὰμ καὶ Ἰσαὰκ καὶ Ἰακώβ ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν· ¹² οἱ δὲ νῦν τῆς βασιλείας ἐξελεύσονται εἰς τὸ σκότος τὸ ἐξώτερον· ἐκεῖ ἔσται ὁ κλαυθμὸς καὶ ὁ βογγημὸς τῶν ὀδόντων.

πρὸς αὐτούς· ²⁴ ἀγωνίζεσθε εἰσελθεῖν διὰ τῆς στενῆς θύρας, ὅτι πολλοὶ, λέγω ὑμῖν, ζητήσουσιν εἰσελθεῖν καὶ οὐκ ἰσχύσουσιν.

²⁵ ἀγ' οὐ ἂν ἔγερθῇ ὁ οἰκοδεσπότης καὶ ἀποκλείσῃ τὴν θύραν, καὶ ἄρξησθε ἔξω ἐστάναι καὶ κρούειν τὴν θύραν λέγοντες· κύριε, ἀνοίξον ἡμῖν, καὶ ἀποκριθεὶς ἔρει ὑμῖν· οὐκ οἶδα ὑμᾶς πόθεν ἐστέ. ²⁶ τότε ἄρξεσθε λέγειν· ἐφάγομεν ἐνώπιόν σου καὶ ἐπίομεν, καὶ ἐν ταῖς πλατείαις ἡμῶν ἐδίδαξας.

²⁷ καὶ ἔρει· λέγω ὑμῖν, οὐκ οἶδα ὑμᾶς πόθεν ἐστέ· ἀπέστητε ἀπ' ἐμοῦ πάντες ἐργάται ἀδικίας. ²⁸ ἐκεῖ ἔσται ὁ κλαυθμὸς καὶ ὁ βογγημὸς τῶν ὀδόντων, ὅταν ὄψεσθε Ἀβραὰμ καὶ Ἰσαὰκ καὶ Ἰακώβ καὶ πάντας τοὺς προφήτας ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ θεοῦ, ὑμᾶς δὲ ἐκβαλλομένους ἔξω. ²⁹ καὶ ἤξουσιν ἀπὸ ἀνατολῶν καὶ δυσμῶν καὶ βορρᾶ καὶ νότον καὶ ἀνακλιθήσονται ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ θεοῦ. ³⁰ καὶ ἰδοὺ εἰσὶν ἔσχατοι οἱ ἔσονται πρῶτοι, καὶ εἰσὶν πρῶτοι οἱ ἔσονται ἔσχατοι.*

166. (158.) Abschied von Galiläa. Luk 13 31-33

³¹ Ἐν αὐτῇ τῇ ὥρᾳ προσῆλθάν τινας Φαρισαῖοι λέγοντες αὐτῷ· ἐξέλθε καὶ πορεύου ἐντεῦθεν, ὅτι Ηρώδης θέλει σε ἀποκτεῖναι. ³² καὶ εἶπεν αὐτοῖς· πορευθέντες εἰπάτε τῇ ἀλώπεκι ταύτῃ· ἰδοὺ ἐκβάλλω δαιμόνια καὶ ἰάσεις ἀποτελῶ σήμερον καὶ αὔριον καὶ τῇ τρίτῃ τελειοῦμαι. ³³ πλὴν δεῖ με σήμερον καὶ αὔριον καὶ τῇ ἐχόμενῃ πορεύεσθαι, ὅτι οὐκ ἐνδέχεται προφήτην ἀπολέσθαι ἔξω Τερονσαλήμ.

* Matth 19 30 = 20 16 = Mark 10 31 (189. u. 190. S. 152).

27 (= Mt 7 23); Ps 6 9. 28 (= Mt 8 11); Jos 49 12 Ps 107 3.

13 ²⁴ ἔμιν] - a b ff² 11 q sy⁸. ²⁵ ἄρξεσθε BEGMUV 1 . . min] ἄρξησθε S A D L W 4 Θ . min.
²⁷ λέγω] λέγων B 070 892; - S 225 579 lat sy⁸ sa bo Tat | ὑμᾶς] - BLR 070 157 346 b ff² i l
 1 c f. ²⁸ ὄψεσθε B* D X 22 13 69-124-346 660 1241 .] ὄψησθε A L R J H . . min lat; ὄητε S Θ Marc.
²⁹ βορρᾶ] ἀπὸ β. BLR 070 13-69 372 892 1012 a d f q sy⁸ arm. ³² τῇ τρίτῃ] + ἡμέρα B 56 346
 it vg² sy arm Or.

167. (159.) Weissagung über Jerusalem. Luk 13 31-37

23 37-39 (211. S. 176): 37 Ἰερουσαλήμ Ἰερουσαλήμ, ἣ ἀποκτείνουσα τοὺς προφῆτας καὶ λιθοβολοῦσα τοὺς ἀπεσταλμένους πρὸς αὐτήν, ποσάκις ἠθέλησα ἐπισηναγαγεῖν τὰ τέκνα σου, ὃν τρόπον ὄρνις ἐπισυνάγει τὰ νοσσία αὐτῆς ὑπὸ τὰς πτέρυγας, καὶ οὐκ ἠθέλησατε. 38 Ἰδοὺ ἀγίεται ὑμῖν ὁ οἶκος ὑμῶν ἔρημος. 39 λέγω γὰρ ὑμῖν, οὐ μὴ με ἴδητε ἀπ' ἄουτι ἕως ἂν εἴπητε εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος ἐν ὀνόματι κυρίου

34 Ἰερουσαλήμ Ἰερουσαλήμ, ἣ ἀποκτείνουσα τοὺς προφῆτας καὶ λιθοβολοῦσα τοὺς ἀπεσταλμένους πρὸς αὐτήν, ποσάκις ἠθέλησα ἐπισυνάξει τὰ τέκνα σου, ὃν τρόπον ὄρνις τὴν εἰσῆλθῆς νοσσίαν ὑπὸ τὰς πτέρυγας καὶ οὐκ ἠθέλησατε. 35 Ἰδοὺ ἀγίεται ὑμῖν ὁ οἶκος ὑμῶν. λέγω ὑμῖν ὅτι οὐ μὴ ἴδητέ με ἕως ἣξει ὅτε εἴπητε εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος ἐν ὀνόματι κυρίου

168. (160.) Heilung eines Wassersüchtigen.* Luk 14 1-6

1 Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ ἐλθεῖν αὐτὸν εἰς οἶκόν τινος τῶν ἀρχόντων τῶν Φαρισαίων σαββάτῳ φαγεῖν ἄρτον, καὶ αὐτοὶ ἦσαν παρατηρούμενοι αὐτόν. 2 καὶ ἰδοὺ ἄνθρωπός τις ἦν ὑδρωπικός ἐμπροσθεν αὐτοῦ. 3 καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς εἶπεν πρὸς τοὺς νομικοὺς καὶ Φαρισαίους λέγων· ἔξεστιν τῷ σαββάτῳ θεραπεῦσαι ἢ οὐ; 4 οἱ δὲ ἠσύχασαν. καὶ ἐπιλαβόμενος ἰάσατο αὐτόν καὶ ἀπέλυσεν. 5 καὶ ἀποκριθεὶς πρὸς αὐτοὺς εἶπεν· τίνας ὑμῶν νῖδος ἢ βοῦς εἰς φρέαθ πεσεῖται, καὶ οὐκ εὐθέως ἀνασπάσει αὐτόν ἐν ἡμέρᾳ τοῦ σαββάτου; 6 καὶ οὐκ ἴσχυσαν ἀναποκριθῆναι πρὸς ταῦτα.

169. (161.) Gastmahlsreden. Luk 14 7-14

7 Ἐλεγεν δὲ πρὸς τοὺς κεκλημένους παραβολήν, ἐπέχων πῶς τὰς πρωτοκλισίας ἐξελέγοντο, λέγων πρὸς αὐτούς· 8 ὅταν κληθῆς ὑπὸ τινος εἰς γάμιον, μὴ κατακλιθῆς εἰς τὴν πρωτοκλισίαν, μήποτε ἐντιμότερός σου ἢ κεκλημένος ὑπ' αὐτοῦ, 9 καὶ ἐλθὼν ὁ σὲ καὶ αὐτόν καλέσας ἐρεῖ σοι· δὸς τούτῳ τόπον, καὶ τότε ἄρξι μετὰ αἰσχύνῃς τὸν ἔσχατον τόπον κατέχειν. 10 ἀλλ' ὅταν κληθῆς, πορευθεὶς ἀνάπεσε εἰς τὸν ἔσχατον τόπον, ἵνα ὅταν ἐλθῇ ὁ κεκληκός σε ἐρεῖ

* Vgl. 70. Matth 12 9-14 = Mark 3 1-5 = Luk 6 6-11. S. 55; 163. Luk 13 10-17. S. 132.

35 (= Mt 23 29): Ps 118 26.

13 35 λέγω N* L 40 253 259 1071 b c ff 2 i l sy s c sa aeth] + δέ Unc^{rel} min f q r vg sy^{hl} bo arm; + γὰρ 999 1038 1604 a e sy^{vg} | ὅτι - NBDHI.RΘ 1-209 213 1012. it (: a f) ἣξει (+ ἡμέρα a b f sy^{ehl}) ὅτε ADE GHSUV.1.1Ψ . . min lat sy^s e hl] - B.L.R 79 sy^{vg} sa bo arm; ἂν NMXΘ 1 69 157 713 ei. 14 1 τῶν Φαρ.] Φαρ. NBK* 892 sa². ἀποκριθ.] - BDLKII. min it (: i) sy sa bo arm aeth Tat | νῖδος ABMNS.1 . . min e f q sa sy^c (ei. ἢ β. ἢ ὄνος) sy^{vg} (γρ) ὄνος; NLXKIIΘ (δν. vi. ἢ β.) min a b c ff 2 i l r aur vg sy^s (βοῦς ἢ ὄνος) sy^{pal} bo arm aeth; πρὸβᾶτον D ἡμέρα N* B 131-1582-2193 157 bo] τῇ ἡμ. Unc^{rel} min.

σοι· *τίμιε*, προσανάβηθι ἀνώτερον· τότε ἔσαι σοι δόξα ἐνώπιον πάντων τῶν συνανακειμένων σοι. ¹¹ ὅτι πᾶς ὁ ὑψῶν ἑαυτὸν ταπεινωθήσεται, καὶ ὁ ταπεινῶν ἑαυτὸν ὑψωθήσεται.*

¹² Ἐλεγεν δὲ καὶ τῷ κεκληρότι αὐτόν· ὅταν ποιῆς ἄριστον ἢ δεῖπνον, μὴ *φύσει* τοὺς φίλους σου μὴδὲ τοὺς ἀδελφούς σου μὴδὲ τοὺς συγγενεῖς σου μὴδὲ γείτονας πλουσίους, μήποτε καὶ αὐτοὶ ἀντικαλέσασίν σε καὶ γένηται ἀνταπόδομά σοι. ¹³ ἀλλ' ὅταν ποιῆς δοχὴν, κάλει πτωχοὺς, ἀναπήρους, χωλοὺς, τυφλοὺς, ¹⁴ καὶ μακάριος ἔσῃ, ὅτι οὐκ ἔχουσιν ἀνταποδοῦναί σοι· ἀνταποδοθήσεται δέ σοι ἐν τῇ ἀναστάσει τῶν δικαίων.

170. (162.) Das Gleichnis vom Abendmahl. Luk 14 15—24

22 1—10 (205. S. 167): ¹ Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς πάλιν εἶπεν ἐν παραβολαῖς αὐτοῖς λέγων·

² Ὁμοιωθῆ ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν ἀνθρώπῳ βασιλεῖ, ὅστις ἐποίησεν γάμους τῷ υἱῷ αὐτοῦ.

³ καὶ ἀπέστειλεν τοὺς δούλους αὐτοῦ καλέσαι τοὺς κεκλημένους εἰς τοὺς γάμους, καὶ οὐκ ἤθελον ἔλθειν. ⁴ πάλιν ἀπέστειλεν ἄλλους δούλους λέγων· εἴπατε τοῖς κεκλημένοις· ἰδοὺ τὸ ἄριστόν μου ἡτοίμακα, οἱ ταῦροι μου καὶ τὰ οἰκτιριστὰ τεθυμένα καὶ πάντα ἔτοιμα· δεῦτε εἰς τοὺς γάμους. ⁵ οἱ δὲ ἀμελήσαντες ἀπήλθον, ὅς μὲν εἰς τὸν ἴδιον ἀγρόν, ὅς δὲ ἐπὶ τὴν ἐμπορίαν αὐτοῦ· ⁶ οἱ δὲ λοιποὶ κρατήσαντες τοὺς δούλους αὐτοῦ ἔβρισαν καὶ ἀπέκτειναν.

⁷ ὁ δὲ βασιλεὺς ὠργίσθη, καὶ πέμψας τὰ στρατεύματα αὐτοῦ ἀπόλωσεν

¹⁵ Ἀκούσας δὲ τις τῶν συνανακειμένων ταῦτα εἶπεν αὐτῷ· μακάριος ὅστις φάγεται ἄρτον ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ θεοῦ.

¹⁶ ὁ δὲ εἶπεν αὐτῷ· ἀνθρώπος τις ἐποίει δεῖπνον μέγα καὶ ἐκάλεσεν πολλοὺς,

¹⁷ καὶ ἀπέστειλεν τὸν δούλον αὐτοῦ τῇ ὥρᾳ τοῦ δεῖπνου εἰπεῖν τοῖς κεκλημένοις· ἔρχεσθε, ὅτι ἤδη ἔτοιμά εἰσιν. ¹⁸ καὶ ἤρξαντο ἀπὸ μιᾶς πάντες παραιτεῖσθαι.

ὁ πρῶτος εἶπεν αὐτῷ· ἀγρόν ἠγόρασα καὶ ἔχω ἀνάγκην ἐξελεῖν ἰδεῖν αὐτόν· ἐρωτῶ σε, ἔχε με παρητημένον. ¹⁹ καὶ ἕτερος εἶπεν· ζεύγη βοῶν ἠγόρασα πέντε καὶ πορεύομαι δοκιμάσαι αὐτά· ἐρωτῶ σε, ἔχε με παρητημένον.

²⁰ καὶ ἕτερος εἶπεν· γυναῖκα ἐγῆμα καὶ διὰ τοῦτο οὐ δύναμαι ἔλθειν. ²¹ καὶ παραγενόμενος ὁ δούλος ἀπήγγειλεν τῷ κυρίῳ αὐτοῦ ταῦτα. τότε ὀργισθεὶς ὁ οἰκοδεσπότης

* Vgl. Matth 18 4 (129. S. 109); 23 12 (210. S. 173); Luk 18 14 (186. S. 146).

14 ¹² *μηδὲ τ. ἀδ. σου* | - L 1-209 2 4 61 69 127* 157 242 291 . . Trint | *συγγ. σου μηδὲ* - D 713 a e Cyp *γείτονας* | + *μηδὲ τῶν*; D a b c e ff² i l vg^s arm Cyp. ¹³ *ποιῆς δοχ.* | ~ NB 33 579 892 ¹⁴ *δὲ* N* N 1-209 13-121-346 157 . . c e ff² i l q arm aeth | *γάμ* Unc¹⁰¹ min a b r² vg sy vg^{hl} sa bo. ¹⁵ *ἄριστον* SABDL Q Θ . . min lat sy vg^{hl} sa bo aeth Eus Or¹⁰¹ | *ἄριστον* EMSUWH . . min sy^s c arm Cyp Bas. ¹⁶ *ἐρχεσθε* BEG Θ . . min it | -*θα* SADLK H . 1 28 579 1071 . . vg sy^s e bo *ἰδόν* SLR Θ 579 . | *ἰδόν* ABDPW X . . min it; + *πάντα* APWX A . . min f vg arm aeth; *πάντα ἔτ. ἰδόν*. D a e sy sa bo. ¹⁷ *ἐξελεῖν* SBDDL Θ Ψ 579 | *ἐξελεῖν* GR sy bo arm aeth; *ἐξελεῖν καὶ* APWX 1 1 H . . min lat sy^{hl} bo Bas.

τοὺς φονεῖς ἐκείνους καὶ τὴν πόλιν αὐτῶν ἐνέπρωσεν. ⁸ τότε λέγει τοῖς δούλοις αὐτοῦ· ὁ μὲν γάμος ἔτοιμος ἐστίν, οἱ δὲ κεκλημένοι οὐκ ἦσαν ἄξιοι. ⁹ πορεύεσθε οὖν ἐπὶ τὰς διεσθόδους τῶν ὁδῶν, καὶ ὅσους ἐὰν εὕρητε καλέσατε εἰς τοὺς γάμους. ¹⁰ καὶ ἐξεληθόντες οἱ δούλοι ἐκείνοι εἰς τὰς ὁδοὺς συνήγαγον πάντας οὓς εὗρον, πονηροὺς τε καὶ ἀγαθοὺς, καὶ ἐπλήσθη ὁ νυμφῶν ἀνακειμένων.

εἶπεν τῷ δούλῳ αὐτοῦ· ἔξελθε ταχέως εἰς τὰς πλατείας καὶ ὄρυμας τῆς πόλεως καὶ τοὺς πτωχοὺς καὶ ἀναπηροὺς καὶ τυφλοὺς καὶ χωλοὺς εἰσάγαγε ὧδε. ²² καὶ εἶπεν ὁ δοῦλος· κύριε, γέγονεν δ' ἐπέταξας, καὶ ἔτι τόπος ἐστίν. ²³ καὶ εἶπεν ὁ κύριος πρὸς τὸν δούλον· ἔξελθε εἰς τὰς ὁδοὺς καὶ φραγμοὺς καὶ ἀνάγκασον εἰσελθεῖν, ἵνα γεμισθῇ μου ὁ οἶκος· ²⁴ λέγω γὰρ ὑμῖν ὅτι οὐδεὶς τῶν ἀνδρῶν ἐκείνων τῶν κεκλημένων γεύσεται μου τοῦ δείπνου.

171. (163.) Bedingungen der Jüngerschaft. Luk 14 25—35

10 37—38 (62. S. 49): ³⁷ Ὁ φιλῶν πατέρα ἢ μητέρα ὑπὲρ ἐμὲ οὐκ ἔστιν μου ἄξιος, καὶ ὁ φιλῶν υἱὸν ἢ θυγατέρα ὑπὲρ ἐμὲ οὐκ ἔστιν μου ἄξιος,

³⁸ καὶ ὁς οὐ λαμβάνει τὸν σταυρὸν αὐτοῦ καὶ ἀκολουθεῖ ὀπίσω μου, οὐκ ἔστιν μου ἄξιος.*

²⁵ Συνπορεύοντο δὲ αὐτῷ ὄχλοι πολλοί, καὶ στραφεὶς εἶπεν πρὸς αὐτούς· ²⁶ εἴ τις ἔρχεται πρὸς με καὶ οὐ μισεῖ τὸν πατέρα αὐτοῦ καὶ τὴν μητέρα καὶ τὴν γυναῖκα καὶ τὰ τέκνα καὶ τοὺς ἀδελφούς καὶ τὰς ἀδελφάς, ἔτι δὲ καὶ τὴν ἑαυτοῦ ψυχὴν, οὐ δύναται εἶναι μου μαθητής. ²⁷ ὅστις οὐ βαστάζει τὸν σταυρὸν ἑαυτοῦ καὶ ἔρχεται ὀπίσω μου, οὐ δύναται εἶναι μου μαθητής.*

²⁸ Τίς γὰρ ἐξ ὑμῶν θέλων πύργον ἢ οδομῆσιν οὐχὶ πρῶτον καθίσας ψηφίζει τὴν δαπάνην, εἰ ἔχει εἰς ἀπαρτισμόν; ²⁹ ἵνα μήποτε θέντος αὐτοῦ θεμέλιον καὶ μὴ ἰσχύοντος ἐκτελέσαι πάντες οἱ θεωροῦντες ἄρξονται αὐτῷ ἐμπαίζειν ³⁰ λέγοντες ὅτι οὗτος ὁ ἄνθρωπος ἤρξατο οἰκοδομεῖν καὶ οὐκ ἴσχυσεν ἐκτελέσαι. ³¹ Ἡ τίς βασιλεὺς πορευόμενος ἐτέρῳ βασιλεῖ συμ-

* Matth 16 24 (123. S. 101): *Εἴ τις θέλει ὀπίσω μου ἔλθειν, ἀπαρνησάσθω ἑαυτὸν καὶ ἀράτω τὸν σταυρὸν αὐτοῦ καὶ ἀκολουθεῖτω μοι.*

Mark 8 34 (123. S. 101): *Ὅστις θέλει ὀπίσω μου ἀκολουθεῖν, ἀπαρνησάσθω ἑαυτὸν καὶ ἀράτω τὸν σταυρὸν αὐτοῦ καὶ ἀκολουθεῖτω μοι.*

Luk 9 23 (123. S. 101): *Εἴ τις θέλει ὀπίσω μου ἔρχεσθαι, ἀρνησάσθω ἑαυτὸν καὶ ἀράτω τὸν σταυρὸν αὐτοῦ καθ' ἡμέραν καὶ ἀκολουθεῖτω μοι.*

14 ²⁴ δείπνου] + πολλοὶ γὰρ εἰσιν κλητοί, ὀλίγοι δὲ ἐκλεκτοί (= Mt 22 14) Bmg Fmg G H X Y . . min aeth. ²⁶ αὐτοῦ] ἑαυτοῦ B L R Γ 157 476 659 892 .; - 579 e Or | δὲ S A D^{tr} W Θ . . min c f vg sy^{hl} sa bo] τέ B L R . 1 33 b d ff² aeth | τ. ἑαυτ. ψυχ.] τ. ψυχ. ἑαυτ. (αὐτ. 69 1241 .) S B 69-788 579 1241 . lat | εἶναι μου μαθ. S B L M R X 33 713 1071 . sy^{hl} bo aeth] μου εἶν. μαθ. K H X Ψ . . 13-69-124-346 157 544 . . a l vg^c Or^{int} Eus Bas; μου μαθ. εἶν. A D E G H W . 1 . . min lat arm Or. ²⁷] - M* R Γ 69 213 482 544 . sy^s bo^{ed} | ὅστις S* L 579 bo^{odd}] + αὐτ B (*); + γὰρ 157 arm καὶ ὅστις (ὅς D 716 Ir) S^c A D W . 1 Θ . . min lat sy^c vg^{sa} . ²⁸ εἰς B D L R W Ψ . 71 225 579 . sa bo; τὰ εἰς S A E G H K M S Γ . . min; τὰ πρὸς F V X Θ Π . . min.

βαλεῖν εἰς πόλεμον οὐχὶ καθύστες πρότον βουλευσεται εἰ θανατός ἐστιν ἐν δέκα χιλιάσιν ὑπαρτήσαι τῷ μετὰ εἰσοσι χιλιάδων ἐρχομένῳ ἐπ' αὐτόν; ³² εἰ δὲ μήγε, ἐτι αὐτοῦ πόροω ὄντος πορεβείων ἀποστείλας ἐρωτᾷ τὰ πρὸς εἰρήνην. ³³ οὕτως οὖν πᾶς ἐξ ὑμῶν ὃς οὐκ ἀποτάσσειται πᾶσιν τοῖς ἐαντοῦ ὑπάρχουσιν οὐ δύναται εἶναι μου μαθητής. ³⁴ Καλὸν οὖν τὸ ἄλλα· ἐὰν δὲ καὶ τὸ ἄλλα μωρανθῇ, ἐν τίνι ἀσπληθήσεται; ³⁵ οὔτε εἰς γῆν οὔτε εἰς κοιλίαν εὔθετόν ἐστιν· ἔξω βάλλουσιν αὐτό, ὃ ἔχων ὅσα ἀκούειν ἀκούετω.

²⁰
Lk 11 35; Lk 31
vgl. 20, vgl. 132.
Mt 5 13 Mk 9 50
S. 24 S. 111

172. (164.) Die Gleichnisse vom verlorenen Schaf und vom verlorenen Groschen.

Luk 15 1-10

Zu Luk 1 2 vgl. 55. Mt 9 10 11 = Mk 2 15 16
= Lk 5 29 30 (S. 40)

18 1-14 (133. S. 111f.); ¹² Τί οὖν δοκιῶ: ἐὰν γένηται τι ἀνθρώπῳ ἑκατὸν πρόβατα καὶ πλανηθῇ ἓν ἐξ αὐτῶν, οὐχὶ ἀφείς τὰ ἐνενήκοντα ἐννέα ἐπὶ τὰ ἄσπληθεις ζητεῖ τὸ πλανώμενον; ¹³ καὶ ἐὰν γένηται εὐρεῖν αὐτό, ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι χαίρει ἐπ' αὐτῷ μᾶλλον ἢ ἐπὶ τοῖς ἐνενήκοντα ἐννέα τοῖς μὴ πλανωμένοις.

¹⁴ οὕτως οὐκ ἐστὶν θέλημα ἔμπροσθεν τοῦ πατρὸς ὑμῶν τοῦ ἐν οὐρανοῖς, ἵνα ἀπολέται ἓν τῶν μικρῶν τούτων.

¹ Ἦσαν δὲ αὐτῷ ἐγγίζοντες πάντες οἱ τελῶναι καὶ οἱ ἁμαρτωλοὶ ἀκούειν αὐτοῦ. ² καὶ διεγόγγυζον οἱ τε Φαρισαῖοι καὶ οἱ γραμματεῖς λέγοντες ὅτι οὗτος ἁμαρτωλοὺς προσδέχεται καὶ συνεσθίει αὐτοῖς. ³ εἶπεν δὲ πρὸς αὐτοὺς τὴν παραβολὴν ταύτην λέγων· ⁴ τίς ἀνθρώπος ἐξ ὑμῶν ἔχων ἑκατὸν πρόβατα καὶ ἀπολέσας ἐξ αὐτῶν ἓν οὐ καταλείπει τὰ ἐνενήκοντα ἐννέα ἐν τῇ ἐρήμῳ καὶ πορεύεται ἐπὶ τὸ ἀπολωλός, ἕως εὑρη αὐτό; ⁵ καὶ εὑρὼν ἐπιτίθησιν ἐπὶ τοὺς ὄμους αὐτοῦ χαίρων, ⁶ καὶ ἐλθὼν εἰς τὸν οἶκον συνακαλεῖ τοὺς φίλους καὶ τοὺς γείτονας λέγων αὐτοῖς· συνχάρητέ μοι, ὅτι εὑρον τὸ πρόβατόν μου τὸ ἀπολωλός. ⁷ λέγω ὑμῖν ὅτι οὕτως χαρὰ ἐν τῷ οὐρανῷ ἔσται ἐπὶ ἐνὶ ἁμαρτωλῷ μετανοοῦντι ἢ ἐπὶ ἐνενήκοντα ἐννέα δικαίους οἵτινες οὐ χροσίαν ἔχουσιν μετανοίας.

⁸ Ἡ τίς γένηθ' δραχμίας ἔχουσα δέκα, ἐὰν ἀπολέσῃ δραχμὴν μίαν, οὐχὶ ἀπτεῖ λόγρον καὶ σαροῖ τὴν οἰκίαν καὶ ζητεῖ ἐπιμελῶς ἕως ὅτου εὑρη; ⁹ καὶ εὑροῦσα συνακαλεῖ τὰς φίλας καὶ γείτονας λέγουσα· συνχάρητέ μοι, ὅτι εὑρον τὴν δραχμὴν ἣν ἀπόλεσα. ¹⁰ οὕτως, λέγω ὑμῖν, γίνεται χαρὰ ἐνώπιον τῶν ἀγγέλων τοῦ θεοῦ ἐπὶ ἐνὶ ἁμαρτωλῷ μετανοοῦντι.

14 ¹² τα πρὸς; πρὸς; S* Γ' 182 660 1241 .; τίς; B; τὰ εἰς; K II min. ¹³ ἄλλα; S D W | ἄλλας; Unc¹ . . min. ¹⁵ ² Φασ. κ. οἱ γο. | γραμ. κ. οἱ Φασ. A Ψ 13-69-124-346 477 1071 . sy aeth Bas Tat. ⁴ ἔχων; ὃς; ἔξω; D; qm habet a b f ff² l q vg | ἀπολέσας; ἀπολέσῃ; B* D | ἕως; B D L W X Θ . . min | + οὐ; S A M U | Δ Ψ min. ⁸ δραχμῆ; - D 157 it sy sa bo Tat | μίαν; + (ἔξ) αὐτῶν a sy sa bo Tat | ὅσοι; οὐ; S B L X Θ 047 1-118-131-209 13-346 33 157 544 579 1071 .; - D 69 716 892.

173. (165.) Das Gleichnis vom verlorenen Sohn. Luk 15 11-32

¹¹Εἶπεν δέ· ἄνθρωπός τις εἶχεν δύο υἱούς. ¹²καὶ εἶπεν ὁ νεώτερος αὐ-
τῶν τῷ πατρί· πάτερ, δός μοι τὸ ἐπιβάλλον μέρος τῆς οὐσίας. καὶ διεῖλεν αὐ-
τοῖς τὸν βίον. ¹³καὶ μετ' οὐ πολλὰς ἡμέρας συναγαγὼν ἅπαντα ὁ νεώτερος
υἱὸς ἀπεδήμησεν εἰς χώραν μακρὰν, καὶ ἐκεῖ διεσκορπίσεν τὴν οὐσίαν αὐτοῦ
ζῶν ἀσώτως. ¹⁴δαπανήσας δὲ αὐτοῦ πάντα ἐγένετο λιμὸς ἰσχυρὰ κατὰ τὴν
χώραν ἐκείνην, καὶ αὐτὸς ἤρξατο ἰστερεῖσθαι. ¹⁵καὶ πορευθεὶς ἐκολλήθη ἐνί
τῶν πολιτῶν τῆς χώρας ἐκείνης, καὶ ἔπεμψεν αὐτὸν εἰς τοὺς ἀγροὺς αὐτοῦ
βόσκειν χοίρους· ¹⁶καὶ ἐπεθύμει γεμίσει τὴν κοιλίαν αὐτοῦ ἀπὸ τῶν κερατίων
τῶν ἡσθίων οἱ χοῖροι, καὶ οὐδεὶς ἐδίδου αὐτῷ. ¹⁷εἰς ἑαυτὸν δὲ ἐλθὼν ἔφη·
πόσοι μισθιοὶ τοῦ πατρὸς μου περισσεύουσιν ἄρων· ἐγὼ δὲ λιμῷ ὤδε ἀπόλ-
λυμαι. ¹⁸ἀναστὰς πορευέσομαι πρὸς τὸν πατέρα μου καὶ ἐρῶ αὐτῷ· πάτερ,
ἡμαρτον εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ ἐνώπιόν σου, ¹⁹οὐκέτι εἰμὶ ἄξιος κληθῆναι υἱὸς
σου· ποιήσόν με ὡς ἓνα τῶν μισθίων σου. ²⁰καὶ ἀναστὰς ἦλθεν πρὸς τὸν
πατέρα αὐτοῦ. ἔτι δὲ αὐτοῦ μακρὰν ἀπέχοντος εἶδεν αὐτὸν ὁ πατήρ αὐτοῦ
καὶ ἐσπλαγχνίσθη, καὶ δραμῶν ἐπέπεσεν ἐπὶ τὸν τράχηλον αὐτοῦ καὶ κατε-
φίλησεν αὐτόν. ²¹εἶπεν δὲ αὐτῷ ὁ υἱός· πάτερ, ἡμαρτον εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ
ἐνώπιόν σου, οὐκέτι εἰμὶ ἄξιος κληθῆναι υἱὸς σου. ²²εἶπεν δὲ ὁ πατήρ πρὸς
τοὺς δούλους αὐτοῦ· ἐξερέγκατε στολὴν τὴν πρώτην καὶ ἐνδύσατε αὐτόν, καὶ
δότε δακτύλιον εἰς τὴν χεῖρα αὐτοῦ καὶ ὑποδήματα εἰς τοὺς πόδας, ²³καὶ
φέρετε τὸν μόσχον τὸν σιτευτόν, θύσατε, καὶ φαγόντες εὐφρανθῶμεν, ²⁴ὅτι
οὗτος ὁ υἱὸς μου νεκρὸς ἦν καὶ ἀνέζησεν, ἦν ἀπολωλὸς καὶ εὐρέθη. καὶ ἤρ-
ξαντο εὐφραίνεσθαι.

²⁵Ἦν δὲ ὁ υἱὸς αὐτοῦ ὁ πρεσβύτερος ἐν ἀγρῷ· καὶ ὡς ἐρχόμενος ἤγγι-
σεν τῇ οἰκίᾳ, ἤκουσεν συμφωνίας καὶ χορῶν ²⁶καὶ προσκαλεσάμενος ἓνα τῶν
παίδων ἐπιτινάξου τι εἶη ταῦτα. ²⁷ὁ δὲ εἶπεν αὐτῷ ὅτι ὁ ἀδελφός σου ἦκει.
καὶ ἔθυσεν ὁ πατήρ σου τὸν μόσχον τὸν σιτευτόν, ὅτι ὑγιαίνοντα αὐτὸν ἀπ-
έλαβεν. ²⁸ὠργίσθη δὲ καὶ οὐκ ἠθέληεν εἰσελθεῖν· ὁ δὲ πατήρ αὐτοῦ ἐξελ-
θὼν παρεκάλει αὐτόν. ²⁹ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν τῷ πατρί· ἰδοὺ τосαῦτα
ἔτη δουλεύω σοι καὶ οὐδέποτε ἐντολήν σου παρήλαθον, καὶ ἐμοὶ οὐδέποτε
ἔδωκας ἔριφον, ἵνα μετὰ τῶν φίλων μου εὐφρανθῶ. ³⁰ὅτε δὲ ὁ υἱὸς

15 ¹² καὶ ²⁰] ὁ δὲ S^c ABL 579 892 1071 sa bo. ¹⁶ γεμ. τ. κοιλ. αὐτ. ἀπὸ ANPX.16Ψ . . min
lat sy^s vg^{h1} bo arm] χορτ. ἐκ (ἀπὸ 69 1241 . S BDLR 1-131 13-69-124-346 251 579 1241 . e f
sy^c pal sa aeth. ¹⁷ περισσεύουσιν] -ονται ABP 1-118-209 579 . | λιμῷ ὤδε S BL^{h1}Ψ 579 eff²
sy^{h1}] ~ DRUYΘ 1-118-131-209 13-124-346 700 . lat sy sa bo arm; - ὤδε APW X.1 . . min aeth go.
²⁰ αὐτοῦ ¹⁰ S DLYΘ . . min] ἑαυτοῦ ABW ΔΨ . min. ²¹ αὐτ. ὁ υἱ.] ὁ υἱ. αὐτ BL 1-118-131-209
157 1038 . sa bo | υἱὸς σου] + ποιήσόν με ὡς ἓνα τῶν μισθίων σου SBDUX 1 33 213 348 473 700
999 . bcdl gat tol aeth. ²² ἐξερέγκα. A E G H P Q R W Δ Θ Ψ . . min sy vg^{h1}] pm ταχέ (ταχίως D
13-346 157 .) SBDLX min lat sy^s c pal sa bo arm aeth. ²⁴ ἀνέζησα.] ἐζησ. B 579 sy^s c sa bo arm
aeth Tat. ²⁵ τί S ADΘ . . min] + ἄν BPQRXΨ 33 579. ²⁹ πατρί S E H K M L W X Θ . . min
sy^{h1} arm] + αὐτοῦ ABDPR Δ Δ . min lat sy^s c vg sa bo.

σου οὗτος ὁ καταφαγών σου τὸν βίον μετὰ πορνῶν ἦλθεν, ἔδυσας αὐτῷ τὸν σιτευτὸν μόσχον. ³¹ ὁ δὲ εἶπεν αὐτῷ· τέκνον, σὺ πάντοτε μετ' ἐμοῦ εἶ, καὶ πάντα τὰ ἐμὰ σὰ ἐστίν· ³² εὐφρανθῆναι δὲ καὶ χαρῆναι ἔδει, ὅτι ὁ ἀδελφός σου οὗτος νεκρός ἦν καὶ ἔζησεν, ἀπολωλώς καὶ εὐρέθη.

174. (166.) Das Gleichnis vom ungerechten Haushalter. Luk 16 1—13

¹ Ἐλεγεν δὲ καὶ πρὸς τοὺς μαθητάς· ἄνθρωπός τις ἦν πλούσιος ὃς εἶχεν οἰκονόμον, καὶ οὗτος διεβλήθη αὐτῷ ὡς διασκορπίζων τὰ ὑπάρχοντα αὐτοῦ. ² καὶ φωνήσας αὐτὸν εἶπεν αὐτῷ· τί τοῦτο ἀκούω περὶ σοῦ; ἀπόδος τὸν λόγον τῆς οἰκονομίας σου· οὐ γὰρ δύνη ἐτι οἰκονομεῖν. ³ εἶπεν δὲ ἐν ἑαυτῷ ὁ οἰκονόμος· τί ποιήσω, ὅτι ὁ κύριός μου ἀγαρεῖται τὴν οἰκονομίαν ἀπ' ἐμοῦ· σκάπτειν οὐκ ἰσχύω, ἔπαιτεῖν αἰσχύνομαι. ⁴ ἔγνων τί ποιήσω, ἵνα ὅταν μετασταθῶ ἐκ τῆς οἰκονομίας δέξωνταί με εἰς τοὺς οἴκους ἑαυτῶν. ⁵ καὶ προσκαλεσάμενος ἕνα ἕκαστον τῶν χρεοφειλειτῶν τοῦ κυρίου ἑαυτοῦ ἔλεγεν τῷ πρώτῳ· πόσον ὀφείλεις τῷ κυρίῳ μου; ⁶ ὁ δὲ εἶπεν· ἑκατὸν βάτους ἐλαίου. ὁ δὲ εἶπεν αὐτῷ· δέξαι σου τὰ γράμματα καὶ καθίσας ταχέως γράψον πενήτηζοντα. ⁷ ἔπειτα ἐτέρῳ εἶπεν· σὺ δὲ πόσον ὀφείλεις; ὁ δὲ εἶπεν· ἑκατὸν κόρους σίτου. λέγει αὐτῷ· δέξαι σου τὰ γράμματα καὶ γράψον ὄγδοήζοντα. ⁸ καὶ ἐπήρσεν ὁ κύριος τὸν οἰκονόμον τῆς ἀδικίας, ὅτι φρονίμως ἐποίησεν· ὅτι οἱ υἱοὶ τοῦ αἰῶνος τούτου φρονιμώτεροι ὑπὲρ τοὺς υἱοὺς τοῦ φωτός εἰς τὴν γενεὰν τὴν ἑαυτῶν εἰσιν. ⁹ καὶ ἐγὼ ὑμῖν λέγω, ἑαυτοῖς ποιήσατε φίλους ἐκ τοῦ μαμωνᾶ τῆς ἀδικίας, ἵνα ὅταν ἐκλίπη δέξωνται ὑμᾶς εἰς τὰς αἰωνίους σκηνάς. ¹⁰ ὁ πιστὸς ἐν ἐλαχίστῳ καὶ ἐν πολλῷ πιστὸς ἐστίν, καὶ ὁ ἐν ἐλαχίστῳ ἄδικος καὶ ἐν πολλῷ ἄδικος ἐστίν. ¹¹ εἰ οὖν ἐν τῷ ἀδίκῳ μαμωνᾶ πιστοὶ οὐκ ἐγένεσθε, τὸ ἀληθινὸν τίς ὑμῖν πιστεύσει; ¹² καὶ εἰ ἐν τῷ ἀλλοτρίῳ πιστοὶ οὐκ ἐγένεσθε, τὸ ἑμέτερον τίς δώσει ὑμῖν; ¹³ οὐδεὶς οἰκέτης δύναται δυεῖς κυρίους δουλεύειν· ἢ γὰρ τὸν ἕνα μισήσει καὶ τὸν ἕτερον ἀγαπήσει, ἢ ἐνός ἀνθέξεται καὶ τοῦ ἑτέρου καταφρονησει. οὐ δύνασθε θεῷ δουλεύειν καὶ μαμωνᾶ.*

* Matth 6 24 (31. S. 30): Οὐδεὶς δύναται δυεῖς κυρίους δουλεύειν· ἢ γὰρ τὸν ἕνα μισήσει καὶ τὸν ἕτερον ἀγαπήσει, ἢ ἐνός ἀνθέξεται καὶ τοῦ ἑτέρου καταφρονησει. οὐ δύνασθε θεῷ δουλεύειν καὶ μαμωνᾶ.

15 ³⁰ σου τ. βίον] πάντα D e (omnia tua); substantiam (facultatem a) suam a l vg | πορν.] τῶν π. ADL QR Ψ 579 sa bo Tat | ³² ἀπολωλ. N D Θ A Ψ 1-118-131-219 4 13-69-124-346 544 1241 . lat bo arm1 καὶ ἀπολ. A B L R W X . . min sy aeth; + ἦν N P A I II . . min sy^s sa bo. 16 ² δύνη N B D P W Θ min e f² sy arm] ἀνείρη A L R X . I . II . . min lat aeth. ⁷ λέγει B L R 69 71 472 565 1071 . b e e f l g sy^s vg sa bo] + δέ N 13-346 157 a; καὶ λ. A P W X I II Ψ . . min sy^{bl} arm aeth; ὁ δὲ λ. D aur. ¹² ἑμέτερον] ἡμῶν. B L 1574 Or; ἐμῶν 157 e il Marc.] ₁₃

Zu Lk 16 10 11: Λέγει γὰρ ὁ κύριος ἐν τῷ εὐαγγελίῳ· εἰ τὸ μικρὸν οὐκ ἐτιμήσατε, τὸ μέγα τίς ὑμῶν δώσει; ἄλλω γὰρ ἔμιν ὅτι ὁ πιστὸς ἐν ἐλαχίστῳ καὶ ἐν πολλῷ πιστὸς ἐστίν. Clem. Rom. II 8 5.

Et ille dominus dicebat ingratis existentibus in eum: Si in modico fideles non fuistis, quod magnum est, quis dabit vobis? Iren. adv. Haer. II 34 s.

175. (167.) Verurteilung des pharisäischen Hochmuts. Luk 16 14—15

¹⁴ Ἦκουον δὲ ταῦτα πάντα οἱ Φαρισαῖοι φιλάρργοι ὑπάρχοντες, καὶ ἐξεμυκτήριζον αὐτόν. ¹⁵ καὶ εἶπεν αὐτοῖς· ἡμεῖς ἐστε οἱ δικαιοῦντες ἑαυτοὺς ἐνώπιον τῶν ἀνθρώπων, ὁ δὲ θεὸς γινώσκει τὰς καρδίας ὑμῶν, ὅτι τὸ ἐν ἀνθρώποις ὑψηλὸν βδέλυγμα ἐνώπιον τοῦ θεοῦ.

176. (168.) Vom Gesetz und Ehescheidung. Luk 16 16—18

11 12—13 (65. S. 51): ¹² Ἀπὸ δὲ τῶν ἡμερῶν Ἰωάννου τοῦ βαπτιστοῦ ἕως ἄρτι ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν βιάζεται, καὶ βιασται ἀρπάζουσιν αὐτήν. ¹³ πάντες γάρ οἱ προφῆται καὶ ὁ νόμος ἕως Ἰωάννου ἐπροφήτευσαν.

51- (21. S. 24f.): Ἀμὴν γὰρ λέγω ὑμῖν, ἕως ἂν παρέλθῃ ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ, ἰῶτα ἐν ἧ μία κεραία οὐ μὴ παρέλθῃ ἀπὸ τοῦ νόμου, ἕως ἂν πάντα γένηται.

5 32 (24. S. 26): Ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν ὅτι πᾶς ὁ ἀπολύων τὴν γυναῖκα αὐτοῦ παρεκτὸς λόγου πορνείας, ποιεῖ αὐτὴν μοιχευθῆναι, καὶ ὅς ἐάν ἀπολελυμένην γαμήσῃ μοιχᾶται.*

¹⁶ Ὁ νόμος καὶ οἱ προφῆται μέχρι Ἰωάννου· ἀπὸ τότε ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ εὐαγγελίζεται καὶ πᾶς εἰς αὐτὴν βιάζεται.

¹⁷ Ἐυκόπωτερον δὲ ἐστὶν τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν παρελθεῖν ἢ τοῦ νόμου μίαν κεραίαν πεσεῖν.

¹⁸ Πᾶς ὁ ἀπολύων τὴν γυναῖκα αὐτοῦ καὶ γαμῶν ἑτέραν μοιχεύει, καὶ ὁ ἀπολελυμένην ἀπὸ ἀνδρὸς γαμῶν μοιχεύει.*

177. (169.) Das Gleichnis vom reichen Mann und armen Lazarus. Luk 16 19—31

¹⁹ Ἄνθρωπος δὲ τις ἦν πλούσιος καὶ ἐνεδιδύσκετο πορφύραν καὶ βύσσον εὐφραίνόμενος καθ' ἡμέραν λαμπρῶς. ²⁰ πτωχὸς δὲ τις ὀνόματι Λάζαρος ἐβέβητο πρὸς τὸν πυλῶνα αὐτοῦ εἰλκωμένος ²¹ καὶ ἐπιθυμῶν χορτασθῆναι ἀπὸ τῶν πιπτόντων ἀπὸ τῆς τραπέζης τοῦ πλουσίου· ἀλλὰ καὶ οἱ κύνες ἐρχόμενοι ἐπέλειχον τὰ εἶκη αὐτοῦ. ²² ἐγένετο δὲ ἀποθανεῖν τὸν πτωχὸν καὶ ἀπετεχθῆναι αὐτὸν ὑπὸ τῶν ἀγγέλων εἰς τὸν κόλπον Ἀβραάμ· ἀπέθανεν δὲ καὶ ὁ πλούσιος καὶ ἐτάφη. ²³ καὶ ἐν τῷ ἄδῃ ἐπάρας τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ, ὑπάρχων ἐν βασάνοις, ὁρᾷ Ἀβραάμ ἀπὸ μακρόθεν καὶ Λάζαρον ἐν τοῖς κόλποις αὐτοῦ. ²⁴ καὶ αὐτὸς φωνήσας εἶπεν· πάτερ Ἀβραάμ, ἐλέησόν με καὶ πέμψον Λάζαρον, ἵνα βάψῃ τὸ ἄκρον τοῦ δακτύλου αὐτοῦ ὕδατος καὶ καταψύξῃ τὴν γλῶσσάν μου, ὅτι ὀδυνῶμαι ἐν τῇ γλογί ταύτῃ. ²⁵ εἶπεν δὲ Ἀβραάμ· τέκνον, μνήσθητι ὅτι ἀπέλαβες τὰ ἀγαθὰ σου ἐν τῇ ζωῇ σου, καὶ Λάζαρος

* Vgl. 187. Matth 19 9 = Mark 10 11 12 (S. 147).

16 ¹⁴ ταῦτ. πάντα **S** **B** **D** (- πάντ.) **L** **R** 157 245 477 **lat** **sy**^s **vg** **pal** **sa** **bo** | + **καὶ** **A** **W** **P** **X** **Γ** **Δ** **Θ** **Π** . **min** **sy** **hl**. ²⁰ ἐβέβη. **S** **B** **D** **L** **X** **Ψ** 4 22 33 157 213 579 **a** **e** **i** **aeth** **Clem** | ὁς ἐβ. **A** **P** **W** **Γ** **Δ** **Θ** **Π** **063** . **min** **lat** **sy** (καὶ αὐτὸς ἐβ.); **βεβλημένους** **sa** **bo** **arm**. ²¹ ἀπὸ 1° **S*** **B** **L** **it** **sy** **pal** **sa** **bo** **Clem** **Amb** | + **τ**. **φιχίων** (**φιχῶν** **D**) **Unc**^{rel} **min** **a** **f** **vg** **sy** **vg** **hl** **arm** | **πλουσίου** | + **καὶ** **οὐδεὶς** **ἐδίδου** **αὐτῷ** (= 15 16) 13-69-124-346 61^{ms} 130 1071 1 **vg** **c**.

ὁμοίως τὰ κακά· τῶν δὲ ὧδε παρακαλεῖται, σὺ δὲ ὀδινᾶσαι. ²⁶ καὶ ἐν πᾶσι τούτοις μεταξὺ ἡμῶν καὶ ὑμῶν χάσμα μέγα ἐστήριζται, ὅπως οἱ θέλοντες διαβῆναι ἔνθεν πρὸς ὑμᾶς μὴ δύνωνται, μηδὲ οἱ ἐκεῖθεν πρὸς ἡμᾶς διαπεροῦσιν. ²⁷ εἶπεν δέ· ἐρωτῶ σὺν σε, πάτερ, ἵνα πέμψῃς αὐτὸν εἰς τὸν οἶκον τοῦ πατρὸς μου· ²⁸ ἔχω γὰρ πέντε ἀδελφούς· ὅπως διαμιασθῶνται αὐτοῖς, ἵνα μὴ καὶ αὐτοὶ ἔλθωσιν εἰς τὸν τόπον τούτον τῆς βασάνου. ²⁹ λέγει δὲ Ἀβραάμ· ἔχουσι Μωϋσέα καὶ τοὺς προφῆτας· ἀκουσάτωσαν αὐτῶν. ³⁰ ὁ δὲ εἶπεν· οὐχί, πάτερ Ἀβραάμ, ἀλλ' ἐάν τις ἀπὸ νεκρῶν πορευθῆ ἡ πρὸς αὐτούς, μετανοήσουσιν. ³¹ εἶπεν δὲ αὐτῶ· εἰ Μωϋσέως καὶ τῶν προφητῶν οὐκ ἀκούουσιν, οὐδὲ ἐάν τις ἐκ νεκρῶν ἀναστῆ πεισθήσονται.

178. (170.) Vom Ärgernis. Luk 17 1-2

18 6. 7 (131. S. 110):
 "Ὁς δ' ἂν σκανδαλίῃ ἕνα τῶν μικρῶν τούτων τῶν πιστευόντων εἰς ἐμέ, σημεῖον αὐτῷ ἵνα χωρισθῆ μίλος ὀγκύος περὶ τὸν τράχηλον αὐτοῦ καὶ καταποτισθῆ ἐν τῷ πελάγει τῆς θαλάσσης. Ὁσαὶ τῷ κόσμῳ ἀπὸ τῶν σκανδάλων· ἀνάγκη γάρ ἐστιν ἔλθειν τὰ σκάνδαλα, πλὴν οὐαὶ τῷ ἀνθρώπῳ δι' ὃ τὸ σκάνδαλον ἔρχεται.

9 42 (131. S. 110): Καὶ ὁς ἂν σκανδαλίῃ ἕνα τῶν μικρῶν τούτων τῶν πιστευόντων, καλόν ἐστιν αὐτῷ μᾶλλον εἰ περιέκτεται μίλος ὀγκύος περὶ τὸν τράχηλον αὐτοῦ καὶ βέβληται εἰς τὴν θάλασσαν.

¹ Εἶπεν δὲ πρὸς τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ· ἀνένδεκτόν ἐστιν τοῦ τὰ σκάνδαλα μὴ ἔλθειν, οὐαὶ δὲ δι' οὗ ἔρχεται· ² λυσιτελεῖ αὐτῷ εἰ λίθος μυλικὸς περιέκτεται περὶ τὸν τράχηλον αὐτοῦ καὶ ἔρριπται εἰς τὴν θάλασσαν, ἢ ἵνα σκανδαλίῃ τῶν μικρῶν τούτων ἕνα.

179. (171.) Von der Versöhnlichkeit. Luk 17 3-4

18 15 (134. S. 112): Ἐάν τις ἁμαρτήσῃ ὁ ἀδελφός σου, ἔπαγε· ἔλεξον αὐτὸν μεταξὺ σοῦ καὶ αὐτοῦ μόνου· ἐάν σου ἀκούσῃ, ἐκέρδησας τὸν ἀδελφόν σου.

18 21-22 (135. S. 113): ²¹ Τότε προσελθὼν ὁ Πέτρος εἶπεν αὐτῷ· κύριε, πόσας ἁμαρτίας εἰς ἐμέ ὁ ἀδελφός μου καὶ ἁμάρτω αὐτῷ; ἢ οὐς ἐπιτάξεις; ²² λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς· οὐ λέγω σοι ἕως ἐπιτάξεις, ἀλλὰ ἕως ἐβδομηκοντάκις ἑπτά.

³ Προσέχετε ἑαυτοῖς, ἐάν ἁμάρτη ὁ ἀδελφός σου, ἐπιτίμησον αὐτῷ, καὶ ἐάν μετανοήσῃ, ἄφες αὐτῷ.

⁴ καὶ ἐάν ἐπιτάξεις τῆς ἡμέρας ἁμαρτήσῃ εἰς σέ καὶ ἐπιτάξεις ἐπιστρέψῃ πρὸς σε λέγων· μετανοῶ, ἄφησεις αὐτῷ.

16 ²⁶ ἔρ· SBL 579 892 1355 . lat sa bo | ἐπί Unc¹ min a e sy³ arm | ἔνθεν | ἐντεῦθεν KH 063 1-118-131-209 346 440 990 1355; - DW ce | οἱ ἐκεῖθεν | - οἱ S*BD. ²⁷ οὐν σε | ~ ABD.1 13-69-346-788 243 399 1038 ; - οὐν W 579 eflr sy³ pal bo aeth. ²⁹ δέ SBL d sy³ arm | + αὐτῷ AD² WX.1 ⊕ 063 . . min lat (: : d) sy aeth. 17 ¹ οὐαὶ δέ | πλὴν οὐαὶ SBD LΨ . min it (: : fl) sy³ sa bo.

180. (172.) Vom Glauben. Luk 17 5 6

17 20 (126. S. 107): Ὁ δὲ λέγει ἀ-
τοις· διὰ τὴν ὀλιγοπιστίαν ὑμῶν· ἀμὴν
γὰρ λέγω ὑμῖν, ἐὰν ἔχητε πίστιν ὡς
κόκκον σινάπεως, ἐρεῖτε τῷ ὄρει ταύτῃ·
μετάβα ἔνθεν ἐκεῖ, καὶ μεταβήσεται, καὶ
οὐδὲν ἀδυνατήσει ὑμῖν.*

⁵Καὶ εἶπαν οἱ ἀπόστολοι τῷ κυρίῳ·
προσθεὺς ἡμῖν πίστιν. ⁶εἶπεν δὲ ὁ κύριος· εἰ
ἔχετε πίστιν ὡς κόκκον σινάπεως, ἐλέγετε
ἂν τῇ σκαμνῷ ταύτῃ· ἐκρηξθήσεται καὶ
ῥυτεύσεται ἐν τῇ θαλάσσῃ, καὶ ὑπὶ ἕκαστον
ἂν ἵμῖν.*

181. (173.) Vom Knechtslohn. Luk 17 7—10

⁷Τίς δὲ ἐξ ὑμῶν δοῦλον ἔχων ἀροτριῶντα ἢ ποιμαίνοντα, ὃς εἰσελθόντι
ἐκ τοῦ ἀγροῦ ἐρεῖ αὐτῷ· εὐθέως παρελθὼν ἀνάπεσε; ⁸ἀλλ' οὐχὶ ἐρεῖ αὐτῷ·
ἐτοίμασον τί δειπνήσω, καὶ περιζωσάμενος διακόνει μοι ἕως γάρῳ καὶ πίῳ,
καὶ μετὰ ταῦτα φάγεσαι καὶ πίσεις σὺ; ⁹μη' ἔχει χάρις τῷ δούλῳ ὅτι ἐποίησεν
τὰ διαταχθέντα; ¹⁰οὕτως καὶ ὑμεῖς, ὅταν ποιήσετε πάντα τὰ διαταχθέντα ὑμῖν,
λέγετε ὅτι δοῦλοι ἀχρεῖοί ἐσμεν, ὃ ὀφείλομεν ποιῆσαι πεποιθήκαμεν.

182. (174.) Heilung von 10 Aussätzigen. Luk 17 11—19

¹¹Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ πορεύεσθαι εἰς Τερουσαλήμ, καὶ αὐτὸς διήρχετο
διὰ μέσον Σαμαρίας καὶ Γαλιλαίας. ¹²καὶ εἰσερχομένου αὐτοῦ εἰς τινα κώμην
ὑπῆρτησαν αὐτῷ δέκα λεπροὶ ἄνδρες, οἳ ἔστησαν πόρρωθεν, ¹³καὶ αὐτοὶ ἦσαν
φωνὴν λέγοντες· Ἰησοῦ ἐπιστάτα, ἐλέησον ἡμᾶς. ¹⁴καὶ ἰδὼν εἶπεν αὐτοῖς·
πορευθέντες ἐπιδείξτε ἐαυτοὺς τοῖς ἱερεῦσιν, καὶ ἐγένετο ἐν τῷ ὑπάγειν αὐ-
τοὺς ἐκαθαρίσθησαν. ¹⁵εἰς δὲ ἐξ αὐτῶν, ἰδὼν ὅτι ἰάθη, ὑπέστρεψεν μετὰ
φωνῆς μεγάλης δοξάζων τὸν θεόν, ¹⁶καὶ ἔπεσεν ἐπὶ πρόσωπον παρὰ τοὺς
πόδας αὐτοῦ εὐχαριστῶν αὐτῷ· καὶ αὐτὸς ἦν Σαμαρίτης. ¹⁷ἀποκριθεὶς δὲ ὁ
Ἰησοῦς εἶπεν· οὐχὶ οἱ δέκα ἐκαθαρίσθησαν; οἱ ἑννέα ποῦ; ¹⁸οὐχ' εὐρέθησαν
ὑποστρέφαντες δοῦναι δόξαν τῷ θεῷ εἰ μὴ ὁ ἄλλογενὴς οὗτος; ¹⁹καὶ εἶπεν
αὐτῷ· ἀναστὰς πορεύου· ἡ πίστις σου σέσωκέν σε.

* Matth 21 21 (201. S. 163): Ἀποκριθεὶς
δὲ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς· ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἐὰν ἔχητε
πίστιν καὶ μὴ διακριθῆτε, οὐ μόνον τὸ τῆς σκῆς
ποιήσετε, ἀλλὰ κἂν τῷ ὄρει τούτῳ εἴπητε· ἄρθητι
καὶ βληθήτι εἰς τὴν θάλασσαν, γενήσεται.

Mark 11 22—23 (201. S. 163): ²²Ἐχετε πίστιν
θεοῦ. ²³ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι ὃς ἂν εἴπῃ τῷ ὄρει
τούτῳ· ἄρθητι καὶ βληθήτι εἰς τὴν θάλασσαν, καὶ
μὴ διακριθῆ ἔν τῃ καρδίᾳ αὐτοῦ, ἀλλὰ πιστεύῃ ὅτι
ὃ λαλεῖ γίνεται, ἔσται αὐτῷ.

12: Lev 13 45 46. 14: Lev 13 49 14 2 3.

17 ⁶ἔχετε SABLW 1Θ . . min sv vg pal] εἶχετε DEGH . . min lat sy s^{hl} bo . ταύτῃ] - S D L X
213 579 1071 s bo. ⁸ ἀλλ' οὐχί] ἀλλὰ D it sy Cyp Amb. ⁹ διαταχθ. SBLX 1-118-131-209
28 157 213 a e sy s^c pal sa bo Cyp] + οὐ δοκῶ ADW L 1Θ II Ψ . . min lat sy vg bl. ¹⁰ πάντα] - S^a
(- οὐτ. . . . διατ. S*) 579 a be ff² i l s sy s^c Cyp | . τ. τὰ διατ.] ὅσα λέγω D l | ὑμῖν] - D a b c i s
ἀχρεῖοι] - sy s. ¹² ὑπῆρτ. S L Θ 063 1-131-209 13-69-346 71 157 544 579 1071 .] ἀπῆρτ. A B W X . l
. . min | αὐτῷ] - B L 157 . ὑπ. αὐτ.] ὅπου ἦσαν D e; et ecce a b e ff² i l q s sy s^c | οἱ] καὶ D sy s^c bo;
- a b c e i l q s sy s^c | ἔστησ.] ἀνάστ. B F 157 579. ¹⁷ οὐχὶ οἱ δέκα] + οὐτοὶ A W II 27 157 238
489 sv s^c vg Tat; οὐτοὶ δέκα D it sy s^c | οἱ ἑννέα ποῦ A D 472 489 it sy] οἱ δὲ ἐν. ποῦ Unc^o l min
sy^{hl} Bas; (et) novem ubi sunt a ff² l vg; - e.

183. (175.) Vom Reiche Gottes. Luk 17 20—21

²⁰ Ἐπερωτηθεὶς δὲ ὑπὸ τῶν Φαρισαίων πότε ἔρχεται ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ, ἀπεκρίθη αὐτοῖς καὶ εἶπεν· οὐκ ἔρχεται ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ μετὰ παρατηρήσεως, ²¹ οὐδὲ ἐροῦσιν· ἰδοὺ ὧδε ἢ ἐκεῖ· ἰδοὺ γὰρ ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ ἐντὸς ὑμῶν ἐστίν.

184. (176.) Der Tag des Menschensohns. Luk 17 22—37

24 ^{26—28} (218. S. 181): ²⁶ Ἐἰν οὖν εἶπωσαν ὑμῖν· ἰδοὺ ἐν τῇ ἐρήμῳ ἐστίν, μὴ ἐξέλθῃτε· ἰδοὺ ἐν τοῖς ταμείοις, μὴ πιστεῦσητε. ²⁷ Ὅσπερ γὰρ ἡ ἀστραπὴ ἐξέρχεται ἀπὸ ἀνατολῶν καὶ φαίνεται ἕως δυσμῶν, οὕτως ἔσται ἡ παρουσία τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου.

v. 28 s. zu Lk 17 37

24 ^{37—41} (224. S. 184): ³⁷ Ὅσπερ δὲ αἱ ἡμέραι τοῦ Νῶε, οὕτως ἔσται ἡ παρουσία τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου. ³⁸ ὡς γὰρ ἦσαν ἐν ταῖς ἡμέραις ταῖς πρὸ τοῦ κατακλισμοῦ τρώγοντες καὶ πίνοντες, γαμοῦντες καὶ γαμίζοντες, ἄρχι ἧς ἡμέρας εἰσῆλθεν Νῶε εἰς τὴν κιβωτόν, ³⁹ καὶ οὐκ ἔγνωσαν ἕως ἤλθεν ὁ κατακλισμὸς καὶ ἦρεν ἅπαντας, οὕτως ἔσται καὶ ἡ παρουσία τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου.

²² Εἶπεν δὲ πρὸς τοὺς μαθητάς· ἐλεύσονται ἡμέραι ὅτε ἐπιθυμήσετε μίαν τῶν ἡμερῶν τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου ἰδεῖν καὶ οὐκ ὄψεσθε. ²³ καὶ ἐροῦσιν ὑμῖν· ἰδοὺ ἐκεῖ, ἰδοὺ ὧδε· μὴ ἀπέλθῃτε μηδὲ διώξητε. ²⁴ Ὅσπερ γὰρ ἡ ἀστραπὴ ἀστράπτουσα ἐκ τῆς ὑπὸ τὸν οὐρανὸν εἰς τὴν ὑπ' οὐρανὸν λάμπει, οὕτως ἔσται ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐν τῇ ἡμέρᾳ αὐτοῦ. ²⁵ πρῶτον δὲ δεῖ αὐτὸν πολλὰ παθεῖν καὶ ἀποδοκιμασθῆναι ἀπὸ τῆς γενεᾶς ταύτης. ²⁶ καὶ καθὼς ἐγένετο ἐν ταῖς ἡμέραις Νῶε, οὕτως ἔσται ἐν ταῖς ἡμέραις τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου· ²⁷ ἦσθιον, ἔπινον, ἐγάμμον, ἐγαμίζοντο, ἄρχι ἧς ἡμέρας εἰσῆλθεν Νῶε εἰς τὴν κιβωτόν, καὶ ἦλθεν ὁ κατακλισμὸς καὶ ἀπόλεσεν ἅπαντας.

²⁸ ὁμοίως καθὼς ἐγένετο ἐν ταῖς ἡμέραις Λώτ· ἦσθιον, ἔπινον, ἠγόραζον, ἐπώλουν, ἐφύτενον, ὠκοδόμουν· ²⁹ ἡ δὲ ἡμέρα ἐξῆλθεν Λώτ ἀπὸ Σοδόμων, ἔβρεξεν πῦρ καὶ θεῖον ἀπ' οὐρανοῦ καὶ ἀπόλεσεν ἅπαντας. ³⁰ κατὰ τὰ αὐτὰ ἔσται ἡ ἡμέρα ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἀποκαλύπεται. ³¹ ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ ὅς ἔσται ἐπὶ τοῦ δώματος καὶ τὰ σκεύη αὐτοῦ ἐν τῇ οἰκίᾳ, μὴ καταβάτω

26 27 (— Mt 24 37—39); Gen 6 11—13 ἡ 7 21—23.

28: Gen 18 20ff.

29: Gen 19 24 25.

17 ²⁶ ἰδοὺ ²⁶ ἡ ἰδ. AB 4 . . min aedl sy^{hl} arm aeth; καὶ ἰδ. **S**M min bfff² is vg e sy ἀπέλθ. μηδὲ] — B 13-69-346 131 . sa arm. ²⁴ ἐν τῇ ἡμ. αὐτοῦ] — BD 220 a be i sa; οὐτ. ἔστ. καὶ (- sy^{sc}) ἡ παρουσία (ἡμέρα sy^{sc}) τ. v.l. τ. ἀνθρ. e s gat sy^{sc} aeth Amb. ²⁷ ἐγαμίζ. **S**BD LV X . . min] ἐξαγαμ. **A**RW T 1 Θ A II . . min. ²⁸ ὁμ. καθ. **S**BLR X Ψ 13-69-346 157 243 579 ir vg sa bo] ὁμ. καὶ ὡς **A**DW T 1 Θ II . . min; *similiter* (et) a b e e ff² l q s; καὶ καθ. sy^s aeth Ir^{int}. ³¹ ἡμέρα] hora lat (: : e f q) sy^s.

10 39 (62. S. 49): Ὁ εὐρὸν τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἀπολέσει αὐτήν, καὶ ὁ ἀπολέσας τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἔνεκεν ἑμοῦ εὐρήσει αὐτήν.

24 40 Τότε ἔσονται δύο ἐν τῷ ἀγρῷ, εἷς παραλαμβάνεται καὶ εἷς ἀφίεται·
41 δύο ἀλήθουσαι ἐν τῷ μύλῳ, μία παραλαμβάνεται καὶ μία ἀφίεται·

28 Ὅπου ἐὰν ᾗ τὸ πτώμα. ἐκεῖ συναχθήσονται οἱ ἄετοί.

ἄραι αὐτά, καὶ ὁ ἐν ἀγρῷ ὁμοίως μὴ ἐπιστρεψάτω εἰς τὰ ὀπίσω.* 32 μνημονεύετε τῆς γυναικὸς Λῳτ. 33 ὃς ἐὰν ζητήσῃ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ περιποιήσασθαι, ἀπολέσει αὐτήν, καὶ ὃς ἐὰν ἀπολέσει, ζωογονήσει αὐτήν.** 34 λέγω ὑμῖν, ταῦτη τῇ νυκτὶ ἔσονται δύο ἐπὶ κλίνης μιᾶς, ὁ εἷς παραλημφθήσεται καὶ ὁ ἕτερος ἀφεθήσεται· 35 ἔσονται δύο ἀλήθουσαι ἐπὶ τὸ αὐτὸ, ἡ μία παραλημφθήσεται, ἡ δὲ ἕτερα ἀφεθήσεται. [36] 37 καὶ ἀποκριθέντες λέγουσιν αὐτῷ· ποῦ, κύριε; ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς· ὅπου τὸ σῶμα. ἐκεῖ καὶ οἱ ἄετοί ἐπισυναχθήσονται.

185. (177.) Das Gleichnis vom gottlosen Richter. Luk 18 1—8

1 Ἐλεγεν δὲ παραβολὴν αὐτοῖς πρὸς τὸ δεῖν πάντοτε προσεύχεσθαι αὐτοῖς καὶ μὴ ἐγκακεῖν 2 λέγων· κριτὴς τις ἦν ἐν τινι πόλει τὸν θεὸν μὴ φοβούμενος καὶ ἄνθρωπον μὴ ἐντρέπόμενος. 3 χήρα δὲ ἦν ἐν τῇ πόλει ἐκείνῃ, καὶ ἤρχετο πρὸς αὐτὸν λέγουσα· ἐκδίκησόν με ἀπὸ τοῦ ἀντιδικου μου. 4 καὶ οὐκ ἤθελεν ἐπὶ χρόνον· μετὰ δὲ ταῦτα εἶπεν ἐν ἑαυτῷ· εἰ καὶ τὸν θεὸν οὐ φοβοῦμαι οὐδὲ ἄνθρωπον ἐντρέπομαι, 5 διὰ γε τὸ παρέχειν μοι κόπον τὴν χήραν ταύτην. ἐκδικήσω αὐτήν, ἵνα μὴ εἰς τέλος ἐρχομένη ὑπωπιάζῃ με. 6 εἶπεν δὲ ὁ κύριος· ἀκούσατε τί ὁ κριτὴς τῆς ἀδικίας λέγει· 7 ὁ δὲ θεὸς οὐ μὴ ποιῆσῃ τὴν ἐκδίκησιν τῶν ἐκλεκτῶν αὐτοῦ τῶν βοώντων αὐτῷ ἡμέρας καὶ νυκτός, καὶ μαζοθυμεῖ ἐπ' αὐτοῖς; 8 λέγω ὑμῖν ὅτι ποιήσει τὴν ἐκδίκησιν αὐτῶν ἐν τάχει. πλὴν ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐλθὼν ἄρα εὐρήσει τὴν πίστιν ἐπὶ τῆς γῆς;

* Matth 24 17 18 (216. S. 180): 17 Ὁ ἐπὶ τοῦ δώματος μὴ καταβάτω ἄραι τὰ ἐκ τῆς οἰκίας αὐτοῦ, 18 καὶ ὁ ἐν τῷ ἀγρῷ μὴ ἐπιστρεψάτω ὀπίσω ἄραι τὸ ἱμάτιον αὐτοῦ.

** Matth 16 25 (123. S. 101): Ὁς γὰρ ἐὰν θέλῃ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ σῶσαι, ἀπολέσει αὐτήν. ὃς δ' ἂν ἀπολέσῃ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἕνεκεν ἑμοῦ, εὐρήσει αὐτήν.

Mark 8 35 (123. S. 101): Ὁς γὰρ ἐὰν θέλῃ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ σῶσαι, ἀπολέσει αὐτήν· ὃς δ' ἂν ἀπολέσῃ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἕνεκεν ἑμοῦ καὶ τοῦ εὐαγγελίου, σώσει αὐτήν.

Mark 13 15 16 (216. S. 180): Ὁ δὲ ἐπὶ τοῦ δώματος μὴ καταβάτω μηδὲ εἰσελθάτω ἄραι τὴν οἰκίαν αὐτοῦ, 18 καὶ ὁ εἰς τὸν ἀγρὸν μὴ ἐπιστρεψάτω εἰς τὰ ὀπίσω ἄραι τὸ ἱμάτιον αὐτοῦ.

Luk 9 24 (123. S. 101): Ὁς γὰρ ἐὰν θέλῃ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ σῶσαι, ἀπολέσει αὐτήν· ὃς δ' ἂν ἀπολέσῃ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἕνεκεν ἑμοῦ, οὗτος σώσει αὐτήν.

32: Gen 19 26.

17 33 καὶ ὃς ἐὰν ὃς δ' ἂν SBLP 13-69-346 28 245 579 1071 aeth | ἀπολέσει SALRGJAH* . min] -έση BDEGKWΘ . . min. 34 μιᾶς] - B 291 c | ὁ εἷς SBΘ 1-118-131 13-69-124-346 157 579 700 1071 . bo' - ὁ Unc^{re}l min sa. 35] - S* 1216 1279 1375 . 1 | ἡ μία BDRΘΩ 1-118-131-209 13-69-124-346 579 . arm] μία ALQXA . . min. 36 - SABLWYΘ . . min sa bo aeth Or Bas' δόω (ἔσονται) ἐν τῷ (- D) ἀγρῷ ὁ (- DU 579) εἷς παραλημφθήσεται καὶ ὁ ἕτερος ἀφεθήσεται DU min lat sy arm Amb Aug (=Mt 24 40). 18 4 δὲ ταῦτα] ~ BLQ 0139 579 700 892 a q; - δέ bedl sy^s.

Zu Lk 17 32 33. Διὰ τοῦτο λέγει ὁ σωτὴρ· σώσον σὺ καὶ ἡ ψυχὴ σου. Excerpta e Theodoto 2 ap. Clem. Al.

186. (178.) Das Gleichnis vom Pharisäer und Zöllner. Luk 18 9-14

⁹ Εἶπεν δὲ καὶ πρὸς τινὰς τοὺς πεποιθότας ἐφ' ἑαυτοῖς ὅτι εἰσὶν δίκαιοι καὶ ἐξουθενοῦντας τοὺς λοιποὺς τὴν παραβολὴν ταύτην. ¹⁰ ἄνθρωποι δύο ἀνέβησαν εἰς τὸ ἱερὸν προσεύξασθαι, ὁ εἷς Φαρισαῖος καὶ ὁ ἕτερος τελώνης. ¹¹ ὁ Φαρισαῖος σταθεὶς ταῦτα προσήχετο· ὁ θεός, εὐχαριστῶ σοι ὅτι οὐκ εἰμι ὡσπερ οἱ λοιποὶ τῶν ἀνθρώπων, ἄρπαγες, ἄδικοι, μοιχοί, ἢ καὶ ὡς οὗτος ὁ τελώνης. ¹² νηστεύω δις τοῦ σαββάτου, ἀποδεκατεύω πάντα ὅσα κτῶμαι. ¹³ ὁ δὲ τελώνης μακρόθεν ἐστὼς οὐκ ἤθελεν οὐδὲ τοὺς ὀφθαλμοὺς ἐπάραι εἰς τὸν οὐρανόν, ἀλλ' ἔκρυπτεν τὸ στήθος αὐτοῦ λέγων· ὁ θεός, ἰλάσθητί μοι τῶ ἁμαρτωλῶ. ¹⁴ λέγω ὑμῖν, κατέβη οὗτος δεδικαιωμένος εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ ἢ γὰρ ἐκεῖνος· ὅτι πᾶς ὁ ὑψῶν ἑαυτὸν ταπεινωθήσεται, ὁ δὲ ταπεινῶν ἑαυτὸν ὑψώθησεται.*

(188. 18 15-17. S. 148)

III. Die judäische Periode.

Matth 19 — 27 = Mark 10 — 15 = Luk 18 15 — 23

1. Der Zug nach Jerusalem.

Matth 19 — 20 = Mark 10 = Luk 18 15 — 19 27

187. (179.) Ehe und Ehescheidung.

Matth 19 1-12

(136. 18 23-35. S. 113)

¹ Καὶ ἐγένετο ὅτε ἐτέλεσεν ὁ Ἰησοῦς τοὺς λόγους τούτους, μετήρην ἀπὸ τῆς Γαλιλαίας καὶ ἦλθεν εἰς τὰ ὄρια τῆς Ἰουδαίας πέραν τοῦ Ἰορδάνου. ² καὶ ἠκολούθησαν αὐτῷ ὄχλοι πολλοί, καὶ ἐθεράπευσεν αὐτοὺς ἐκεῖ.

³ Καὶ προσῆλθον αὐτῷ οἱ Φαρισαῖοι πειράζοντες αὐτὸν καὶ λέγοντες· εἰ ἔξεστιν

Mark 10 1-12

(132. 9 49-50. S. 111)

¹ Καὶ ἐκεῖθεν ἀναστὰς ἔρχεται εἰς τὰ ὄρια τῆς Ἰουδαίας καὶ πέραν τοῦ Ἰορδάνου, καὶ συνπορεύονται πάλιν ὄχλοι πρὸς αὐτόν, καὶ ὡς εἰώθει πάλιν ἐδίδασκεν αὐτούς.

² Καὶ προσελθόντες οἱ Φαρισαῖοι ἐπηρώτων αὐτὸν εἰ ἔξεστιν

* Vgl. Matth 18 4 (129. S. 109); 23 12 (210. S. 173) und Luk 14 11 (169. S. 136).

Matth 19 ³ οἱ Φαρισαῖοι Φαρ. B C L M Π Y Θ Σ . 1 4 33 174 273 443 565 700 788 . bo.Mark 10 ¹ καὶ πέραν NB C* L 892 bo | πέραν C² D G W 1 Θ 1-209 13-69-124 28 472 565 579 700 . Tat verss; δια τοῦ π. A N X Γ Π . . min sy^{hl} aeth. ² προσελθ. οἱ (- A B L Γ' 1 . . min) Φαρ. | - D a b k sy⁺; οἱ δὲ Φ. πα. W Θ 565 arm.Luk 18 ⁹ ὁ εἷς· εἷς; B D R X 71 213 sy^{sc} sa. ¹¹ ταῦτα N* it (sic) sa aeth | ταῦτα (talía e (Cyp) πρὸς ἑαυτὸν N^c B L Θ Ψ 1-131-209 579 e sy^{pal} bo vg arm (Cyp; πα. ἑαυτ. ταῦτα (- sy^s) A D (καθ') Q W X . . min a sy . . ὡσπερ ὡς; D L Q Ψ 28 713 . ¹³ αὐτοῦ] ἑαυτοῦ B Q Or; - 1-209 Cyp. ¹⁴ ἢ γὰρ (- W Θ 69) ἐκ. A P Q W X Y 1 Θ . . min sy^{hl} Bas (Cyp | παρ' ἐκείνων N B L 1-209 22^{mg} 579 , a vg bo Or; μᾶλλον παρ' ἐκ. D it; μᾶλλ. ἢ ἐκ. 1 sy^{sc} vg sa.

ἀπολύσαι τὴν γυναῖκα αὐτοῦ κατὰ πᾶσαν αἰτίαν:

cf. v. 7 8

⁴ ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν· οὐκ ἀνέγνωτε ὅτι ὁ ποιήσας ἀπ' ἀρχῆς ἄρσεν καὶ θήλυ ἐποίησεν αὐτούς; ⁵ καὶ εἶπεν· ἕνεκα τούτου καταλείπει ἄνθρωπος τὸν πατέρα καὶ τὴν μητέρα καὶ κολληθήσεται τῇ γυναικὶ αὐτοῦ, καὶ ἔσονται οἱ δύο εἰς σάρκα μίαν. ⁶ ὥστε οὐκέτι εἰσὶν δύο ἀλλὰ σὰρξ μία. ὁ οὖν ὁ θεὸς συνέζευξεν, ἄνθρωπος μὴ χωριζέτω. ⁷ λέγουσιν αὐτῷ· τί οὖν Μωϋσῆς ἐνετείλατο δοῦναι βιβλίον ἀποστασίου καὶ ἀπολύσαι; ⁸ λέγει αὐτοῖς· ὅτι Μωϋσῆς πρὸς τὴν σκληροκαρδίαν ὑμῶν ἐπέτρεψεν ὑμῖν ἀπολύσαι τὰς γυναῖκας ὑμῶν· ἀπ' ἀρχῆς δὲ οὐ γέγονεν οὕτως. ⁹ λέγω δὲ ὑμῖν ὅτι ὅς ἂν ἀπολύσῃ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ μὴ ἐπὶ πορνείᾳ καὶ γαμῆσῃ ἄλλην, μοιχᾶται.*

ἀνδρὶ γυναῖκα ἀπολύσαι, πειράζοντες αὐτόν. ³ ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς· τί ὑμῖν ἐνετείλατο Μωϋσῆς; ⁴ οἱ δὲ εἶπαν· ἐπέτρεψεν Μωϋσῆς βιβλίον ἀποστασίου γράφαι καὶ ἀπολύσαι. ⁵ ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς· πρὸς τὴν σκληροκαρδίαν ὑμῶν ἔγραψεν ὑμῖν τὴν ἐντολὴν ταύτην.

⁶ ἀπὸ δὲ ἀρχῆς κτίσεως ἄρσεν καὶ θήλυ ἐποίησεν αὐτούς. ⁷ ἕνεκεν τούτου καταλείπει ἄνθρωπος τὸν πατέρα αὐτοῦ καὶ τὴν μητέρα αὐτοῦ, ⁸ καὶ ἔσονται οἱ δύο εἰς σάρκα μίαν. ὥστε οὐκέτι εἰσὶν δύο ἀλλὰ μία σὰρξ. ⁹ ὁ οὖν ὁ θεὸς συνέζευξεν, ἄνθρωπος μὴ χωριζέτω.

cf. v. 3-5

¹⁰ Καὶ εἰς τὴν οἰκίαν πάλιν οἱ μαθηταὶ περὶ τούτου ἐπηρώτων αὐτόν. ¹¹ καὶ λέγει αὐτοῖς· ὅς ἂν ἀπολύσῃ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ καὶ γαμῆσῃ ἄλλην, μοιχᾶται ἐπ' αὐτήν. ¹² καὶ ἐὰν αὐτὴ ἀπολύσασα τὸν ἄνδρα αὐτῆς γαμῆσῃ ἄλλον, μοιχᾶται.*

* Matth 5 32 (24. S. 26): Ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν ὅτι πᾶς ὁ ἀπολύων τὴν γυναῖκα αὐτοῦ παρκετός· λόγου πορνείας, ποιεῖ αὐτὴν μοιχευθῆναι, καὶ ὅς ἐὰν ἀπολελυμένην γαμῆσῃ μοιχᾶται.

Luk 16 18 (176. S. 141): Πᾶς ὁ ἀπολύων τὴν γυναῖκα αὐτοῦ καὶ γαμῶν ἑτέραν μοιχεύει, καὶ ὁ ἀπολελυμένην ἀπὸ ἀνδρός γαμῶν μοιχεύει.

Mt 19 4 = Mk 10 6: Gen 1 27. Mt 19 5 = Mk 10 7 8: Gen 2 24. Mt 19 7 = Mk 10 4: Dt 24 1 3.

Matth 19 ⁴ ποιήσας] κτίσας BΘ 1 22 33 124 700 sa bo aeth Or. ⁷ ἀπολύσαι S D L Z Θ 1 22 a e f f g h l v g s y p a l arm Or] + αὐτὴν B C K M Π J Σ . . min f q s y v g h l sa bo; + uxorem b c f f² gat s y t t Irnt. ⁹ ὅτι] - B D Z 440 1424 . it (: : 1) | μὴ ἐπὶ πορν. | παρκετός· λόγου πορνείας B D Φ 1 4 13-69-124-346 33 it (: : 1) s y c s a bo | καὶ γαμ. ἄλλ.] - B N Σ * 1-209 * 4 33 273 566 . ff bo Or | μοιχᾶται S D L Z . . min verss | ποιεῖ αὐτὴν μοιχευθῆναι B C * N Σ * 1 1 33 273 566 . ff bo Or Aug; + καὶ ὁ ἀπολελυμένην γαμῆσας (B C * Z 13-124-346; γαμῶν C * W . . min). μοιχᾶται B C W Y Z J Θ Π Σ 078 . min e f q v g s y v g h l p a l bo arm aeth.

Mark 10 ⁶ αὐτούς S B C L J 827 e bo Tat] - D W 86 * 219 b f k r aeth; + ὁ θεός· A D N W Θ Ψ . min a b f f f² k l q aur v g s y arm aeth. ⁷ αὐτοῦ ²⁰ S D (ἐάντ.) M 16 489 579 713 a b c f f f² s y s v g sa bo aeth | - U n c e l min k l q v g s y h l arm; + καὶ προσκολληθήσεται τ. γυναικὶ (πρὸς τὴν γυναῖκα D min) αὐτοῦ U n c (: : S B Ψ) min (: : 892) lat sa bo arm aeth. ¹² καὶ ἐὰν . . αὐτῆς S B C L Δ 579 sa bo aeth] καὶ ἐὰν γυνὴ ἀπολύσῃ τ. ἄνδρα αὐτ. καὶ A N X Γ Π . . min f l v g s y v g h l g o; καὶ ἐὰν γυνὴ ἐξέλθῃ ἀπὸ (+ τοῦ D 28) ἀνδρ. καὶ D Θ 13-69-124-346 28 565 a b c f f² arm; et quae relinquit mulier virum et alii nubet, moichatur super illo k. sim. s y s (v. 12 ante 11).

¹⁰ Λέγουσιν αὐτῷ οἱ μαθηταί· εἰ οὕτως ἐστὶν ἡ αἰτία τοῦ ἀνθρώπου μετὰ τῆς γυναίκος, οὐ συμφέροι γαμήσαι. ¹¹ ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς· οὐ πάντες χωροῦσιν τὸν λόγον τοῦτον, ἀλλ' οἷς δέδοται. ¹² εἰσὶν γὰρ εὐνοῦχοι οἵτινες ἐκ κοιλίας μητρὸς ἐγεννήθησαν οὕτως, καὶ εἰσὶν εὐνοῦχοι οἵτινες εὐνουχίσθησαν ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων, καὶ εἰσὶν εὐνοῦχοι οἵτινες εὐνούχισαν ἑαυτοὺς διὰ τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν. ὁ δυνάμενος χωρεῖν χωρεῖτω.

188. (180.) Segnung der Kinder.

Matth 19 13-15

Mark 10 13-16

Luk 18 15-17

(186. 18 9-14. S. 146)

¹³ Τότε προσηρέχθησαν αὐτῷ τῶν παίδων, ἵνα τὰς χεῖρας ἐπιθῇ αὐτοῖς καὶ προσεύξῃται· οἱ δὲ μαθηταὶ ἐπετίμησαν αὐτοῖς. ¹⁴ ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς· ἄφετε τὰ παιδιά καὶ μὴ κωλύετε αὐτὰ ἐλθεῖν πρὸς ἐμέ· τῶν γὰρ τοιούτων ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν.

18 a (129. S. 109): Ἀμὴν λέγω ὑμῖν, εἴν μὴ στραγήτε καὶ γέννησε ὡς τὰ παιδιά, οὐ μὴ εἰσέλθητε εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν.

¹⁵ καὶ ἐπιθεὶς τὰς χεῖρας αὐτοῖς ἐπορεύθη ἐκεῖθεν.

¹³ Καὶ προσέφερον αὐτῷ παιδιά, ἵνα ἄρηται αὐτῶν· οἱ δὲ μαθηταὶ ἐπετίμων τοῖς προσφερόουσιν. ¹⁴ ἰδὼν δὲ ὁ Ἰησοῦς ἠγανάκτησεν καὶ εἶπεν αὐτοῖς· ἄφετε τὰ παιδιά ἔρχεσθαι πρὸς με, μὴ κωλύετε αὐτά· τῶν γὰρ τοιούτων ἐστὶν ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ.

¹⁵ ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅς ἂν μὴ δέξηται τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ ὡς παιδίον, οὐ μὴ εἰσέλθῃ εἰς αὐτήν.

¹⁶ καὶ ἐναγκαλισάμενος αὐτὰ κατευλόγει, τιθεὶς τὰς χεῖρας ἐπ' αὐτά.

¹⁵ Προσέφερον δὲ αὐτῷ καὶ τὰ βρέφη, ἵνα αὐτῶν ἄπηται· ἰδόντες δὲ οἱ μαθηταὶ ἐπετίμων αὐτοῖς. ¹⁶ ὁ δὲ Ἰησοῦς προσεκαλέσατο αὐτὰ λέγων· ἄφετε τὰ παιδιά ἔρχεσθαι πρὸς με καὶ μὴ κωλύετε αὐτά· τῶν γὰρ τοιούτων ἐστὶν ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ.

¹⁷ ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅς ἂν μὴ δέξηται τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ ὡς παιδίον, οὐ μὴ εἰσέλθῃ εἰς αὐτήν.

Mk 10 13 (= Mt 18 13) — Lk 18 15: Joh 3 3 5 (S. 232).

Matth 19 ¹⁰ τ. ἀνθρ. | τ. ἀνθρῶ: D it (: l) sy s v w arm aeth Tat; — 892* 1187 B. ¹¹ τοῦτον | — B 1-209 22 1571 . e Or Cyp. ¹² αὐτοῖς: S C D L M W 213 788-983 1674 . | — B E F G A I Θ . min it (: g l) sa arm

εἰ μὲ S L J | μέ Unc^{pl} min.

Mark 10 ¹³ ἄρ. αὐτ. | αὐτ. ἄρ. S B C L 1 P 16 124 213 544 579 f | ἐπετίμων τ. προσφ. | ἵνα αὐτοῖς S B C L 1 P 1 579 892 e k bo. ¹⁴ εἶπεν | ἐπιτιμήμας εἶπ. W Θ 1-209-1582 13-69-124-346 28 565 sy s arm.

¹⁵ ἐναγκαλι. | προσκαλισάμενος: D e f H² q r sy s.

Luk 18 ¹⁵ προσκαλι. (αὐτο D G 1-118²-131-209) αὐτ. | — B | λέγ. S B D G L 1-118²-131-209 579 1071 a r r² sy v s i bo | προσκαλισάμενος αὐτὰ εἶπεν (ἐλέγην 13-346-543) A W X . I Θ P . . min lat sy¹⁰ | εἶπεν αὐτοῖς sy s s c.

Ev. Aeg. zu Mt 19 12. a) Τῆ Σαλώμη ὁ κύριος πενθαρμένη, μέχρι ποτε θάνατος ἰσχύσει; . . . μέχρις ἂν, εἶπεν, ὑμεῖς αἱ γυναῖκες τίκτητε. Clem. Al., Strom. III. 6 45.

. . . ἡ Σαλώμη φησὶ· μέχρι τίνος οἱ ἄνθρωποι ἀποθανοῦνται; . . . ἀποκρίνεται ὁ κύριος· μέχρις ἂν τίτῳσιν αἱ γυναῖκες. ib. III. 9 4 (s. auch zu Mt 5 17: ἦλθον καταλύσαι τὰ ἔργα τῆς θηλείας. Clem. Al., Str. III. 9 43).

b) . . . φησὶ τὴς γὰρ αὐτῆς· καὶ ὡς σὺν ἐπιτοίῃ μὴ τιχοῦσαι; . . . ἀμείβεται λέγων ὁ κύριος· πᾶσαν φάγε βοτάνην, τὴν δὲ πικρίαν ἔχουσαν μὴ φάγῃς. ib. III. 9 66.

εἰ πενθαρμένη τῆς Σαλώμης, ποτε προσθήσεται τὰ παιρ ὧν ἦμετο, ἦρη ὁ κύριος· ὅταν τὸ τῆς αἰσχρότης ἕδωρα πατήρητι καὶ ὅταν γένηται τὰ δέο ἐν καὶ τὸ ἄρρεν μετὰ τῆς θηλείας οὔτε ἄρρεν οὔτε θῆλυ. ib. III. 13 92 (cf. Clem. Rom. II. 12 2 5).

189. (181.) Von der Gefahr des Reichtums.

Matth 19 16-30

Mark 10 17-31

Luk 18 18-30

¹⁷ Καὶ ἐκπορευομένου αὐτοῦ | εἰς ὁδόν, προσδραμῶν εἰς καὶ

¹⁶ Καὶ ἰδοὺ εἰς προσελθὼν αὐτῷ εἶπεν· διδάσκαλε, τί ἀγαθὸν ποιήσω ἵνα σχῶ ζωὴν αἰώνιον; ¹⁷ ὁ δὲ εἶπεν αὐτῷ· τί με ἐρωτᾷς περὶ ἀγαθοῦ; εἷς ἐστὶν ὁ ἀγαθός. εἰ δὲ θέλεις εἰς τὴν ζωὴν εἰσελθεῖν, τήρησον τὰς ἐντολάς. ¹⁸ ποίας; φησὶν. ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν· τὸ οὐ φονεύσεις, οὐ μοιχεύσεις, οὐ κλέψεις, οὐ ψευδομαρτυρήσεις, ¹⁹ τίμα τὸν πατέρα καὶ τὴν μητέρα, καὶ ἀγαπήσεις τὸν πλησίον σου ὡς σεαυτὸν. ²⁰ λέγει αὐτῷ ὁ νεανίσκος· πάντα ταῦτα ἐφύλαξα

γονυπετήσας αὐτὸν ἐπηρώτα αὐτόν· διδάσκαλε ἀγαθέ, ἄρχων λέγων· διδάσκαλε ἀγαθέ, τί ποιήσω ἵνα ζωὴν αἰώνιον κληρονομήσω; ¹⁸ ὁ δὲ Ἰησοῦς κληρονομήσω; ¹⁹ εἶπεν δὲ αὐτῷ· τί με λέγεις ἀγαθόν; οὐδεὶς ἀγαθός εἰ μὴ εἷς ὁ θεός. ¹⁹ τὰς ἐντολάς οἶδας· μὴ μοιχεύσης, μὴ φονεύσης, μὴ κλέψης, μὴ ψευδομαρτυρήσης, μὴ ἀποστερήσης, τίμα τὸν πατέρα σου καὶ τὴν μητέρα σου. ²⁰ ὁ δὲ ἔφη αὐτῷ· διδάσκαλε, ταῦτα πάντα ἐφύλαξά μιν ἐκ νεότητός μου. ²¹ ὁ δὲ Ἰησοῦς ἐμ-

¹⁸ Καὶ ἐπηρώτησέν τις αὐτόν αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς· τί με λέγεις ἀγαθόν; οὐδεὶς ἀγαθός εἰ μὴ εἷς θεός. ²⁰ τὰς ἐντολάς οἶδας· μὴ μοιχεύσης, μὴ φονεύσης, μὴ κλέψης, μὴ ψευδομαρτυρήσης, τίμα τὸν πατέρα σου καὶ τὴν μητέρα σου. ²¹ ὁ δὲ εἶπεν· ταῦτα πάντα ἐφύλαξα ἐκ νεότητος.

Mt 19 18 19^a = Mk 10 19: Ex 20 12-16 Dt 5 16 17 24 14 (Sir 4 1). Mt 19 19^b: Lev 19 18.

Matth 19 ¹⁶ διδάσκ. **SBDL** 1 22 565 a e ff bo aeth Or | + ἀγαθέ Unc^{rel} min b c f ff² g h l q aur vg sy sa arm Iust Ir | σχῶ BC* D Θ 700 1365 . sa Or Chr | ἔχω E G H W L . . min sy vg hl; κληρονομήσω **NL** 28 33 157 238 892 . e sy^c pal bo. ¹⁷ τί με ἐρ. π. τ. ἀγ. **SBD** (- τοῦ) L Θ 1 22 660 700 . lat sy^c pal arm aeth Or | τί με λέγ. ἀγαθόν C E G K M H Δ . . min f q sy vg hl sa Iust Ir | εἷς ἐστ. ὁ (- D 1 22 700; ἀγαθ. (+ ὁ θεός; b c f ff² l vg sy^c bo) **SBDL** Θ 1 22 660 700 a b c f ff² l aur vg sy^c bo; οὐδεὶς ἀγ. εἰ μὴ εἷς ὁ θεός Unc^{rel} min f g h q sy vg hl sa aeth | τήρησον] τήρει BD 565. ¹⁸ ποίας; φησὶν **NL** | λέγει αὐτῷ· ποίας CD W Θ Σ . . min lat sy^{vg} arm; ἔφη αὐτῷ· π. β c f r sy^s sa bo | εἶπεν] ἔφη B 13-124-346. ²⁰ πάντα ταῦτ. **NCL** Θ . . min lat | ~ BDKM . . min sy sa bo | ἐφύλαξα **N*** BL Θ 1 22 700 . f g l vg Ir Cyr | ἐφύλαξά μιν (- ξα D) ἐκ νεότητός μου (- D) Unc^{rel} min a b c e f ff² h q f u vg^c sy sa bo arm aeth.

Mark 10 ¹⁹ μὴ μοιχ., μὴ φον. **ANWX** Θ Π . min a b d ff² l q vg sy^{hl} arm aeth | μὴ φον., μὴ μοιχ. **N*** (N* - μὴ μοιχ.) BC Δ Ψ 579 c sy^s sa bo; - μὴ φον. D^{er} Γ 1-118-209 300 566 f k; + μὴ φονεύσης D^{er} c k | μὴ κλέψ.] - 300 c ff² | μὴ ἀποστερ.] - B* W X Δ Π Σ Ψ min sy^s arm Tat | μητ. σου **N*** CFNW Θ 28 124 238 565 . a b c f r sy^{vg} sa bo aeth | μητ. ABDX Γ Δ Ψ . . min lat sy^{hl} arm. ²⁰ πάντα **NBL** Δ 579 892 sa bo Tat | ἀποκριθεὶς (ἐφη C 1241) εἶπεν Unc^{rel} min verss | ἐφύλαξά μιν] - ξα Δ D 28 892 Clem Or; ἐποίησα 1-118-209 565 sy^s arm.

Luk 18 ¹⁹ θεός **N*** B* | ὁ θεός Unc^{rel} min. ²⁰ μητ. σου **NEFGH** Γ Δ Δ . . min a b c sy^s vg sa bo aeth | μητ. ABDK M H L W Θ . . min lat sy^{hl} arm. ²¹ ἐφύλαξα **NABL** Θ 1-209 579.] - ἀμην DPW X Δ Δ Π . . min | νεότητος; BD l sy^c Marc | + μου Unc^{rel} . min verss.

Ev. sec. Naz. zu Mt 19 16-24 par. Dixit ad eum alter divitum: Magister, quid bonum faciens vivam? dixit ei: Homo, leges et prophetas fac. respondit ad eum: Feci. Dixit ei: Vade, vende omnia quae possides et divide pauperibus et veni, sequere me. Coepit autem dives scalpere caput suum et non placuit ei. et dixit ad eum dominus: Quomodo dicis, legem feci et prophetas? Quoniam scriptum est in lege: Diliges proximum tuum sicut teipsum; et ecce multi fratres tui, filii Abrahae, amici sunt stercore, morientes prae fame, et domus tua plena est multis bonis, et non egreditur omnino aliquid ex ea ad eos. Et conversus dixit Simoni discipulo suo sedenti apud se: Simon, fili Ioanne, facilius est camelum intrare per foramen acus, quam divitem in regnum caelorum. Orig., Comm. in Mt XV 14.

²¹ ἔφη αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς· εἰ, θέλεις τέλειος εἶναι, ἔπαγε, πώλησόν σου τὰ ὑπόρχοντα καὶ δός πτωχοῖς, καὶ ἔξεις θησαυρὸν ἐν οὐρανῷ, καὶ δεῦρο ἀκολούθει μοι.²² ἀκούσας δὲ ὁ ρεαίσικος ἀπηλθεν λυπούμενος· ἦν γὰρ ἔχων κτήματα πολλά.

²³ Ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ· ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι πλοῦσιος δυσκόλως εἰσελεύσεται εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν.

²⁴ πάλιν δὲ λέγω ὑμῖν

ὅτι εὐκοπώτερον ἔστιν κάμηλον διὰ τρυπήματος ῥαφίδος εἰσελθεῖν ἢ πλοῦσιον εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν.²⁵ ἀκούσαντες δὲ οἱ μαθηταὶ ἐξεπλήσσοντο σφόδρα λέγοντες· τίς ἄρα δύναται σωθῆναι; ²⁶ ἐμβλέψας δὲ

βλέψας αὐτῷ ἠγάπησεν αὐτὸν καὶ εἶπεν αὐτῷ· ἐν σε ὕστερεί· ἔπαγε, ὅσα ἔχεις πώλησον καὶ δός τοῖς πτωχοῖς, καὶ ἔξεις θησαυρὸν ἐν οὐρανῷ, καὶ δεῦρο ἀκολούθει μοι.²² ὁ δὲ στυγνάσας ἐπὶ τῷ λόγῳ ἀπηλθεν λυπούμενος· ἦν γὰρ ἔχων κτήματα πολλά.

²³ Καὶ περιβλεψάμενος ὁ Ἰησοῦς λέγει τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ· πῶς δυσκόλως οἱ τὰ χρήματα ἔχοντες εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ εἰσελεύσονται.

²⁴ οἱ δὲ μαθηταὶ ἐθαμβοῦντο ἐπὶ τοῖς λόγοις αὐτοῦ. ὁ δὲ

Ἰησοῦς πάλιν ἀποκριθεὶς λέγει αὐτοῖς· τέκνα, πῶς δύσκολόν

ἔστιν εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ εἰσελθεῖν.²⁵ εὐκοπώτε-

ρον ἔστιν κάμηλον διὰ τῆς τρυμαλιᾶς τῆς ῥαφίδος διελθεῖν

ἢ πλοῦσιον εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ εἰσελθεῖν.²⁶ οἱ δὲ

περισσῶς ἐξεπλήσσοντο λέγον-

τες πρὸς ἑαυτούς· καὶ τίς δύναται σωθῆναι; ²⁷ ἐμβλέψας αὐ-

²² ἀκούσας δὲ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτῷ· ἔτι ἐν σοὶ λείπει· πάντα ὅσα ἔχεις πώλησον καὶ διάδος πτωχοῖς, καὶ ἔξεις θησαυρὸν ἐν οὐρανοῖς, καὶ δεῦρο ἀκολούθει μοι.²³ ὁ δὲ ἀκούσας ταῦτα

περιίλπιος ἐγενήθη· ἦν γὰρ πλοῦσιος σφόδρα.

²⁴ Ἰδὼν δὲ αὐτὸν ὁ Ἰησοῦς εἶπεν· πῶς δυσκόλως οἱ τὰ χρήματα ἔχοντες εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ εἰσπορεύονται.

²⁵ εὐκοπώτε-

ρον γὰρ ἔστιν κάμηλον διὰ τρή-

ματος βελόνης εἰσελθεῖν

ἢ πλοῦσιον εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ εἰσελθεῖν.

²⁶ εἶπαν δὲ οἱ ἀκούσαντες· καὶ τίς δύνα-

ται σωθῆναι;

Matth 19 ²¹ ἔφη | λέγει BΘ 13-69-124-346 lat | πτωχ.] τοῖς πτ. BDΘ sa bo Tat | οὐρανῷ] -οῖς B C D F 230 1012 1492 . e g sa. ²² ρεαίσικος NLZ (Chrys) + τ. λόγον Unc¹⁰¹ min ff² g l¹ q v g

sy^{hl} sa bo arm; + hoc e f h aeth; + τ. λ. τοῦτον B a b e f n sy. ²⁴ ὅτι N C L M Z 33 1241 . sy sa bo aeth | - Unc¹⁰¹ min lat arm | τρυπήματος D E L Z Γ A . . min | τρήματος; * B Or; τρυμαλιᾶς C K M U Θ Σ Φ . 4 124 157 544 565 700 | εἰσελθ. N C L Z I Σ . min sy^s v g bo | διελθ. B D X Θ . min lat sy^c sa arm aeth | πλοῦσιον] + εἰσελθεῖν B D Θ . 124 700 lat (: ff) sy^v g sa bo | τ. οὐρ. Z 1-118-209 33 157

140 . lat sy^s c Clem Or | τοῦ θεοῦ Unc¹⁰¹ min sy^v g h l sa bo; + εἰσελθεῖν C X Δ Σ . . min sy^{hl} arm.

Mark 10 ²¹ τοῖς N C D Θ Φ 1-118-209 4 28 71 273 565 788 892 . sy^s sa bo | - A B N W X Γ A . . min arm (Clem) | καὶ δεῦρ. ἀκ. μοι N B C D I Θ 406 565 579 lat bo (Clem) + ἄρας τ. σταυρὸν (σου) A N X Γ Π Σ . . min q sy^{hl}; κ. ἄρ. τ. στ. (σου) δεῦρο (- 28 sy^s v g) ἀκ. μοι G W 1-118-209 13-69-124-346 28 a sy^s v g sa arm aeth Γ¹⁰¹. ²⁴ ὅσας. ἔστ. N B W I Ψ k sa bo^{101d} aeth | + τού; πεποθῆτας ἐπὶ (+ τοῖς D Θ Φ min) χρήμασιν A C D Θ Φ . . min verss. ²⁴ ²⁵ | ~ ²⁵ ²⁴ D 235 a b ff². ²⁵ εὐκοπώτερόν ἔστιν] τάχιον D²⁷ a (Jucilius) ; τῆς τρυμ. τῆς ῥαφ. B E H S V X . . min | τρυμ. ῥαφ. N A C D (τρυμαλιῶς) W Θ . . min | διελθ. B C K Π 1-118-209 13-69-124-346 700 892 1071 . b e f ff² l q v g verss | εἰσελθ. N A N W Θ Σ . . min k sy^s sa; διελεύσεται D²⁷; intrabit a | εἰσελθ. | - D Θ 579 1241 a ff² k sy^s. ²⁶ ἑαυτούς;] αὐτῶν N B C Δ Ψ 892 1555 . sa bo.

Luk 18 ²² οὐρανοῖς N A L R 892 1071 . a c arm | τοῖς οὐρ. B D sa bo; - ἀπῶ W X Δ Θ Π Ψ 078 . . min lat (: a e) sy^s. ²³ ἐγενήθη N B L 579 | ἐγένετο Unc¹⁰¹ min. ²⁴ ὁ (- B) Ἰησ. εἶπ. N B L 1-209 157 579 1241 . sy¹⁰¹ sa bo | ὁ Ἰ. παλίετρον γενόμενος εἶπε Unc¹⁰¹ min a q r v g sy; περιλ. γεν. εἶπ. ὁ Ἰ. D b e e ff² i l.

²⁵ τρήματος N B D 49 | τρυπήματος L R Θ 22 157 1241 . ; τρυμαλιᾶς A P W X I Π . . min | εἰσελθεῖν I⁰ N B L W X A . . min e sy^v g h l | διελθεῖν A D M P Θ . min lat sy^s e h l sa bo arm aeth | πλοῦς. εἰς τ.

θ. εἰσελθ. | πλ. εἰσελθ. ε. τ. β. τ. θ. D b e f v g sy^c pal sa bo aeth; - εἰσελθ. Ψ 579 a e ff² i r sy^s v g.

ὁ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς· παρὰ ἀνθρώποις τοῦτο ἀδύνατόν ἐστιν, παρὰ δὲ θεῷ δυνατὰ πάντα.

²⁷ Τότε ἀποκριθεὶς ὁ Πέτρος εἶπεν αὐτῷ· ἰδοὺ ἡμεῖς ἀφήκαμεν πάντα καὶ ἠκολουθήσαμέν σοι· τί ἄρα ἔσται ἡμῖν; ²⁸ ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς· ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι ὑμεῖς οἱ ἀκολουθήσαντές μοι, ἐν τῇ παλιγγενεσίᾳ, ὅταν καθίσῃ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐπὶ θρόνον δόξης αὐτοῦ, καθίσεσθε καὶ αὐτοὶ ἐπὶ δώδεκα θρόνους κρίνοντες τὰς δώδεκα φυλὰς τοῦ Ἰσραήλ.

τοῖς ὁ Ἰησοῦς λέγει· παρὰ ἀνθρώποις ἀδύνατον, ἀλλ' οὐ παρὰ θεῷ· πάντα γὰρ δυνατὰ παρὰ τῷ θεῷ.

²⁸ Ἦρξατο λέγειν ὁ Πέτρος αὐτῷ· ἰδοὺ ἡμεῖς ἀφήκαμεν πάντα καὶ ἠκολουθήκαμέν σοι. ²⁹ ἔφη ὁ Ἰησοῦς· ἄμην λέγω ὑμῖν,

²⁷ ὁ δὲ εἶπεν· τὰ ἀδύνατα παρὰ ἀνθρώποις δυνατὰ παρὰ τῷ θεῷ ἐστίν.

²⁸ Εἶπεν δὲ Πέτρος· ἰδοὺ ἡμεῖς ἀφέντες τὰ ἴδια ἠκολουθήσαμέν σοι. ²⁹ ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς· ἀμὴν λέγω ὑμῖν,

²⁹ καὶ πᾶς ὅστις ἀφῆκεν ἀδελφούς ἢ ἀδελφὰς ἢ πατέρα ἢ μητέρα ἢ τέκνα ἢ ἀγροὺς ἢ οἰκίας ἔνεκα τοῦ ἐμοῦ ὀνόματος πολλαπλασίονα λήμψεται,

οὐδείς ἐστίν ὃς ἀφῆκεν οἰκίαν ἢ ἀδελφούς ἢ ἀδελφὰς ἢ μητέρα ἢ πατέρα ἢ τέκνα ἢ ἀγροὺς ἔνεκεν ἐμοῦ καὶ ἔνεκεν τοῦ εὐαγγελίου, ³⁰ ἐὰν μὴ λάβῃ ἑκατονταπλασίονα νῦν ἐν τῷ καιρῷ τούτῳ οἰκίας καὶ ἀδελφούς καὶ ἀδελφὰς καὶ μητέρας καὶ τέκνα καὶ ἀγροὺς καὶ μετὰ διωγμῶν, καὶ ἐν τῷ αἰ-

22 28-30 (237. S. 194): ²⁸ Ὑμεῖς δὲ ἐστε οἱ διαμεμενηκότες μετ' ἐμοῦ ἐντοῖς πειρασμοῖς μου. ²⁹ κἀγὼ διατίθεμαι ὑμῖν καθὼς διέθετό μοι ὁ πατήρ μου βασιλείαν, ³⁰ ἵνα ἐσθίητε καὶ πίνητε ἐπὶ τῆς τραπέζης μου ἐν τῇ βασιλείᾳ μου, καὶ καθήσεσθε ἐπὶ θρόνων κρίνοντες τὰς δώδεκα φυλὰς τοῦ Ἰσραήλ.

οὐδείς ἐστίν ὃς ἀφῆκεν οἰκίαν ἢ γυναικα ἢ ἀδελφούς ἢ γονεῖς ἢ τέκνα εἵνεκεν τῆς βασιλείας τοῦ θεοῦ,

³⁰ ὃς οὐχὶ μὴ ἀπολάβῃ πολλαπλασίονα ἐν τῷ καιρῷ τούτῳ, καὶ ἐν τῷ αἰ-

ζωὴν αἰώνιον κληρονομήσει. ὦν τῷ ἐρχομένῳ ζωὴν αἰώνιον.

Matth 19 ²⁶ δυν. πάν. **SLZ** 1293 | ~ (+ ἐστίν) **Unc^{rel} min** verss. ²⁸ καθήσεσθε **CD* E F H K V J** . 33 892 1241 . .] καθήσεσθε **NB G L M J Θ Σ Ω min** | αὐτοὶ **ND LZ** 1 124 157 892 Or] ὑμεῖς **B C X Δ Θ . . min** verss. ²⁹ ἀφῆκ. ἀδελφ. . . ἢ οἰκίας **N^a** (- ἢ οἰκ. **N^{*}**) **C* L** 1 892 1295 . sy^{pal} bo Or] ἀφ. οἰκίας (-ίαν **K Y Θ min**) ἢ ἀδ. κτλ. **Unc^{rel} min** verss | ἢ πατέρα] - **D b f ff r² sy^{s c}** | μητέρα **BD** 1604 a b e ff r² sy^s Or] + ἢ γυναῖκα **Unc^{rel} min e f g h l q** vg sy^c sa bo arm | ἐμοῦ ὀνόμ. **N B Θ** 124] ὀνόμ. μου **Unc^{rel} min** Or . πολλαπλ. **BL** 945 990 sy^{pal} sa Tat Or] ἑκατονταπλ. **Unc^{rel} min lat sy bo arm aeth Ir Hil.** **Mark 10** ²⁷ ἀδύν. **N A B C* X I I Ψ min lat sy^{hl}** | τοῦτο ἀδύν. **C³ D N W Θ Σ . . min b c sy^{s v g} sa** (~) **arm aeth**; + ἐστίν **D** 28 157 213 700 1071 . lat | ἀλλ' οὐ . . . τῷ θεῷ] παρὰ δὲ τῷ (- 157) θεῷ δυνατόν (ἐστίν) **D** 157 a ff² k Clem; *apud deum autem omnia possibilia sunt* b e r sy^s | πάντ. . . . θεῷ] - **Δ Ψ** 1-209 4 69 157 273 348 1071 a l Clem | τῷ θεῷ] θεῷ **B Θ** 124 213 477 517 892 1604. ²⁸ ἠκολουθήκαμεν **B C D W** 1216] -ήσαμεν **Unc^{rel} min**. ²⁹ οἰκίαν ἢ] - **D b** | ἢ πατέρα] + ἢ γυναῖκα **A C N X I I Π . . min f q sy^{v g h l} aeth** ἔνεκεν ²⁹ - **A B* S* min e k**. ³⁰ μητέρας **B E F G N J Ψ . . min v g sy^{v g} sa bo** | μητέρα **N^a** (**N* c** (k) - οἰκίας . . . διωγμῶν) **A C D W Θ . . min it sy^{s h l}** | οἰκίας . . . αἰώνιον] ὃς δὲ ἀφῆκεν οἰκίαν κ. ἀδελφὰς κ. ἀδελφούς κ. μητέρα κ. τέκνα κ. ἀγρ. μετὰ διωγμοῦ, ἐν τῷ αἰῶνι τ. ἐρχ. ζωὴν αἰών. λήμψεται **D a b f ff²**. **Luk 18** ²⁸ Πέτρο. | ὁ Πέτρο. **N B D L R U X Θ . min**. ²⁹ ὑμῖν **N* D Δ lat** (: f)] + ὅτι **Unc^{rel} min f sy^{v g}**. ³⁰ ἀπολ.] λάβῃ **B D M** 472 477 713 1071 . a | πολλαπλ.] ἑπταπλ. **D it** (: f) **Tat Cyr**; ἑκατονταπλ. 472 1241 sy^{s c}.

³⁰ πολλοὶ δὲ ἔσονται πρῶτοι ³¹ πολλοὶ δὲ ἔσονται πρῶτοι ἔσχατοι καὶ ἔσχατοι πρῶτοι. ἔσχατοι καὶ οἱ ἔσχατοι πρῶτοι.
(s. u. 20 16)

13 ³⁰ (165. S. 134): Καὶ ἰδοὺ εἰαίν ἔσχατοι οἱ ἔσονται πρῶτοι, καὶ εἰσὶν πρῶτοι οἱ ἔσονται ἔσχατοι.

190. (182.) Das Gleichnis von den Arbeitern im Weinberg. Matth 20 1—16

¹ Ὁμοία γάρ ἐστιν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν ἀνθρώπῳ οἰκοδεσπότην, ὅστις ἐξῆλθεν ἅμα πρωτὶ μισθώσασθαι ἐργάτας εἰς τὸν ἀμπελῶνα αὐτοῦ. ² συγκομιήσας δὲ μετὰ τῶν ἐργατῶν ἐκ δηναρίου τὴν ἡμέραν ἀπέστειλεν αὐτοὺς εἰς τὸν ἀμπελῶνα αὐτοῦ. ³ καὶ ἐξελθὼν περὶ τρίτην ὥραν εἶδεν ἄλλους ἐστῶτας ἐν τῇ ἀγορᾷ ἀροῦνς ⁴ καὶ ἐκείνοις εἶπεν· ὑπάγετε καὶ ὑμεῖς εἰς τὸν ἀμπελῶνα, καὶ ὁ εἰς ἡ δίκαιον δώσω ὑμῖν. ⁵ οἱ δὲ ἀπήλθον. πάλιν δὲ ἐξελθὼν περὶ ἕκτην καὶ ἐνάτην ὥραν ἐποίησεν ὡσαύτως. ⁶ περὶ δὲ τὴν ἐνδεκάτην ἐξελθὼν εἶδεν ἄλλους ἐστῶτας καὶ λέγει αὐτοῖς· τί ὧδε ἐστήκατε ὅλην τὴν ἡμέραν ἀροῦνς; ⁷ λέγουσιν αὐτῷ· ὅτι οὐδεὶς ἡμῶς ἐμισθώσατο. λέγει αὐτοῖς· ὑπάγετε καὶ ὑμεῖς εἰς τὸν ἀμπελῶνα. ⁸ ὁφείας δὲ γενομένης λέγει ὁ κύριος τοῦ ἀμπελῶνος τῷ ἐπιτροπῷ αὐτοῦ· κάλεσον τοὺς ἐργάτας καὶ ἀπόδος τὸν μισθόν, ἀρχάμενος ἀπὸ τῶν ἐσχάτων ἕως τῶν πρώτων. ⁹ καὶ ἐλθόντες οἱ περὶ τὴν ἐνδεκάτην ὥραν ἔλαβον ἀνά δηνάριον. ¹⁰ ἐλθόντες δὲ οἱ πρῶτοι ἐνόμισαν ὅτι πλεονα λήμψονται· καὶ ἔλαβον τὸ ἀνά δηνάριον καὶ αὐτοί. ¹¹ λαβόντες δὲ ἐγόγγυζον κατὰ τοῦ οἰκοδεσπότην ¹² λέγοντες· οὗτοι οἱ ἔσχατοι μίαν ὥραν ἐποίησαν, καὶ ἴσους αὐτοὺς ἡμῖν ἐποίησας τοῖς βαστάσασι τὸ βῆρος τῆς ἡμέρας καὶ τὸν καύσωνα. ¹³ ὁ δὲ ἀποκριθεὶς ἐνὶ αὐτῶν εἶπεν· εταίρε, οὐκ ἀδικῶ σε· οὐχὶ δηναρίον συνεργώησάς μοι; ¹⁴ ἄρον τὸ σὸν καὶ ὑπάγε. θέλω δὲ τούτῳ τῷ ἐσχάτῳ δοῦναι ὡς καὶ σοί· ¹⁵ ἢ οὐκ ἔξεστίν μοι ὁ θέλω ποιῆσαι ἐν τοῖς ἐμοῖς; ἢ ὁ ὄφθαλμὸς σου πονηρὸς ἐστιν ὅτι ἐγὼ ἀγαθὸς εἰμι; ¹⁶ οὕτως ἔσονται οἱ ἔσχατοι πρῶτοι καὶ οἱ πρῶτοι ἔσχατοι. (s. o. 19 30)

191. (183.) Dritte Leidensverkündigung.

Matth 20 17—19

Mark 10 32—34

Luk 18 31—34

¹⁷ Καὶ ἀναβαίνων ὁ Ἰησοῦς ³² Ἦσαν δὲ ἐν τῇ ὁδῷ ἀναβαίνοντες εἰς Ἱεροσόλυμα, καὶ ἦν προάγων αὐτοὺς ὁ Ἰησοῦς,

Matth 20 ¹ ἀμπελ. BDEFGM. . min b1q vg sy bo Or] + μου SCYΘΠ. min it vg^c sa arm aeth Cyr ² πάλιν δὲ πάλιν BX. I Θ 085. min it (:; f1) bo; καὶ πάλιν Ω 4 273. f sy^s vg. ³ ἀπόδ. SCLZ 085 Or] + αὐτοῖς; Unc¹⁰¹ min verss. ⁴ καὶ ἐλθ.] ἐλθ. δὲ B r² sy^c pal sa; ἐλθ. οὐρ DΘ 13-69-124-346 33 lat. ⁵ ἐλθ. δι S E L Z. . min q sy^{hl} bo] καὶ ἐλθ. BCDΘ 085 13-69-124-346 33 273 e -sy sa; ἐλθ. δὲ (- b) καὶ N Σ 473 713 lat.] πλεονα] πλεον B C * N Z Θ Σ 085. min lat; πλεω D τὸ ἀνά SCLN Z Θ Σ 33 124] ἀνά BDEGW. J. . min. ¹² αὐτ. ἡμ. S D L Z 085. 69-124 157 892 verss] < B C N W Θ. min e arm Or. ¹³ ἐν αὐτ. (< B) εἶπ. S B D Θ 085 124 700 lat arm] εἶπ. ἐν αὐτ. Unc¹⁰¹ min e q sy²² sa bo.] συνεργ. μοι] συνεργισά σοι LZ Σ 33 713 sy^s sa bo. ¹⁵ ἢ 1⁹] - B D L Z Θ 700 r² sy^c pal arm aeth. ¹⁶ ἔσχατο S B L Z 085 sa bo] + πολλοὶ γάρ εἰσιν κλητοί, ὀλίγοι δὲ ἐκλεκτοί (= 22 14) CDN Θ Σ. . min lat sy arm aeth. ¹⁷ καὶ ἀναβαίνων ὁ Ἰ.] μύλων δὲ ἀναβαίνειν Ἰησ. B 1 (σ. ἴ. ἀν.) sy²² sa bo Or.

Mark 10 ³¹ οἱ ἔσχ. BCGN S U X Y I Σ Φ 047. 21 13-69-346 118 245 477 566.] ἴσχ. S A D L K M H V W I Θ Ψ. min bo Tat.

καὶ ἐθαμβοῦντο, οἱ δὲ ἀκολου-
 παρέ-
 λαβεν τοὺς δώδεκα κατ' ἰδίαν, λαβὼν πάλιν τοὺς δώδεκα ἤρ-
 και ἐν τῇ ὁδῷ ξατο αὐτοῖς λέγειν τὰ μέλλοντα
 εἶπεν αὐτοῖς· ¹⁸ ἰδοὺ αὐτῷ συμβαίνειν, ³³ ὅτι ἰδοὺ εἶπεν πρὸς αὐτούς· ἰδοὺ
 ἀναβαίνομεν εἰς Ἱερουσόλυμα, ἀναβαίνομεν εἰς Ἱερουσόλυμα, ἀναβαίνομεν εἰς Ἱερουσαλήμ,
 καὶ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου παρα- καὶ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου παρα- καὶ τελεσθήσεται πάντα τὰ γε-
 δοθήσεται τοῖς ἀρχιερεῦσιν καὶ δοθήσεται τοῖς ἀρχιερεῦσιν καὶ ροαμμένα διὰ τῶν προφητῶν
 γραμματεῦσιν, καὶ κατα- τοῖς γραμματεῦσιν, καὶ κατα- τῷ υἱῷ τοῦ ἀνθρώπου·
 κροῦσιν αὐτὸν εἰς θάνατον. κροῦσιν αὐτὸν θανάτῳ
¹⁹ καὶ παραδώσουσιν αὐτὸν τοῖς καὶ παραδώσουσιν αὐτὸν τοῖς ³² παραδοθήσεται γὰρ τοῖς
 ἔθνεσιν εἰς τὸ ἐμπαίζεω ἔθνεσιν, ³⁴ καὶ ἐμπαίζουσιν ἔθνεσιν καὶ ἐμπαυχθήσεται
 αὐτῷ καὶ ἐμπτύσουσιν καὶ ὑβρισθήσεται καὶ ἐμπτυ-
 και μαστιγῶσαι και αὐτῷ και μαστιγώσουσιν σθήσεται, ³³ καὶ μαστιγώσαν-
 σταυρῶσαι, και αὐτὸν και ἀποκτενοῦσιν, και τες ἀποκτενοῦσιν αὐτόν, και τῇ
 τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ ἐγερθήσεται. μετὰ τρεῖς ἡμέρας ἀναστήσεται. ἡμέρᾳ τῇ τρίτῃ ἀναστήσεται.
³⁴ καὶ αὐτοὶ οὐδὲν τούτων
 συνήκαν, καὶ ἦν τὸ ὄημι
 τοῦτο κεκρυμμένον ἀπ' αὐτῶν,
 και οὐκ ἐγίνωσκον τὰ λεγόμενα.

192. (184.) Jesus und die Zebedaiden.

Matth 20 20-28

Mark 10 35-45

²⁰ Τότε προσῆλθεν αὐτῷ ἡ μήτηρ τῶν ³⁵ Καὶ προσπορεύονται αὐτῷ Ἰάκωβος
 υἱῶν Ζεβεδαίου μετὰ τῶν υἱῶν αὐτῆς καὶ Ἰωάννης οἱ υἱοὶ Ζεβεδαίου λέγοντες
 προσκυνούσα και αἰτοῦσά τι παρ' αὐτοῦ. αὐτῷ· διδάσκαλε, θέλομεν ἵνα ὁ εἴαν
²¹ ὁ δὲ εἶπεν αἰτήσωμέν σε ποιήσης ἡμῖν. ³⁶ ὁ δὲ εἶπεν
 αὐτῆ· τί θέλεις; λέγει αὐτῷ· εἶπε ἵνα αὐτοῖς· τί θέλετέ με ποιήσω ὑμῖν; ³⁷ οἱ
 καθίσωσιν οὗτοι οἱ δύο υἱοὶ μου εἷς ἐκ δὲ εἶπαν αὐτῷ· ὁδὸς ἡμῶν, ἵνα εἷς σου ἐκ
 δεξιῶν και εἷς ἐξ ἐνωτέρων σου ἐν τῇ βα- δεξιῶν και εἷς σου ἐξ ἀριστερῶν καθίσω-
 σιλείᾳ σου. ²² ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν· μιν ἐν τῇ δόξῃ σου. ³⁸ ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν
 οὐκ οἴδατε τί αἰτεῖσθε. δύνασθε αὐτοῖς· οὐκ οἴδατε τί αἰτεῖσθε. δύνασθε

Matth 20 ¹⁷ δώδεκα **NDLZΘ** 1 788 892* sy^s e (+ αὐτῷ) bo arm] + μαθητάς (αὐτοῦ) B C A H Σ .
 min lat sy vg hl sa. ¹⁸ εἰς θάνατον **N** sa bo] - B aeth; θανάτῳ Unc¹⁰¹ min. ¹⁹ ἐρεῖθ. **NC*LNZΣ**
 892 1604 Or Chr] ἀναστήσ. B D W X Λ Θ Φ 085 . . min. ²⁰ παρ'] ἀπ' BD 700 lat. ²¹ λέγ. αἰτ.] ἡ δὲ
 εἶπεν B 118-209 1295 1r² sa; ἡ δὲ λέγει αὐτῷ MN Σ 16 348 565 1604 1o | δεξιῶν **SB**] + cor Unc¹⁰¹
 min verss.

Mark 10 ³² οἱ δὲ ἀκολ. ἐφοβ. **NB C* L Λ Θ Ψ** 1-209 565 sa 1o arm] καὶ ἀκολ. (αὐτῶν) ἐφοβ. A N X Γ H .
 min fl q vg sy vg hl; - DK 28 157 399* 440 700 788 . a b. ³⁴ μετὰ τῶ. ἡμ. **SB C D L Λ Ψ** 579 892
 it sy^{hl} mg sa bo] τῇ τρίτῃ ἡμ. A N W X Θ . . min fl vg sy^s vg hl arm aeth. ³⁵ οἱ **NDLW Δ** . min
 sy^s] + δύο BC 579 892 sa bo Or; - A K M H N U X Θ . . min. ³⁶ τί θέλ.] - D; - θέλ. abi | μ
 ποιήσω **N* B Ψ** arm] ποιήσω C D Θ 1-209 13-69-346 565 q sy^s e bo aeth; ἵνα ποιήσω 251 1241 1402 lat
 (:; q) sy^s; ποιήσαι με A E K M X Γ Σ . . min sa; με ποιήσαι **NC L W** 2 579 .; ποιήσω W* Λ 273 348 472.
³⁷ ἀριστερῶν B L Δ Ψ 579 892] ἐνωτέρων Unc¹⁰¹ min . . σου ἐξ ἀριστ. (ἐνωρ.) **N L Ψ** 892 1241] ἐξ ἀρ.
 (ἐνωρ.) σου A C N X . . min a fl vg sy sa bo aeth; - σου BD W Λ Θ 1 565 . b e ff 2 i k q r arm

πιεῖν τὸ ποτήριον ὃ ἐγὼ μέλλω πίνειν; πιεῖν τὸ ποτήριον ὃ ἐγὼ πίνω, ἢ τὸ βάπτισμα ὃ ἐγὼ βαπτίζομαι βαπτισθῆναι; λέγουσιν αὐτῷ· δυνάμεθα. ³⁹ οἱ δὲ εἶπαν αὐτῷ· δυνάμεθα. ὁ δὲ ²³ λέγει αὐτοῖς· τὸ μὲν ποτήριόν μου Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς· τὸ ποτήριον ὃ ἐγὼ πίνω πίεσθε, καὶ τὸ βάπτισμα ὃ ἐγὼ

τὸ δὲ καθί- βαπτίζομαι βαπτισθήσεσθε. ⁴⁰ τὸ δὲ καθί- Luk 12 50
(160).
S. 131)
σαι ἐκ δεξιῶν μου καὶ ἐξ ἐκ δεξιῶν μου ἢ ἐξ ἐκ δεξιῶν μου οὐκ
ἔστιν ἐμὸν τοῦτο δοῦναι, ἀλλ' οἷς ἡτοί- ἔστιν ἐμὸν δοῦναι, ἀλλ' οἷς ἡτοί-
μασται ὑπὸ τοῦ πατρὸς μου. μασται.

²⁴ Ἀκούσαντες δὲ οἱ δέκα ἠγανάκτησαν περὶ τῶν δύο ἀδελφῶν.

²⁵ ὁ δὲ Ἰησοῦς προσκαλεσάμενος αὐτοὺς εἶπεν· οἴδατε ὅτι οἱ

ἄρχοντες τῶν ἐθνῶν κατακυριεύουσιν αὐτῶν καὶ οἱ μεγάλοι

κατεξουσιάζουσιν αὐτῶν.

²⁶ οὐχ οὕτως ἔσται ἐν ὑμῖν· ἀλλ' ὅς ἐάν θέλη ἐν ὑμῖν μέγας γενέσθαι, ἔσται ὑμῶν διάκονος, ²⁷ καὶ ὅς ἂν θέλη ἐν ὑμῖν εἶναι πρω-

τος, ἔσται ὑμῶν δοῦλος.* ²⁸ ὥσπερ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου οὐκ ἦλθεν διακονηθῆναι, ἀλλὰ διακονῆσαι καὶ δοῦναι τὴν ψυχὴν αὐτοῦ λύτρον ἀντὶ πολλῶν.

⁴¹ Καὶ ἀκούσαντες οἱ δέκα ἤρξαντο ἀγανακτεῖν περὶ Ἰακώβου καὶ Ἰωάννου.

⁴² καὶ προσκαλεσάμενος αὐτοὺς ὁ Ἰησοῦς λέγει αὐτοῖς· οἴδατε ὅτι οἱ

δοκοῦντες ἄρχειν τῶν ἐθνῶν

κατακυριεύουσιν αὐτῶν καὶ οἱ μεγάλοι αὐτῶν

κατεξουσιάζουσιν αὐτῶν.

⁴³ οὐχ οὕτως δὲ ἔστιν ἐν ὑμῖν· ἀλλ' ὅς ἂν

θέλη μέγας γενέσθαι ἐν ὑμῖν,

ἔσται ὑμῶν διάκονος, ⁴⁴ καὶ ὅς

ἂν θέλη ὑμῶν γενέσθαι πρω-

τος, ἔσται πάντων δοῦλος.*

⁴⁵ καὶ γὰρ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου οὐκ ἦλθεν διακονηθῆναι,

ἀλλὰ διακονῆσαι καὶ δοῦναι τὴν

ψυχὴν αὐτοῦ λύτρον ἀντὶ πολλῶν.

²² 24-27 (237b. S. 194):

²⁴ Ἐγένετο δὲ καὶ φιλονεικία ἐν αὐτοῖς, τὸ τίς αὐτῶν δοκεῖ εἶναι μείζων. ²⁵ ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς·

οἱ βασιλεῖς τῶν ἐθνῶν κυριεύουσιν αὐτῶν, καὶ οἱ

ἐξουσιάζοντες αὐτῶν εὐεργέται

καλοῦνται. ²⁶ ὑμεῖς δὲ οὐχ οὕτως, ἀλλ' ὁ μείζων

ἐν ὑμῖν γενέσθω ὡς ὁ νεώτερος,

καὶ ὁ ἡγούμενος ὡς ὁ διακωνῶν.*

²⁷ τίς γὰρ μείζων, ὁ ἀνακείμενος ἢ ὁ διακωνῶν; οὐχὶ ὁ ἀνακείμενος; ἐγὼ δὲ ἐν μέσῳ ὑμῶν εἰμι ὡς ὁ διακωνῶν.

* Vgl. Mark 9 35 = Luk 9 48b (129. S. 108f.) und Matth 23 11 (210. S. 173).

Matth 20 ²³ καὶ **SCDZA** . . min ff g q r vg Tat verss] ἢ **BLΘ** 1 33 517 1424 . abceffiff² h n vg^c sa bo Or¹ ἐξ] - **A** b h l n q | τοῦτο **CDUΔΠΦ** 085 21 33 346 565 . q sy^s c] - **SBZΘΣ** . . min verss. ²⁴ ἀκούσ. δέ **ScLZΘ** 13-69 33 517 892 1424 . sy^{vg} sa bo Or] καὶ ἀκούσ. Unc^{rel} min verss. ²⁶ ἔσται 1°] ἐστίν **BDZ r² sa** | ἐν ὑμ. μέγ.] μέγ. ἐν ὑμ. **B** 713 1093 sa bo. ²⁷ ἐν ὑμῖν εἶναι] εἶναι ὑμῶν **B**; ὑμ. εἶν. **X** 085 1574 | ἔσται] ἔστω **BE GX Γ** . . min. ²⁸] + ὑμεῖς δὲ (enim e) ζητεῖτε ἐκ μικροῦ ἀεξήσαι καὶ (+ οὐ sy^c) ἐκ μείζονος ἔλαττων (de minore maiore b ff g) εἶναι. εἰσερχόμενοι δὲ καὶ (- e ff: - εἰσερχ. δὲ x. sy^c) παρακληθέντες δειπνῆσαι, μὴ ἀνακλίθεσθε εἰς τοὺς ἐξέχοντας τόπους, μήποτε ἐνδοξοτιοῦσθε ἐπὶ τῆς καὶ παρακλήτων ὁ δειπνοκλήτωρ εἶπη σοι. *Εἰ (- e sy^c) κἀτω χῶρει, καὶ κατασχινθήσῃ. ἐάν δὲ ἀνακλήσῃ; αἰς τὸν ἥτιονα τόπον καὶ (- Φ) ἐπέβη σου ἥτιον, εἴθι σοι ὁ δειπνοκλήτωρ. Σύνταγε (ἀγε Φ) εἴτι (- e sy^c) ἄνω, καὶ ἔσται σοι τοῦτο χηρήσιμον (-ώτερον Φ lat sy^c) (cf. Luk 14 7-10). **DΦ** it (:: fl q) eodd-vg sy^c.

Mark 10 ⁴³ ἔσται] ἔστω **SCXA** 047 69 71 349 485 565 . sy^s. ⁴⁴ ὑμῶν γενέσθαι (εἶναι **DW** 1-118-209 565 sy^{vg}) **A** (c²) **DW X Γ II** . . min sy^{vg} h¹ arm aeth] ἐν ὑμῖν εἶναι **SB** (c²) **L A Θ Ψ** 12 28 61 544 983 . . lat sa bo sy^c.

193. (185.) Die Heilung des Bartimäus.

Matth 20 29-34

Mark 10 46-52

Luk 8 35-43

Vgl. 56. 9 27-31. S. 43

29 Καὶ ἐκπορευομένων αὐ-
τῶν ἀπὸ Ἱερειχῶ ἠκολούθησεν
αὐτῷ ὄχλος πολὺς. 30 καὶ
ἰδὼν δύο τυφλοὶ
καθήμενοι παρὰ τὴν
ὁδόν, ἀκούσαντες

ὅτι Ἰησοῦς
παράγει, ἔκραξαν
λέγοντες· ἐλέησον ἡμᾶς, υἱὲ
Δαυεὶδ. 31 ὁ δὲ ὄχλος ἐπετί-
μησεν αὐτοῖς, ἵνα σιωπήσωσιν·
οἱ δὲ μείζον ἐκραξαν λέγοντες·
κύριε, ἐλέησον ἡμᾶς, υἱὲ Δαυεὶδ.
32 καὶ στάς ὁ Ἰησοῦς ἐφώνη-
σεν αὐτοῦς

καὶ
εἶπεν· τί θέλετε ποιήσω ὑμῖν;
33 λέγουσιν αὐτῷ·
κύριε, ἵνα ἀνοιγῶσιν οἱ ὀφ-
θαλμοὶ ἡμῶν. 34 σπλαγχνισθεὶς
δὲ ὁ Ἰησοῦς ἤψατο τῶν ὀφθαλ-
μῶν αὐτῶν,
καὶ εὐθέως ἀνέβλεψαν καὶ
ἠκολούθησαν αὐτῷ.

(1:6 21 1-9. S. 158)

46 Καὶ ἔρχονται εἰς Ἱερειχῶν.
καὶ ἐκπορευομένου αὐτοῦ ἀπὸ
Ἱερειχῶ καὶ τῶν μαθητῶν αὐ-
τοῦ καὶ ὄχλον ἰκανοῦ ὁ υἱὸς
Τιμαίου Βαρτιμαῖος, τυφλὸς
προσαίτης, ἐκάθητο παρὰ τὴν
ὁδόν. 47 καὶ ἀκούσας

ὅτι Ἰησοῦς ὁ Ναζαρη-
νός ἐστιν, ἤρξατο κράζειν καὶ
λέγειν· υἱὲ Δαυεὶδ Ἰησοῦ,
ἐλέησόν με. 48 καὶ ἐπετί-
μων αὐτῷ πολλοί, ἵνα σιωπήσῃ·
ὁ δὲ πολλῶ μᾶλλον ἐκραξεν·
υἱὲ Δαυεὶδ, ἐλέησόν με. 49 καὶ
στάς ὁ Ἰησοῦς εἶπεν· φωνή-
σατε αὐτόν. καὶ φωνοῦσιν τὸν
τυφλὸν λέγοντες αὐτῷ· θάρσει,
ἔγειρε, φωνεῖ σε. 50 ὁ δὲ ἀποβα-
λὼν τὸ ἱμάτιον αὐτοῦ ἀναπη-
δήσας ἦλθεν πρὸς τὸν Ἰησοῦν.

καὶ
51 καὶ ἀποκριθεὶς αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς
εἶπεν· τί σοι θέλεις ποιήσω;
ὁ δὲ τυφλὸς εἶπεν αὐτῷ·
ὄρα βουρί, ἵνα ἀναβλέψω.
52 ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτῷ·
ὑπάγε, ἡ πίστις σου σέσωκέν σε.
καὶ εὐθὺς ἀνέβλεψεν καὶ
ἠκολούθει αὐτῷ ἐν τῇ ὁδῷ.

(196 11 1-10. S. 158)

35 Ἐγένετο δὲ ἐν τῷ ἐγγίζειν
αὐτὸν εἰς Ἱερειχῶν

τυφλὸς τις
ἐκάθητο παρὰ τὴν
ὁδὸν ἐπαίτων. 36 ἀκούσας δὲ ὄχ-
λου διαπορευομένου ἐπυνθά-
νετο τί εἴη τοῦτο. 37 ἀπήγγειλαν
δὲ αὐτῷ ὅτι Ἰησοῦς ὁ Ναζωραῖ-
ος παρέρχεται. 38 καὶ ἐβόησεν
λέγων· Ἰησοῦ, υἱὲ Δαυεὶδ,
ἐλέησόν με. 39 καὶ οἱ προάγοντες
ἐπετίμων αὐτῷ, ἵνα σιγήσῃ·
αὐτὸς δὲ πολλῶ μᾶλλον ἐκραξεν·
υἱὲ Δαυεὶδ, ἐλέησόν με. 40
σταθεὶς δὲ ὁ Ἰησοῦς ἐκέλευ-
σεν αὐτόν ἀχθῆναι πρὸς αὐτόν.

ἐγγί-
σαντος δὲ αὐτοῦ ἐπηρώτησεν
αὐτόν· 41 τί σοι θέλεις ποιήσω;
ὁ δὲ εἶπεν·
κύριε, ἵνα ἀναβλέψω.

42 καὶ
ὁ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτῷ· ἀνά-
βλεψον· ἡ πίστις σου σέσωκέν σε.
43 καὶ παραχρῆμα ἀνέβλεψεν καὶ
ἠκολούθει αὐτῷ δοξάζων τὸν
θεόν. καὶ πᾶς ὁ λαὸς ἰδὼν
ἔδωκεν αἶνον τῷ θεῷ.

Matth 20 30 ἐλέησον ἡμᾶς. N DΘ 13-69-346 118-209 157 348 566 655 700. b c e ff ff² n r s y^c arm aeth] pm κύριε BLZ 124 565 g | vg sa bo sv^{pal} aeth; + κύριε Unc^{rel} min fq sy^{vg} hl | υἱὲ NCDLXΘΣ 1 13-69-124-346 33 157 565 700.] υἱὸς BWZΔ . . min. 31 υἱὲ NCDLΣ 4 33 245 489 565] υἱὸς BWZΔΘ . . min.

Mark 10 46 τυφλὸς N BLPWΔ . 4 124 273 579. sa bo] ὁ τυφλ. ACKXΓΘ . . min arm | προσαιτης, ἐκάθ. π. τ. ὁδόν N BLDΨ k bo arm] ἐκάθ. π. τ. ὁδ. προσ(επ- DΘ 565) αὐτῶν ACDWX . . min lat sy sa aeth. 49 φωνήσ. αὐτ. N BCLYΔΨ 349 517 579 892. k bo] αὐτὸν φωνηθῆναι (Σ 1-209a) ADWXΘ . . min lat sy sa Tat Or | καὶ φων. τ. τυφλ. λέγ. αὐτ.] οἱ δὲ λέγ. (εἶπον 565a) τῷ τυφλῷ D 565 abff² i q. 32 ὁ δὲ T. N*ACDW (- Ἰησ.)Θ . . min lat sy^{hl} sa] καὶ ὁ T. BLDΨ min q sy^{vg} bo arm aeth; - sy^s | αὐτῷ 2° N ABCDLWΔ . 1-209 13-69-124-346-713 1071. lat sy^{vg} bo arm] τῷ Ἰησοῦ EFGHXΓΘ II min.

Luk 18 36 τί N ABPWΔ . . min lat (: a d)] + ἄν DLQRXYΘ . min a. 40 ὁ Ἰησ.] Ἰησ. BD 270; - A 63

194. (186.) **Zakehäus.** Luk 19 1—10

¹ Καὶ εἰσελθὼν διήρχετο τὴν Ἱερουσόλ. ² καὶ ἰδοὺ ἀνὴρ ὀνόματι καλοῦ-
μενος Ζακχαῖος, καὶ αὐτὸς ἦν ἀρχιτελώνης καὶ ἦν πλούσιος. ³ καὶ ἐξήτει ἰδεῖν
τὸν Ἰησοῦν τίς ἐστίν, καὶ οὐκ ἠδύνατο ἀπὸ τοῦ ὄχλου, ὅτι τῇ ἡλικίᾳ μικρὸς
ἦν. ⁴ καὶ προδοραμῶν εἰς τὸ ἔμπροσθεν ἀνέβη ἐπὶ συκομορέαν, ἵνα ἴδῃ αὐτόν,
ὅτι ἐκείνης ἡμελλεν διέρχεσθαι. ⁵ καὶ ὡς ἦλθεν ἐπὶ τὸν τόπον, ἀναβλέψας ὁ
Ἰησοῦς εἶπεν πρὸς αὐτόν· Ζακχαῖε, σπεύσας κατάβηθι· σήμερον γὰρ ἐν τῷ
οἴκῳ σου δεῖ με μέναι. ⁶ καὶ σπεύσας κατέβη καὶ ὑπεδέξατο αὐτὸν χαίρων.
⁷ καὶ ἰδόντες πάντες διεγόγγυζον, λέγοντες ὅτι παρὰ ἀμαρτωλῶ ἀνδρὶ εἰσηλθεν
καταλῦσαι. ⁸ σταθεὶς δὲ Ζακχαῖος εἶπεν πρὸς τὸν κύριον· ἰδοὺ τὰ ἡμίσειά
μου τῶν ὑπαρχόντων, κύριε, τοῖς πτωχοῖς δίδωμι, καὶ εἴ τινός τι ἐσσυκοφάν-
τησα, ἀποδίδωμι τετραπλοῦν. ⁹ εἶπεν δὲ πρὸς αὐτόν ὁ Ἰησοῦς ὅτι σήμερον
σωτηρία τῷ οἴκῳ τούτῳ ἐγένετο, καθότι καὶ αὐτὸς υἱὸς Ἀβραάμ. ¹⁰ ἦλθεν
γὰρ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ζητῆσαι καὶ σῶσαι τὸ ἀπολωλός.

195. (219.) **Das Gleichnis von den Minen.** Luk 19 11—27

25 14—30 (228. S. 186 f.): ¹⁴ Ὡσπερ γὰρ
ἀνθρώπος ἀποδημῶν ἐκάλυεν τοὺς ἰδίους
δούλους καὶ παρέδωκεν αὐτοῖς τὰ ὑπάρ-
χοντα αὐτοῦ, ¹⁵ καὶ ᾧ μὲν ἔδωκεν πέντε
τάλαντα, ᾧ δὲ δύο, ᾧ δὲ ἓν, ἐκαστῷ
κατὰ τὴν ἰδίαν δύναμιν, καὶ ἀπεδίμυσεν.
εὐθέως ¹⁶ πορευθεὶς ὁ τὰ πέντε τάλαντα
λαβὼν ἠρπάσατο ἐν αὐτοῖς καὶ ἐποίησεν
ἄλλα πέντε τάλαντα. ¹⁷ ὁσαύτως ὁ τὰ
δύο ἐκέρδησεν ἄλλα δύο. ¹⁸ ὁ δὲ τὸ ἓν
λαβὼν ἀπελήθον ἔθηκεν γῆν καὶ ἔκρυψεν
τὸ ἀργύριον τοῦ κυρίου αὐτοῦ.

¹¹ Ἀκούοντων δὲ αὐτῶν ταῦτα προσ-
θεὶς εἶπεν παραβολήν, διὰ τὸ ἐγγὺς
εἶναι Ἱερουσαλὴμ αὐτόν καὶ δοκεῖν αὐ-
τοὺς ὅτι παραρηγήμα μέλλει ἡ βασιλεία
τοῦ θεοῦ ἀναφαίνεσθαι. ¹² εἶπεν οὖν·
ἀνθρωπὸς τις εὐγενῆς ἐπορεύθη εἰς
χώραν μακράν, λαβεῖν ἑαυτῷ βασιλείαν
καὶ ὑποστρέφαι. ¹³ καλέσας δὲ δέκα
δούλους ἑαυτοῦ ἔδωκεν αὐτοῖς δέκα
μνᾶς καὶ εἶπεν πρὸς αὐτούς· πραγμα-
τεύσασθε ἐν ᾧ ἔρχομαι.

¹⁴ οἱ δὲ πολῖται

Lk 19 8; Ex 21 37 22 12 Nu 5 6 7.

Luk 19 2 κ. αὐτοὺς ἦν ἀρχ. | κ. αὐτοὺς ἦν ἀρχ. 69-346 175 579 . a b c f h² 1 q s vg bo; οὗτος ἦν ἀρχ. D
e 11; καὶ ἦν ἀρχ. sy^s 8° 9° καὶ ἦν (- 1 s sa) NL 245 892 1 s sy sa bo | κ. αὐτοὺς B K P 0139 1-131
13-69-346 22 579 b i q vg; κ. αὐτ. ἦν U Θ a c 1071; κ. (- W) οὗτος ἦν A Q R W. 1.1 . . min f ff²;
- D e. ⁶ καὶ . . τόπον | κ. ἐγένετο (- sy^c) ἐν τῷ διέρχεσθαι αὐτόν (τὸν Ἰησ. 157 it) D 157 it sy^c |
ἀναβλ. ὁ (- B 0139) Ἰησ. εἶπ. NB L Θ 0139 1-131-209 579 sa bo arm | εἶδεν αὐτόν (- D; + ὁ Ἰησ. sy⁹
aeth) καὶ (- sy⁹) εἶπεν D sy^s 8° 9° aeth; ἀναβλ. ὁ Ἰησ. (- it, : 1) εἶδεν αὐτόν κ. εἶπ. A Q R W F J. 1 H
. min lat sy⁶l. ⁹ Ἄβρ. S* L R Tat | + ἐστίν Unc⁹l . min verss. ¹² ἑαυτῷ - D it sy^s c bo.
¹³ πραγματεύσασθε (- aeth) | πραγματεύσθε (- a) DW Θ A 1-131-209 71 230 291 472 579.

¹⁹ Μετὰ δὲ πολλὸν χρόνον ἔρχεται ὁ κύριος τῶν δούλων ἐκείνων καὶ συναίρει λόγον μετ' αὐτῶν.

²⁰ καὶ προσελθὼν ὁ τὰ πέντε τάλαντα λαβὼν προσήνεγκεν ἄλλα πέντε τάλαντα λέγων· κύριε, πέντε τάλαντά μοι παρέδωκας, ἴδε ἄλλα πέντε τάλαντα ἐκέρδησα. ²¹ ἔφη αὐτῷ ὁ κύριος αὐτοῦ· εὖ, δοῦλε ἀγαθὲ καὶ πιστέ, ἐπὶ ὀλίγα ἦς πιστός, ἐπὶ πολλῶν σε καταστήσω· εἰσελθε εἰς τὴν χαρὰν τοῦ κυρίου σου.

²² προσελθὼν καὶ ὁ τὰ δύο τάλαντα εἶπεν· κύριε, δύο τάλαντά μοι παρέδωκας, ἴδε ἄλλα δύο τάλαντα ἐκέρ-

δησα. ²³ ἔφη αὐτῷ ὁ κύριος αὐτοῦ· εὖ, δοῦλε ἀγαθὲ καὶ πιστέ, ἐπὶ ὀλίγα ἦς πιστός, ἐπὶ πολλῶν σε καταστήσω· εἰσελθε εἰς τὴν χαρὰν τοῦ κυρίου σου.

²⁴ προσελθὼν δὲ καὶ ὁ τὸ ἐν τάλαντον εὐληφώς εἶπεν· κύριε, ἔγνωσα σε ὅτι σκληρὸς εἶ ἄνθρωπος, θερίζων ὅπου οὐκ ἔσπειρας, καὶ συνάγων ὅθεν οὐ διεσκόρπισας. ²⁵ καὶ φοβηθεὶς ἀπελθὼν ἔκρυψα τὸ τάλαντόν σου ἐν τῇ γῇ· ἴδε ἔχεις τὸ σόν. ²⁶ ἀποκριθεὶς δὲ ὁ κύριος αὐτοῦ εἶπεν αὐτῷ· πονηρὲ δοῦλε καὶ ὀκνηρὲ, ἦδεις ὅτι θερίζω ὅπου οὐκ ἔσπειρα, καὶ συνάγω ὅθεν οὐ διεσκόρπισα; ²⁷ ἔδει σε οὖν βαλεῖν τὰ ἀργύριά μου τοῖς τραπεζίταις, καὶ ἔλθων ἐγὼ ἐκομισάμην ἂν τὸ ἐμὸν σὺν τόκῳ.

²⁸ ἄρατε οὖν ἀπ' αὐτοῦ τὸ τάλαντον καὶ δότε τῷ ἔχοντι τὰ δέκα τάλαντα.

²⁹ τῷ γὰρ ἔχοντι παντὶ δοθήσεται καὶ περισσευθή-

αὐτοῦ ἐμίσουν αὐτὸν καὶ ἀπέστειλαν πρεσβείαν ὀπίσω αὐτοῦ λέγοντες· οὐ θέλομεν τοῦτον βασιλεῦσαι ἐφ' ἡμᾶς.

¹⁵ Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ ἐπανελθεῖν αὐτὸν λαβόντα τὴν βασιλείαν, καὶ εἶπεν φωνηθῆναι αὐτῷ τοὺς δούλους τούτους οἷς δεδώκει τὸ ἀργύριον, ἵνα γνοῖ τίς τί διεπραγματεύσατο. ¹⁶ παρεγένετο δὲ ὁ πρῶτος

λέγων· κύριε, ἡ μὲν σου δέκα προσηργάσατο μὲν.

¹⁷ καὶ εἶπεν αὐτῷ· εὖγε, ἀγαθὲ δοῦλε, ὅτι ἐν ἐλαχίστῳ πιστὸς ἐγένου, ἴσθι ἐξουσίαν ἔχων ἐπάνω δέκα πόλεων.

¹⁸ καὶ ἦλθεν ὁ δεύτερος λέγων· ἡ μὲν σου, κύριε, ἐποίησεν πέντε μὲν.

¹⁹ εἶπεν δὲ καὶ τούτῳ· καὶ σὺ ἐπάνω γίνου πέντε πόλεων.

²⁰ καὶ ὁ ἕτερος ἦλθεν λέγων· κύριε, ἰδοὺ ἡ μὲν σου, ἣν εἶχον ἀποκειμένην ἐν σουδαρίῳ. ²¹ ἐφοβούμην γὰρ σε, ὅτι ἄνθρωπος αὐστηρὸς εἶ, αἵρεις ὁ οὐκ ἔθνηκας, καὶ θερίζεις ὁ οὐκ ἔσπειρας.

²² λέγει αὐτῷ· ἐκ τοῦ στόματός σου κρινῶ σε, πονηρὲ δοῦλε. ἦδεις ὅτι ἐγὼ ἄνθρωπος αὐστηρὸς εἶμι, αἵρων ὁ οὐκ ἔθνηκα, καὶ θερίζων ὁ οὐκ ἔσπειρα; ²³ καὶ διατί οὐκ ἔδωκάς μου τὸ ἀργύριον ἐπὶ τράπεζαν; καὶ ἐλθὼν σὺν τόκῳ ἂν αὐτὸ ἔπραξα. ²⁴ καὶ τοῖς παρεστῶσιν εἶπεν· ἄρατε ἀπ' αὐτοῦ τὴν μὲν καὶ δότε τῷ τὰς δέκα μὲν ἔχοντι. ²⁵ καὶ εἶπαν αὐτῷ· κύριε, ἔχει δέκα μὲν. ²⁶ λέγω ὑμῖν ὅτι παντὶ τῷ ἔχοντι δοθήσεται,

σεται· τοῦ δὲ μὴ ἔχοντος, καὶ ὁ ἔχει ἀρθήσεται ἀπ' αὐτοῦ.* 30 καὶ τὸν ἀρχαῖον δοῦλον ἐκβάλετε εἰς τὸ σκότος· τὸ ἐξώτερον· ἐκεῖ ἔσται ὁ κλανθμὸς καὶ ὁ βρογγμὸς τῶν ὀδόντων.

ἀπὸ δὲ τοῦ μὴ ἔχοντος καὶ ὁ ἔχει ἀρθήσεται.* 27 πλὴν τοὺς ἐχθρούς μου τούτους τοὺς μὴ θελήσαντας με βασιλεῦσαι ἐπ' αὐτούς ἀγάγετε ὧδε καὶ κατασφάζατε αὐτούς ἔμπροσθέν μου.

2. Die jerusalemischen Tage.

Matth 21—25 = Mark 11—13 = Luk 19 28—21.

196. (187.) Der Einzug in Jerusalem.

Matth 21 1—9

Mark 11 1—10

Luk 19 28—38

(193. 20 29—34. S. 155)

(193. 10 46—53. S. 155)

28 Καὶ εἰπὼν ταῦτα ἐπορεύετο ἔμπροσθεν, ἀναβαίνων εἰς Ἱεροσόλυμα. 29 καὶ ἐγένετο ὡς ἤγγισεν εἰς Βηθφαγὴ καὶ Βηθανίαν πρὸς τὸ ὄρος τῶν ἐλαιῶν, ὄρος τὸ καλούμενον ἐλαιῶν, τότε Ἰησοῦς ἀπέστειλεν δύο μαθητὰς 2 λέγων αὐτοῖς· πορεύεσθε εἰς τὴν κώμην τὴν κατέναντι ὑμῶν, καὶ εὐθὺς εὐρήσετε ὄνον δεδεμένον καὶ πῶλον μετ' αὐτῆς· λύσατε τὸν ἄναγαν ἐκ τῆς ὄνου καὶ ἐλάνατε τὸν πῶλον μετ' αὐτῆς· καὶ ἔσονται ὑμῖν ὡς ἄλογα. 3 καὶ εἰάν τις ὑμῶν εἴπῃ τι, εὐθὺς εὐρήσετε ὄνον δεδεμένον καὶ πῶλον μετ' αὐτῆς· λύσατε τὸν ἄναγαν ἐκ τῆς ὄνου καὶ ἐλάνατε τὸν πῶλον μετ' αὐτῆς· καὶ ἔσονται ὑμῖν ὡς ἄλογα.

1 Καὶ ὅτε ἤγγισαν εἰς Ἱεροσόλυμα καὶ ἤλθον εἰς Βηθφαγὴ εἰς τὸ ὄρος τῶν ἐλαιῶν, τότε Ἰησοῦς ἀπέστειλεν δύο μαθητὰς 2 λέγων αὐτοῖς· πορεύεσθε εἰς τὴν κώμην τὴν κατέναντι ὑμῶν, καὶ εὐθὺς εὐρήσετε ὄνον δεδεμένον καὶ πῶλον μετ' αὐτῆς· λύσατε τὸν ἄναγαν ἐκ τῆς ὄνου καὶ ἐλάνατε τὸν πῶλον μετ' αὐτῆς· καὶ ἔσονται ὑμῖν ὡς ἄλογα. 3 καὶ εἰάν τις ὑμῶν εἴπῃ τι, εὐθὺς εὐρήσετε ὄνον δεδεμένον καὶ πῶλον μετ' αὐτῆς· λύσατε τὸν ἄναγαν ἐκ τῆς ὄνου καὶ ἐλάνατε τὸν πῶλον μετ' αὐτῆς· καὶ ἔσονται ὑμῖν ὡς ἄλογα. 3 καὶ εἰάν τις ὑμῶν εἴπῃ τι, εὐθὺς εὐρήσετε ὄνον δεδεμένον καὶ πῶλον μετ' αὐτῆς· λύσατε τὸν ἄναγαν ἐκ τῆς ὄνου καὶ ἐλάνατε τὸν πῶλον μετ' αὐτῆς· καὶ ἔσονται ὑμῖν ὡς ἄλογα.

1 Καὶ ὅτε ἤγγίζουσιν εἰς Ἱεροσόλυμα καὶ εἰς Βηθανίαν πρὸς τὸ ὄρος τῶν ἐλαιῶν, ἄποστέλλει δύο τῶν μαθητῶν αὐτοῦ 2 καὶ λέγει αὐτοῖς· ὑπάγετε εἰς τὴν κώμην τὴν κατέναντι ὑμῶν, καὶ εὐθὺς εἰσπορευόμενοι εἰς αὐτὴν εὐρήσετε πῶλον δεδεμένον, ἐφ' ὃν οὐδεὶς ἀνθρώπων οὕτω κεκάθικεν· λύσατε αὐτὸν καὶ φέρετε. καὶ εἰάν τις ὑμῶν εἴπῃ· τί ποιεῖτε τοῦτο; εἴπατε· ὁ κύριος αὐτοῦ χρειάν ἔχει, ὁ κύριος αὐτοῦ χρειάν ἔχει, ὁ κύριος αὐτοῦ χρειάν ἔχει, καὶ εὐθὺς αὐτὸν ἀποστέλλει

28 Καὶ εἰπὼν ταῦτα ἐπορεύετο ἔμπροσθεν, ἀναβαίνων εἰς Ἱεροσόλυμα. 29 καὶ ἐγένετο ὡς ἤγγισεν εἰς Βηθφαγὴ καὶ Βηθανίαν πρὸς τὸ ὄρος τῶν ἐλαιῶν, ὄρος τὸ καλούμενον ἐλαιῶν, τότε Ἰησοῦς ἀπέστειλεν δύο τῶν μαθητῶν 30 εἰπὼν· πορεύεσθε εἰς τὴν κατέναντι ὑμῶν, καὶ εὐθὺς εἰσπορευόμενοι εὐρήσετε πῶλον δεδεμένον, ἐφ' ὃν οὐδεὶς ἀνθρώπων ἐκάθισεν. καὶ λύσαντες αὐτὸν ἀγάγετε. 31 καὶ εἰάν τις ὑμῶν ἐρωτᾷ· διατί λύετε; οὕτως ἐρεῖτε· ὅτι ὁ κύριος αὐτοῦ χρειάν ἔχει, ὁ κύριος αὐτοῦ χρειάν ἔχει, ὁ κύριος αὐτοῦ χρειάν ἔχει.

* Vgl. Matth 13 12 (91. S. 71) = Mark 4 25 = Luk 8 18 (94. S. 74).

Matth 21 1-9 = Mark 11 1-10 = Luk 19 28-38 = Joh 12 12-19 (S. 233 f.).

Matth 21 1 εἰς 3° BC 33 71 it Or] πρὸς Unc^o min fgl vg . . . Ἰησοῦ. BDEHVΩ . 22* 157 172 189 700 983 .] ὁ Ἰησοῦ. S G K H L X 1 Θ . . min. 2 πορεύεσθε S B D L Z Θ . 13-69-124-316 157 . Or Clu] πορεύεσθε C E G X 1 Π . . min . εὐθὺς S L Z] εὐθὺς Unc^o min: - 482 485 544 it (: l) sy^c bo ἀγάγετε ἀγάγετε BD 56 58.

Mark 11 1 ἤγγίζουσιν ἤγγιζον D b e ff² i k l q sy^o b l bo Tat] εἰς Ἱερο. κ. εἰς Βηθ. D 700 a b c ff² i k aur vg Or] εἰς Ἱερο. (καὶ) εἰς Βηθ. καὶ (εἰς k sy^o; καὶ εἰς S C Θ) Βηθ. Unc^o min f k l q verss. 2 οὐδ. ἀνθ. οὕτως S C 13-69-124-316 579] οὐδ. οὕτω (πόποτε A 1241) ἀνθ. A B L Δ Ψ b l q vg; οὐτ. οὐδ. ἄ. K H W min sy^o sa bo^o 14; - οὕτω D X F Θ . . min a c k sy^o vg bo arm aeth] κεκάθικεν (επικ. W)] ἐκάθισεν S B C L 1 Θ Ψ 1 565 700 713 . . 3 αὐτ. ἀποστ. πάλ. S D L Y min] ἀποστ. πάλ. αὐτ. B 372; αὐτ. πάλ. ἀποστ. C* 1493; - πάλιν A W X F H Ψ . . min verss.

Luk 19 27 τούτους S B K M H L . . min sa bo arm] ἐλαίονος A D W 1 Θ Ψ . . min verss Or Eus. * εἰπὼν] ἄγων S B D L Θ 13-69-316-513 157 892 Or . . πόποτε - D H 245 1012 it sy^s c aeth.

⁴ τοῦτο δὲ γέγονεν, ἵνα πληρω-
θῇ τὸ ῥηθὲν διὰ τοῦ προφή-
του λέγοντος· ⁵ εἶπατε τῇ θυ-
γατρὶ Σιών· ἰδοὺ ὁ βασιλεὺς
σου ἔρχεται· κοὶ πραῦς καὶ ἐπι-
βεβηκώς ἐπὶ ὄνον καὶ ἐπὶ πῶ-
λον υἱὸν ὑπόζυγιου.

⁶ Πορευθέντες δὲ οἱ μαθη-
ται

καὶ ποιήσαντες

καθὼς προσέταξεν αὐτοῖς ὁ
Ἰησοῦς,

⁷ ἤγαγον
τὴν ὄνον καὶ τὸν πῶλον
καὶ ἐπέθηκαν ἐπ' αὐτῶν τὰ
ἱμάτια, καὶ ἐπεκάθισεν ἐπά-
νω αὐτῶν. ⁸ ὁ δὲ πλείστος ὄχ-
λος ἔστρωσαν ἑαυτῶν τὰ
ἱμάτια ἐν τῇ ὁδῷ, ἄλλοι δὲ
ἔκοπτον κλάδους ἀπὸ τῶν
δένδρων καὶ ἔστρωσαν ἐν τῇ
ὁδῷ.

⁹ οἱ δὲ ὄχλοι οἱ προ-
άγοντες αὐτὸν καὶ οἱ ἀκολου-
θοῦντες ἔκραζον λέγοντες·
ὡσαννὰ τῷ υἱῷ Δαυεὶδ, εὐ-

πάλιν ᾧδε.

⁴ Καὶ ἀπῆλθον καὶ εὗρον
τὸν πῶλον δεδεμένον πρὸς τὴν
θύραν ἔξω ἐπὶ τοῦ ἀμφοδου

καὶ λύουσιν αὐτόν. ⁵ καὶ τινες
τῶν ἐκεῖ ἐστηκότων ἔλεγον
αὐτοῖς· τί ποιεῖτε λύοντες τὸν
πῶλον; ⁶ οἱ δὲ εἶπαν αὐτοῖς
καθὼς εἶπεν ὁ Ἰησοῦς· καὶ
ἀφῆκαν αὐτούς. ⁷ καὶ φέρου-
σιν τὸν πῶλον πρὸς τὸν Ἰησοῦν
καὶ ἐπιβάλλουσιν αὐτῷ τὰ
ἱμάτια αὐτῶν, καὶ ἐκάθισεν
ἐπ' αὐτόν. ⁸ καὶ πολλοὶ τὰ
ἱμάτια αὐτῶν ἔστρωσαν εἰς τὴν
ὁδόν, ἄλλοι δὲ στιβάδας, κό-
ψαντες ἐκ τῶν ἀγρῶν.

⁹ καὶ οἱ προ-
άγοντες καὶ οἱ ἀκολου-
θοῦντες ἔκραζον·
ὡσαννὰ,

³² Ἀπελθόντες δὲ οἱ ἀπε-
σταλμένοι εὗρον καθὼς εἶ-
πεν αὐτοῖς.

³³ λόντων δὲ αὐτῶν τὸν
πῶλον εἶπαν οἱ κύριοι αὐτοῦ
πρὸς αὐτούς· τί λύετε τὸν
πῶλον; ³⁴ οἱ δὲ εἶπαν· ὅτι ὁ
κύριος αὐτοῦ χρεῖαν ἔχει.

³⁵ καὶ ἤγα-
γον αὐτὸν πρὸς τὸν Ἰησοῦν
καὶ ἐπιρίπαντες αὐτῶν τὰ
ἱμάτια ἐπὶ τὸν πῶλον ἐπε-
βίβασαν τὸν Ἰησοῦν. ³⁶ πορευο-
μένου δὲ αὐτοῦ ὑπεστρώννον
τὰ ἱμάτια αὐτῶν ἐν τῇ ὁδῷ.

³⁷ ἐγγίζοντος δὲ αὐτοῦ ἤδη
πρὸς τῇ καταβάσει τοῦ ὄρους
τῶν ἐλαιῶν ἤρξαντο ἅπαν τὸ
πλῆθος τῶν μαθητῶν χαίρον-
τες αἰνεῖν τὸν θεὸν φωνῇ
μεγάλῃ περὶ πασῶν ὧν εἶδον
δυνάμεων ³⁸ λέγοντες· εὐ-

Mt 21 5; Jes 62 11 Sach 9 9. Mt 21 9 = Mk 11 9 10 = Lk 19 38; Ps 118 25 26.

Matth 21 ⁴διὰ] ὑπό LZΔΘ 13-69-124-346 482 700 892 . sy^c. ⁶προσέτ.] σινέτ. BCD 33
372 700 1604. ⁷αὐτῶν 1°] αὐτόν D it (: : e g); αὐτῷ Θ 33 13-69-124-346 | ἱμάτια N*BDΘ 1295
b e f f f² + αὐτῶν Unc^{rel} min verss | ἐπάνω (+ ἐπ' N*) αὐτῶν] ἐπ. αὐτοῦ DΘ it sy^{sc} Tat.
⁸ἔστρωσαν 2° N*DA c e f f² 1 q bo Or] ἐστρώννον Unc^{rel} min b f f f g h v g sy sa.

Mark 11 ⁴τὸν πῶλ. NCVΔΘ . min sy^s sa arm] πῶλ. ABDLW . . min bo | τὴν θύρ.] θύρ.
BLWΔΘΨ 565 788 sa bo arm. ⁸κόψαντες NBLΔΨ 892 l sa Or] ἔκοπτον Unc^{rel} min verss
ἀγρῶν NBLΔΨ 579 892 sa] δένδρων ADN X Γ Θ Π . . min verss; + καὶ ἐστρώννον k; καὶ ἐστο.
εἰς (- D^{sr} arm) τ. ὁδόν ADXΓ . . min ff² sy^{hl} arm; κ. ἐστο. ἐν τῇ ὁδῷ KMPNΘ min a b e f l q
v g sy^{vg}.

Luk 19 ³²⁻³⁴ ἀπελθ. δὲ . . . εἶπαν ὅτι ὁ κύριος] καὶ ἀπελθ. ἀπεκρίθησαν ὅτι ὁ κύρ. D. ³⁷ πασῶν]
πάντων BD 579 sy^{sc} | δυνάμεων] γινομένων D r; sy^{sc} | περὶ . . . δυν.] - it (: : a q f).

λοημιένος ο ερχόμενος εν ονόματι κυρίου.

λοημιένος ὁ ἐρχόμενος ἐν ὀνόματι κυρίου· ¹⁰ εὐλοημένη ἢ

λοημιένος ὁ βασιλεύς ἐν ονόματι κυρίου·

ἕσαννά ἐν τοῖς ὑψίστοις.

ἕσαννά ἐν τοῖς ἡμῶν Δαυεῖδ, ἕσαννά ἐν τοῖς ὑψίστοις.

ἐν οὐρανῷ εἰρήνη καὶ δόξα ἐν ὑψίστοις.

197. (188. 189.) Weissagung von der Zerstörung Jerusalems. Luk 19 39-44

8. u. v. 11-16

³⁹ Καὶ τινες τῶν Φαρισαίων ἀπὸ τοῦ ὄχλου εἶπαν πρὸς αὐτόν· διδάσκαλε, ἐπιτίμησον τοῖς μαθηταῖς σου. ⁴⁰ καὶ ἀποκριθεὶς εἶπεν· λέγω ὑμῖν ὅτι ἐὰν οὗτοι σιωπήσουσιν, οἱ λίθοι κράξουσιν. ⁴¹ Καὶ ὡς ἤγγισεν, ἰδὼν τὴν πόλιν ἐκλαυσεν ἐπ' αὐτήν· ⁴² λέγων ὅτι εἰ ἔγνων καὶ σὺ καίγε ἐν τῇ ἡμέρᾳ σου ταύτῃ τὰ πρὸς εἰρήνην σου· ὦν δὲ ἐκρύβη ἀπὸ ὀφθαλμῶν σου. ⁴³ ὅτι ἤξουσιν ἡμέραι ἐπὶ σέ, καὶ παρεμβαιούσιν οἱ ἐχθροί σου χάρακά σοι καὶ περικινκλώσουσιν σε καὶ συνέξουσίν σε πάντοθεν ⁴⁴ καὶ ἐδαφιοῦσιν σε καὶ τὰ τέκνα σου ἐν σοὶ καὶ οὐκ ἀφήσουσιν λίθον ἐπὶ λίθον ἐν σοί, ἀνθ' ὧν οὐκ ἔγνων τὸν καιρὸν τῆς ἐπισκοπῆς σου.

198. (187. 191.) Jesus im Tempel; (Tempelreinigung); Rückkehr nach Bethanien.

Matth 21 10-17

Mark 11 11

Luk 19 45-46

¹⁰ Καὶ εἰσελθόντος αὐτοῦ εἰς Ἱερουσόλυμα ἐσεύθη πᾶσα ἡ πόλις λέγουσα· τίς ἐστιν οὗτος; ¹¹ οἱ δὲ ὄχλοι ἔλεγον· οὕτως ἐστὶν ὁ προφητῆς Ἰησοῦς ὁ ἀπὸ Ναζαρεθ τῆς Γαλιλαίας.

¹² Καὶ εἰσήλθεν Ἰησοῦς εἰς τὸ ἱερόν τοῦ θεοῦ, καὶ ἐξέβαλεν πάντας τοὺς πωλοῦντας καὶ ἀγοράζοντας ἐν τῷ ἱερῷ, καὶ τὰς τραπέζας τῶν κολλυβιστῶν κατέστρεψεν καὶ τὰς καθέδρας τῶν πωλούντων τὰς περι-

εἰς ⁴⁵ Καὶ εἰσελθὼν εἰς τὸ ἱερόν ἤρξατο ἐκβάλλειν τοὺς πωλοῦντας

8. u. v. 15-19

Matth 21 ¹⁰ καὶ εἰσελθόντος αὐτοῦ - N B L G Q 13-543-788-826 33 709 892 1424 b sy^{al} sa bo arm aeth Or.
 Luk 19 ⁴⁵ εἰς τὸ ἱερόν - H 258] βασιλ' δ; N² H 258 e1* Or] ὁ ἐρχόμενος DW A* 112* 175* 579. a e ff² i r s
 aeth. ὁ ἐρχόμενος. + ὁ βασιλ'. N² A B L G min f vg sy (s) bo arm ἐν ὀνόμ. καὶ.] - 267 e1*; + εὐλοη-
 μένος ὁ βασιλ'. D 157 a e ff² i r s aeth. ⁴⁰ ὅτι] - B W G 4 69 235 240 244. it (: f q). ⁴² εἰ ἔγνων
 καὶ σὺ καίγε ἐν τῇ ἡμέρᾳ σου (- A I-299 157. i) ταύτῃ A E G H K W. . . min a e ff² l i vg] εἰ ἔγν. καὶ
 σὺ καίγε ἐν τῇ ἡμέρᾳ (+ σου sy^{al} go) ταύτῃ D G 157 e f q s sy^{al} sa bo arm go; εἰ ἔγν. ἐν τ. ἡμ. ταύτ. καὶ σὺ
 N B L 579 aeth Or Cyr; εἰ ἔγν. καίγε] ἐν τ. ἡμ. ταύτ. sy^s e vg | εὐλοη. σου A R W A P . . min a
 bo sy aeth Eus Bas Cyr] εὐλοη. σου D 13-69-543 157 lat; εἰρ. N B L G 71 259 579 sa I v Or. ⁴³ παρεμβαιού-
 σιν N C² L G P 33 579 1071. . . παρεβαλ. Unc^{ed} . . min.

στεράς. ¹³ καὶ λέγει αὐτοῖς· γέ-
γραπται· ὁ οἶκος μου
οἶκος προσευχῆς κληθήσεται,
ὕμεις δὲ αὐτὸν ποιεῖτε
σπήλαιον ληστῶν.

¹⁴ Καὶ προσῆλθον αὐτῷ
τυφλοὶ καὶ χωλοὶ ἐν τῷ ἱερῷ
καὶ ἐθεράπευσεν αὐτούς.

¹⁵ ἰδόντες δὲ οἱ ἀρχιερεῖς καὶ
οἱ γραμματεῖς τὰ θαυμάσια
ἃ ἐποίησεν καὶ τοὺς παῖδας
τοὺς κράζοντας ἐν τῷ ἱερῷ
καὶ λέγοντας· ὡσαννὰ τῷ υἱῷ
Δαυεὶδ, ἠγανάκτησαν ¹⁶ καὶ
εἶπαν αὐτῷ· ἀκούεις τί οὗτοι
λέγουσιν; ὁ δὲ Ἰησοῦς λέγει
αὐτοῖς· ναί· οὐδέποτε ἀνέγνωτε
ὅτι ἐκ στόματος νηπίων καὶ

θηλαζόντων κατηρτίσω αἶνον;
¹⁷ καὶ καταλιπὼν αὐτούς ἐξ-
ῆλθεν ἔξω τῆς πόλεως εἰς
Βηθανίαν
καὶ ἠϋλίσθη ἐκεῖ.

⁴⁶ λέγων αὐτοῖς· γέ-
γραπται· καὶ ἔσται ὁ οἶκος μου
οἶκος προσευχῆς·
ὕμεις δὲ αὐτὸν ἐποιήσατε
σπήλαιον ληστῶν.

8. O. v. 39 40

καὶ περιβλεψάμενος πάντα,
ὅπῃ ἦδη οὔσης τῆς ὥρας, ἐξ-
ῆλθεν εἰς
Βηθανίαν μετὰ τῶν δώδεκα.

199. (190.) Die Verfluchung des Feigenbaumes.

Matth 21 18-19

Mark 11 12-14

¹⁸ Πρῶτὸν δὲ ἐπαναγαγὼν εἰς τὴν πόλιν
ἐπέινασεν.

¹⁹ καὶ ἰδὼν
συκῆν μίαν ἐπὶ τῆς ὁδοῦ
ἦλθεν

ἐπ' αὐτήν, καὶ οὐδὲν εὔρεν ἐν αὐτῇ
εἰ μὴ φύλλα μόνον.

καὶ λέγει αὐτῇ· οὐ μηκέτι
ἐκ σοῦ καρπὸς γένηται εἰς τὸν αἰῶνα.
καὶ ἐξηράνθη παραχρῆμα ἡ συκῆ.

¹² Καὶ τῇ ἐπαύριον ἐξεληθόντων αὐτῶν
ἀπὸ Βηθανίας ἐπέινασεν. ¹³ καὶ ἰδὼν

συκῆν ἀπὸ μακρόθεν ἔχουσαν φύλλα,
ἦλθεν εἰ ἄρα τι εὐρήσει ἐν αὐτῇ, καὶ
ἐλθὼν ἐπ' αὐτήν οὐδὲν εὔρεν

εἰ μὴ φύλλα· ὁ γὰρ καιρὸς οὐκ ἦν σύκων.

¹⁴ καὶ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτῇ· μηκέτι εἰς
τὸν αἰῶνα ἐκ σοῦ μηδεὶς καρπὸν φάγοι.
καὶ ἤκουον οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ.

Mt 21 18 (= Mk 11 17) = Lk 19 46; Jes 56 7 Jer 7 11. Mt 21 16; Ps 8 3.

Matth 21 ¹⁸ πρῶτῶν **Σ*****B*****D** Θ] πρῶτα; Unc^{rel} min
C E F K Π N Δ Θ . . min; παράγων D it sy^c pal.

ἐπαναγαγὼν **Σ*****B*****L** 565 1295] ἐπανάγων

Mark 11 ¹¹ ὅπῃ **Σ** C L Δ 892 1093 . Or] ὀφίας Unc^{rel} min. ¹³ ἐλθὼν ἐπ' αὐτ.] - D 579 700 892
1093 b e ff² i k | ὁ γὰρ καιρ. οὐκ ἦν σύκ. **Σ** B C* L Δ Ψ 892 bo] οὐ (οὕτω 1-209) γὰρ (- sy^s) ἦν (- N;
+ ὁ D W Or) καιρ. σύκ. A C² D N W X Θ . . min lat sy^s vg^{hl} arm aeth; - 579 1093.

200. (191.) Die Tempelreinigung.

Mark 11 15—19

Luk 19 (45—46) 47—48

21 12—15 (198. S. 160f.):
 12 Καὶ εἰσῆλθεν Ἰησοῦς εἰς τὸ ἱερὸν τοῦ θεοῦ, καὶ ἐξέβαλεν πάντας τοὺς πωλοῦντας καὶ ἀγοράζοντας ἐν τῷ ἱερῷ, καὶ τὰς τραπέζας τῶν κολλυβιστῶν κατέστρεψεν καὶ τὰς καθέδρας τῶν πωλοῦντων τὰς περιστερὰς·

13 καὶ λέγει αὐτοῖς· γέγραπται· ὁ οἶκος μου οἶκος προσευχῆς κληθήσεται, ὑμεῖς δὲ αὐτὸν ποιεῖτε σπήλαιον ληστῶν.

c. 22 33

15 Καὶ ἔρχονται εἰς Ἱεροσόλυμα. καὶ εἰσελθὼν εἰς τὸ ἱερὸν ἤρξατο ἐκβάλλειν τοὺς πωλοῦντας καὶ τοὺς ἀγοράζοντας ἐν τῷ ἱερῷ, καὶ τὰς τραπέζας τῶν κολλυβιστῶν καὶ τὰς καθέδρας τῶν πωλούντων τὰς περιστερὰς κατέστρεψεν· 16 καὶ οὐκ ἤφιεν, ἵνα τις διενέγκῃ σκεῦος διὰ τοῦ ἱεροῦ. 17 καὶ ἐδίδασκεν καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς· οὐ γέγραπται ὅτι ὁ οἶκος μου οἶκος προσευχῆς κληθήσεται πᾶσιν τοῖς ἔθνεσιν; ὑμεῖς δὲ πεποιθήκατε αὐτὸν σπήλαιον ληστῶν

45 Καὶ εἰσελθὼν εἰς τὸ ἱερὸν ἤρξατο ἐκβάλλειν τοὺς πωλοῦντας,

46 λέγων αὐτοῖς· γέγραπται· καὶ ἔσται ὁ οἶκος μου οἶκος προσευχῆς· ὑμεῖς δὲ αὐτὸν ἐποιήσατε σπήλαιον ληστῶν.

47 Καὶ ἦν διδάσκων τὸ καθ'

18 Καὶ ἤκουσαν οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ γραμματεῖς, καὶ ἐζήτουν πῶς αὐτὸν ἀπολέσωσιν· ἐφοβοῦντο γὰρ αὐτόν,

πᾶς γὰρ ὁ ὄχλος ἐξεπλήσσοντο ἐπὶ τῇ διδαχῇ αὐτοῦ. 19 καὶ ὅταν ὄψῃ ἐγένετο, ἐξεπορεύετο ἔξω τῆς πόλεως.

ἡμέραν ἐν τῷ ἱερῷ· οἱ δὲ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ γραμματεῖς ἐζήτουν αὐτόν ἀπολέσαι καὶ οἱ πρῶτοι τοῦ λαοῦ, 48 καὶ οὐχ εὗρισκον τὸ τί ποιήσωσιν·

ὁ λαὸς γὰρ ἅπας ἐξεκρέμετο αὐτοῦ ἀκούων.

c. 21 37 (230. S. 188)

201. (192.) Gespräch über den verdorrten Feigenbaum.

Matth 21 20—22

Mark 11 20—25 (26)

20 Καὶ ἰδόντες οἱ μαθηταὶ ἐθαύμασαν λέγοντες· τὴν σικκὴν ἐξηραμμένην ἐκ ὕψους. 21 καὶ ἀναμνησθεῖς ὁ Πέτρος λέγει αὐτῷ· ῥαβ-

Mt 21 12 = Mk 11 17 = Lk 19 46; Jes 56 7 Jer 7 11.

Mt 21 12—13 = Mk 11 15—17 = Lk 19 45—46; Joh 2 13—17 (S. 234).

Mark 11 17 αὐτοῖς] - B P 28 579 . b sy^s arm. ποποιήκατε B L A P Or] ἐποιήσατε Unc¹⁰¹ min.
 17 ἐξηραμμένην S M A 61 108 300 473 579 892 . c sy^{VR} sa bo aeth] -ετο Unc¹⁰¹ min lat. 19 ἐξεκρέμετο
 -ετο A B K M P W A P 28 124 472 565 700 1071 . . c d r sy^{VR} arm.

Luk 19 46 ποιήσωσιν; + αὐτῷ D Θ 130 579 lat (: : n) sy sa Tat.

πῶς παραοργήμα ἐξηράνθη ἢ συκῆ; βεῖ, ἴδε ἡ συκῆ ἦν κατηράσω ἐξηράνται.
 21 ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς· 22 καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς λέγει αὐτοῖς·
 ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἐὰν ἔχητε πίστιν καὶ μὴ ἔχετε πίστιν θεοῦ. 23 ἀμὴν λέγω ὑμῖν
 διακριθῆτε, οὐ μόνον τὸ τῆς συκῆς ποιή-
 σετε, ἀλλὰ καὶ τῶ ὄρει τούτῳ εἴπητε·
 ἄρθητι καὶ βλήθητι εἰς τὴν θάλασσαν,
 ἄρθητι καὶ βλήθητι εἰς τὴν θάλασσαν,
 καὶ μὴ διακριθῆ ἔν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ,
 γενή- ἀλλὰ πιστεύῃ ὅτι ὁ λαλεῖ γίνεται, ἔσται
 αὐτῶ.* 24 διὰ τοῦτο λέγω ὑμῖν, πάντα
 ὅσα προσεύχεσθε καὶ αἰτεῖσθε, πιστεύ-
 ετε ὅτι ἐλάβετε, καὶ ἔσται ὑμῖν.
 25 καὶ ὅταν στήκετε προσευχόμενοι, ἀφίετε
 εἴ τι ἔχετε κατὰ τινος, ἵνα καὶ ὁ πατὴρ
 ὑμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς ἀφῆ ὑμῖν
 τὰ παραπτώματα ὑμῶν. [26]

6 14 (30. S. 29): Ἐν γὰρ ἀφῆτε
 τοῖς ἀνθρώποις τὰ παραπτώματα αὐ-
 τῶν, ἀφήσει καὶ ὑμῖν ὁ πατὴρ ὑμῶν
 ὁ οὐράνιος.

202. (193.) Die Vollmachtsfrage.

Matth 21 23-27

Mark 11 27-33

Luk 20 1-8

23 Καὶ ἐλθόντος αὐτοῦ 27 Καὶ ἔρχονται πάλιν εἰς ἡμερῶν διδάσκοντος αὐτοῦ τὸν
 εἰς τὸ ἱερόν, Ἱεροσόλυμα. καὶ ἐν τῷ ἱερῷ λαὸν ἐν τῷ ἱερῷ καὶ εὐαγγελι-
 προσῆλθον αὐτῷ περιπατοῦντος αὐτοῦ ἔρχονται ζομένου ἐπέστησαν οἱ ἱερεῖς
 διδάσκοντι οἱ ἀρχιερεῖς πρὸς αὐτὸν οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ καὶ οἱ γραμματεῖς σὺν τοῖς
 καὶ οἱ πρεσβύτεροι γραμματεῖς καὶ οἱ πρεσβύτεροι, πρεσβυτέροις, 2 καὶ εἶπαν λέ-
 τοῦ λαοῦ λέγοντες· 28 καὶ ἔλεγον αὐτῷ· γοντες πρὸς αὐτόν· εἰπὸν ἡμῖν
 ἐν ποίᾳ ἐξουσίᾳ ταῦτα ποιεῖς; ἐν ποίᾳ ἐξουσίᾳ ταῦτα ποιεῖς; ἐν ποίᾳ ἐξουσίᾳ ταῦτα ποιεῖς,
 καὶ τίς σοι ἔδωκεν τὴν ἐξου- ἢ τίς σοι τὴν ἐξουσίαν ταύτην ἢ τίς ἐστὶν ὁ δούς σοι τὴν
 σίαν ταύτην; ἔδωκεν, ἵνα ταῦτα ποιῆς; ἐξουσίαν ταύτην;

* Matth 17 20 (126. S. 107): Ὁ δὲ λέγει
 αὐτοῖς· διὰ τὴν ὀλιγοπιστίαν ὑμῶν· ἀμὴν γὰρ λέγω
 ὑμῖν, ἐὰν ἔχητε πίστιν ὡς κόκκον σινάπεως, ἐρεῖτε
 τῷ ὄρει τούτῳ· μεταβα εἶναι ἐκεῖ, καὶ μεταβήσεται.
 καὶ οὐδὲν ἀδυνατήσει ὑμῖν.

Luk 17 6 (180. S. 143): Εἶπεν δὲ ὁ κύ-
 ριος· εἰ ἔχετε πίστιν ὡς κόκκον σινάπεως, ἐλέγετε
 ἂν τῇ συκαμίνῳ ταύτῃ· ἐκρίζωθητι καὶ φυτεύθητι
 ἐν τῇ θαλάσῃ, καὶ ὑπήκουσεν ἂν ὑμῖν.

Mt 21 22 = Mk 11 24: Joh 14 13 14 16 23 (S. 234). Mt 21 23 = Mk 11 28 = Lk 20 2: Joh 2 18 (S. 234).

Mark 11 22 [ἔχετε] εἰ ἔχετε S D Θ 13-69-124 28 33 61 565 1071 . a b i r s y s t a l a m T a t θεοῦ]
 - 28* a c k r r 2. 23 ἀμὴν S B D N Θ Ψ 1-118-209 4 28 124-788 157 565 . lat sy sa arm Tat] + γὰρ
 Une tel min q sy v g h l bo. 26 - S B L S W Δ Ψ min k l r 2 s y s sa bo arm] εἰ δὲ ἡμεῖς οὐκ ἀγαπᾶτε, οὐδὲ
 ὁ πατὴρ ὑμῶν ὁ ἐν (τοῖς) οὐρανοῖς ἀφήσει (ὑμῖν) τὰ παραπτώματα ὑμῶν A C D E N Θ . . min lat sy v g h l
 arm c o d d a e t h C y p (= Mt 6 15 ἐὰν δὲ μὴ ἀφήτε τοῖς ἀνθρώποις, οὐδὲ ὁ πατὴρ ὑμῶν ἀφήσει τὰ παραπτώ-
 ματα ὑμῶν). 28 τ. ἐξουσ. ταύτ. ἔδ. A E G K M Π N X . . min ff 2 i q sy h l arm a e t h] ἔδ. τ. ἔδ. ταυτ.
 S B C L Δ Θ Ψ 33 124 565 579 1071 . a b c f l v g s y v g sa bo.

Luk 20 1 ἱερεῖς A E G H K Π W Y Δ . . min a] ἀρχιερεῖς S B C D L M Q R Θ . min ver ss.

24 ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς· ἐρωτήσω ὑμᾶς κἀγὼ λόγον ἓνα, ὃν ἐὰν εἴπητέ μοι, κἀγὼ ὑμῖν ἐρῶ ἐν ποίᾳ ἐξουσίᾳ ταῦτα ποιῶ· 25 τὸ βάπτισμα τὸ Ἰωάννου πόθεν ἦν; ἐξ οὐρανοῦ ἢ ἐξ ἀνθρώπων; οἱ δὲ διελογίζοντο παρ' ἑαυτοῖς λέγοντες· ἐὰν εἴπωμεν· ἐξ οὐρανοῦ, ἐρεῖ ἡμῖν· διατί οὐδ' ἔπιστευσάτε αὐτῷ; 26 ἐὰν δὲ εἴπωμεν· ἐξ ἀνθρώπων, φοβούμεθα τὸν ὄχλον· πάντες γὰρ ὡς προφήτην ἔχουσιν τὸν Ἰωάννην. 27 καὶ ἀποκριθέντες τῷ Ἰησοῦ εἶπαν· οὐκ οἶδαμεν. ἔφη αὐτοῖς καὶ αὐτός· οὐδὲ ἐγὼ λέγω ὑμῖν ἐν ποίᾳ ἐξουσίᾳ ταῦτα ποιῶ.

29 ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς· ἐπερωτήσω ὑμᾶς ἓνα λόγον, καὶ ἀποκριθήτε μοι, καὶ ἐρῶ ὑμῖν ἐν ποίᾳ ἐξουσίᾳ ταῦτα ποιῶ. 30 τὸ βάπτισμα τὸ Ἰωάννου ἐξ οὐρανοῦ ἦν ἢ ἐξ ἀνθρώπων; ἀποκριθήτε μοι. 31 καὶ διελογίζοντο πρὸς ἑαυτοὺς λέγοντες· ἐὰν εἴπωμεν· ἐξ οὐρανοῦ, ἐρεῖ· διατί οὐδ' ἔπιστευσάτε αὐτῷ; 32 ἀλλὰ εἴπωμεν· ἐξ ἀνθρώπων; ἐφοβοῦντο τὸν Ἰωάννην ὄντως ὅτι προφήτης ἦν. 33 καὶ ἀποκριθέντες τῷ Ἰησοῦ λέγουσιν· οὐκ οἶδαμεν. καὶ ὁ Ἰησοῦς λέγει αὐτοῖς· οὐδὲ ἐγὼ λέγω ὑμῖν ἐν ποίᾳ ἐξουσίᾳ ταῦτα ποιῶ.

3 ἀποκριθεὶς δὲ εἶπεν πρὸς αὐτούς· ἐρωτήσω ὑμᾶς κἀγὼ λόγον, καὶ εἰπατέ μοι. 4 τὸ βάπτισμα τὸ Ἰωάννου ἐξ οὐρανοῦ ἦν ἢ ἐξ ἀνθρώπων; οἱ δὲ συνελογίσαντο πρὸς ἑαυτοὺς λέγοντες ὅτι ἐὰν εἴπωμεν· ἐξ οὐρανοῦ, ἐρεῖ· διατί οὐκ ἔπιστευσάτε αὐτῷ· 6 ἐὰν δὲ εἴπωμεν· ἐξ ἀνθρώπων, ὁ λαὸς ἅπας καταλιθάσει ἡμᾶς· πεπεισμένος γάρ ἐστιν Ἰωάννην προφήτην εἶναι. 7 καὶ ἀπεκρίθησαν μὴ εἰδέναι πόθεν. 8 καὶ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς· οὐδὲ ἐγὼ λέγω ὑμῖν ἐν ποίᾳ ἐξουσίᾳ ταῦτα ποιῶ.

203. (194.) Das Gleichnis von den ungleichen Söhnen. Matth 21 28—32

28 Τί δὲ ὑμῖν δοκεῖ; ἄνθρωπος εἶχεν τέκνα δύο· προσελθὼν τῷ πρώτῳ εἶπεν· τέκνον, ὕπαγε σήμερον ἐργάζου ἐν τῷ ἀμπελῶνι. 29 ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν· οὐ θέλω, ὕστερον μεταμεληθεὶς ἀπηλθεν. 30 προσελθὼν δὲ τῷ ἑτέρῳ εἶπεν ὡσαύτως. ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν· ἐγὼ κύριε, καὶ οὐκ ἀπηλθεν. 31 τίς ἐκ τῶν δύο ἐποίησεν τὸ θέλημα τοῦ πατρὸς; λέγουσιν· ὁ πρῶτος. λέγει αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς· ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι οἱ τελῶναι καὶ αἱ πόρνοι προάγουσιν ὑμᾶς εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ. 32 ἦλθεν γὰρ Ἰωάννης πρὸς ὑμᾶς ἐν ὁδῷ

Matth 12 24 δέ] — LZ lat (: : q) sy^s c sa bo. 25 παρ' ἐν BLZ 33 157 713 892 . sa | οὐν] — DLΩ 4 28 245 566 700 828 . min a b e q r sy bo. 29 προσελθὼν N* LZ e ff sa bo] καὶ προσελθ. Unc^{rel} min lat sy^{vg} hl arm aeth; — sy^s c | ἀμπελ.] + μου BZX . min e g l vg sa aeth. 29-31 οὐ θέλω . . . ἀπηλθεν . . . ἐγὼ κύριε, κ. οὐκ ἀπηλθεν . . . ὁ πρῶτος NCLZΣ . . min e f q vg sy^e vg hl Hipp Eus Chr] ἐγὼ (ὑπάγω Θ 13-69-124-346) κύριε (- Θ) κ. οὐκ ἀπηλθεν . . . οὐ θέλω . . . ἀπηλθεν . . . ὁ ὕστερος (δεύτερος 4 273, ἔσχατος Θ 13-69-124-346 238 262 700) BΘ min sy^{pal} sa bo arm aeth; οὐ θέλω . . . ἀπηλθεν . . . ἐγὼ κ., κ. οὐκ ἀπ. . . ὁ ἔσχατος D a b e ff f² g h l r aur am fu harl sy^s Hil. 29 ὕστερον N* B (v. :o) H 2f 399 565 655 . b e h sy^s Or] + δέ Unc^{rel} min lat sy^e vg hl ἀπηλθεν] + εἰς τὸν ἀμπελῶνα D it (: : f g l q) sy^s c. 30 ἑτέρῳ N* C* DKX IΘ . . min verss] δευτέρῳ BLM SVZ . min bo.

Mark 11 31 διελογίζοντο] ἔλογ. AEFNXIΓ . min; προσελ. N* . | λέγοντες] + τί εἴπωμεν DΘΦ13-69 (- λέγ.) -124-346 28 565 700 a b e i ff² k | οὐν NBD^{xt} NΘ . . min f l vg sy^{hl} sa] — AC* LMSWAΨ min a b c d ff² i k q sy^s vg bo aeth. 32 λαόν ADLWAΘΨ . . min] ὄχλον NBCNΣ 33 106 349 579 892 . | εἶπον] ἤδυσαν DWΘ 565 700 a b e f ff² i k q arm ὄντως] — N* NΘΣ 1-209 28 124-346 565.

Luk 20 4 τὸ Ἰωάν. NDLNR] — τὸ Unc^{rel} . . min.

δικαιοσύνης, καὶ οὐκ ἐπιστεύσατε αὐτῷ· οἱ δὲ τελῶναι καὶ αἱ πόρνοι ἐπίστευσαν αὐτῷ· ὑμεῖς δὲ ἰδόντες οὐ μετεμελήθητε ὕστερον τοῦ πιστεῦσαι αὐτῷ.*

204. (195.) Das Gleichnis von den bösen Winzern.

Matth 21 33-46

Mark 12 1-12

Luk 20 9-19

³³ Ἄλλην παραβολὴν ἀκούσατε·

ἄνθρωπος ἦν οἰκοδεσπότης ὅστις ἐφύτευσεν ἀμπελῶνα καὶ φραγμὸν αὐτῷ περιέθηκεν καὶ ὥρυσεν ἐν αὐτῷ ληνὸν καὶ ὤκοδόμησεν πύργον καὶ ἐξέδετο αὐτὸν γεωργοῖς καὶ ἀπεδήμησεν.

³⁴ ὅτε δὲ ἤγγισεν ὁ καιρὸς τῶν καρπῶν, ἀπέστειλεν τοὺς δούλους αὐτοῦ πρὸς τοὺς γεωργοὺς λαβεῖν τοὺς καρποὺς αὐτοῦ. ³⁵ καὶ λαβόντες οἱ γεωργοὶ τοὺς δούλους αὐτοῦ ὃν μὲν ἔδειραν, ὃν δὲ ἀπέκτειναν, ὃν δὲ ἐλιθοβόλησαν.

³⁶ πάλιν ἀπέστειλεν ἄλλους δούλους πλείονας τῶν πρώτων, καὶ ἐποίησαν αὐτοῖς ὡσαύτως.

³⁷ ὕστερον δὲ ἀπέστειλεν πρὸς αὐτοὺς τὸν υἱὸν αὐτοῦ

¹ Καὶ ἤρξατο αὐτοῖς ἐν παραβολαῖς λαλεῖν·

ἀμπελῶνα ἄνθρωπος ἐφύτευσεν καὶ περιέθηκεν φραγμὸν καὶ ὥρυσεν ὑπολήνιον καὶ ὤκοδόμησεν πύργον καὶ ἐξέδετο αὐτὸν γεωργοῖς καὶ ἀπεδήμησεν.

² καὶ ἀπέστειλεν πρὸς τοὺς γεωργοὺς τῷ καιρῷ δούλον, ἵνα παρὰ τῶν γεωργῶν λάβῃ ἀπὸ τῶν καρπῶν τοῦ ἀμπελῶνος· ³ καὶ λαβόντες

αὐτὸν ἔδειραν καὶ ἀπέστειλαν κενόν.

⁴ καὶ πάλιν ἀπέστειλεν πρὸς αὐτοὺς ἄλλον δούλον·

καὶ κείνον ἐκεφαλίωσαν καὶ ἠτίμασαν.

⁵ καὶ ἄλλον ἀπέστειλεν· καὶ κείνον ἀπέκτειναν καὶ πολλοὺς ἄλλους, οὓς μὲν δέροντες, οὓς δὲ ἀποκτείνοντες. ⁶ ἔτι ἕνα

εἶχεν υἱὸν ἀγαπητόν· ἀπέστειλεν αὐτὸν ἔσχατον πρὸς αὐτοὺς

⁹ ἤρξατο δὲ πρὸς τὸν λαὸν λέγειν τὴν παραβολὴν ταύτην·

ἄνθρωπος ἐφύτευσεν ἀμπελῶνα.

καὶ ἐξέδετο αὐτὸν γεωργοῖς καὶ ἀπεδήμησεν χρόνους ἱκανούς.

¹⁰ καὶ καιρῷ ἀπέστειλεν πρὸς τοὺς γεωργοὺς δούλον, ἵνα ἀπὸ τοῦ καρποῦ τοῦ ἀμπελῶνος δώσουσιν αὐτῷ·

οἱ δὲ γεωργοὶ

ἔξαπέστειλαν αὐτὸν δειράντες κενόν.

¹¹ καὶ προσέθετο ἕτερον πέμψαι δούλον· οἱ δὲ

καὶ κείνον δειράντες καὶ ἀτιμάσαντες ἐξαπέστειλαν κενόν.

¹² καὶ προσέθετο τρίτον πέμψαι· οἱ δὲ καὶ τοῦτον τραυματίσαντες ἐξέβαλον.

¹³ εἶπεν δὲ ὁ κύριος τοῦ ἀμπελῶνος· τί ποιήσω; πέμψω τὸν υἱόν μου τὸν ἀγαπητόν·

* Luk 7 29-30 (82. S. 63f.): ²⁹ Καὶ πᾶς ὁ λαὸς ἀκούσας καὶ οἱ τελῶναι ἐδικαίωσαν τὸν θεόν, βαπτισθέντες τὸ βάπτισμα Ἰωάννου· ³⁰ οἱ δὲ Φαρισαιοὶ καὶ οἱ νομικοὶ τὴν βουλήν τοῦ θεοῦ ἠθέτησαν εἰς ἑαυτούς, μὴ βαπτισθέντες ὑπ' αὐτοῦ.

Matth 21 ³² ἰδόντες οὐ μετεμ.] ἰδ. οὐδὲ μετεμ. B Θ Σ Φ 1 13-69-124 22 33 157 565 713 lat (:: c e) sa bo aeth; οὐδὲ ἰδ. μετεμ. 700 sy^c v^g Tat; ἰδόντες μετεμ. D c e sy^s.

Mark 12 ⁴ ἐκεφαλίωσαν καὶ B L Ψ 579 892] ἐκεφαλαίωσαν καὶ Unc^{rel} min; κεφαλαίωσαντες W 1-118-209 28 33 565 700.

λέγων· ἐντραπήσονται τὸν υἱόν μου. ³⁸ οἱ δὲ γεωργοὶ ἰδόντες τὸν υἱὸν εἶπον ἐν ἑαυτοῖς·

οὗτός ἐστιν ὁ κληρονόμος· δεῦτε ἀποκτείνωμεν αὐτὸν καὶ σχῶμεν τὴν κληρονομίαν αὐτοῦ. ³⁹ καὶ λαβόντες αὐτὸν ἐξέβαλον ἔξω τοῦ ἀμπελῶνος καὶ ἀπέκτειναν.

⁴⁰ ὅταν οὖν ἔλθῃ ὁ κύριος τοῦ ἀμπελῶνος, τί ποιήσει τοῖς γεωργοῖς ἐκείνοις; ⁴¹ λέγουσιν αὐτῷ· κακούς κακῶς ἀπολέσει αὐτούς, καὶ τὸν ἀμπελῶνα ἐκδώσεται ἄλλοις γεωργοῖς, οἵτινες ἀποδώσουσιν αὐτῷ τοὺς καρπούς ἐν τοῖς καιροῖς αὐτῶν.

⁴² λέγει αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς· οὐδέποτε ἀνέγνωτε ἐν ταῖς γραφαῖς· λίθον ὃν ἀπεδοκίμασαν οἱ οἰκοδομοῦντες, οὗτος ἐγενήθη εἰς κεφαλὴν γωνίας· παρὰ κυρίου ἐρένετο αὕτη, καὶ ἔστι θαυμαστή ἐν ὀφθαλμοῖς ἡμῶν, ⁴³ διὰ τοῦτο λέγω ὑμῖν ὅτι ἀρθήσεται ἀφ' ὑμῶν ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ καὶ δοθήσεται ἔθνει ποιοῦντι τοὺς καρπούς αὐτῆς.

:144

⁴⁵ ἀκούσαντες δὲ οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ Φαρισαῖοι τὰς παραβολὰς αὐτοῦ ἔγνωσαν ὅτι περὶ αὐτῶν λέγει· ⁴⁶ καὶ ζητοῦντες

λέγων ὅτι ἐντραπήσονται τὸν υἱόν μου. ⁷ ἐκεῖνοι δὲ οἱ γεωργοὶ πρὸς ἑαυτοὺς εἶπαν ὅτι οὗτός ἐστιν ὁ κληρονόμος· δεῦτε ἀποκτείνωμεν αὐτόν, καὶ ἡμῶν ἔσται ἡ κληρονομία. ⁸ καὶ λαβόντες ἀπέκτειναν αὐτόν, καὶ ἐξέβαλον αὐτόν ἔξω τοῦ ἀμπελῶνος·

⁹ τί ποιήσει ὁ κύριος τοῦ ἀμπελῶνος; ἐλεύσεται καὶ ἀπολέσει τοὺς γεωργούς, καὶ δώσει τὸν ἀμπελῶνα ἄλλοις.

¹⁰ οὐδὲ τὴν γραφὴν ταύτην ἀνέγνωτε· λίθον ὃν ἀπεδοκίμασαν οἱ οἰκοδομοῦντες, οὗτος ἐγενήθη εἰς κεφαλὴν γωνίας· ¹¹ παρὰ κυρίου ἐρένετο αὕτη, καὶ ἔστι θαυμαστή ἐν ὀφθαλμοῖς ἡμῶν;

¹² καὶ ἐξήτουν

ἴσως τοῦτον ἐντραπήσονται. ¹⁴ ἰδόντες δὲ αὐτόν οἱ γεωργοὶ διελογίζοντο πρὸς ἀλλήλους λέγοντες· οὗτός ἐστιν ὁ κληρονόμος· ἀποκτείνωμεν αὐτόν, ἵνα ἡμῶν γένηται ἡ κληρονομία. ¹⁵ καὶ ἐκβαλόντες αὐτόν ἔξω τοῦ ἀμπελῶνος ἀπέκτειναν.

τί οὖν ποιήσει αὐτοῖς ὁ κύριος τοῦ ἀμπελῶνος. ¹⁶ ἐλεύσεται καὶ ἀπολέσει τοὺς γεωργούς τούτους, καὶ δώσει τὸν ἀμπελῶνα ἄλλοις.

ἀκούσαντες δὲ εἶπαν· μὴ γένοιτο. ¹⁷ ὁ δὲ ἐμβλέψας αὐτοῖς εἶπεν· τί οὖν ἔστιν τὸ γεγραμμένον τοῦτο· λίθον ὃν ἀπεδοκίμασαν οἱ οἰκοδομοῦντες, οὗτος ἐγενήθη εἰς κεφαλὴν γωνίας;

¹⁸ πᾶς ὁ πεσὼν ἐπ' ἐκείνον τὸν λίθον συνθλασθήσεται· ἐφ' ὃν δ' ἂν πέσῃ, λιμῆσει αὐτόν

¹⁹ καὶ ἐξήτησαν οἱ γραμματεῖς

Matth 21 42 = Mk 12 10 11 = Lk 20 17; Ps 118 22 23. Lk 20 18; Jes 8 14 15.

Matth 21 11 - D 33 a b e f f f² g r² s y² I r^{mt} Or Eus] + καὶ (πᾶς) ὁ πεσὼν ἐπὶ τὸν λίθον τοῦτον συνθλασθήσεται· ἐφ' ὃν δ' ἂν πέσῃ, λιμῆσει αὐτόν (= Lk 20 18) Unc (: D) min e f g h l q verss. ⁴⁵ ἀκούσ. δὲ NLZ. 33 892 s y² c sa bo] καὶ ἀκούσ. Unc^{cl} min lat sy^{vg} h^l aeth Or.

Mark 12 9 τί B L 892* k s y² sa bo] + οὖν Unc^{cl} min lat sy^{vg} h^l arm aeth.

<p>αὐτὸν κρατῆσαι ἐφοβήθησαν τοὺς ὄχλους, ἐπεὶ εἰς προφήτην αὐτὸν εἶ- χον.</p>	<p>αὐτὸν κρατῆσαι καὶ ἐφοβήθησαν τὸν ὄχλον· ἔγνωσαν γὰρ ὅτι πρὸς αὐτοὺς τὴν παραβολὴν εἶπεν. καὶ ἀφέντες αὐτὸν ἀπῆλθον.</p>	<p>καὶ οἱ ἀρχιερεῖς ἐπιβαλεῖν ἐπ' αὐτὸν τὰς χεῖρας ἐν αὐτῇ τῇ ᾠρᾳ, καὶ ἐφοβήθησαν τὸν λαόν· ἔγνωσαν γὰρ ὅτι πρὸς αὐτοὺς εἶπεν τὴν παραβολὴν ταύτην.</p>
--	---	---

Vgl. 22 22 S. 169

205. (196.) Das Gleichnis vom Hochzeitsmahl. Matth 22 1-14

¹ Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς πάλιν εἶπεν ἐν παραβολαῖς αὐτοῖς λέγων·
² ὡμοιώθη ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν ἀνθρώπῳ βασιλεῖ, ὅστις ἐποίησεν γάμους τῷ υἱῷ αὐτοῦ. ³ καὶ ἀπέστειλεν τοὺς δούλους αὐτοῦ καλέσαι τοὺς κεκλημένους εἰς τοὺς γάμους, καὶ οὐκ ἤθελον ἔλθεῖν.
⁴ πάλιν ἀπέστειλεν ἄλλους δούλους λέγων· εἶπατε τοῖς κεκλημένοις· ἰδοὺ τὸ ἄριστόν μου ἠτοιμάκα, οἱ ταῦροί μου καὶ τὰ σιτιστὰ τεθυμένα καὶ πάντα ἔτοιμα· δεῦτε εἰς τοὺς γάμους. ⁵ οἱ δὲ ἀμελήσαντες ἀπῆλθον, ὃς μὲν εἰς τὸν ἴδιον ἀγρόν, ὃς δὲ ἐπὶ τὴν ἐμπορίαν αὐτοῦ· ⁶ οἱ δὲ λοιποὶ κρατήσαντες τοὺς δούλους αὐτοῦ ὕβρισαν καὶ ἀπέκτειναν.
⁷ ὁ δὲ βασιλεὺς ὠργίσθη, καὶ πέμψας τὰ στρατεύματα αὐτοῦ ἀπόλεσεν τοὺς φρονεῖς ἐκεῖνους καὶ τὴν πόλιν αὐτῶν ἐνέπρησεν. ⁸ τότε λέγει τοῖς δούλοις αὐτοῦ· ὁ μὲν γάμος ἔτοιμός ἐστιν, οἱ δὲ κεκλημένοι οὐκ ἦσαν ἄξιοι. ⁹ πορεύεσθε οὖν ἐπὶ τὰς διεξόδους τῶν ὁδῶν, καὶ ὅσους ἐὰν εὕρητε καλέσατε εἰς τοὺς γάμους. ¹⁰ καὶ ἐξελθόντες οἱ δούλοι ἐκεῖνοι εἰς τὰς ὁδοὺς συνήγαγον πάντας ὅσους εὗρον, πονηροὺς τε καὶ ἀγαθοὺς, καὶ ἐπλήσθη ὁ νυμφῶν ἀνακεμεμένων.

14 16-24 (170. S. 136 f.): ¹⁶ Ὁ δὲ εἶπεν αὐτῷ· ἄνθρωπός τις ἐποίησε δεῖπνον μέγα καὶ ἐκάλεσεν πολλούς, ¹⁷ καὶ ἀπέστειλεν τὸν δούλον αὐτοῦ τῇ ᾠρᾷ τοῦ δεῖπνου εἰπεῖν τοῖς κεκλημένοις· ἔρχεσθε, ὅτι ἤδη ἔτοιμά εἰσιν. ¹⁸ καὶ ἤρξαντο ἀπὸ μᾶς πάντες παραιτεῖσθαι. ὁ πρῶτος εἶπεν αὐτῷ· ἀγρόν ἠγόρασα, καὶ ἔχω ἀνάγκη ἐξελθῶν ἰδεῖν αὐτόν· ἐρωτῶ σε, ἔχε με παρητημένον. ¹⁹ καὶ ἕτερος εἶπεν· ζεύγη βοῶν ἠγόρασα πέντε, καὶ πορεύομαι δοκιμάσαι αὐτά· ἐρωτῶ σε, ἔχε με παρητημένον. ²⁰ καὶ ἕτερος εἶπεν· γυναῖκα ἔγημα, καὶ διὰ τοῦτο οὐ δύναμαι ἔλθεῖν. ²¹ καὶ παραγεγνημένος ὁ δούλος ἀπήγγειλεν τῷ κυρίῳ αὐτοῦ ταῦτα.

τότε ὀργισθεὶς ὁ οἰκοδεσπότης εἶπεν τῷ δούλῳ αὐτοῦ· ἔξελθε ταχέως εἰς τὰς πλατείας καὶ ῥύμας τῆς πόλεως, καὶ τοὺς πτωχοὺς καὶ ἀναπήρους καὶ τυφλοὺς καὶ χωλοὺς εἰσάγαγε ὧδε. ²² καὶ εἶπεν ὁ δούλος· κύριε, γέγονεν ὁ ἐπέταξας, καὶ ἔτι τόπος ἐστίν. ²³ καὶ εἶπεν ὁ κύριος πρὸς τὸν δούλον· ἔξελθε εἰς τὰς ὁδοὺς καὶ φραγμοὺς καὶ ἀνάγκασον εἰσελθεῖν, ἵνα γεμισθῇ μου ὁ οἶκος· ²⁴ λέγω γὰρ ὑμῖν ὅτι οὐδεὶς τῶν ἀνθρώπων ἐκείνων τῶν κεκλημένων γεύσεται μου τοῦ δεῖπνου.

Matth 22 ¹⁰ οὗς N* BD 124 440 472 700 vg sa] ὅσους Unc^{1c} min verss
892 1010 1293] γάμος Unc^{rel} min.

νυμφῶν N*B*L 0138

Luk 20 ¹⁹ γαραι. . . ἀρχιερ. (Φαρισ. C) AB(C) KM//LUWΘ. 1-118-131-209 13-124-346-713 33 . .
e sy^{bl} bo arm aeth] ~ NDEGRSΓΑΑ . . min lat sy^c sa | τὸν λαόν] - GSVΓΑ min: τ. ὄχλον
NΨ 22 213 660 1604.

¹¹ Εἰσελθὼν δὲ ὁ βασιλεὺς θεάσασθαι τοὺς ἀνακειμένους εἶδεν ἐκεῖ ἄνθρωπον οὐκ ἐνδεδυμένον ἔνδυμα γάμου. ¹² καὶ λέγει αὐτῷ· ἑταῖρε, πῶς εἰσῆλθες ὧδε μὴ ἔχων ἔνδυμα γάμου; ὁ δὲ ἐφωμώθη. ¹³ τότε ὁ βασιλεὺς εἶπεν τοῖς διακονοῖς· δῆσαντες αὐτοῦ πόδας καὶ χεῖρας ἐκβάλετε αὐτὸν εἰς τὸ σκότος τὸ ἐξώτερον· ἐκεῖ ἔσται ὁ κλαυθμὸς καὶ ὁ βρυγμὸς τῶν ὀδόντων. ¹⁴ πολλοὶ γάρ εἰσιν κλητοί, ὀλίγοι δὲ ἐκλεκτοί.

206. (197.) Die Pharisäerfrage.

Matth 22 15-22

Mark 12 13-17

Luk 20 20-26

¹⁵ Τότε πορευθέντες οἱ Φαρισαῖοι συμβούλιον ἔλαβον ὅπως αὐτὸν παγιδεύσωσιν ἐν λόγῳ. ¹⁶ καὶ ἀποστέλλουσιν αὐτῷ τοὺς μαθητὰς αὐτῶν μετὰ τῶν Ἡρωδιανῶν λέγοντας· διδάσκαλε, οἴδαμεν ὅτι ἀληθὴς εἶ καὶ τὴν ὁδὸν τοῦ θεοῦ ἐν ἀληθείᾳ διδάσκεις, καὶ οὐ μέλει σοι περὶ οὐδενός, οὐ γὰρ βλέπεις εἰς πρόσωπον ἀνθρώπων. ¹⁷ εἰπὸν οὖν ἡμῖν, τί σοι δοκεῖ; ἔξεστιν δοῦναι κῆρσον Καίσαρι ἢ οὐ;

¹³ Καὶ ἀποστέλλουσιν πρὸς αὐτὸν τινὰς τῶν Φαρισαίων καὶ τῶν Ἡρωδιανῶν, ἵνα αὐτὸν ἀγρεύσωσιν λόγῳ. ¹⁴ καὶ ἐλθόντες λέγουσιν αὐτῷ· διδάσκαλε, οἴδαμεν ὅτι ἀληθὴς εἶ καὶ οὐ μέλει σοι περὶ οὐδενός· οὐ γὰρ βλέπεις εἰς πρόσωπον ἀνθρώπων, ἀλλ' ἐπ' ἀληθείας τὴν ὁδὸν τοῦ θεοῦ διδάσκεις· ἔξεστιν κῆρσον Καίσαρι δοῦναι ἢ οὐ; δῶμεν ἢ μὴ δῶμεν;

²⁰ Καὶ παρατηρήσαντες ἀπέστειλαν ἐγκαθέτους ὑποκρινομένους ἑαυτοὺς δικαίους εἶναι, ἵνα ἐπιλάβωνται αὐτοῦ λόγου, ὥστε παραδοῦναι αὐτὸν τῇ ἀρχῇ καὶ τῇ ἐξουσίᾳ τοῦ ἡγεμόνος. ²¹ καὶ ἐπηρώτησαν αὐτὸν λέγοντες· διδάσκαλε, οἴδαμεν ὅτι ὀρθῶς λέγεις καὶ διδάσκεις καὶ οὐ λαμβάνεις πρόσωπον, ἀλλ' ἐπ' ἀληθείας τὴν ὁδὸν τοῦ θεοῦ διδάσκεις· ²² ἔξεστιν ἡμᾶς Καίσαρι φόρον δοῦναι ἢ οὐ;

Mt 22 18 = Mk 12 14 = Lk 20 21: Joh 3 2 (S. 235).

Matth 22 ¹³ δῆσαντες . . χεῖρας] ἄρατε αὐτὸν ποδῶν καὶ χειρῶν D a b c e (ff²) h q r s y^s c I r^{int} Lcf al. ¹⁶ λέγοντας NB L 085 27 700 .] -es Unc^{rel} min. ¹⁷ εἰπὸν (LZ 33 713 983 1012 .; εἰπέ NBCΘ . . min) οὖν (- 1574 sy^c) ἡμῖν] - D 1093 1424 a b e ff ff² q r r² aur sy^s.

Mark 12 ¹⁴ καὶ NBCDLΔ 33 472 579 892 1071 a c ff² k sy^s sa bo aeth] οἱ δὲ ANWXΓΘ . . min sy^{vg} hl arm | ἐλθόντες] - D k sy^s | λέγουσιν αὐτῷ] ἐπηρώτων αὐτὸν DΘ 565 700 (-ησαν) it (:l) sy^{vg} arm; ἤρωσαντο ἐρωτῶν αὐτὸν GW 1-118-209 13-69-124-346 28 251 495 . sy^s (ἤρωξ. λέγειν αὐτῷ); + ἐν δόλω (- k) λέγοντες (- W b ff² i q r sy^s) G WΘ 1-118-209 13-69-124-346 28 251 495 565 700 it (:a l) sy^s sa arm | κῆρσον Καίσαρι δοῦναι] ~ δοῦναι κῆρσ. Καίσ. NBCLWΔΨ min bo; (ἡμᾶς D) δοῦναι ἐπικεφάλαιον Καίσ. DΘ 124 565 1071 . a k | ἢ οὐ] - Σ 713 k q | ἢ οὐ; δῶμεν] - 225 517 1424 . v g sy^s arm | δῶμεν ἢ μὴ δῶμεν] - D a b c ff² i l r aur.

Luk 20 ²⁰ παρατηρήσαντες] ἀποχωρήσαντες DΘW (ὑποχ.) 213 it aeth go: - sy.

18 γνοὺς δὲ ὁ Ἰησοῦς τὴν
πονηρίαν αὐτῶν εἶπεν· τί με
πειράζετε, ὑποκριταί; 19 ἐπιδει-
ξατέ μοι τὸ νόμισμα τοῦ κήρσου.
οἱ δὲ προσήνεγκαν αὐτῷ δη-
νάριον· 20 καὶ λέγει αὐτοῖς
ὁ Ἰησοῦς· τίνος ἢ εἰκὼν αὕτη
καὶ ἡ ἐπιγραφή; 21 λέγουσιν·
Καίσαρος. τότε λέγει
αὐτοῖς· ἀπόδοτε οὖν τὰ Καί-
σαρος Καίσαρι καὶ τὰ τοῦ
θεοῦ τῷ θεῷ.

22 καὶ ἀκούσαντες ἐθαύμασαν,
καὶ ἀφέντες αὐτὸν ἀπῆλθαν.

15 ὁ δὲ ἰδὼν αὐτῶν τὴν
ὑπόκρισιν εἶπεν αὐτοῖς· τί με
πειράζετε; φέρετέ
μοι δηνάριον ἵνα ἴδω.
16 οἱ δὲ ἤνεγκαν.

καὶ λέγει αὐτοῖς·
τίνος ἢ εἰκὼν αὕτη
καὶ ἡ ἐπιγραφή; οἱ δὲ εἶπαν
αὐτῷ· Καίσαρος. 17 ὁ δὲ Ἰησοῦς
εἶπεν αὐτοῖς· τὰ Καίσαρος
ἀπόδοτε Καίσαρι καὶ τὰ τοῦ
θεοῦ τῷ θεῷ.

καὶ ἐξεθαύμαζον ἐπ' αὐτῷ.

Vgl. 12 12 S. 167

23 κατανοήσας δὲ αὐτῶν τὴν
πανουργίαν εἶπεν πρὸς αὐτούς·
24 δείξατέ
μοι δηνάριον.

τίνος ἔχει εἰκόνα
καὶ ἐπιγραφήν; οἱ δὲ εἶπαν·
Καίσαρος. 25 ὁ δὲ εἶπεν πρὸς
αὐτούς· τοίνυν ἀπόδοτε τὰ
Καίσαρος Καίσαρι καὶ τὰ τοῦ
θεοῦ τῷ θεῷ. 26 καὶ οὐκ
ἴσχυσαν ἐπιλαβέσθαι αὐτοῦ
ῥήματος ἐναντίον τοῦ λαοῦ,
καὶ θαυμάσαντες ἐπὶ τῇ ἀπο-
κρίσει αὐτοῦ ἐσίγησαν.

207. (198.) Die Sadduzäerfrage.

Matth 22 23—33

Mark 12 18—27

Luk 20 27—40

23 Ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ
προσηλθὼν αὐτῷ Σαδδουκαῖοι
λέγοντες μὴ εἶναι ἀνάστασιν,
καὶ ἐπηρώτησαν αὐτὸν 24 λέγον-
τες· διδάσκαλε, Μωϋσῆς εἶπεν·
ἐάν τις ἀποθάνῃ
μὴ ἔχων τέκνα,
ἐπιγαμβρεύσει ὁ ἀδελφὸς αὐ-
τοῦ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ καὶ ἀνα-
στήσει σπέρμα τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ.
25 ἦσαν δὲ παρ' ἡμῖν ἑπτὰ ἀδελ-
φοί, καὶ ὁ πρῶτος γήμας

18 Καὶ ἔρχονται Σαδδουκαῖοι
πρὸς αὐτόν, οἵτινες λέγουσιν
ἀνάστασιν μὴ εἶναι, καὶ ἐπη-
ρώτων αὐτὸν λέγοντες· 19 διδά-
σκαλε, Μωϋσῆς ἔγραψεν ἡμῖν
ὅτι ἐάν τις ἀδελφὸς ἀποθάνῃ
καὶ καταλίπῃ γυναῖκα καὶ μὴ
ἀφῆ τέκνον, ἵνα λάβῃ ὁ ἀδελφὸς
αὐτοῦ τὴν γυναῖκα καὶ ἐξανα-
στήσῃ σπέρμα τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ.
20 ἑπτὰ ἀδελφοὶ ἦσαν·
καὶ ὁ πρῶτος ἔλαβεν γυναῖκα,

27 Προσελθόντες δὲ τινες
τῶν Σαδδουκαίων, οἱ ἀντι-
λέγοντες ἀνάστασιν μὴ εἶναι,
ἐπηρώτησαν αὐτὸν 28 λέγοντες·
διδάσκαλε, Μωϋσῆς ἔγραψεν
ἡμῖν, ἐάν τις ἀδελφὸς ἀπο-
θάνῃ ἔχων γυναῖκα, καὶ οὗτος
ἄτεκνος ἦ, ἵνα λάβῃ ὁ ἀδελφὸς
αὐτοῦ τὴν γυναῖκα καὶ ἐξανα-
στήσῃ σπέρμα τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ.
29 ἑπτὰ οὖν ἀδελφοὶ ἦσαν.
καὶ ὁ πρῶτος λαβὼν γυναῖκα

Mt 22 24 = Mk 12 19 = Lk 20 28: Dt 25 5 6 (Gen 38 8).

Matth 22 20 καὶ 10] -D b e f f f r 2 s y s a; ὁ δὲ C | ὁ Ἰησ. DLZ Θ Φ 13-69-124-346 33 157 372 892 lat sy bo] - N B C X Δ Π Σ . . min f sa. 21 λέγουσιν N B 1604 sy vg arm] + αὐτῷ Unc min verss.

Mark 12 15 ἰδὼν N * D 13-69-346 28 565 b e f f i q go] εἰδώς Unc rel min a k l verss. 17 ὁ δὲ I. N B C L Δ Ψ 33 579 892 1093 1424] ἀποκρ. δὲ (- sy s) ὁ I. (- Θ 565) D Θ 565 700 a b i l q r v g sy s; καὶ ἀποκρ. ὁ I. (- ὁ I. W 349 517 .) Unc rel min sy hl arm go | αὐτοῖς] - B D. 19 κ. καταλίπῃ] κ. ἔχη DW Θ (σχη) 28 it (: : l); ἔχων 700 | καὶ μὴ ἀφ. τέκν. N B C L Δ 33 579 892 1093 ff 2 sy s sa bo aeth] κ. τέκν. μὴ ἀφ. Unc rel min lat sy vg hl arm.

Luk 20 24 οἱ δὲ N B L N 33 157 213 sy vg sa bo Tat] ἀποκριθέντες δὲ A C P Δ Π Ψ . . min f sy hl; ἀποκρ. (- δέ) DW Γ Θ 1-118-131-209 lat (: : f). 26 αὐτοῦ δήμ.] τοῦ δήμ. (+ αὐτοῦ Θ 579 lat) N B L Θ 433 579 892 lat sy s c. 27 ἀντιλέγ.] λέγοντες N B C D L N Θ 1-118-131-209 33 579 sy sa bo; οἵτινες λέγουσιν Ψ 713 e r | ἐπηρώτησαν] - των B 124 157 579 1071 a; - των 13-69-346.

ἐτελεύτησεν, καὶ μὴ ἔχων καὶ ἀποθνήσκων οὐκ ἀφήκεν ἀπέθανεν ἄτεκνος·
 σπέρμα ἀφήκεν τὴν γυναῖκα σπέρμα.
 αὐτοῦ τῶ ἀδελφῶ αὐτοῦ. ²⁶ ὁμοί- ²¹ καὶ ὁ ³⁰ καὶ ὁ
 ως καὶ ὁ δεύτερος δεύτερος ἔλαβεν αὐτήν, καὶ ἀπ- δεύτερος
 καὶ ὁ τρίτος, καὶ ὁ τρίτος ὡσαύτως· ³¹ καὶ ὁ τρίτος ἔλαβεν αὐτήν,
 ἕως τῶν ἐπτὰ. ²² καὶ οἱ ἐπτὰ οὐκ ὡσαύτως δὲ καὶ οἱ ἐπτὰ οὐ
 ἀφήκαν σπέρμα. ἀφήκαν σπέρμα.
²⁷ ὕστερον δὲ πάντων ἀπέθανεν ἔσχατον πάντων καὶ ἡ γυνή ³² ὕστερον καὶ ἡ γυνή
 ἢ γυνή. ²⁸ ἐν τῇ ἀναστάσει ἀπέθανεν. ²³ ἐν τῇ ἀναστάσει, ἀπέθανεν. ³³ ἡ γυνή οὖν ἐν
 οὖν τίνος τῶν ὅταν ἀναστῶσιν, τίνος αὐ- τῇ ἀναστάσει τίνος αὐ-
 ἐπτὰ ἔσται γυνή; πάντες γὰρ τῶν ἔσται γυνή; οἱ γὰρ ἐπτὰ τῶν γίνεται γυνή; οἱ γὰρ ἐπτὰ
 ἔσχον αὐτήν. ²⁹ ἀποκριθεὶς ἔσχον αὐτήν γυναῖκα. ²⁴ ἔ- ἔσχον αὐτήν γυναῖκα. ³⁴ καὶ
 δὲ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς· φη αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς· οὐ διὰ εἶπεν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς· οἱ υἱοὶ
 πλανᾶσθε μὴ εἰδότες τοῦτο πλανᾶσθε μὴ εἰδότες τοῦ αἰῶνος τούτου γαμοῦσιν
 τὰς γραφὰς μηδὲ τὴν δύναμιν τὰς γραφὰς μηδὲ τὴν δύναμιν καὶ γαμίσκονται, ³⁵ οἱ δὲ κατ-
 τοῦ θεοῦ; τοῦ θεοῦ; ²⁵ ὅταν γὰρ ἐκ νεκρῶν ἀναστῶσιν, οὐτε γαμοῦσιν οὐτε
³⁰ ἐν γὰρ τῇ ἀναστάσει οὐτε γαμοῦσιν οὐτε γαμίζονται, ³⁶ οὐτε γὰρ ἀ-
 ἀλλ' ὡς ἄγγελοι θεοῦ ἀλλ' εἰσὶν ὡς ἄγγελοι
 ἐν τῶ οὐρανῶ εἰσιν. ἐν τοῖς οὐρανοῖς.
³¹ περὶ δὲ τῆς ἀναστάσεως τῶν ²⁶ περὶ δὲ τῶν νεκρῶν, ὅτι ἐγεί-
 νεκρῶν οὐκ ἀνέγνωτε τὸ ἔρηθὲν ρονται, οὐκ ἀνέγνωτε ἐν τῇ
 ὑμῶν βίβλῳ Μωϋσεώς ἐπὶ τοῦ βράτου
 ὑπὸ τοῦ θεοῦ λέγοντος· πῶς εἶπεν αὐτῷ ὁ θεὸς λέγων·
³² ἐγὼ εἰμι ὁ θεὸς Ἀβραάμ καὶ ὁ ἐγὼ ὁ θεὸς Ἀβραάμ καὶ ὁ
 θεὸς Ἰσαὰκ καὶ ὁ θεὸς Ἰακώβ; θεὸς Ἰσαὰκ καὶ ὁ θεὸς Ἰακώβ;
 οὐκ ἔστιν θεὸς νεκρῶν ἀλλὰ ²⁷ οὐκ ἔστιν ὁ θεὸς νεκρῶν ἀλλὰ
 ζώντων. ζώντων. πολὺ πλανᾶσθε. ζώντων· πάντες γὰρ αὐτῶ ζῶσιν.

Mt 22 32 = Mk 12 26 = Lk 20 37: Ex 3 6.

Matth 22 ³⁰ θεοῦ (τοῦ θ. LΔΠ . . min) - BDΘ 1-118-209 700 it sy^c sa arm Tat Or. ³² θεός;
 NDW 28 544 566 Or Chr] ὁ θ. BLΔ min lat sy sa bo; ὁ θεός θεός EFΘΣ . . min sy^{hl} arm.

Mark 12 ²³ ὅταν ἀναστ. AXΓΘΠ . . min a b ff² 1 q vg sy^s arm) - NBCDLWΔΨ 28 33 544 579
 592 1555 k1 sy^{va} sa bo. ²⁵ ἄγγελοι] οἱ ἄγγ. BWΘ 476 892 sy^s sa bo Or | ἐν NCDLW . . min
 lat sy^{hl} bo aeth] οἱ ἐν ABEGVXIΓΘ . . min sy^s vg sa arm. ²⁶ ὁ θεός 3° et 4°] θεός BDW Or.
²⁷ ὁ θεός] θεός BDWΦ 22 565 700 1071 . . | ἀλλά] + θεός EGHMSVΓ min q sy^{hl} aeth.

Luk 20 ³⁰ καὶ ὁ δεύτερος NBDL 213 157 892 e sa bo (+ ἔλαβεν αὐτήν)] κ. ἔλαβεν ὁ δευτ. (~ Θ
 579 lat) τὴν γυναῖκα καὶ οὗτος (αὐτός 235 a i i vg) ἀπέθανεν ἄτεκνος APWΓΔΘΑΨ . . min lat sy.
³⁴ τούτου] + γινώσκου κ. γινώσκει D ff² 1 q gat; γινώσκει κ. γινώσκου a eel sy^s c Ir Clem Or Cyp Aug .
 γαμ. κ. γαμίσκονται. - e e ff² 1 q gat Cyp Aug. ³⁵ γαμίζ. NDLΔ 1-118-131 33 157 213 579 892 1071 .
 Clem] γαμίσκ. BΨ 71 213 124 659 700 1241 1424; ἐκγαμίζ. APWΘ . . min. ³⁶ οὐτε] οὐδὲ ABDLΘ
 . 157 sa bo ἔτι] - W 1-118-209 e e ff² 1 q sy^s c Cyp Tat | ἀποθ. δύν.] ἀποθ. μέλλουσιν Dst WΘ
 a Marc; incipiunt mori e Cyp; morientur ff² 1 q.

³³ καὶ ἀκούσαντες οἱ ὄχλοι ἐξεπλήρυσοντο ἐπὶ τῇ διδαχῇ αὐτοῦ.

s. v. 46

s. 11 18^b
s. 12 32
s. 12 34

³⁹ ἀποκριθέντες δέ τινες τῶν γραμματέων εἶπαν· διδάσκαλε, καλῶς εἶπας. ⁴⁰ οὐκ ἐτι γὰρ ἐτόλμων ἐπερωτᾶν αὐτὸν οὐδέν.

208. (199.) Die Frage nach dem großen Gebot.

Matth 22 34-40

Mark 12 28-34

³⁴ Οἱ δὲ Φαρισαῖοι ἀκούσαντες ὅτι ἐφίμωσεν τοὺς Σαδδουκαίους, συνήχθησαν ἐπὶ τὸ αὐτό, ³⁵ καὶ ἐπηρώτησεν εἷς ἐξ αὐτῶν νομικὸς πειράζων αὐτόν. ³⁶ διδάσκαλε, ποία ἐντολὴ μεγάλη ἐν τῷ νόμῳ; ³⁷ ὁ δὲ ἔφη αὐτῷ·

ἀγαπήσεις κύριον τὸν θεόν σου ἐν ὅλῃ τῇ καρδίᾳ σου καὶ ἐν ὅλῃ τῇ ψυχῇ σου καὶ ἐν ὅλῃ τῇ διανοίᾳ σου.

³⁸ αὕτη ἐστὶν ἡ μεγάλη καὶ πρώτη ἐντολή. ³⁹ δευτέρα ὁμοία αὐτῇ· ἀγαπήσεις τὸν πλησίον σου ὡς σεαυτόν. ⁴⁰ ἐν ταύταις ταῖς δυσὶν ἐντολαῖς ὅλος ὁ νόμος κρέμαται καὶ οἱ προφῆται.

²⁸ Καὶ προσελθὼν εἰς τῶν γραμματέων, ἀκούσας αὐτῶν συζητούντων, ἰδὼν ὅτι καλῶς ἀπεκρίθη αὐτοῖς, ἐπηρώτησεν αὐτόν·

ποία ἐστὶν ἐντολὴ πρώτη πάντων; ²⁹ ἀπεκρίθη ὁ Ἰησοῦς ὅτι πρώτη ἐστὶν· ἀκούε Ἰσραὴλ, κύριος ὁ θεὸς ἡμῶν κύριος εἰς ἔστιν, ³⁰ καὶ ἀγαπήσεις κύριον τὸν θεόν σου ἐξ ὅλης τῆς καρδίας σου καὶ ἐξ ὅλης τῆς ψυχῆς σου καὶ ἐξ ὅλης τῆς διανοίας σου καὶ ἐξ ὅλης τῆς ἰσχύος σου.

³¹ δευτέρα αὕτη· ἀγαπήσεις τὸν πλησίον σου ὡς σεαυτόν. ³² μείζων τούτων ἄλλη ἐντολὴ οὐκ ἔστιν.

10 23-28 (143. S. 117 f.):

²⁵ Καὶ ἰδοὺ νομικὸς τις ἀνέστη ἐκπειράζων αὐτὸν λέγων· διδάσκαλε, τί ποιήσας ζῶναι αἰώνιον κληρονομίῃσω; ²⁶ ὁ δὲ εἶπεν πρὸς αὐτόν· ἐν τῷ νόμῳ τί γέγραπται; πῶς ἀγαπήσεις; ²⁷ ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν· ἀγαπήσεις κύριον τὸν θεόν σου ἐξ ὅλης τῆς καρδίας σου καὶ ἐν ὅλῃ τῇ ψυχῇ σου καὶ ἐν ὅλῃ τῇ ἰσχύϊ σου καὶ ἐν ὅλῃ τῇ διανοίᾳ σου,

καὶ τὸν πλησίον σου ὡς σεαυτόν ²⁸ εἶπεν δὲ αὐτῷ· ὀρθῶς ἀπεκρίθης· τοῦτο ποιεῖ, καὶ ζήρη.

³² καὶ εἶπεν αὐτῷ ὁ γραμματεὺς· καλῶς, διδάσκαλε, ἐπ' ἀληθείας εἶπες ὅτι *s. v. 39* εἷς ἐστὶν καὶ οὐκ ἔστιν ἄλλος πλὴν αὐτοῦ. ³³ καὶ τὸ ἀγαπᾶν αὐτόν ἐξ ὅλης τῆς καρδίας καὶ ἐξ ὅλης τῆς συνέσεως καὶ ἐξ ὅλης τῆς ἰσχύος, καὶ τὸ ἀγαπᾶν τὸν πλησίον ὡς ἑαυτόν· περισσότερόν ἐστιν πάντων τῶν ὀλοκαυτωμάτων καὶ τῶν

Matth 22 29: Dt 6 4. Mt 22 37 = Mk 12 30 (= Lk 10 27): Dt 6 5. Mt 22 39 = Mk 12 31 (= Lk 10 27 b):
Lew 19 18. Mk 12 33: 1 Sa 15 22.

Matth 22 ³⁵νομικός] - 1-118-209 . e sy^s arm Or. ³⁷τῇ καρδ. S^cDKL^mII S Z Φ . . min. καρδ.
S^cBWΔΘΣ . min. ³⁹δευτέρα NB 4 157 495] δευτ. δέ DLZΓΔΘΠ . . min lat sa bo; καὶ δευτ.
sy^s pal arm aeth | ὁμοία αὐτῇ] ὁμοίως B.

Mark 12 ²⁸ἰδὼν S^cCDLWΘΣΦ . 1-118-209 13-69-346-713 28 472 565 1071 . lat sy^{vg} pal Tat |
εἰδὼς S^cABKMLXΓΔΨ . . min sa bo; - sy^s. ³²καὶ 1°] - B 267 sy^s vg sa bo | εἷς ἐστὶν + (ὁ)
θεός DEFGHW (~ θε. ἐστ.)Θ . . min a b e ff² i q r aur vg^e sy^s hl sa bo arm. ³³τῆς καρδ.] καρδίας
BUXΨ 348 1216 .; + σοῦ SL 1047 bo.

θυσιῶν. ³⁴ καὶ ὁ Ἰησοῦς ἰδὼν αὐτὸν ὅτι ρουνεχῶς ἀπεκριθή, εἶπεν αὐτῷ· οὐ μα-
 s. v. 46 ρὰν εἰ ἀπὸ τῆς βασιλείας τοῦ θεοῦ. καὶ οὐδεὶς οὐκέτι ἐτόλμα αὐτὸν ἐπερωτῆσαι. s. v. 40

209. (200.) Der Davidsson.

Matth 22 41—46

Mark 12 35—37

Luk 20 41—44

⁴¹ Συνηγμένων δὲ τῶν Φα-
 ρισαίων ἐπηρώτησεν αὐτοὺς
 ὁ Ἰησοῦς ⁴² λέγων· τί ὑμῖν
 δοκεῖ περὶ τοῦ Χριστοῦ; τίνας
 υἱὸς ἐστίν; λέγουσιν αὐτῷ·
 τοῦ Δαυεὶδ. ⁴³ λέγει αὐτοῖς·
 πῶς οὖν Δαυεὶδ ἐν πνεύματι
 καλεῖ κύριον αὐτὸν λέγων·
⁴⁴ εἶπεν κύριος τῷ κυρίῳ μου·
 κάθου ἐκ δεξιῶν μου ἕως
 ἂν θῶ τοὺς ἐχθρούς σου ὑπο-
 κάτω τῶν ποδῶν σου; ⁴⁵ εἰ οὖν
 Δαυεὶδ καλεῖ αὐτὸν κύριον,
 πῶς υἱὸς αὐτοῦ ἐστίν;
⁴⁶ καὶ οὐδεὶς ἐδύνατο ἀποκρι-
 θῆναι αὐτῷ λόγον, οὐδὲ ἐτόλμη-
 σέν τις ἀπ' ἐκείνης τῆς ἡμέ-
 ρας ἐπερωτῆσαι αὐτὸν οὐκέτι.

³⁵ Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς
 ἔλεγεν διδάσκων ἐν τῷ ἱερῷ·
 πῶς λέγουσιν οἱ γραμματεῖς
 ὅτι ὁ Χριστὸς υἱὸς Δαυεὶδ
 ἐστίν;

³⁶ αὐτὸς Δαυεὶδ εἶπεν
 ἐν τῷ πνεύματι τῷ ἁγίῳ·
 εἶπεν ὁ κύριος τῷ κυρίῳ μου
 κάθου ἐκ δεξιῶν μου ἕως
 ἂν θῶ τοὺς ἐχθρούς σου ὑπο-
 πόδιον τῶν ποδῶν σου. ³⁷ αὐτὸς
 Δαυεὶδ λέγει αὐτὸν κύριον,
 καὶ πόθεν αὐτοῦ ἐστίν υἱός;
 καὶ ὁ πολὺς ὄχλος ἤκουεν
 αὐτοῦ ἠδέως.

s. v. 34

⁴¹ Εἶπεν δὲ πρὸς αὐτούς·
 πῶς λέγουσιν
 τὸν Χριστὸν εἶναι Δαυεὶδ
 υἱόν;

⁴² αὐτὸς γὰρ Δαυεὶδ λέγει
 ἐν βίβλῳ ψαλμῶν·
 εἶπεν ὁ κύριος τῷ κυρίῳ μου·
 κάθου ἐκ δεξιῶν μου. ⁴³ ἕως
 ἂν θῶ τοὺς ἐχθρούς σου ὑπο-
 πόδιον τῶν ποδῶν σου. ⁴⁴ Δαυεὶδ
 οὖν κύριον αὐτὸν καλεῖ,
 καὶ πῶς αὐτοῦ υἱὸς ἐστίν;

s. v. 40

210. (201.) Rede gegen den Pharisäismus.

Matth 23 1—36

Mark 12 38—40

Luk 20 45—47

¹ Τότε ὁ Ἰησοῦς ἐλάλησεν
 τοῖς ὄχλοις καὶ τοῖς μαθηταῖς
 αὐτοῦ ² λέγων· ἐπὶ τῆς Μωϋ-
 σέως καθέδρας ἐκάθισαν οἱ
 γραμματεῖς καὶ οἱ Φαρισαῖοι.
³ πάντα οὖν ὅσα ἐὰν εἴπωσιν
 ὑμῖν ποιήσατε καὶ τηρεῖτε,

³⁸ Καὶ ἐν τῇ διδαχῇ αὐτοῦ
 ἔλεγεν·

⁴⁵ Ἀκούοντος δὲ παντός
 τοῦ λαοῦ εἶπεν τοῖς μαθη-
 ταῖς·

Mt 22 44 = Mk 12 36 = Lk 20 42 43: Ps 110 1.

Matth 22 ⁴³ αὐτοῖς] + ὁ Ἰησοῦς LZ 1-118-209 33 157 892 f ff² r r² bo arm aeth. | καλ. κύρ. αὐτ.
 ⚭ LZ 892] καλ. αὐτ. κύρ. BDΘ (+ αὐτόν) 33 lat (: q) sy^s c vg pal sa (bo) arm; κύρ. αὐτ. καλ. EFGHKMΠΔ
 . . min e q arm Or ⁴⁴ κύριος ⚭ BDZ] ὁ κ. Une min.

Mark 12 ³³ τῶν θυσ. ⚭ LMA min] θυσ. Unc^{rel} min. ³⁸ ὁ κύρ.] κύρ. BDΨ 472 579 κάθου]
 κάθισον B | ὑποπόδιον] ὑποκάτω BD⊕WΨ 28 sy^s sa bo Tat. ³⁹ καὶ ἐν τ. διδ. αὐτ. ἔλ.
 ⚭ BLΔΨ 33 579 e k sy^{vg} bo] κ. ἔλ. αὐτοῖς (- W) ἐν τ. διδ. αὐτ. AEFKMΠW X Γ . . min l q vg
 sy^{hl} sa aeth; ὁ δὲ (ei ille d) διδάσκων (+ ἄμα Da) ἔλ. αὐτ. DΘ 565 a b i r; καὶ ἔλ. διδάσκων sy^s.

κατὰ δὲ τὰ ἔργα αὐτῶν μὴ ποιεῖτε· λέγουσιν γὰρ καὶ οὐ ποιοῦσιν. ⁴ δεσμεύουσιν δὲ φορτία βαρέα καὶ ἐπιτιθέασιν ἐπὶ τοὺς ὤμους τῶν ἀνθρώπων, αὐτοὶ δὲ τῷ δακτύλῳ αὐτῶν οὐ θέλουσιν κινήσαι αὐτά. ⁵ πάντα δὲ τὰ ἔργα αὐτῶν ποιοῦσιν πρὸς τὸ θεαθῆναι τοῖς ἀνθρώποις· πλατύνουσιν γὰρ τὰ φυλακτήρια αὐτῶν καὶ μεγαλύνουσιν τὰ κράσπεδα,

⁶ φιλοῦσιν δὲ τὴν πρωτοκλισίαν ἐν τοῖς δείπνοις καὶ τὰς πρωτοκαθεδρίας ἐν ταῖς συναγωγαῖς ⁷ καὶ τοὺς ἀσπασμούς ἐν ταῖς ἀγοραῖς* καὶ καλεῖσθαι ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων ῥαββεῖ. ⁸ ὑμεῖς δὲ μὴ κληθῆτε ῥαββεῖ· εἷς γάρ ἐστιν ὑμῶν ὁ διδάσκαλος, πάντες δὲ ὑμεῖς ἀδελφοί ἐστε. ⁹ καὶ πατέρα μὴ καλέσητε ὑμῶν ἐπὶ τῆς γῆς· εἷς γάρ ἐστιν ὑμῶν ὁ πατήρ ὁ οὐράνιος. ¹⁰ μηδὲ κληθῆτε καθηγηταί, ὅτι καθηγητῆς ὑμῶν ἐστιν εἷς ὁ Χριστός. ¹¹ ὁ δὲ μείζων ὑμῶν ἔσται ὑμῶν διάκονος.** ¹² ὅστις δὲ ὑψώσει ἑαυτὸν ταπεινωθήσεται, καὶ ὅστις ταπεινώσει ἑαυτὸν ὑψωθήσεται.

βλέπετε ἀπὸ τῶν γραμματέων τῶν θελόντων ἐν στολαῖς περιπατεῖν καὶ ἀσπασμούς ἐν ταῖς ἀγοραῖς ³⁹ καὶ πρωτοκαθεδρίας ἐν ταῖς συναγωγαῖς καὶ πρωτοκλισίας ἐν τοῖς δείπνοις.*

Mt 11 = Mark 9 35
(129. S. 108)

⁴⁶ προσέχετε ἀπὸ τῶν γραμματέων τῶν θελόντων περιπατεῖν ἐν στολαῖς καὶ φιλοῦντων ἀσπασμούς ἐν ταῖς ἀγοραῖς καὶ πρωτοκαθεδρίας ἐν ταῖς συναγωγαῖς καὶ πρωτοκλισίας ἐν τοῖς δείπνοις,*

Mt 11 = Lk 9 48^b
(129. S. 109)

Mt 12 = 18 4 (129. S. 109)
= Lk 14 11 (169. S. 136)
u. 18 14 (186. S. 146)

* Luk 11 43 (154. S. 124): Οὐαὶ ὑμῖν τοῖς Φαρισαίοις, ὅτι ἀγαπᾶτε τὴν πρωτοκαθεδρίαν ἐν ταῖς συναγωγαῖς καὶ τοὺς ἀσπασμούς ἐν ταῖς ἀγοραῖς.

** Vgl. auch Matth 20 26 27 = Mark 10 43 44 (192. S. 154) = Luk 22 26 (237 b. S. 194).

Mt 23 5: Ex 13 9 Nu 15 38 39 Dt 6 8 11 18.

13 Οὐαὶ δὲ ὑμῖν, γραμματεῖς καὶ Φαρισαῖοι ὑποκριταί, ὅτι κλείετε τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων· ὑμεῖς γὰρ οὐκ εἰσέρχεσθε, οὐδὲ τοὺς εἰσερχομένους ἀγίετε εἰσελθεῖν.

14

40 οἱ κατεσθίοντες τὰς οἰκίας τῶν χηρῶν καὶ προσφάσει μακρὰ προσευχόμενοι, οὗτοι λήμψονται περισσότερον κρίμα.

11 52 (154. S. 125): Οὐαὶ ὑμῖν τοῖς νομικοῖς, ὅτι ἤρατε τὴν κλεῖδα τῆς γνώσεως· αὐτοὶ οὐκ εἰσήλθατε καὶ τοὺς εἰσερχομένους ἐκωλύσατε.

47 οἱ κατεσθίουσιν τὰς οἰκίας τῶν χηρῶν καὶ προσφάσει μακρὰ προσεύχονται· οὗτοι λήμψονται περισσότερον κρίμα.

(212. Mark 12 41-44 = Luk 21 1-4. S. 176)

15 Οὐαὶ ὑμῖν, γραμματεῖς καὶ Φαρισαῖοι ὑποκριταί, ὅτι περιάγετε τὴν θάλασσαν καὶ τὴν ξηρὰν ποιῆσαι ἓνα προσήλυτον, καὶ ὅταν γένηται, ποιεῖτε αὐτὸν υἱὸν γεέννης διπλοτέρου ὑμῶν.

16 Οὐαὶ ὑμῖν, ὁδηγοὶ τυφλοὶ οἱ λέγοντες· ὅς ἂν ὁμόσῃ ἐν τῷ ναῶ, οὐδὲν ἐστίν· ὅς δ' ἂν ὁμόσῃ ἐν τῷ χρυσῷ τοῦ ναοῦ, ὀφείλει. 17 μωροὶ καὶ τυφλοὶ, τίς γὰρ μείζων ἐστίν, ὁ χρυσὸς ἢ ὁ ναὸς ὁ ἀγιάσας τὸν χρυσόν; 18 καὶ· ὅς ἂν ὁμόσῃ ἐν τῷ θυσιαστηρίῳ, οὐδὲν ἐστίν· ὅς δ' ἂν ὁμόσῃ ἐν τῷ δώρῳ τῷ ἐπάνω αὐτοῦ, ὀφείλει. 19 τυφλοὶ, τί γὰρ μείζων, τὸ δῶρον ἢ τὸ θυσιαστήριον τὸ ἀγιάζον τὸ δῶρον; 20 ὁ οὖν ὁμόσας ἐν τῷ θυσιαστηρίῳ ὁμνύει ἐν αὐτῷ καὶ ἐν πᾶσιν τοῖς ἐπάνω αὐτοῦ· 21 καὶ ὁ ὁμόσας ἐν τῷ ναῶ ὁμνύει ἐν αὐτῷ καὶ ἐν τῷ κατοικοῦντι αὐτόν· 22 καὶ ὁ ὁμόσας ἐν τῷ οὐρανῷ ὁμνύει ἐν τῷ θρόνῳ τοῦ θεοῦ καὶ ἐν τῷ καθημένῳ ἐπάνω αὐτοῦ.

23 Οὐαὶ ὑμῖν, γραμματεῖς καὶ Φαρισαῖοι ὑποκριταί, ὅτι ἀποδεκατοῦτε τὸ ἡδύοσμον καὶ τὸ ἄνηθον καὶ τὸ κύμινον, καὶ ἀφήκατε τὰ βαρύτερα τοῦ νόμου, τὴν κρίσιν καὶ τὸ ἔλεος καὶ τὴν πίστιν· ταῦτα ἔδει ποιῆσαι κἀκεῖνα μὴ ἀφεῖναι. 24 ὁδηγοὶ τυφλοὶ, οἱ διυλλίζοντες τὸν κώρυκα, τὴν δὲ κάμηλον καταπίνοντες.

11 39- 42 44 47 51 (154. S. 124f.): 42 Ἀλλὰ οὐαὶ ὑμῖν τοῖς Φαρισαίοις, ὅτι ἀποδεκατοῦτε τὸ ἡδύοσμον καὶ τὸ πήρανον καὶ πᾶν λάχανον, καὶ παρέρχεσθε τὴν κρίσιν καὶ τὴν ἀγάπην τοῦ θεοῦ· ταῦτα ἔδει ποιῆσαι κἀκεῖνα μὴ παρεῖναι.

Mt 23 23 (= Lk 11 42); Lev 27 30 Mt 6 8.

Matth 23 13 - SBD LZΘ 1-118-209 4 21 28 33 a e f l g vg sys^{pal} sa bo arm Or | + Οὐαὶ (δὲ) ὑμῖν, γραμ. κ. Φαρ. ὑποκρ. (- Δ), ὅτι κατεσθίετε τ. (- Δ) οἰκ. τ. χηρ. κ. προσφ. μακρ. προσευχ.· διὰ τοῦτο λήρσατε περισσ. κρίμα (Mk 12 40 = Lk 20 47) 0138 min b e ff² h l r vg^c sy^c bo^{cod} Hil: ante v. 13 pon E F K M P W A . . . min l sy^{vg} h^l bo^{cod}. 19 τυφλοὶ S D L Z Θ 1-118-209 lat (: : e f) sy^c e aeth | μορῶν καὶ χρυ. Unc^{rel} min e l sy^{vg} h^l sa bo arm. 21 κατοικοῦντι S B H S Θ 1-118-209 13-69-124-346 399 . ver - κατοικῆσαντι C D L W Z A . . . min. 22 ταῦτα S D^g F K P Γ Δ Θ . . . min e e f f f f² g l vg bo arm | + δὲ B C L M O Y Σ Φ min a d h r r² sy^c vg sa aeth Tat | ἀφεῖναι S B L 28 565 | ἀφίεναι Unc^{rel} . min. -1 σί - B D L.

Mark 12 40 οἱ κατεσθίοντες (-όντες B) | οἱ κατεσθίουσιν D 1-118-209 827 lat | χηρῶν | + καὶ δογανῶν D W 13-69-124-346 28 565 b e f f² i q sy^{pal}.

²⁵ Οὐαὶ ὑμῖν, γραμματεῖς καὶ Φαρισαῖοι ὑποκριταί, ὅτι καθαρίζετε τὸ ἔξωθεν τοῦ ποτηρίου καὶ τῆς παροψίδος, ἔσωθεν δὲ γέμουσιν ἐξ ἀρπαγῆς καὶ ἀκρασίας. ²⁶ Φαρισαῖε τυφλέ, καθάρισον πρῶτον τὸ ἐντὸς τοῦ ποτηρίου, ἵνα γένηται καὶ τὸ ἐκτὸς αὐτοῦ καθαρὸν.

²⁷ Οὐαὶ ὑμῖν, γραμματεῖς καὶ Φαρισαῖοι ὑποκριταί, ὅτι παρομοιάζετε τάφοις κεκονιαμένοις, οἵτινες ἔξωθεν μὲν φαίνονται ὡραῖοι, ἔσωθεν δὲ γέμουσιν ὀστέων νεκρῶν καὶ πάσης ἀκαθαρσίας. ²⁸ οὕτως καὶ ὑμεῖς ἔξωθεν μὲν φαίνεσθε τοῖς ἀνθρώποις δίκαιοι, ἔσωθεν δὲ ἐστε μεστοὶ ὑποκρίσεως καὶ ἀνομίας.

²⁹ Οὐαὶ ὑμῖν, γραμματεῖς καὶ Φαρισαῖοι ὑποκριταί, ὅτι οἰκοδομεῖτε τοὺς τάφους τῶν προφητῶν καὶ κοσμεῖτε τὰ μνημεῖα τῶν δικαίων ³⁰ καὶ λέγετε· εἰ ἡμεθα ἐν ταῖς ἡμέραις τῶν πατέρων ἡμῶν, οὐκ ἂν ἡμεθα κοινωνοὶ αὐτῶν ἐν τῷ αἵματι τῶν προφητῶν. ³¹ ὥστε μαρτυρεῖτε ἑαυτοῖς ὅτι υἱοὶ ἐστε τῶν φονευσάντων τοὺς προφήτας.

³² Καὶ ὑμεῖς πληρώσατε τὸ μέτρον τῶν πατέρων ὑμῶν. ³³ ὄφεις, γεννήματα ἐχιδνῶν, πῶς φύγητε ἀπὸ τῆς κρίσεως τῆς γενένης; ³⁴ διὰ τοῦτο ἰδοὺ ἐγὼ ἀποστέλλω πρὸς ὑμᾶς προφήτας καὶ σοφοὺς καὶ γραμματεῖς· ἐξ αὐτῶν ἀποκτενεῖτε καὶ σταυρώσετε καὶ ἐξ αὐτῶν μαστιγώσετε ἐν ταῖς συναγωγαῖς ὑμῶν καὶ διώξετε ἀπὸ πόλεως εἰς πόλιν. ³⁵ ὅπως ἔλθῃ ἐφ' ὑμᾶς πᾶν αἷμα δίκαιον ἐκχυν-

³⁰ Νῦν ὑμεῖς οἱ Φαρισαῖοι τὸ ἔξωθεν τοῦ ποτηρίου καὶ τοῦ πύνακος καθαρίζετε, τὸ δὲ ἔσωθεν ὑμῶν γέμει ἀρπαγῆς καὶ ποτηρίας. ⁴⁰ ἄφρονες, οὐχ ὁ ποιήσας τὸ ἔξωθεν καὶ τὸ ἔσωθεν ἐποίησεν; ⁴¹ πλὴν τὰ ἐνόητα δότε ἐλεημοσύνην, καὶ ἰδοὺ πάντα καθαρὰ ὑμῖν ἐσὶν.

⁴⁴ Οὐαὶ ὑμῖν,

ὅτι ἐστὲ ὡς τὰ μνημεῖα τὰ ἄδηλα, καὶ οἱ ἄνθρωποι οἱ περιπατοῦντες ἐπάνω οὐκ οἶδασιν.

⁴⁷ Οὐαὶ ὑμῖν,

ὅτι οἰκοδομεῖτε τὰ μνημεῖα τῶν προφητῶν, καὶ οἱ πατέρες ὑμῶν ἀπέκτειναν αὐτούς. ⁴⁸ ἄρα μάρτυρές ἐστε καὶ συνευδοκεῖτε τοῖς ἔργοις τῶν πατέρων ὑμῶν, ὅτι αὐτοὶ μὲν ἀπέκτειναν αὐτούς, ὑμεῖς δὲ οἰκοδομεῖτε.

Zu Mt 33 vgl. Mt 3 7^b = Lk 3 7^b
(2. S. 11)

⁴⁹ Διὰ τοῦτο καὶ ἡ σοφία τοῦ θεοῦ εἶπεν· ἀποστελῶ εἰς αὐτοὺς προφήτας καὶ ἀποστόλους καὶ ἐξ αὐτῶν ἀποκτενοῦσιν

καὶ ἐκδιώξουσιν, ⁵⁰ ἵνα ἐκζητηθῇ τὸ αἷμα πάντων τῶν προφη-

Mt 23 35 = Lk 11 50 51; Gen 4 3 2 Chr 24 20 21

Matth 23 ²⁶ τ. ποτηρ. D Θ 1-118-209 700 a e f f² r r² s y s I r i n t C l e m C h r] + καὶ τῆς παροψίδος
Unc rel min verss Tat | αὐτοῦ B* D E* Θ 1-118-209 13-69-124-346 28 157 700 . . a e s y s a e t h
αὐτῶν N B² C L Δ . . min s y v g h l s a b o a r m ; - 659 e i f f f² g h l v g I r C l e m - A l O r i n t C h r . ²⁷ παρομοιά-
ζετε] ὁμοιάζετε B l | τάφ. κεκ., οἵτινες (- N) ἔξωθεν . . γέμουσιν] τάφ. κεκον. ἔξωθεν ὁ τάφος
φαίνεται ὡραῖος, ἔσωθεν δὲ γέμει D I r i n t C l e m - A l . ³⁰ κοινων. αὐτ.] ~ B D 1-118-209 13-69-124-346
700; - αὐτῶν Θ O Σ g. ³² πληρώσατε] πληρώσατε B* e (f) s y s s a ; ἐπληρώσατε D H 4 273 472
544 1604.

νόμενον ἐπὶ τῆς γῆς ἀπὸ τοῦ αἵματος Ἄβελ τοῦ δικαίου ἕως τοῦ αἵματος Ζαχαρίου υἱοῦ Βαραχίου, ὃν ἐφονεύσατε μεταξὺ τοῦ ναοῦ καὶ τοῦ θυσιαστηρίου. ³⁶ ἄμην λέγω ὑμῖν, ἥξει ταῦτα πάντα ἐπὶ τὴν γενεὰν ταύτην.

τῶν τὸ ἐκχυννόμενον ἀπὸ καταβολῆς κόσμου ἀπὸ τῆς γενεᾶς ταύτης, ⁵¹ ἀπὸ αἵματος Ἄβελ ἕως αἵματος Ζαχαρίου τοῦ ἀπολομένου μεταξὺ τοῦ θυσιαστηρίου καὶ τοῦ οἴκου· ναὶ λέγω ὑμῖν, ἐκζητηθήσεται ἀπὸ τῆς γενεᾶς ταύτης.

211. (202.) Weissagung über Jerusalem. Matth 23 37-39

³⁷ Ἰερουσαλήμ Ἰερουσαλήμ, ἣ ἀποκτείνουσα τοὺς προφήτας καὶ λιθοβολοῦσα τοὺς ἀπεσταλμένους πρὸς αὐτήν, ποσάκις ἠθέλησα ἐπισυναγαγεῖν τὰ τέκνα σου, ὃν τρόπον ὄρνις ἐπισυνάγει τὰ νοσσία αὐτῆς ὑπὸ τὰς πτέρυγας, καὶ οὐκ ἠθέλησατε. ³⁸ ἰδοὺ ἀφίεται ὑμῖν ὁ οἶκος ὑμῶν ἔρημος. ³⁹ λέγω γὰρ ὑμῖν, οὐ μὴ με ἴδητε ἀπ' ἄρτι ἕως ἂν εἴπητε· εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος ἐν ὀνόματι κυρίου.

13 34-35 (167. S 135):

³⁴ Ἰερουσαλήμ Ἰερουσαλήμ, ἣ ἀποκτείνουσα τοὺς προφήτας καὶ λιθοβολοῦσα τοὺς ἀπεσταλμένους πρὸς αὐτήν, ποσάκις ἠθέλησα ἐπισυναγαγεῖν τὰ τέκνα σου, ὃν τρόπον ὄρνις τὴν θαντῆς νοσσιάν ὑπὸ τὰς πτέρυγας, καὶ οὐκ ἠθέλησατε. ³⁵ ἰδοὺ ἀφίεται ὑμῖν ὁ οἶκος ὑμῶν. λέγω ὑμῖν ὅτι οὐ μὴ ἴδητέ με ἕως ἥξει ὅτε εἴπητε· εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος ἐν ὀνόματι κυρίου.

212. (203.) Die Scherflein der Witwe.

Mark 12 41-44

Luk 21 1-4

(210. 12 38-40. S. 174)

(210. 20 45-47 S. 174)

⁴¹ Καὶ καθίσας κατέναντι τοῦ γαζοφυλακίου ἐθεώρει πῶς ὁ ὄχλος βάλλει χαλκὸν εἰς τὸ γαζοφυλάκιον· καὶ πολλοὶ πλούσιοι ἔβαλλον πολλὰ, ⁴² καὶ ἔλθοῦσα μία χήρα πτωχὴ ἔβαλεν λεπτὰ δύο, ὅ ἐστιν κοδράντης. ⁴³ καὶ προσκαλεσάμενος τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ εἶπεν αὐτοῖς· ἄμην

¹ Ἀναβλέψας δὲ εἶδεν τοὺς βάλλοντας εἰς τὸ γαζοφυλάκιον τὰ δῶρα αὐτῶν πλουσίους.

² εἶδεν δὲ τινα χήραν πενιχρὰν βάλλουσαν ἐκεῖ δύο λεπτά,

³ καὶ εἶπεν· ἀληθῶς

Mt 23 39 = Lk 13 35: P's 118 26.

Matth 23 ³⁵ υἱοῦ Βαραχ.] - **Σ*** g² Eus. ³⁶ ταῦτα πάντα **Σ**CD^{gr} LMS Θ Φ . . min lat] ~ BEKUVWXΔ . . min d sy^s 1r; - ταῦτα e. ³⁷ αὐτῆς **Σ*** DMWΔ 4 33 8² sy^s sa arm aeth] - B 700 Clem Or Eus; ἐαυτῆς **Σ**^c CEK III LVXΓΘ . . min patr. ³⁸ ἔρημος] - BL ff² sy^s sa bo Or Cyr.

Mark 12 ⁴¹ κατέν.] ἀπέν. BUΨ 33 71 280 348 544.

Luk 21 ² ἐκεῖ] - D 2193 lat (: : f q) sy aeth Or δύο λεπτά] ~ **Σ**BLQXΘΨ 33 157 213 579 lat (: : a e) sy sa bo Tat Or.

Zu Mt 23 35. **Ev. sec. Naz.** In evangelio, quo utuntur Nazareni, pro „filio Barachiae“ *filium Jojadae* reperimus scriptum. Hieron. Comm. in Mt 23 35. Ζαχαρίαν δὲ τὸν Ἰωδαεῖ (Ἰωδανῆ) λέγει· διώνυμος γὰρ ἦν. Scholion vetus, cf. Tischendorf, N. T., ed. 8. or. maj. p. 155.

λέγω ὑμῖν ὅτι ἡ χήρα αὕτη ἡ πτωχὴ λέγω ὑμῖν ὅτι ἡ χήρα ἡ πτωχὴ αὕτη
 πλείον πάντων βέβληκεν τῶν βαλλόν- πλείω πάντων ἔβαλεν·
 των εἰς τὸ γαζοφυλάκιον· ⁴⁴ πάντες γὰρ ⁴ ἅπαντες γὰρ οὗτοι
 ἐκ τοῦ περισσεύοντος αὐτοῖς ἔβαλον, ἐκ τοῦ περισσεύοντος αὐτοῖς ἔβαλον
 αὕτη δὲ ἐκ τῆς ὑστερήσεως εἰς τὰ δῶρα, αὕτη δὲ ἐκ τοῦ ὑστερήματος
 αὐτῆς πάντα ὅσα εἶχεν ἔβαλεν, ὅλον αὐτῆς ἅπαντα τὸν βίον ὃν εἶχεν ἔβαλεν.
 τὸν βίον αὐτῆς.

213. (204.) Weissagung der Zerstörung des Tempels.

Matth 24 1-3

Mark 13 1-4

Luk 21 5-7

<p>¹ Καὶ ἐξελθὼν ὁ Ἰησοῦς ἀπὸ τοῦ ἱεροῦ ἐπορεύετο, καὶ προσῆλθον οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ἐπιδειξάμενοι αὐτῷ τὰς οἰκοδομὰς τοῦ ἱεροῦ. ² ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς· οὐ βλέπετε ταῦτα πάντα; ἀμὴν λέγω ὑμῖν, οὐ μὴ ἀφελθῆ ὧδε λίθος ἐπὶ λίθον, ὃς οὐ καταλυθῆσεται. ³ καθημέριον δὲ αὐτοῦ ἐπὶ τοῦ ὄρους τῶν ἐλαιῶν προσῆλθον αὐτῷ οἱ μαθηταὶ κατ' ἰδίαν λέγοντες· ἡμῖν, πότε ταῦτα ἔσται, καὶ τί τὸ σημεῖον τῆς σῆς παρουσίας καὶ συντελείας τοῦ αἰῶνος;</p>	<p>¹ Καὶ ἐκπορευομένου αὐτοῦ ἐκ τοῦ ἱεροῦ, λέγει αὐτῷ εἰς τῶν μαθητῶν αὐτοῦ· διδάσκαλε, ἴδε ποταποὶ λίθοι καὶ ποταπαὶ οἰκοδομαί. ² καὶ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτῷ· βλέπεις ταύτας τὰς μεγάλας οἰκοδομὰς; οὐ μὴ ἀφελθῆ λίθος ἐπὶ λίθον, ὃς οὐ μὴ καταλυθῆ. ³ καὶ καθημέριον αὐτοῦ εἰς τὸ ὄρος τῶν ἐλαιῶν κατέναντι τοῦ ἱεροῦ, ἐπηρώτα αὐτὸν κατ' ἰδίαν ὁ Πέτρος καὶ Ἰάκωβος καὶ Ἰωάννης καὶ Ἀνδρέας· ⁴ εἰπὸν ἡμῖν, πότε ταῦτα ἔσται, καὶ τί τὸ σημεῖον ὅταν μέλλῃ ταῦτα συντελεῖσθαι πάντα;</p>	<p>³ Καὶ τινον λεγόντων περὶ τοῦ ἱεροῦ, ὅτι λίθοις καλοῖς καὶ ἀναθέμασιν κεκόσμηται, εἶπεν· ⁶ ταῦτα ἂ θεωρεῖτε, ἐλεύσονται ἡμέραι ἐν αἷς οὐκ ἀφελθήσεται λίθος ἐπὶ λίθον, ὃς οὐ καταλυθῆσεται. ⁷ ἐπηρώτησαν δὲ αὐτοὶ λέγοντες· διδάσκαλε, πότε οὖν ταῦτα ἔσται; καὶ τί τὸ σημεῖον ὅταν μέλλῃ ταῦτα γίνεσθαι;</p>
--	---	---

Die synoptische Apokalypse.

Matth 24 4-36 = Mark 13 5-37 = Luk 21 8-36

214. (205.) Ia. Die Vorzeichen der Parusie.

Matth 24 4-8

Mark 13 5-8

Luk 21 8-11

<p>⁴ Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς· βλέπετε μὴ τις ὑμᾶς πλανήσῃ. ⁵ πολλοὶ γὰρ</p>	<p>⁵ Ὁ δὲ Ἰησοῦς ἤρξατο λέγειν αὐτοῖς· βλέπετε μὴ τις ὑμᾶς πλανήσῃ. ⁶ πολλοὶ</p>	<p>⁸ Ὁ δὲ εἶπεν· βλέπετε μὴ πλανηθῆτε· πολλοὶ γὰρ</p>
--	--	--

Mark 12 ⁴³ βέβληκεν] ἔβαλεν N (-λλ-) ABDLΔΘΣ 13 33 115 245 565 579 827 892. 13 ² ἀφελθῆ] + ὧδε NBDLUWΔIΨ min a b q sy^s v^g sa bo arm; in (isto c) templo e e k Cyp | κατελυθῆ] + καὶ διὰ τριῶν ἡμερῶν ἄλλος ἀναστήσεται ἄνεν χειρῶν DW it (: : 1 q) Cyp ³ ὁ Πέτρος N D Θ 33 115 348 495 565 566 827 1093.] Πέτρος; Unc^{r-1} min.
 Luk 21 ³ ἡ πτ. αὐτ.] αὐτ. ἡ πτ. NBDLQ 13-69-124-346 157 477 579. lat (: : a) arm | πλείω D Q W X Θ Ψ 51 106 157 213 235.] πλείον ABΓΔΔΠ. min; πλέον N 243. ⁴ δῶρα NBLX 1-118-131-209 213 579. sy^s c pal bo] + τοῦ θεοῦ Unc^{rel} min lat sy^{v^g} h^t arm Tat Or Bas. ⁵ ἀναθέμ. NADWX 579 sa bo] ἀναθέμ. BLQΔΘ. min. ⁶ ἀ] - DLΨ* it (: : f aur) sy^s c | λίθος ἐπὶ λίθον] + ὧδε NBLΔ 13-69-124-346 892 sa bo; + ἐν τόλῳ ὧδε D a i; + hic (-ls) in pariete(m) it (: : a e i f); ὧδε λίθ. ε. λίθ. X 1-118-131-209 33 213 579 660 e sy^s c.

ἐλεύσονται ἐπὶ τῷ ὀνόματί μου λέγοντες· ἐγὼ εἰμι ὁ Χριστός, καὶ πολλοὺς πλάνησουσι.* Ἐμελλήσετε δὲ ἀκούειν πολέμους καὶ ἀκοὰς πολέμων· ὁρᾶτε, μὴ θροεῖσθε· δεῖ γὰρ γενέσθαι, ἀλλ' οὐπω ἐστὶν τὸ τέλος.

Ἐγερθήσεται γὰρ ἔθνος ἐπ' ἔθνος καὶ βασιλεία ἐπὶ βασιλείαν, καὶ ἔσονται λιμοὶ καὶ σεισμοὶ κατὰ τόπους.

⁸ πάντα δὲ ταῦτα ἀρχὴ ὠδόνων.

ἐλεύσονται ἐπὶ τῷ ὀνόματί μου λέγοντες ὅτι ἐγὼ εἰμι, καὶ πολλοὺς πλάνησουσι.* Ὅταν δὲ ἀκούσῃτε πολέμους καὶ ἀκοὰς πολέμων, μὴ θροεῖσθε· δεῖ γενέσθαι, ἀλλ' οὐπω τὸ τέλος.

⁸ Ἐγερθήσεται γὰρ ἔθνος ἐπ' ἔθνος καὶ βασιλεία ἐπὶ βασιλείαν, ἔσονται σεισμοὶ κατὰ τόπους, ἔσονται λιμοὶ.

⁸ πάντα δὲ ἀρχὴ ὠδόνων ταῦτα.

ἐλεύσονται ἐπὶ τῷ ὀνόματί μου λέγοντες· ἐγὼ εἰμι, καὶ ὁ καιρὸς ἤγγικεν· μὴ πορευθῆτε ὀπίσω αὐτῶν.* Ὅταν δὲ ἀκούσῃτε πολέμους καὶ ἀκαταστασίας, μὴ πποηθῆτε· δεῖ γὰρ ταῦτα γενέσθαι πρῶτον, ἀλλ' οὐκ εὐθέως τὸ τέλος.¹⁰ τότε ἔλεγεν αὐτοῖς· Ἐγερθήσεται ἔθνος ἐπ' ἔθνος καὶ βασιλεία ἐπὶ βασιλείαν,¹¹ σεισμοὶ τε μεγάλοι καὶ κατὰ τόπους λιμοὶ καὶ λοιμοὶ ἔσονται, φόβητρά τε καὶ σημεῖα ἀπ' οὐρανοῦ μεγάλα ἔσονται.

215. (206.) 1b. Mahnworte für die Anfänge der Not.

Matth 24 9-11

Mark 13 9-11

Luk 21 12-19

⁹ Τότε παραδώσουσιν ὑμᾶς εἰς θλίβην

10 17-21 (59. S. 47):

¹⁰ Προσέχετε δὲ ἀπὸ τῶν ἀνθρώπων· παραδώσουσιν γὰρ ὑμᾶς εἰς συνέδρια, καὶ ἐν ταῖς συναγωγαῖς αὐτῶν μισσησούσουσιν ὑμᾶς·¹¹ καὶ ἐπὶ ἡγεμόνας δὲ καὶ βασιλεῖς ἀχθήσεσθε ἕνεκεν ἐμοῦ, εἰς μαρτύριον αὐτοῖς καὶ τοῖς ἔθνεσιν.¹² ὅταν δὲ παραδώσω ὑμᾶς, μὴ μεριμνήσητε, πῶς ἢ τί λαλήσητε·

⁹ Βλέπετε δὲ ὑμεῖς ἑαυτούς· παραδώσουσιν ὑμᾶς εἰς συνέδρια καὶ εἰς συναγωγὰς δαρήσεσθε καὶ ἐπὶ ἡγεμόνων καὶ βασιλέων σταθήσεσθε ἕνεκεν ἐμοῦ, εἰς μαρτύριον αὐτοῖς.¹⁰ καὶ εἰς πάντα τὰ ἔθνη εὐαγγελίον. (= Mt 24 14)

¹¹ καὶ ὅταν ἄγωνισ

¹² Πρὸ δὲ τούτων πάντων ἐπιβαλοῦσιν ἐφ' ὑμᾶς τὰς χεῖρας αὐτῶν καὶ διώξουσιν, παραδιδόντες εἰς τὰς συναγωγὰς καὶ φυλακάς, ἀπαγομένους ἐπὶ βασιλεῖς καὶ ἡγεμόνας ἕνεκεν τοῦ ὀνόματός μου·¹³ ἀποβήσεται ὑμῖν εἰς μαρτύριον.

¹⁴ Θέτε οὖν ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν μὴ προ-

* Vgl. 217. Matth 24 23-26 = Mark 13 21 22 (S. 181) = Luk 17 23 (184. S. 114).

(Mt 10 19 20 =) Mk 13 11 = Lk 21 14 (12 11 12); Joh 14 26 (S. 227).

Matth 24 ⁷ λιμοὶ ἄβδῆ* BDE* 892 . a b e ff² r r² s² sa | λιμ. κ. λοιμοὶ CE* F G H K M I I J Θ . . min h q sy^{vg} ¹⁰ arm aeth Tat Or; λοιμ. κ. λιμ. LW 33 e f f g l v g sy^{pal} | λιμ. κ. σεισμ. ~ ἄβδῆ (γρ.

Mark 13 ⁷ δεῖ ἄβδῆ* B W Ψ sy^{vg} bo | + γὰρ Unc^{rel} min verss. ⁸ λιμοὶ ἄβδῆ (- κατὰ . . . λιμοὶ ἄβδῆ* 047) B D L Ψ 579 1512 lat sa bo aeth | + καὶ ταραχὰ Unc^{rel} min q sy arm Or^{int} | ἀρχὴ ἄβδῆ* B D L S* Θ Ψ min | ἀρχὰ A E X . . min b* 1.

Luk 21 ⁷ λέγοντες ἄβδῆ* B L X 213 544 579 1241 . e r sy^{pal} aeth Tat | + ὅτι Unc^{rel} min lat sa bo. ¹⁰ τότε ἄβδῆ. ἀβδῆ. [- D 1574 it (: : e q r²) sy | ἐγερθῆ. | + γὰρ D 74 346 716 it (: : f q r²) sy. ¹¹ καὶ κατὰ τόπ. ἄβδῆ* B L 33 579 1071 sy^{vg} bo arm aeth | κατ. τόπ. καὶ Unc^{rel} min lat sy | λιμοὶ κ. λοιμ. | λοιμ. (+ κατὰ τόπους sy²) κ. λιμ. B 130 157 579 lat sy^{sc} Tert | καὶ σημ. ἀπ' οὐρ. μεγ. | κ. σημ. μεγ. ἀπ' οὐρ. ἄβδῆ* B L 13-69-124-346 33 579 659 713 1071 . : κ. ἀπ' οὐρ. σημ. μεγ. B 1; ἀπ' οὐρ. κ. σημ. μεγ. D lat sy^{sc} Or. ¹² εἰς τὰς συν. ἄβδῆ* B D 157 473* sa Tat | εἰς συν. Unc^{rel} min.

²⁰ οὐ γὰρ ὑμεῖς ἐστε οἱ λαλοῦντες, ἀλλὰ τὸ πνεῦμα τοῦ πατρὸς ὑμῶν τὸ λαλοῦν ἐν ὑμῖν.* ²¹ παραδώσει δὲ ἀδελφὸς ἀδελφὸν εἰς θάνατον και πατὴρ τέκνον, καὶ ἐπαναστήσονται τέκνα ἐπὶ γονεῖς καὶ θανατώσουσιν αὐτούς.

καὶ ἀποκτενοῦσιν ἡμᾶς, καὶ ἔσεσθε μισούμενοι ὑπὸ πάντων τῶν ἔθνων διὰ τὸ ὄνομά μου.**

¹⁰ καὶ τότε σκανδαλισθήσονται πολλοὶ καὶ ἀλλήλους παραδώσουσιν καὶ μισήσουσιν ἀλλήλους. ¹¹ καὶ πολλοὶ ψευδοπροφήται ἐγερθήσονται καὶ πλανήσουσιν πολλούς. ¹² καὶ διὰ τὸ πληθυνθῆναι τὴν ἀνομίαν ψυγήσεται ἡ ἀγάπη τῶν πολλῶν. ¹³ ὁ δὲ ὑπομείνας εἰς τέλος, οὗτος σωθήσεται.† ¹⁴ καὶ κηρυχθήσεται τοῦτο τὸ εὐαγγέλιον τῆς βασιλείας ἐν ὅλῃ τῇ οἰκουμένῃ εἰς μαρτύριον πᾶσιν τοῖς ἔθνεσιν, καὶ τότε ἤξει τὸ τέλος.

μεριμνᾶτε τί λαλήσητε. ἀλλ' ὁ ἐὰν δοθῇ ὑμῖν ἐν ἐκείνῃ τῇ ὥρᾳ, τοῦτο λαλεῖτε· οὐ γὰρ ἐστε ὑμεῖς οἱ λαλοῦντες ἀλλὰ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον.* ¹² καὶ παραδώσει ἀδελφὸς ἀδελφὸν εἰς θάνατον και πατὴρ τέκνον, καὶ ἐπαναστήσονται τέκνα ἐπὶ γονεῖς καὶ θανατώσουσιν αὐτούς. ¹³ καὶ ἔσεσθε μισούμενοι ὑπὸ πάντων διὰ τὸ ὄνομά μου.**

μελετᾶν ἀπολογηθῆναι. ¹⁵ ἐγὼ γὰρ δώσω ὑμῖν στόμα καὶ σοφίαν, ἣ οὐ δυνήσονται ἀντιστήναι ἢ ἀντειπεῖν ἅπαντες οἱ ἀντικείμενοι ὑμῖν.* ¹⁶ παραδοθήσεσθε δὲ και ὑπὸ γονέων και ἀδελφῶν και συγγενῶν και φίλων, και θανατώσουσιν ἐξ ὑμῶν, ¹⁷ και ἔσεσθε μισούμενοι ὑπὸ πάντων διὰ τὸ ὄνομά μου.** ¹⁸ καὶ θροῖξ ἐκ τῆς κεφαλῆς ὑμῶν οὐ μὴ ἀπόληται.***

ὁ δὲ ὑπομείνας εἰς τέλος, οὗτος σωθήσεται.† ¹⁹ ἐν τῇ ὑπομονῇ ὑμῶν κτήσασθε τὰς ψυχὰς ὑμῶν.†
et v. 10

* Luk 12 11 12 (155. S. 127): ¹¹ Ὅταν δὲ εἰσφθεροῦσιν ὑμᾶς ἐπὶ τὰς συνταροχὰς και τὰς ἀρχὰς και τὰς ἐξουσίας, μὴ μεριμνήσητε πῶς ἢ τί ἀπολογήσασθε ἢ τί εἰπήτε. ¹² τὸ γὰρ ἅγιον πνεῦμα διδάξει ὑμᾶς ἐν αὐτῇ τῇ ὥρᾳ ἃ δεῖ εἰπεῖν.

** Matth 10 22a (59. S. 47): Καὶ ἔσεσθε μισούμενοι ὑπὸ πάντων διὰ τὸ ὄνομά μου.

*** Matth 10 30 (60. S. 48): Ὑμῶν δὲ και αἱ τρίχες τῆς κεφαλῆς πᾶσαι ἠριθμημένοι εἰσίν. Luk 12 7 (155. S. 127): Αἰτὰ και αἱ τρίχες τῆς κεφαλῆς ὑμῶν πᾶσαι ἠριθμηροται.

† Matth 10 22b (59. S. 47): Ὁ δὲ ὑπομείνας εἰς τέλος, οὗτος σωθήσεται.

Mt 24 9 = Mk 13 12 13 = Lk 21 16 17; Joh 15 21 16 2 (S. 235).

Luk 21 ¹⁵ ἀντιστ. ἢ (et vg) ἀντειπ. SBL 13-09-124-346 157 579 e f vg sa bo arm Or. ἀντιστ. ἢ AKMΠR min) οὐδὲ ἀντιστ. Unc¹⁰¹ min sy^{bl}; - ἢ ἀντειπ. Dgr (d - ἀντιστ. ἢ) 1229 a e ff² i l q r sy Cyp ἅπαντες BL 579 892] πάντες Unc¹⁰¹ min: - a e ff² i l q Cyp. ¹⁶ κτήσασθε] κτήσεσθε ABΘΩ 13-124-346 33 1582. lat sy arm aeth Marc Or.

216. (207.) IIa. Die Bedrängnis in Judäa.

Matth 24 15-22

Mark 13 14-20

Luk 21 20-24

¹⁵ Ὅταν οὖν ἴδητε τὸ βδέ-
λυγμα τῆς ἐρημιώσεως τὸ ὄφθέν
διὰ Δαυὶλ τοῦ προφήτου
ἐστὸς ἐν τόπῳ ἁγίῳ, ὁ ἀνα-
γινώσκων νοεῖτω, ¹⁶ τότε οἱ
ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ φευγέτωσαν
ἐπὶ τὰ ὄρη, ¹⁷ ὁ ἐπὶ τοῦ δώ-
ματος μὴ καταβάτω

ἄραι τὰ ἐκ τῆς οἰκίας
αὐτοῦ, ¹⁸ καὶ ὁ ἐν τῷ ἀργῷ
μὴ ἐπιστρεφάτω ὀπίσω

ἄραι τὸ ἱμάτιον αὐτοῦ.*
¹⁹ οὐαὶ δὲ ταῖς ἐν γαστρὶ ἐχού-
σαις καὶ ταῖς θηλαζούσαις
ἐν ἐκεῖναις ταῖς ἡμέραις.

²⁰ προσεύχεσθε δέ, ἵνα μὴ γένη-
ται ἡ φυγὴ ὑμῶν χειμῶνος
μηδὲ σαββάτω. ²¹ ἔσται γὰρ
τότε θλίψις μεγάλη, οἷα οὐκ
ἐγένετο ἀπ' ἀρχῆς
κόσμου

ἕως τοῦ νῦν οὐδ' οὐ μὴ γένηται.

²² καὶ εἰ μὴ ἐκολοβώθησαν αἱ
ἡμέραι ἐκεῖναι, οὐκ ἂν ἐσώ-
θη πᾶσα σὰρξ· διὰ δὲ τοὺς
ἐκλεκτοὺς κολο-

βωθήσονται αἱ ἡμέραι ἐκεῖναι.

¹⁴ Ὅταν δὲ ἴδητε τὸ βδέ-
λυγμα τῆς ἐρημιώσεως

ἐστηκότα ὅπου οὐ δεῖ, ὁ ἀνα-

γινώσκων νοεῖτω, τότε οἱ

ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ φευγέτωσαν

εἰς τὰ ὄρη, ¹⁵ ὁ δὲ ἐπὶ τοῦ δώ-

ματος μὴ καταβάτω μηδὲ

εἰσελθάτω ἄραι τι ἐκ τῆς οἰκίας

αὐτοῦ, ¹⁶ καὶ ὁ εἰς τὸν ἀργὸν

μὴ ἐπιστρεφάτω εἰς τὰ ὀπίσω

ἄραι τὸ ἱμάτιον αὐτοῦ.*

¹⁷ οὐαὶ δὲ ταῖς ἐν γαστρὶ ἐχού-

σαις καὶ ταῖς θηλαζούσαις

ἐν ἐκεῖναις ταῖς ἡμέραις.

¹⁸ προσεύχεσθε δέ, ἵνα μὴ γένη-

ται χειμῶνος·

¹⁹ ἔσονται γὰρ αἱ

ἡμέραι ἐκεῖναι θλίψις, οἷα οὐ

γένεον τοιαύτη ἀπ' ἀρχῆς

κτίσεως, ἣν ἔκτισεν ὁ θεός,

ἕως τοῦ νῦν καὶ οὐ μὴ γένηται.

²⁰ καὶ εἰ μὴ ἐκολόβωσεν κύ-

ριος τὰς ἡμέρας, οὐκ ἂν ἐσώ-

θη πᾶσα σὰρξ· ἀλλὰ διὰ τοὺς

ἐκλεκτοὺς οὓς ἐξελέξατο ἐκο-

λόβωσεν τὰς ἡμέρας.

²⁰ Ὅταν δὲ ἴδητε κνκλουμέ-
νην ὑπὸ στρατοπέδων Ἰερου-
σαλήμ, τότε γινώτε ὅτι ἤγγικεν
ἡ ἐρήμωσις αὐτῆς.

²¹ τότε οἱ

ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ φευγέτωσαν εἰς

τὰ ὄρη, καὶ οἱ ἐν μέσῳ αὐτῆς

ἐκχωρεῖτωσαν, καὶ οἱ ἐν ταῖς

χώραις μὴ εἰσερχέσθωσαν εἰς

αὐτήν,* ²² ὅτι ἡμέραι ἐκδική-

σεως αὐταὶ εἰσιν τοῦ πλη-

σθῆναι πάντα τὰ γεγραμμένα.

²³ οὐαὶ ταῖς ἐν γαστρὶ ἐχού-

σαις καὶ ταῖς θηλαζούσαις

ἐν ἐκεῖναις ταῖς ἡμέραις·

ἔσται γὰρ

ἀνάγκη μεγάλη ἐπὶ τῆς γῆς

καὶ ὄργη τῷ λαῷ τούτῳ,

²⁴ καὶ πεσοῦνται στόματι μα-

χαίρης καὶ αἰχμαλωτισθήσου-

νται εἰς τὰ ἔθνη πάντα, καὶ

Ἰερουσαλήμ ἔσται πατομένη

ὑπὸ ἐθνῶν, ἄχρι οὗ πληρω-

θῶσιν καιροὶ ἐθνῶν.

* Luk 17 31 (184. S. 144): Ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ ὡς ἔσται ἐπὶ τοῦ δόματος καὶ τὰ σκευὴ αὐτοῦ ἐν τῇ οἰκίᾳ, μὴ καταβάτω ἄραι αὐτά, καὶ ὁ ἐν ἀργῷ ὁμοίως μὴ ἐπιστρεφάτω εἰς τὰ ὀπίσω.

Mt 24 15 = Mk 13 14: Dan 11 31 12 11.

Mt 24 16 = Mk 13 14b: Ez 7 16.

Matth 24 ¹⁶ ἐπὶ] αἰ: BD 149 Σ min r sa bo arm aeth Hipp Eus. ²¹ οὐκ ἐγέν. S D Θ 700 Hipp Eus Chr] οὐ γέγονεν Unc¹⁰¹ min.

Mark 13 ¹⁵ ὁ δὲ] ὁ BFH 273 291 440 477 827 c sa bo; καὶ ὁ D Θ 4 565 700 lat sy^s vg arm | μὴ καταβάτω SBLP 245 544 c k sy^{vg} sa bo] + εἰς τ. οἰκίαν Unc¹⁰¹ min lat sy^s h¹ arm aeth | ἄραι τι] ~ BK LI * P min.

Luk 21 ²⁴ καιροὶ (- BD)] + καὶ ἔσονται καιροὶ BL 892 1241 sy^{h1} mg bo | ἐθν.] - D.

217. (208.) IIb. Mahnworte für den Höhepunkt der Not.

Matth 24 23-25

Mark 13 21-23

²³ Τότε ἐὰν τις ὑμῖν εἴπῃ· ἰδοὺ ὠδε ὁ Χριστός, ἢ ὠδε, μὴ πιστεύσητε. ²⁴ ἐγερθήσονται γὰρ ψευδόχριστοι καὶ ψευδοπροφῆται καὶ δώσουσιν σημεῖα μεγάλα καὶ τέρατα, ὥστε πλανηθῆναι. εἰ δυνατόν, καὶ τοὺς ἐκλεκτούς. ²⁵ ἰδοὺ προεῖρηκα ὑμῖν.

²¹ Καὶ τότε ἐὰν τις ὑμῖν εἴπῃ· ἴδε ὠδε ὁ Χριστός, ἴδε ἐκεῖ, μὴ πιστεύετε. ²² ἐγερθήσονται δὲ ψευδόχριστοι καὶ ψευδοπροφῆται καὶ ποιήσουσιν σημεῖα καὶ τέρατα πρὸς τὸ ἀποπλανᾶν, εἰ δυνατόν, τοὺς ἐκλεκτούς. ²³ ὑμεῖς δὲ βλέπετε· προεῖρηκα ὑμῖν πάντα.

218. (209.) IIc. Der Tag des Menschensohns. Matth 24 26-28

²⁶ Ἐὰν οὖν εἴπωσιν ὑμῖν· ἰδοὺ ἐν τῇ ἐρήμῳ ἐστίν, μὴ ἐξέλθητε· ἰδοὺ ἐν τοῖς ταμείοις, μὴ πιστεύσητε. ²⁷ ὥσπερ γὰρ ἡ ἀστραπὴ ἐξέρχεται ἀπὸ ἀνατολῶν καὶ φαίνεται ἕως δυσμῶν, οὕτως ἔσται ἡ παρουσία τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου. ²⁸ Ὅπου ἐὰν ᾦ τὸ πῶμα, ἐκεῖ συναχθήσονται οἱ ἀετοί.

17 23-24. 37 (184. S. 144): ²³ Καὶ ἐροῦσιν ὑμῖν· ἰδοὺ ἐκεῖ, ἰδοὺ ὠδε· μὴ ἀπέλθῃτε μηδὲ διώξητε. ²⁴ ὥσπερ γὰρ ἡ ἀστραπὴ ἀστράπτουσα ἐκ τῆς ὑπὸ τὸν οὐρανὸν εἰς τὴν ὑπὸ οὐρανὸν λάμπει, οὕτως ἔσται ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐν τῇ ἡμέρᾳ αὐτοῦ. ²⁷ Ὅπου τὸ σῶμα, ἐκεῖ καὶ οἱ ἀετοὶ ἐπιυναχθήσονται.

219. (210.) IIIa. Die Parusie des Menschensohns.

Matth 24 29-31

Mark 13 24-27

Luk 21 25-28

²⁹ Εὐθέως δὲ μετὰ τὴν θλίψιν τῶν ἡμερῶν ἐκείνων ὁ ἥλιος σκοτισθήσεται, καὶ ἡ σελήνη οὐ δώσει τὸ φέγγος αὐτῆς, καὶ οἱ ἀστέρες πεσοῦνται ἐκ τοῦ οὐρανοῦ,

²⁴ Ἀλλὰ ἐν ἐκείναις ταῖς ἡμέραις μετὰ τὴν θλίψιν ἐκείνην ὁ ἥλιος σκοτισθήσεται, καὶ ἡ σελήνη οὐ δώσει τὸ φέγγος αὐτῆς, ²⁵ καὶ οἱ ἀστέρες ἔσονται ἐκ τοῦ οὐρανοῦ πίπτοντες,

²⁵ Καὶ ἔσονται σημεῖα ἐν ἡλίῳ καὶ σελήνῃ καὶ ἀστροῖς, καὶ ἐπὶ τῆς γῆς συνοχὴ ἐθνῶν ἐν ἀπορίᾳ ἡχους θαλάσσης καὶ σάλου, ²⁶ ἀποφυγόντων ἀνθρώπων ἀπὸ φόβου καὶ προσδοκίας τῶν ἐπερχομένων τῆ οἰκουμένη· αἱ γὰρ δυνάμεις τῶν οὐρανῶν σαλευθήσονται. ²⁷ καὶ τότε

καὶ αἱ δυνάμεις τῶν καὶ αἱ δυνάμεις αἱ ἐν τοῖς οὐρανῶν σαλευθήσονται. ³⁰ καὶ οὐρανοῖς σαλευθήσονται. ²⁶ καὶ τότε φανήσεται τὸ σημεῖον τοῦ

Matth 24 ²³ ἴδε] ἢ ἐκεῖ D 1010 1293 itt] vg bo arm; ἰδοὺ ἐκεῖ 16 61 157 348 477 713 be q r² sy^s; aut ecce illic a c g h r aur Tat] πιστεύου.] πιστεύετε B. ²⁴ πλανηθ. ND] πλανᾶσθαι IZΘ. 1-118-209 22 33 157 lat (in errorem inducantur); πλανήσου Unc^{rel} min e f h verss. ²⁵ ὅπου NBDLΘ 1-118-209 33 700 788 lat (: c ff² q) sy^s sa bo aeth Tat Ir^{int} Hipp] + γὰρ Unc^{rel} min e ff² q sy^{hl} arm. ²⁹ ἐκ ND 71 544 sa lat (de) Cyp Eus] ἀπὸ Unc^{rel} min. Mark 13 ²¹ ἴδε (ἰδοὺ W 13-69-346) ²⁰ NLUWΨ min k l vg sy^s] καὶ ἴδε B r sa sy vg^{hl}; ἢ ἴδ. (ἰδοὺ) ADX ΔΘ . . min verss. ²² δέ NC 2145] γὰρ Unc^{rel} min verss. ψευδόχρ. καὶ] - D 124 1573 i k ποιήσ. DΘ 13-69-124-346 . 28 565 a] δώσουσιν Unc^{rel} min verss. ²⁵ πίπτ. NBDLΘ II* 579 713 892 . a c ff² i k] ἐκ.τ. A EFGKMSUVXΓ. I . min l q vg; πεσοῦνται (= ἔσονται) W 565 700 b e r² arm.

υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου ἐν οὐρανῷ,
καὶ κόφονται πᾶσαι αἱ φύλαι
τῆς γῆς καὶ ὄφονται τὸν υἱὸν
τοῦ ἀνθρώπου ἐρχόμενον ἐπὶ
τῶν νεφελῶν τοῦ οὐρανοῦ μετὰ
δυνάμεως καὶ δόξης πολλῆς.
31 καὶ ἀποστελεῖ τοὺς ἀγγέ-
λους αὐτοῦ μετὰ σάλπιγγος με-
γάλης, καὶ ἐπισυνάξουσιν τοὺς
ἐκλεκτοὺς αὐτοῦ ἐκ τῶν τεσ-
σάρων ἀνέμων ἀπ' ἄκρων σάρων
ἀνέμων ἀπ' ἄκρου οὐρανοῦ ἕως
ἄκρων αὐτῶν.

ὄφονται τὸν υἱὸν
τοῦ ἀνθρώπου ἐρχόμενον ἐν
νεφέλαις μετὰ
δυνάμεως πολλῆς καὶ δόξης.
27 καὶ τότε ἀποστελεῖ τοὺς ἀγγέ-
λους
καὶ ἐπισυνάξει τοὺς
ἐκλεκτοὺς ἐκ τῶν τεσ-
σάρων ἀνέμων ἀπ' ἄκρου
οὐρανοῦ.

ὄφονται τὸν υἱὸν
τοῦ ἀνθρώπου ἐρχόμενον ἐν
νεφέλῃ μετὰ
δυνάμεως καὶ δόξης πολλῆς.
28 ἀρχομένων δὲ τούτων
γίνεσθαι ἀνακύψατε καὶ ἐπά-
ρατε τὰς κεφαλὰς ὑμῶν, διότι
ἐγγίζει ἡ ἀπολύτρωσις ὑμῶν.

220. (211.) IIIb. Das Gleichnis vom Feigenbaum.

Matth 24 29-33

Mark 13 28-29

Luk 21 29-31

32 Ἀπὸ δὲ τῆς συκῆς μάθετε
τὴν παραβολήν. ὅταν ἦδη ὁ
κλάδος αὐτῆς γένηται ἀπαλὸς
καὶ τὰ φύλλα ἐκφύη, γινώσχετε
ὅτι ἐγγὺς τὸ θέρος.
33 οὕτως καὶ ὑμεῖς ὅταν ἴδητε
ταῦτα πάντα γινώσχετε
ὅτι ἐγγὺς ἐστὶν ἐπὶ θύρας.

28 Ἀπὸ δὲ τῆς συκῆς μάθετε
τὴν παραβολήν. ὅταν αὐτῆς
ἦδη ὁ κλάδος ἀπαλὸς γένηται
καὶ ἐκφύη τὰ φύλλα, γινώσχετε
ὅτι ἐγγὺς τὸ θέρος ἐστίν.
29 οὕτως καὶ ὑμεῖς ὅταν ἴδητε
ταῦτα γινόμενα, γινώσχετε
ὅτι ἐγγὺς ἐστὶν ἐπὶ θύρας.

29 Καὶ εἶπεν παραβολὴν αὐ-
τοῖς· ἴδετε τὴν συκῆν καὶ
πάντα τὰ δένδρα· 30 ὅταν προ-
βάλωσιν ἦδη, βλέποντες
ἀφ' ἑαυτῶν γινώσχετε
ὅτι ἦδη ἐγγὺς τὸ θέρος ἐστίν.
31 οὕτως καὶ ὑμεῖς ὅταν ἴδητε
ταῦτα γινόμενα, γινώσχετε
ὅτι ἐγγὺς ἐστὶν ἡ βασιλεία
τοῦ θεοῦ.

Mat 24 29 = Mk 13 26 = Luk 21 27; Dan 7 1, 11

Matth 24 30 *ἐν οὐρ.* **S**BD(-οὐ) L^Θ 700; *ἐν τῷ οὐρ.* U^{nc} ^{pal} min | *κόφονται* **S*** 13 238 1604 .
e Cyr] *τότε κόφ.* B L^Γ I H Σ . . min lat sy^{vg} hl sa bo; *κόφ.* τότε D^Θ 1-209 69-124-346 700 892 a.
31 *μεγάλης* **S** L^Γ I^Θ 1-118-209 22 700 892 . e sy^s vg bo arm Cyr] *φωτῆς μερ.* B X I I I Σ . . min sa; *καὶ*
φωτ. μερ. D min lat | *ἄκρων* 29 | *τῶν ἄκρ.* B^Θ 1-209 13-69-124-346 33 700 892 1012 bo. 33 *ταῦτ.*
πάντ. **S** D H K U V Σ . . min verss | *πά. ταῦτ.* B L M H X I I^Θ . . min e q sy^{hl}.

Mark 13 27 *ἐκλεκτοὺς* D L W Ψ 1-209 28 565 . a e ff² i k Or^{int} | *αὐτοῦ* **S** A B C D L^Θ I I . . min e l q
verss. 28 *αὐτ. ἦδ. ὁ κλ.] ἦδ. ὁ κλ. αὐτ.* **S** A B C D L^Θ I I . . min lat bo | *ἦδη*] - U W 349 472 517 713
999 . sa | *γινώσχετε*] *γινώσκειται* A B³ D^{gr} L^Δ I^Θ 13-346-543 28 1071 . aeth.

Luk 21 30 *προβάλλ-λλ-οσιν*] *ἀρξονται προβάλλειν* e f sy^s ^{pal} | *ἦδη* 1^ο] - D 251 a e r sy^s c Tat;
+ (ex se b e ff² l q aur vg) *τὸν καρπὸν αὐτῶν* (- 713 lat, :: d e) D 157 (~ τ. κ. αὐτ. ἦδη) 485 713 . lat
sy^s c Marc | *βλέπ. ἀφ. ἑαυτ.] βλ. ἀφ' αὐτῶν* **S**^{ca} L 13-69-346 157 sy^{vg} ^{pal} bo arm; - **S**^c D min lat sy^s c.

221. (212.) IIIc. Das „Wann“ der Parusie.

Matth 24 34-36

Mark 13 30-32

Luk 21 32-34

³⁴ Ἀμὴν λέγω ὑμῖν, οὐ μὴ παρέλθῃ ἡ γενεὰ αὕτη ἕως ἂν πάντα ταῦτα γένηται.*
³⁵ ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ παρελεύσεται, οἱ δὲ λόγοι μου οὐ μὴ παρέλθωσιν.**
³⁶ περὶ δὲ τῆς ἡμέρας ἐκείνης καὶ ὥρας οὐδεὶς οἶδεν, οὐδὲ οἱ ἄγγελοι τῶν οὐρανῶν οὐδὲ ὁ υἱός, εἰ μὴ ὁ πατήρ μόνος.

³⁰ Ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι οὐ μὴ παρέλθῃ ἡ γενεὰ αὕτη μὴ χωρίς οὐ ταῦτα πάντα γένηται.*
³¹ ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ παρελεύσονται, οἱ δὲ λόγοι μου οὐ μὴ παρελεύσονται.**
³² περὶ δὲ τῆς ἡμέρας ἐκείνης ἢ τῆς ὥρας οὐδεὶς οἶδεν, οὐδὲ οἱ ἄγγελοι ἐν οὐρανῷ οὐδὲ ὁ υἱός, εἰ μὴ ὁ πατήρ.

³² Ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι οὐ μὴ παρέλθῃ ἡ γενεὰ αὕτη ἕως ἂν πάντα γένηται.*
³³ ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ παρελεύσονται. οἱ δὲ λόγοι μου οὐ μὴ παρελεύσονται.**

222. (213.) Schluß der Rede nach Markus. Mark 13 33-37

25 14. 15^b (228. S. 186):
¹⁴ Ὡσπερ γὰρ ἄνθρωπος ἀποδημῶν ἐκάλεσεν τοὺς ἰδίους δούλους καὶ παρέδωκεν αὐτοῖς τὰ ὑπάρχοντα αὐτοῦ, ^{15b} ἐκάστῳ κατὰ τὴν ἰδίαν δύναμιν, καὶ ἀπεδήμησεν.

24 42 (225. S. 184):
 γρηγορεῖτε οὖν, ὅτι οὐκ οἴδατε ποία ἡμέρα ὁ κύριος ὑμῶν ἔρχεται.

25 13 (227. S. 186):
 γρηγορεῖτε οὖν, ὅτι οὐκ οἴδατε τὴν ἡμέραν οὐδὲ τὴν ὥραν.

³³ Βλέπετε, ἀγρυπνεῖτε· οὐκ οἴδατε γὰρ πότε ὁ καιρὸς ἐστίν.
³⁴ ὡς ἄνθρωπος ἀπόδημος ἀφείς τὴν οἰκίαν αὐτοῦ καὶ δούστοις δούλοις αὐτοῦ τὴν ἐξουσίαν, ἐκάστῳ τὸ ἔργον αὐτοῦ, καὶ τῷ θυρωρῷ ἐνετείλατο, ἵνα γρηγορῇ.
³⁵ γρηγορεῖτε οὖν· οὐκ οἴδατε γὰρ πότε ὁ κύριος τῆς οἰκίας ἔρχεται, ἢ ὅπῃ ἢ μεσονύκτιον ἢ ἀλεκτοροφωνίας ἢ πρωῶ·
³⁶ μὴ ἐλθῶν ἐξαίφνης εὗρῃ ὑμᾶς καθεύδοντας.
³⁷ ὁ δὲ ὑμῖν λέγω, πᾶσιν λέγω, γρηγορεῖτε. (231. 141-2. S. 189)

19 12-13 (195. S. 156):
¹² Εἶπεν οὖν ἄνθρωπός τις εὐγενὴς ἐπορεύθη εἰς χώραν μακρὰν, λαβεῖν ἐκείνῳ βασιλείαν καὶ ὑποστρέψαι.
¹³ καλέσας δὲ δέκα δούλους ἑαυτοῦ ἔδωκεν αὐτοῖς δέκα μνᾶς.

12 40 (158. S. 130):
 Καὶ ὑμεῖς γίνεσθε εἰτοιμοὶ, ὅτι ἡ ὥρα οὐ δοκεῖτε ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἔρχεται.

12 38 (158. S. 129):
 Κἂν ἐν τῇ δευτέρᾳ κἂν ἐν τῇ τρίτῃ φυλακῇ ἔλθῃ καὶ εὗρῃ, οὕτως, μακίμοί εἰσιν.

* Vgl. Matth 16 28 = Mark 9 1 = Luk 9 27 (S. 102).

** Vgl. Matth 5 17 (21. S. 24) = Luk 16 17 (176. S. 141).

Matth 24 ³⁴ ὑμῖν] + ὅτι BDFLΘ 1-209 13-69-124-346 157 253 433 700 . lat sy. ³⁶ οὐδὲ ὁ υἱός N* BDΘΦ 13-124 346-543-788-826 28 86 174 443* it syp^{al} arm aeth Tat I^{int} O^{int} Chr - N^a EFLΔΣ . . min vg sy sa bo πατήρ NBDL I II 047 1 28 33 69 157 245 565 700 . verss] + ων Unc^{rel} min f.

Mark 13 ³¹ μὴ] - BD*. ³² οἱ ἄγγ. NDL K* UΘ . . min lat sy vg bo arm aeth] + οἱ AC E G W X J P . . min sy^{s hl} sa; ἄγγελος B. ³³ ἀγρυπν. BD 122 a e k] + καὶ προσεύχασθε Unc^{rel} min verss. ἐστίν] - Dst W a c.

Luk 21 ³² ἄν] - D 13 33.

223. (214.) Schluß der Rede nach Luk. Luk 21 34-36

³⁴ Προσέχετε δὲ ἑαυτοῖς μήποτε βαρνηθῶσιν ὑμῶν αἱ καρδίαι ἐν κραιπάλῃ καὶ μέθῃ καὶ μερίμναις βιωτικαῖς, καὶ ἐπιστῆ ἐφ' ὑμᾶς αἰφνίδιος ἢ ἡμέρα ἐκείνη ³⁵ ὡς παγίς· ἐπεισελεύσεται γὰρ ἐπὶ πάντας τοὺς καθημένους ἐπὶ προσωπον πάσης τῆς γῆς. ³⁶ ἀργυρνεῖτε δὲ ἐν παντὶ καιρῷ δεόμενοι, ἵνα κατισχύσητε ἐκφυγεῖν ταῦτα πάντα τὰ μέλλοντα γίνεσθαι καὶ σταθῆναι ἔμπροσθεν τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου. (230. 21 37-38. S. 188)

224. (215.) Wiederkunftsgleichnisse. Matth 24 37-41

³⁷ Ὡσπερ δὲ αἱ ἡμέραι τοῦ Νῶε, οὕτως ἔσται ἡ παρουσία τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου. ³⁸ ὡς γὰρ ἦσαν ἐν ταῖς ἡμέραις ταῖς πρὸ τοῦ κατακλυσμοῦ τρώγοντες καὶ πίνοντες, γαμοῦντες καὶ γαμίζοντες, ἄχρι ἧς ἡμέρας εἰσηλθεν Νῶε εἰς τὴν κιβωτόν, ³⁹ καὶ οὐκ ἔγνωσαν ἕως ἦλθεν ὁ κατακλυσμὸς καὶ ἦρεν ἅπαντας, οὕτως ἔσται καὶ ἡ παρουσία τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου.

⁴⁰ τότε ἔσονται δύο ἐν τῷ ἀγρῷ, εἷς παραλαμβάνεται καὶ εἷς ἀφίεται· ⁴¹ δύο ἀλήθουσαι ἐν τῷ μύλῳ, μία παραλαμβάνεται καὶ μία ἀφίεται.

17 26-27. 34-35 (184. S. 144f.); ²³ Καὶ καθὼς ἐγένετο ἐν ταῖς ἡμέραις Νῶε, οὕτως ἔσται καὶ ἐν ταῖς ἡμέραις τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου· ²⁷ ἦσθιον, ἔπινον, ἐγάμον, ἐγαμίζοντο,

ἄχρι ἧς ἡμέρας εἰσηλθεν Νῶε εἰς τὴν κιβωτόν, καὶ ἦλθεν κατακλυσμὸς καὶ ἀπόλεσεν ἅπαντας.

³⁴ λέγω ὑμῖν, ταύτη τῇ νυκτὶ ἔσονται δύο ἐπὶ κλίνης μιᾶς, ὁ εἷς παραλημφθήσεται καὶ ὁ ἕτερος ἀφεθήσεται·

³⁵ ἔσονται δύο ἀλήθουσαι ἐπὶ τὸ αὐτὸ, ἡ μία παραλημφθήσεται, ἡ δὲ ἕτερα ἀφεθήσεται.

225. (216.) Das Gleichnis vom wachenden Hausherrn. Matth 24 42-44

⁴² Γρηγορεῖτε οὖν, ὅτι οὐκ οἴδατε ποῖα ἡμέρα ὁ κύριος ὑμῶν ἔρχεται.* ⁴³ ἐκεῖνο δὲ γινώσκετε, ὅτι εἰ ἦδει ὁ οἰκοδεσπότης ποῖα φυλακῆ ὁ κλέπτῃς

12 39-40 (158. S. 129f.); ³⁹ Τοῦτο δὲ γινώσκετε, ὅτι εἰ ἦδει ὁ οἰκοδεσπότης ποῖα ὥρα ὁ κλέπτῃς

* Vgl. Mark 13 33 35 (222. S. 183).

Mt 24 37 39 = Lk 17 26 27; Gen 6 11-13 7 1 21-23.

Matth 24 ³⁷ δὲ | γὰρ BD 067 cr sy^s sa bo. ³⁸ ἡμέραις] + ἐκεῖνας BD 472 . b c ff ff² h sy^{hl} sa arm Or | ταῖς 2° | - DL 892 . Or | πρὸ] - L 892 a e ff Or | γαμίζοντες S D 33 892 .] γαμίζοντες B 1424 1675; ἐγαμίζ. Unc¹⁰¹ min. ³⁹ καὶ 3° | - BD a b ff h q r r² sy^s vg bo aeth.

Luk 21 ³⁴ ἐμ. αἱ καρδ.] αἱ κ. ἡμ. ABWX 0139 13-69 22 291 348 579. ³⁴· ³⁵ ἐκ. ὡς παγίς· ἐπ. γὰρ S BDL 157 579 a b c e ff² i sa bo Marc Cyr] ἐκείνη· ὡς παγ. γὰρ ἐπ. Unc¹⁰¹ min fl q r vg sy aeth arm Eus Bas Iren. ³⁶ δὲ S B D a e sy¹⁰¹ sa] οὐδ' Unc¹⁰¹ min verss; - 157 Tat κατισχ. S B L W X Ψ 0113 1-131-209 33 157 213 579 sy¹⁰¹ sa bo aeth] καταξιωθήτε ACD 16 . . min lat sy arm σταθῆναι] στήσασθαι D it sy^s Tert.

ἔρχεται, ἐργηρόρησεν ἂν καὶ οὐκ ἂν εἶασεν διορυχθῆναι τὴν οἰκίαν αὐτοῦ.
⁴⁴ διὰ τοῦτο καὶ ὑμεῖς γίνεσθε ἔτοιμοι, ὅτι ἢ οὐ δοκεῖτε ὥρα ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἔρχεται.

ἔρχεται, οὐκ ἂν ἀφῆκεν διορυχθῆναι τὸν οἶκον αὐτοῦ.

⁴⁰ καὶ ὑμεῖς γίνεσθε ἔτοιμοι, ὅτι ἢ ὥρα οὐ δοκεῖτε ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἔρχεται.

226. (217.) Der treue und kluge Knecht und sein Widerspiel. Matth 24 45—51

⁴⁵ Τίς ἄρα ἐστὶν ὁ πιστὸς δοῦλος καὶ φρόνιμος, ὃν κατέστησεν ὁ κύριος ἐπὶ τῆς οἰκειείας αὐτοῦ τοῦ δοῦναι αὐτοῖς τὴν τροφήν ἐν καιρῷ; ⁴⁶ μακάριος ὁ δοῦλος ἐκεῖνος, ὃν ἐλθὼν ὁ κύριος αὐτοῦ εὐρήσει οὕτως ποιοῦντα. ⁴⁷ ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι ἐπὶ πᾶσιν τοῖς ὑπάρχουσιν αὐτοῦ καταστήσει αὐτόν. ⁴⁸ ἔὰν δὲ εἴπῃ ὁ κακὸς δοῦλος ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ· χρονίζει μου ὁ κύριος, ⁴⁹ καὶ ἄρξηται τύπτειν τοὺς συνδούλους αὐτοῦ, ἐσθήη δὲ καὶ πίνῃ μετὰ τῶν μεθύοντων, ⁵⁰ ἥξει ὁ κύριος τοῦ δούλου ἐκεῖνου ἐν ἡμέρᾳ ἣ οὐ προσδοκᾷ καὶ ἐν ὥρᾳ ἣ οὐ γινώσκει, ⁵¹ καὶ διχοτομήσει αὐτόν καὶ τὸ μέρος αὐτοῦ μετὰ τῶν ὑποκριτῶν θήσει· ἐκεῖ ἔσται ὁ κλανθμὸς καὶ ὁ βρυγμὸς τῶν ὀδόντων.

12 ⁴²⁻⁴⁶ (158. S. 130): ⁴² Τίς ἄρα ἐστὶν ὁ πιστὸς οἰκονόμος ὁ φρόνιμος, ὃν καταστήσει ὁ κύριος ἐπὶ τῆς θεραπείας αὐτοῦ τοῦ δίδουαι ἐν καιρῷ τὸ σιτομέτριον; ⁴³ μακάριος ὁ δοῦλος ἐκεῖνος, ὃν ἐλθὼν ὁ κύριος αὐτοῦ εὐρήσει ποιοῦντα οὕτως. ⁴⁴ ἀληθῶς λέγω ὑμῖν ὅτι ἐπὶ πᾶσιν τοῖς ὑπάρχουσιν αὐτοῦ καταστήσει αὐτόν.
⁴⁵ ἔὰν δὲ εἴπῃ ὁ δοῦλος ἐκεῖνος ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ· χρονίζει ὁ κύριός μου ἔρχεσθαι, καὶ ἄρξηται τύπτειν τοὺς παῖδας καὶ τὰς παιδίσκας, ἐσθίειν τε καὶ πίνειν καὶ μεθύσκεσθαι, ⁴⁶ ἥξει ὁ κύριος τοῦ δούλου ἐκεῖνου ἐν ἡμέρᾳ ἣ οὐ προσδοκᾷ καὶ ἐν ὥρᾳ ἣ οὐ γινώσκει, καὶ διχοτομήσει αὐτόν καὶ τὸ μέρος αὐτοῦ μετὰ τῶν ἀπίστων θήσει.

227. (218.) Das Gleichnis von den 10 Jungfrauen.* Matth 25 1—13

¹ Τότε ὁμοιωθήσεται ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν δέκα παρθένοις, αἵτινες λαβοῦσαι τὰς λαμπάδας αὐτῶν ἐξῆλθον εἰς ὑπάντησιν τοῦ νυμφίου. ² πέντε δὲ ἐξ αὐτῶν ἦσαν μωραὶ καὶ πέντε φρόνιμοι. ³ αἱ γὰρ μωραὶ λαβοῦσαι τὰς λαμπάδας οὐκ ἔλαβον μεθ' ἑαυτῶν ἔλαιον· ⁴ αἱ δὲ φρόνιμοι ἔλαβον ἔλαιον ἐν τοῖς ἀγγείοις μετὰ τῶν λαμπάδων ἑαυτῶν. ⁵ χρονίζοντος δὲ τοῦ νυμφίου

* Luk 12 35—36 (158. S. 129): ³⁵ Ἔστωσαν ὑμῶν αἱ ὀσφύες περιεζωσμέναι καὶ οἱ ἰσχίονες περιεζωσμένοι· ³⁶ καὶ ὑμεῖς ὅμοιοι ἀνθρώποις προσδεχομένοις τὸν κύριον ἑαυτῶν, πότε ἀναλήσῃ ἐκ τῶν γάμων, ἵνα ἐλθόντος καὶ κρούσαντος εὐθὺς ἀνοίξωσιν αὐτῷ.

Matth 24 ⁴³ διορυχθῆναι S DL 067 33 124 .] -γῆραι Unc^{rel} min. ⁴⁸ δοῦλος S Γ Θ 56 58 243 348 473 983 sy^s sa arm Iri^{int}] + ἐκεῖνος Unc^{rel} min verss. 25 ¹ αὐτῶν] ἑαυτ. BDL Θ 713 | τ. νυμφίου] + καὶ τῆς νύμφης DX Θ 1-209* 124* 171 251 262* 399. lat sy^s vg arm Tat^{ar}. ² μωραὶ — φρόνιμοι SBCDLZ Θ Σ 1-209 33 157 lat (: f) sy^s pal bo arm aeth] φρόν. — μωραὶ E G K M H X Γ J . . min f sy^{vg} bl Bas Cyr Chr. ³ αἱ γὰρ μωραὶ λαβ. SBC(L 33 sa bo] αἱ δὲ μ. λ. Z 157 lat aeth: αἱ οὖν μ. λ. D ff²; αἵτινες λ. Unc^{rel} min Bas Chr; λαβ. δὲ αἱ μ. Θ 1-209 | λαμτ. SL Θ 4 517 700 ff gl vg arm] + αὐτῶν (ἑαυτ. Σ Φ 1-118-209) Unc^{rel} min it. ⁴ ἑαυτ. SB 21 655 659] - CZ 1424 lat (: f vg); αὐτῶν Unc^{rel} min b e.

ἐπισταζαν πᾶσαι καὶ ἐκάθευδον. ⁶ μέσης δὲ νυκτὸς κραυγὴ γέγονεν· ἰδοὺ ὁ κυριεύς. ἐξέροχθε εἰς ἀπάντησιν. ⁷ τότε ἠγέροθησαν πᾶσαι αἱ παρθένοι ἐκεῖναι καὶ ἐκόσμησαν τὰς λαμπάδας ἑαυτῶν. ⁸ αἱ δὲ μορφαὶ ταῖς φρονίμοις εἶπαν· δοτε ἡμῖν ἐκ τοῦ ἐλαίου ὑμῶν, ὅτι αἱ λαμπάδες ἡμῶν σβέννυνται. ⁹ ἀπεκρίθησαν δὲ αἱ φρόνιμοι λέγονσαι· μήποτε οὐκ ἀρκέσει ἡμῖν καὶ ὑμῖν· πορεύεσθε μᾶλλον πρὸς τοὺς πωλοῦντας καὶ ἀγοράσατε ἑαυταῖς. ¹⁰ ἀπερχομένοι δὲ αὐτῶν ἀγοράσαι ἦλθεν ὁ κυριεύς, καὶ αἱ ἔτοιμοι εἰσηλθον μετ' αὐτοῦ εἰς τοὺς γάμους, καὶ ἐκλείσθη ἡ θύρα. ¹¹ ὕστερον δὲ ἔρχονται καὶ αἱ λοιπαὶ παρθένοι λέγονσαι· κύριε κύριε, ἀνοιξον ἡμῖν. ¹² ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν· ἀμὴν λέγω ὑμῖν, οὐκ οἶδα ὑμᾶς.* ¹³ γρηγορεῖτε οὖν, ὅτι οὐκ οἴδατε τὴν ἡμέραν οὐδὲ τὴν ὥραν.

13
35—37
S. 183

228. (219.) Das Gleichnis von den Talenten. Matth 25 14—30

¹⁴ Ὡσπερ γὰρ ἄνθρωπος ἀποδημῶν ἐκάλεσεν τοὺς ἰδίους δούλους καὶ παρέδωκεν αὐτοῖς τὰ ὑπάρχοντα αὐτοῦ, ¹⁵ καὶ ᾧ μὲν ἔδωκεν πέντε τάλαντα, ᾧ δὲ δύο, ᾧ δὲ ἓν, ἐκάστῳ κατὰ τὴν ἰδίαν δύναμιν, καὶ ἀπεδήμησεν. εὐθέως ¹⁶ πορευθεὶς ὁ τὰ πέντε τάλαντα λαβὼν ἠργάσατο ἐν αὐτοῖς καὶ ἐποίησεν ἄλλα πέντε τάλαντα. ¹⁷ ὡσαύτως ὁ τὰ δύο ἐκέρδησεν ἄλλα δύο. ¹⁸ ὁ δὲ τὸ ἓν λαβὼν ἀπελθὼν ὄρυξεν γῆν καὶ ἔκρυπεν τὸ ἀργύριον τοῦ κυρίου αὐτοῦ.

¹⁹ Μετὰ δὲ πολὺν χρόνον ἔρχεται ὁ κύριος τῶν δούλων ἐκείνων καὶ συναίρει λόγον μετ' αὐτῶν.

²⁰ καὶ προσελθὼν ὁ τὰ πέντε τάλαντα λαβὼν προσήνεγκεν ἄλλα πέντε τάλαντα λέγων· κύριε, πέντε τάλαντά μοι παρέδωκας, ἴδε ἄλλα πέντε τάλαντα ἐκέρδησα. ²¹ ἔφη αὐτῷ ὁ κύριος

vgl.
Mark
13 34
222.
S. 183

19 12—27 (195. S. 156f.): ¹² Εἶπεν οὖν ἄνθρωπός τις εὐγενής ἐπορεύθη εἰς χώραν μακράν, λαβεῖν ἑαυτῷ βασιλείαν καὶ ὑποστρέψαι. ¹³ καλέσας δὲ δέκα δούλους ἑαυτοῦ ἔδωκεν αὐτοῖς δέκα μνᾶς καὶ εἶπεν πρὸς αὐτούς· πραγματεύσασθε ἐν ᾧ ἔρχομαι.

¹⁴ οἱ δὲ πολῖται αὐτοῦ ἐμίσουν αὐτὸν καὶ ἀπίστευαν πρεσβειάν ὀπίσω αὐτοῦ λέγοντες· οὐ θέλομεν τοῦτον βασιλεῦσαι ἐφ' ἡμᾶς.

¹⁵ Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ ἐπιανελθεῖν αὐτὸν λαβόντα τὴν βασιλείαν, καὶ εἶπεν φωνηθῆναι αὐτῷ τοὺς δούλους τούτους οἷς δεδώκει τὸ ἀργύριον, ἵνα γνοῖ τίς τί διεπραγματεύσατο.

¹⁶ παρεγένετο δὲ ὁ πρότος λέγων· κύριε, ἡ μνᾶ σου δέκα προσηργάσατο μνᾶς.

¹⁷ καὶ εἶπεν αὐτῷ·

* Luk 13 35 (165. S. 134): Ἀφ' οὗ ἂν ἐγένηθῃ ὁ οικοδομητής καὶ ἀποκλείσῃ τὴν θύραν, καὶ ἀρξήσθε ἐξω τῆς πόλεως καὶ κροῦσαι τὴν θύραν λέγοντες· κύριε, ἀνοιξον ἡμῖν, καὶ ἀποκριθεὶς ἐρεῖ ὑμῖν· οὐκ οἶδα ὑμᾶς πόθεν ἐστέ.

Matth 25 ἡ ἀπᾶν. **SBΣ** 700 (C¹E) + αὐτοῦ ADLΘ . . min sy¹ arm; + αὐτῷ C lat sy¹ sa bo. ἡ δὲ **SA**LZΘ 33 118-209.] οὐ μὴ [ne¹l min. ¹⁶ πορευθεὶς **S***B 21 655 . b ff] + δὲ ACDEK . . min gI vg sy¹ sa; δὲ πορ. Θ 1-118-209 124-713 243 700 . cf h q r sy¹ pal sa . . ἐποίησεν **S***AEFGKXAJ . . min q sy¹hl] κ. ἐκέρδ. **S***BC*DLΘ 074 min lat (: : q) sy arm aeth; - b ff² | τάλαντα 20] - BLΘ 33 59 124 lat (: : f q) sy¹ pal sa bo arm. ¹⁷ ὡσαύτως **S***CLΘ 33 565 b vg] ὡσαύτ. ὁμοίως D sa] καὶ BDEJ . . min it (: : b hr) vg¹ sy¹ sa bo; ὡς δὲ καὶ AΦ 251 477 1604 . hr ἀκέρδ. **S***BC*L 33 892 1010 1293 1424 1675 . voss] + καὶ αὐτό: AD(κ. αὐτ. ἐκ.)JΘ . . min h sy¹hl.

Zu Mt 25 14—30 par.: Γίνεσθε δὲ δοκιμοὶ τραπεζίται. τὰ μὲν ἀποδοκιμάζοντες, τὸ δὲ καλὸν κατέργαστε. Bei Clem. Al. Strom. I 28. 177 u. ö. Orig., in Matth XVII 31 u. ö.

αὐτοῦ· εὖ, δοῦλε ἀγαθὲ καὶ πιστέ, ἐπὶ ὀλίγα ἤς πιστός, ἐπὶ πολλῶν σε καταστήσω· εἰσελθε εἰς τὴν χαρὰν τοῦ κυρίου σου. ²² προσελθὼν καὶ ὁ τὰ δύο τάλαντα εἶπεν· κύριε, δύο τάλαντά μοι παρέδωκας, ἴδε ἄλλα δύο τάλαντα ἐκέρδησα. ²³ ἔφη αὐτῷ ὁ κύριος αὐτοῦ· εὖ, δοῦλε ἀγαθὲ καὶ πιστέ, ἐπὶ ὀλίγα ἤς πιστός, ἐπὶ πολλῶν σε καταστήσω· εἰσελθε εἰς τὴν χαρὰν τοῦ κυρίου σου. ²⁴ προσελθὼν δὲ καὶ ὁ τὸ ἐν τάλαντον εἰληφώς εἶπεν· κύριε, ἔγνων σε ὅτι σκληρὸς εἶ ἄνθρωπος, θερίζων ὅπου οὐκ ἔσπειρας, καὶ συνάγων ὅθεν οὐ διεσκόρπισας· ²⁵ καὶ φοβηθεὶς ἀπελθὼν ἔκρυψα τὸ τάλαντόν σου ἐν τῇ γῆ· ἴδε ἔχεις τὸ σόν. ²⁶ ἀποκριθεὶς δὲ ὁ κύριος αὐτοῦ εἶπεν αὐτῷ· πονηρὲ δοῦλε καὶ ὀκνηρέ, ἦδεις ὅτι θερίζω ὅπου οὐκ ἔσπειρα, καὶ συνάγω ὅθεν οὐ διεσκόρπισα; ²⁷ ἔδει σε οὖν βαλεῖν τὰ ἀργύριά μου τοῖς τραπεζεῖταις, καὶ ἐλθὼν ἐγὼ ἐκομισάμην ἂν τὸ ἐμόν σὺν τόκῳ. ²⁸ ἀρατε οὖν ἀπ' αὐτοῦ τὸ τάλαντον καὶ δότε τῷ ἔχοντι τὰ δέκα τάλαντα. ²⁹ τῷ γὰρ ἔχοντι παντὶ δοθήσεται καὶ περισσευθήσεται· τοῦ δὲ μὴ ἔχοντος, καὶ ὃ ἔχει ἀρθήσεται ἀπ' αὐτοῦ.* ³⁰ καὶ τὸν ἀχρεῖον δοῦλον ἐκβάλετε εἰς τὸ σκότος τὸ ἐξώτερον· ἐκεῖ ἔσται ὁ κλαυθμὸς καὶ ὁ βουγμὸς τῶν ὀδόντων.

ἀγαθὲ ἀγαθὲ δοῦλε, ὅτι ἐν ἐλαχίστῳ πιστός ἐγένου, ἴσθι ἐξουσίαν ἔχων ἐπάνω δέκα πύλων.

¹⁸ καὶ ἦλθεν ὁ δευτέρως λέγων· ἦ μὲν σοὺ κύριε, ἐποίησαν πέντε μνᾶς.

¹⁹ εἶπεν δὲ καὶ τούτῳ· καὶ σὺ ἐπάνω γέγονε πέντε πύλων.

²⁰ καὶ ὁ ἕτερος ἦλθεν λέγων· κύριε, ἴδοι ἡ μὲν σοὺ, ἦν εἶχον ἀποκειμένην ἐν σοὺ θαλάμῳ· ²¹ ἐφρονοῦμαι γάρ σε, ὅτι ἄνθρωπος αὐστηρὸς εἶ, αἶρεις ὃ οὐκ ἔθηκας· καὶ θερίζεις ὃ οὐκ ἔσπειρας.

²² λέγει αὐτῷ· ἐκ τοῦ στόματός σου κρινῶ σε, πονηρὲ δοῦλε. ἦδεις ὅτι ἐγὼ ἄνθρωπος αὐστηρὸς εἰμι, αἶρων ὃ οὐκ ἔθηκα, καὶ θερίζω ὃ οὐκ ἔσπειρα; ²³ καὶ διατί οὐκ ἔδωκάς μοι τὸ ἀργύριον ἐπὶ τραπέζαν; γὰρ ἐλθὼν σὺν τόκῳ ἂν αὐτὸ ἔπραξα. ²⁴ καὶ τοῖς παρεστώσιν εἶπεν· ἀρατε ἀπ' αὐτοῦ τὴν μνᾶν καὶ δότε τῷ τὰς δέκα μνᾶς ἔχοντι. ²⁵ καὶ εἶπαν αὐτῷ· κύριε, ἔχει δέκα μνᾶς. ²⁶ λέγω ὑμῖν ὅτι παντὶ τῷ ἔχοντι δοθήσεται, ἀπὸ δὲ τοῦ μὴ ἔχοντος καὶ ὃ ἔχει ἀρθήσεται.* ²⁷ πλὴν τοὺς ἐχθρούς μου τούτους τοὺς μὴ θελήσαντάς με βασιλεῦσαι ἐπ' αὐτούς ἀγάγετε ὧδε καὶ κατασφάζετε αὐτούς ἐμπροσθέν μου.

* Vgl. Mt 13 12 (91. S. 71) = Mark 4 25 = Luk 8 18 (94. S. 74).

Matth 25 ²² καὶ NB ff sa arm] δὲ U bff- bo; δε καὶ ACDL⁶ . . min lat sy^{h1}. ²⁴ δὲ καὶ] δὲ D aberr² | σε] - D⁶ 46 1207 1391 lat :: fh] sa arm Or¹ Ch¹.

Ev. sec. Naz. Bei Euseb., Theophanie. Ἐπει δὲ τὸ εἰς ἡμᾶς ἦγον Ἑβραϊκοῖς χωμακτίσῳ εὐαγγελιῶν τὴν ἀπειλὴν οὐ κατὰ τοῦ ἀποκρύφου ἐπῆγεν, ἀλλὰ κατὰ τοῦ ἀσώτου ἐξῆκότος· τρεῖς γὰρ δοῦλους περιεῖχε, τὸν μὲν καταγράφοντα τὴν ὑπαρξίν του δεσπότη μετὰ πορνῶν καὶ ἀνηλιθίων, τὸν δὲ πολλαπλασιάζοντα τὴν ἐργασίαν, τὸν δὲ κατακρύφοντα τὸ τάλαντον· εἶπε τὸν μὲν ἀποδεχθῆναι, τὸν δὲ μεμψήθηται μόνον, τὸν δὲ συγκλεισθῆναι δεσμοτηρίῳ.

229. (220.) Das Gleichnis vom Weltgericht. Matth 25 31-46

³¹ Όταν δὲ ἔλθῃ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐν τῇ δόξῃ αὐτοῦ καὶ πάντες οἱ ἄγγελοι μετ' αὐτοῦ, τότε καθίσει ἐπὶ θρόνου δόξης αὐτοῦ. ³² καὶ συναχθήσονται ἔμπροσθεν αὐτοῦ πάντα τὰ ἔθνη, καὶ ἀφορίσει αὐτοὺς ἀπ' ἀλλήλων, ὥσπερ ὁ ποιμὴν ἀφορίζει τὰ πρόβατα ἀπὸ τῶν ἐρίφων, ³³ καὶ στήσει τὰ μὲν πρόβατα ἐκ δεξιῶν αὐτοῦ, τὰ δὲ ἐρίφια ἐξ ἐναντίων. ³⁴ τότε ἐρεῖ ὁ βασιλεὺς τοῖς ἐκ δεξιῶν αὐτοῦ· δεῦτε οἱ εὐλογημένοι τοῦ πατρὸς μου, κληρονομήσατε τὴν ἡτοιμασμένην ὑμῖν βασιλείαν ἀπὸ καταβολῆς κόσμου. ³⁵ ἐπείνασα γὰρ καὶ ἐδώκατέ μοι φαγεῖν, ἐδίψησα καὶ ἐποτίσατέ με, ξένος ἦμην καὶ συνηγάγετέ με, ³⁶ γυμνὸς καὶ περιεβάλετέ με, ἠσθένησα καὶ ἐπεσκέψασθέ με, ἐν φυλακῇ ἦμην καὶ ἤλθετε πρὸς με. ³⁷ τότε ἀποκριθήσονται αὐτῷ οἱ δίκαιοι λέγοντες· κύριε, πότε σε εἶδομεν πεινῶντα καὶ ἐθρέψαμεν, ἢ διψῶντα καὶ ἐποτίσαμεν; ³⁸ πότε δέ σε εἶδομεν ξένον καὶ συνηγάγομεν; ἢ γυμνὸν καὶ περιεβάλομεν; ³⁹ πότε δέ σε εἶδομεν ἀσθενοῦντα ἢ ἐν φυλακῇ καὶ ἤλθομεν πρὸς σε; ⁴⁰ καὶ ἀποκριθεὶς ὁ βασιλεὺς ἐρεῖ αὐτοῖς· ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἐφ' ὅσον ἐποιήσατε ἐν ταύταις τῶν ἀδελφῶν μου τῶν ἐλαχίστων, ἐμοὶ ἐποιήσατε. ⁴¹ τότε ἐρεῖ καὶ τοῖς ἐξ ἐναντίων· πορεύεσθε ἀπ' ἐμοῦ κατηραμένοι εἰς τὸ πῦρ τὸ αἰώνιον τὸ ἡτοιμασμένον τῷ διαβόλῳ καὶ τοῖς ἰσχυροῖς αὐτοῦ. ⁴² ἐπείνασα γὰρ καὶ οὐκ ἐδώκατέ μοι φαγεῖν, ἐδίψησα καὶ οὐκ ἐποτίσατέ με, ⁴³ ξένος ἦμην καὶ οὐ συνηγάγετέ με, γυμνὸς καὶ οὐ περιεβάλετέ με, ἀσθενὴς καὶ ἐν φυλακῇ καὶ οὐκ ἐπεσκέψασθέ με. ⁴⁴ τότε ἀποκριθήσονται καὶ αὐτοὶ λέγοντες· κύριε, πότε σε εἶδομεν πεινῶντα ἢ διψῶντα ἢ ξένον ἢ γυμνὸν ἢ ἀσθενῆ ἢ ἐν φυλακῇ καὶ οὐκ ἐποιήσαμεν σοι; ⁴⁵ τότε ἀποκριθήσεται αὐτοῖς λέγων· ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἐφ' ὅσον οὐκ ἐποιήσατε ἐν ταύταις τῶν ἐλαχίστων, οὐδὲ ἐμοὶ ἐποιήσατε. ⁴⁶ καὶ ἀπελεύσονται οὗτοι εἰς κόλασιν αἰώνιον. οἱ δὲ δίκαιοι εἰς ζωὴν αἰώνιον.

230. (221.) Summarische Bemerkung über die Tätigkeit Jesu in Jerusalem.

Luk 21 37-38 (34-36. 223. S. 184)

· II 19
(200).
S. 162) ³⁷ Ἦν δὲ τὰς ἡμέρας ἐν τῷ ἱερῷ διδάσκων. τὰς δὲ νύκτας ἐξερχόμενος ἠνέλιξτετο εἰς τὸ ὄρος τὸ καλούμενον ἐλαιῶν. ³⁸ καὶ πᾶς ὁ λαὸς ὠρῳθίζεν πρὸς αὐτὸν ἐν τῷ ἱερῷ ἀκούειν αὐτοῦ.

Mt 25 39; Joh 5 29 (S. 235).

Matth 25 ³² ἀφορίσει **S*** LW 169 074 1-209 157 472 2145 | ἀφοριεῖ Unc¹⁰¹ min. ³⁹ πότε δέ] ἢ πότε D lat (:; H q) sy* 100 bo Clem-Al; πότε H* 157 230 565 H arm. ⁴⁰ τ. ἀδελφ. μου] - B* 16 1424. H H² Clem-Al Orm¹ Amb Cyr. ⁴¹ κατῆρ. **S** BCL 33 892 1355] οἱ κατῆρ. Unc¹⁰¹ min Or Hipp Eus τὸ ἡτοιμ.] δ ἡτοιμασεν ὁ πατήρ μου D 1-209 22 a b c ff H² g h r patr. ⁴² ἐδίψ.] καὶ ἐδ. B L sy¹⁰⁰ Tat.

Luk 21 ³⁷ Ἦν τ. ἱερ. διδ.] διδ. ἐν τ. ἱερ. B K 0139 2192 lat (:; a) sy bo. ³⁸] 13-69-124-316-788-826-828 + Joh 7 53-58 11.

Zu Mt 25 39: Εἶδες τὴν ἡμέραν, τὴν ἀδελφῶν σου, εἶδες τὴν θύραν σου. Clem. Al., Strom. I 19 94. H 15 71. Vidisti, inquit, fratrem, vidisti dominum tuum. Tert. de orat. c. 26.

3. Die Leidensgeschichte.

Matth 26. 27 = Mark 14. 15 = Luk 22. 23

231. (222.) Der Todesanschlag.

Matth 26 1-5

Mark 14 1-2

Luk 22 1-2

(222. 13 33-37. S. 183)

¹ Καὶ ἐγένετο ὅτε ἐτέλεσεν ὁ Ἰησοῦς πάντας τοὺς λόγους τούτους, εἶπεν τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ· ² οἴδατε ὅτι μετὰ δύο ἡμέρας τὸ πάσχα γίνεται, καὶ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου παραδίδοται εἰς τὸ σταυρωθῆναι.

³ Τότε συνήχθησαν οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ πρεσβύτεροι τοῦ λαοῦ εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ ἀρχιερέως τοῦ λεγομένου Καϊάφα, ⁴ καὶ συνεβουλεύσαντο, ἵνα τὸν Ἰησοῦν δόλω κρατήσωσιν καὶ ἀποκτείνωσιν. ⁵ ἔλεγον δέ· μὴ ἐν τῇ ἑορτῇ, ἵνα μὴ θόρυβος γένηται ἐν τῷ λαῷ.

¹ Ἦν δὲ τὸ πάσχα καὶ τὰ ἄζυμα μετὰ δύο ἡμέρας,

καὶ ἐζήτουν οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ γραμματεῖς

πῶς αὐτὸν ἐν δόλω κρατήσαντες ἀποκτείνωσιν. ² ἔλεγον γάρ· μὴ ἐν τῇ ἑορτῇ, μήποτε ἔσται θόρυβος τοῦ λαοῦ.

¹ Ἦγγιζεν δὲ ἡ ἑορτὴ τῶν ἀζύμων ἢ λεγομένη πάσχα,

² καὶ ἐζήτουν οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ γραμματεῖς

τὸ πῶς ἀνέλωσιν αὐτόν· ἐφοβοῦντο γὰρ τὸν λαόν.

232. (223.) Die Salbung in Bethanien.

Matth 26 6-13

Mark 14 3-9

⁶ Τοῦ δὲ Ἰησοῦ γενομένου ἐν Βηθανίᾳ ἐν οἰκίᾳ Σίμωνος τοῦ λεπροῦ, ⁷ προσῆλθεν αὐτῷ γυνὴ ἔχουσα ἀλάβαστρον μύρου πολυτίμου καὶ κατέχευεν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ ἀνακειμένου. ⁸ ἰδόντες δὲ οἱ μαθηταὶ ἠγανάκτησαν λέγοντες· εἰς τί ἡ ἀπώλεια αὕτη; ⁹ ἔδύνατο γὰρ τοῦτο πολλοῦ

³ Καὶ ὄντος αὐτοῦ ἐν Βηθανίᾳ ἐν τῇ οἰκίᾳ Σίμωνος τοῦ λεπροῦ, κατακειμένου αὐτοῦ ἦλθεν γυνὴ ἔχουσα ἀλάβαστρον μύρου νάρδου πιστικῆς πολυτιμοῦς· συντρίψασα τὸν ἀλάβαστρον κατέχευεν αὐτοῦ τῆς κεφαλῆς. ⁴ ἦσαν δὲ τινες ἀγανακτοῦντες πρὸς ἑαυτούς· εἰς τί ἡ ἀπώλεια αὕτη τοῦ μύρου γέγονεν; ⁵ ἔδύνατο γὰρ τοῦτο τὸ μύρον πρᾶθῆναι ἐπάνω δηναρίων τριακοσίων καὶ δοθῆ-

vgl. 7 36-50 83. S. 61f.

Mat 26 1-5 = Mk 14 1-2 = Lk 22 1-2: Joh 11 47-53 (S. 235). (= Lk 7 36-38): Joh 12 1-8 (S. 236).

Mat 26 6-13 = Mk 14 3-9

Matth 26 ⁷ ἔχ. ἀλ. μύρ. S B D L Θ 089 13-69-124-346 33 700 1295 lat sy vg hl sa bo arm | ἀλ. υἱοῦ. ἔχ. (ἔχ. μ. 157) Unc^{rel} . min | πολυτίμου S A D L M Θ Π 33 157 230 482 565 . . sy vg | βαρυτίμου Unc^{rel} min.

Mark 14 ³ τὸν ἀλάβ.] τὴν ἀλ. S^c B C L Δ Ψ 579 .; τὸ ἀλ. G M W Θ 1-118-209 13-69-346 .; - e k q (fracto eo) sy^s vg. ⁴ τοῦ μύρου] - W 1-118-209 63 64 544 a c l sy^s | γέγονεν] - D 64 544 a ff² i sy^s. ⁵ δην. τριακ. S C D L W Θ 565 579 700 it] τριακ. δην. Unc^{rel} min fl verss.

και πτωχοῖς.

¹⁰ γροῦς δὲ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς· τί κόπους παρέχετε τῇ γυναικί; ἔργον γὰρ καλὸν ἠργάσατο εἰς ἐμὲ. ¹¹ πάντοτε γὰρ τοὺς πτωχοὺς ἔχετε μεθ' ἑαυτῶν,

δὲ οὐ πάντοτε ἔχετε.

¹² βαλοῦσα γὰρ αὕτη τὸ μύρον τοῦτο ἐπὶ τοῦ σώματός μου πρὸς τὸ ἐνταφιάσαι τὸν ἐνταφιασμόν.

με ἐποίησεν. ¹³ ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅπου ἐὰν κηρυχθῇ τὸ εὐαγγέλιον τοῦτο ἐν ὅλῳ τῷ κόσμῳ, λαληθήσεται καιὶ ἐποίησεν αὕτη εἰς μνημόσυνον αὐτῆς.

και τοῖς πτωχοῖς· και ἐνεβριμοῦντο αὐτῇ.

⁶ ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν· ἀφετε αὐτὴν· τί αὐτῇ κόπους παρέχετε; καλὸν ἔργον ἠργάσατο ἐν ἐμοί. ⁷ πάντοτε γὰρ τοὺς πτωχοὺς ἔχετε μεθ' ἑαυτῶν και ἐμὲ ὅταν θέλητε δύνασθε εὖ ποιῆσαι, ἐμὲ δὲ οὐ πάντοτε ἔχετε. ⁸ ὁ ἔσχεν ἐποίησεν·

προέλαβεν μυρίσαι μου τὸ σῶμα εἰς ἐνταφιασμόν.

⁹ ἀμὴν δὲ λέγω ὑμῖν, ὅπου ἐὰν κηρυχθῇ τὸ εὐαγγέλιον εἰς ὅλον τὸν κόσμον, και ὁ ἐποίησεν αὕτη λαληθήσεται εἰς μνημόσυνον αὐτῆς.

233. (224.) Der Verrat des Judas.

Matth 26 14-16

Mark 14 10-11

Luk 22 9-6

¹⁴ Τότε πορευθεὶς εἰς τῶν δώδεκα, ὁ λεγόμενος Ἰούδας Ἰσκαριώτης,

πρὸς τοὺς ἀρχιερεῖς ¹⁵ εἶπεν· τί θέλετέ μοι δοῦναι, και ἐγὼ ὑμῖν παραδώσω αὐτόν.

οἱ δὲ ἔστησαν αὐτῷ τριάκοντα ἀργύρια.

¹⁶ και ἀπὸ τότε ἐζήτει εὐκαιρίαν ἵνα αὐτόν παραδῶ.

ριώθ, ὁ εἶς

τῶν δώδεκα, ἀπῆλθεν

πρὸς τοὺς ἀρχιερεῖς, ἵνα αὐτόν παραδοῖ αὐτοῖς. ¹¹ οἱ δὲ ἀκού-

σαντες ἐχάρησαν και ἐπηγγείλαντο αὐτῷ ἀργύριον δοῦναι· και ἐζήτει

πῶς αὐτόν εὐκαιρῶς παραδοῖ.

³ Εἰσῆλθεν δὲ σατανᾶς εἰς Ἰούδαν τὸν καλούμενον Ἰσκα-

ριώτην, ὄντα ἐκ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν δώδεκα, ⁴ και ἀπελθὼν

συνελάλησεν τοῖς ἀρχιερεῦσιν και στρατηγοῖς τὸ πῶς αὐτοῖς παραδῶ αὐτόν. ⁵ και

ἐχάρησαν, και συνέθεντο αὐτῷ ἀργύριον δοῦναι·

⁶ και ἐξωμολόγησεν και ἐζήτει εὐκαιρίαν τοῦ παραδοῦναι αὐτόν ἄτερ ὄχλου αὐτοῖς.

234. (225.) Zuriüstung zum Passamahl.

Matth 26 17-19

Mark 14 12-16

Luk 22 7-13

¹⁷ Τῇ δὲ πρώτῃ τῶν ἀζύμων

¹² Καὶ τῇ πρώτῃ ἡμέρᾳ τῶν ἀζύμων, ὅτε τὸ πάσχα ἔθνον, ⁷ ἦλθεν δὲ ἡ ἡμέρα τῶν ἀζύμων, ἐν ᾗ ἔδει θύεσθαι τὸ

Mt 26 15: Sach 11 12.

Mt 26 17 = Mk 14 12 = Lk 22 7; Ex 12 18-20.

Matth 26 ¹⁵ ἀργύρια] στατήρας D a b q r Eus Origⁿ; στ. ἀργυρίον 1-209 h.

Mark 14 ⁹ ἐνεβριμοῦντο N C* W 27 179 319 472 .] -όντο Unc^o min. ⁷ δύνασθε N* 348 1279 1492 .] + αὐτοῖς C D U W I J min sy^s arm; αὐτοῦς A X Θ Η Σ .] min lat; αὐτοῖς πάντοτε N^c B L P ~ πάντ. δὲ. I 892 sa ho. ⁸ μετ' ἐμοῦ] τὸ σ. μετ' N B D L Θ Σ. 115 713 892 1071 .] lat. ¹⁰ αὐτ. παραδοῖ B D W 28 579; -δῶ tel) N B C L I 13-69-346 579 1071 .] k q Eus] ~ Unc^o min a c ff² 11 veiss.

Luk 22 ⁴ τοῖς ἀρχιερ.] + και (+ τοῖς C 579 1093) γραμματεῶν C N P 346 579 700 1071 .] it sy^s e arm aeth Tat Eus και στρατηγοῖς] - D it sy^s e aeth; + τοῦ ἱεροῦ C P Θ 157 245 251 660 .] sy vg^h Tat Eus. ⁶ και ἐξωμολ.] - N* C N a b c ff² 11 q sy^s Eus. ⁷ τῶν ἀζύμων] τοῦ πάσχα D a b c ff² 11 r sy^s c vg ἐν ᾗ] ᾗ B C D L 579 660 892.

Ev. Ebion. Zu Mt 26 17 (Lk 22 15): (ἐποίησαν τοὺς μαθηταῖς μὲν λέγοντας·) Ποῦ θέλεις ἐτοιμάσωμέν σοι τὸ πάσχα φαγεῖν; (και αὐτὸν δὴθεν λέγοντας·) Μη ἐπιθυμῶ ἐπιθύμησα κοίτας τοῦτο τὸ πάσχα φαγεῖν μεθ' ἑμῶν; (nachher: τοῦτο τὸ π. ζώσας). Epi ph., adv. Haer. 30 22.

προσηλθον οἱ μαθηταὶ τῷ λέγουσιν αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐ-
 Ἰησοῦ λέγοντες·

ποῦ θέλεις
 εἰτοιμάσωμέν σοι φαγεῖν τὸ
 πάσχα;

¹⁸ ὁ δὲ εἶπεν·
 ὑπάγετε εἰς τὴν
 πόλιν πρὸς τὸν δεῖνα

καὶ εἶπατε αὐτῷ·
 ὁ διδάσκαλος
 λέγει· ὁ καιρὸς μου ἐγγύς ἐστιν,
 πρὸς σὲ ποιῶ τὸ πάσχα μετὰ
 τῶν μαθητῶν μου.

¹⁹ καὶ
 ἐποίησαν οἱ μαθηταὶ ὡς συνέ-
 ταξεν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς,
 καὶ ἠτοίμασαν
 τὸ πάσχα.

τοῦ·

ποῦ θέλεις ἀπελθόντες
 εἰτοιμάσωμεν, ἵνα φάγης τὸ
 πάσχα; ¹³ καὶ ἀποστέλλει δύο
 τῶν μαθητῶν αὐτοῦ καὶ λέγει
 αὐτοῖς· ὑπάγετε εἰς τὴν
 πόλιν, καὶ ἀπαντήσῃ ὑμῖν ἄν-
 θρωπος κεράμιον ὕδατος βα-
 στάζων· ἀκολουθήσατε αὐτῷ,
¹⁴ καὶ ὅπου ἔαν εἰσέλθῃ

εἶπατε τῷ οἰκοδεσπό-
 τη ὅτι ὁ διδάσκαλος
 λέγει· ποῦ ἐστὶν τὸ κατάλυμά
 μου, ὅπου τὸ πάσχα μετὰ τῶν
 μαθητῶν μου φάγω; ¹⁵ καὶ
 αὐτὸς ὑμῖν δεῖξει ἀνάγειον
 μέγα ἐστρωμένον ἑτοιμον,
 κακεῖ ἑτοιμάσατε ἡμῖν. ¹⁶ καὶ
 ἐξηλθον οἱ μαθηταὶ καὶ ἦλθον
 εἰς τὴν πόλιν καὶ εὔρον καθὼς
 εἶπεν αὐτοῖς, καὶ ἠτοίμασαν
 τὸ πάσχα.

πάσχα, ⁸ καὶ ἀπέστειλεν Πέ-
 τρον καὶ Ἰωάννην εἰπόν· πο-
 ρευθέντες ἑτοιμάσατε ἡμῖν τὸ
 πάσχα, ἵνα φάγωμεν. ⁹ οἱ δὲ
 εἶπαν αὐτῷ· ποῦ θέλεις
 εἰτοιμάσωμεν;

¹⁰ ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς·
 ἰδοὺ εἰσελθόντων ὑμῶν εἰς τὴν
 πόλιν συναντήσῃ ὑμῖν ἄν-
 θρωπος κεράμιον ὕδατος βα-
 στάζων· ἀκολουθήσατε αὐτῷ
 εἰς τὴν οἰκίαν εἰς ἣν εἰσπορεύ-
 εται, ¹¹ καὶ ἔρεῖτε τῷ οἰκοδεσπό-
 τη τῆς οἰκίας· λέγει σοι ὁ διδά-
 σκαλος· ποῦ ἐστὶν τὸ κατάλυμα
 ὅπου τὸ πάσχα μετὰ τῶν
 μαθητῶν μου φάγω; ¹² καὶ
 κεῖνος ὑμῖν δεῖξει ἀνάγειον
 μέγα ἐστρωμένον·
 ἐκεῖ ἑτοιμάσατε.
¹³ ἀπελθόντες δὲ
 εὔρον καθὼς
 εἰρήκει αὐτοῖς, καὶ ἠτοίμασαν
 τὸ πάσχα.

Die letzte Mahlzeit.

Matth 26 20-29 = Mark 14 17-25 = Luk 22 14-38

235. (226.) Bezeichnung des Verräters.

Matth 26 20-25

Mark 14 17-21

Luk 22 14 (21-23)

²⁰ Ὑψίας δὲ γενομένης
 ἀνέκειτο μετὰ τῶν δώδεκα
 μαθητῶν.

¹⁷ Καὶ ὀψίας γενομένης
 ἔρχεται μετὰ τῶν δώδεκα.

¹⁴ Καὶ ὅτε ἐγένετο ἡ ὥρα,
 ἀνέπεσεν, καὶ οἱ ἀπόστολοι
 σὺν αὐτῷ.

Matth 26 ²⁰ μαθητῶν N A L M Π J Θ Σ Φ 074 4 33 71 157 472 892 sa] - B D E F G Γ . . . min sa.
 Mark 14 ¹⁶ μαθηταὶ N B L Δ 1-118-209 28 579 713 sa] + αὐτοῦ Unc^{rel} . min verss.
 Luk 22 ¹⁴ ἀπόστ. N* B D 157 it sy^{sc} sa] δώδεκα N^c L X 213 1071 1241 . : δώδεκα ἀπ. Unc^{obl} sa

²¹ Καὶ ἐσθιόντων αὐτῶν εἶπεν· ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι εἷς ἐξ ὑμῶν παραδώσει με.

²² καὶ λυπούμενοι σφόδρα ἤρξαντο λέγειν αὐτῷ εἷς ἕκαστος· μήτι ἐγὼ εἰμι, κύριε; ²³ ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν· ὁ ἐμβάψας μετ' ἐμοῦ τὴν χεῖρα ἐν τῷ τρυβλίῳ, οὗτός με παραδώσει. ²⁴ ὁ μὲν υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ὑπάγει, καθὼς γέγραπται περὶ αὐτοῦ. οὐαὶ δὲ τῷ ἀνθρώπῳ ἐκείνῳ δι' οὗ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου παραδίδεται· καλὸν ἦν αὐτῷ εἰ οὐκ ἐγεννήθη ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖνος. ²⁵ ἀποκριθεὶς δὲ Ἰούδας ὁ παραδιδὸς αὐτὸν εἶπεν· μήτι ἐγὼ εἰμι, ῥαββεί; λέγει αὐτῷ· σὺ εἶπας.

¹⁸ Καὶ ἀνακειμένων αὐτῶν καὶ ἐσθιόντων ὁ Ἰησοῦς εἶπεν· ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι εἷς ἐξ ὑμῶν παραδώσει με, ὁ ἐσθίων μετ' ἐμοῦ.

¹⁹ ἤρξαντο λυπεῖσθαι καὶ λέγειν αὐτῷ εἷς κατὰ εἷς· μήτι ἐγώ; ²⁰ ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς· εἷς τῶν δώδεκα, ὁ ἐμβαπτόμενος μετ' ἐμοῦ εἰς τὸ τρύβλιον. ²¹ ὅτι ὁ μὲν υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ὑπάγει, καθὼς γέγραπται περὶ αὐτοῦ· οὐαὶ δὲ τῷ ἀνθρώπῳ ἐκείνῳ δι' οὗ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου παραδίδεται· καλὸν αὐτῷ εἰ οὐκ ἐγεννήθη ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖνος.

²² 21-23 (s. u. S. 194):
²¹ Πλὴν ἰδοὺ ἡ χεὶρ τοῦ παραδιδόντος με μετ' ἐμοῦ ἐπὶ τῆς τραπέζης.

²² ὅτι ὁ υἱὸς μὲν τοῦ ἀνθρώπου κατὰ τὸ ὀρισμένον πορεύεται, πλὴν οὐαὶ τῷ ἀνθρώπῳ ἐκείνῳ δι' οὗ παραδίδεται.

²³ καὶ αὐτοὶ ἤρξαντο συζητεῖν πρὸς ἑαυτοὺς τὸ τίς ἄρα εἶη ἐξ αὐτῶν ὁ τοῦτο μέλλον πράσσειν.

236. Die Stiftung des Herrnmahls.

Matth 26 26-29

Mark 14 22-25

Luk 22 15-20

		¹⁵ Καὶ εἶπεν πρὸς αὐτούς· ἐπιθυμία ἐπεθύμησα τοῦτο τὸ πάσχα φαγεῖν μετ' ὑμῶν πρὸ τοῦ με παθεῖν· ¹⁶ λέγω γὰρ ὑμῖν ὅτι οὐκέτι οὐ μὴ φάγω αὐτὸ ἕως ὅτου πληρωθῆ ἔν τῃ βασιλείᾳ τοῦ θεοῦ. ¹⁷ καὶ δεξιόμενος ποτήριον εὐχαριστήσας εἶπεν· λάβετε τοῦτο καὶ διαμερίσατε εἰς ἑαυτούς. ¹⁸ λέγω γὰρ ὑμῖν ὅτι οὐ μὴ πῖω ἀπὸ τοῦ νῦν ἀπὸ τοῦ γενήματος τῆς ἀμπέλου ἕως ὅτου ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ ἔλθῃ.
s. u. v. 29	s. u. v. 25	

Mk 14 18: Ps 41 10. Mt 26 21-25 = Mk 14 18-21 = Lk 22 21-23: Joh 13 21-30 (S. 235).

Matth 26 ²² αὐτῷ] - D Θ 13-59-121-316 700 lat sy^s bo Or Eus | εἷς; N B C D L Z Θ min sa bo] - A E F G K P 11 H . . min sy^h arm Eus | ἕκαστος;] + αὐτῶν A D E M Γ Δ Θ H . . min sy bo arm Eus.

Mark 14 ¹⁸ ὁ ἐσθίων] τῶν ἐσθιόντων B sa b v. | ¹⁹ ἐγώ N B C L J W P 265 485 1082 vg sy^c | + καὶ ἄλλοι; μήτι ἐγώ A D X Θ K M H 0116 . . min a ff² i q. | ²⁰ εἷς; N B C L W Θ 16 115 472 700 713 892 1424 | + ἕξ Unc^{te} min lat | τρυβλί] ἐν τρυβ. (s. ἐν τρυ.) B C * ? Θ 565. | ²¹ ὅτι N B L 579 892 sa bo arm | καὶ 201 544 827 1241 . . e ff² i k l q sy^s 8^h aeth; - Unc^{te} min a. | ²¹ καλὸν B W 892 e ff² i l q | + ἦ Unc^{te} min verss.

Luk 22 ¹⁸ οὐκέτι] - N A B C * ? H L Θ 1 4 579 1012 1093 a sa bo | οὐ] - D Ψ.

²⁶ Ἐσθιόντων δὲ αὐτῶν λαβὼν ὁ Ἰησοῦς ἄρτον καὶ εὐλογῆσας ἔκλασεν καὶ δούς τοῖς μαθηταῖς εἶπεν· λάβετε φάγετε· τοῦτό ἐστιν τὸ σῶμά μου.

²⁷ καὶ λαβὼν ποτήριον καὶ εὐχαριστήσας ἔδωκεν αὐτοῖς λέγων· πίετε ἐξ αὐτοῦ πάντες· ²⁸ τοῦτο γάρ ἐστιν τὸ αἷμά μου τῆς διαθήκης τὸ περὶ πολλῶν ἐκχυννόμενον εἰς ἄφρασιν ἁμαρτιῶν.* ²⁹ λέγω δὲ ὑμῖν, οὐ μὴ πῖω ἀπ' ἄρτι ἐκ τούτου τοῦ γενήματος τῆς ἀμπέλου ἕως τῆς ἡμέρας ἐκείνης ὅταν αὐτὸ πίνω μεθ' ὑμῶν καινὸν ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ πατρὸς μου.

²² Καὶ ἐσθιόντων αὐτῶν λαβὼν ἄρτον εὐλογῆσας ἔκλασεν καὶ ἔδωκεν αὐτοῖς καὶ εἶπεν· λάβετε· τοῦτό ἐστιν τὸ σῶμά μου.

²³ καὶ λαβὼν ποτήριον εὐχαριστήσας ἔδωκεν αὐτοῖς, καὶ ἔπιον ἐξ αὐτοῦ πάντες. ²⁴ καὶ εἶπεν αὐτοῖς· τοῦτο ἐστιν τὸ αἷμά μου τῆς διαθήκης τὸ ἐκχυννόμενον ὑπὲρ πολλῶν.* ²⁵ ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι οὐκέτι οὐ μὴ πῖω ἐκ τοῦ γενήματος τῆς ἀμπέλου ἕως τῆς ἡμέρας ἐκείνης ὅταν αὐτὸ πίνω καινὸν ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ θεοῦ.

¹⁹ Καὶ λαβὼν ἄρτον εὐχαριστήσας ἔκλασεν καὶ ἔδωκεν αὐτοῖς λέγων· τοῦτό ἐστιν τὸ σῶμά μου τὸ ὑπὲρ ὑμῶν διδόμενον· τοῦτο ποιεῖτε εἰς τὴν ἐμὴν ἀνάμνησιν. ²⁰ καὶ τὸ ποτήριον ὡσαύτως μετὰ τὸ δειπνῆσαι λέγων·

τοῦτο τὸ ποτήριον ἢ καινὴ διαθήκη ἐν τῷ αἱματί μου, τὸ ὑπὲρ ὑμῶν ἐκχυννόμενον.*

s. o. v. 18

* I Kor II 23—25. ²³ Ἐγὼ γάρ παρέλαβον ἀπὸ τοῦ κυρίου, ὃ καὶ παρέδωκα ὑμῖν, ὅτι ὁ κύριος Ἰησοῦς ἐν τῇ νυκτὶ ἢ παρεδίδοτο ἔλαβεν ἄρτον ²⁴ καὶ εὐχαριστήσας ἔκλασεν καὶ εἶπεν· τοῦτό μου ἐστὶν τὸ σῶμα τὸ ὑπὲρ ὑμῶν· τοῦτο ποιεῖτε εἰς τὴν ἐμὴν ἀνάμνησιν. ²⁵ ὡσαύτως καὶ τὸ ποτήριον μετὰ τὸ δειπνῆσαι, λέγων· τοῦτο τὸ ποτήριον ἢ καινὴ διαθήκη ἐστὶν ἐν τῷ ἐμῷ αἵματι· τοῦτο ποιεῖτε, ὅσας ἐὰν πίνετε, εἰς τὴν ἐμὴν ἀνάμνησιν.

Just. Apol. I 66 3. Οἱ γὰρ ἀπόστολοι ἐν τοῖς γενομένοις ὑπ' αὐτῶν ἀπομνημονεύμασι ἃ καλεῖται εὐαγγέλια, οὕτως παρέδωκαν ἐπιτάλθαι αὐτοῖς· τὸν Ἰησοῦν λαβόντα ἄρτον εὐχαριστήσαντα εἰπεῖν· Τοῦτο ποιεῖτε εἰς τὴν ἀνάμνησίν μου, τοῦτό ἐστιν τὸ σῶμά μου. καὶ τὸ ποτήριον ὁμοίως λαβόντα καὶ εὐχαριστήσαντα εἰπεῖν· Τοῦτό ἐστιν τὸ αἷμά μου.

Mt 26 28 = Mk 14 24 = Lk 22 20; Ex 24 8 Jer 31 31 Sach 9 11.

Matth 26 ²⁶ ἄρτον **ΣBCDGLZΘ**. 1 33 157 700. sa bo Chr| τὸν ἄρτ. AEFHMII SYΓΔ . . min. ²⁷ καὶ ²⁰ — CLZΔ Σ 1-118-209 4 33 157 252* q arm. ²⁸ μου **ΣBDLZΘ** 33 544| + τὸ ACEFGΔΠ . . min διαθ. **ΣBLZΘ** 33 Cyp| καινῆς διαθ. **ACDΓΔΠ** . . min verss. ²⁹ μεθ' ὑμ. καιν.] καιν. μ. ὕμ. **CLZ** 1-118-209 28 33,440 472,1010 1293 . bo aeth Eus Chr; — καινὸν c q. ¶

Mark 14 ²² λαβὼν **Σ^cBDW** 489 565 a ff² i k r² sy^s sa] + ὁ Ἰησοῦς Unc^{rel} min verss. ²⁴ τ. διαθ. **ΣBCDLWΘ** 565 k bo| τ. καινῆς διαθ. Unc^{rel} min lat (: : k ff²) sy arm aeth: — ff².

Luk 22 ¹⁷⁻²⁰ Unc (: : D) min cf q r r² aur vg sa bo arm aeth) — 17 18 sy^{VE}; — 19^b 20 τὸ ὑπὲρ ὑμῶν . . . ἐκχυννόμενον **D** a ff² i . ; — 19^b τὸ ὑπ. ὑμ. διδ.; ~ τοῦτο — ἀνάμνησιν post v. 20 Tat . be sy^c: ¹⁹ καὶ λαβ. [τὸν ?] ἄρτον εὐχ. (+ ἐπ' αὐτῶ sy^c) ἔκλ. κ. εἰδ. αὐτ. λέγ.· τοῦτό ἐστι τὸ σῶμά μου τὸ ὑπὲρ ὑμῶν. οὕτως ποιεῖτε εἰς [τὴν ?] ἐμ. ἀνάμν. (τὸ ὑπὲρ . . . ἀνάμν. — be). ¹⁷ καὶ δεξ. [τὸ ?] ποτ. εὐχ. (+ ἐπ' αὐτῶ sy^c) εἶπεν· λάβ. τοῦτο, διαμερ. ἐν ἑαυτοῖς. ¹⁸ λέγω ὑμῖν ὅτι ἀπὸ τοῦ νῦν οὐ [μὴ ?] πῖω ἀπ. τ. γεν. τ. ἀμπ. ἕως ὅτου ἔλθ. ἢ βασ. τ. θ.; sy^s: ¹⁹ κ. λ. [τὸν ?] ἄρτ. εὐχ. ἐπ. αὐτῶ . . . σῶμά μου ὃ ὑπὲρ ὑμῶν διδῶμι. οὕτως ποιεῖτε εἰς [τὴν ?] ἐμ. ἀνάμν. ²⁰ καὶ μετὰ τὸ δειπν. ¹⁷ δεξάμ. [τὸ ?] ποτ. . . . εἰς ἑαυτοῦς. ²⁰ τούτο ἐστ. τ. αἷμά μου, διαθήκη καινῆ. ¹⁸ λέγω γὰρ ὑμ. ὅτι . . . ἢ βασ. τ. θ. (cf. sy^c).

237. Abschiedsworte. Luk 22 21—38

a) Vorhersagung des Verrats. Luk 22 21—23

8. o. v. 8. o. v.
21—25 18—21
235. S. 192

²¹ Πλὴν ἰδοὺ ἡ χεὶρ τοῦ παραδιδόντος με μετ' ἐμοῦ ἐπὶ τῆς τραπέζης.
²² ὅτι ὁ υἱὸς μὲν τοῦ ἀνθρώπου κατὰ τὸ ὄρισμένον πορεύεται, πλὴν οὐαὶ τῷ ἀνθρώπῳ ἐκείνῳ δι' οὗ παραδίδοται. ²³ καὶ αὐτοὶ ἤρξαντο συζητεῖν πρὸς ἑαυτοὺς τὸ τίς ἄρα εἶη ἐξ αὐτῶν ὁ τοῦτο μέλλον πράσσειν. -

b) Die Rangordnung im Reiche Gottes. Luk 22 24—30

20 25—28 (192. S. 154):
²⁵ Ὁ δὲ Ἰησοῦς προσκαλεσάμενος αὐτοὺς εἶπεν· οἴδατε ὅτι οἱ ἄρχοντες τῶν ἐθνῶν κατακυριεύουσιν αὐτῶν καὶ οἱ μεγάλοι κατεξουσιάζουσιν αὐτῶν.

²⁶ οὐχ οὕτως ἔσται ἐν ὑμῖν· ἀλλ' ὅς ἐάν θέλῃ ἐν ὑμῖν μέγας γενέσθαι, ἔσται ὑμῶν διάκονος, ²⁷ καὶ ὅς ἂν θέλῃ ἐν ὑμῖν εἶναι πρῶτος, ἔσται ὑμῶν δοῦλος. ²⁸ ὡς περὶ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου οὐκ ἤλθεν διακονηθῆναι, ἀλλὰ διακονῆσαι καὶ δοῦναι τὴν ψυχὴν αὐτοῦ λύτρον ἀντὶ πολλῶν.

19 28 (189. S. 151):
Ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς· ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι ὑμεῖς οἱ ἀκολουθήσαντές μοι, ἐν τῇ παλιγγενεσίᾳ, ὅταν καθίσῃ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐπὶ θρόνου δόξης αὐτοῦ, καθίσεσθε καὶ αὐτοὶ ἐπὶ δώδεκα θρόνους κρίνοντες τὰς δώδεκα φυλὰς τοῦ Ἰσραὴλ.

10 42—45 (192. S. 154):
⁴² Καὶ προσκαλεσάμενος αὐτοὺς ὁ Ἰησοῦς λέγει αὐτοῖς· οἴδατε ὅτι οἱ δοκοῦντες ἄρχειν τῶν ἐθνῶν κατακυριεύουσιν αὐτῶν καὶ οἱ μεγάλοι αὐτῶν κατεξουσιάζουσιν αὐτῶν.

⁴³ οὐχ οὕτως δὲ ἔσται ἐν ὑμῖν· ἀλλ' ὅς ἂν θέλῃ μέγας γενέσθαι ἐν ὑμῖν, ἔσται ὑμῶν διάκονος, ⁴⁴ καὶ ὅς ἂν θέλῃ ὑμῶν γενέσθαι πρῶτος, ἔσται πάντων δοῦλος. ⁴⁵ καὶ γὰρ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου οὐκ ἤλθεν διακονηθῆναι, ἀλλὰ διακονῆσαι καὶ δοῦναι τὴν ψυχὴν αὐτοῦ λύτρον ἀντὶ πολλῶν.

²⁴ Ἐγένετο δὲ καὶ φιλονεικία ἐν αὐτοῖς, τὸ τίς αὐτῶν δοκεῖ εἶναι μείζων. ²⁵ ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς· οἱ βασιλεῖς τῶν ἐθνῶν κυριεύουσιν αὐτῶν, καὶ οἱ ἐξουσιάζοντες αὐτῶν εὐεργέται καλοῦνται. ²⁶ ὑμεῖς δὲ οὐχ οὕτως, ἀλλ' ὁ μείζων ἐν ὑμῖν γινέσθω ὡς ὁ νεώτερος, καὶ ὁ ἡγούμενος ὡς ὁ διακονῶν. Vgl. 9 48b = Mk 9 35 (129 S. 108f.)
²⁷ τίς γὰρ μείζων, ὁ ἀνακείμενος ἢ ὁ διακονῶν; οὐχὶ ὁ ἀνακείμενος; ἐγὼ δὲ ἐν μέσῳ ὑμῶν εἶμι ὡς ὁ διακονῶν.
²⁸ ὑμεῖς δὲ ἔστε οἱ διαμεμενηκότες μετ' ἐμοῦ ἐν τοῖς πειρασμοῖς μου. ²⁹ καὶ γὰρ διατίθεμαι ὑμῖν καθὼς διέθετό μοι ὁ πατήρ μου βασιλείαν, ³⁰ ἵνα ἔσθητε καὶ πίνητε ἐπὶ τῆς τραπέζης μου ἐν τῇ βασιλείᾳ μου, καὶ καθήσεσθε ἐπὶ θρόνων κρίνοντες τὰς δώδεκα φυλὰς τοῦ Ἰσραὴλ.

Lk 22 27 (= Mt 20 28 = Mk 10 45); Joh 13 4 & 12—14 (S. 237).

Luk 22 ²⁶ γινέσθω S B D L T P 1-118-131-209 124 579 1071 .] γινέσθω A W X Δ Θ . . min | τρώθ.] μικρότερος D a e ff³ 11 vg e sy sa. ³⁰ καθήσεσθε S B² G L Q W Θ II 047 min] καθίσεσθε E F G K M S V X . min; καθήσεσθε B* T A 1093; καθέζεσθε D^{ex} | κρίν. τ. δώδ. φυλ.] τ. δώδ. γ. κρίν. B T 892 i.

c) Vorhersagung der Verleugnung des Petrus. Luk 22 31-34

s. v. 30-35
238. S. 195f.

³¹ Σίμων Σίμων, ἰδοὺ ὁ σατανᾶς ἐξητήσατο ὑμᾶς τοῦ σιναῖσαι ὡς τὸν σῖτον· ³² ἐγὼ δὲ ἐδεήθην περὶ σοῦ, ἵνα μὴ ἐκλίπη ἡ πίστις σου· καὶ σύ ποτε ἐπιστρέψας στήρισον τοὺς ἀδελφούς σου. ³³ ὁ δὲ εἶπεν αὐτῷ· κύριε, μετὰ σοῦ ἔτοιμός εἰμι καὶ εἰς φυλακὴν καὶ εἰς θάνατον πορεύεσθαι. ³⁴ ὁ δὲ εἶπεν· λέγω σοι, Πέτρε, οὐ φωνήσει σήμερον ἀλέκτωρ ἕως τριῶν ἀπαρνήσῃ μὴ εἰδέναι με.

d) Rückblick und Ausblick. Luk 22 35-38

³⁵ Καὶ εἶπεν αὐτοῖς· ὅτι ἀπέστειλα ὑμᾶς ἄτερ βαλλαντίου καὶ πήρας καὶ ὑποδημάτων, μὴ τινος ὑστερήσατε; οἱ δὲ εἶπαν· οὐθενός. ³⁶ ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς· ἀλλὰ νῦν ὁ ἔχων βαλλάντιον ἀράτω, ὁμοίως καὶ πήραν, καὶ ὁ μὴ ἔχων πωλησάτω τὸ ἱμάτιον αὐτοῦ καὶ ἀγορασάτω μάχαιραν. ³⁷ λέγω γὰρ ὑμῖν ὅτι τοῦτο τὸ γεγραμμένον δεῖ τελεσθῆναι ἐν ἐμοί, τό· καὶ μετὰ ἀνόμων ἐλοίσθη καὶ γὰρ τὸ περὶ ἐμοῦ τέλος ἔχει. ³⁸ οἱ δὲ εἶπαν· κύριε, ἰδοὺ μάχαιραι ὡδε δύο. ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς· ἱκανόν ἐστιν.

238. (230.) Auf dem Wege nach Gethsemane; Vorhersagung der Verleugnung des Petrus.

Matth 26 30-35

Mark 14 26-31

Luk 22 39

<p>³⁰ Καὶ ὑμνήσαντες ἐξῆλθον εἰς τὸ ὄρος τῶν ἐλαιῶν</p> <p>³¹ τότε λέγει αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς· πάντες ὑμεῖς σκανδαλισθήσεσθε ἐν ἐμοί ἐν τῇ νυκτὶ ταύτῃ. γέγραπται γάρ· πατάξω τὸν ποιμένα καὶ διασκορπισθήσονται τὰ πρόβατα</p>	<p>²⁶ Καὶ ὑμνήσαντες ἐξῆλθον εἰς τὸ ὄρος τῶν ἐλαιῶν.</p> <p>²⁷ καὶ λέγει αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς ὅτι πάντες σκανδαλισθήσεσθε, ὅτι γέγραπται· πατάξω τὸν ποιμένα, καὶ τὰ πρόβατα διασκορπισθήσονται</p>	<p>³⁹ Καὶ ἐξελθὼν ἐπορεύθη κατὰ τὸ ἔθος εἰς τὸ ὄρος τῶν ἐλαιῶν· ἠκολούθησαν δὲ αὐτῷ καὶ οἱ μαθηταί.</p>
--	--	--

Mt 26 31 = Mk 14 27: Sach 13 7. Luk 22 37: Jes 53 12.

Mt 26 30 = Mk 14 26 = Lk 22³⁹: Joh 18 1 (S. 237). Mt 26 31 = Mk 14 27: Joh 16 32 (S. 237). Lk 22 31-34: Joh 13 36-38 (S. 237).

Luk 22 ³¹ Σίμων B L T 1241 sy^s sa bo Bas | pm εἶπεν δὲ ὁ κύριος Unc^{1el} . min lat sy; + τῷ Σίμωνι (- Σίμων 1⁹) 124 i (Simoni Petro) r r² vg^s sy^c vg; + Petro a ff² l | Σίμων 2⁰ | - N 565 c fl. ³¹ τοῖς (+ με D min) ἀπ. μὴ εἰδ. με (-13-69-124) S A D N W Δ . . min verss | τοῖς με ἀπαρν. εἰδ. N B L T C 579 . c l bo; τοῖς ἀπαρν. με εἰδ. Q Ψ min f arm; τοῖς ἀπ. εἰδ. με M X II* min i q vg | εἰδέναι; - 1241 a b e ff². ³⁶ ὁ δὲ εἶπεν N* D C e sy^{pal} Chr | εἶπ. δὲ B L T 13-69-124-346 579 892 1071 . sa bo; εἶπ. οὖν A N W X I . . min lat sy^l arm; εἶπ. sy^s vg. ³⁷ ὅτι S A B D L T W X . 1-131-209 157 213 348* 544 579 892 sa bo | + ἔτι E F K M I I N Γ Δ Θ Ψ . . min lat sy arm | γάρ 2⁰ | - D it (: : c f) sy^s c.

Zu Mark 14 27-30. Fragm. Fajjumen-e: [τὸ δὲ τοῦ μετα]λαγεῖν ὡσαύτως· πάντες ἐν ταύτῃ τῇ νυκτὶ σκανδαλισθήσεσθε κατὰ τὸ γραφέν· πατάξω τὸν [ποιμένα καὶ τὰ] πρόβατα διασκορπισθήσονται. εἰπόντος το]ῦ πετ. καὶ εἰ πάντες ο]τκ ἐγώ. εἶπεν ὁ κς:] ὁ ἀλεκτρυών δις κοκ|κῆσει. καὶ σ] πρώτον τρις ἀ]παρν[ήσῃ με

της ποιωνης. ³² μετὰ δὲ τὸ ²⁸ ἀλλὰ μετὰ τὸ
ἐγερθῆναι με προάξω ὑμᾶς ἐγερθῆναι με προάξω ὑμᾶς
εἰς τὴν Γαλιλαίαν. εἰς τὴν Γαλιλαίαν.

³³ ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Πέτρος ²⁹ ὁ δὲ Πέτρος
εἶπεν αὐτῷ· εἰ πάντες σκαν- ἔφη αὐτῷ· εἰ καὶ πάντες σκαν-
δαλισθῆσονται ἐν σοί, ἐγὼ οὐ- δαλισθῆσονται, ἀλλ' οὐκ ἐγώ.
δέποτε σκανδαλισθήσομαι.

³⁴ ἔφη αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς· ³⁰ καὶ λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς·
ἀμὴν λέγω σοι ὅτι ἀμὴν λέγω σοι ὅτι σὺ σήμε-
ἐν ταύτῃ τῇ νυκτὶ πρὶν ρον ταύτῃ τῇ νυκτὶ πρὶν ἢ
ἀλέκτορα φωνῆσαι τρεῖς ἀπ- δις ἀλέκτορα φωνῆσαι τρεῖς με-
αρνήσει με. ἀπαρνήσει. ³¹ ὁ δὲ ἐκπερισ-
αὐτῷ ὁ Πέτρος· κἂν δέη με σῶς ἐλάλει· ἐάν με δέη
σὺν σοί ἀποθανεῖν, οὐ μὴ σε συναποθανεῖν σοι, οὐ μὴ σε
ἀπαρνήσομαι. ὁμοίως καὶ ἀπαρνήσωμαι. ὡσαύτως δὲ καὶ
πάντες οἱ μαθηταὶ εἶπον. πάντες ἔλεγον.

22 31-31 (s. o. S. 195):

³¹ Σίμων Σίμων, ἰδοὺ ὁ
σατανᾶς ἐξητήσατο ὑμᾶς
τοῦ σιναῖσαι ὡς τὸν σίτον.
³² ἐγὼ δὲ ἐδεήθην περὶ σοῦ,
ἵνα μὴ ἐκλίπῃ ἡ πίστις σου.
καὶ σύ ποτε ἐπιστρέψας
στήρισον τοὺς ἀδελφούς σου.
³³ ὁ δὲ εἶπεν αὐτῷ· κύριε,
μετὰ σοῦ ἐτοιμός εἰμι καὶ
εἰς φυλακὴν καὶ εἰς θά-
νατον πορεύεσθαι.

³⁴ ὁ δὲ εἶπεν·
λέγω σοι Πέτρε, οὐ
φωνήσει σήμερον
ἀλέκτωρ ἕως τρεῖς ἀπ-
αρνήσει μὴ εἰδέναί με.

239. (231.) Jesus in Gethsemane.

Matth 26 36-46

Mark 14 32-42

Luk 22 40-46

³⁶ Τότε ἔρχεται μετ' αὐτῶν ³² Καὶ ἔρχονται
ὁ Ἰησοῦς εἰς χωρίον λεγόμενον εἰς χωρίον οὗ τὸ ὄνομα
Γεθσημανεὶ, καὶ λέγει τοῖς μα- Γεθσημανεὶ, καὶ λέγει τοῖς μα-
θηταῖς· καθίσατε αὐτοῦ ἕως θηταῖς αὐτοῦ· καθίσατε ὧδε
οὗ ἀπεκθῶν ἐκεῖ προσεύξομαι. ἕως προσεύξομαι.
³⁷ καὶ παραλαβὼν τὸν Πέτρον ³³ καὶ παραλαμβάνει τὸν Πέτρον
καὶ τοὺς δύο υἱοὺς Ζεβεδαίου καὶ Ἰάκωβον καὶ Ἰωάννην μετ'
ἤρξατο λυπεῖσθαι αὐτοῦ, καὶ ἤρξατο ἐκθαμβεῖ-

Matth 26 31-37 — Mk 14 29-31 — Lk 22 31-31; Joh 13 36-38 (S. 237).
— Lk 22 39; Joh 18 1 (S. 231).

Mt 26 36 — Mk 14 32

Matth 26 ³¹ ποιν αὶ ποιν.] πρὶν ἀλέκτορα φωνῆσαι L 1-209 a Or. ³⁶ ἕως οὗ BEFGHISUV.
min] ἕως; NCM* 22 28 33 700 892 .: ἕως ἄν DKLΓΑΘ 074 . min; ἕως οὗ ἄν A 713.

Mark 14 ³⁰ ἢ — N D W Θ 238 565 579 700 . | δις; — N C* D W 238 579 a c ff² i k arm (aeth).
³¹ μὴ δέη | δέη με N* A B 1. N Σ 0116 . min | ἀπαρνήσομαι N E K M X Y 0112 . . min | ἀπαρνήσομαι
A B C D L N W 1 Θ H* 0116 . min | δέ 2° | — B 1-118-209 251 544 579 . a c ff² k sa arm. ³³ Ἰάκωβ.
Ἰωάν | τὸν Ἰάκωβον τὸν — L. Ἰωάν. A B K H L W Ψ min

καὶ ἀδημονεῖν. ³⁸ τότε λέγει αὐτοῖς· περιλύπος ἐστὶν ἡ ψυχὴ μου ἕως θανάτου· μείνατε ὧδε καὶ γρηγορεῖτε μετ' ἐμοῦ.

³⁹ καὶ προσελθὼν μικρὸν ἔπαιεν ἐπὶ πρόσωπον αὐτοῦ προσευχόμενος

καὶ λέγων· πάτερ, εἰ δυνατόν ἐστιν, παρελθάτω ἀπ' ἐμοῦ τὸ ποτήριον τοῦτο· πλὴν οὐχ ὡς ἐγὼ θέλω ἀλλ' ὡς σύ.

σθαι καὶ ἀδημονεῖν. ³⁴ καὶ λέγει αὐτοῖς· περιλύπος ἐστὶν ἡ ψυχὴ μου ἕως θανάτου· μείνατε ὧδε καὶ γρηγορεῖτε.

³⁵ καὶ προσελθὼν μικρὸν ἔπαιεν ἐπὶ τῆς γῆς καὶ προσήρχετο, ἵνα εἰ δυνατόν ἐστιν παρέλθῃ ἀπ' αὐτοῦ ἡ ὥρα,

³⁶ καὶ ἔλεγεν· ἀββᾶ ὁ πατήρ, πάντα δυνατά σοι· παρενεγκε τὸ ποτήριον τοῦτο ἀπ' ἐμοῦ· ἀλλ' οὐ τί ἐγὼ θέλω ἀλλὰ τί σύ.

⁴¹ καὶ αὐτὸς ἀπεσπᾶσθη ἀπ' αὐτῶν ὡσεὶ λίθου βολὴν καὶ θεῖς τὰ γόνατα προσήρχετο

⁴² λέγων· πάτερ, εἰ βούλει παρενέγκαι τοῦτο τὸ ποτήριον ἀπ' ἐμοῦ· πλὴν μὴ τὸ θέλημά μου ἀλλὰ τὸ σὸν γινέσθω. ⁴³ ὡφθη δὲ αὐτῷ ἄγγελος ἀπ' οὐρανοῦ ἐνισχύων αὐτόν.

⁴⁴ καὶ γενόμενος ἐν ἀγωνίᾳ ἐκτενέστερον προσήρχετο. καὶ ἐγένετο ὁ ἰδρῶς αὐτοῦ ὡσεὶ θρόμβοι αἵματος καταβαίοντος ἐπὶ τὴν γῆν.

⁴⁵ καὶ ἀναστὰς ἀπὸ τῆς προσευχῆς, ἐλθὼν πρὸς τοὺς μαθητάς εὗρεν κοιμωμένους αὐτοὺς ἀπὸ τῆς λύπης, ⁴⁶ καὶ εἶπεν αὐτοῖς· τί καθεύδετε;

⁴⁰ καὶ ἔρχεται πρὸς τοὺς μαθητάς καὶ εὐρίσκει αὐτοὺς καθεύδοντας καὶ λέγει τῷ Πέτρῳ· οὕτως οὐκ ἴσχύσατε μίαν ὥραν γρηγορεῖν μετ' ἐμοῦ; ⁴¹ γρηγορεῖτε καὶ προσεύχεσθε, ἵνα μὴ ἐέλθητε εἰς πειρασμόν. τὸ μὲν πνεῦμα πρόθυμον, ἡ δὲ σὰρξ ἀσθενής. ⁴² πάλιν ἐκ δευτέρου

³⁷ καὶ ἔρχεται καὶ εὐρίσκει αὐτοὺς καθεύδοντας, καὶ λέγει τῷ Πέτρῳ· Σίμων, καθεύδεις; οὐκ ἴσχυσας μίαν ὥραν γρηγορεῖν; ³⁸ γρηγορεῖτε καὶ προσεύχεσθε, ἵνα μὴ ἐλθητε εἰς πειρασμόν. τὸ μὲν πνεῦμα πρόθυμον, ἡ δὲ σὰρξ ἀσθενής. ³⁹ καὶ πάλιν

ἀναστάντες προσεύχεσθε, ἵνα μὴ ἐέλθητε εἰς πειρασμόν.

Mt 26 38 = Mk 14 34; Joh 12 27 (S. 237). Mt 26 39 = Mk 14 36 = Lk 22 42; Joh 18 11 (S. 235).

Matth 26 ³⁹ προσελθὼν] προσελθὼν B M Π * Σ . 22 71 346 443 473 517 892 1391 1675 . lat sy^s sa bo πάτερ L Δ Σ 1-118-209 892 a vg Tat patr] + μου Unc^{tel} min it vg^c sy sa bo arm aeth Amb.
Mark 14 ³⁵ προσελθὼν N B F K M Π N W Ψ min lat sy^s sa bo] προσελθ. A C D^{gr} E G H L X Λ Θ . min ff² sy vg hl arm | ἐπαιεν] + ἐπὶ πρόσωπον D G Θ Σ min it (: f l) sy^s arm Tat. ³⁶ παρενεγκε] - ἐγκαι N A C K Θ Π 0116 . min. ³⁸ ἐλθητε N * B 13-346 q sy^s] εισέλθ. Unc^{tel} min a b f l vg.
Luk 22 ⁴² εἰ βούλει . . . ἐμοῦ· πλὴν μὴ τὸ . . . γινέσθω] ~ μὴ τὸ . . . γενέσθω· εἰ βούλει . . . ἐμοῦ D a c e ff² | παρενέγκαι N L K M Π R min] παρενεγκ ε B D^{gr} T Θ min lat sy^{hl} arm; παρενεγκεῖν A N W X Y A^{gr} . min d. ⁴³ N * D L Q U X Θ Ψ . . min lat sy^c vg hl bo^{odd} arm aeth Tat Iust Ir al] - N c A B N R T W 13-69-124-346-713-788 (dafür nach Mt 26 39) -826 579 1071 * f sy^s sa bo Cyr Ath Amb. ⁴³ ἀπ. οὐγ.] ἀπὸ τοῦ οὐγ. D Q U Θ Ψ 983 1012 1093 . ⁴⁴ καὶ ἐγέν. N V X Ψ 1-118-209 157 213 472 . lat sy^{vg}] ἐγέν. δέ Unc^{tel} min sy^{hl} | καταβαίοντος N * X 565 a e ff² r vg bo] -τες Unc^{tel} min b e i l sy^{hl} aeth; decurrens q sy^c.

ἀπελθὼν προσηύξατο λέγων· ἀπελθὼν προσηύξατο τὸν ἀπάτερ μου, εἰ οὐ δύναται τοῦτον λόγον εἰπῶν.

το παρελθεῖν ἐὰν μὴ αὐτὸ πῶ, γενηθήτω τὸ θέλημά σου.

⁴³ καὶ ἔλθὼν πάλιν εὗρεν αὐτούς καθεύδοντας· αὐτούς πάλιν καθεύδοντας· ἦσαν γὰρ αὐτῶν οἱ ὀφθαλμοὶ βεβαρημένοι. ⁴⁰ καὶ ὑποστρέψας εὗρεν αὐτούς πάλιν καθεύδοντας· αὐτούς πάλιν καθεύδοντας· ἦσαν γὰρ αὐτῶν οἱ ὀφθαλμοὶ καταβαρυνόμενοι, καὶ οὐκ ἤδειςαν τί ἀποκριθῶσιν αὐτῷ.

⁴⁴ καὶ ἀφείς αὐτούς πάλιν ἀπελθὼν προσηύξατο ἐκ τρίτου, τὸν αὐτὸν λόγον εἰπὼν πάλιν.

⁴⁵ τότε ἔρχεται πρὸς τοὺς μαθητὰς καὶ λέγει αὐτοῖς· καθεύθετε τὸ λοιπὸν καὶ ἀναπαύεσθε· ἰδοὺ ἤγγικεν ἡ ὥρα καὶ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου παραδίδοται εἰς χεῖρας ἁμαρτωλῶν. ⁴⁶ ἐγείρεσθε, ἄγωμεν· ἰδοὺ ἤγγικεν ὁ παραδιδούς με.

⁴¹ καὶ ἔρχεται τὸ τρίτον

καὶ λέγει αὐτοῖς· καθεύθετε τὸ λοιπὸν καὶ ἀναπαύεσθε· ἀπέχει· ἦλθεν ἡ ὥρα, ἰδοὺ παραδίδοται ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου εἰς τὰς χεῖρας τῶν ἁμαρτωλῶν. ⁴² ἐγείρεσθε, ἄγωμεν· ἰδοὺ ὁ παραδιδούς με ἤγγισεν.

240. (232.) Die Gefangennahme Jesu.

Matth 26 47-56

Mark 14 43-52

Luk 22 47-58

⁴⁷ Καὶ ἔτι αὐτοῦ λαλοῦντος, ἰδοὺ Ἰούδας εἰς τῶν δώδεκα ἦλθεν, καὶ μετ' αὐτοῦ ὄχλος πολὺς μετὰ μαχαιρῶν καὶ ξύλων ἀπὸ τῶν ἀρχιερέων καὶ πρεσβυτέρων τοῦ λαοῦ. ⁴⁸ ὁ δὲ παραδιδούς αὐτὸν ἔδω-

⁴³ Καὶ εὐθὺς ἔτι αὐτοῦ λαλοῦντος παραγίνεται Ἰούδας ὁ Ἰσακαριώτης εἰς τῶν δώδεκα, καὶ μετ' αὐτοῦ ὄχλος μετὰ μαχαιρῶν καὶ ξύλων παρὰ τῶν ἀρχιερέων καὶ τῶν γραμματέων καὶ πρεσβυτέρων. ⁴⁴ δεδῶκει δὲ ὁ παραδιδούς αὐ-

⁴⁷ Ἐτι αὐτοῦ λαλοῦντος, ἰδοὺ ὄχλος καὶ ὁ λεγόμενος Ἰούδας εἰς τῶν δώδεκα προήρχετο αὐτούς.

Mat 26 46 = Mk 14 42; Joh 14 31 (S. 238). Mat 26 47-56 = Mk 14 43-50 = Luk 22 47-53; Joh 18 2-11 (S. 238).

Matth 26 ⁴² προσηύξατο | + ὁ Ἰησοῦς; **S** L Θ 1-118-209 13-39-124-346 892 1012 arm | λέγων] - B g.

⁴⁴ ἐκ τρίτου] - A D K H Φ 1-209 157 472 565 . a b ff² r . . πάλιν 2° **S** B L Θ 124-543 a sy^s bo] - Unc^{rel} min Tat verss. ⁴⁵ τὸ λοιπ.] λοιπὸν B C L W min | ἰδοὺ ἤγγ.] ἰδ. γὰρ ἤγγ. BE 482 sy^s sa arm; ἤγγ. γὰρ Θ.

Mark 14 ³⁹ τ. αὐτ. λόγ. εἰπ.] - D a b e ff² k. ⁴⁰ ὑποστρ. εὗρ. αὐτ. πάλ. (- Σ) καθ. (καθ. πάλ. N X)] ὑποστρ. πάλ. εὗρ. αὐτ. καθ. Θ 565 827 . [l vg sy^{vg} h¹ arm aeth; πάλιν ἐλθὼν εὗρ. αὐτ. καθ. **S** B L sa bo; εὗρ. αὐτ. (+ πάλιν q sy^s) καθ. D a e ff² k q sy^s. ⁴¹ τὸ λοιπ. **S** B M Δ Θ . . min sy^{vg}] λοιπὸν A C D L W X Ψ . . min it. ⁴² ἤγγισεν **S** C] ἤγγικεν Unc^{rel} min. ⁴³ Ἰουδ.] ὁ Ἰουδ. AB 22 1402 | ὁ (- D 124-346-543 565) Ἰωκ. A D K M H U Θ 0116 . min verss] - **S** B C L N W X Δ Ψ . . min sy^s sa bo arm | προσβ. **S*** A U W 0112 1-131 69-346 115 251 544 700 713 .] τῶν προσβ. Unc^{rel} min.

κεν αὐτοῖς σημεῖον λέγων·
ὄν ἐὰν φιλήσω, αὐτός ἐστιν·
κρατήσατε αὐτόν.

⁴⁹ καὶ εὐθέως
προσελθὼν τῷ Ἰησοῦ εἶπεν·
χαῖρε, ῥαββεί, καὶ κατεφίλησεν
αὐτόν. ⁵⁰ ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν
αὐτῷ· ἔταίρε, ἐφ' ὃ πάρει;
τότε προσελθόντες ἐπέβαλον
τὰς χεῖρας ἐπὶ τὸν Ἰησοῦν καὶ
ἐκράτησαν αὐτόν.

⁵¹ καὶ ἰδοὺ
εἷς τῶν μετὰ Ἰησοῦ ἐκτείνας ⁴⁷ εἷς δὲ τις τῶν παρεστηκότων
τὴν χεῖρα ἀπέσπασεν τὴν μά-
χαιραν αὐτοῦ, καὶ πατάξας
τὸν δοῦλον τοῦ ἀρχιερέως
ἀφείλεν αὐτοῦ τὸ ὠτίον.

⁵² τότε λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς·
ἀπόστρεψον τὴν μάχαιράν
σου εἰς τὸν τόπον αὐτῆς·
πάντες γὰρ οἱ λαβόντες μάχαι-
ραν ἐν μαχαίρῃ ἀπολοῦνται. ⁵³ ἢ
δοκεῖς ὅτι οὐ δύναμαι παρα-
καλέσαι τὸν πατέρα μου, καὶ
παραστήσει μοι ἄρτι πλείω
δώδεκα λεγιῶνων ἀγγέλων;
⁵⁴ πῶς οὖν πληρωθῶσιν αἱ γρα-
φαί, ὅτι οὕτως δεῖ γενέσθαι;
⁵⁵ ἐν ἐκείνῃ τῇ ὥρᾳ εἶπεν· ⁴⁸ καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς
ὁ Ἰησοῦς τοῖς ὄχλοις· εἶπεν αὐτοῖς·

τὸν σύνσημον αὐτοῖς λέγων·
ὄν ἂν φιλήσω, αὐτός ἐστιν·
κρατήσατε αὐτόν καὶ ἀπάγετε
ἀσφαλῶς. ⁴⁵ καὶ ἐλθὼν εὐθύς
προσελθὼν αὐτῷ λέγει·
ῥαββεί, καὶ κατεφίλησεν
αὐτόν·

⁴⁶ οἱ δὲ ἐπέβαλαν
τὰς χεῖρας αὐτῷ καὶ
ἐκράτησαν αὐτόν.

σπασάμενος τὴν μά-
χαιραν ἔπαισεν
τὸν δοῦλον τοῦ ἀρχιερέως καὶ
ἀφείλεν αὐτοῦ τὸ ὠτάριον.

⁴⁸ καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς
εἶπεν αὐτοῖς·

καὶ ἤγγισεν
τῷ Ἰησοῦ φιλήσαι αὐτόν.

⁴⁸ Ἰησοῦς δὲ εἶπεν
αὐτῷ· Ἰουδα, φιλήματι τὸν νί-
ον τοῦ ἀνθρώπου παραδίδως;

⁴⁹ ἰδόντες δὲ οἱ περὶ αὐτόν
τὸ ἐσόμενον εἶπαν· κύριε, εἰ
πατάξομεν ἐν μαχαίρῃ; ⁵⁰ καὶ
ἐπάταξεν εἰς τις ἐξ αὐτῶν
τοῦ ἀρχιερέως τὸν δοῦλον
καὶ ἀφείλεν τὸ οὖς αὐτοῦ τὸ
δεξιόν. ⁵¹ ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Ἰη-
σοῦς εἶπεν· ἔατε ἕως τούτου.
καὶ ἀπάμενος τοῦ ὠτίου
ἴασατο αὐτόν.

⁵² εἶπεν δὲ Ἰησοῦς πρὸς τοὺς
παραγενομένους πρὸς αὐτόν
ἀρχιερεῖς καὶ στρατηγούς·
τοῦ ἱεροῦ καὶ πρεσβυτέρους·

ὡς ἐπὶ ληστήν ἐξήλθατε ὡς ἐπὶ ληστήν ἐξήλθατε ὡς ἐπὶ ληστήν ἐξεληλύθατε
μετὰ μαχαιρῶν καὶ ξύλων σὺλ- μετὰ μαχαιρῶν καὶ ξύλων σὺλ- μετὰ μαχαιρῶν καὶ ξύλων·

Matth 26 ⁵³ πλείω **S* BD lat sa Or** | πλείους **Unc^{rel} min Or Bas Chr** . δώδεκα **SBDLΘ 700** .
bo] ἢ δώδ. **Unc^{rel} min verss** | λεγιῶνων (-i- **S* B* L**; -e- **ACΘ** . . min; -e- **D**) **SACLKΠAΘ** .
min] -ας **BDEFGHM** . . min.
Mark 14 ⁴⁷ εἷς δέ] καὶ εἷς **W 1-209_c ff² k q r sy s**; καὶ **D arm** | τις] - **SALM 700 827** . c f ff² k q r
sa bo sy s vg.
Luk 22 ⁴⁷ ἤγγ. τ. Ἰ. φιλ. αὐτ.] ἐγγίσας ἐφίλ. τ. Ἰ. **D it sy s c** . ⁵¹ καὶ . . . αὐτόν] καὶ ἐκτίνας
τὴν χεῖρα ἤψατο αὐτοῦ καὶ ἀπεκατεστάθη τὸ οὖς αὐτοῦ **Da e f ff² i l** (post v. 53) r. ⁵² Ἰησ. **SABTΘ bo]**
- **D 1-118-131-209 472 e i sy s c arm**; ὁ Ἰ. **Unc^{rel} min** | πρὸς 2^ο **S G H R Δ 71 157 700* 713 892** .] ἐπ'
ABDLWΘ . . min sy | ἐξεληλύθατε] ἐξήλθατε **SBDLRTΘ 28 157 565 1071** . . -ετε **K M Π X Ψ 047** . min

λαβεῖν με· καθ' ἡμέραν λαβεῖν με· ⁴⁹καθ' ἡμέραν ἤμην ⁵³ καθ' ἡμέραν ὄντος μου
ἐν τῷ ἱερῷ ἐκαθεζόμεν διδά- πρὸς ὑμᾶς ἐν τῷ ἱερῷ διδά- μεθ' ὑμῶν ἐν τῷ ἱερῷ
σκων, καὶ οὐκ ἐκρατήσατέ με· σκων, καὶ οὐκ ἐκρατήσατέ με· οὐκ ἐξετείνετε τὰς χεῖρας ἐπ'
ἐμέ. ἀλλ' αὕτη ἐστὶν ὑμῶν ἡ ὥ-

⁵⁶ τοῦτο δὲ ὅλον γέγονεν, ἵνα ἀλλ' ἵνα ρα καὶ ἡ ἐξουσία τοῦ σκοτόυς.
πληρωθῶσιν αἱ γραφαὶ τῶν πληρωθῶσιν αἱ γραφαί.

προφητῶν. τότε οἱ μαθηταὶ ⁵⁰ καὶ
πάντες ἀφέντες αὐτὸν ἔφυγον. ἀφέντες αὐτὸν ἔφυγον πάντες.

⁵¹ Καὶ εἷς τις νεανίσκος συνηκο-
λούθει αὐτῷ περιβεβλημένος
σινδὸνα ἐπίγυμνοῦ, καὶ κρατοῦ-
σιν αὐτόν· ⁵² ὁ δὲ καταλιπὼν
τὴν σινδὸνα γυμνὸς ἔφυγεν.

241. (233/4.) Jesus vor dem Hohen Rat. Die Verleugnung des Petrus.

Matth 26 57-75

Mark 14 53-72

Luk 22 54-71

⁵⁷ Οἱ δὲ κρατήσαντες τὸν ⁵³ Καὶ ἀπήγαγον τὸν Ἰησοῦν ⁵⁴ Συλλαβόντες δὲ αὐτὸν
Ἰησοῦν ἀπήγαγον πρὸς Καί- πρὸς τὸν ἀρχιερέα, καὶ συν- ἤγαγον καὶ εἰσήγαγον εἰς τὴν
άφαν τὸν ἀρχιερέα, ὅπου οἱ ἐρχονται πάντες οἱ ἀρχιερεῖς οἰκίαν τοῦ ἀρχιερέως·
γραμματεῖς καὶ οἱ πρεσβύτεροι καὶ οἱ πρεσβύτεροι καὶ οἱ γραμ-
συνήχησαν. ⁵⁸ ὁ δὲ Πέτρος ματεῖς. ⁵⁴ καὶ ὁ Πέτρος ἀπὸ ὁ δὲ Πέτρος
ἠκολούθει αὐτῷ μακρόθεν μακρόθεν ἠκολούθησεν αὐτῷ ἠκολούθει μακρόθεν.
ἕως τῆς ἀλλῆς τοῦ ἕως ἔσω εἰς τὴν ἀλλήν τοῦ ⁵⁵ περιπαρῶντων δὲ πῦρ ἐν
ἀρχιερέως καὶ εἰσελθὼν ἔσω ἀρχιερέως, καὶ ἦν συνκαθή- μέσῳ τῆς ἀλλῆς καὶ συνκαθη-
ἐκάθητο μετὰ τῶν ὑπηρετῶν μενος μετὰ τῶν ὑπηρετῶν καὶ σάντων ἐκάθητο ὁ Πέτρος
ἰδεῖν τὸ τέλος. θερμαινόμενος πρὸς τὸ φῶς· μέσος αὐτῶν.

s. v. s. v.
82-75 66-72
S. 202f.

⁵⁶ Ἰδοῦσα δὲ αὐτὸν παιδίσκη τις καθήμενον πρὸς τὸ φῶς καὶ ἀτενίσασα
αὐτῷ εἶπεν· καὶ οὗτος σὺν αὐτῷ ἦν. ⁵⁷ ὁ δὲ ἠρνήσατο αὐτὸν λέγων· οὐκ
οἶδα αὐτόν, γύναι. ⁵⁸ καὶ μετὰ βραχὺ ἔτερος ἰδὼν αὐτὸν ἔφη· καὶ σὺ ἐξ αὐτῶν
εἶ. ὁ δὲ Πέτρος ἔφη· ἄνθρωπε, οὐκ εἰμί. ⁵⁹ καὶ διαστάσης ὥσει ὥρας μιᾶς
ἄλλος τις διῆσχυρίζετο λέγων· ἐπ' ἀληθείας καὶ οὗτος μετ' αὐτοῦ ἦν, καὶ γὰρ

Mt 26 55 = Mk 14 49 = Lk 22 53; Joh 18 20 (S. 239). Mt 26 57 = Mk 14 53 = Lk 22 54;
Joh 18 12 24 (S. 238f.). Mt 26 58 = Mk 14 54 = Lk 22 54 55; Joh 18 15 (S. 238).

Matth 26 ⁵⁶ μαθ.] + αὐτοῦ B 157. a h r r² sy s sa aeth Chr. ⁵⁸ μακρ. ⳑ C F L S Δ H * Ω . min |
ἀπὸ μακρ. A B D Θ . . min.

Mark 14 ⁵¹ καὶ εἷς τις νεαν.] καὶ νεαν. τις ⳑ B C L Ψ a sy s⁸ vg bo arm aeth; νεαν. δὲ τις D lat sa
ἐπὶ γυμνοῦ] γυμνός Θ 13-69-346 565 . sy vg aeth; - W 1-118-209 e k sy s sa κ. κρατ. αὐτόν
ⳑ B C D L Ψ 544 872 lat (: q) sy s⁸ vg sa bo] + οἱ νεανίσκοι A N P X Γ H . . min q arm aeth go; οἱ δὲ
νεαν. κρατ. (ἐκρατήσαν W) απτ. W Θ 1-118-209 13-69-124-346 565 700. ⁵² ἔφυγεν ⳑ B C L 544 565 *
892 . e k sy s⁸ sa bo aeth] + ἀπ' αὐτῶν Unc^{red} min a fl q vg sy s^{hl} arm. ⁵³ ἀνέσχ. ⳑ D L W
(συντορ.) Δ Θ 13-69-346 565 892 lat Or] + αὐτῷ A B N X Γ H . . min sy; πρὸς αὐτόν C 213 999.

Luk 22 ⁵⁴ καὶ εἰσῆγ.] - D Γ Θ 1-118-209 71 245 472 579 713 . lat (: c) sy aeth. ⁵⁷ αὐτόν 1°
A D * N W Θ Ψ . . min e ff² i q vg sy s^{hl}] - ⳑ B L S X Ω 0124 . . min verss Tat.

Γαλιλαίος ἐστίν. ⁶⁰ εἶπεν δὲ ὁ Πέτρος· ἄνθρωπε, οὐκ οἶδα ὃ λέγεις. καὶ παραχρῆμα ἔτι λαλοῦντος αὐτοῦ ἐφώνησεν ἀλέκτωρ, ⁶¹ καὶ στραγῆς ὁ κύριος ἐνέβλεψεν τῷ Πέτρῳ· καὶ ὑπεμνήσθη ὁ Πέτρος τοῦ λόγου τοῦ κυρίου, ὡς εἶπεν αὐτῷ ὅτι πρὶν ἀλέκτορα φωνῆσαι σήμερον ἀπαρτήσῃ με τρίς. ⁶² καὶ ἐξελθὼν ἔξω ἔκλανσεν πικρῶς.

s. v. 67 f.

⁶³ Καὶ οἱ ἄνδρες οἱ συνέχοντες αὐτὸν ἐνέπαιζον αὐτῷ δέροντες, ⁶⁴ καὶ περικαλύψαντες αὐτὸν ἐπηρώτων λέγοντες· προφήτευσον, τίς ἐστίν ὁ παῖσας σε; ⁶⁵ καὶ ἕτερα πολλὰ βλασφημοῦντες ἔλεγον εἰς αὐτόν.

s. 27 1 s. 15 1

⁶⁶ Καὶ ὡς ἐγένετο ἡμέρα, συνήχθη τὸ πρεσβυτέριον τοῦ λαοῦ ἀρχιερεῖς τε καὶ γραμματεῖς, καὶ ἀπήγαγον αὐτὸν εἰς τὸ συνέδριον αὐτῶν,

⁵⁹ Οἱ δὲ ἀρχιερεῖς καὶ τὸ συνέδριον ὅλον ἐζήτουν ψευδομαρτυρίαν κατὰ τοῦ Ἰησοῦ, ὅπως αὐτὸν θανατώσουσιν, ⁶⁰ καὶ οὐχ εὖρον πολλῶν προσελθόντων ψευδομαρτύρων.

ὕστερον δὲ προσελθόντες δύο ⁶¹ εἶπον·

οὗτος ἔφη· δύναμαι καταλύσαι τὸν ναὸν τοῦ θεοῦ καὶ διὰ τριῶν ἡμερῶν αὐτὸν οἰκοδομήσαι.

⁶² καὶ ἀναστάς ὁ ἀρχιερεὺς εἶπεν αὐτῷ· οὐδὲν ἀποκρίνη τί οὗτοί σου καταμαρτυροῦσιν; ⁶³ ὁ δὲ Ἰησοῦς ἐσιώπα.

καὶ ἀποκριθεὶς ὁ ἀρχιερεὺς εἶπεν αὐτῷ· ἐξορκίζω σε

⁵⁵ Οἱ δὲ ἀρχιερεῖς καὶ ὅλον τὸ συνέδριον ἐζήτουν κατὰ τοῦ Ἰησοῦ μαρτυρίαν εἰς τὸ θανατώσαι αὐτὸν καὶ οὐχ εὕρισκον· πολλοὶ γὰρ ἐψευδομαρτύρουν κατ' αὐτοῦ, καὶ ἴσαι αἱ μαρτυρίαι οὐκ ἦσαν. ⁵⁷ καὶ τινες ἀναστάντες ἐψευδομαρτύρουν κατ' αὐτοῦ λέγοντες ⁵⁸ ὅτι ἡμεῖς ἠκούσαμεν αὐτοῦ λέγοντος ὅτι ἐγὼ καταλύσω τὸν ναὸν καὶ τοῦτον τὸν χειροποίητον καὶ διὰ τριῶν ἡμερῶν ἄλλον χειροποίητον οἰκοδομήσω. ⁵⁹ καὶ οὐδὲ οὕτως ἴση ἦν ἡ μαρτυρία αὐτῶν. ⁶⁰ καὶ ἀναστάς ὁ ἀρχιερεὺς εἰς μέσον ἐπηρώτησεν τὸν Ἰησοῦν λέγων· οὐκ ἀποκρίνη οὐδὲν τί οὗτοί σου καταμαρτυροῦσιν; ⁶¹ ὁ δὲ ἐσιώπα καὶ οὐκ ἀπεκρίνατο οὐδέν.

⁶² καὶ ἀναστάς ὁ ἀρχιερεὺς εἶπεν αὐτῷ· οὐδὲν ἀποκρίνη τί οὗτοί σου καταμαρτυροῦσιν; ⁶³ ὁ δὲ ἐσιώπα καὶ οὐκ ἀπεκρίνατο οὐδέν. ⁶⁴ καὶ ἀναστάς ὁ ἀρχιερεὺς ἐπηρώτα αὐτὸν καὶ λέγει αὐτῷ· ⁶⁷ λέγοντες·

Mt 26 61 (27 40) = Mk 14 58 (15 29); Joh 2 19 (S. 239). Mt 26 59-68 = Mk 14 55-65 = Lk 22 63-71; Joh 18 19-24 (S. 239).

Matth 26 ⁵⁹ θανατώσουσιν ACDLNWΔΠ* min] -σωσιν SBKMYΘ . . min. ⁶⁰ προσελθ. ψευδομ. SAB(D)LΘ 090 33 124 Or] ~ CNΓΔ . . min lat sy^{hl} arm. ⁶¹ αὐτ. οἰκοδ. SCL 047 090 33 892 b c ff² h q r] ~ ADNΔ . . min a ff verss; - αὐτ. BΘ 1-209 4 69-543-788 700 arm Or. ⁶³ καί] - DU sy^s arm | ἀποκριθ. ACD(+ οὐν) NU (+ δέ) Δ . . min a b c f ff² h q sy arm] - S^c (S* - ⁶² οἰδέν ἀποκρ. . . . ⁶³ εἶπεν αὐτῷ) BGLZΘ 1-118-209 13-69 33 565 . ff g l vg sa bo aeth Or Cyr.

Mark 14 ⁵⁸ ἀχειρ. οἰκοδ.] ἀναστήσω ἀχειρ. D a c ff² k. ⁶⁰ τῷ δ, τι BLWΨ bo.

Luk 22 ⁶¹ λόγον] δήματος SBLTX 0124 4 124 213 579 1012. ⁶²] - a b e ff² i l* r. ⁶⁴ αὐτόν] - S ἐπηρ. BLTKMII X 063 0124 265 482 489 1355 .] + αὐτόν SANWΓΔΘΑ . . min verss. ⁶⁶ ἀπ' ἡγ. SBD^{ms} K T 13-69-124-346 157 245 291 579 892 1071 . a sa Or] ἀπ' ἡγ. ALXΓΔΘΑΠΠ 063 . min c d r sy; ἡγάγον N 28 lat.

κατὰ τοῦ θεοῦ τοῦ ζῶντος,
ἵνα ἡμῖν εἴπῃς εἰ σὺ εἶ
ὁ Χριστὸς ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ.

σὺ εἶ
ὁ Χριστὸς ὁ υἱὸς τοῦ εὐλόγητου;

εἰ σὺ εἶ ὁ Χριστὸς, εἰπὸν ἡμῖν.
εἶπεν δὲ αὐτοῖς· ἂν ὑμῖν
εἴπω, οὐ μὴ πιστεύσητε· ⁶⁸ ἂν
δὲ ἐρωτήσω, οὐ μὴ ἀποκριθῆτε.

⁶⁴ λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς·

⁶² ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν·

σὺ εἶπας· πλὴν λέγω ὑμῖν, ἐγὼ εἰμι,

ἀπ' ἄρτι ὄψεσθε

καὶ ὄψεσθε

τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου καθ-
ήμενον ἐκ δεξιῶν τῆς δυνά-
μεως καὶ ἐρχόμενον
ἐπὶ τῶν νεφελῶν τοῦ οὐρανοῦ.

τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου ἐκ
δεξιῶν καθήμενον τῆς δυνά-
μεως καὶ ἐρχόμενον
μετὰ τῶν νεφελῶν τοῦ οὐρανοῦ.

⁶⁹ ἀπὸ τοῦ νῦν δὲ ἔσται
ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου καθ-
ήμενος ἐκ δεξιῶν τῆς δυνά-
μεως τοῦ θεοῦ.

⁶⁵ τότε ὁ ἀρχιερεὺς διερωτήσεν
τὰ ἱμάτια αὐτοῦ λέγων· ἐβλα-
σφήμησεν· τί ἔτι χρεῖαν ἔχομεν
μαρτύρων; ἴδε νῦν ἠκούσατε
τὴν βλασφημίαν. ⁶⁶ τί ὑμῖν δο-
κεῖ; οἱ δὲ ἀποκριθέντες εἶπον·
ἔνοχος θανάτου ἐστίν.

⁶³ ὁ δὲ ἀρχιερεὺς διαρρήξας
τοὺς χιτῶνας αὐτοῦ λέγει·
τί ἔτι χρεῖαν ἔχομεν
μαρτύρων; ⁶⁴ ἠκούσατε
τῆς βλασφημίας· τί ὑμῖν φαί-
νεται; οἱ δὲ πάντες κατέκριναν
αὐτὸν ἔνοχον εἶναι θανάτου.

⁷⁰ εἶπαν δὲ πάντες· σὺ οὖν
εἶ ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ; ὁ δὲ πρὸς
αὐτοὺς ἔφη· ὑμεῖς λέγετε,
ὅτι ἐγὼ εἰμι.

⁶⁷ Τότε ἐνέπτυσαν εἰς τὸ
πρόσωπον αὐτοῦ
καὶ ἐκολάφισαν
αὐτόν, οἱ δὲ ἐράπισαν ⁶⁸ λέγοντες·
προφήτευσον ἡμῖν, Χριστέ,
τίς ἐστὶν ὁ παῖσας σε;

⁶⁵ Καὶ ἤρξαντό τινες ἐμπιύειν
αὐτῷ καὶ περικαλύπτειν αὐτοῦ
τὸ πρόσωπον καὶ κολαφίζειν
αὐτόν καὶ λέγειν αὐ-
τῷ· προφήτευσον,
καὶ οἱ ὑπηρέται ὄρα-
πίσασιν αὐτόν ἔλαβον.

⁷¹ οἱ δὲ εἶπαν·
τί ἔτι ἔχομεν μαρτυρίας
χρεῖαν; αὐτοὶ γὰρ ἠκούσαμεν
ἀπὸ τοῦ στόματος αὐτοῦ.

⁶³ (s. o. S. 201): Καὶ οἱ
ἄνδρες οἱ συνέχοντες αὐ-
τόν ἐνέπαιζον αὐτῷ δέρον-
τες, ⁶⁴ καὶ περικαλύψαντες
αὐτόν ἐπηρώτων λέγοντες·
προφήτευσον, τίς ἐστὶν ὁ
παῖσας σε; ⁶⁵ καὶ ἕτερα
πολλὰ βλασφημοῦντες ἔλε-
γον εἰς αὐτόν.

⁶⁹ Ὁ δὲ Πέτρος ἐκάθητο ἕξω

⁶⁶ Καὶ ὄντος τοῦ Πέτρου

Mt 26 64 (24 30) = Mk 14 62 (13 26) = Lk 22 69 (21 27); Ps 110 1 Dn 7 11. Mt 26 65f. = Mk 14 64;
Lcv 24 16.

Mt 26 69-75 = Mk 14 66-72 = Lk 22 56-62; Joh 18 17 25 27 (S. 239).

Matth 26 ⁶⁵ βλασφ. ⚭ BDLZ 700 a c f f g h l vg sy^s sa bo] + αὐτοῦ ACEFGHK.IΘ. . min
b f ff² q r² sy vg hl arm aeth. ⁶⁷ οἱ δὲ ἐράπ.]- a b ff² r²; + αὐτόν D G Φ 1 700 lat sy vg hl sa bo aeth.

Mark 14 ⁶³ ἔχομεν] ἔχει c k sy^s bo ⁶⁵ αὐτῷ 1°] τῷ προσώπῳ αὐτοῦ D Θ (∞) 565 700 .
a f Tat καὶ περιζ. . . προσώπ.]- D a f Tat.

Luk 22 ⁶⁸ ἀποκριθ. ⚭ BLT bo Cyr] + μοί Θ 1-118-131-209 22 157 579 for sa Amb; + μοί
ι- 243 892 a) ἢ ἀπολύσητε (-σιτε X 69 245 300 472; + με 1604 a i (mih) l sy) Unc^{rel} min verss.

ἐν τῇ αὐλῇ· καὶ προσῆλθεν
αὐτῷ μία παιδίσκη

λέγουσα·
καὶ σὺ ἦσθα μετὰ Ἰησοῦ τοῦ
Γαλιλαίου. ⁷⁰ ὁ δὲ ἠρνήσατο
ἐμπροσθεν πάντων λέγων· οὐκ
οἶδα τί λέγεις. ⁷¹ ἐξελη-
θόντα δὲ αὐτὸν εἰς τὸν πυλῶνα,

εἶδεν αὐτὸν ἄλλη
καὶ λέγει τοῖς ἐκεῖ·

οὗτος ἦν μετὰ Ἰησοῦ τοῦ Να-
ζωραίου. ⁷² καὶ πάλιν ἠρνή-
σατο μετὰ ὄρκου ὅτι οὐκ οἶδα
τὸν ἄνθρωπον. ⁷³ μετὰ μικρὸν
δὲ προσελθόντες οἱ ἐστῶτες
εἶπον τῷ Πέτρῳ· ἀληθῶς καὶ
σὺ ἐξ αὐτῶν εἶ· καὶ γὰρ ἡ
λαλιά σου δηλὸν σε ποιεῖ.

⁷⁴ τότε ἤρξατο καταθεματίζειν
καὶ ὁμνύειν ὅτι οὐκ οἶδα τὸν
ἄνθρωπον·

καὶ εὐθέως ἀλέκ-
τωρ ἐφώνησεν.

⁷⁵ καὶ ἐμνήσθη ὁ Πέτρος τοῦ
ῥήματος Ἰησοῦ εἰρηκότος
ὅτι πρὶν ἀλέκτορα φωνῆσαι
τρὶς ἀπαρνήσῃ με·

καὶ
ἐξεληθὼν ἔξω ἔκλαυσεν πικρῶς.

κάτω ἐν τῇ αὐλῇ ἔρχεται μία
τῶν παιδισκῶν τοῦ ἀρχιερέως,

⁶⁷ καὶ ἰδοῦσα τὸν Πέτρον θεο-
μαυόμενον ἐμβλέψασα αὐτῷ
λέγει· καὶ σὺ μετὰ τοῦ Ναζα-
ρηνοῦ ἦσθα τοῦ Ἰησοῦ. ⁶⁸ ὁ δὲ
ἠρνήσατο λέγων· οὔτε οἶδα οὔτε
ἐπίσταμαι σὺ τί λέγεις. καὶ
ἐξῆλθεν ἔξω εἰς τὸ προαύλιον,
καὶ ἀλέκτωρ ἐφώνησεν. ⁶⁹ καὶ
ἡ παιδίσκη ἰδοῦσα αὐτὸν ἤρ-
ξατο πάλιν λέγειν τοῖς παρεστῶ-
σιν ὅτι οὗτος ἐξ αὐτῶν ἐστιν.
⁷⁰ ὁ δὲ πάλιν ἠρ-
νεῖτο.

καὶ μετὰ μικρὸν
πάλιν οἱ παρεστῶτες
ἔλεγον τῷ Πέτρῳ· ἀληθῶς
ἐξ αὐτῶν εἶ· καὶ γὰρ
Γαλιλαῖος εἶ.

⁷¹ ὁ δὲ ἤρξατο ἀναθεματίζειν
καὶ ὁμνύειν ὅτι οὐκ οἶδα τὸν
ἄνθρωπον τοῦτον ὃν λέγετε.

⁷² καὶ εὐθύς ἐκ δευτέρου ἀλέκ-
τωρ ἐφώνησεν.

καὶ ἀνεμνήσθη ὁ Πέτρος τὸ
ῥῆμα ὡς εἶπεν αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς
ὅτι πρὶν ἀλέκτορα φωνῆσαι
δὶς τρίς με ἀπαρνήσῃ.

καὶ
ἐπιβαλὼν ἔκλαιεν.

⁶⁶ (s. o. S. 200f.) Ἰδοῦσα
δὲ αὐτὸν παιδίσκη τις
καθήμενον πρὸς τὸ φῶς
καὶ ἀτενίσασα αὐτῷ εἶπεν·

καὶ οὗτος σὺν αὐτῷ ἦν.

⁶⁷ ὁ δὲ
ἠρνήσατο αὐτὸν λέγων· οὐκ
οἶδα αὐτόν, γύναι. ⁶⁸ καὶ

μετὰ βραχὺ ἕτερος ἰδὼν αὐ-
τὸν ἔφη· καὶ σὺ ἐξ αὐτῶν εἶ.

ὁ δὲ Πέτρος ἔφη· ἄνθρωπε,
οὐκ εἰμί.

⁶⁹ καὶ διαστάσης ὡσεὶ ὥρας
μίας ἄλλος τις διουχυρίζετο
λέγων· ἐπὶ ἀληθείᾳ·
καὶ οὗτος μετ' αὐτοῦ ἦν, καὶ
γὰρ Γαλιλαῖος ἐστίν.

⁷⁰ εἶπεν δὲ ὁ
Πέτρος· ἄνθρωπε, οὐκ οἶδα
ὃ λέγεις. καὶ παραχρῆμα ἐπι-
λαοῦντος αὐτοῦ ἐφώνησεν
ἀλέκτωρ, ⁷¹ καὶ σιραφεῖς ὁ
κύριος ἐνέβλεψεν τῷ Πέτρῳ·
καὶ ὑπεμνήσθη ὁ Πέτρος
τοῦ λόγου τοῦ κυρίου, ὡς
εἶπεν αὐτῷ ὅτι πρὶν ἀλέκ-
τορα φωνῆσαι σήμερον
ἀπαρνήσῃ με τρίς. ⁷² καὶ
ἐξεληθὼν ἔξω ἔκλαυσεν πι-
κρῶς.

Matth 26 ⁷⁰ λέγεις] + οὐδὲ ἐπίσταμαι D Δ (οὔτε) 090 1-118-209-1582-2193 a b r r² sy s^{pal}. ⁷¹ ἐξέλε-
θόντα . . . αὐτόν] -τος . . . -τοῦ D Φ lat (: : b ff² r) | αὐτόν I 0° - NBLZ 1-209 13 273 565 . . . τοῖς
N B D G K Π* S Θ Φ Ω min lat] αὐτοῖς ACE* LZ J . . . min q. ⁷³ καὶ σὺ] - D Θ I b e h l q sy s^{Ornt}
δηλὸν σε ποιεῖ] ὁμοιάζει D a b e ff² h r arm Tat^{ar}. ⁷⁴ εὐθέως] εὐθύς BL Θ.

Mark 14 ⁶⁸ καὶ ἄλ. ἐφών.] - N B L W Ψ* 579 892 e sy s^{bo} Tat. ⁶⁹ ἤρξατο λέγ.] εἶπεν B sa bo
πάλιν] - BMWX 579 sa bo. ⁷⁰ εἰ 2° N B C D L 1-118-209 544 565 700 . lat (: : q) sy s^{sa bo} Eus Aug
+ καὶ ἡ (- Δ) λαλιά σου ὁμοιάζει (δηλὸν σε ποιεῖ 33 579 q) A N X Δ Θ . . . min q sy vg^{hl} arm aeth | καὶ
γὰρ Γαλ. εἶ] - W 131 142* 273 543 566 a. ⁷² εὐθύς (-έως) N B D G L W Θ min lat sy vg arm aeth
- ACEK M Π X J Ψ . . . min sy s^{hl} sa bo | ἐκ δευτέρου] - N L 579 e | φωνῆσαι δὶς:] ~ B Θ 566
700 . k; - δὶς N C* W J 251 579 e ff² l q aeth | ὡς εἶπεν . . . ἀπαρ.] ὁ εἶπεν (+ illi a d) Ἰησοῦς; D a
ἐπιβ. ἐκλ.] ἤρξατο κλαίειν D Θ 565 lat sy sa arm.

242. (235.) Übergabe des Verurteilten an Pilatus.

Matth 27 1-2

Mark 15 1

Luk 23 1

¹Πρωτὰς δὲ γενομένης συμβούλιον ἔλαβον πάντες οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ πρεσβύτεροι τοῦ λαοῦ κατὰ τοῦ Ἰησοῦ, ὥστε θανατῶσαι αὐτόν.

²καὶ δήσαντες αὐτὸν ἀπήγαγον καὶ παρέδωκαν Πειλάτῳ τῷ ἡγεμόνι.

¹Καὶ εὐθὺς πρωτὶ συμβούλιον ἐτοιμάσαντες οἱ ἀρχιερεῖς μετὰ τῶν πρεσβυτέρων καὶ τῶν γραμματέων καὶ ὅλον τὸ συνέδριον,

δήσαντες τὸν Ἰησοῦν ἀπήγαγον καὶ παρέδωκαν Πειλάτῳ.

22 ⁶⁶ (s. o. S. 201): Καὶ ὡς ἐγένετο ἡμέρα, συνήχθη τὸ πρεσβυτέριον τοῦ λαοῦ ἀρχιερεῖς τε καὶ γραμματεῖς, καὶ ἀπήγαγον αὐτὸν εἰς τὸ συνέδριον αὐτῶν.

¹Καὶ ἀναστὰν ἅπαν τὸ πλήθος αὐτῶν ἤγαγον αὐτὸν ἐπὶ τὸν Πειλᾶτον.

243. (236.) Das Ende des Judas. Matth 27 3-10

³Τότε ἰδὼν Ἰούδας ὁ παραδιδούς αὐτὸν ὅτι κατεκρίθη, μεταμελήθει· ἔστρεψεν τὰ τριάκοντα ἀργύρια τοῖς ἀρχιερεῦσιν καὶ πρεσβυτέροις ⁴λέγων· ἡμαρτον παραδούς αἷμα ἀθῶνον. οἱ δὲ εἶπον· τί πρὸς ἡμᾶς; σὺ ὄφη. ⁵καὶ οἶψας τὰ ἀργύρια εἰς τὸν ναὸν ἀνεχώρησεν καὶ ἀπελθὼν ἀπήγαγον. ⁶οἱ δὲ ἀρχιερεῖς λαβόντες τὰ ἀργύρια εἶπαν· οὐκ ἔξεστιν βαλεῖν αὐτὰ εἰς τὸν κορβανῶν, ἐπεὶ τιμὴ αἱματός ἐστιν. ⁷συμβούλιον δὲ λαβόντες ἠγόρασαν ἐξ αὐτῶν τὸν ἀγρὸν τοῦ κεραμέως εἰς ταφὴν τοῖς ξένοις. ⁸διὸ ἐκλήθη ὁ ἀγρὸς ἐκεῖνος ἀγρὸς αἱματος ἕως τῆς σήμερον. ⁹τότε ἐπληρώθη τὸ ῥηθὲν διὰ Ἰερεμίου τοῦ προφήτου λέγοντος· καὶ ἔλαβον τὰ τριάκοντα ἀργύρια, τὴν τιμὴν τοῦ τετιμημένου ὃν ἐτιμῆσαντο ἀπὸ υἱῶν Ἰσραὴλ, ¹⁰καὶ ἔδωκαν αὐτὰ εἰς τὸν ἀγρὸν τοῦ κεραμέως, καθὰ συνέταξέν μοι κύριος.

244. (237.) Die Verhandlung vor Pilatus.

Matth 27 11-14

Mark 15 2-5

Luk 23 2-5

²Ἦρξαντο δὲ κατηγορεῖν αὐτοῦ λέγοντες· τοῦτον εὗρομεν διαστρέφοντα τὸ ἔθνος ἡμῶν καὶ κωλύοντα φόρους Καίσαρι

Mt 27 6; Dt 23 19. 27 9 10; Sach 11 12 13 Jer 32 6 15 18 2 3.

Mt 27 1 2 — Mk 15 1 — Lk 22 66 23 1; Joh 18 28-32 (S. 239f.).

Matth 27 ² παρῶ. **SB**C***K**L^Σ 22 33 118-209 476 lat arm] + αὐτόν Unc^{rel} min sy^s vg sa bo aeth
 Πειλ. **SB**L^Σ 33 sy^s vg sa bo] *Ποντίῳ* *Ἡελ.* Unc^{rel} min lat sy^{bl} arm aeth (~). ³ παραδιδούς] *παρῶ*
 παρῶ: **B**L 33 259 lat sy^{bl} sa bo | *ἔστρεψεν* **SB**L 544 1375 Or] *ἀπέστρ.* Unc^{rel} min. ⁴ ἀθῶν] *ἀθῶν*
 δόξαων **L**Θ 33 lat sy^s (-ων) **pal** sa bo arm patr. ⁹ Ἰερεμ.] - **Φ** 33 157 a b sy^s vg **pal** ¹⁰ ἔδωκαν] *ἔδωκα*
 ἔδωκα **SB**W^Φ 229 476 983 1604 sy.

Mark 15 ¹ πρωτὶ **SB**C^D**L**Θ 46 267 565 892 1424 1542. lat bo] ἐπὶ τῷ πρ. **AN**W^X**F**Δ . . min sy;
 ἐπὶ τῷ πρ. **ES**Ω 28 280 346-543 472 489 566 659 700 1071 1402 . . | ἐτοιμάσ. **SB**L 892] ποιῶ.
A**B****N**W^X. min l vg bo arm go; ἐποίησαν **D**Θ **047** 245 565 827. it sa aeth Or | τῶν γραμ. **SD**W^Θ
 565 1582 sa bo Or] γραμ. Unc^{rel} min.

¹¹ Ὁ δὲ Ἰησοῦς ἐστάθη ἐμ-
προσθεν τοῦ ἡγεμόνος· καὶ
ἐπηρώτησεν αὐτὸν ὁ ἡγεμὼν
λέγων· σὺ εἶ ὁ βασιλεὺς τῶν
Ἰουδαίων; ὁ δὲ Ἰησοῦς
ἔφη· σὺ λέγεις. ¹² καὶ
ἐν τῷ κατηγορεῖσθαι αὐτὸν
ὑπὸ τῶν ἀρχιερέων καὶ πρε-
σβυτέρων οὐδὲν ἀπεκρίνατο.
¹³ τότε λέγει αὐτῷ ὁ Πειλᾶτος.
οὐκ ἀκούεις
πόσα σου καταμαρτυροῦσιν;
¹⁴ καὶ οὐκ ἀπεκρίθη αὐτῷ πρὸς
οὐδὲ ἐν ῥῆμα, ὥστε θαυμάζειν
τὸν ἡγεμόνα λίαν.

² Καὶ ἐπηρώτησεν αὐτὸν ὁ Πειλᾶτος· σὺ εἶ ὁ βασιλεὺς τῶν
Ἰουδαίων; ὁ δὲ ἀποκριθεὶς
αὐτῷ λέγει· σὺ λέγεις. ³ καὶ
αὐτῷ ἔφη· σὺ λέγεις.
κατηγοροῦν αὐτοῦ
οἱ ἀρχιερεῖς πολλὰ.

⁴ ὁ δὲ Πειλᾶτος πάλιν ἐπηρώτα
αὐτόν· οὐκ ἀποκρίνη οὐδέν;
ἴδε πόσα σου κατηγοροῦσιν.
⁵ ὁ δὲ Ἰησοῦς οὐκέτι οὐδὲν
ἀπεκρίθη, ὥστε θαυμάζειν
τὸν Πειλᾶτον.

διδόναι καὶ λέγοντα ἑαυτὸν
Χριστὸν βασιλέα εἶναι. ³ ὁ δὲ
Πειλᾶτος ἠρώτησεν αὐτὸν λέ-
γων· σὺ εἶ ὁ βασιλεὺς τῶν
Ἰουδαίων; ὁ δὲ ἀποκριθεὶς
αὐτῷ ἔφη· σὺ λέγεις.
⁴ ὁ δὲ Πειλᾶτος εἶπεν πρὸς τοὺς
ἀρχιερεῖς καὶ τοὺς ὄχλους·
οὐδὲν εὐρίσκω αἴτιον ἐν τῷ
ἀνθρώπῳ τούτῳ. ⁵ οἱ δὲ ἐπί-
σχρον λέγοντες ὅτι ἀνασεύει τὸν
λαόν, διδάσκων καθ' ὅλης τῆς
Ἰουδαίας καὶ ἀρξάμενος ἀπὸ
τῆς Γαλιλαίας ἕως ὧδε.

245. (238.) Jesus vor Herodes. | Luk 23 6-16

⁶ Πειλᾶτος δὲ ἀκούσας ἐπηρώτησεν εἰ ὁ ἄνθρωπος Γαλιλαῖός ἐστιν,
⁷ καὶ ἐπιγνοὺς ὅτι ἐκ τῆς ἐξουσίας Ἡρώδου ἐστίν, ἀπέπεμψε αὐτὸν πρὸς
Ἡρώδη, ὄντα καὶ αὐτὸν ἐν Ἱεροσολύμοις ἐν ταύταις ταῖς ἡμέραις. ⁸ ὁ δὲ
Ἡρώδης ἰδὼν τὸν Ἰησοῦν ἐχάρη λίαν· ἦν γὰρ ἐξ ἱκανῶν χρόνων θέλων ἰδεῖν
αὐτὸν διὰ τὸ ἀκούειν περὶ αὐτοῦ, καὶ ἠλπίζεν τι σημεῖον ἰδεῖν ὑπ' αὐτοῦ
γινόμενον. ⁹ ἐπηρώτα δὲ αὐτὸν ἐν λόγοις ἱκανοῖς· αὐτὸς δὲ οὐδὲν ἀπεκρίνατο
αὐτῷ. ¹⁰ εἰστήκεισαν δὲ οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ γραμματεῖς ἐτόνους κατηγοροῦντες
αὐτοῦ. ¹¹ ἐξουθενήσας δὲ αὐτὸν καὶ ὁ Ἡρώδης σὺν τοῖς στρατεύμασιν αὐτοῦ

r. 12 r. 3

Mt 27 11-12 = Mk 15 2-3 = Lk 23 2-3; Joh 18 33-37 (S. 240). Mt 27 13-14 = Mk 15 4 5;
Joh 19 9 10 (S. 241). Lk 23 4; Joh 19 6 (S. 241).

Matth 27 ¹¹ ἔφη **NL** 33 485 700 892 1093 . a d sy^{pal} sa bo arm Chr] + αὐτῷ Unc^{rel} min lat sy.
Mark 15 ³ πολλά] + αὐτὸς δὲ οὐδὲν ἀπεκρίνατο **NUWΔΘΨ** 13-69-124-346-713 33 131 565 579 . a e sy^s
sa arm Tat Or. ⁴ ἐπηρώτα **BUWΨ** 13-69-124-346-713 33 565 892 . a k] -ησε Unc^{rel} min verss | αὐτόν
S* 209 565 1582 1654 a sa sy^s] + λέγων Unc (: **S**) min lat (: a) sy^{vg hl} bo aeth.
Luk 23 ⁵ καὶ ἀρξάμ. **SBLT0124** 579 vg sy] - καὶ Unc^{rel} min it vg^c sa bo arm. ⁶ ἀκούσ.
SBLTX 0124 1241 bo] + (τήν D) Γαλιλαίαν Unc^{rel} min verss. ⁷ πρὸς Ἡρ.] πρ. τὸν Ἡρ. **BT** 348; τῷ Ἡρ. D. ⁸ ἱκανῶν χρόνων **SBDLTΘ 0124** 157 579 892 1071 c sa arm] ἱκανοῦ **ARITADΨ** . . min;
ἱκ. χρόνου **HMHXW** min lat (: a c) sy bo aeth. ¹⁰⁻¹²] - sy^s. ¹¹ καὶ 1° **SBLNTXΨ 0124** (~ καὶ
αὐτ.) 13-69-124-346 213 348 579 a d arm] - Unc^{rel} min verss.

καὶ ἐμπαίξας, περιβαλὼν ἐσθῆτα λαμπρὰν ἀπέπεμψεν αὐτὸν τῷ Πειλάτῳ.
 12 ἐγένοντο δὲ φίλοι ὁ τε Ἡρώδης καὶ ὁ Πειλάτος ἐν αὐτῇ τῇ ἡμέρᾳ μετ' ἀλλή-
 λων· προὔπῃρχον γὰρ ἐν ἔχθρᾳ ὄντες πρὸς αὐτούς.

13 Πειλάτος δὲ συναλεσάμενος τοὺς ἀρχιερεῖς καὶ τοὺς ἄρχοντας καὶ τὸν
 λαόν· 14 εἶπεν πρὸς αὐτούς· προσηρέγκατέ μοι τὸν ἄνθρωπον τοῦτον ὡς ἀπο-
 στρέγοντα τὸν λαόν, καὶ ἰδοὺ ἐγὼ ἐνώπιον ἱμῶν ἀνακρίνας οὐθὲν εὑρον ἐν
 τῷ ἀνθρώπῳ τούτῳ αἴτιον ὄν κατηγορεῖτε κατ' αὐτοῦ. 15 ἀλλ' οὐδὲ Ἡρώδης·
 ἀπέπεμψεν γὰρ αὐτὸν πρὸς ἡμᾶς, καὶ ἰδοὺ οὐδὲν ἄξιον θανάτου ἐστὶν πε-
 πραγμένον αὐτῷ. 16 παιδεύσας οὖν αὐτὸν ἀπολύσω.

246. (239.) Die Verurteilung.

Matth 27 15-26

Mark 15 6-15

Luk 23 17-26

15 Κατὰ δὲ ἑορτὴν εἰσθῆτι ὁ
 ἡγεμῶν ἀπολύειν ἓνα τῷ ὄχλῳ
 δέσμιον ὃν ἠθέλον. 16 εἶχον
 δὲ τότε δέσμιον ἐπίσημον, λε-
 γόμενον Βαραββᾶν.

17 συνηγμένων οὖν
 αὐτῶν εἶπεν αὐτοῖς ὁ Πειλάτος·
 τίνα θέλετε ἀπολύσω ὑμῖν,
 Βαραββᾶν ἢ Ἰησοῦν τὸν λεγό-
 μενον Χριστόν; 18 ἦδει γὰρ
 ὅτι διὰ φθόνον παρέδωκαν
 αὐτόν. 19 καθήμενον δὲ αὐτοῦ
 ἐπὶ τοῦ βήματος ἀπέστειλεν
 πρὸς αὐτόν ἡ γυνὴ αὐτοῦ λέ-
 γουσα· μηδὲν σοὶ καὶ τῷ δι-
 καίῳ ἐκείνῳ· πολλὰ γὰρ ἔπαθον
 σήμερον κατ' ὄναρ δι' αὐτόν.
 20 οἱ δὲ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ πρε-

6 Κατὰ δὲ ἑορτὴν ἀπέλυνεν
 αὐτοῖς ἓνα δέσμιον ὃν παρη-
 τοῦντο. 7 ἦν δὲ ὁ λεγόμενος Βα-
 ραββᾶς μετὰ τῶν σιτασιαστῶν
 δεδεμένος, οἵτινες ἐν τῇ στάσει
 φόνον πεποιήκεισαν. 8 καὶ ἀνα-
 βᾶς ὁ ὄχλος ἤρξατο αἰτεῖσθαι
 καθὼς ἐποίει αὐτοῖς. 9 ὁ δὲ
 Πειλάτος ἀπεκρίθη αὐτοῖς λέ-
 γων· θέλετε ἀπολύσω ὑμῖν
 τὸν βασιλέα τῶν
 Ἰουδαίων; 10 ἐγίνωσκεν γὰρ
 ὅτι διὰ φθόνον παραδεδώκει-
 σαν αὐτόν οἱ ἀρχιερεῖς.

117:

8 v. 19

11 οἱ δὲ ἀρχιερεῖς

18 Ἀνέκρωγον δὲ παντληθεῖ

Mt 27 15-26 = Mk 15 6-15 = Lk 23 18-25; Joh 18 38 19 4 16 (S. 240f.).

Matth 27 16¹⁷ Βαρ.] Ἰησοῦν (τὸν) Βαρ. Θ 1-118-209* 22* (v. 17) 241² 299² sy^s pal arm Or (v. 17).
 17 οὖν] δέ D Θ Φ 064 13-69-124-346 229 472 it Tat. | Βαρ.] τὸν Βαρ. B 1-118-209 1012 Or.

Mark 15 6 ὃν παρητ. **S** A B * A (παρητ.) 1346 1354 sa] ὄνπερ ἦτοῦντο C N X Γ Π Ψ . . min; ὃν ἦν ἦτ.
 D G Θ (ὄνπερ) 13-69-124-346 195 565 1241; ὃν ἦτ. W 1 115 659 983 . k aeth. 8 ἀναβᾶς **S*** B D 892
 a e H² l vg sa bo] ἀναβοήσας; Unc^{rel} min sy καθὼς **S*** B W A Ψ 579 . c k sy^s vg sa bo] + αἰ Unc^{rel}
 min a H² l vg. 10 οἱ ἀρχ.] - B 1 115 349 544 579 872 a sy^s bo Tat.

Luk 23 12 αὐτοῦ **S** B L T] ἑαυτοῦ Unc^{rel} min. 13 κατ'] - **S** A L Θ 0124 1-118-131-209 28 262
 348. 15 ἀνέπιμψεν (-a 71 248 788 sy) γὰρ (- 579) αὐτ. πρ. ἡμᾶς (ὡμᾶς 13-69-543-788 71 248 579;
 αὐτόν 274 sy arm) **S** B L T K M I I Θ 0124 min f aur sa bo] ἀπέπεμψα γὰρ ὡμᾶς πρ. αὐτόν A D E F G W X Δ Ψ

. min lat aeth. 17 - A B L T K I I 0124 482 1241 a fu sa bo] ἀνάγκην δὲ εἶχεν ἀπολύειν αὐτοῖς κατὰ
 ἑορτὴν ἓνα **S** N W X Γ A Θ A . . min lat (: : a) sy vg hi bo eodd; D sy^s e post v. 19.

σβύτεροι ἔπεισαν τοὺς ὄχλους,
ἵνα αἰτήσωνται τὸν Βααραββᾶν
τὸν δὲ Ἰησοῦν ἀπολέσωσιν.

ἀνέσεισαν τὸν ὄχλον,
ἵνα μᾶλλον τὸν Βααραββᾶν
ἀπολύσῃ αὐτοῖς.

λέγοντες· αἶρε τοῦτον, ἀπό-
λυσον δὲ ἡμῖν τὸν Βααραββᾶν·
19 ὅστις ἦν διὰ σίσιμα τινὰ
γενομένην ἐν τῇ πόλει καὶ
φρόνον βλήθεις ἐν τῇ φυλακῇ.
20 πάλιν δὲ ὁ Πειλᾶτος προσ-
εφώνησεν, θέλων ἀπολύσαι τὸν
Ἰησοῦν.

21 ἀποκριθεὶς δὲ ὁ ἡγεμὼν
εἶπεν αὐτοῖς· τίνα θέλετε ἀπὸ
τῶν δύο ἀπολύσω ὑμῖν; οἱ δὲ
εἶπαν· τὸν Βααραββᾶν. 22 λέγει
αὐτοῖς ὁ Πειλᾶτος· τί οὖν
ποιήσω Ἰησοῦν τὸν λεγόμενον
Χριστόν;
λέγουσιν πάντες· σταυρωθήτω.
23 ὁ δὲ
ἔφη· τί γὰρ κακὸν
ἐποίησεν;

12 ὁ δὲ Πειλᾶτος πάλιν ἀπο-
κριθεὶς ἔλεγεν αὐτοῖς·
τί οὖν
θέλετε ποιήσω ὃν λέγετε τὸν
βασιλέα τῶν Ἰουδαίων; 13 οἱ
δὲ πάλιν ἔκραξαν· σταύρωσον
αὐτόν. 14 ὁ δὲ Πειλᾶτος
ἔλεγεν αὐτοῖς· τί γὰρ ἐποίησεν
κακόν;

21 οἱ δὲ
ἐπεφώνουν λέγοντες· σταύρου
σταύρου αὐτόν. 22 ὁ δὲ τρίτον
εἶπεν πρὸς αὐτούς· τί γὰρ κακὸν
ἐποίησεν οὗτος; οὐδὲν αἴτιον
θανάτου εἶδρον ἐν αὐτῷ· παι-
δεύσας οὖν αὐτὸν ἀπολύσω.
23 οἱ δὲ ἐπέκειντο φωναῖς με-
γάλαις αἰτούμενοι αὐτὸν σταυ-
ρωθῆναι, καὶ κατίσχυον αἰ-
φωναὶ αὐτῶν.

οἱ δὲ περισσῶς ἔκραζον λέγον-
τες· σταυρωθήτω.

οἱ δὲ περισσῶς ἔκραξαν·
σταύρωσον αὐτόν.

24 ἰδὼν δὲ ὁ Πειλᾶτος ὅτι
οὐδὲν ὠφελεῖ ἀλλὰ μᾶλλον
θόρυβος γίνεται, λαβὼν ὕδωρ
ἀπενίψατο τὰς χεῖρας ἀπέναντι
τοῦ ὄχλου λέγων· ἀθῶός εἰμι
ἀπὸ τοῦ αἵματος τούτου· ὑμεῖς
ὄψεσθε. 25 καὶ ἀποκριθεὶς
πᾶς ὁ λαὸς εἶπεν· τὸ αἷμα

Mt 27 24: Dt 21 6-8.

Mt 27 22 23 = Mk 15 13 14 = Lk 23 20-23: Joh 19 6 : 15 (S. 241).

Matth 27 23 ὁ δὲ ἔφη **NB** Θ 33 69-788 sy^h pal sa arm.] ὁ δὲ ἡγεμὼν ἔφη, **AE G K Π Γ** . . min; λέγει
αὐτοῖς ὁ ἡγ. **D L** 1-118-209 213 892 1295 1604. lat bo aeth. 24 ἀπέν.] κατέρ. **BD** | τοῦτον **BD** Θ 229 a b ff²
sy^s sa Chr] τοῦ δικαίου τούτ. **N L E F K M Π** . . min e ff g l q vg sy^h bo arm; τοῦτον τ. δικ. **A Δ Φ** 064
1293 f h r² sy^{vg} aeth.

Mark 15 12 θέλετε] - **NBCWJ Ψ** 1 13-69 33 115 291 sa bo ὄν] - **B** | ὃν λέγετε] - **ADW** Θ
1-118-209 13-69 472 565 lat sa arm.

Luk 23 20 προσεφ.] + αὐτοῖς **NBLT** 0124 124-346 157 1071. a sy sa; + αὐτούς **D** 579 (ἐφ. αὐτ.)
bo; + πρὸς αὐτούς 69 lat (: a). 22 οὐδ. αἰτ. θαν.] οὐδ. ἄξιον θαν. **L Ψ** 579 892 1071 1241. a e sy^s e;
οὐδεμίαν αἰτίαν τ. θαν. **D b e ff² l q** vg sy^{vg} bo | εἶδρον] εὐρίσκω **D** 243 1071 lat (: a) sy^s e. 23 αὐτῶν
NBDL 130 579 1241. lat (: c f) sa bo] + κ. τ. ἀρχιερέων (+ μετ' αὐτῶν sy^s) Une^{rel} min e f sy arm.

αὐτοῦ ἐφ' ἡμᾶς καὶ ἐπὶ τὰ
τέκνα ἡμῶν.

²⁶ τότε ἀπέλυσεν αὐτοῖς τὸν ἀπέλυσεν αὐτοῖς τὸν
Βαραββᾶν, Βαραββᾶν

τὸν δὲ καὶ
Ἰησοῦν φραγελλώσας παρ- παρέδωκεν τὸν Ἰησοῦν φρα-
έδωκεν ἵνα σταυρωθῇ. γελλώσας ἵνα σταυρωθῇ. έδωκεν τῷ θελήματι αὐτῶν.

¹⁵ ὁ δὲ Πειλᾶτος βουλόμενος
ποιῆσαι τὸ ἱκανὸν τῷ ὄχλῳ

²⁴ καὶ Πειλᾶτος ἐπέκρινεν
γενέσθαι τὸ αἴτημα αὐτῶν·

²⁵ ἀπέλυσεν δὲ τὸν διὰ στά-
σιν καὶ φόνον βεβλημένον εἰς

φυλακὴν, ὃν ᾔτιοῦτο, τὸν δὲ
Ἰησοῦν παρ-
έδωκεν τῷ θελήματι αὐτῶν.

247. (240.) Verspottung des Judenkönigs.

Matth 27 27-31

Mark 15 16-20

²⁷ Τότε οἱ στρατιῶται τοῦ ἡγεμόνος
παραλαβόντες τὸν Ἰησοῦν εἰς τὸ πραι-
τώριον συνήγαγον ἐπ' αὐτὸν ὄλην τὴν
σπεῖραν. ²⁸ καὶ ἐκδύσαντες αὐτὸν χλα-
μύδα κοκκίνην περιέθηκαν αὐτῷ, ²⁹ καὶ
πλέξαντες στέφανον ἐξ ἀκανθῶν ἐπέθη-
καν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ καὶ κάλαμον
ἐν τῇ δεξιᾷ αὐτοῦ, καὶ γονυπετήσαντες
ἔμπροσθεν αὐτοῦ ἐνέπαιξαν αὐτῷ λέγον-
τες· χαῖρε, ὁ βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων,
³⁰ καὶ ἔμπτύσαντες εἰς αὐτὸν ἔλαβον τὸν
κάλαμον καὶ ἔτυπτον εἰς τὴν κεφαλὴν
αὐτοῦ. ³¹ καὶ ὅτε
ἐνέπαιξαν αὐτῷ, ἐκδύσαντες αὐτὸν τὴν
χλαμύδα ἐνέδυσαν αὐτὸν τὰ
ἱμάτια αὐτοῦ καὶ ἀπήγαγον αὐτὸν εἰς
τὸ σταυρῶσαι.

¹⁶ Οἱ δὲ στρατιῶται ἀπήγαγον
αὐτὸν ἔσω τῆς αὐλῆς, ὃ ἐστὶν πραι-
τώριον, καὶ συνκαλοῦσιν ὄλην τὴν
σπεῖραν· ¹⁷ καὶ ἐνδιδύσκουσιν αὐτὸν
πορφύραν καὶ περιτιθέασιν αὐτῷ
πλέξαντες ἀκάνθινον στέφανον·

¹⁸ καὶ ἤρξαντο ἀσπάξασθαι αὐτόν·
χαῖρε, βασιλεῦ τῶν Ἰουδαίων·

¹⁹ καὶ ἔτυπτον αὐτοῦ τὴν κεφαλὴν καλάμῳ
καὶ ἐνέπτυον αὐτῷ, καὶ τιθέντες τὰ
γόνατα προσεκύνουν αὐτῷ. ²⁰ καὶ ὅτε
ἐνέπαιξαν αὐτῷ, ἐξέδυσαν αὐτὸν τὴν
πορφύραν καὶ ἐνέδυσαν αὐτὸν τὰ ἴδια
ἱμάτια αὐτοῦ καὶ ἐξάγουσιν αὐτὸν ἵνα
σταυρῶσουσιν.

S. V. 26

Mt 27 26 = Mk 15 15 = Lk 23 25; Joh 19 16 (S. 241). Mt 27 27-31 = Mk 15 16-20; Joh 19 1-3 (S. 241).

Matth 27 ²⁶ παρῆδ.] + αὐτοῖς N^c D F L N Θ Σ 1-118-209 245 517 . lat (: b q) sy^s ^{26a} sa aeth Aug. ²⁶ ἐκδύσ.] ἐνέδυσ. N^c B D 157 348 it sy^s. ²⁹ ὁ βασι.] βασιλεῦ B D Y Δ Θ Η Φ min. ³¹ ἐκδύσ. . . ἐνέδυσαν N L (καὶ ἐνέδ.) 33 892 1293] ἐξέδυσαν . . . καὶ ἐνέδ. Unc^{ml} min verss.

Mark 15 ¹⁶ βουλ. ποι. τ. ἰκ. τ. ὄχλ. N C Θ sy^v sa bo arm] βουλ. τ. ὄχλ. τ. ἰκ. ποι. (-εἰν B 1071) A B N P X Δ Η . . min a c l vg sy^{ml}; - D k | καὶ παρῆδ.] παρῆδ. δὲ B 1047 bo; + αὐτοῖς F c sy^s vg. ²⁹ τὰ ἴδια αὐτ. N 472 sy^s] τὰ ἴδ. ἱμ. Θ 115 282 892; τὰ ἱμ. αὐτ. B C Δ Ψ lat sa bo; τὰ ἱμ. τὰ ἴδια A E F G H K M H N P X Γ . . min; τὰ ἱμάτια D^{gr} sy^{vg} | σταυρῶσουσιν A C D L N P I Θ 33 69 245 253 565 .] -σωσιν N B X Γ Η . . min | σταυρ. N D 1 700 872 ff² k] + αὐτόν Unc^{ml} min verss.

Zu Mt 27 26^b = Mk 15 15^b = Lk 23 25^u; Ev. Petri 11 5^b Καὶ παρῆδωκεν αὐτὸν τῷ λαῷ πρὸς ἡμᾶς τῶν ἀζύμων, τῆς ἰσογῆς αὐτῶν.

248. (241.) Der Todesgang.

Matth 27 32

Mark 15 21

Luk 23 26-32

³² Ἐξερχόμενοι δὲ εἶδον
ἄνθρωπον Κυρηναῖον, ὀνό-
ματι Σίμωνα·
τοῦτον ἠγγάρευσαν, ἵνα ἄσῃ τὸν σταυ-
ρὸν αὐτοῦ.

²¹ Καὶ ἀγγαρεύουσι
παράγοντά τινα Σίμωνα
Κυρηναῖον, ἐρχόμενον ἀπ’
ἀγροῦ, τὸν πατέρα Ἀλεξάνδρου
καὶ Ρούφου, ἵνα ἄσῃ τὸν σταυ-
ρὸν αὐτοῦ.

²⁶ Καὶ ὡς ἀπήγαγον αὐτόν,
ἐπιλαβόμενοι Σίμωνα τινα
Κυρηναῖον ἐρχόμενον ἀπ’
ἀγροῦ
ἐπέθηκαν αὐτῷ τὸν σταυρὸν
φέρειν ὀπισθεν τοῦ Ἰησοῦ.

²⁷ ἠκολούθει δὲ αὐτῷ πολὺ πλῆθος τοῦ λαοῦ καὶ γυναικῶν, αἱ ἐκόπτοντο καὶ ἐθρήνον αὐτόν. ²⁸ στραφεῖς δὲ πρὸς αὐτάς Ἰησοῦς εἶπεν· θυγατέρες Ἰερουσαλήμ, μὴ κλαίετε ἐπ’ ἐμέ· πλὴν ἐφ’ ἐαντάς κλαίετε καὶ ἐπὶ τὰ τέκνα ὑμῶν. ²⁹ ὅτι ἰδοὺ ἔρχονται ἡμέραι ἐν αἷς ἐροῦσιν· μακάριοι αἱ στεῖραι, καὶ αἱ κοιλίαι αἱ οὐκ ἐγέννησαν, καὶ μαστοὶ οἳ οὐκ ἔθρεψαν. ³⁰ τότε ἄροζονται λέγειν τοῖς ἄρεσιν· πέσατε ἐφ’ ἡμᾶς, καὶ τοῖς βουνοῖς· καλύψατε ἡμᾶς· ³¹ ὅτι εἰ ἐν τῷ ὑγρῷ ξύλω ταῦτα ποιοῦσιν, ἐν τῷ ξηρῷ τί γένηται· ³² ἦγοντο δὲ καὶ ἑτεροὶ δύο κακοῦργοι σὺν αὐτῷ ἀναιρεθῆναι.

s. v. 38 s. v. 27

249. (242.) Die Kreuzigung.

Matth 27 33-44

Mark 15 22-32

Luk 23 33-43

³³ Καὶ ἐλθόντες εἰς τόπον λε-
γόμενον Γολγοθᾶ, ὃ ἐστὶν κρα-
νίον τόπος λεγόμενος,
³⁴ ἔδωκαν αὐτῷ πεῖν οἶνον μετὰ
χολῆς μεμιγμένον· καὶ γεν-
όμενος οὐκ ἠθέλησεν πεῖν. οὐκ ἔλαβεν.

²² Καὶ φέρουσιν αὐτόν ἐπὶ
τὸν Γολγοθᾶν τόπον ὃ ἐστὶν
μεθερμηνευόμενον κρανίον
τόπος. ²³ καὶ ἐδίδουν αὐτῷ
ἔσμυρνισμένον οἶνον· ὃς δὲ

³³ Καὶ ὅτε ἀπῆλθον ἐπὶ τὸν
τόπον τὸν καλούμενον Κρανίον,
ἔδωκαν αὐτῷ πεῖν οἶνον μετὰ
χολῆς μεμιγμένον· καὶ γεν-
όμενος οὐκ ἠθέλησεν πεῖν. οὐκ ἔλαβεν.

³⁵ σταυρώσαντες δὲ αὐτόν ²⁴ καὶ σταυροῦσιν αὐτόν ἐκεῖ ἐσταύρωσαν αὐτόν καὶ

Lk 23 30: Hcs 10 8. Mt 27 34 = Mk 15 23 = Lk 23 35: P₃ 69 22.

Mt 27 33 = Mk 15 22 = Lk 23 33: Joh 19 17 (S. 241).

Matth 27 ³² Κυρηνη.] + εἰς ἀπάντησιν αὐτοῦ D it (: : l) harl. ³⁴ οἶνον S B D K L Θ Π * min a b i f g l
vg sy^s pal sa bo arm aeth] ὄζος A E F G M N Γ Δ . . min c f h q sy^{vg} hl.
Mark 15 ²² φέρουσιν] ἄγουσαν D 13-69-346 565 lat | μεθερμηνευόμενον] μεθ-εως A B N Σ.
²³ ὃς δὲ S B Γ * Σ 33 517 579] ὃ δὲ A C L X J Θ . . min; καὶ D 1-118-209 lat sy^s.
Luk 23 ²⁷ γυναικῶν] γυναικες D 243 1071 c f r sy^s c^v vg sa. ²⁸ Ἰησ. S * B L] ὁ Ἰησ. Unc^{red} min.
²⁹ Ἰδοὺ] - D 13-69-124-346 476 lat (: : c f) sy^s c^v arm aeth | ἔρχ. ἡμέραι] ~ S C X 0124 16 27 71
157 661 713 1071 1604 . sa. ³⁰ πέσατε C L N Q W X J 157 579 1071 .] πέσατε S * A B D K M H . . min.
³¹ τῷ ὑγρῷ.] - τῷ B C 0124 1574. ³² δύο κακ.] ~ S B sa bo. ³³ ἀπῆλθον] ἦλθον S B C D (-aw) L Q Θ Ψ
0124 33 69-124 157 251 1071 . lat sy (: : hl) sa bo Marc Tat.

Zu Mt 27 33-44 par.: Ev. Petri IV 10 13-14. ¹⁰ Καὶ ἤνεγκον δύο κακοῦργους καὶ ἐσταύρωσαν ἀνά μέσον αὐτῶν τὸν κύριον . . . ¹³ εἰς δὲ τις τῶν κακοῦργων ἐκείνων ἀνείδισεν αὐτοὺς λέγων· ἡμεῖς διὰ τὰ κακὰ ἃ ἐποιήσαμεν οὕτω πεπόνθαμεν· οὕτως δὲ σωτήρα γενόμενος τῶν ἀνθρώπων τί ἠδίκησεν ὑμᾶς; ¹⁴ καὶ ἀνανατήσαντες ἐπ’ αὐτῷ ἐκέλευσαν, ἵνα μὴ σκελοκοπηθῆ, ὅπως βασανιζόμενος ἀποθάνῃ.

8. v. 33

8. v. 27

τοὺς κακούργους, ὃν μὲν ἐκ δεξιῶν, ὃν δὲ ἐξ ἀριστερῶν.

34 ὁ δὲ Ἰησοῦς ἔλεγεν· πάτερ, ἄφες αὐτοῖς· οὐ γὰρ οἶδασιν

διαμερίζονται τί ποιοῦσιν. διαμεριζόμενοι

καὶ διαμερίζονται τὴν ἑσθίαν σου καὶ τὴν ποτιῶνα σου· οὐκ ἔστιν ἡ ἀνάστασις σου ἐκ τῶν νεκρῶν.

35 καὶ εἰστήκει ὁ λαὸς θεωρῶν.

διεμερίσαντο τὰ ἱμάτια αὐτοῦ βαλόντες κλῆρον, 36 καὶ καθήμενοι ἐτήρουν αὐτὸν ἐκεῖ.

37 καὶ ἐπέθηκαν ἐπάνω τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ τὴν αἰτίαν αὐτοῦ γεγραμμένην· οὗτός ἐστιν Ἰησοῦς ὁ βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων.

38 Τότε σταυροῦνται σὺν αὐτῷ δύο λησταί, εἷς ἐκ δεξιῶν καὶ εἷς ἐξ εὐωνύμων.

39 οἱ δὲ παραπορευόμενοι ἐβλασφήμουν αὐτὸν κινουῦντες τὰς κεφαλὰς αὐτῶν 40 καὶ λέγοντες· ὁ καταλύων τὸν ναὸν καὶ ἐν τρισὶν ἡμέραις οἰκοδομῶν, σῶσον σεαυτὸν, εἰ υἱὸς εἶ τοῦ

θεοῦ, καὶ κατάβηθι ἀπὸ τοῦ σταυροῦ. 41 ὁμοίως οἱ ἀρχ-

καὶ διαμερίζονται τὰ ἱμάτια αὐτοῦ, βάλλοντες κλῆρον ἐπ' αὐτὰ τίς τί ἄρη. κλήρους. 35 καὶ εἰστήκει ὁ λαὸς θεωρῶν.

25 ἦν δὲ ὥρα τρίτη καὶ ἔσταυρωσαν αὐτόν. 26 καὶ ἦν ἡ ἐπιγραφὴ τῆς αἰτίας αὐτοῦ ἐπιγεγραμμένη· ὁ βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων.

27 Καὶ σὺν αὐτῷ σταυροῦσιν δύο ληστιάς, ἓνα ἐκ δεξιῶν καὶ ἓνα ἐξ εὐωνύμων αὐτοῦ. [28]

29 καὶ οἱ παραπορευόμενοι ἐβλασφήμουν αὐτὸν κινουῦντες τὰς κεφαλὰς αὐτῶν καὶ λέγοντες· οὐδ' ὁ καταλύων τὸν ναὸν καὶ οἰκοδομῶν τρισὶν ἡμέραις,

30 σῶσον σεαυτὸν

καταβάς ἀπὸ τοῦ σταυροῦ. 31 ὁμοίως καὶ οἱ ἀρχ-

8. v. 33

8. v. 32 33

8. v. 37

8. v. 37

Mt 27 35 = Mk 15 24 = Lk 23 34b; Ps 22 19.

Mt 27 39 = Mk 15 29 = Lk 23 35; Ps 22 8.

Mt 27 35 = Mk 15 24 = Lk 23 34; Joh 19 23 24 (S. 242). Mt 27 37 = Mk 15 26 = Lk 23 38; Joh 19 19 (S. 242). Mt 27 38 = Mk 15 27 = Lk 23 33; Joh 19 18 (S. 241).

Matth 27 35 βαλόντες S A D Θ II* min | βάλλοντες Unc¹⁰¹ min | κλῆρον | + ἵνα πληρωθῆ τὸ ὄρθρον ἐπὶ (διὰ) τοῦ προσηήτων· διεμέρισαν (-αυτο) τὰ ἱμάτιά μου ἑαυτοῖς (αὐτοῖς A) καὶ ἐπὶ τὸν ἱματισμὸν μου ἐβαλον κλῆρον (Ps 22 19 = Joh 19 24) A Θ Φ 1-131-200. a b e h q r² vg^e sy^{hl} arm Eus Tat. 38 δεξιῶν | + nomine zoatham e | εὐωνύμων. | + nomine Camma c. 40 εἰ τ. θε. | θεοῦ εἶ B lat (: : q) aeth | καὶ καταβ. S A D 565 700 892 1245 . a b e h sy^s vg¹⁰¹ | - καὶ Unc¹⁰¹ min f ff ff² g l q vg sy^{hl} sa bo arm aeth. 41 ὁμοίως S A L W II* 71 114 . sa (+ δέ) bo | + καὶ B K Θ 1-209 + 33 69-346 273 489 565 700 . lat (: : ff) sy⁸ arm; + δέ καὶ D⁸ E F G H M S U V F J min ff sy^{hl} aeth.

Mark 15 24 τίς τί ἄρη] - D 157 ff² k n r sy^s. 25 ἔσταυρ. | ἐγ ὄλασσον D ff² k n r. 28 - S A B C D X Y Ψ 017 21 71 157 179 476 544 1207 . k sy^s sa bo | + καὶ ἐπληρώθη ἡ γραφή ἢ λέγονσα· Καὶ μετὰ ἀνάμνησιν ἐλαρίσθη (Jes 53 12 = Luk 22 37) E F G L J Θ . . min lat sy^{vg} h¹ arm aeth bo¹⁰¹ go. 29 τρισὶν A D⁸ P V Θ 21 399* 461 872 e k sa | ἐν το. S B C L J . . min d ff² l n vg sy^s bo.

Luk 23 31 ὁ δὲ . . . ποιοῦσιν S* A (- πάτερ) C L N Q X F 1 A II . . min b e e f ff² l vg sy (: : s) Tat bo¹⁰¹ arm aeth Tr¹⁰¹ Or¹⁰¹ Bas Hil] - S* B D* W Θ 0124 38 435 579 1241 a sy^s sa bo | κλήρους A N X Θ Ψ 1-118-131-209 33 239 248 291 472 . a e f ff² | vg sy^{hl} arm | κλῆρον Unc¹⁰¹ min c sy^s vg aeth.

ιερεῖς ἐμπαίζοντες
μετὰ τῶν γραμματέων καὶ προ-
σβυτέρων ἔλεγον· ⁴² ἄλλους ἔσω-
σεν, ἑαυτὸν οὐ δύναται σῶσαι·
βασιλεὺς Ἰσραὴλ ἐστίν,
καταβάτω νῦν ἀπὸ τοῦ σταυ-
ροῦ· καὶ πιστεύ-
σωμεν ἐπ' αὐτόν· ⁴³ πέποιθεν ἐπὶ
τὸν θεόν, ῥυσάσθω νῦν, εἰ θέλει
αὐτόν· εἶπεν γὰρ ὅτι θεοῦ εἶ-
μι υἱός·

ιερεῖς ἐμπαίζοντες πρὸς ἀλλή-
λους μετὰ τῶν γραμματέων
ἔλεγον· ἄλλους ἔσω-
σεν, ἑαυτὸν οὐ δύναται σῶσαι·
³² ὁ Χριστὸς ὁ βασιλεὺς Ἰσραὴλ,
καταβάτω νῦν ἀπὸ τοῦ σταυ-
ροῦ, ἵνα ἴδωμεν καὶ πιστεύ-
σωμεν.

ἔξεμνηκῆριζον δὲ οἱ ἄρχοντες
λέγοντες· ἄλλους ἔσω-
σεν, σωσάτω ἑαυτόν,
εἰ οὗτός ἐστιν ὁ Χριστὸς τοῦ
θεοῦ ὁ ἐκλεκτός.

8. c. 48

8. c. 48

8. v. 40

8. c. 48

8. v. 37

8. c. 48

³⁶ ἐνέπαιξαν δὲ αὐτῶ καὶ οἱ
στρατιῶται προσερχόμενοι,
ἄξιος προσφέροντες αὐτῶ
³⁷ καὶ λέγοντες· εἰ σὺ εἶ ὁ βα-
σιλεὺς τῶν Ἰουδαίων, σῶσον
σεαυτόν. ³⁸ ἦν δὲ καὶ ἐπι-
γραφὴ ἐπ' αὐτῶ· ὁ βασιλεὺς
τῶν Ἰουδαίων οὗτος.

⁴⁴ τὸ δ' αὐτὸ οἱ ληστὰί
οἱ συνσταυρωθέντες σὺν οἱ
αὐτῶ ὠνείδιζον αὐτόν.

καὶ ³⁹ εἷς δὲ τῶν κρημασθέντων
κακούργων ἐβλασφήμει αὐτόν·
σὺν οὐχὶ σὺ εἶ ὁ Χριστός; σῶσον
σεαυτόν καὶ ἡμᾶς. ⁴⁰ ἀποκριθεὶς δὲ ὁ ἕτερος ἐπιτιμῶν αὐτῶ ἔφη· οὐδὲ
φοβῆ ἡμεῖς μὲν δικαίως,
ἄξια γὰρ ὧν ἐπράξαμεν ἀπολαμβάνομεν, οὗτος δὲ οὐδὲν ἄτοπον ἐπράξεν.
⁴² καὶ ἔλεγεν· Ἰησοῦ, μνησθητί μου ὅταν ἔλθῃς ἐν τῇ βασιλείᾳ σου.

καὶ ³⁹ εἷς δὲ τῶν κρημασθέντων
κακούργων ἐβλασφήμει αὐτόν·
σὺν οὐχὶ σὺ εἶ ὁ Χριστός; σῶσον
σεαυτόν καὶ ἡμᾶς. ⁴⁰ ἀποκριθεὶς δὲ ὁ ἕτερος ἐπιτιμῶν αὐτῶ ἔφη· οὐδὲ
φοβῆ ἡμεῖς μὲν δικαίως,
ἄξια γὰρ ὧν ἐπράξαμεν ἀπολαμβάνομεν, οὗτος δὲ οὐδὲν ἄτοπον ἐπράξεν.
⁴² καὶ ἔλεγεν· Ἰησοῦ, μνησθητί μου ὅταν ἔλθῃς ἐν τῇ βασιλείᾳ σου.

Mt 27 43; Ps 22 9 Sap 2 13.

Matth 27 ⁴¹ τ. γραμ. κ. προσβ. **Σ** (≈) ABLΘ 1-118-209 33 69-124 ff g l vg sa bo arm | + κ. Φαρῖς.
EFK Y Δ . . min f sy^{vg} hl; τ. γραμ. κ. Φαρ. DW 4 273 . . a b e ff² h q r sy^s. ⁴² πιστεύσωμεν.
-σωμεν BDG min sy^{hl} arm aeth: -ομεν A 244 258 472 1241 . lat Or^{int}. ⁴³ τὸν θεόν | τῶ θεῷ B 213
lat Eus.

Luk 23 ³⁶ ἐξεμνηκ. δέ] καὶ ἐξεμ. lat (:: a) sy Eus; + αὐτόν D (ἐμνηκ.) min verss | οἱ ἄρχ. **Σ**
1-118-131-209 239 482 1071 . a c sy^s e vg arm] - D; καὶ οἱ ἄρχ. ABC LVW Θ . . min sy^{hl} pal bo; + σὺν
αὐτοῖς ANW I Δ Θ . . min f aur vg sy^e hl arm. ³⁶ ἐνέπαιξαν **ΣBL 0124** 1241 sa | -ζον Unc^{pal} min
verss. ³⁷ λέγοντες] + χεῖρες D e sy^s e | εἰ] - A Θ 1-118-131-209 239 243 280 a b e ff² l | εἰ σὺ
εἶ - σῶσον σεαυτόν] - D e; + περιθιθέντες αὐτῶ καὶ ἀκάνθινον στέφανον D e sy^s e. ³⁸ ἐπιγρ. ἐπ' αὐτῶ
ΣBL 0124 1241 sa bo] ἐπιγρ. γραμμικὴ ἐπ' αὐτ. C³ W F Δ Δ II . . min it^{pl} vg e sy; + ἐπιγρ. ἐπιγε-
γραμμένη ἐπ' αὐτ. AD Q b q vg; ἐπιγρ. ἐπ' αὐτ. γεγρ. C* X^p 13-69-124-346 33 565 579 892 1355 .
ἐπ' αὐτῶ **Σca** BC* L 579 a sa bo sy^s e] + γραμμικῶν ἐλληνικοῖς (καὶ) ῥωμαϊκοῖς (καὶ) ἑβραϊκοῖς
Unc^{pal} min lat (:: a) sy^{vg} hl arm aeth. ³⁹ αὐτόν BDL e l] + λέγον Unc^{pal} min verss | οὐχὶ
ΣBC* L a b ff² r sy^s e pal sa bo arm aeth] εἰ Unc^{pal} min e f q vg sy^{vg} hl Tat | οὐχὶ - ἡμᾶς] - D e.
⁴² ὅταν ἔλθῃς] - D Q 472 579 . ἐν τῇ βασιλ. σ.] εἰς τὴν βασιλ. σ. BL e e ff² l vg; ἐν τ. ἡμέρᾳ τ. ἐπιπέσεως
σ. D.

⁴³ καὶ εἶπεν αὐτῷ· ἀμὴν σοι λέγω, σήμερον μετ' ἐμοῦ ἔσῃ ἐν τῷ παραδείσῳ.

250. (243.) Der Tod Jesu.

Matth 27 45-56

Mark 15 33-41

Luk 23 44-49

⁴⁵ Ἀπὸ δὲ ἑκτης ὥρας σκότος ἐγένετο ἐπὶ πᾶσαν τὴν γῆν ἕως ὥρας ἐνάτης.

s. v. 51^a

⁴⁶ περὶ δὲ τὴν ἐνάτην ὥραν ἀνεβόησεν ὁ Ἰησοῦς φωνῇ μεγάλῃ λέγων· ἡλεὶ ἡλεὶ λευὰ βαβαχθανεὶ· τοῦτ' ἔστιν·

θεέ μου θεέ μου, ἰνατί με ἐγκατέλιπες;

⁴⁷ τινὲς δὲ τῶν ἐκεῖ ἐστηκότων ἀκούσαντες ἔλεγον ὅτι Ἡλείαν φωνεῖ οὗτος. ⁴⁸ καὶ εὐθέως δραμῶν εἰς ἕξ αὐτῶν καὶ λαβῶν σπόγγον πλήσας τε ὄξους καὶ περιθεῖς καλάμω

³³ Καὶ γενομένης ὥρας ἑκτης σκότος ἐγένετο ἐφ' ὅλην τὴν γῆν ἕως ὥρας ἐνάτης.

s. v. 33

³⁴ καὶ τῇ ἐνάτῃ ὥρᾳ ἐβόησεν ὁ Ἰησοῦς φωνῇ μεγάλῃ· ἑλωὶ ἑλωὶ λευὰ βαβαχθανεὶ; ὅ ἐστιν μεθερμη-

ρευόμενον· ὁ θεός μου ὁ θεός μου, εἰς τί ἐγκατέλιπές με;

³⁵ καὶ τινες τῶν παρεστώτων ἀκούσαντες ἔλεγον· ἴδε Ἡλείαν φωνεῖ.

³⁶ δραμῶν δέ τις καὶ γεμίσας σπόγγον ὄξους περιθεῖς καλάμω

⁴⁴ Καὶ ἦν ἤδη ὥσει ὥρα ἑκτη καὶ σκότος ἐγένετο ἐφ' ὅλην τὴν γῆν ἕως ὥρας ἐνάτης ⁴⁵ τοῦ ἡλίου ἐκλιπόντος· ἐσχίσθη δὲ τὸ καταπέτασμα τοῦ ναοῦ μέσον.

s. v. 36

Mt 27 46 = Mk 15 34: Ps 22 2. Mt 27 48 = Mk 25 36: Ps 69 22.

Mt 27 48 = Mk 15 36: Joh 19 29 (S. 242).

Matth 27 ⁴⁶ ἀνεβ. **Σ**ADΘ . . min a ff² h sa bo | ἐβόησ. **B** L W Σ 4 33 69-124-828 700 . lat sy^s ἡλεὶ **D** E Λ Θ Σ Φ 090 1 1012 1604 | ἡλί (ἡλί) **A** G K M W . . min sy^s; ἑλωὶ **Σ** B (-ει) 33 sa bo | λευὰ **Σ** B L 33 700 a ff g l vg sy^s (lemana) ^{vg} sa (ἐλεμα) bo | λαυὰ **D** Θ 1 22 . b ff² h vg^c (lamna) arm aeth; λυὰ **A** K Y W Π . . min f q sy^{hl} | σαβαχθαν(ε)ί | σαβακταν(ε)ί **B** 22 713 c ff g (zab-) l q (sib-) sy^s (scheb-) sa bo; ζαφθανεὶ **D*** a (zakhthani) b (zapt-) h ff².

Mark 15 ³⁴ ἐλωὶ ἡλεὶ **D** Θ 059 (ἐλ.) 565 it (eli); Elahi sy^s | λευὰ **Σ** C L Δ Ψ 495 579 892 e l sy^s (lemana) ^{vg} bo | λαυὰ **B** D N Θ Σ 059 1 22 565 . i k n vg; λυὰ **A** K M Π X . . min; λειυὰ **E** F G H Γ . 4 21 28 124 579 . . | σαβαχθαν(ε)ί - κτανει **Σ*** 472; ζαβαφθανεὶ **B** 0112 i; ζαφθανεὶ **D** k (zaphthani) μου ¹⁹ **Σ** B C D L M N min verss | - **A** K H P X Y Γ Δ Θ 059 0112 . . min i sa | ὁ θεός μου ²⁰ - **B** 565 ἐγκατελ. | ἀντιόχας **D*** e i k. ³⁵ τῶν + ἐκεῖ **A** 213 sa Tat | παρσετ. **Σ** D U Θ 33 565 713 . . | παρεστηκότων **C** L N Γ Π Σ . . min; ἐστηκότων **A** B sa. ³⁶ καὶ - **B** L Ψ e ff² i sy^{vg} sa bo.

Luk 23 ⁴⁴ ἤδη **B** C* L 0124 892 1241 bo Or | - Unc¹⁰¹ min verss. ⁴⁵ τοῦ ἡλ. ἐκλιπ. **Σ** B (ἐκλείπ.) C* L 0124 579 892 1012 sa bo Or Cyr | καὶ (- D a be) ἐσκοτίσθη (δὲ **D**) ὁ ἥλιος Unc¹⁰¹ min lat sy aeth Tat Orint.

Zu Mt 27 45-51 par.: Ev. Petri V 15 19 20. ¹⁵ Ἦν δὲ μεσημβρία καὶ σκότος κατέσχε πᾶσαν τὴν Τουδαίαν . . . ¹⁹ καὶ ὁ κύριος ἀνεβόησεν λέγων· Ἡ δύναμις μου, ἡ δύναμις, κατέλειπός με. καὶ εἰπὼν ἀνελήθη. ²⁰ καὶ αὐτῇ (τῇ) ὥρᾳ διεράγη τὸ καταπέτασμα τοῦ ναοῦ τῆς Ἱερουσαλὴμ εἰς δύο.

ἐπότιζεν αὐτόν. ⁴⁹ οἱ δὲ λοιποὶ ἔλεγον· ἄφες ἴδωμεν εἰ ἔρχεται Ἡλείας σῶσον αὐτόν.

⁵⁰ Ὁ δὲ Ἰησοῦς πάλιν κράξας φωνῇ μεγάλῃ ἀφῆκεν τὸ πνεῦμα.

⁵¹ Καὶ ἰδοὺ τὸ καταπέτασμα τοῦ ναοῦ ἐσχίσθη ἄνωθεν ἕως κάτω εἰς δύο, καὶ ἡ γῆ ἐσεισθή, καὶ αἱ πέτραι ἐσχίσθησαν,

⁵² καὶ τὰ μνημεῖα ἀνεώχθησαν καὶ πολλὰ σώματα τῶν κεκοιμημένων ἁγίων ἠγέρθησαν· ⁵³ καὶ ἐξελθόντες ἐκ τῶν μνημείων μετὰ τὴν ἔγερσιν αὐτοῦ εἰσῆλθον εἰς τὴν ἁγίαν πόλιν καὶ ἐνεφανίσθησαν πολλοῖς.

⁵⁴ Ὁ δὲ ἑκατοντάρχης καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ τηροῦντες τὸν Ἰησοῦν ἰδόντες τὸν σεισμόν καὶ τὰ γινόμενα ἐφοβήθησαν σφόδρα λέγοντες· ἀληθῶς θεοῦ υἱὸς ἦν οὗτος.

ἐπότιζεν αὐτόν λέγων· ἄφετε ἴδωμεν εἰ ἔρχεται Ἡλείας καθελεῖν αὐτόν.

³⁷ Ὁ δὲ Ἰησοῦς ἀφείς φωνὴν μεγάλην ἐξέπνευσεν.

³⁸ Καὶ τὸ καταπέτασμα τοῦ ναοῦ ἐσχίσθη εἰς δύο ἀπὸ ἄνωθεν ἕως κάτω.

³⁹ ἰδὼν δὲ ὁ κεντορίων ὁ παρῆστιν ἐξ ἐναντίας αὐτοῦ ὅτι οὕτως ἐξέπνευσεν, εἶπεν· ἀληθῶς οὗτος

ὁ ἄνθρωπος υἱὸς ἦν θεοῦ.

⁴⁶ Καὶ φωνήσας φωνῇ μεγάλῃ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν· πᾶτερ, εἰς χεῖράς σου παρατίθειμαι τὸ πνεῦμά μου. τοῦτο δὲ εἰπὼν ἐξέπνευσεν.

S. P. 15

⁴⁷ ἰδὼν δὲ ὁ ἑκατοντάρχης τὸ γινόμενον ἐδόξαζεν τὸν θεὸν λέγων·

ὄντως ὁ ἄνθρωπος οὗτος δίκαιος ἦν.

Lk 23 46: Ps 31 6.

Mt 27 50 = Mk 15 37: Joh 19 30 (S. 242).
Joh 19 31-37 (S. 242f.).

Mt 27 51-56 = Mk 15 38-41 = Lk 23 46-49:

Matth 27 ⁴⁹ ἔλεγον] εἶπεν (-orD 69) BD 69-124-316 a b c ff² q sy^s αὐτόν] + ἄλλος δὲ λαβὼν λόγῳ ἐνεξεν αὐτοῦ τὴν πλεῖστον καὶ (εὐθέως U) ἐξῆλθεν ἴδωσ z. αἴμα (αἱ. z. ἴδ. U) **N** B C L U I 48 115 127* 892 1293 1555 . sy¹⁰¹ aeth (= Joh 19 31). ⁵¹ ἄνωθεν **N** L G] ἀπ' (ἀπὸ) ἄνωθεν Unc¹⁰¹ min. ⁵⁴ ἑκατοντάρχης **S** D Θ Or] -αρχος Unc¹⁰¹ min | γινόμε. BD 28 33 983 1689 lat Or] γινόμε. Unc¹⁰¹ min θεοῦ υἱ. ἦν] υἱ. θε. ἦν BD⁵⁰ b h l r² vg^c Aug sa bo arm^{100d} aeth; υἱ. ἦν τ. θε. **S***.

Mark 15 ³⁹ ἐξ. ἐναντ. αὐτ.] αὐτῷ W 1 22 . sy^s; ἐκεῖ D Θ 565 in q arm | ὅτι οὕτ. (- bo) ἐξέπν. **N** B L sa (bo) | ὅτι κράξας ἐξ. W Θ 565 . sy^s arm Or^{int}; ὅτι οὕτως κράξας ἐξ. ACD (οὕτως αὐτόν κράξαντα καὶ ἐξ.) X F III . . min c ff² k (quia sic exclamavit) il n q aur vg sy¹⁰¹ aeth go Aug | υἱ. ἦν θεοῦ ACNWH . . min c sy¹⁰¹ aeth arm go | υἱ. θε. ἦν **N** B L I 16 250 482 489 544 579 713 892 In vg sa bo aeth; θε. υἱ. ἦν D 115 565 1071 1604 ff² i k q.

Luk 23 ⁴⁷ ἑκατοντάρχης **S*** B II* 0124 1-118-131-209] -αρχος Unc¹⁰¹ min.

Zu Mt 27 51 = Mk 15 38 = Lk 23 45. **Ev. sec. Naz.** In evangelio, quod hebraicis literis scriptum est, legimus non „velum templi scissum“, sed „superliminare templi mirae (infinitae) magnitudinis corruisse (fractum esse atque divisum)“. Hieron. ep. 120 s ad Hedibiam: Comm. in Matth.

48 καὶ πάντες οἱ συνπαραγενόμενοι ὄχλοι ἐπὶ τὴν θεωρίαν ταύτην, θεωρῆσαντες τὰ γενόμενα, τύπτοντες τὰ στήθη ὑπέστρεφον.

55 Ἦσαν δὲ ἐκεῖ γυναῖκες 40 Ἦσαν δὲ καὶ γυναῖκες 49 Εἰστήκεισαν δὲ πάντες οἱ πολλαὶ ἀπὸ μακρόθεν θεωροῦσαι, αἵτινες ἠκολούθησαν ἀπὸ μακρόθεν θεωροῦσαι, ἐν αἷς καὶ Μαρία ἡ Μαγδαληνὴ καὶ Μαρία ἡ Ἰακώβου τοῦ μικροῦ καὶ Ἰωσήτος μήτηρ καὶ Σαλώμη, 41 αἱ ὅτε ἦν καὶ Μαρία ἡ τοῦ Ἰακώβου ἐν τῇ Γαλιλαίᾳ ἠκολούθουν καὶ Ἰωσήφ μίτηρ, καὶ ἡ μίτηρ αὐτῶ καὶ διηκόνουσαν αὐτῶ, καὶ τῶν υἱῶν Ζεβεδαίου. ἄλλαι πολλαὶ αἱ συναναβᾶσαι αὐτῶ εἰς Ἱεροσόλυμα.

Zu Mt 27 = Mk 15 vgl. Lk 23 (S. 65)

251. 244.) Das Begräbnis Jesu.

Matth 27 57-61

Mark 15 42-47

Luk 23 50-56

57 Ὀψίας δὲ γενομένης 42 Καὶ ἦδη ὀψίας γενομένης, 50 Καὶ ἰδοὺ ἀνὴρ ὀνόματι ἐπεὶ ἦν παρασκευῆ, ὃ ἐστὶν Ἰωσήφ βουλευτῆς ὑπάρχων, καὶ ἦλθεν προσάββατος, 43 ἔλθων Ἰωσήφ ἀνὴρ ἀγαθὸς καὶ δίκαιος, 51 οὗδ' ἀνθρώπος πλούσιος ἀπὸ Ἀριμαθαίας, τοῦ ὄνομα Ἰωσήφ, βουλευτῆς. ὃ ἀπὸ Ἀριμαθαίας, εὐσχήμων τοῦ οὐκ ἦν συνακατατιθέμενος τῇ βουλῇ καὶ τῇ πράξει αὐτῶν, ἀπὸ Ἀριμαθαίας πόλεως τῶν

Mt 27 57-60 = Mk 15 42-46 = Lk 23 50-54; Dt 21 22-23 Ex 31 25.

Mt 27 55 = Mk 15 40 = Lk 23 49; Joh 19 25 (S. 242). Mt 27 57-61 = Mk 15 42-47 = Lk 23 50-56; Joh 19 38-42 (S. 243).

Matth 27 56 Μαρία 1°] Μαριάμ CL 1 Θ 1 713 sy^s hl sa arm aeth | Μαρία 2°] Μαριάμ C 1 Θ 713 sy^s arm Ἰωσήφ S* D* L Θ 157 lat sy^s sa bo aeth | Ἰωσή Unc^{tel} min sy^{vg} hl arm go.

Mark 15 40 Μαρία 1°] Μαριάμ BCW Θ 1-118-209 sy^{vg}. 41 αἱ ὅτε SB 33 131 713 1071 e d ff² k q sy^{vg} sa bo arm aeth | καὶ ὅτε A CLW 1 min l vg go; αἱ καὶ ὅτε DN X I Θ II . . min n sy^{hl}. 42 προσάββ. S B* C K M H W 1 Θ Ψ Ω . 1-118-209 33 69 579 . | πρὸς σάββ. A E G H L Y I . . min; πρὶν σάββ. D lat sy^{vg}.

Luk 23 49 ἐπίστρεψον + λέγοντες: οὐαὶ ἡμῖν, τί γέγονεν, οὐαὶ ἡμῖν ἀπὸ τῶν ἁμασιῶν ἡμῶν sy^s e; dicentes: vae vobis, quae facta sunt hodie propter peccata nostra, adprobravit enim desolatio Hierusalem g; sim. Tat. Cl. Ev. Petr. 49 αὐτῶ 1° A B L P Ω 0124 4 33 64 579 . | αὐτῶ S C D W X 1 Θ . . min lat sy^{hl} bo arm; Ἰησοῦ sy^s e vg | ἀπὸ S B D L 0124 1-118-131-209 579 . | - ACW X 1 Θ . . min. 50 καὶ (+ ὃ C) ἀνὴρ S C L X 0124 33 655* 713 1211 . | ἀνὴρ ABW 1 Θ 1 H Ψ . . min f vg sy^{vg} sa bo; - D Γ a b e ff² I q. 51 συνακατατίθει. S C D L X 1 0124 min | περιτιθέμενος ABP W I Θ 1 Ψ . . min.

Zu Lk 23 48: Ev. Petri VII 25: Τότε οἱ Ἰουδαῖοι καὶ οἱ παρεβύταιοι καὶ οἱ ἱερεῖς, γρόντες οἷον ζαζὸν ἐναντὶς ἐπιτίθειν, ἤρξαντο γόπτισθαι καὶ λέγειν: οὐαὶ ταῖς ἁμασιῶσις ἡμῶν ἤρρισεν ἡ κρίσις καὶ τὸ τίλος Ἱερουσαλήμ.

ὅς καὶ αὐτὸς ἐμαθητεύθη τῷ Ἰησοῦ.

⁵⁸ οὗτος προσελθὼν τῷ Πειλάτῳ ἤτήσατο τὸ σῶμα τοῦ Ἰησοῦ.

τότε ὁ Πειλάτος ἐκέλευσεν ἀποδοθῆναι.

⁵⁹ καὶ λαβὼν τὸ σῶμα ὁ Ἰωσήφ ἐνετύλιξεν αὐτὸ σινδόνι καθαρῷ, ⁶⁰ καὶ ἔθηκεν αὐτὸ ἐν τῷ καινῷ αὐτοῦ μνημείῳ, ὃ ἐλατόμησεν ἐν τῇ πέτρᾳ, καὶ προσκυλίσας λίθον μέγαν τῇ θύρᾳ τοῦ μνημείου ἀπήλθεν.

⁶¹ ἦν δὲ ἐκεῖ Μαριὰμ ἡ Μαγδαληνῆ καὶ ἡ ἄλλη Μαρία, καθήμεναι ἀπέναντι τοῦ τάφου.

ὅς καὶ αὐτὸς ἦν προσδεχόμενος τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ, τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ, τολμήσας εἰσῆλθεν πρὸς τὸν Πειλάτον καὶ ἤτήσατο τὸ σῶμα τοῦ Ἰησοῦ. ⁴⁴ ὁ δὲ Πειλάτος ἐθαύμαζεν εἰ ἤδη τέθνηκεν, καὶ προσκαλεσόμενος τὸν κεντυρίωνα ἐπηρώτησεν αὐτὸν εἰ πάλαι ἀπέθανεν.

⁴⁵ καὶ γνοὺς ἀπὸ τοῦ κεντυρίωνος ἐδωρήσατο τὸ πῶμα τῷ Ἰωσήφ. ⁴⁶ καὶ ἀγοράσας σινδόνα, καθελὼν αὐτὸν ἐνέκλιψεν τῇ σινδόνι καὶ κατέθηκεν αὐτὸν ἐν μνήματι ὃ ἦν λελατομημένον ἐκ πέτρας, καὶ προσκύλισεν λίθον ἐπὶ τὴν θύραν τοῦ μνημείου.

⁴⁷ ἡ δὲ Μαρία ἡ Μαγδαληνῆ καὶ Μαρία ἡ Ἰωσήτος ἐθεώρουν ποῦ τέθειται.

ὅς προσεδέχετο τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ, οὗτος προσελθὼν τῷ Πειλάτῳ ἤτήσατο τὸ σῶμα τοῦ Ἰησοῦ,

⁵³ καὶ καθελὼν ἐνετύλιξεν αὐτὸ σινδόνι καὶ ἔθηκεν αὐτὸν ἐν μνήματι λαξευτῷ, οὗ οὐκ ἦν οὐδεὶς οὐδέπω κείμενος.

⁵⁴ καὶ ἡμέρα ἦν παρασκευῆς, καὶ σάββατον ἐπέφωσκεν.

⁵⁵ Κατακολουθήσασαι δὲ γυναῖκες, αἵτινες ἦσαν συνελθλυθῦναι ἐκ τῆς Γαλιλαίας αὐτῷ, ἐθεύσαντο τὸ μνημεῖον καὶ ὡς ἐτέθη τὸ σῶμα αὐτοῦ, ⁵⁶ ὑποστρέψασαι δὲ ἠτοιμάσαν ἀρώματα καὶ μύρα· καὶ τὸ μὲν σάββατον ἡσύχασαν κατὰ τὴν ἐντολήν.

1161

Lk 23 56: Ex 12 16 20 9 10 Dt 5 13 14.

Matth 27 ⁵⁷ ἐμαθητεύθη **ΣCDΘΣ** 1-118-209 4 33 273 700] ἐμαθητεύσεν **Unc¹ P¹ min.** ⁵⁸ σινδόνι] ἐν σινδ. **BDΘ** 27 399 lat (:; g) bo Aug. ⁶⁰ αὐτό] - **SLΘ** 13-69 892.

Mark 15 ⁴⁴ ἐθαύμαζεν **SD** lat (:; n)] -asser **Unc¹ P¹ min n sy bo** | πάλαι] ἤδη, **BDΘW** 172 sy¹ bo aeth go; - sy⁸. ⁴⁶ κατέθηκεν] ἔθηκεν **SB DLWΘΣ** min | μνήματι **SB**] μνημείῳ **Unc¹ P¹ min.** ⁴⁷ Ἰωσήτος **NC** (- Μαρία . . . σαββάτου 16¹ **S***) **BLJ** 1-118-209 k bo] Ἰωσήτος **D** 472 . ff² n q sy⁸ arm; Ἰωσή **CEKMHW** . . min sy¹ vg^{hl} sa aeth go; Ἰωσήφ **AΣ** 258 1675 1 vg; **Iaz.** κ. Ἰωσήτος **Θ** 13-69-124 (Ἰωσή)-346 565 e (iacobi et ioseph) sy¹ pal; + μήτηρ **W** 13-69-124-346 565 sy¹ pal.

Luk 23 ⁵³ οὐδ. οὐδέπω **SCKMHPWΘ** . min sa arm] οὐδέπ. οὐδ. **EGHSVX.1.1P** . . min; οὐδ. οὐπω **ABL** 1-118-209 579 bo; οὐπ. οὐδ. **D** 0124 sy¹ vg¹ Or | κείμενος] + καὶ προσκύλισεν λίθον μέγαν (- 700) ἐπὶ τ. θύραν τ. μνημείου **U** 13-124-346-543 700 . . bo aeth; + καὶ θύρας αὐτοῦ ἐπέθηκεν (-αν 0124) τῷ μνημείῳ λίθον (+ μέγαν 0124) ὃν μύρας εἴκοσι (+ ἄνδρες 0124) ἐνέκλιον **D** 0124 1071 (- ὃν — ἐκλίον) e sa. ⁵⁵ γυναῖκες] αἱ γεν. **BLPXΘ** 0124 min sy sa bo; δύο γεν. **D** 29 it (:; c fl).

252. (245.) Die Grabeswächter. Matth 27 62—66

⁶² Τῆ δὲ ἐπαύριον, ἣτις ἐστὶν μετὰ τὴν παρασκευὴν, συνήχθησαν οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ Φαρισαῖοι πρὸς Πειλᾶτον ⁶³ λέγοντες· κύριε, ἐμνήσθημεν ὅτι ἐκεῖνος ὁ πλάνος εἶπεν ἔτι ζῶν· μετὰ τρεῖς ἡμέρας ἐγείρομαι. ⁶⁴ κέλευσον οὖν ἀσφαλισθῆναι τὸν τάφον ἕως τῆς τρίτης ἡμέρας, μήποτε ἐλθόντες οἱ μαθηταὶ κλέψωσιν αὐτὸν καὶ εἰπωσιν τῷ λαῷ· ἠγέρθη ἀπὸ τῶν νεκρῶν, καὶ ἔσται ἡ ἐσχάτη πλάνη χειρῶν τῆς πρώτης. ⁶⁵ ἔφη αὐτοῖς ὁ Πειλᾶτος· ἔχετε κοστωδία· ἐπάγετε ἀσφαλίσασθε ὡς οἴδατε. ⁶⁶ οἱ δὲ πορευθέντες ἠσφάλισαν τὸν τάφον σφραγίσαντες τὸν λίθον μετὰ τῆς κοστωδίας.

253. (246.) Das leere Grab.

Matth 28 1—10

Mark 16 1—8

Luk 24 1—11 [12]

¹ Καὶ διαγενομένου τοῦ σαβ-

¹ Ὅπῃ δὲ σαββάτων, τῆ ἐπι-βάτου Μαρία ἡ Μαγδαληνὴ καὶ
φωσκουσῆ εἰς μίαν σαββάτων, Μαρία ἡ Ἰακώβου καὶ Σαλώμη ¹ Τῆ δὲ μιᾷ τῶν σαββάτων
ἦλθεν Μαριάμ ἡ Μαγδαληνὴ ἠγόρασαν ἀρώματα, ἵνα ἐλ-ῶρθρον βαθέως ἐπὶ τὸ μνήμα
καὶ ἡ ἄλλη Μαρία θεωρησαί θοῦσαι ἀλείψωσιν αὐτόν. ² καὶ ἦλθον φέρουσαι ἅ ἡτοιμάσαν
τὸν τάφον. ¹ λίαν πρῶτῃ μιᾷ τῶν σαββά-¹ ἀρώματα.

Mt 28 1—10 = Mk 16 1—8 = Lk 24 1—11 (12): Joh 20 1—10 (S. 243f.).

Matth 27 ⁶¹ μαθητῶν **SB arm** + αὐτοῦ **Unc^{rel} min verss.** ⁶⁵ ἔφη **B E F G K L Θ . . min verss** |
+ δέ **NA C D M* // S U V J . min sy^{hl}** | κοστωδία] γύλας; **D* it.** ²⁸ ¹ Μαριάμ **NC L Δ Θ**
15⁸² sy^{vg} | Μαρία **Unc^{rel} min** | Μαρία] Μαριάμ **L Δ Θ sy^s.**

Mark 16 ¹ Μαρία **1⁹** ἡ Μαγ. **B* L 566*** | Ἰακ. **NC G M W X I Γ Ψ . . min** | τοῦ Ἰακ. **A B K Δ Π Σ**
33 349 827 . ² τῆ (- **B W 1**) μιᾷ **SB L W Δ Θ 1 33 565 1071 bo** | τῆς (- **D X**) μιᾶς **Unc^{rel} min.**

Luk 24 ¹ ἀρώματα **SB C* L 33 vg sa bo** - **D a b c e ff² 1 r sy^{sc} sa** ; + καὶ τρεῖς σὺν αὐταῖς
A D W X Δ Θ . III 0124 . . min f q sy^{hl} pal ; καὶ ἦλθον (ἦσαν **sy^{vg}**) σὺν αὐτ. ἄλλαι γυναῖκες **sy^{sc} vg arm.**

Zu Mt 27 62—66: Ev. Petri VIII 28—33. ²⁸ Σφραγίζετε δὲ οἱ γραμματεῖς καὶ Φαρισαῖοι καὶ προ-
βέτεροι πρὸς ἀλλήλους . . . ²⁹ ἦλθον πρὸς Πειλᾶτον δούμνοι αὐτοῦ καὶ λέγοντες: ³⁰ παρόδος ἡμῖν στρατιώτης,
ἵνα φελάξωμεν τὸ μνήμα αὐτοῦ ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας. μήποτε ἐλθόντες οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ κλέψωσιν αὐτόν καὶ
εἰπύσῃ ὁ λαός, ὅτι ἐκ νεκρῶν ἀνίστη, καὶ ποιήσωσιν ἡμῖν κακὰ. ³¹ ὁ δὲ Πειλᾶτος παροῦδόμενος αὐτοῖς Πετροῦ-
των τὸν κοιμηθῆσαν μετὰ στρατιωτῶν φελάσων τὸν τάφον. καὶ σὺν αὐτοῖς ἦλθον προεβέτεροι καὶ γραμματεῖς
ἐπὶ τὸ μνήμα. ³² καὶ κελύσαντες λίθον μέγαν μετὰ τοῦ κοιμηθῆσαν καὶ τῶν στρατιωτῶν ὅμοι πάντες οἱ ὄντες
ἐκεῖ ἔθηκαν ἐπὶ τῆ θύρᾳ τοῦ μνήματος. ³³ καὶ ἐπέγραψαν ἐπὶ σφραγίδος καὶ σκληρῆ ἐκεῖ τίξαντες ἐγγύλασαν.

Zu Mt 27 65: Τὸ Ἰουδαῖον καὶ παροῦδων αὐτοῖς ἀνδρῶν ἐνόπλιον, ἵνα καθέξωνται κατ' ἐναντίον
τοῦ σηραγαίου καὶ τηρῶσιν αὐτὸν ἡμέρας καὶ νυκτός. 1424.

Zu Mt 28 1 5—8 = Mk 16 1—8 = Lk 24 1—11: Ev. Petri XII 50—XIII 57. ⁵⁰ Ὁρθρον δὲ
τῆς κοίτης Μαριάμ ἡ Μαγδαληνῆ, μαθήτρια τοῦ κυρίου . . . ⁵¹ λαβοῦσα μιᾶ ἐαυτῆς τρεῖς γύλας ἦλθεν ἐπὶ
τὸ μνήμα ὅπου ἔκ τῆς. ⁵² καὶ ἐφροσύντο μὴ ἴδωσιν αὐτὰς οἱ Ἰουδαῖοι καὶ ἔλαβον . . . ⁵³ τίς δὲ ἀποκλείσει
ἡμῖν καὶ τὸν λίθον τὸν τεθῆκα ἐπὶ τῆς θύρας τοῦ μνήματος, ἵνα εἰσιέλθωσιν παρακαλεσθῶσιν αὐτὸ καὶ ποιή-
σωσιν τὰ ἀγαθά. ⁵⁴ μίγας γὰρ ἡ ὁ λίθος καὶ φοβησάμεθα μὴ τις ἡμῶς ἴδῃ. . . . XIII ⁵⁵ καὶ ἐπελθοῦσαι
εἶσαν τὸν τάφον ἠνενομημένον. καὶ προσελθούσας παύσαντες ἐκεῖ καὶ ὁρώσιν ἐκεῖ τινὰ κενότατον καθέξομενον

των ἔρχονται ἐπὶ τὸ μνήμα,
 2 καὶ ἰδοὺ σεισμός ἐγένετο
 μέγας· ἄγγελος γὰρ κυρίου
 καταβάς ἐξ οὐρανοῦ καὶ προσ-
 ελθὼν ἀπεκύλισεν τὸν λίθον
 καὶ ἐκάθητο ἐπάνω αὐτοῦ.
 3 ἦν δὲ ἡ εἰδέα αὐτοῦ ὡς
 ἀστραπή, καὶ τὸ ἔνδυμα αὐτοῦ
 λευκὸν ὡς χιών. 4 ἀπὸ δὲ τοῦ
 φόβου αὐτοῦ ἐσείσθησαν οἱ
 τηροῦντες καὶ ἐγενήθησαν ὡς
 νεκροί.

3 καὶ ἔλεγον πρὸς ἑαυτάς· τίς
 ἀποκυλίσει ἡμῖν τὸν λίθον ἐκ
 τῆς θύρας τοῦ μνημείου; 4 καὶ
 ἀναβλέψασαι θεωροῦσιν ὅτι
 ἀνακεκύλισται ὁ λίθος· ἦν γὰρ
 μέγας σφόδρα. 5 καὶ εἰσελ-
 θοῦσαι εἰς τὸ μνημεῖον

2 εὔρον δὲ τὸν λίθον ἀποκε-
 κυλισμένον ἀπὸ τοῦ μνη-
 μείου, 3 εἰσελθοῦσαι δὲ οὐχ εὔ-
 ρον τὸ σῶμα τοῦ κυρίου Ἰησοῦ.

4 καὶ ἐγένετο ἐν τῷ ἀπορεῖσθαι

εἶδον αὐτάς περὶ τούτου, καὶ ἰδοὺ

νεανίσκον καθήμενον ἐν τοῖς
 δεξιοῖς περιβεβλημένον στολὴν
 λευκὴν, καὶ ἐξεθαμβήθησαν.

ἄνδρες δύο ἐπέστησαν αὐταῖς
 ἐν ἐσθῆτι ἀστραπιούσῃ. 5 ἐμ-

5 ἀποκριθεὶς δὲ ὁ
 ἄγγελος εἶπεν ταῖς γυναιξίν·
 μὴ φοβεῖσθε ὑμεῖς· οἶδα γὰρ
 ὅτι Ἰησοῦν τὸν ἐσταυρωμένον
 ζητεῖτε. 6 οὐκ ἔστιν ὧδε·
 ἠγέρθη γάρ, καθὼς εἶπεν·
 δεῦτε ἴδετε τὸν τόπον ὅπου

6 ὁ δὲ λέγει αὐταῖς· μὴ ἐκ-
 θαμβεῖσθε. Ἰησοῦν ζητεῖτε τὸν
 Ναζαρητῶν τὸν ἐσταυρωμένον.
 τί ζητεῖτε τὸν ζῶντα μετὰ τῶν
 νεκρῶν; 6 οὐκ ἔστιν ὧδε·
 ἠγέρθη, οὐκ ἔστιν ὧδε·
 ἠγέρθη.

φόβων δὲ γενομένων αὐτῶν
 καὶ κλινουσῶν τὰ πρόσωπα εἰς
 τὴν γῆν, εἶπαν πρὸς αὐτάς·
 τί ζητεῖτε τὸν ζῶντα μετὰ τῶν
 νεκρῶν; 6 οὐκ ἔστιν ὧδε, ἀλλὰ
 ἠγέρθη.

ἴδε ὁ τόπος ὅπου

Matth 28 2 λίθον N B D 544 700 892 lat sy s sa aeth Or] + ἀπὸ τ. θύρας (τ. μνημείου) Unc¹ min
 f h q sy vg^{hl} bo arm. 3 ἐγενήθησαν N B C D L 33 892] ἐγένετο Unc¹ min.

Mark 16 2 μνήμα N* C* W O 565] μνημεῖον Unc¹ min | ἀνατείλ.] ἀνατίλλοις D e n q
 ἐπὶ τὸ . . . ἡλίον] - k. 4 καὶ ἀναβλ. . . σφόδρα] ἦν γὰρ μέγας σφόδρα, καὶ ἔρχονται καὶ εἰσίσκωσαν
 ἀποκεκυλισμένον τὸν λίθον D O 5¹ 5 c ff² n sy^{pal} Tat^{ar}; k: subito autem ad horum tertium tenebrae diei factae
 sunt per totum orbem terrae et descenderunt de caelis angeli et surgent (surgentes?, surgente, sc. Jesu?) in
 claritate vni dei simul ascenderunt cum eo et continuo luc facta est. Tunc illae accesserunt ad monumentum
 et vident reuolutum lapidem; fuit enim magnus nimis ἀνακεκύλ. N B L] ἀπεκκ. Unc¹ min. 5 εἰσελ-
 θοῦσαι] ἐλθοῦσαι B 127.

Luk 24 3 τ. κερ. Ἰησ.] τ. Ἰησ. 579 1071 1241 f sy s c vg Tat^{ar}; - D a b e ff² l r Ir Eus. 4 ἐσθῆτι
 ἀστραπιούσῃ N B D 0124 lat sy s c vg Mare] ἐσθῆσιαι ἀστραπιούσαις (ἀσκαῖ; L sy^{pal}) Unc¹ min sy^{hl} pal
 sa bo arm. 6 οὐκ . . . ἠγέρθη] - D a b e ff² l r.

〈ἐν〉 μέσῳ τοῦ τάφου, ὡραῖον καὶ περιβεβλημένον στολὴν λαμπροτάτην, ὅστις ἔφη αὐταῖς· 56 τί ἠρώτατε; τίνα ζη-
 τεῖτε; μὴ τὸν σταυρωθέντα ἐκείνον; ἀνάστη καὶ ἀπήλθεν, εἰ δὲ μὴ πιστεύετε, παρακαλεῖτε καὶ ἴδετε τὸν τόπον
 ἔνθα ἐκεῖτο, ὅτι οὐκ ἔνεστιν. ἀνάστη γὰρ καὶ ἀπήλθεν ἐκεῖ ὅθεν ἀπεστάλη. 57 τότε αἱ γυναῖκες φοβηθεῖσαι
 ἔφυγον.

ἔκειτο. ⁷καὶ ταχὺ πορευθεῖσαι ἔθηκαν αὐτόν. ⁷ἀλλὰ ὑπάγετε
εἶπατε τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ εἶπατε τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ μνησθήτε ὡς ἐλάλησεν ὑμῖν
ὅτι ἠγγέρθη ἀπὸ καὶ τῷ Πέτρῳ ὅτι
τῶν νεκρῶν καὶ ἰδοὺ προ- προ-
άγει ὑμᾶς εἰς τὴν Γαλιλαίαν, άγει ὑμᾶς εἰς τὴν Γαλιλαίαν· ἔτι ὢν ἐν τῇ Γαλιλαίᾳ,
ἔκει αὐτόν ὄψεσθε. ἰδοὺ ἐκεῖ αὐτόν ὄψεσθε, καθὼς ⁷λέγων τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώ-
εἶπον ὑμῖν. εἶπεν ὑμῖν. που ὅτι δεῖ παραδοθῆναι εἰς
χειρὰς ἀνθρώπων ἁμαρτωλῶν
καὶ σταυρωθῆναι καὶ τῇ τρίτῃ
ἡμέρᾳ ἀναστῆναι. ⁸καὶ ἐμνή-
σθησαν τῶν ρημάτων αὐτοῦ,
⁹καὶ ὑποστρέψασαι

⁸καὶ ἀπελθοῦσαι ταχὺ
ἀπὸ τοῦ μνημείου μετὰ φόβου
καὶ χαρᾶς μεγάλης ἔδραμον ἀπαγγεῖλαι τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ.

⁸καὶ ἐξελθοῦσαι ἔφυγον
ἀπὸ τοῦ μνημείου· εἶχεν γὰρ
αὐτὰς τρόμος καὶ ἔκστασις,
καὶ οὐδενὶ οὐδὲν εἶπον· ἐφο-
βοῦντο γάρ.

⁹καὶ ἀπὸ τοῦ μνημείου ἀπήγγει-
λαν πάντα ταῦτα τοῖς ἔνδεκα
καὶ πᾶσιν τοῖς λοιποῖς.
¹⁰ἦσαν δὲ ἡ Μαγδαληνὴ
Μαρία καὶ Ἰωάννα καὶ Μα-
ρία ἡ Ἰακώβου, καὶ αἱ λοι-
παὶ σὺν αὐταῖς ἔλεγον πρὸς
τοὺς ἀποστόλους ταῦτα. ¹¹καὶ
ἐφάνησαν ἐνώπιον αὐτῶν ὡσεὶ
λήθρος τὰ ῥήματα ταῦτα, καὶ
ἠπίστουσαν αὐταῖς. [12]

⁹καὶ ἰδοὺ Ἰησοῦς ὑπήν-
τησεν αὐταῖς λέγων· χαίρετε.
αἱ δὲ προσελθοῦσαι ἐκράτησαν
αὐτοῦ τοὺς πόδας καὶ προσεκύ-
νησαν αὐτῷ. ¹⁰τότε λέγει αὐταῖς
ὁ Ἰησοῦς· μὴ φοβεῖσθε· ὑπά-
γετε ἀπαγγεῖλατε τοῖς ἀδελφοῖς
μου, ἵνα ἀπέλθωσιν εἰς τὴν Γα-
λιλαίαν καὶ ἐκεῖ με ὄψονται.

Matth 28 ⁷ἔκειτο NBΘ 33 517 1691 e sy s¹ p¹ sa bo arm aeth] + ὁ κέριος (ὁ Ἰησ. Φ) Une¹⁰¹
min lat sy s² b¹. ⁷ἀπὸ τῶν νεκρῶν] - D 555 lat sy s¹ arm Orient Aug. ⁹καὶ ἰδοὺ NB D W Θ 33
69-713 142 435 709 . . . lat (: I Q) sy s² sa bo arm Or Eus] p¹ ὡς δὲ ἐπορεύοντο ἀπαγγεῖλαι τοῖς μαθηταῖς
αὐτοῦ ACEFGHL III . . . min f q sy b¹ aeth.

Mark 16 ⁵ἔξελθ. ἀκούσασαι ἠγγέρθη καὶ W sy s¹ s² (~ ἔφ. κ. ἔξ.)
i l g a . . . ἔκστασις] - sy s¹.

Luk 24 ⁷εἰς γ. ἀνθ. ἀν.] - a Marc | ἀμαρτ.] - D b e ff² l r. ⁹ἀπὸ τ. μνημ.] - D a b c e ff² l r
πάντα ταῦτα NB D K H U X T¹ Θ I 0124 . min] ~ A B G L M S W . . . min. ¹²- D a b e l r fu Tat] + ὁ δὲ
Πέτρος ἀναστὰς ὄραμιν ἐπὶ τὸ μνημεῖον καὶ παρακίερας βλέπει τὰ ὀνόματα κείμενα (- NB W 0124 243 sy s¹ e
sa bo) μόνα (- S² AK H 69 544 579 . vg; ~ μόνα κείμε. L e f H² vg^e arm aeth) καὶ ἀπήλθεν πρὸς ἐναντιὸν
αὐτόν BL 0124] βαμνίσων τὸ μαγονός Une (: D) min omu e f ff² vg sy sa bo arm aeth.

Die Nachgeschichten.

A. Die matthäische Nachgeschichte. Matth 28 11—20

1. Der Betrug der Hierarchen. 28 11—15

¹¹ Πορευομένων δὲ αὐτῶν, ἰδοὺ τινες τῆς κοουστωδίας ἐλθόντες εἰς τὴν πόλιν ἀνήγγειλαν τοῖς ἀρχιερεῦσιν ἅπαντα τὰ γενόμενα. ¹² καὶ συναχθέντες μετὰ τῶν πρεσβυτέρων συμβούλιόν τε λαβόντες ἀργύρια ἱκανὰ ἔδωκαν τοῖς στρατιώταις ¹³ λέγοντες· εἴπατε ὅτι οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ νυκτὸς ἐλθόντες ἔκλεψαν αὐτὸν ἡμῶν κοιμωμένων. ¹⁴ καὶ ἐὰν ἀκουσθῇ τοῦτο ἐπὶ τοῦ ἡγεμόνος, ἡμεῖς πείσομεν καὶ ὑμᾶς ἀμερόμινους ποιήσομεν. ¹⁵ οἱ δὲ λαβόντες ἀργύρια ἐποίησαν ὡς ἐδιδάχθησαν· καὶ ἐφημίσθη ὁ λόγος οὗτος παρὰ Ἰουδαίοις μέχρι τῆς σήμερον.

2. Die Offenbarung des Auferstandenen in Galiläa. 28 16—20

¹⁶ Οἱ δὲ ἑνδεκα μαθηταὶ ἐπορεύθησαν εἰς τὴν Γαλιλαίαν εἰς τὸ ὄρος οὗ ἐτάξασατο αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, ¹⁷ καὶ ἰδόντες αὐτὸν προσεκύνησαν, οἱ δὲ ἐδίστασαν. ¹⁸ καὶ προσελθὼν ὁ Ἰησοῦς ἐλάλησεν αὐτοῖς λέγων· ἐδόθη μοι πᾶσα ἐξουσία ἐν οὐρανῷ καὶ ἐπὶ γῆς. ¹⁹ πορευθέντες μαθητεύσατε πάντα τὰ ἔθνη, βαπτίζοντες αὐτοὺς εἰς τὸ ὄνομα τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος, ²⁰ διδάσκοντες αὐτοὺς τηρεῖν πάντα ὅσα ἐνετείλάμην ὑμῖν. καὶ ἰδοὺ ἐγὼ μεθ' ὑμῶν εἰμι πάσας τὰς ἡμέρας ἕως τῆς συντελείας τοῦ αἰῶνος.

Mt 28 20: Joh 14 23 (S. 211).

Matth 28 ¹¹ ἀνήγγ. **SDΘ** 565 Or Chr | ἀνήγγ. Unc^{rel} min. ¹¹ ἐπί | ὑπό BD 892 lat sa aeth
 πείσομεν **SBΘ** 33 e sy^{pal} Or] + αὐτῶν Unc^{rel} min lat sy sa bo. ¹⁵ ἐφημίσθη **S.1** 33 Or] διεφίμ.
 Unc^{rel} min | σήμερον] + ἡμέρας **B DLΘ** lat (: e ff²) sa Chr. ¹⁷ προσεκύνη. **SBCDL** 700 lat (: e q)
 Eus] + αὐτῶν Unc^{rel} min q verss. ¹⁸ γῆς | τῆς γῆς BD 1295 sa bo. ¹⁹ πορευθῆ. | πορευθέντες D e
 sy^{vg hl} sa bo Or Tert Cyp: + οὐρ **BW** | **Θ II Σ Φ** 1-118-209 13-346 33 565 . lat sy^{vg hl} bo: + τῶν D
 a b h n Tat^{ar} | βαπτίζοντες] -σαντες BD.

Zu Mt 28 11—15: Ev. Petri XI 45—49. ¹¹ ταῦτα ἰδόντες οἱ περὶ τὸν κεντροῖον νυκτὸς ἐπίπασατο πρὸς Πειλάτον . . . , καὶ ἐξηγήσαντο πάντα ἅπερ εἶδον . . . ¹⁶ ἀποκριθεὶς ὁ Πειλάτος ἐφη· ἐγὼ καθαρεύω τοῦ αἵματος τοῦ υἱοῦ τοῦ θεοῦ, ὑμῖν δὲ τοῦτο ἔδοξεν. ¹⁷ εἴτα προσελθόντες πάντες ἰδώντες αὐτὸν καὶ παρακάλουν κελύσαι τῷ κεντροῖον καὶ τοῖς στρατιώταις μηδὲν εἰπεῖν ἃ εἶδον . . . ¹⁹ ἐκέλευσεν οὖν ὁ Πειλάτος τῷ κεντροῖον καὶ τοῖς στρατιώταις μηδὲν εἰπεῖν.

B. Die lukanische Nachgeschichte. Luk 24 13-32

1. Die Emmausjünger. 24 13-35

¹³ Καὶ ἰδοὺ δύο ἐξ αὐτῶν ἐν αὐτῇ τῇ ἡμέρᾳ ἦσαν πορευόμενοι εἰς κώμην ἀπέχουσαν σταδίους ἐξήκοντα ἀπὸ Ἱερουσαλήμ, ἣ ὄνομα Ἐμμαοῦς, ¹⁴ καὶ αὐτοὶ ὠμίλουν πρὸς ἀλλήλους περὶ πάντων τῶν συμβεβηκότων τούτων. ¹⁵ καὶ ἐγένετο ἐν τῷ ὄμιλεῖν αὐτοὺς καὶ συζητεῖν, καὶ αὐτὸς Ἰησοῦς ἐγγίσας συνεπορεύετο αὐτοῖς. ¹⁶ οἱ δὲ ὀφθαλμοὶ αὐτῶν ἐκρατοῦντο τοῦ μὴ ἐπιγνῶναι αὐτόν. ¹⁷ εἶπεν δὲ πρὸς αὐτούς· τίνας οἱ λόγοι οὗτοι, οὓς ἀντιβάλλετε πρὸς ἀλλήλους περιπατοῦντες; καὶ ἐστάθησαν σκυθρωποί. ¹⁸ ἀποκριθεὶς δὲ εἶς, ὃ ὄνομα Κλεόπας, εἶπεν πρὸς αὐτόν· σὺ μόνος παροικεῖς Ἱερουσαλήμ καὶ οὐκ ἔγνωσ τὰ γενόμενα ἐν αὐτῇ ἐν ταῖς ἡμέραις ταύταις; ¹⁹ καὶ εἶπεν αὐτοῖς· ποῖα; οἱ δὲ εἶπαν αὐτῷ· τὰ περὶ Ἰησοῦ τοῦ Ναζαρηνοῦ, ὃς ἐγένετο ἀνὴρ προφήτης δυνατὸς ἐν ἔργῳ καὶ λόγῳ ἐναντίον τοῦ θεοῦ καὶ παντὸς τοῦ λαοῦ, ²⁰ ὅπως τε παρέδωκεν αὐτὸν οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ ἀρχόντες ἡμῶν εἰς κριμα θανάτου καὶ ἐσταύρωσαν αὐτόν. ²¹ ἡμεῖς δὲ ἠλπίζομεν ὅτι αὐτὸς ἐστὶν ὁ μέλλων λητροῦσθαι τὸν Ἰσραὴλ. ἀλλὰ γε καὶ σὲν πᾶσιν τούτοις τρίτην ταύτην ἡμέραν ἄρει ἄρ' οὗ ταῦτα ἐγένετο. ²² ἀλλὰ καὶ γυναικῆς τινας ἐξ ἡμῶν ἐξέστησαν ἡμᾶς, γενόμεναι ὀρθοῦναι ἐπὶ τὸ μνημεῖον, ²³ καὶ μὴ εὑροῦσαι τὸ σῶμα αὐτοῦ ἦλθον λέγουσαι καὶ ὀπτασίῳ ἀγγέλων ἑωρακέναι, οἳ λέγουσιν αὐτὸν ζῆν. ²⁴ καὶ ἀπῆλθόν τινας τῶν σὺν ἡμῖν ἐπὶ τὸ μνημεῖον καὶ εὔρον οὕτως καθὼς καὶ αἱ γυναῖκες εἶπον, αὐτὸν δὲ οὐκ εἶδον. ²⁵ καὶ αὐτὸς εἶπεν πρὸς αὐτούς· ὦ ἀνόητοι καὶ βραθεῖς τῇ καρδίᾳ τοῦ πιστεῦναι ἐπὶ πᾶσιν οἷς ἐλάλησαν οἱ προφηταί. ²⁶ οὐχὶ ταῦτα ἔδει παθεῖν τὸν Χριστὸν καὶ εἰσελθεῖν εἰς τὴν δόξαν αὐτοῦ; ²⁷ καὶ ἀρξάμενος ἀπὸ Μωϋσέως καὶ ἀπὸ πάντων τῶν προφητῶν διερωτήρηνσεν αὐτοῖς ἐν πάσαις ταῖς γραφαῖς τὰ περὶ ἑαυτοῦ. ²⁸ καὶ ἤγγισαν εἰς τὴν κώμην οὗ ἐπορεύοντο, καὶ αὐτὸς προσεποιήσατο πορρωτέρω πορεύεσθαι. ²⁹ καὶ παρεβιάσατο αὐτὸν λέγοντες· μείνον μεθ' ἡμῶν, ὅτι πρὸς ἑσπέραν ἐστὶν καὶ κέκλικεν ἡ ὥρα ἢ ἡμέρα. καὶ εἰσῆλθεν τοῦ μείναι σὲν αὐτοῖς. ³⁰ καὶ ἐγένετο ἐν τῷ κατακλιθῆναι αὐτὸν μετ' αὐτῶν, λαβὼν τὸν ἄρτον ἐλόγησεν καὶ κλάσας ἐπέδιδον αὐτοῖς. ³¹ αὐτῶν δὲ διηροίχθησαν οἱ ὀφθαλμοί, καὶ ἐπέγνωσαν αὐτόν, καὶ αὐτὸς ἄφαντος ἐγένετο ἀπ' αὐτῶν. ³² καὶ εἶπαν πρὸς ἀλλήλους· οὐχὶ ἡ καρδία ἡμῶν κοιμημένη ἦν ἐν ἡμῖν, ὡς ἐλάλει ἡμῖν ἐν τῇ ὁδῷ, ὡς

Luk 24 ¹³ δύο . . . ἦσαν (+ διέ S*) πορευόμενοι NB sy vg¹ Tat Eus] ~ δύο ἐξ αὐτῶν ἦσ. (ἦσ. ἐξ αὐτ. X a) πορ. ἐν αὐτ. τ. ἡμ. ALW X Γ. Α Θ. . min lat sy¹ sa; ἦσ. δὲ δύο πορ. ἐξ αὐτ. ἐν αὐτ. τ. ἡμ. De [ἐ]ζ. | ἐκατὸν ἐξ. NK* H N Θ 079 157 265 1604 . fu sy¹ arm. ¹⁵ καὶ αὐτὸς] αὐτ. B it (: a c e f) sy²; καὶ D a sy²; - e e sa Tat. ¹⁷ περιπατοῦντες] - a b e e ff² 1 r sy² e | z. ἐστάθ. SA* BL (ῥστησαν) 0124 579 e sy¹ sa bo] καὶ ἴστε Unc min lat sy; - D Or Cyr. ¹⁸ ὃ ὄν. | ὀνόματι NB L N X 0124 69 213 579 b. ¹⁹ ἀρῆσ] - a b f l r. ²¹ καὶ 3^{ον}] - B D lat sy arm aeth. ²⁷ ἀρξάμ. . . . διωμήν.] ἦν ἀρξάμενος ἀπὸ Μωϋσέως καὶ πάντ. τ. πορ. ἰδιωμῶν ἐν D it (: f, interpretans) sy aeth Aug διωμήρηνσεν S* B L M (διω-|U) διωμήρηνσεν A G P X Γ. Α Θ Α Ω 1-118-131-209 33 13-69-124-346-713 157 579 . . ; διωμήρηνσεν E H K S H . . min; καὶ (S*) διωμήρηνσεν S* W . . αὐτοῖς] + τί ἦν NL Θ I 22 33. ²⁸ πορ-ωσάσω] πορωσάσω AB 382 579. ²⁹ ἴσιν καὶ] - D a b e ff² 1 for tol sy² ἦδη NB L Y 0139 1 22 33 124 258 31² 382 . . sy² lat (:; e D) - Unc¹ min e l sa arm aeth sy² e; καὶ ἦσαν πορ-ωσάσω αὐτῶν μετ' αὐτῶν ὅτι πρὸς ἑσπέραν ἦν. καὶ εἰσῆλθ. . . ³² κοιμημένη] κικαλημένη D e l sa; βεβλημένη e (terminatum) sy² e² sa¹ odd arm Tat ἐν ἡμῖν] - B D e e sy² Or ὡς ἐλάλει ἡμ. | - a b e e ff² 1 r sy² Or Amb Aug.

διήνοιγεν ἡμῖν τὰς γραφάς; ³³ Καὶ ἀναστάντες αὐτῇ τῇ ὥρᾳ ὑπέστρεψαν εἰς Ἱερουσαλήμ, καὶ εὗρον ἠθροισμένους τοὺς ἕνδεκα καὶ τοὺς σὺν αὐτοῖς ³⁴ λέγοντας ὅτι ὄντως ἠγέρθη ὁ κύριος καὶ ὤφθη Σίμωνι. ³⁵ καὶ αὐτοὶ ἐξηγοῦντο τὰ ἐν τῇ ὁδῷ καὶ ὡς ἐγνώσθη αὐτοῖς ἐν τῇ κλάσει τοῦ ἄρτου.

2. Die Offenbarung des Auferstandenen in Jerusalem. 24 36-49

³⁶ Ταῦτα δὲ αὐτῶν λαλούντων αὐτὸς ἔστη ἐν μέσῳ αὐτῶν. ³⁷ προηθέντες δὲ καὶ ἔμφοροι γενόμενοι ἐδόκουν πνεῦμα θεωρεῖν. ³⁸ καὶ εἶπεν αὐτοῖς· τί τεταραγμένοι ἐστέ, καὶ διατὶ διαλογισμοὶ ἀναβαίνουσιν ἐν τῇ καρδίᾳ ὑμῶν; ³⁹ ἴδετε τὰς χεῖράς μου καὶ τοὺς πόδας μου, ὅτι ἐγὼ εἰμι αὐτός· ψηλαφήσατέ με καὶ ἴδετε, ὅτι πνεῦμα σάρκα καὶ ὅστέα οὐκ ἔχει καθὼς ἐμὲ θεωρεῖτε ἔχοντα. ⁴⁰ ⁴¹ ἔτι δὲ ἀπιστούντων αὐτῶν ἀπὸ τῆς χαρᾶς καὶ θαυμάζόντων, εἶπεν αὐτοῖς· ἔχετε τι βρώσιμον ἐνθάδε; ⁴² οἱ δὲ ἐπέδωκαν αὐτῷ ἰχθύος ὀπτοῦ μέζος· ⁴³ καὶ λαβὼν ἐνώπιον αὐτῶν ἔφαγεν.

⁴⁴ Εἶπεν δὲ πρὸς αὐτούς· οὗτοι οἱ λόγοι μου, οὓς ἐλάλησα πρὸς ὑμᾶς ἔτι ὄντων σὺν ὑμῖν, ὅτι δεῖ πληρωθῆναι πάντα τὰ γεγραμμένα ἐν τῷ νόμῳ Μωϋσέως καὶ προφηταῖς καὶ ψαλμοῖς περὶ ἐμοῦ. ⁴⁵ τότε διήνοιξεν αὐτῶν τὸν νοῦν τοῦ συνιέναι τὰς γραφάς· καὶ εἶπεν αὐτοῖς ⁴⁶ ὅτι οὕτως γέγραπται παθεῖν τὸν Χριστὸν καὶ ἀναστῆναι ἐκ νεκρῶν τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ, ⁴⁷ καὶ κηρυχθῆναι ἐπὶ τῷ ὀνόματι αὐτοῦ μετάνοιαν εἰς ἄφρασιν ἁμαρτιῶν εἰς πάντα τὰ ἔθνη, ἀρξάμενοι ἀπὸ Ἱερουσαλήμ. ⁴⁸ ὑμεῖς μάρτυρες τούτων. ⁴⁹ καὶ γὰρ ἐξαποστελλῶ τῆν ἐπαγγελίαν τοῦ πατρὸς μου ἐφ' ὑμᾶς· ὑμεῖς δὲ καθίσατε ἐν τῇ πόλει ἕως οὗ ἐνδύσησθε ἐξ ὕφους δύναμιν.

3. Die Himmelfahrt. 24 50-53

⁵⁰ Ἐξήγαγεν δὲ αὐτοὺς ἕως πρὸς Βηθανίαν καὶ ἐπάρας τὰς χεῖρας αὐτοῦ ἐβλόγησεν αὐτούς. ⁵¹ καὶ ἐγένετο ἐν τῷ εὐλογεῖν αὐτὸν αὐτοὺς διέστη ἄπ' αὐτῶν. ⁵² καὶ αὐτοὶ ὑπέστρεψαν εἰς Ἱερουσαλήμ μετὰ χαρᾶς μεγάλης, ⁵³ καὶ ἦσαν διαπαντός ἐν τῷ ἱερῷ αἰνοῦντες τὸν θεόν.

Lk 24 46: Hos 6 2. | Lk 24 36-49: Joh 20 19-23 (S. 244).

24 ³⁶ αὐτῶν D a b e f f² l r] + καὶ λέγει αὐτοῖς· εἰρήμῃ ὑμῖν (= Joh 20 19) Unc (∴ D) min c f verss. ³⁷ προηθέντες] προηθέντες· B 1241; φοβηθέντες NW. ³⁸ τῇ καρδίᾳ BD it (∴ f) sa aeth | ταῖς καρδίαις Unc^{rel} min f vg sy bo arm Marc Cyr Aug. ³⁹ μοῦ 2°] - LW Θ 1 13-788-826-983 33 579 1071 c e f vg sy^{hl} Marc Tert Eus Epiph. ⁴⁰ - D a b e f f² l r sy^s c] + καὶ τοῦτο εἰπὼν ἔδειξεν (ἐπέδ.) αὐτοῖς τ. χεῖρας κ. τ. πόδας (= Joh 20 20) Unc (∴ D) min c f q verss. ⁴¹ μέ] - DW Θ lat (∴ c) sy^s c pal σάρκα ND (~ ὁ. κ. σα.) Ir^{int}] σάρκα Unc^{rel} min verss. ⁴² μέζος SA B D L W II 579 e sy^s sa bo^{cod} Clem Or] + καὶ ἀπὸ μελισσίου κηρίον (-ου) E H K M X Δ Θ . . min verss. ⁴³ ἔφαγεν] + καὶ (+ λαβὼν Θ 713 sy^c pal) τὰ ἐπίλοιπα ἔδωκεν αὐτοῖς K Θ Π* min e r vg sy (∴ s) bo^{cod} aeth. ⁴⁴ προσφ.] (ἐν NL) τοῖς προσφ. NB L 579 sa bo. ⁴⁵ εἰς ἄφρασιν NB sy^{vg} sa bo Tat] καὶ ἄφ. Unc^{rel} min verss. ⁴⁶ μάρτυρες BD 661 1355 sy^{pal} aeth Aug] ἐστὲ μάρτ. (~ C* 579 ff^r vg^c) Unc (∴ BD) min verss. ⁴⁷ καὶ ἰδοὺ ἐγὼ (ἐγ. ἰδ. W 1 489) Unc^{rel} min f q sy^{hl} pal arm aeth. ⁴⁸ οὗτοι αὐτοὶ D a b e f f² l r sy^s Aug] + καὶ ἀνεγέρθη εἰς τ. οὐρανόν Unc^{rel} min c f q verss. ⁴⁹ αἰνοῦντες D a b e f f² l r Aug] αἰν. καὶ εὐλογ. NB C* L sy^s pal sa bo; αἰν. καὶ εὐλογ. AFHKMIIWXΓΔΘ.1. min c f q vg sy^{vg} hl arm aeth (~).

C. Der unechte Markusschluß.

Mark 16 9—20

⁹ Ἀναστάς δὲ προῦτ' πρώτῃ σαββάτῳ ἐφάνη πρώτῳ Μαρία τῇ Μαγδαληνῇ, ἀφ' ἧς ἐκβεβλήκει ἑπτὰ δαιμόνια. ¹⁰ ἐκείνη πορευθεῖσα ἀπήγγειλεν τοῖς μετ' αὐτοῦ γενομένοις, πενθοῦσιν καὶ κλαίουσιν. ¹¹ κἀκεῖνοι ἀκούσαντες ὅτι ζῆναι καὶ ἐθεάθη ἐπ' αὐτῆς ἠπίστησαν.

¹² Μετὰ δὲ ταῦτα ὄνσιν ἐξ αὐτῶν περιπατοῦσιν ἐφανερῶθῃ ἐν ἑτέροισι μορφή, πορευομένοις εἰς ἀγρόν. ¹³ κἀκεῖνοι ἀπελθόντες ἀπήγγειλαν τοῖς λοιποῖς· οὐδὲ ἐκεῖνοι ἐπίστευσαν.*

¹⁴ Ὑστερον ἀνακειμένοις αὐτοῖς τοῖς ἑνδεκά ἐφανερῶθῃ, καὶ ὠνείδισεν τὴν ἀπιστίαν αὐτῶν καὶ σκληροκαρδίαν, ὅτι τοῖς θεασαμένοις αὐτὸν ἐγγερομένον οὐκ ἐπίστευσαν. ¹⁵ καὶ εἶπεν αὐτοῖς· πορευθέντες εἰς τὸν κόσμον ἅπαντα κηρύξαι τὸ εὐαγγέλιον πάσῃ τῇ κτίσει. ¹⁶ ὁ πιστεύσας καὶ βαπτισθεὶς σωθήσεται, ὁ δὲ ἀπιστήσας κατακριθήσεται.** ¹⁷ σημεῖα δὲ τοῖς πιστεύσασιν ταῦτα παρακολουθήσει· ἐν τῷ ὀνόματί μου δαιμόνια ἐκβαλοῦσιν, γλώσσαις λαλήσουσιν καιναῖς, ¹⁸ ὄφεις ἄροῦσιν καὶ θανασιμὸν τι πίωσιν οὐ μὴ αὐτοῖς βλάβῃ, ἐπὶ ἁρῶν χεῖρας ἐπιθήσουσιν καὶ καλῶς ἔξουσιν. ¹⁹ ὁ μὲν οὖν κύριος μετὰ τὸ λαλεῖν αὐτοῖς ἀνελήμφθη εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ ἐκάθισεν ἐκ δεξιῶν τοῦ θεοῦ.*** ²⁰ ἐκεῖνοι δὲ ἐξελθόντες ἐκήρυξαν πανταχοῦ, τοῦ κυρίου συνεργοῦντος καὶ τὸν λόγον βεβαιοῦντος διὰ τῶν ἐπακολουθούτων σημεῖων.

Mk 9 10: Joh 20 11—18. 14: Joh 20 19—22 (S. 211).

* 12: Luk 24 13—35. ** 14—16: Matth 28 16—20. *** 19: Luk 24 50 51.

Mark 16 9—20 — NB k sy^s arm^s codd aeth codd | + Unc v1 min om^s sy^e vg hl verss patr. ⁹ ἀφ'] παρ' C*DLW 33 579. bo. ¹⁴ ὕστερον CELWX . . min ff² l] + δέ ADΘΣ . . 1 28 33 565 579. c o q sy^e vg¹ bo¹ | ἐγγερομένον DELWΘ . . min verss | + ἐκ νεκρῶν ACXJ 047 . min sy^{hl} arm^s | οὐκ ἐπίστευσαν | + κἀκεῖνοι ἀπειθοῦντες (cod. -ε) λέγοντες ὅτι Ὁ αἰὼν οὗτος τῆς ἀνομίας καὶ τῆς ἀπιστίας ἐπὶ τὸν σατανᾶν ἔστιν τὸν (cod. ὁ) μὴ ἔδοντα ὑπὸ τῶν πνευμάτων ἀκαθάρτων (cod. -τα) τὴν ἀληθινὴν (cod. -εἰαν) τοῦ θεοῦ κατάλαβῆσαι δυνάμιν. διὰ τοῦτο ἀποκρίθησάν σοι τὴν δικαιοσύνην ἴδῃ. [ἐκεῖνοι ἔκγον τῷ Χριστῷ,] καὶ ὁ Χριστὸς ἐκεῖνοις προσέλεγεν ὅτι Πληρώσει ὁ ὄψος τῶν ἑτῶν τῆς ἐξουσίας τοῦ σατανᾶ. ἀλλὰ ἐγὼ εἶπα ἀλλὰ θανά, καὶ ὑπὸ τῶν ἁμαρτησάντων ἐγὼ (cod. ὡν ἐπὶ ἁμαρτ.) παρεδόθη εἰς θάνατον, ἵνα ἁποστήσωσιν εἰς τὴν ἀλήθειαν καὶ μακρὰ ἁμαρτήσουσιν· ἵνα τὴν ἐν τῷ οὐρανῷ πνευματικὴν καὶ ἀφθαρτὸν τῆς δικαιοσύνης δόξαν κληρονομήσουσιν. ¹⁵ ἀλλὰ πορευθέντες πλ. W: cf. Hieron. adv. Pelag. 11 15: In quibusdam exemplaribus et maxime in Graecis codicibus iuxta Marcum in fine eius evangelii scribitur: Postea quam accubuisse undecim, apparuit eis Jesus et exprobravit incredulitatem et duritiam cordis eorum, quia his, qui viderant eum resurgentem, non crediderunt. Et illi satisfacienter dicentes: Saeculum istud insipientis et incredulitatis sub satana est, qui non sinit per immundos spiritus veram dei apprehendit eorum. Ideo iam nunc recedo iustitiam tuam. ¹⁷ ταῦτα [παρὰ] ἀποκλ. ταῦτα ACL 099 33 579 sy^e | καιναῖς: - C*L 1P 1424* bo arm. ¹⁸ ὄφεις:] pm καὶ ἐν ταῖς χειρῶν CLXJ¹ 099 1 22 33 565 579 713 1582 . sy^e bo. ¹⁹ ὁ μὲν οὖν:] ὁ μὲν CLW I sa arm: καὶ ὁ μὲν (-ο) lat sy^e vg aeth Irm^t ζώσας AEXFΘΨ . . min l vg | + Ἰησοῦς (Y. Xp. W σ) C*H (- κύριος) KLW. I 1 22 33 124 565 579 872 1071 c II² o q vg^s sy^e bo arm. ²⁰ σημεῖων AC^s 22 33 713 1582 2145 . it sy^l | + ἀμήν C*EKLWXΘ . . min c o bo aeth.

Künzeler Schluß bei LP 099 0112 274 mg 579 k sy^{hl} mg sa codd bo codd: πάντα δὲ τὰ παραγγεμένα τοῖς πρὸ τῶν ἑτῶν συντόμως ἐγγράμμαιν. μετὰ δὲ ταῦτα καὶ αὐτὸς ὁ (-Ψ) Ἰησοῦς ἐφάνη (-L sy^{hl}) αὐτοῖς (-LΨ: + e k) ὅσο (ἀπ') ἀνατολῆς (-ὄν 274: + ἡλιος 099) καὶ ἄχρη (μέχρι Ψ) δόσεως ἐξαπέστειλεν δι' αὐτῶν τὸ ἱερόν καὶ ἀφθαρτὸν κήρυγμα τῆς αἰωνίου σωτηρίας (ἀμήν).

Ανhang.

Βεmεrkungen.

Γεβοten ist der Text Tischendorfs in der von v. Gebhardt besorgten Ausgabe. Angemerkt sind die Abweichungen des Textes, den Westcott-Hort, H. von Soden, H. J. Vogels und B. Weiß vertreten.

H: die Westcott-Hortsche Lesart.

H*: die Randlesart stimmt überein mit dem Tischendorfschen Text.

h: eine vom Texte Tischendorfs abweichende Randlesart W-H's.

‡ h †: eine Lesart, die W.-H. als „westlich“ an den Rand verweisen und dadurch als solche kennzeichnen.

S: der Text von Sodens im II. Teil seines Werkes: *Die Schriften des NT.* usw. 1913; dazu *Griechisches Neues Testament. Text mit kurzem Apparat (Handausgabe).* 1913.

V: der Text, den H. J. Vogels, *Novum Testamentum graece* 1920, 2 1922 bietet.

W: der Text in der Ausgabe von B. Weiß.

[HSVW]: die betreffenden Worte oder Satztheile werden von den Herausgebern im Text in Klammern gesetzt.

+: Zusatz; - Auslassung.

Synopse Seite	§	
2	—	<p style="text-align: center;">1. Mt 2 3: Joh 7 41-42</p> <p>ἄλλοι ἔλεγον· οὗτός ἐστιν ὁ Χριστός· ἄλλοι ἔλεγον· μὴ γὰρ ἐκ τῆς Γαλιλαίας ὁ Χριστός ἔρχεται; ⁴² οὐχὶ ἡ γραφὴ εἶπεν ὅτι ἐκ τοῦ σπέρματος Δαυεὶδ καὶ ἀπὸ Βηθλεὲμ τῆς πόλεως, ὅπου ἦν Δαυεὶδ, ὁ Χριστός ἔρχεται; (Mi 5 1)</p>
10	1	<p style="text-align: center;">2. Mk 1 4 (= Mt 3 1 = Lk 3 21: Joh 1 6</p> <p>Ἐγένετο ἄνθρωπος, ἀπεσταλμένος παρὰ θεοῦ, ὄνομα αὐτῷ Ἰωάννης.</p>
—	—	<p style="text-align: center;">3. Mt 3 3-6 = Mk 1 2-6 = Lk 3 4-6: Joh 1 19-21</p> <p>Καὶ αὕτη ἐστὶν ἡ μαρτυρία τοῦ Ἰωάννου, ὅτε ἀπέστειλαν οἱ Ἰουδαῖοι ἐξ Ἱερουσαλὼμων ἱερεῖς καὶ Λευεῖτας ἵνα ἐρωτήσωσιν αὐτόν· σὺ τίς εἶ; ²⁰ καὶ ὁμολόγησεν καὶ οὐκ ἠρνήσατο, καὶ ὁμολόγησεν ὅτι ἐγὼ οὐκ εἰμὶ ὁ Χριστός. ²¹ καὶ ἠρώτησαν αὐτόν· τί οὖν; Ἡλεῖας εἶ; λέγει· οὐκ εἰμὶ. ὁ προφήτης εἶ σὺ; καὶ ἀπεκρίθη· οὐ. ²² εἶπαν οὖν αὐτῶ· τίς εἶ; ἵνα ἀποκρισὶν δῶμεν τοῖς πέμψασιν ἡμῶς· τί λέγεις περὶ σεαυτοῦ; ²³ ἔφη· ἐγὼ φωνὴ βοῶντος ἐν τῇ ἐρήμῳ· ὑποβάτε τὰς ὁδοὺς κυρίου, καθὼς εἶπεν Ἡσαΐας ὁ προφήτης (Jes 40 3).</p>

7 41 ἄλλοι 2°: οἱ δὲ H S V W 42 οὐχί: οὐχ H W | ὁ Χριστός ἔρχεται: ἔρχεται ὁ Χριστός. H S V W.
 1 19 ἀπέστειλαν: + πρὸς αὐτόν H S V W 21 τί οὖν; Ἡλεῖας εἶ; : τί οὖν; [σὺ] Ἡλεῖας εἶ H, τί οὖν σὺ; Ἡλ. εἶ h, τί οὖν; Ἡλ. εἶ σὺ: S V, σὺ οὖν τί; Ἡλ. εἶ W | λέγει: καὶ λέγει H S V W.

Synopsis Seite	§	
12	4	<p>4. Mt 3¹¹⁻¹² = Mk 1⁷⁻⁸ = Lk 3¹⁵⁻¹⁸: Joh 1²⁴⁻²⁸</p> <p>Καὶ ἀπεσταλμένοι ἦσαν ἐκ τῶν Φαρισαίων, ²⁵ καὶ ἠρώτησαν αὐτὸν καὶ εἶπαν αὐτῷ· τί οὖν βαπτίζεις, εἰ σὺ οὐκ εἶ ὁ Χριστὸς οὐδὲ Ἡλείας οὐδὲ ὁ προφήτης; ²⁶ ἀπεκρίθη αὐτοῖς ὁ Ἰωάννης λέγων· ἐγὼ βαπτίζω ἐν ὕδατι· μέσος ὑμῶν στήκει, ὃν ὑμεῖς οὐκ οἴδατε, ²⁷ ὁ ὀπίσω μου ἐρχόμενος, οὗ οὐκ εἰμὶ ἐγὼ ἄξιος ἵνα λύσω αὐτοῦ τὸν ἱμάντα τοῦ ὑποδήματος. ²⁸ ταῦτα ἐν Βηθανίᾳ ἐγένετο πέραν τοῦ Ἰορδάνου, ὅπου ἦν ὁ Ἰωάννης βαπτίζων.</p>
12f. (13)*	6	<p>5. Mt 3¹³⁻¹⁷ = Mk 1⁹⁻¹¹ = Lk 3²¹⁻²²: Joh 1²⁹⁻³⁴</p> <p>Τῇ ἐπαύριον βλέπει τὸν Ἰησοῦν ἐρχόμενον πρὸς αὐτὸν καὶ λέγει· ἶδε ὁ ἀμνὸς τοῦ θεοῦ ὁ αἴρων τὴν ἁμαρτίαν τοῦ κόσμου. ³⁰ οὗτός ἐστιν ὑπὲρ οὗ ἐγὼ εἶπον· ὀπίσω μου ἔρχεται ἀνὴρ ὃς ἔμπροσθέν μου γέγονεν, ὅτι πρῶτός μου ἦν. ³¹ καὶ γὰρ οὐκ ᾔδειν αὐτόν, ἀλλ' ἵνα φανερωθῇ τῷ Ἰσραὴλ, διὰ τοῦτο ἦλθον ἐγὼ ἐν ὕδατι βαπτίζων. ³² Καὶ ἐμαρτύρησεν Ἰωάννης λέγων ὅτι τεθέαμαι τὸ πνεῦμα καταβαῖνον ὡς περιστερὰν ἐξ οὐρανοῦ, καὶ ἔμεινεν ἐπ' αὐτόν. ³³ καὶ γὰρ οὐκ ᾔδειν αὐτόν, ἀλλ' ὁ πέμψας με βαπτίζειν ἐν ὕδατι, ἐκεῖνός μοι εἶπεν· ἐφ' ὃν ἂν ἴδῃς τὸ πνεῦμα καταβαῖνον καὶ μένον ἐπ' αὐτόν, οὗτός ἐστιν ὁ βαπτίζων ἐν πνεύματι ἁγίῳ. ³⁴ καὶ γὰρ εἶδρακα, καὶ μαμαρτύρηκα ὅτι οὗτός ἐστιν ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ.</p>
16	8	<p>6. Mt 4¹¹ = Mk 1^{13b}: Joh 1⁵¹</p> <p>Καὶ λέγει αὐτῷ· ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὄψεσθε τὸν οὐρανὸν ἀνεωρότα καὶ τοὺς ἀγγέλους τοῦ θεοῦ ἀναβαίοντας καὶ καταβαίοντας ἐπὶ τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου.</p>
—	9	<p>7. Mt 4¹²⁻¹³ = Mk 1¹⁴ = Lk 4¹⁴⁽³¹⁾: a) Joh 4¹⁻³</p> <p>Ὡς οὖν ἔγνω ὁ Ἰησοῦς ὅτι ἤκουσαν οἱ Φαρισαῖοι ὅτι Ἰησοῦς πλείονας μαθητὰς ποιεῖ καὶ βαπτίζει ἢ Ἰωάννης, ² καίτοιγε Ἰησοῦς αὐτὸς οὐκ ἐβάπτισεν ἀλλ' οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, ³ ἀφῆκεν τὴν Ἰουδαίαν καὶ ἀπῆλθεν πάλιν εἰς τὴν Γαλιλαίαν.</p>

* Die eingeklammerte Zahl gilt für die 3. Auflage.

1 27 ὁ: - H | ἐγὼ: [H] 28 ὁ Ἰωάν.: [ὁ] Ἰωάν. S. Ἰωάν. W 34 ὁ υἱός: ὁ ἐκλεκτός † h †
51 ὄψεσθε: pm ἀπ' ἄρτι [S] V.

4 1 Ἰησοῦς 1°: κύριος H S V W | ἦ: [H] 3 πάλιν: - W.

Synopse Seite	§	
16	9	b) Joh 4 43 Μετὰ δὲ τὰς δύο ἡμέρας ἐξῆλθεν ἐκεῖθεν εἰς τὴν Γαλιλαίαν.
—	—	c) Joh 2 12 Μετὰ τοῦτο κατέβη εἰς Καφαρναοῦμ αὐτὸς καὶ ἡ μήτηρ αὐτοῦ καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ καὶ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, καὶ ἐκεῖ ἔμειναν οὐ πολλὰς ἡμέρας.
17	10	8. Lk 4 22 (= Mt 13 54 55 = Mk 6 2 3): a) Joh 7 15 Ἐθαύμαζον οὖν οἱ Ἰουδαῖοι λέγοντες· πῶς οὗτος γράμματα οἶδεν μὴ μεμαθηκός;
—	—	b) Joh 6 42 Καὶ ἔλεγον· οὐχ οὗτός ἐστιν Ἰησοῦς ὁ υἱὸς Ἰωσήφ, οὗ ἡμεῖς οἶδαμεν τὸν πατέρα καὶ τὴν μητέρα; πῶς νῦν λέγει οὗτος ὅτι ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καταβέβηκα;
17	10	9. Lk 4 24 (= Mt 13 57 = Mk 6 4): Joh 4 44 Αὐτὸς γὰρ Ἰησοῦς ἐμαρτύρησεν ὅτι προφήτης ἐν τῇ ἰδίᾳ πατρίδι τιμὴν οὐκ ἔχει.
18 (17f.)	11	10. Mt 4 18-22 = Mk 1 16-20: Joh 1 35-42 Τῇ ἐπαύριον πάλιν εἰστήκει ὁ Ἰωάννης καὶ ἐκ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ δύο, ³⁶ καὶ ἐμβλέψας τῷ Ἰησοῦ περιπατοῦντι λέγει· Ἴδε ὁ ἀμνὸς τοῦ θεοῦ. ³⁷ ἤκουσαν οἱ δύο μαθηταὶ αὐτοῦ λαλοῦντος, καὶ ἠκολούθησαν τῷ Ἰησοῦ. ³⁸ στραφεὶς ὁ Ἰησοῦς καὶ θεασάμενος αὐτοὺς ἀκολουθοῦντας λέγει αὐτοῖς· τί ζητεῖτε; οἱ δὲ εἶπαν αὐτῷ· ῥαββεὶ, ὃ λέγεται ἐρμηνευόμενον διδάσκαλε, ποῦ μένεις; ³⁹ λέγει αὐτοῖς· ἔρχεσθε καὶ ὄψεσθε. ἦλθαν οὖν καὶ εἶδαν ποῦ μένει, καὶ παρ' αὐτῷ ἔμειναν τὴν ἡμέραν ἐκείνην· ὥρα ἦν ὡς δεκάτη. ⁴⁰ Ἦν Ἄνδρέας ὁ ἀδελφὸς Σίμωνος Πέτρου εἷς ἐκ τῶν δύο τῶν ἀκουσάντων παρὰ Ἰωάννου καὶ ἀκολουθησάντων αὐτῷ. ⁴¹ εὗρίσκει οὗτος πρῶτος τὸν ἀδελφὸν τὸν ἴδιον Σίμονα καὶ λέγει αὐτῷ· εὗρήκαμεν τὸν Μεσσίαν (ὃ ἐστὶν μεθερμηνευόμενον Χριστός). ⁴² ἤγαγεν αὐτὸν πρὸς τὸν Ἰησοῦν. ἐμβλέψας αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν· σὺ εἶ Σίμων ὁ υἱὸς Ἰωάννου, σὺ κληθήσῃ Κηφᾶς (ὃ ἐρμηνεύεται Πέτρος).

4 43 ἐκεῖθεν: + καὶ ἀπῆλθεν V.

2 12 αὐτοῦ 2^ο: - HSV W.6 42 οὐχ: οὐχί H* W | οὗτος 2^ο: - HSW.

1 35 ὁ: - H

37 ἤκουσαν: καὶ ἤκ. HSV W |

οἱ δύο μαθηταὶ αὐτοῦ: οἱ δύο αὐτοῦ μαθ. h, αὐτοῦ

οἱ δύο μαθ. SV

38 στραφεὶς: + δέ HSV W |

ἐρμηνευόμενον: μεθερμ. HSV W

41 πρῶτος:

πρῶτον HSV W.

Synopse seite	§	
19 (18)	12	11. Mk 1 22 27 = Lk 4 32 36 (= Mt 7 28 29): Joh 7 46 <i>Ἀπεκρίθησαν οἱ ὑπηρέται· οὐδέποτε ἐλάλησεν οὕτως ἄνθρωπος, ὡς οὗτος λαλεῖ ὁ ἄνθρωπος.</i>
22f. (21)	17	12. Lk 5 1-11: Joh 21 1-11 <i>Μετὰ ταῦτα ἐφανερώσεν ἑαυτὸν πάλιν Ἰησοῦς τοῖς μαθηταῖς ἐπὶ τῆς θαλάσσης τῆς Τιβεριάδος· ἐφανερώσεν δὲ οὕτως. ² ἦσαν ὁμοῦ Σίμων Πέτρος καὶ Θωμᾶς ὁ λεγόμενος Δίδυμος καὶ Ναθαναὴλ ὁ ἀπὸ Κανᾶ τῆς Γαλιλαίας καὶ οἱ τοῦ Ζεβεδαίου καὶ ἄλλοι ἐκ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ δύο. ³ λέγει αὐτοῖς Σίμων Πέτρος· ὑπάγω ἀλιεῦεν. λέγουσιν αὐτῷ· ἐρχόμεθα καὶ ἡμεῖς σὺν σοί. ἐξῆλθον καὶ ἐνέβησαν εἰς τὸ πλοῖον, καὶ ἐν ἐκείνῃ τῇ νυκτὶ ἐπίασαν οὐδέν. ⁴ πρῶτας δὲ ἤδη γινομένης ἔσθη Ἰησοῦς ἐπὶ τὸν αἰγιαλόν· οὐ μέντοι ᾔδεισαν οἱ μαθηταὶ ὅτι Ἰησοῦς ἐστίν. ⁵ λέγει οὖν αὐτοῖς Ἰησοῦς· παιδία, μή τι προσφάγιον ἔχετε; ἀπεκρίθησαν αὐτῷ· οὐ. ⁶ λέγει αὐτοῖς· βάλετε εἰς τὰ δεξιὰ μέρη τοῦ πλοίου τὸ δίκτυον, καὶ εὐρήσετε. ἔβαλον οὖν, καὶ οὐκέτι αὐτὸ ἐλκύσαι ἴσχυρον ἀπὸ τοῦ πλήθους τῶν ἰχθύων. ⁷ λέγει οὖν ὁ μαθητῆς ἐκεῖνος ὃν ἠγάπα ὁ Ἰησοῦς τῷ Πέτρῳ· ὁ κύριός ἐστιν. Σίμων οὖν Πέτρος, ἀκούσας ὅτι ὁ κύριός ἐστιν, τὸν ἐπενδύτην διεξώσατο, ἦν γὰρ γυμνός, καὶ ἔβαλεν ἑαυτὸν εἰς τὴν θάλασσαν· ⁸ οἱ δὲ ἄλλοι μαθηταὶ τῷ πλοιαρίῳ ἦλθον, οὐ γὰρ ἦσαν μακρὰν ἀπὸ τῆς γῆς ἀλλὰ ὡς ἀπὸ πηγῶν διακοσίων, σύροντες τὸ δίκτυον τῶν ἰχθύων. ⁹ ὡς οὖν ἀπέβησαν εἰς τὴν γῆν, βλέπουσιν ἀνθρακίαν κειμένην καὶ ὀψάριον ἐπικείμενον καὶ ἄρτον. ¹⁰ λέγει αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς· ἐνέγκυτε ἀπὸ τῶν ὀψαρίων ὅν ἐπίασατε νῦν. ¹¹ ἀνέβη Σίμων Πέτρος καὶ εἴλκυσεν τὸ δίκτυον εἰς τὴν γῆν μεστὸν ἰχθύων μεγάλων ἑκατὸν πενήτην τριῶν· καὶ τοσοῦτων ὄντων οὐκ ἐσχίσθη τὸ δίκτυον.</i>
34 (33)	44	<i>Mt 7 28 29 (= Mk 1 22 = Lk 4 32): Joh 7 46; s. zu Mk 1 22, Nr. 11</i>
35f.	46	13. Mt 8 5-13 = Lk 7 1-10: Joh 4 46-54 <i>Ἦλθεν οὖν πάλιν εἰς τὴν Κανᾶ τῆς Γαλιλαίας, ὅπου ἐποίησεν τὸ ὕδωρ οἴνου. Ἦν δὲ τις βασιλικός, οὗ ὁ υἱὸς ἠσθένει, ἐν Καφαρναούμ·</i>

7 46 ὡς οὗτος λαλεῖ ὁ ἄνθρωπος: - H, ὡς οὗτ. ὁ ἀνθρ. SV.

3 ἐξῆλθον: + οὖν SV

4 Ἰησοῦς 1°: ὁ Ἰησ. V ἐπὶ: εἰς H*VW

6 λέγει: ὁ δὲ εἶπεν HSVW

8 ἀλλά: ἀλλ' S

10 ὁ Ἰησοῦς: [ὁ] Ἰησ. H

4 46 ἦν δέ: καὶ ἦν H*SVW

46. 49 βασιλικός: βασιλικός + h†.

21 1 Ἰησοῦς: ὁ Ἰησ. SV

5 Ἰησοῦς: ὁ Ἰησ. SVW

11 ἀνέβη: + οὖν HS[V].

Synopsis Seite	§	
35 f.	46	<p>47 οὗτος ἀκούσας ὅτι Ἰησοῦς ἦκει ἐκ τῆς Ἰουδαίας εἰς τὴν Γαλιλαίαν, ἀπῆλθεν πρὸς αὐτόν, καὶ ἠρώτα ἵνα καταβῆ καὶ ἰάσῃται αὐτοῦ τὸν υἱόν· ἤμελλεν γὰρ ἀποθνήσκειν. 48 εἶπεν οὖν ὁ Ἰησοῦς πρὸς αὐτόν· ἐὰν μὴ σημεῖα καὶ τέρατα ἴδῃτε, οὐ μὴ πιστεύσητε. 49 λέγει πρὸς αὐτόν ὁ βασιλικός· κύριε, κατάρθῃ πρὶν ἀποθανεῖν τὸ παιδίον μου. 50 λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς· πορεύου· ὁ υἱός σου ζῆ. ἐπίστευσεν ὁ ἄνθρωπος τῷ λόγῳ ὃν εἶπεν αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, καὶ ἐπορεύετο. 51 ἤδη δὲ αὐτοῦ καταβαίνοντος οἱ δοῦλοι ἐπήντησαν αὐτῷ καὶ ἠγγειλαν ὅτι ὁ παῖς αὐτοῦ ζῆ. 52 ἐπύθτετο οὖν τὴν ὥραν παρ' αὐτῶν ἐν ᾗ κομιχρότερον ἔσχεν· εἶπον οὖν αὐτῷ ὅτι ἐχθὲς ὥραν ἐβδόμην ἀφῆκεν αὐτόν ὁ πυρετός. 53 ἔγνω οὖν ὁ πατήρ ὅτι ἐκείνη τῇ ὥρᾳ ἐν ᾗ εἶπεν αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς· ὁ υἱός σου ζῆ· καὶ ἐπίστευσεν αὐτός καὶ ἡ οἰκία αὐτοῦ ὅλη. 54 Τοῦτο πάλιν δεύτερον σημεῖον ἐποίησεν ὁ Ἰησοῦς ἐλθὼν ἐκ τῆς Ἰουδαίας εἰς τὴν Γαλιλαίαν.</p>
39 f. (38)	52 (48)	<p>14. Mt 9 6 7 = Mk 2 11 12 = Lk 5 24 25: Joh 5 8 9</p> <p>Λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς· ἔγειρε ἄρον τὸν κράβαττόν σου καὶ περιπάτει. 9 καὶ ἐγένετο ὕγιος ὁ ἄνθρωπος, καὶ ἤρην τὸν κράβαττον αὐτοῦ καὶ περιεπάτει· ἦν δὲ σάββατον ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ.</p>
44 (42)	58 (53)	<p>15. Mt 9 37 = Lk 10 2: Joh 4 35</p> <p>Οὐχ ὑμεῖς λέγετε ὅτι ἔτι τετράμηνός ἐστιν καὶ ὁ θερισμὸς ἐρχεται; ἰδοὺ λέγω ὑμῖν, ἐπάρατε τοὺς ὀφθαλμοὺς ὑμῶν καὶ θεάσασθε τὰς χώρας, ὅτι λευκαὶ εἰσιν πρὸς θερισμόν.</p> <p>Mt 10 2 (= Mk 3 16 = Lk 6 14): Joh 1 42; s. zu Mk 3 16, Nr. 22</p>
47 (45)	59 (54)	<p>16. Mt 10 19 20 = Lk 12 11 12: Joh 14 26</p> <p>Ὁ δὲ παράκλητος, τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ὃ πέμψει ὁ πατήρ ἐν τῷ ὀνόματί μου, ἐκεῖνος ὑμᾶς διδάξει πάντα καὶ ὑπομνήσει ὑμᾶς πάντα ἃ εἶπον ὑμῖν.</p> <p>17. Mt 10 24 = Lk 6 40: a) Joh 13 16</p> <p>Ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, οὐκ ἔστιν δοῦλος μείζων τοῦ κυρίου αὐτοῦ, οὐδὲ ἀπόστολος μείζων τοῦ πέμψαντος αὐτόν.</p>

4 47 ἀπῆλθεν: ἦλθεν S 50 ὄν: ᾧ SV 51 δοῦλοι: + αὐτοῦ H | καὶ ἠγγειλαν: λέγοντες H S V W
αὐτοῦ: σοῦ V 54 τοῦτο: + ὁ [H] S V W.
5 9 καί: + εὐθέως H S V W. 14 26 ὑμῖν: + ἐγὼ H W.

Synopsis Seite	§	
47 (45)	59 (54)	<p style="text-align: center;">b) Joh 15 20</p> <p><i>Μνημονεύετε τοῦ λόγου οὗ ἐγὼ εἶπον ὑμῖν· οὐκ ἔστιν δοῦλος μείζων τοῦ κυρίου αὐτοῦ. εἰ ἐμὲ ἐδίωξαν, καὶ ὑμᾶς διώξουσιν· εἰ τὸν λόγον μου ἐτήρησαν, καὶ τὸν ὑμέτερον τηρήσουσιν.</i></p>
49 (47)	62 (57)	<p style="text-align: center;">18. Mt 10 39 (16 25) = Mk 8 35 = Lk 9 24 (17 33): Joh 12 25</p> <p><i>Ὁ φιλῶν τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἀπολλύει αὐτήν, καὶ ὁ μισῶν τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ εἰς ζωὴν αἰώνιον φυλάξει αὐτήν.</i></p>
50 (48)	63 (58)	<p style="text-align: center;">19. Mt 10 40 (18 5) = Mk 9 37 = Lk 9 48 (10 16): a) Joh 12 41 45</p> <p><i>Ἰησοῦς δὲ ἔκραξεν καὶ εἶπεν· ὁ πιστεύων εἰς ἐμὲ οὐ πιστεύει εἰς ἐμὲ ἀλλὰ εἰς τὸν πέμψαντά με, ⁴⁵ καὶ ὁ θεωρῶν ἐμὲ θεωρεῖ τὸν πέμψαντά με.</i></p>
—	—	<p style="text-align: center;">b) Joh 13 20</p> <p><i>Ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὁ λαμβάνων ἄν τινα πέμψω ἐμὲ λαμβάνει, ὁ δὲ ἐμὲ λαμβάνων λαμβάνει τὸν πέμψαντά με.</i></p>
53 (51)	68 (63)	<p style="text-align: center;">20. Mt 11 27 = Lk 10 22: a) Joh 3 35</p> <p><i>Ὁ πατὴρ ἀγαπᾷ τὸν υἱόν, καὶ πάντα δέδωκεν ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ.</i></p>
—	—	<p style="text-align: center;">b) Joh 17 2</p> <p><i>Καθὼς ἔδωκας αὐτῷ ἐξουσίαν πάσης σαρκός, ἵνα πᾶν ὁ δέδωκας αὐτῷ δώσῃ αὐτοῖς ζωὴν αἰώνιον.</i></p>
—	—	<p style="text-align: center;">c) Joh 7 29</p> <p><i>Ἐγὼ οἶδα αὐτόν, ὅτι παρ' αὐτοῦ εἰμι κἀκεῖνός με ἀπέσταλκεν.</i></p>
—	—	<p style="text-align: center;">d) Joh 10 14 15</p> <p><i>Ἐγὼ εἰμι ὁ ποιμὴν ὁ καλός, καὶ γινώσκω τὰ ἐμά, καὶ γινώσκουσί με τὰ ἐμά, ¹⁵ καθὼς γινώσκει με ὁ πατὴρ κἀγὼ γινώσκω τὸν πατέρα.</i></p>
53 (52)	69 (64)	<p style="text-align: center;">21. Mt 12 2 = Mk 2 24 = Lk 6 2: Joh 5 10</p> <p><i>Ἐλεγον σὺν οἱ Ἰουδαῖοι τῷ τεθεραπευμένῳ· σάββατόν ἐστιν, καὶ οὐκ ἔξεστίν σοι ἄραι τὸν κράββατον.</i></p>

12 44 ἀλλά: ἀλλ' SV.

17 2 δώση: δώσει HS.

7 29 ἀπέσταλκεν: ἀπέστειλεν H S V W.

10 14 γινώσκουσί με τὰ ἐμά: γινώσκουμι ὑπὸ τῶν ἐμῶν SV.

Synopse Seite	§	
57 (56)	72 (67)	22. Mk 3 16 (= Mt 10 2 16 17a) = Lk 6 14: Joh 1 42 <i>Ἐμβλέψας αὐτῶ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν· σὺ εἶ Σίμων ὁ υἱὸς Ἰωάννου, σὺ κληθήσῃ Κηφᾶς (ὃ ἐρμηνεύεται Πέτρος).</i>
60 (58)	76 (71)	<i>Lk 6 40 (= Mt 10 27): Joh 13 16 15 20; s. zu Mt 10 24, Nr. 17</i>
62 (35)	79 (46)	<i>Lk 7 1-10 (= Mt 8 5-13): Joh 4 46-53; s. zu Mt 8 5-13, Nr. 13</i>
64 (61)	83 (75)	<i>Lk 7 36-38: Joh 12 1-8; s. zu Mt 26 6-13, Nr. 52</i>
65 (62f.)	85 (77)	23. Mt 12 24 = Mk 3 22 = Lk 11 15: a) Joh 7 20 <i>Ἀπεκρίθη ὁ ὄχλος· δαίμόνιον ἔχεις· τίς σε ζητεῖ ἀποκτεῖναι;</i>
—	—	b) Joh 8 48 <i>Ἀπεκρίθησαν οἱ Ἰουδαῖοι καὶ εἶπαν αὐτῶ· σὺ καλῶς λέγομεν ἡμεῖς ὅτι Σαμαρίτης εἶ σὺ καὶ δαίμόνιον ἔχεις;</i>
—	—	c) Joh 8 52 <i>Εἶπαν αὐτῶ οἱ Ἰουδαῖοι· νῦν ἐγνώκαμεν ὅτι δαίμόνιον ἔχεις.</i>
—	—	d) Joh 10 20 <i>Ἐλεγον οὖν πολλοὶ ἐξ αὐτῶν· δαίμόνιον ἔχει καὶ μαίνεται· τί αὐτοῦ ἀκούετε;</i>
70 (66)	89 (81)	24. Mt 12 50 = Mk 3 35 = Lk 8 21: Joh 15 14 <i>Ἵμεῖς φίλοι μου ἐστε, εἰὰ ποιῆτε ἃ ἐγὼ ἐντέλλομαι ὑμῖν.</i>
72 (68)	91 (83)	25. Mt 13 15: Joh 12 39 40 <i>Διὰ τοῦτο οὐκ ἠδύναντο πιστεῦειν, ὅτι πάλιν εἶπεν Ἡσαΐας· ⁴⁰ τετύφλωκεν αὐτῶν τοὺς ὀφθαλμοὺς καὶ ἐπώρρωσεν αὐτῶν τὴν καρδίαν, ἵνα μὴ ἴδωσιν τοῖς ὀφθαλμοῖς καὶ νοήσωσιν τῇ καρδίᾳ καὶ στραφῶσιν καὶ ἰάσωμαι αὐτούς (Ises 69 10).</i>
77 (66)	104 (81)	<i>Lk 8 21 (= Mt 12 50 = Mk 3 35): Joh 15 14; s. zu Mt 12 50, Nr. 24</i>
83 (79)	108 (99)	<i>Mt 13 54 55 = Mk 6 2 3 (= Lk 4 22): Joh 7 15 6 42; s. zu Lk 4 22, Nr. 8</i>
84	—	<i>Mt 13 57 = Mk 6 4 (= Lk 4 24): Joh 4 44; s. zu Lk 4 24, Nr. 9</i>

Synopsis Seite	§	
84 (80)	108 (99)	<p style="text-align: center;">26. Mt 13⁵⁸ = Mk 6⁶: Joh 7⁵</p> <p style="text-align: center;"><i>Οὐδὲ γὰρ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ ἐπίστευον εἰς αὐτόν.</i></p>
87—89 (83—85)	112 (103)	<p style="text-align: center;">27. Mt 14¹³⁻²¹ (15³²⁻³⁹) = Mk 6³⁰⁻⁴⁴ (8¹⁻¹⁰) = Lk 9¹⁰⁻¹⁷: Joh 6¹⁻¹³</p> <p><i>Μετὰ ταῦτα ἀπῆλθεν ὁ Ἰησοῦς πέραν τῆς θαλάσσης τῆς Γαλιλαίας τῆς Τιβεριάδος· ² ἠκολούθει δὲ αὐτῷ ὄχλος πολὺς, ὅτι ἐώρων τὰ σημεῖα ἃ ἐποίει ἐπὶ τῶν ἀσθενούντων. ³ ἀνῆλθεν δὲ εἰς τὸ ὄρος Ἰησοῦς, καὶ ἐκεῖ ἐκαθέζετο μετὰ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ. ⁴ ἦν δὲ ἐγγὺς τὸ πάσχα ἢ ἑορτῆ τῶν Ἰουδαίων. ⁵ ἐπάρας οὖν τοὺς ὀφθαλμοὺς ὁ Ἰησοῦς καὶ θεασάμενος ὅτι πολὺς ὄχλος ἔρχεται πρὸς αὐτόν, λέγει πρὸς Φίλιππον· πόθεν ἀγοράσωμεν ἄρτους ἵνα φάγωσιν οὗτοι; ⁶ τοῦτο δὲ ἔλεγεν πειράζων αὐτόν· αὐτὸς γὰρ ᾔδει τί ἔμελλεν ποιεῖν. ⁷ ἀποκρίνεται αὐτῷ ὁ Φίλιππος· διακοσίων δηναρίων ἄρτοι οὐκ ἀρκοῦσιν αὐτοῖς, ἵνα ἕκαστος βραχὺ τι λάβῃ. ⁸ λέγει αὐτῷ εἰς ἐκ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ, Ἀνδρέας ὁ ἀδελφὸς Σίμωνος Πέτρου· ⁹ ἔστιν παιδάριον ὧδε ὃς ἔχει πέντε ἄρτους κριθίνους καὶ δύο ὀψάρια· ἀλλὰ ταῦτα τί ἐστὶν εἰς τοσοούτους; ¹⁰ εἶπεν ὁ Ἰησοῦς· ποιήσατε τοὺς ἀνθρώπους ἀναπεσεῖν. ἦν δὲ χόρτος πολὺς ἐν τῷ τόπῳ. ἀνέπεσαν οὖν οἱ ἄνδρες τὸν ἀριθμὸν ὡς πεντακισχίλιοι. ¹¹ ἔλαβεν οὖν τοὺς ἄρτους ὁ Ἰησοῦς καὶ εὐχαρίστησεν καὶ ἔδωκεν τοῖς ἀνακειμένοις, ὁμοίως καὶ ἐκ τῶν ὀψαρίων ὅσον ἤθελον. ¹² ὡς δὲ ἐνεπλήσθησαν, λέγει τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ· συναγάγετε τὰ περισσεύσαντα κλάσματα, ἵνα μὴ τι ἀπόληται. ¹³ συνήγαγον οὖν, καὶ ἐγέμισαν δώδεκα κοφίνους κλασμάτων ἐκ τῶν πέντε ἄρτων τῶν κριθίνων, ἃ ἐπερίσσευσαν τοῖς βεβρωκόσιν.</i></p>
90f. (85f.)	113 (104)	<p style="text-align: center;">28. Mt 14²²⁻³³ = Mk 6⁴⁵⁻⁵²: Joh 6¹⁴⁻²¹</p> <p><i>Οἱ οὖν ἄνθρωποι ἰδόντες ὃ ἐποίησεν σημεῖον ἔλεγον ὅτι οὗτός ἐστιν ἀληθῶς ὁ προφήτης ὃς εἰς τὸν κόσμον ἐρχόμενος. ¹⁵ Ἰησοῦς οὖν γινὼς ὅτι μέλλουσιν ἔρχεσθαι καὶ ἀρπάξαι αὐτόν ἵνα ποιήσωσιν βασιλέα, φεύγει πάλιν εἰς τὸ ὄρος αὐτὸς μόνος. ¹⁶ Ὡς δὲ ὀψία ἐγένετο, κατέβησαν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ἐπὶ τὴν θάλασσαν, ¹⁷ καὶ ἐμβάντες</i></p>

6² ἐώρων: ἐθεώρουν HS 3 Ἰησοῦς: ὁ Ἰησ. SVW | ἐκαθέζετο: ἐκάθητο HSVW 7 ἀποκρίνεται: ἀπεκρίθη HSVW | ὁ Φίλιππος: Φίλιππος HSV | τί: - H 9 παιδάριον: + ἐν V
10 εἶπεν: + δέ S | οἱ ἄνδρες: ἄνδρες h 11 εὐχαρίστησεν καὶ ἔδωκεν: εὐχαριστήσας διέδωκεν HSVW
13 ἐπερίσσευσαν: ἐπερίσσευσεν SV.
6¹⁴ ὃ — σημεῖον: ἄ — σημεῖα H* | σημεῖον: + ὁ Ἰησοῦς V ὁ εἰς τ. κόσμ. ἐρχόμενος: ὁ
ἰσγ. εἰς τ. κόσμ. HSVW 15 φεύγει: ἀνεχώρησεν HSVW.

Synopse Seite	§	
90f. (85f.)	113 (104)	εἰς πλοῖον ἤρχοντο πέραν τῆς θαλάσσης εἰς Καφαρναούμ. κατέλαβεν δὲ αὐτοὺς ἡ σκοτία καὶ οὐπω ἐληλύθει Ἰησοῦς πρὸς αὐτούς, ¹⁸ ἢ τε θάλασσα ἀνέμου μεγάλου πνέοντος διηγείροτο. ¹⁹ ἐλληκότες οὖν ὡς στάδια εἴκοσι πέντε ἢ τριάκοντα θεωροῦσιν τὸν Ἰησοῦν περιπατοῦντα ἐπὶ τῆς θαλάσσης καὶ ἐγγὺς τοῦ πλοίου γινόμενον, καὶ ἐφοβήθησαν. ²⁰ ὁ δὲ λέγει αὐτοῖς· ἐγὼ εἰμι, μὴ φοβεῖσθε. ²¹ ἤθελον οὖν λαβεῖν αὐτὸν εἰς τὸ πλοῖον, καὶ εὐθέως ἐγένετο τὸ πλοῖον ἐπὶ τὴν γῆν εἰς ἣν ὑπῆγον.
97 (92)	119 (111)	29. Mt 16 ¹ (12 ³⁸) = Mk 8 ¹¹ (= Lk 11 16): Joh 6 ³⁰ Εἶπον οὖν αὐτῶ· τί οὖν ποιεῖς σὺ σημεῖον, ἵνα ἴδωμεν καὶ πιστεῦσωμέν σοι; τί ἐργάζῃ;
99 (94)	121 (113)	30. Mk 8 ²²⁻²⁶ : Joh 9 ¹⁻⁷ Καὶ παράγων εἶδεν ἄνθρωπον τυφλὸν ἐκ γενετῆς. ² καὶ ἠρώτησαν αὐτὸν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ λέγοντες· ῥαββί, τίς ἤμαρτεν, οὗτος ἢ οἱ γονεῖς αὐτοῦ, ἵνα τυφλὸς γεννηθῆ; ³ ἀπεκρίθη Ἰησοῦς· οὔτε οὗτος ἤμαρτεν οὔτε οἱ γονεῖς αὐτοῦ, ἀλλ' ἵνα φανερωθῆ τὰ ἔργα τοῦ θεοῦ ἐν αὐτῶ. ⁴ ἡμᾶς δεῖ ἐργάζεσθαι τὰ ἔργα τοῦ πέμψαντος ἡμᾶς ἕως ἡμέρα ἐστίν· ἔρχεται νύξ, ὅτε οὐδεὶς δύναται ἐργάζεσθαι. ⁵ ὅταν ἐν τῷ κόσμῳ ᾧ, φῶς εἰμι τοῦ κόσμου. ⁶ ταῦτα εἰπὼν ἔπτυσεν χαμαὶ καὶ ἐποίησεν πηλὸν ἐκ τοῦ πύσματος καὶ ἐπέχρισεν αὐτοῦ τὸν πηλὸν ἐπὶ τοὺς ὀφθαλμούς, ⁷ καὶ εἶπεν αὐτῶ· ὑπάγε νίψαι εἰς τὴν κολυμβήθραν τοῦ Σιλωάμ, ὃ ἐρμηνεύεται ἀπεσταλμένος. ἀπῆλθεν οὖν καὶ ἐνίψατο καὶ ἤλθεν βλέπων.
100 (95)	122 (114)	31. Mt 16 ¹⁶ = Mk 8 ²⁹ = Lk 9 ²⁰ : Joh 6 ⁶⁸⁻⁶⁹ Ἀπεκρίθη αὐτῶ Σίμων Πέτρος· κύριε, πρὸς τίνα ἀπελευσόμεθα; ῥήματα ζωῆς αἰωνίου ἔχεις. ⁶⁹ καὶ ἡμεῖς πεπιστεύκαμεν καὶ ἐγνώκαμεν ὅτι σὺ εἶ ὁ ἅγιος τοῦ θεοῦ.
—	—	32. Mt 16 ¹⁹ (18 18): Joh 20 ^{22 23} Καὶ λέγει αὐτοῖς· λάβετε πνεῦμα ἅγιον. ²³ ἂν τινων ἀφῆτε τὰς ἁμαρτίας, ἀφέωνται αὐτοῖς· ἂν τινων κρατῆτε, κεκράτηνται.

17 πλοῖον: τὸ πλ. W | κατέλαβεν δὲ αὐτοὺς ἡ σκοτία: καὶ σκοτία ἤδη ἐγεγονέη HSVW | ἐληλύθει Ἰησ. πρ. αὐτούς: ἐληλ. πρ. αὐτ. ὁ Ἰησ. H*SV, πρ. αὐτ. ἐληλ. ὁ Ἰησ. W 18 διηγείροτο: διεγείρ. H W
19 στάδια: σταδίους HSVW 21 τὴν γῆν: τῆς γῆς HSVW.
9 4 ἡμᾶς 2^ο: με HSVW | ἕως: ὡς h 6 ἐπέχρισεν: ἐπέθηκεν H*W ὀφθαλμούς: + τοῦ τυφλοῦ V.
20 23 τινῶν bis: τινός h W | ἀφέωνται: ἀφίονται h W.

Synopse Seite	§	
101 (96)	123 (115)	33. Mt 16 ²³ (10 ³⁹) = Mk 8 ³⁵ = Lk 9 ²⁴ (17 ³³): Joh 12 25 26 <i>Ὁ φιλῶν τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἀπολλύει αὐτήν, καὶ ὁ μισῶν τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ εἰς ζωὴν αἰώνιον φυλάξει αὐτήν. ²⁶ ἐὰν ἐμοὶ τις διακονῇ, ἐμοὶ ἀκολουθεῖτω, καὶ ὅπου εἰμὶ ἐγώ, ἐκεῖ καὶ ὁ διάκονος ὁ ἐμὸς ἔσται· ἐὰν τις ἐμοὶ διακονῇ, τιμήσει αὐτὸν ὁ πατήρ.</i>
103 (98)	124 (116)	34. Lk 9 ³² : Joh 1 14 <i>Καὶ ἐθεασάμεθα τὴν δόξαν αὐτοῦ, δόξαν ὡς μονογενοῦς παρὰ πατρός, πλήρης χάριτος καὶ ἀληθείας.</i>
105 (100)	126 (118)	35. Mt 17 ¹⁷ = Mk 9 ¹⁹ = Lk 9 ⁴¹ : Joh 14 9 <i>Ἀλέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς· τοσοῦτω χρόνῳ μεθ' ὑμῶν εἰμι, καὶ οὐκ ἔγνωκάς με, Φίλιππε; ὁ ἑωρακὼς ἐμὲ ἑώρακεν τὸν πατέρα· πῶς σὺ λέγεις· δεῖξον ἡμῖν τὸν πατέρα;</i>
107 (102)	127 (119)	36. Mk 9 ³⁰ : Joh 7 1 <i>Μετὰ ταῦτα περιεπάτει ὁ Ἰησοῦς ἐν τῇ Γαλιλαίᾳ· οὐ γὰρ ἠθέληεν ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ περιπατεῖν, ὅτι ἐζήτουν αὐτὸν οἱ Ἰουδαῖοι ἀποκτεῖναι.</i>
109 (103)	129 (121)	37. Mt 18 ³ : Joh 3 3 5 <i>Ἀπεκρίθη Ἰησοῦς καὶ εἶπεν αὐτῷ· ἀμὴν ἀμὴν λέγω σοι, ἐὰν μὴ τις γεννηθῇ ἄνωθεν, οὐ δύναται ἰδεῖν τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ. ⁵ ἀπεκρίθη Ἰησοῦς· ἀμὴν ἀμὴν λέγω σοι, ἐὰν μὴ τις γεννηθῇ ἐξ ὕδατος καὶ πνεύματος, οὐ δύναται εἰσελθεῖν εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν.</i>
—	—	38. (Mt 10 ⁴⁰ ⇒) Mk 9 ³⁷ = Lk 9 ⁴⁸ : a) Joh 12 44 45 <i>Ἰησοῦς δὲ ἔκραξεν καὶ εἶπεν· ὁ πιστεύων εἰς ἐμὲ οὐ πιστεύει εἰς ἐμὲ ἀλλὰ εἰς τὸν πέμψαντά με, ⁴⁵ καὶ ὁ θεωρῶν ἐμὲ θεωρεῖ τὸν πέμψαντά με.</i>
—	—	b) Joh 13 20 <i>Ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὁ λαμβάνων ἂν τινα πέμψω ἐμὲ λαμβάνει· ὁ δὲ ἐμὲ λαμβάνων λαμβάνει τὸν πέμψαντά με.</i>
112 (107)	134 (127)	Mt 18 ¹⁵ (= 16 ¹⁹): Joh 20 23; s. zu Mt 16 ¹⁹ , Nr. 32
115 (109)	139 (131)	Lk 10 ² (= Mt 9 ³⁷): Joh 4 35; s. zu Mt 9 ³⁷ , Nr. 15

12²⁶ τίς διακονῇ: διακονῇ τις SV. 14⁹ ὁ Ἰησοῦς: [ὁ] Ἰησ. H | τοσοῦτω χρόνῳ: τοσοῦτον χρόνον H* SV W | πῶς: καὶ πῶς SV.
7¹ μετὰ: καὶ μετὰ H SV W | ὁ Ἰησοῦς: [ὁ] Ἰησ. H.
3³ Ἰησοῦς: ὁ Ἰησ. V 5 Ἰησοῦς: [ὁ] Ἰησ. H | τῶν οὐρανῶν: τοῦ θεοῦ H SV W.
12⁴⁴ ἀλλά: ἀλλ' SV.

Synopse Seite	§	
116 (111)	139 (131)	39. Lk 10 16: a) Joh 5 28 <i>Ὁ μὴ τιμῶν τὸν υἱὸν οὐ τιμᾷ τὸν πατέρα τὸν πέμψαντα αὐτόν.</i>
—	—	b) Joh 15 23 <i>Ὁ ἐμὲ μισῶν καὶ τὸν πατέρα μου μισεῖ.</i>
—	140 (132)	40. Lk 10 18: Joh 12 31 <i>Νῦν κρίσις ἐστὶν τοῦ κόσμου τούτου· νῦν ὁ ἄρχων τοῦ κόσμου τούτου ἐκβληθήσεται ἔξω.</i>
117 (114)	141 (133)	<i>Lk 10 22 (= Mt 11 27): Joh 3 35 17 ε 7 29 10 14 15; s. zu Mt 11 27, Nr. 20</i>
119 (113)	147 (137)	41. Lk 10 38 39: Joh 11 1 <i>Ἦν δέ τις ἀσθενῶν, Λάζαρος ἀπὸ Βηθανίας, ἐκ τῆς κόμης τῆς Μαρίας καὶ Μάρθας τῆς ἀδελφῆς αὐτῆς.</i>
127 (119)	155 (147)	<i>Lk 12 11 12 (= Mt 10 19 20): Joh 14 26; s. zu Mt 10 19 20, Nr. 16</i>
129 (121)	158 (150)	42. Lk 12 37: Joh 13 4 5 <i>Ἐγείρεται ἐκ τοῦ δείπνου καὶ τίθησιν τὰ ἱμάτια καὶ λαβὼν λέντιον διέζωσεν ἑαυτόν· ⁵ εἶτα βάλλει ὕδωρ εἰς τὸν νιπτῆρα καὶ ἤρξατο νίπτειν τοὺς πόδας τῶν μαθητῶν καὶ ἐκμάσσειν τῷ λεντίῳ ᾧ ἦν διεζωσμένος.</i>
131 (123)	160 (152)	43. Lk 12 50: Joh 12 27 <i>Νῦν ἡ ψυχὴ μου τετάρακται, καὶ τί εἶπω; πάτερ, σῶσόν με ἐκ τῆς ὥρας ταύτης. ἀλλὰ διὰ τοῦτο ἦλθον εἰς τὴν ὥραν ταύτην.</i>
136 (128)	170 (162)	<i>Lk 14 13: Joh 5 29; s. zu Mt 25 46, Nr. 50</i>
148 (140)	188 (180)	<i>Mk 10 15 = Lk 18 17 (= Mt 18 3): Joh 3 3 5; s. zu Mt 18 3, Nr. 37</i>
158—160 (148—150)	196 (187)	44. Mt 21 1—9 = Mk 11 1—10 = Lk 19 28—38: Joh 12 12—19 <i>Τῇ ἐπαύριον ὄχλος πολὺς ὁ ἐλθὼν εἰς τὴν ἑορτήν, ἀκούσαντες ὅτι ἔρχεται Ἰησοῦς εἰς Ἱερουσόλυμα, ¹³ ἔλαβον τὰ βατὰ τῶν φοινίκων καὶ ἐξῆλθον εἰς ὑπάντησιν αὐτῷ, καὶ ἐκραύγαζον· ἡσαννά, εὐλογημένος</i>

11 1 τῆς Μαρίας: Μαρίας HSVW.

12 12 ὄχλος: ὁ ὄχλ. HW | Ἰησοῦς: [ὁ] Ἰησ. S.

Synopsis Seite	§	
158—160 (148—150)	196 (187)	<p>ὁ ἐρχόμενος ἐν ὀνόματι κυρίου (Ps 118 25 26), καὶ ὁ βασιλεὺς τοῦ Ἰσραήλ. ¹⁴ εὐρών δὲ ὁ Ἰησοῦς ὀνόριον ἐκάθισεν ἐπ' αὐτό, καθὼς ἐστὶν γεγραμμένον. ¹⁵ μὴ φοβοῦ, θυγάτηρ Σιών· ἰδοὺ ὁ βασιλεὺς σου ἔρχεται καθήμενος ἐπὶ πῶλον ὄνου (Sach 9 9). ¹⁶ ταῦτα οὐκ ἔγνωσαν αὐτοῦ οἱ μαθηταὶ τὸ πρῶτον, ἀλλ' ὅτε ἐδοξάσθη Ἰησοῦς, τότε ἐμνήσθησαν ὅτι ταῦτα ἦν ἐπ' αὐτῷ γεγραμμένα καὶ ταῦτα ἐποίησαν αὐτῷ. ¹⁷ ἐμαρτύρει οὖν ὁ ὄχλος ὁ ὢν μετ' αὐτοῦ ὅτι τὸν Λάζαρον ἐφώνησεν ἐκ τοῦ μνημείου καὶ ἤγειρεν αὐτὸν ἐκ νεκρῶν. ¹⁸ διὰ τοῦτο καὶ ὑπήνησεν αὐτῷ ὁ ὄχλος, ὅτι ἤκουσαν τοῦτο αὐτὸν πεποιημέναι τὸ σημεῖον. ¹⁹ οἱ οὖν Φαρισαῖοι εἶπαν πρὸς ἑαυτούς· θεωρεῖτε ὅτι οὐκ ὠφελεῖτε οὐδέν· ἴδε ὁ κόσμος ὀπίσω αὐτοῦ ἀπῆλθεν.</p>
162 (151)	200 (191)	<p>45. Mt 21 12 13 = Mk 11 15—17 = Lk 19 45—46; Joh 2 13—17</p> <p>Καὶ ἐγγὺς ἦν τὸ πάσχα τῶν Ἰουδαίων, καὶ ἀνέβη εἰς Ἱεροσόλυμα ὁ Ἰησοῦς. ¹⁴ καὶ εὔρεν ἐν τῷ ἱερῷ τοὺς πωλοῦντας βόας καὶ πρόβατα καὶ περιστερὰς καὶ τοὺς κερματιστὰς καθημένους, ¹⁵ καὶ ποιήσας φραγέλλιον ἐκ σχοινίων πάντας ἐξέβαλεν ἐκ τοῦ ἱεροῦ, τὰ τε πρόβατα καὶ τοὺς βόας, καὶ τῶν κολλυβιστῶν ἐξέχεεν τὸ κέσμα καὶ τὰς τραπέζας ἀνέστρεφεν, ¹⁶ καὶ τοῖς τὰς περιστερὰς πωλοῦσιν εἶπεν· ἄρατε ταῦτα ἐντεῦθεν, μὴ ποιεῖτε τὸν οἶκον τοῦ πατρὸς μου οἶκον ἐμπορίου. ¹⁷ ἐμνήσθησαν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ὅτι γεγραμμένον ἐστίν· ὁ ζῆλος τοῦ οἴκου σου καταφάγεται με (Ps 69 10).</p>
163 (152)	201 (192)	<p>46. Mt 21 22 = Mk 11 24: a) Joh 14 13 14</p> <p>Καὶ ὅ τι ἂν αἰτήσητε ἐν τῷ ὀνόματί μου, τοῦτο ποιήσω, ἵνα δοξασθῇ ὁ πατήρ ἐν τῷ υἱῷ. ¹⁴ ἕάν τι αἰτήσητέ με ἐν τῷ ὀνόματί μου, ἐγὼ ποιήσω.</p> <p>b) Joh 16 23</p> <p>Ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἂν τι αἰτήσητε τὸν πατέρα, δώσει ὑμῖν ἐν τῷ ὀνόματί μου.</p>
163 (153)	202 (193)	<p>47. Mt 21 23 = Mk 11 28 = Lk 20 2; Joh 2 18</p> <p>Ἀπεκρίθησαν οὖν οἱ Ἰουδαῖοι καὶ εἶπαν αὐτῷ· τί σημεῖον δεικνύεις ἡμῖν, ὅτι ταῦτα ποιεῖς;</p>

12 15 θυγάτηρ: θυγάτηρ S 16 αὐτοῦ οἱ μαθηταί: οἱ μαθ. αὐτ. SV 17 ὅτι: δετε HSVW
18 καὶ ἕπειτα. αὐτῷ ὁ ὄχλος: ἕπειτα. αὐτ. καὶ ὁ ὄχλ. W.
2 15 τὸ κέσμα: τὰ κέσματα HW | ἀνέστρεφεν: ἀνέστρεφεν H* W 17 ἐμνήσθησαν: + δέ V
γεγραμ. ἐστίν: ἐστ. γεγραμ. W.
14 13 αἰτήσητε: αἰτήτε h 14 μέ: [H] | ἐγώ: τοῦτο H*.

Synopse Seite	§	
168 (157)	206 (197)	<p>48. Mt 22¹⁶ = Mk 12¹⁴ = Lk 20²¹: Joh 3²</p> <p>Οὗτος ἦλθεν πρὸς αὐτὸν νυκτὸς καὶ εἶπεν αὐτῷ· ῥαββί, οἶδαμεν ὅτι ἀπὸ θεοῦ ἐλήλυθας διδάσκαλος· οὐδείς γὰρ δύναται ταῦτα τὰ σημεῖα ποιεῖν ἃ σὺ ποιεῖς, ἐὰν μὴ ᾗ ὁ θεὸς μετ' αὐτοῦ.</p>
178 (167)	215 (206)	<p>Mk 13¹¹ (= Mt 10^{19 20}) = Lk 21¹⁴ (12^{11 12}): Joh 14²⁶; s. zu Mt 10^{19 20}, Nr. 16</p>
179 (167)	—	<p>49. Mt 24⁹ = Mk 13^{12 13} = Lk 21^{16 17}: a) Joh 15²¹</p> <p>Ἀλλὰ ταῦτα πάντα ποιήσουσιν εἰς ὑμᾶς διὰ τὸ ὄνομά μου, ὅτι οὐκ οἴδασιν τὸν πέπραντά με.</p>
—	—	<p>b) Joh 16²</p> <p>Ἀποσυναγώγους ποιήσουσιν ὑμᾶς· ἀλλ' ἔρχεται ὥρα ἵνα πᾶς ὁ ἀποκτείνων ὑμᾶς δόξῃ λατρείαν προσφέρειν τῷ θεῷ.</p>
188 (177)	229 (220)	<p>50. Mt 25⁴⁶: Joh 5²⁹</p> <p>Καὶ ἐκπορεύονται οἱ τὰ ἀγαθὰ ποιήσαντες εἰς ἀνάστασιν ζωῆς, οἱ τὰ φαῦλα πράξαντες εἰς ἀνάστασιν κρίσεως.</p>
189 (177)	231 (222)	<p>51. Mt 26¹⁻⁵ = Mk 14^{1 2} = Lk 22^{1 2}: Joh 11⁴⁷⁻⁵³</p> <p>Συνηγάγον οὖν οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ Φαρισαῖοι συνέδριον καὶ ἔλεγον· τί ποιῶμεν, ὅτι οὗτος ὁ ἄνθρωπος πολλὰ ποιεῖ σημεῖα; ⁴⁸ ἐὰν ἀφῶμεν αὐτὸν οὕτως, πάντες πιστεύσουσιν εἰς αὐτόν, καὶ ἐλεύσονται οἱ Ῥωμαῖοι καὶ ἀροῦσιν ἡμῶν καὶ τὸν τόπον καὶ τὸ ἔθνος ⁴⁹ εἰς δέ τις ἐξ αὐτῶν Καϊάφας, ἀρχιερεὺς ὢν τοῦ ἐνιαυτοῦ ἐκείνου, εἶπεν αὐτοῖς· ὑμεῖς οὐκ οἴδατε οὐδέν, ⁵⁰ οὐδὲ λογίζεσθε ὅτι συμφέρει ὑμῖν ἵνα εἰς ἄνθρωπος ἀποθάνῃ ὑπὲρ τοῦ λαοῦ καὶ μὴ ὅλον τὸ ἔθνος ἀπόληται. ⁵¹ τοῦτο δὲ ἀφ' ἑαυτοῦ οὐκ εἶπεν, ἀλλὰ ἀρχιερεὺς ὢν τοῦ ἐνιαυτοῦ ἐκείνου ἐπροφήτευσεν ὅτι ἔμελλεν Ἰησοῦς ἀποθνήσκειν ὑπὲρ τοῦ ἔθνους, ⁵² καὶ οὐχ ὑπὲρ τοῦ ἔθνους μόνον, ἀλλ' ἵνα καὶ τὰ τέκνα τοῦ θεοῦ τὰ διεσκορπισμένα συναγάγῃ εἰς ἓν. ⁵³ ἀπ' ἐκείνης οὖν τῆς ἡμέρας ἐβουλεύσαντο ἵνα ἀποκτείνωσιν αὐτόν.</p>

16 2 ὑμᾶς: [H].

5 29 οἱ 2^ο: + δέ h SV.

11 50 ὑμῖν: ἡμῖν V

51 ἐπροφήτευσεν: προεφήτευσεν V

ἐμελλεν: ἤμελλεν SV

52 ἔθνους:

+ [δέ] S

53 ἐβουλεύσαντο: συνεβουλεύσαντο SV.

Synopsis Seite	§	
189f. (178)	232 (223)	<p>52. Mt 26 6-13 = Mk 14 3-9 (= Lk 7 36-38): Joh 12 1-5</p> <p>Ὁ οὖν Ἰησοῦς πρὸ ἕξ ἡμερῶν τοῦ πάσχα ἦλθεν εἰς Βηθανίαν, ὅπου ἦν Λάζαρος, ὃν ἤγειρεν ἐκ νεκρῶν Ἰησοῦς. ² ἐποίησαν οὖν αὐτῷ δεῖπνον ἐκεῖ, καὶ ἡ Μάρθα διηκόνει, ὃ δὲ Λάζαρος εἷς ἦν ἐκ τῶν ἀνακειμένων σὺν αὐτῷ. ³ ἡ οὖν Μαρία λαβοῦσα λίτραν μύρου νάρδου πιστικῆς πολυτίμου ἤλειψεν τοὺς πόδας τοῦ Ἰησοῦ καὶ ἐξέμαξεν ταῖς θριξίν αὐτῆς τοὺς πόδας αὐτοῦ· ἡ δὲ οἰκία ἐπληρώθη ἐκ τῆς ὁσμῆς τοῦ μύρου. ⁴ λέγει δὲ Ἰούδας ὁ Ἰσκαριώτης, εἷς ἐκ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ, ὃ μέλλων αὐτὸν παραδιδόναι· ⁵ διατι τοῦτο τὸ μύρον οὐκ ἐπράθη τριακοσίων δηναρίων καὶ ἐδόθη πτωχοῖς; ⁶ εἶπεν δὲ τοῦτο οὐχ ὅτι περὶ τῶν πτωχῶν ἔμελεν αὐτῷ, ἀλλ' ὅτι κλέπτῃς ἦν καὶ τὸ γλωσσόκομον ἔχων τὰ βαλλόμενα ἐβάσταζεν. ⁷ εἶπεν οὖν ὁ Ἰησοῦς· ἄφες αὐτήν, ἵνα εἰς τὴν ἡμέραν τοῦ ἐνταφιασμοῦ μου τηρήσῃ αὐτό· ⁸ τοὺς πτωχοὺς γὰρ πάντοτε ἔχετε μεθ' ἑαυτῶν, ἐμὲ δὲ οὐ πάντοτε ἔχετε.</p>
191f. (180)	235 (226)	<p>53. Mt 26 21-25 = Mk 14 18-21 = Lk 22 21-23: Joh 13 21-30</p> <p>Ταῦτα εἰπὼν Ἰησοῦς ἐταράχθη τῷ πνεύματι καὶ ἐμαρτύρησεν καὶ εἶπεν· ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι εἷς ἐξ ὑμῶν παραδώσει με. ²² ἔβλεπον εἰς ἀλλήλους οἱ μαθηταὶ ἀπορούμενοι περὶ τίνος λέγει. ²³ ἦν ἀνακειμένος εἷς ἐκ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ ἐν τῷ κόλπῳ τοῦ Ἰησοῦ, ὃν ἠγάπα ὁ Ἰησοῦς· ²⁴ νεύει οὖν τούτῳ Σίμων Πέτρος καὶ λέγει αὐτῷ· εἰπέ τίς ἐστὶν περὶ οὗ λέγει. ²⁵ ἐπιπεσὼν οὖν ἐκεῖνος οὕτως ἐπὶ τὸ στῆθος τοῦ Ἰησοῦ λέγει αὐτῷ· κύριε, τίς ἐστίν; ²⁶ ἀποκρίνεται ὁ Ἰησοῦς· ἐκεῖνός ἐστιν ὃς ἐγὼ βάψω τὸ ψωμίον καὶ δώσω αὐτῷ. βάψας οὖν τὸ ψωμίον λαμβάνει καὶ δίδωσιν Ἰούδᾳ Σίμωνος Ἰσκαριώτου. ²⁷ καὶ μετὰ τὸ ψωμίον τότε εἰσηλθὼν εἰς ἐκεῖνον ὁ σατανᾶς. λέγει οὖν αὐτῷ Ἰησοῦς· ὃ ποιεῖς ποιήσον τάχον. ²⁸ τοῦτο δὲ οὐδεὶς ἔγνω τῶν ἀνακειμένων πρὸς τί εἶπεν αὐτῷ· ²⁹ τινὲς γὰρ ἐδόκουν, ἐπεὶ τὸ γλωσσόκομον εἶχεν Ἰούδας, ὅτι λέγει αὐτῷ Ἰησοῦς· ἀγόρασον ὧν χρεῖαν ἔχομεν εἰς τὴν ἑορτήν, ἢ τοῖς πτωχοῖς ἵνα τι δῶν. ³⁰ λαβὼν οὖν τὸ ψωμίον ἐκεῖνος ἐξῆλθεν εὐθύς· ἦν δὲ νύξ.</p>

12 ἰ Λάζαρος; + ὁ τεθηκῶς [S] V Ἰησοῦς; ὁ Ἰησοῦς [S] V 2 ἐκ; - S 3 Μαρία; Μαριάμ
 H W | τοῦ Ἰησοῦ; [τοῦ] Ἰησοῦ H | ἐπληρώθη; ἐπλήσθη W 4 δέ; [H], οὖν SV | Ἰοῦδ. ὁ
 Τσκ... εἷς ἐκ τῶν μαθ. αὐτοῦ; εἷς ἐκ τ. μαθ. αὐτ. Ἰοῦδ. ὁ Ἰσκ. S | ἐκ; - H W.
 13 21 Ἰησοῦς; ὁ Ἰησοῦς SV | λέγω ὑμῖν; ὑμῖν λέγω W 22 ἔβλεπον; + οὖν SV W 23 ἦν;
 + δέ [S] V | ὁ Ἰησοῦς; [ὁ] Ἰησ. H 25 ἐπιπεσὼν; ἀπατεσὼν H V W οὖν; - H W, δέ S 26 ἀπο-
 κρίνεται; + οὖν H S V W | ὁ Ἰησοῦς; [ὁ] Ἰησ. H | δώσω; ἐπιδώσω SV W | τὸ ψωμίον 29; [τὸ]
 ψωμ. H, ψωμίον W 27 Ἰησοῦς; ὁ Ἰησ. SV W 28 δέ; [H], - W 29 Ἰησοῦς; ὁ Ἰησ. SV.

Synopsis Seite	§	
194 (182)	237 b (228)	<p>54. Lk 22²⁷ (= Mt 20²⁸ = Mk 10⁴⁵): Joh 13 4 5 12-14</p> <p>Ἐγείρεται ἐκ τοῦ δείπνου καὶ τίθεισιν τὰ ἱμάτια καὶ λαβῶν λέντιον διέζωσεν ἑαυτόν· ⁵ εἶτα βάλλει ὕδωρ εἰς τὸν νεπιτήρα καὶ ἤρξατο νίπτειν τοὺς πόδας τῶν μαθητῶν καὶ ἐκμάσσειν τῷ λεντίῳ ᾧ ἦν διεζωσμένος.</p> <p>¹² Ὅτε οὖν ἔνυφεν τοὺς πόδας αὐτῶν καὶ ἔλαβεν τὰ ἱμάτια αὐτοῦ καὶ ἀνέπεσεν πάλιν, εἶπεν αὐτοῖς· γινώσκετε τί πεποίηκα ὑμῖν;</p> <p>¹³ Ὑμεῖς φωνεῖτέ με· ὁ διδάσκαλος καὶ ὁ κύριος, καὶ καλῶς λέγετε· εἰμὶ γάρ. ¹⁴ εἰ οὖν ἐγὼ ἔνυφα ὑμῶν τοὺς πόδας ὁ κύριος καὶ ὁ διδάσκαλος, καὶ ὑμεῖς ὀφείλετε ἀλλήλων νίπτειν τοὺς πόδας.</p>
195 (182)	238 (229)	<p>55. Mt 26³⁰ = Mk 14²⁶ = Lk 22³⁹: Joh 18 1</p> <p>Ταῦτα εἰπὼν Ἰησοῦς ἐξῆλθεν σὺν τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ πέραν τοῦ χειμάρρου τοῦ κέδρου, ὅπου ἦν κήπος, εἰς ὃν εἰσῆλθεν αὐτὸς καὶ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ.</p>
—	—	<p>56. Mt 26³¹ = Mk 14²⁷: Joh 16 32</p> <p>Ἰδοὺ ἔρχεται ὥρα καὶ ἐλήλυθεν ἵνα σκορπισθῆτε ἕκαστος εἰς τὰ ἴδια καὶ ἐμὸν μόνον ἀφήτε· καὶ οὐκ εἰμὶ μόνος, ὅτι ὁ πατήρ μετ' ἐμοῦ ἔστιν.</p>
195 f. (183)	238 u. 237 c (229)	<p>57. Mt 26³³⁻³⁵ = Mk 14²⁹⁻³¹ = Lk 22³¹⁻³⁴: Joh 13 36-38</p> <p>Λέγει αὐτῷ Σίμων Πέτρος· κύριε, ποῦ ὑπάγεις; ἀπεκρίθη Ἰησοῦς· ὅπου ἐγὼ ὑπάγω οὐ δύνασαι μοι νῦν ἀκολουθῆσαι, ἀκολουθήσεις δὲ ὕστερον. ³⁷ λέγει αὐτῷ Πέτρος· κύριε, διατί οὐ δύναμαί σοι ἀκολουθῆσαι ἄρτι; τὴν ψυχὴν μου ὑπὲρ σοῦ θήσω. ³⁸ ἀποκρίνεται Ἰησοῦς· τὴν ψυχὴν σου ὑπὲρ ἐμοῦ θήσεις; ἀμὴν ἀμὴν λέγω σοι, οὐ μὴ ἀλέκτωρ φωνήσῃ ἕως οὗ ἀρνήσῃ με τρίς.</p>
196 (184)	261 (231)	<p>Mt 26³⁶ = Mk 14³² (= Lk 22³⁹): Joh 18 1; s. Nr. 55</p>
197 (184)	—	<p>58. Mt 26³⁸ = Mk 14³⁴: Joh 12 27</p> <p>Νῦν ἡ ψυχὴ μου τετάρακται, καὶ τί εἶπω; πάτερ, σῶσόν με ἐκ τῆς ὥρας ταύτης. ἀλλὰ διὰ τοῦτο ἦλθον εἰς τὴν ὥραν ταύτην.</p>

18 1 Ἰησοῦς: ὁ Ἰησ. SV | τοῦ κέδρου: τοῦ Κέδρου | h |, τοῦ Κέδρου S, τοῦ Κ: δούρων W, τῶν Κέδρων H* V.
 13 36 ἀπεκρίθη: + αὐτῷ [S] V Ἰησοῦς: ὁ Ἰησ. SV ἐγώ: [S]. - H V W 37 Πέτρος: [ὁ] II. H.
 ὁ II. SW | κύριε: - h | ἀκολουθῆσαι: ἀκολουθεῖν H.

Συνοψη Seite	§	
197 (184)	239 (231)	59. Mt 26 ³⁹ = Mk 14 ³⁶ = Lk 22 ⁴² : Joh 18¹¹ <i>Τὸ ποτήριον ὃ δέδωκέν μοι ὁ πατήρ, οὐ μὴ πῖω αὐτό;</i>
198 (185)	—	60. Mt 26 ⁴⁶ = Mk 14 ⁴² : Joh 14³¹ <i>Ἐγείρεσθε, ἄγωμεν ἐντεῦθεν.</i>
198—200 (185—187)	240 (232)	61. Mt 26 ⁴⁷⁻⁵⁶ = Mk 14 ⁴³⁻⁵⁰ = Lk 22 ⁴⁷⁻⁵³ : Joh 18²⁻¹¹ <i>Ἦδει δὲ καὶ Ἰούδας ὁ παραδιδούς αὐτὸν τὸν τόπον, ὅτι πολλάκις συνήχθη Ἰησοῦς ἐκεῖ μετὰ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ. ³ ὁ οὖν Ἰούδας λαβὼν τὴν σπεῖραν καὶ ἐκ τῶν ἀρχιερέων καὶ ἐκ τῶν Φαρισαίων ὑπηρέτας ἔρχεται ἐκεῖ μετὰ φανῶν καὶ λαμπάδων καὶ ὅπλων. ⁴ Ἰησοῦς οὖν εἰδὼς πάντα τὰ ἐρχόμενα ἐπ' αὐτὸν ἐξῆλθεν καὶ λέγει αὐτοῖς· τίνα ζητεῖτε; ⁵ ἀπεκρίθησαν αὐτῷ· Ἰησοῦν τὸν Ναζωραῖον. λέγει αὐτοῖς Ἰησοῦς· ἐγὼ εἰμι. εἰστίηκει δὲ καὶ Ἰούδας ὁ παραδιδούς αὐτὸν μετ' αὐτῶν. ⁶ ὡς οὖν εἶπεν αὐτοῖς· ἐγὼ εἰμι, ἀπῆλθαν εἰς τὰ ὀπίσω καὶ ἔπασαν χαμαί. ⁷ πάλιν οὖν αὐτοὺς ἐπηρώτησεν· τίνα ζητεῖτε; οἱ δὲ εἶπον· Ἰησοῦν τὸν Ναζωραῖον. ⁸ ἀπεκρίθη Ἰησοῦς· εἶπον ὑμῖν ὅτι ἐγὼ εἰμι· εἰ οὖν ἐμὲ ζητεῖτε, ἄφετε τούτους ὑπάγειν. ⁹ ἵνα πληρωθῇ ὁ λόγος ὃν εἶπεν, ὅτι οὐδὲ δέδωκάς μοι, οὐκ ἀπόλεσα ἐξ αὐτῶν οὐδένα. ¹⁰ Σίμων οὖν Πέτρος ἔχων μάχαιραν εἵλκυσεν αὐτὴν καὶ ἔπαισεν τὸν τοῦ ἀρχιερέως δοῦλον καὶ ἀπέκοψεν αὐτοῦ τὸ ὠτάριον τὸ δεξιόν· ἦν δὲ ὄνομα τῷ δούλῳ Μάλχος. ¹¹ εἶπεν οὖν ὁ Ἰησοῦς τῷ Πέτρῳ· βάλε τὴν μάχαιραν εἰς τὴν θήκην. τὸ ποτήριον ὃ δέδωκέν μοι ὁ πατήρ, οὐ μὴ πῖω αὐτό;</i>
200 202 f. (187 189)	241 (232 234)	62. Mt 26 ^{57 58 69 70} = Mk 14 ^{53 54 66-68} = Lk 22 ⁵⁴⁻⁵⁷ : Joh 18¹²⁻¹⁸ <i>Ἡ οὖν σπεῖρα καὶ ὁ χιλιάρχος καὶ οἱ ὑπηρέται τῶν Ἰουδαίων συνέλαβον τὸν Ἰησοῦν καὶ ἔδησαν αὐτόν, ¹³ καὶ ἤγαγον πρὸς Ἄνναν πρῶτον· ἦν γὰρ πενθερὸς τοῦ Καϊάφα, ὃς ἦν ἀρχιερεὺς τοῦ ἐνιαυτοῦ ἐκείνου· ¹⁴ ἦν δὲ Καϊάφας ὁ συμβουλευσας τοῖς Ἰουδαίοις ὅτι συμφέρει ἓνα ἄνθρωπον ἀποθανεῖν ὑπὲρ τοῦ λαοῦ. ¹⁵ Ἠκολούθει δὲ τῷ Ἰησοῦ Σίμων Πέτρος καὶ ἄλλος μαθητής. ὁ δὲ μαθητής ἐκεῖνος ἦν γνωστὸς τῷ ἀρχιερεῖ καὶ συνεισῆλθεν τῷ Ἰησοῦ εἰς τὴν αὐλήν τοῦ ἀρχιερέως, ¹⁶ ὁ δὲ Πέτρος εἰστίηκει πρὸς τῆ θύρα ἔξω.</i>

18² Ἰησοῦς· ὁ Ἰησ. S V ἐκεῖ μετὰ τ. μαθ. αὐτοῦ· μετὰ τ. μαθ. αὐτ. ἐκεῖ h W ³ ἐκ τῶν 2^ο:
[S], - V, [ἐκ] τῶν H, τῶν W ⁴ ἐξῆλθεν καὶ λέγει· ἐξελητόν εἶπεν V ⁵ Ἰησοῦς· ὁ Ἰησ. S, - H W
εἰμί· + Ἰησοῦς h W | εἰστίηκει· ιστίηκει (item 16 18) H ⁷ αὐτ. ἐπηρώτησεν· ἐπηρ. αὐτ. H W
¹⁴ ἀποθανεῖν· ἀπολέσθαι S ¹⁵ ἦν γνωστὸς· γνωστὸς ἦν h W.

Synopse Seite	§	
203 (190)	241 (234)	ἔξηλθεν οὖν ὁ μαθητὴς ὁ ἄλλος ὁ γνωστός τοῦ ἀρχιερέως καὶ εἶπεν τῇ θυρωρῷ καὶ εἰσήγαγεν τὸν Πέτρον. ¹⁷ λέγει οὖν τῷ Πέτρῳ ἡ παιδίσκη ἡ θυρωρός· μὴ καὶ σὺ ἐκ τῶν μαθητῶν εἶ τοῦ ἀνθρώπου τούτου; λέγει ἐκεῖνος· οὐκ εἰμί. ¹⁸ εἰσήκεισαν δὲ οἱ δούλοι καὶ οἱ ὑπηρέται ἀνθρακιὰν πεποιηκότες, ὅτι ψυχὸς ἦν, καὶ ἐθερμαίνοντο· ἦν δὲ καὶ ὁ Πέτρος μετ' αὐτῶν ἐστῶς καὶ θερμαινόμενος.
201 (188)	241 (233)	63. Mt 26 ⁶¹ (27 ⁴⁰) = Mk 14 ⁵⁸ (15 ²⁹): Joh 2 ¹⁹ Ἀπεκρίθη Ἰησοῦς καὶ εἶπεν αὐτοῖς· λύσατε τὸν ναὸν τοῦτου καὶ ἐν τρισὶν ἡμέραις ἐγερῶ αὐτόν.
201f. (188f.)	241 (233)	64. Mt 26 ⁵⁹⁻⁶⁸ = Mk 14 ⁵⁵⁻⁶⁵ = Lk 22 ⁶³⁻⁷¹ : Joh 18 ¹⁹⁻²⁴ Ὁ οὖν ἀρχιερεὺς ἠρώτησεν τὸν Ἰησοῦν περὶ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ καὶ περὶ τῆς διδαχῆς αὐτοῦ. ²⁰ ἀπεκρίθη αὐτῷ Ἰησοῦς· ἐγὼ παροησία λελάληκα τῷ κόσμῳ· ἐγὼ πάντοτε ἐδίδαξα ἐν συναγωγῇ καὶ ἐν τῷ ἱερῷ, ὅπου πάντες οἱ Ἰουδαῖοι συνέρχονται, καὶ ἐν κρυπτῷ ἐλάλησα οὐδέν. ²¹ τί με ἐρωτᾷς; ἐρώτησον τοὺς ἀκηκόοντας τί ἐλάλησα αὐτοῖς· ἴδε οὗτοι οἴδασιν ἃ εἶπον ἐγώ. ²² ταῦτα δὲ αὐτοῦ εἰπόντος εἰς παρεστηκὸς τῶν ὑπηρετῶν ἔδωκεν ῥάπισμα τῷ Ἰησοῦ εἰπών· οὕτως ἀποκρίθη τῷ ἀρχιερεῖ; ²³ ἀπεκρίθη αὐτῷ Ἰησοῦς· εἰ κακῶς ἐλάλησα, μαρτύρησον περὶ τοῦ κακοῦ· εἰ δὲ καλῶς, τί με δέρεις; ²⁴ ἀπέστειλεν οὖν αὐτὸν Ἄννας δεδεμένον πρὸς Καϊάφαν τὸν ἀρχιερέα.
203 (190)	241 (234)	65. Mt 26 ⁷¹⁻⁷⁵ = Mk 14 ⁶⁸⁻⁷² = Lk 22 ⁶⁸⁻⁶² : Joh 18 ²⁵⁻²⁷ Ἦν δὲ Σίμων Πέτρος ἐστῶς καὶ θερμαινόμενος. εἶπον οὖν αὐτῷ· μὴ καὶ σὺ ἐκ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ εἶ; ἠρνήσατο ἐκεῖνος καὶ εἶπεν· οὐκ εἰμί. ²⁶ λέγει εἰς ἐκ τῶν δούλων τοῦ ἀρχιερέως, συγγενῆς ὢν οὗ ἀπέκοπεν Πέτρος τὸ ὄπιον· οὐκ ἐγὼ σε εἶδον ἐν τῷ κήπῳ μετ' αὐτοῦ; ²⁷ πάλιν οὖν ἠρνήσατο Πέτρος, καὶ εὐθέως ἀλέκτιωρ ἐγώνησεν.
204 (190)	242 (235)	66. Mt 27 ¹⁻² = Mk 15 ¹ = Lk 22 ⁶⁶ 23 ¹ : Joh 18 ²⁸⁻³² Ἄγουσιν οὖν τὸν Ἰησοῦν ἀπὸ τοῦ Καϊάφα εἰς τὸ πραιτώριον· ἦν δὲ πρωΐ· καὶ αὐτοὶ οὐκ εἰσῆλθον εἰς τὸ πραιτώριον, ἵνα μὴ μιανθῶσιν ἀλλὰ φάγωσιν τὸ πάσχα. ²⁹ ἔξηλθεν οὖν ὁ Πειλάτος ἔξω πρὸς αὐτοὺς καὶ φησὶν· τίνα κατηγορίαν φέρετε τοῦ ἀνθρώπου τούτου;

2 19 ἐν: [H].

18 20 23 Ἰησοῦς: ὁ Ἰησ. SVW
ὑπερ. παρεστ. V

27 Πέτρος: [ὁ] Π. S, ὁ Π. W

21 ἐρωτᾷς: ἐπερωτᾷς SV

29 φέρετε· + κατά SV.

22 παρεστηκὸς τῶν ὑπηρέτων: γ.

Synopsis Seite	§	
204 (190)	242 (235)	<p>³¹ ἀπεκρίθησαν καὶ εἶπαν αὐτῶ· εἰ μὴ ἦν οὗτος κακὸν ποιῶν, οὐκ ἂν σοι παρεδώκαμεν αὐτόν. ³¹ εἶπεν οὖν αὐτοῖς ὁ Πειλάτος· λάβετε αὐτόν ὑμεῖς καὶ κατὰ τὸν νόμον ὑμῶν κρίνατε. εἶπον οὖν αὐτῶ οἱ Ἰουδαῖοι· ἡμῖν οὐκ ἔξεστιν ἀποκτεῖναι οὐδένα. ³² ἵνα ὁ λόγος τοῦ Ἰησοῦ πληρωθῆ, ὃν εἶπεν σημαίνων ποίῳ θανάτῳ ἡμελλεν ἀποθνήσκειν.</p>
204f. (191f.)	244 (237)	<p>67. Mt 27¹¹⁻¹⁴ = Mk 15²⁻⁵ = Lk 23²⁻⁵; Joh 18³³⁻³⁸</p> <p>Εἰσηλθὲν οὖν εἰς τὸ πραιτώριον πάλιν ὁ Πειλάτος καὶ ἐφώνησεν τὸν Ἰησοῦν καὶ εἶπεν αὐτῶ· σὺ εἶ ὁ βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων; ³⁴ ἀπεκρίθη Ἰησοῦς· ἀφ' ἑαυτοῦ σὺ τοῦτο λέγεις, ἢ ἄλλοι σοι εἶπον περὶ ἐμοῦ; ³⁵ ἀπεκρίθη ὁ Πειλάτος· μήτι ἐγὼ Ἰουδαῖός εἰμι; τὸ ἔθνος τὸ σὸν καὶ οἱ ἀρχιερεῖς παρέδωκάν σε ἐμοί· τί ἐποίησας; ³⁶ ἀπεκρίθη Ἰησοῦς· ἡ βασιλεία ἡ ἐμὴ οὐκ ἔστιν ἐκ τοῦ κόσμου τούτου· εἰ ἐκ τοῦ κόσμου τούτου ἦν ἡ βασιλεία ἡ ἐμὴ, οἱ ὑπηρέται ἂν οἱ ἐμοὶ ἠγωνίζοντο, ἵνα μὴ παραδοθῶ τοῖς Ἰουδαίοις· νῦν δὲ ἡ βασιλεία ἡ ἐμὴ οὐκ ἔστιν ἐντεῦθεν. ³⁷ εἶπεν οὖν αὐτῶ ὁ Πειλάτος· οὐκοῦν βασιλεὺς εἶ σύ; ἀπεκρίθη ὁ Ἰησοῦς· σὺ λέγεις, ὅτι βασιλεὺς εἰμι. ἐγὼ εἰς τοῦτο γεγέννημαι καὶ εἰς τοῦτο ἐλήλυθα εἰς τὸν κόσμον, ἵνα μαρτυρησῶ τῇ ἀληθείᾳ· πᾶς ὁ ὢν ἐκ τῆς ἀληθείας ἀκούει μου τῆς φωνῆς. ³⁸ λέγει αὐτῶ ὁ Πειλάτος· τί ἐστὶν ἀλήθεια;</p>
206—208 (193f.)	246 (239)	<p>68. Mt 27¹⁵⁻²⁶ = Mk 15⁶⁻¹⁵ = Lk 23¹⁷⁻²⁵; Joh 18³⁸⁻⁴⁰ 19⁴⁻¹⁶</p> <p>Καὶ τοῦτο εἰπὼν πάλιν ἐξῆλθεν πρὸς τοὺς Ἰουδαίους, καὶ λέγει αὐτοῖς· ἐγὼ οὐδεμίαν εὐρίσκω ἐν αὐτῶ αἰτίαν. ³⁹ ἔστιν δὲ συνήθεια ὑμῖν ἵνα ἓνα ἀπολύσω ὑμῖν ἐν τῷ πάσχα· βούλεσθε οὖν ἀπολύσω ὑμῖν τὸν βασιλέα τῶν Ἰουδαίων; ⁴⁰ ἐκραύγασαν οὖν πάλιν λέγοντες· μὴ τοῦτον, ἀλλὰ τὸν Βαραββᾶν. ἦν δὲ ὁ Βαραββᾶς ληστής.</p> <p>19⁴ Εἰσηλθὲν πάλιν ὁ Πειλάτος ἔξω καὶ λέγει αὐτοῖς· ἴδε ἄγω ὑμῖν αὐτόν ἔξω, ἵνα γνῶτε ὅτι αἰτίαν οὐχ εὐρίσκω. ⁵ ἐξῆλθεν οὖν ὁ Ἰησοῦς ἔξω, φορῶν τὸν ἀκάνθινον στέφανον καὶ τὸ πορφυροῦν ἱμάτιον. καὶ λέγει αὐτοῖς· ἰδοὺ ὁ ἄνθρωπος. ⁶ ὅτε οὖν εἶδον αὐτόν οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ ὑπηρέται, ἐκραύγασαν· σταύρωσον σταύρωσον. λέγει</p>

18³⁰ ζαζον ποιῶν: ζαζονποιῶς V | ³¹ ὁ Πειλάτος: Πειλ. H | κρίνατε: + αὐτόν HSVW | οὖν 2^ο: - HW | ³³ εἰς τὸ πραιτ. πάλιν: πάλιν εἰς τ. πραιτ. HSVW | ³⁴ Ἰησοῦς: ὁ Ἰησ. SV | ἀφ' ἑαυτοῦ: ἀπὸ ἑαυτοῦ HSV | σοὶ εἶπον: εἶπ. σοι HW | ³⁶ ἡ βασ. ἡ ἐμὴ 2^ο: ἡ ἐμὴ βασ. S | ἂν οἱ ἐμοὶ ἠγωνίζοντο: οἱ ἐμ. ἠγ. ἂν HS | ³⁷ ὁ Ἰησοῦς: [ὁ] Ἰησ. H. Ἰησ. W | εἰμί: + ἐγὼ VW | ³⁹ ἀπολύσω ὑμῖν 1^ο: ὑμ. ἀπολ. S | ἐν: [H].

19⁴ ἐξῆλθεν: + οὖν [S] V. καὶ ἐξ. H* | ὁ Πειλάτος: ἔξω: ἔξω ὁ Πειλ. H* SVW | αἰτίαν οὐχ εὐρίσκω: οὐδεμίαν αἰτίαν εὐρίσκω ἐν αὐτῶ H* SVW | ⁵ ὁ Ἰησοῦς: [ὁ] Ἰησ. H | ⁶ ἐκραύγασαν: + λέγοντες HSVW.

Synopsis Seite	§	
206—208 (193 f.)	246 (239)	<p>αὐτοῖς ὁ Πειλᾶτος· λάβετε αὐτὸν ὑμεῖς καὶ σταυρώσατε· ἐγὼ γὰρ οὐχ εὐρίσκω ἐν αὐτῷ αἰτίαν. ⁷ ἀπεκρίθησαν οἱ Ἰουδαῖοι· ἡμεῖς νόμον ἔχομεν, καὶ κατὰ τὸν νόμον ὀφείλει ἀποθανεῖν, ὅτι υἱὸν θεοῦ ἔαντὸν ἐποίησεν. ⁸ Ὅτε οὖν ἤκουσεν ὁ Πειλᾶτος τοῦτον τὸν λόγον, μᾶλλον ἐφοβήθη, ⁹ καὶ εἰσῆλθεν εἰς τὸ πραιτώριον πάλιν καὶ λέγει τῷ Ἰησοῦ· πόθεν εἶ σύ; ὁ δὲ Ἰησοῦς ἀπόκρισιν οὐκ ἔδωκεν αὐτῷ. ¹⁰ λέγει αὐτῷ ὁ Πειλᾶτος· ἐμοὶ οὐ λαλεῖς; οὐκ οἶδας ὅτι ἐξουσίαν ἔχω ἀπολύσαι σε καὶ ἐξουσίαν ἔχω σταυρῶσαι σε; ¹¹ ἀπεκρίθη Ἰησοῦς· οὐκ ἔχεις ἐξουσίαν κατ' ἐμοῦ οὐδεμίαν εἰ μὴ ἦν δεδομένον σοι ἄνωθεν· διὰ τοῦτο ὁ παραδούς με σοὶ μείζονα ἁμαρτίαν ἔχει. ¹² ἐκ τούτου ὁ Πειλᾶτος ἐζήτηε ἀπολύσαι αὐτόν· οἱ δὲ Ἰουδαῖοι ἐκραύγαζον λέγοντες· ἂν τοῦτον ἀπολύσης, οὐκ εἶ φίλος τοῦ Καίσαρος· πᾶς ὁ βασιλέα ἑαυτὸν ποιῶν ἀντιλέγει τῷ Καίσαρι. ¹³ ὁ οὖν Πειλᾶτος ἀκούσας τῶν λόγων τούτων ἤγαγεν ἕξω τὸν Ἰησοῦν, καὶ ἐκάθισεν ἐπὶ βήματος εἰς τόπον λεγόμενον Λιθόστρωτον, Ἑβραϊστί δὲ Γαββαθᾶ. ¹⁴ ἦν δὲ παρασκευὴ τοῦ πάσχα, ὥρα ἦν ὡς ἕκτη· καὶ λέγει τοῖς Ἰουδαίοις· ἴδε ὁ βασιλεὺς ὑμῶν. ¹⁵ ἐκραύγασαν οὖν ἐκεῖνοι· ἄρον ἄρον, σταύρωσον αὐτόν. λέγει αὐτοῖς ὁ Πειλᾶτος· τὸν βασιλέα ὑμῶν σταυρώσω; ἀπεκρίθησαν οἱ ἄρχιερεῖς· οὐκ ἔχομεν βασιλέα εἰ μὴ Καίσαρα. ¹⁶ τότε οὖν παρέδωκεν αὐτὸν αὐτοῖς ἵνα σταυρωθῇ.</p>
208 (194 f.)	247 (240)	<p style="text-align: center;">69. Mt 27 27—31 = Mk 15 16—20: Joh 19 1—3</p> <p>Τότε οὖν ἔλαβεν ὁ Πειλᾶτος τὸν Ἰησοῦν καὶ ἐμαστίγωσεν. ² καὶ οἱ στρατιῶται πλέξαντες στέφανον ἐξ ἀκανθῶν ἐπέθηκαν αὐτοῦ τῇ κεφαλῇ, καὶ ἱμάτιον πορφυροῦν περιέβαλον αὐτόν, ³ καὶ ἤρχοντο πρὸς αὐτόν καὶ ἔλεγον· χαῖρε ὁ βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων· καὶ ἐδίδοσαν αὐτῷ ῥαπίσματα.</p>
209 f. (196 f.)	249 (242)	<p style="text-align: center;">70. Mt 27 33—35 38 = Mk 15 22—24 27 = Lk 23 33: Joh 19 16—18</p> <p>Παρέλαβον οὖν τὸν Ἰησοῦν, ¹⁷ καὶ βασιάζων ἑαυτῷ τὸν σταυρόν ἐξῆλθεν εἰς τὸν λεγόμενον Κρανίου τόπον, ὃ λέγεται Ἑβραϊστί Γολγοθᾶ, ¹⁸ ὅπου αὐτὸν ἐσταύρωσαν, καὶ μετ' αὐτοῦ ἄλλους δύο ἐντεῦθεν καὶ ἐντεῦθεν, μέσον δὲ τὸν Ἰησοῦν.</p>

19 τ ἀπεκρίθησαν: + αὐτῷ H S V W | νόμον 2^ο: + [ἡμῶν] S | 10 λέγει: + οὐ H S V W
ἀπολύσαι — σταυρῶσαι: ~ σταυρῶσαι — ἀπολύσαι S V | 11 ἀπεκρίθη: + αὐτῷ H S | Ἰησοῦς: ὁ Ἰησ. S
ἔχεις: εἶχε H V W | παραδούς: παραδιδούς S V | 12 ἐκραύγαζον: ἐκραύγασαν H V W.
1 ἔλαβ. ὁ Πειλ. τ. Ἰησ. καί: ὁ Πιλ. λαβὼν τ. Ἰησ. S | 17 ἑαυτῷ: αὐτῷ H | ὁ: ὁ S V

Synopsis Seite	26	
210f. 212 (196—198)	249 (242)	<p>71. Mt 27³⁵⁻⁴⁴ = Mk 15²⁴⁻³² = Lk 23³⁴⁻⁴⁸: Joh 19¹⁹⁻²⁷</p> <p>Ἐγραψεν δὲ καὶ τίτλον ὁ Πειλάτος καὶ ἔθηκεν ἐπὶ τοῦ σταυροῦ· ἦν δὲ γεγραμμένον· Ἰησοῦς ὁ Ναζωραῖος ὁ βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων.²⁰ τοῦτον οὖν τὸν τίτλον πολλοὶ ἀνέγνωσαν τῶν Ἰουδαίων, ὅτι ἔγγυς ἦν ὁ τόπος τῆς πόλεως ὅπου ἐσταυρώθη ὁ Ἰησοῦς· καὶ ἦν γεγραμμένον Ἑβραϊστί, Ῥωμαϊστί, Ἑλληνιστί.²¹ ἔλεγον οὖν τῷ Πειλάτῳ οἱ ἀρχιερεῖς τῶν Ἰουδαίων· μὴ γράφει· ὁ βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων, ἀλλ' ὅτι ἐκεῖνος εἶπεν· βασιλεὺς εἰμι τῶν Ἰουδαίων.²² ἀπεκρίθη ὁ Πειλάτος· ὁ γέγραφα, γέγραφα.²³ Οἱ οὖν στρατιῶται, ὅτε ἐσταύρωσαν τὸν Ἰησοῦν, ἔλαβον τὰ ἱμάτια αὐτοῦ καὶ ἐποίησαν τέσσαρα μέρη, ἐκάστῳ στρατιώτῃ μέρος, καὶ τὸν χιτῶνα. ἦν δὲ ὁ χιτῶν ἄραφος, ἐκ τῶν ἄνωθεν ὑφαντός δι' ὄλου.²⁴ εἶπαν οὖν πρὸς ἀλλήλους· μὴ σχίσωμεν αὐτόν, ἀλλὰ λάχωμεν περὶ αὐτοῦ, τίνος ἔσται. ἵνα ἡ γραφή πληρωθῇ· διμερίσαντο τὰ ἱμάτιά μου ἑαυτοῖς καὶ ἐπὶ τὸν ἱματιμόν μου ἔβαλον κλῆρον (Ps 22 19). Οἱ μὲν οὖν στρατιῶται ταῦτα ἐποίησαν.²⁵ εἰστήκεισαν δὲ παρὰ τῷ σταυρῷ τοῦ Ἰησοῦ ἡ μήτηρ αὐτοῦ καὶ ἡ ἀδελφὴ τῆς μητρὸς αὐτοῦ, Μαριάμ ἡ τοῦ Κλωπᾶ καὶ Μαριάμ ἡ Μαγδαληνὴ.²⁶ Ἰησοῦς οὖν ἰδὼν τὴν μητέρα καὶ τὸν μαθητὴν παρεστῶτα ὃν ἠγάπα, λέγει τῇ μητρὶ· γύναι, ἴδε ὁ υἱός σου.²⁷ εἶτα λέγει τῷ μαθητῇ· ἴδε ἡ μήτηρ σου. καὶ ἀπ' ἐκεῖνης τῆς ὥρας ἔλαβεν αὐτὴν ὁ μαθητὴς εἰς τὰ ἴδια.</p>
212f. 198f.)	250 (243)	<p>72. Mt 27⁴⁵⁻⁵⁰ = Mk 15³³⁻³⁷ = Lk 23⁴⁴⁻⁴⁶: Joh 19²⁸⁻³⁰</p> <p>Μετὰ τοῦτο εἰδὼς ὁ Ἰησοῦς ὅτι ἤδη πάντα τετέλεσται, ἵνα τελειωθῇ ἡ γραφή, λέγει· διψῶ.²⁹ σκεῦος ἔκειτο ὄξους μεστόν· σπόγγον οὖν μεστὸν ὄξους ὑσώπων περιθέντες προσήνεγκαν αὐτοῦ τῷ στόματι.³⁰ ὅτε οὖν ἔλαβεν τὸ ὄξος, εἶπεν· τετέλεσται, καὶ κλίνας τὴν κεφαλὴν παρέδωκεν τὸ πνεῦμα.</p>
213f. 199f.)	—	<p>73. Mt 27⁵¹⁻⁵⁶ = Mk 15³⁸⁻⁴¹ = Lk 23⁴⁷⁻⁴⁹: Joh 19³¹⁻³⁷</p> <p>Οἱ οὖν Ἰουδαῖοι, ἐπεὶ παρασκευὴ ἦν, ἵνα μὴ μείνη ἐπὶ τοῦ σταυροῦ τὰ σῶματα ἐν τῷ σαββάτῳ, ἦν γὰρ μεγάλη ἡ ἡμέρα ἐκείνου τοῦ σαββάτου, ἠρώτησαν τὸν Πειλάτον ἵνα κατεργῶσιν αὐτῶν τὰ σκέλη</p>

19 21 εἰμί τ. Ἰουδαίων: τ. Ἰουδ. εἰμί H 24 πληρωθῆ: + ἡ λέγουσα [S]V 25 εἰστήκεισαν:
 ἰστίγ. H Μαριάμ bis: Μαρία HSVW 26 ἴδε: ἰδού S 27 αὐτ. ὁ μαθητῆς: ὁ μαθ. αὐτ.
 HSVW 28 ἰδὼς ὁ Ἰησοῦς: Ἰησοῦς εἰδὼς h 29 σκεῦος: + [οἶνον] S | ὄξους 2^ο: τοῦ ὄξους
 HSVW 30 τῷ ὄξος: + [ὁ] Ἰησοῦς: H. + ὁ Ἰησοῦς SVW 31 ἐκείνου: ἐκεῖνη h.

Synopsis Seite	§	
213f. (199f.)	250 (243)	<p>καὶ ἀρθώσαν. ³² ἦλθον οὖν οἱ στρατιῶται, καὶ τοῦ· μὲν πρώτου κατέαξαν τὰ σκέλη καὶ τοῦ ἄλλου τοῦ συνσταυρωθέντος αὐτῶ· ³³ ἐπὶ δὲ τὸν Ἰησοῦν ἐλθόντες ὡς εἶδον ἤδη αὐτὸν τεθνηκότα οὐ κατέαξαν αὐτοῦ τὰ σκέλη, ³⁴ ἀλλ' εἰς τῶν στρατιωτῶν λόγῃ αὐτοῦ τὴν πλευρὰν ἐνυξεν, καὶ ἐξῆλθεν ἐκτὸς αἷμα καὶ ὕδωρ. ³⁵ καὶ ὁ ἑωρακὸς μεμαρτύρηκεν, καὶ ἀληθινὴ αὐτοῦ ἐστὶν ἡ μαρτυρία, καὶ κείνος οἶδεν ὅτι ἀληθῆ λέγει, ἵνα καὶ ὑμεῖς πιστεύητε. ³⁶ ἐγένετο γὰρ ταῦτα ἵνα ἡ γραφὴ πληρωθῇ· ὅσπου οὐ συντριβήσεται αὐτοῦ (Ex 12 10). ³⁷ καὶ πάλιν ἑτέρα γραφὴ λέγει· ὁφονται εἰς ὃν ἐξεκέντησαν (Sach 12 10).</p>
214f. (201f.)	251 (244)	<p>74. Mt 27 ⁵⁷⁻⁶¹ = Mk 15 ⁴²⁻⁴⁷ = Lk 23 ⁵⁰⁻⁵⁶: Joh 19 ³⁻⁴²</p> <p>Μετὰ δὲ ταῦτα ἠρώτησεν τὸν Πειλαῖτον Ἰωσήφ ὁ ἀπὸ Ἀρμαθαίας, ὢν μαθητὴς τοῦ Ἰησοῦ κεκρυμμένος δὲ διὰ τὸν φόβον τῶν Ἰουδαίων, ἵνα ἄρῃ τὸ σῶμα τοῦ Ἰησοῦ· καὶ ἐπέτρεψεν ὁ Πειλαῖτος. ἦλθον οὖν καὶ ἦραν αὐτόν. ³⁹ ἦλθεν δὲ καὶ Νικόδημος ὁ ἐλθὼν πρὸς αὐτὸν νυκτὸς τὸ πρῶτον, φέρων μύγμα σμύρνης καὶ ἀλός ὡς λίτρας ἑκατόν. ⁴⁰ ἔλαβον οὖν τὸ σῶμα τοῦ Ἰησοῦ καὶ ἔδησαν αὐτὸ ὀθονίοις μετὰ τῶν ἀρωμάτων, καθὼς ἔθος ἐστὶν τοῖς Ἰουδαίοις ἐνταφιάζειν. ⁴¹ ἦν δὲ ἐν τῷ τόπῳ ὅπου ἐσταυρώθη κήπος καὶ ἐν τῷ κήπῳ μνημεῖον καινόν, ἐν ᾧ οὐδέπω οὐδεὶς ἐτέθη. ⁴² ἐκεῖ οὖν διὰ τὴν παρασκευὴν τῶν Ἰουδαίων, ὅτι ἐγγὺς ἦν τὸ μνημεῖον, ἔθηκαν τὸν Ἰησοῦν.</p>
216—218 (203—205)	253 (246)	<p>75. Mt 28 ¹⁻¹⁰ = Mk 16 ¹⁻⁸ = Lk 24 ¹⁻¹²: Joh 20 ¹⁻¹⁰</p> <p>Τῇ δὲ μιᾷ τῶν σαββάτων Μαριάμ ἡ Μαγδαληνὴ ἔρχεται πρῶτὸ σκοτίας ἔτι οὔσης εἰς τὸ μνημεῖον, καὶ βλέπει τὸν λίθον ἠρμένον ἐκ τοῦ μνημείου. ² τρέχει οὖν καὶ ἔρχεται πρὸς Σίμωνα Πέτρον καὶ πρὸς τὸν ἄλλον μαθητὴν ὃν ἐφίλει ὁ Ἰησοῦς, καὶ λέγει αὐτοῖς· ἦραν τὸν κύριον ἐκ τοῦ μνημείου, καὶ οὐκ οἶδαμεν ποῦ ἔθηκαν αὐτόν. ³ ἐξῆλθεν οὖν ὁ Πέτρος καὶ ὁ ἄλλος μαθητὴς, καὶ ἦρχοντο εἰς τὸ μνημεῖον. ⁴ ἔτρεχον δὲ οἱ δύο ὁμοῦ· καὶ ὁ ἄλλος μαθητὴς προσέδρομεν τάχιον τοῦ Πέτρον καὶ ἦλθεν πρῶτος εἰς τὸ μνημεῖον, ⁵ καὶ παρακύψας βλέπει κείμενα τὰ ὀθόνια, οὐ μέντοι εἰσῆλθεν. ⁶ ἔρχεται οὖν Σίμων Πέτρος ἀκολουθῶν αὐτῶ, καὶ εἰσῆλθεν εἰς τὸ μνημεῖον,</p>

19 ³³ ἦδη αὐτόν: ~ SV
ἀπὸ S, ἀπὸ H W | τοῦ Ἰησοῦ: [τοῦ] Ἰησ. H. Ἰησοῦ W
καὶ ἦραν τὸ σῶμα αὐτοῦ HSVW
τεθειμένους HSVW.

20 ¹ Μαριάμ: Μαρία HSVW

³⁵ πιστεύητε: πιστε[ι]σ[η]τε S. πιστεύσητε VW.

³⁹ αὐτόν: τὸν Ἰησοῦν S

⁵ μέντοι: + [γέ] S

³⁸ ὁ ἀπὸ: [ὁ]
ἦλθον οὖν καὶ ἦραν αὐτόν: ἦλθεν οὖν
μύγμα: ἔλιγμα H*.

⁴¹ ἐτέθη: ἦν

⁶ οὖν: + καὶ HSVW.

Synopsis Seite	§	
216—218 (203—205)	253 (246)	<p>καὶ θεωρεῖ τὰ ὀνόματα κείμενα, ⁷ καὶ τὸ σουδάριον, ὃ ἦν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ, οὐ μετὰ τῶν ὀνομάτων κείμενον ἀλλὰ χωρὶς ἐντετυλιγμένον εἰς ἓνα τόπον. ⁸ τότε οὖν εἰσῆλθεν καὶ ὁ ἄλλος μαθητῆς ὁ ἐλθὼν πρῶτος εἰς τὸ μνημεῖον, καὶ εἶδεν καὶ ἐπίστευσεν. ⁹ οὐδέπω γὰρ ᾔδεισαν τὴν γραφήν, ὅτι δεῖ αὐτὸν ἐκ νεκρῶν ἀναστῆναι. ¹⁰ ἀπῆλθον οὖν πάλιν πρὸς αὐτοὺς οἱ μαθηταί.</p>
219 (206)	A 2	<p style="text-align: center;">76. Mt 28 20: Joh 14 23</p> <p>Ἀπεκρίθη Ἰησοῦς καὶ εἶπεν αὐτῷ· ἐάν τις ἀγαπᾷ με, τὸν λόγον μου τηρήσει, καὶ ὁ πατήρ μου ἀγαπήσει αὐτόν, καὶ πρὸς αὐτὸν ἐλευσόμεθα καὶ μονὴν παρ' αὐτῷ ποιησόμεθα.</p>
221 (207)	B 2	<p style="text-align: center;">77. Lk 24 36—49: Joh 20 19—23</p> <p>Οὔσης οὖν ὀψίας τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ τῇ μιᾷ σαββάτων, καὶ τῶν θυρῶν κεκλεισμένων ὅπου ἦσαν οἱ μαθηταί διὰ τὸν φόβον τῶν Ἰουδαίων, ἦλθεν ὁ Ἰησοῦς καὶ ἔστη εἰς τὸ μέσον καὶ λέγει αὐτοῖς· εἰρήνη ὑμῖν. ²⁰ καὶ τοῦτο εἰπὼν ἔδειξεν τὰς χεῖρας καὶ τὴν πλευρὰν αὐτοῖς. ἐχάρησαν οὖν οἱ μαθηταί ἰδόντες τὸν κύριον. ²¹ εἶπεν οὖν αὐτοῖς πάλιν· εἰρήνη ὑμῖν· καθὼς ἀπέσταλκέν με ὁ πατήρ, καγὼ πέμπω ὑμᾶς. ²² καὶ τοῦτο εἰπὼν ἐνεφύσησεν καὶ λέγει αὐτοῖς· λάβετε πνεῦμα ἅγιον. ²³ ἂν τινων ἀφήτε τὰς ἁμαρτίας, ἀφέωνται αὐτοῖς· ἂν τινων κρατῆτε, κεκράτηνται.</p>

²⁰ 10 αὐτοῖς: αὐτοῦς H, εἰς αὐτοῦς S V W.

²⁰ 19 οἱ μαθηταί: + συνηγμένοι S ²⁰ ἔδειξεν: + καὶ H W

²¹ αὐτοῖς: + ὁ Ἰησοῦς [H] V W

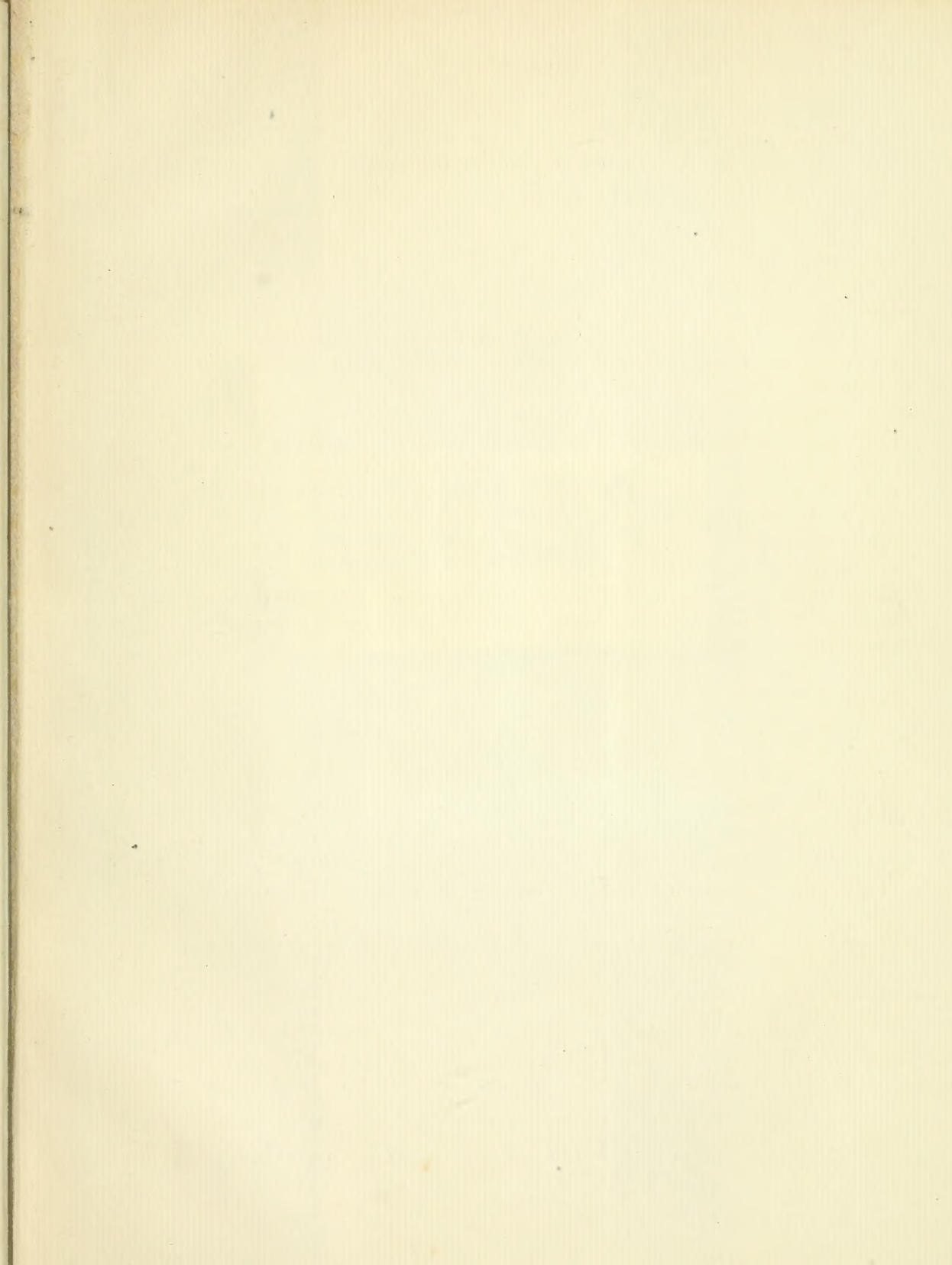
²² τινων bis: τινός h W | ἀφέωνται: ἀγίνονται h W.

Register zu den Johannesparallelen.

Johannes- Stelle	Synoptische Parallelen	Nr.	Seite
1 6	Mk 1 4 (= Mt 3 1 = Lk 3 2)	2	223
14	Lk 9 32	34	232
19-23	Mt 3 3-6 = Mk 1 2-6 = Lk 3 4-6	3	223
24-28	Mt 3 11-12 = Mk 1 7-8 = Lk 3 15-18	4	224
29-34	Mt 3 13-17 = Mk 1 9-11 = Lk 3 21-22	5	—
35-42	Mt 4 18-22 = Mk 1 16-20	10	225
42	Mt 10 2 = Mk 3 16 = Lk 6 14	22	229
51	Mt 4 11 = Mk 1 13b	6	224
2 12	Mt 4 12-13 = Mk 1 14 = Lk 4 14 (31)	7c	225
13-17	Mt 21 12 13 = Mk 11 15-17 = Lk 19 45-46	45	234
18	Mt 21 23 = Mk 11 28 = Lk 20 2	47	—
19	Mt 26 61 (27 40) = Mk 14 58 (15 29)	63	239
3 2	Mt 22 16 = Mk 12 14 = Lk 20 21	48	235
3 5	Mt 18 3 = Mk 10 15 = Lk 18 17	37	232
35	Mt 11 27 = Lk 10 22	20a	228
4 1-3	Mt 4 12-13 = Mk 1 14 = Lk 4 14 (31)	7a	224
35	Mt 9 37 = Lk 10 2	15	227
43	Mt 4 12-13 = Mk 1 14 = Lk 4 14 (31)	7b	224
44	Mt 13 57 = Mk 6 4 = Lk 4 24	9	225
46-54	Mt 8 5-13 = Lk 7 1-10	13	226
5 8 9	Mt 9 6 7 = Mk 2 11 12 = Lk 5 24 25	14	227
10	Mt 12 2 = Mk 2 24 = Lk 6 2	21	228
23	Lk 10 16	39a	233
29	Mt 25 46	50	235
6 1-13	Mt 14 13-21 15 32-39 = Mk 6 30-44 8 1-10 = Lk 9 10-17	27	230
14-21	Mt 14 22-33 = Mk 6 45-52	28	—
30	Mt 16 1 12 38 = Mk 8 11 = Lk 11 16	29	231
43	Mt 13 55 = Mk 6 3 = Lk 4 22	8b	225
68-69	Mt 16 16 = Mk 8 29 = Lk 9 20	31	231
7 1	Mk 9 30	36	232
5	Mt 13 58 = Mk 6 6	26	230
15	Mt 13 54 = Mk 6 2 = Lk 4 22	8a	225
20	Mt 12 24 = Mk 3 22 = Lk 11 15	23a	229
29	Mt 11 27 = Lk 10 22	20c	228

Johannes- Stelle	Synoptische Parallelen	Nr.	Seite
7 41 42	Mt 2 5	1	223
46	Mt 7 28-29 = Mk 1 22 27 = Lk 4 32 36	11	226
8 48 52	Mt 12 24 = Mk 3 22 = Lk 11 15	23b c	229
9 1-7	Mk 8 22-26	30	231
10 14 15	Mt 11 27 = Lk 10 22	20d	228
20	Mt 12 24 = Mk 3 22 = Lk 11 15	23d	229
11 1	Lk 10 38 39	41	233
47-53	Mt 26 1-5 = Mk 14 1 2 = Lk 22 1 2	51	235
12 1-8	Mt 26 6-13 = Mk 14 3-9 (= Lk 7 36-38)	52	236
12-19	Mt 21 1-9 = Mk 11 1-10 = Lk 19 28-38	44	233
25 26	Mt 10 39 16 25 = Mk 8 35 = Lk 9 24 17 33	18. 33	228. 232
27	Mt 26 38 = Mk 14 34 = Lk 12 50	43. 58	233. 237
31	Lk 10 15	40	233
39 40	Mt 13 15	25	229
44 45	Mt 10 40 18 5 = Mk 9 37 = Lk 9 48 10 16	19a. 38a	228. 232
13 4 5	Lk 12 37	42. 54	233. 237
12-14	Lk 22 27 (= Mt 20 28 = Mk 10 45)	54	237
16	Mt 10 24 = Lk 6 40	17a	227
20	Mt 10 40 18 5 = Mk 9 37 = Lk 9 48 10 16	19b. 38b	228 232
21-30	Mt 26 21-25 = Mk 14 18-21 = Lk 22 21-23	53	236
36-38	Mt 26 33-35 = Mk 14 29-31 = Lk 22 31-34	57	237
14 9	Mt 17 17 = Mk 9 19 = Lk 9 41	35	232
13 14	Mt 21 22 = Mk 11 24	46a	234
23	Mt 28 20	76	244
26	Mt 10 19 20 = Lk 12 11 12	16	227
31	Mt 26 46 = Mk 14 42	60	238
15 14	Mt 12 50 = Mk 3 35 = Lk 8 21	24	229
20	Mt 10 24 = Lk 6 40	17b	228
21	Mt 24 9 = Mk 13 12 13 = Lk 21 16 17	49a	235
23	Lk 10 16	39b	233
16 2	Mt 24 9 = Mk 13 12 13 = Lk 21 16 17	49b	235
23	Mt 21 22 = Mk 11 24	46b	234
32	Mt 26 31 = Mk 14 27	56	237
17 2	Mt 11 27 = Lk 10 22	20b	228
18 1	Mt 26 30 = Mk 14 26 = Lk 22 39	55	237
2-11	Mt 26 47-56 = Mk 14 43-50 = Lk 22 47-53	61	238
11	Mt 26 39 = Mk 14 36 = Lk 22 42	59	—
12-18	Mt 26 57 58 69 70 = Mk 14 53 54 66-68 = Lk 22 54-57	62	—
19-24	Mt 26 59-68 = Mk 14 55-65 = Lk 22 63-71	64	239

Johannes- Stelle	Synoptische Parallelen	Nr.	Seite
18 25—27	Mt 26 71—75 = Mk 14 68—72 = Lk 22 58—62	65	239
28—32	Mt 27 1—2 = Mk 15 1 = Lk 22 66 23 1.	66	—
33—38	Mt 27 11—14 = Mk 15 2—5 = Lk 23 2—5	67	240
38—40	Mt 27 15—26 = Mk 15 6—15 = Lk 23 17—25	68	—
19 1—3	Mt 27 27—31 = Mk 15 16—20	69	241
4—16	Mt 27 15—26 = Mk 15 6—15 = Lk 23 17—25	68	240
16—18	Mt 27 33—35 38 = Mk 15 22—24 27 = Lk 23 33	70	241
19—27	Mt 27 35—44 = Mk 15 24—32 = Lk 23 34—43	71	242
28—30	Mt 27 45—50 = Mk 15 33—37 = Lk 23 44—46	72	—
31—37	Mt 27 51—56 = Mk 15 38—41 = Lk 23 47—49	73	—
38—42	Mt 27 57—61 = Mk 15 42—47 = Lk 23 50—56	74	243
20 1—10	Mt 28 1—10 = Mk 16 1—8 = Lk 24 1—12	75	—
19—23	Lk 24 36—40	77	244
22 23	Mt 16 19	32	231
21 1—11	Lk 5 1—11	12	226

BS 2560 .A2 H8 1922 SMC
Bible. N.T. Gospels. Greek.
Synopse der drei ersten
Evangelien 47232869

7761